

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ-ΒΟΤΑΝΙΚΗΣ

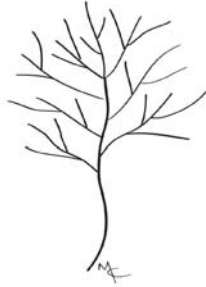
**ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ
ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΜΕΖΕ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ-ΒΟΤΑΝΙΚΗΣ

ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΜΕΖΕ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΤΑΣΙΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

Η υποβολή της Πτυχιακής Διατριβής αποτελεί μέρος απαιτήσεων για την απονομή του Πτυχίου στο Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, της Σχολής Τεχνολογίας Γεωπονίας, του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

Στους προγόνους μου
που αφιέρωσαν τα πάντα
για τη βελτίωση της δικής μας ζωής

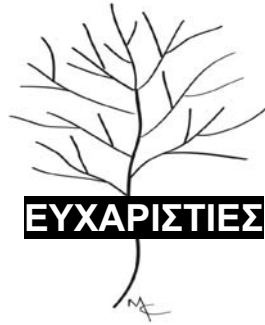
Ο σπόρος-ιδέα της πτυχιακής διατριβής σπάρθηκε και ενσωματώθηκε στο υπόστρωμα του μυαλού μου από το ξεκίνημα των σπουδών μου στη σχολή. Σιγά σιγά άρχισε να βγαίνει από το λήθαργο, να απλώνει τις ρίζες, να μεγαλώνει ο βλαστός, να αυξάνουν τα φύλλα, να εμφανίζονται τα άνθη και να βγαίνουν οι κάρποι.

Αυτούς τους καρπούς κρατάτε στα χέρια σας. Και για να έρθει αυτή η στιγμή χρειάστηκε χρόνος, δύναμη, υπομονή, επιμονή, αγάπη, φροντίδα, μελέτη... Σωματική και πνευματική εργασία γενικότερα.

Πάντα μετά από κάθε καλλιεργητική περίοδο, γίνεται η εκτίμηση, η αποτίμηση και η συγκομιδή των καρπών - κερδών... Δεν ξέρω οι καρποί πόσο νόστιμοι είναι, νιώθω ωραία όμως που η παραγωγή είναι δική μου.

Πέρα όμως από την ώρα της συγκομιδής - προορισμός, δεν θα ξεχάσω την καλλιεργητική περίοδο-ταξίδι που μου προσέφερε γνώσεις και μου έμαθε να χρησιμοποιώ τη δύναμη που έχω μέσα μου.

K.M

Η παρούσα πτυχιακή διατριβή εκπονήθηκε στα εργαστήρια Ανθοκομίας – Λαχανοκομίας τη χρονική περίοδο 2009-2011.

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Βασίλειο Τάσιο για την εμπιστοσύνη, την δύναμη, την υπομονή, τις γνώσεις και τον πολύτιμο χρόνο που μου πρόσφερε.

Επίσης, επιθυμώ να ευχαριστήσω την κα. Κιαπόκα Ελένη που μου έδωσε απλόχερα πολύτιμο υλικό από το έργο του συζύγου της.

Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη.

[01]	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11.....
[02]	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΟΤΑΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ.....	12.....
[03]	ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ο ΚΩΟΣ.....	18.....
[04]	ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ.....	29.....
[05]	ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ.....	30.....
[06]	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ.....	458.....
[07]	ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ.....	484.....
[08]	ΛΕΞΙΚΟ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΩΝ.....	537.....
[09]	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΥΤΩΝ.....	541.....
[10]	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	550.....
[11]	ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	551.....
[12]	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	552.....

Σε αυτήν την πτυχιακή διατριβή, που είχα την τύχη (από καθαρή επιλογή) να εκπονήσω, οδηγήθηκα από την αγάπη μου για τα φυτά (που ήταν και ο λόγος της πτυχιακής), για την Αρχαία Ελλάδα και από την ανάγκη μου για την διατήρηση της ψυχικής και σωματικής υγείας. Κι αν αναρωτιέστε πως συνδέονται όλα αυτά και χωρούν μέσα σε αυτές τις σελίδες, δεν έχετε παρά να κλείσετε το βιβλίο και να δείτε στο εξώφυλλο τον τίτλο.

Από τα πρώτα λεπτά την ζωής μας μέχρι τα τελευταία, παλεύουμε ανάμεσα στη φθορά και στη διατήρηση, στη ζωή και στο θάνατο. Και ψάχνουμε να βρούμε τα μέσα και τους τρόπους για να τα καταφέρουμε.

Όπως παλιά έτσι και τώρα, στην σημερινή εποχή που δεν ξέρουμε πώς να προστατευτούμε από τις περιβαλλοντικές, τροφικές και συναισθηματικές τοξίνες, έχουμε όλο και περισσότερο ανάγκη να βρούμε μέσα και τρόπους για να διατηρήσουμε την υγεία και να αντιμετωπίσουμε τους εχθρούς και τις παθήσεις.

Ο χρόνος –και όχι μόνον- μας έχει αποδείξει ότι το φάρμακο για τις ασθένειες είναι τα φυτά. Και η επιστήμη άλλωστε έχει τεκμηριώσει με τα ισχυρά μέσα που διαθέτει την ορθότητα και την αποτελεσματικότητα των φυτών απέναντι στις παθήσεις. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως η φαρμακοβιομηχανίες χρησιμοποιούν τα φυτά στα σκευάσματά τους.

Αφού, λοιπόν, τα φυτά είναι η σωτηρία μας απέναντι στις ασθένειες, δεν θα μπορούσα να βρω καλύτερο τρόπο να μάθω γι' αυτά, παρά μόνο μέσα από το έργο του πατέρα της Ιατρικής Ιπποκράτη. Τον πρώτο συστηματικό μελετητή και ερευνητή, που ανήγαγε την Ιατρική από απλή τέχνη σε επιστήμη. Τον άνθρωπο που σπούδασε με προσοχή τον ανθρώπινο οργανισμό και παρατήρησε το φυσικό περιβάλλον. Καταφέροντας μέχρι σήμερα να ακολουθούνται οι μέθοδοι που πριν από αιώνες χρησιμοποιούσε.

Κατάφερα να μελετήσω όλα τα σωζόμενα έργα του Ιπποκράτη, ώστε να εντοπίσω, να καταγράψω, να συγκεντρώσω, να ταξινομήσω και να μεταφέρω όλα όσα αναφέρει για τα φυτά. Από τις θεραπευτικές τους ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά τους, μέχρι και τον τρόπο χρήσης τους.

Στο τέλος, μετά από όλη αυτήν τη διαδικασία, κατάλαβα για μια ακόμα φορά, την σημαντικότητα και την αποτελεσματικότητα των φυτών. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως χωρίς αυτά καμμία μορφή ζωής δεν μπορεί να επιβιώσει. Εκτίμησα, επίσης, τα δώρα που μας δίνει απλόχερα η φύση. Ακόμα, ένιωσα ξανά υπερήφανη που γεννήθηκα στην Ελλάδα... Σε αυτήν τη χώρα που γεννήθηκε ο Ιπποκράτης και όλοι οι τόσο σημαντικοί πρόγονοι μας που έδωσαν την ζωή τους για την δική μας βελτίωση. Το θέμα είναι τι κάνουμε όμως εμείς για τους επόμενους. Ας πάρει ο καθένας την ευθύνη και ας δράσει όπως πρέπει.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΟΤΑΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Με τις πρώτες εκδηλώσεις ζωής επί της γης βρίσκουμε και αδιαμφισβήτητες μαρτυρίες ασθενειών. Η ασθένεια πάντοτε συνόδευε τη ζωή. Σκηνές χαραγμένες σε τοίχους σπηλαίων, σε βράχους, ο τρόπος ταφής των νεκρών κ.ά. αποτελούν μαρτυρίες για τον τρόπο αντιμετώπισης των ασθενειών.

Η αναζήτηση των φαρμάκων άρχισε από το περιβάλλον. Όπως και τα ζώα, ο πρωτόγονος άνθρωπος είχε πολύ ανεπτυγμένο το ένστικτο αυτοπροστασίας. Σταδιακά κυριάρχησε η παρατήρηση και ο συσχετισμός των θεραπευτικών μέσων με συγκεκριμένες ασθένειες. Αναμφίβολα και η τύχη βοήθησε στην ανακάλυψη των φαρμάκων.

Θεωρώντας την θεραπευτική των πρωτογόνων σαν μια ενότητα, που διήρκεσε εκατοντάδες αιώνες πιστεύεται ότι αρχικά ήταν ενστικτώδης και εμπειρική, έπειτα έγινε δαιμονιακή και ανιμιστική και στην τελευταία φάση της υπήρξε μαγική και θεοκρατική. Θρησκεία και θεραπευτική συνδέθηκαν άρρηκτα σ' αυτή την τρίτη φάση και ήταν αποκλειστικά κτήμα των ιερέων. Η άγνοια και η φαντασία καλλιεργούμενη από τις εκάστοτε θρησκευτικές αντιλήψεις γέννησε τον φόβο και δημιούργησε την μαγική και συμπτωματική θεραπευτική. Για χιλιάδες χρόνια, η φαρμακευτική χρήση των φυτών περιορίστηκε σχεδόν αποκλειστικά στη θεραπεία πληγών και τραυμάτων, αφού όλες οι μη τραυματικές παθήσεις αποδίδονταν στις πράξεις των θεών. Ταυτόχρονα πιστευόταν ότι, αφού τα φυτά ήταν δώρα των θεών, το σχήμα των φύλλων, των καρπών ή των ριζών τους ήταν ενδεικτικά του οργάνου του ανθρωπίνου σώματος, που μπορούσαν να θεραπεύσουν, π.χ. θεωρείτο αποτελεσματικό για τις πληγές από τρυπήματα το υπερικό (*Hypericum perforatum* L.), διότι τα φύλλα του είναι διάτρητα.

Η θεοκρατική αντίληψη για την θεραπευτική υπήρχε σε όλους τους αρχαίους λαούς, ακόμη και στους αρχαίους Έλληνες την προϊπποκρατική περίοδο.

Η θεραπευτική των αρχαίων Ελλήνων εξελίχθηκε σε τρεις περιόδους:

I. Προϊπποκρατική περίοδο (3000 π.Χ.-5ο αιώνα π. Χ.): κατά τους τελευταίους αιώνες παρατηρείται μια αλλαγή θεώρησης της θεραπευτικής και οι θεοκρατικές απόψεις αντικαθίστανται από φιλοσοφικές αντιλήψεις.

II. Ιπποκρατική (5ος-3ος π.Χ. αιών): συμπίπτει με το απόγειο του ελληνικού πολιτισμού

III. Αλεξανδρινή ή ελληνιστική (3ος π. Χ. αιώνα – 641 μ. Χ.). Σ' αυτήν εντάσσεται και η ελληνο-ρωμαϊκή περίοδος (146 π. Χ., που υποτάχθηκε η Ελλάδα στους Ρωμαίους έως το 395 μ. Χ., που χωρίστηκε το ρωμαϊκό κράτος σε δυτικό και ανατολικό).

Για τη προϊπποκρατική περίοδο δεν υπάρχουν πολλές συστηματικές μαρτυρίες, αλλά περιοριζόμαστε σε έμμεσες πληροφορίες από επιγραφές, αναθηματικές πλάκες και από μη ιατρικά έργα, όπως τα Ομηρικά και τα Ορφικά έπη.

Στα Ορφικά έπη (6ος π. Χ. αιών) αναφέρονται ο κέδρος, το ψύλλιον (*Plantago psyllium*- *Plantaginaceae*), ο κνίκος (*Carthamus tinctorius*- *Compositae*), η αγχούσα (*Anchusa tinctoria* L. – *Boraginaceae*), ο μανδραγόρας, η ανεμώνη κ.ά.

Στη Θεογονία του Ησίοδου (8ος π Χ. αιών) υπάρχει η πρώτη γραπτή αναφορά για την μήκωνα. Ήδη από τους υστερομινωικούς χρόνους ήταν γνωστή η χρήση του οπίου, όπως μαρτυρεί αγαλματίδιο, που ονομάστηκε «η θεά των μηκώνων», δεδομένου ότι φέρει στην κεφαλή τρεις καρφίδες μοιώματα των κωδιών.

Στα Ομηρικά έπη αναφέρονται αρκετά φυτά, όμως με ατελείς περιγραφές επειδή πιθανότατα ο Όμηρος ήταν τυφλός. Τα «ανδροφόνα ή θυμοφθόρα φάρμακα» ήταν δηλητηριώδη βότανα με τα οποία επάλειφαν τα βέλη ή δηλητηρίαζαν την τροφή. Τα «ήπια ή οδυνήφατα φάρμακα» ήταν τα παυσίπονα. Τα «λυγρά ή κακά φάρμακα» ήταν αυτά, που προκαλούσαν αμνησία. Πρόκειται για δρόγες με αντιχολινεργική δράση και εντονότατη ψυχοπληγική επίδραση. Όπως φαίνεται, οι αρχαίοι Έλληνες ήδη από την προκλασσική εποχή γνώριζαν την επίδραση επί του ψυχισμού φυτών με αντιχολινεργικά αλκαλοειδή (πχ. τα Σολανώδη: *Datura stramonium*, *Atropa belladonna*, *Hyoscyamus niger*), τα οποία προκαλούν αμνησία και παραλήρημα. Στην ραψωδία κ' της Οδύσσειας αναφέρεται ότι η Κίρκη χρησιμοποιούσε λυγρά φάρμακα, τα οποία έριχνε κρυφά σε ένα χυλώδες ρόφημα «τον κυκεώνα» (από Πράμνιο οίνο, κριθάλευρο και τριμμένο τυρί αιγός), στο οποίο προσέθετε και μέλι για να εξαλείψει την πικρή γεύση των φυτών και το προσέφερε στους συντρόφους του Οδυσσέα.

Το μώλυ (από το ρήμα μωλύω= αφανίζω, αδυνατίζω, παραλύω) ήταν το αντίδοτο των λυγρών φαρμάκων (που το έδωσε ο Ερμής στον Οδυσσέα για να αποφύγει την επίδρασή τους). Είχε μαύρη ρίζα και γαλακτόχροα άνθη, η δε εξόρυξή του ήταν δύσκολη. Πολλές απόψεις έχουν διατυπωθεί σχετικά με την ταυτότητα του φυτού. Κατά τον Θεόφραστο ένα ανάλογο φυτό με το μώλυ του Ομήρου εφύετο στην Κυλλήνη, αλλά η εκρίζωσή του ήταν εύκολη. Σύμφωνα με τον Sprengel, πρόκειται για το *Allium nigrum* (κρόμμυον το μέλαν), όμως αυτό έχει ρόδινα άνθη. Το μώλυ περιγράφεται και από τον Διοσκουρίδη, ο οποίος το αναφέρει ως αλεξιφάρμακον. Ο Πλίνιος εσφαλμένα θεώρησε το μώλυ ως μανδραγόρα. Κατά τον Matthioli ήταν είδος κρομμύου. Άλλοι το θεώρησαν είδος σκόροδου (Λιναίος) ή το ταύτισαν με τον μέλανα ελλέβορο, ο οποίος έχει μαύρη ρίζα, άσπρα άνθη, εξορύσσεται δύσκολα και φύτευται στα Ασιατικά παράλια. Κατά τον καθ. Εμμανουήλ τα μορφολογικά στοιχεία, που περιγράφει ο Όμηρος για το μώλυ προσομοιάζουν με αυτά της *Fritillaria* ή της *Tulipa*. Η πιο σωστή άποψη είναι να αναζητηθεί η ταυτότητα του φυτού σε κάποιο αντιχολινεργικό αντίδοτο, οπότε πρέπει να περιέχει αντιχολινεστεράση (πχ. γαλανθαμίνη, που θεραπεύει την αντιχολινεργική δηλητηρίαση από τα αλκαλοειδή του τροπανίου και υπάρχει σε υψηλά ποσοστά στο *Galanthus nivalis*).

Ένα άλλο φυτό, που αναφέρεται στην δ' ραψωδία της Οδύσσειας είναι το νηπενθές, το οποίο αφενός είχε έντονη φαρμακοδυναμική δράση σε συνέργεια με το κρασί και αφετέρου ήταν κατευναστικόν και παυσίλυτον. Περιγράφεται ως φάρμακο, που καταργούσε την συνειδησιακή επαφή προς τα εξωτερικά ερεθίσματα, καθώς και την μνημονική ανάπλαση των γεγονότων, δεν προκαλούσε όμως σύγχυση και ελάττωση της αντιλήψεως των ερεθισμάτων. Επομένως, είχε καταπραϋντική επίδραση επί ορισμένων

σχηματισμών του ρινεγκεφαλικού συστήματος, συντελώντας στη μείωση των κατεχολαμινών και της ακετυλοχολίνης και στην αύξηση της σεροτονίνης, προκαλώντας αμνησία. Η ταυτότητα του φυτού, όπως και για το μύλυ, μέχρι σήμερα δεν είναι σαφώς γνωστή. Ο Θεόφραστος ταυτίζει το νηπενθές του Ομήρου με το χαιρώνειο. Κατά τον Πλίνιο ήταν το ελένιο (*Inula helenium* L.). Ο Πλούταρχος και ο Γαληνός το ταυτίζουν με το βούγλωσσο (*Anchusa italica* Retz.). Ορισμένοι το ταύτιζαν με τον μανδραγόρα, άλλοι με την ινδική κάνναβη και τέλος με το όπιο.

Επίσης, στον Όμηρο αναφέρεται ένα είδος γάζας η ονομαζόμενη σφενδόνη από καλοστριμμένο μαλλί προβάτου, με την οποία περιέδεναν τα τραύματα. Η σφενδόνη-επίδεσμος αναφέρεται αργότερα και από τον Ιπποκράτη και από τον Γαληνό.

Προς το τέλος της προϊπποκρατικής περιόδου, η θεραπευτική έπαυσε να έχει ερμητικό χαρακτήρα και να ασκείται μόνο από τους ιερείς, αλλά και οι φιλόσοφοι ασχολήθηκαν με την θεραπευτική, οι οποίοι όμως περιέπιπταν σε διάφορες άσκοπες θεωρίες. Έτσι εμφανίσθηκαν οι φιλόσοφοι-ιατροί.

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο υπήρχαν ιατρικές Σχολές και πριν από την ιπποκρατική περίοδο (Κυρήνης, Ρόδου, Κρότωνα, Κνίδου κ.ά), όπου οι Ασκληπιάδες δίδασκαν μυστικώς στους απογόνους τους την ιατρική, αλλά σταδιακά την μάθαιναν και ξένοι. Η θεραπευτική διδάσκετο, επίσης, από τους περιοδευτές, που ήταν πλανώδιοι θεραπευτές και από τους ιατροσοφιστές, που δεν ήταν ιατροί, αλλά σοφιστές και εκμεταλλευόταν την αμάθεια και την ευπιστία. Ακόμη υπήρχαν οι στρατιωτικοί ιατροί, οι αλειπτές ή μειγματοπώλες, που εμπορεύοντο φάρμακα, δηλητήρια, καλλυντικά κλπ., οι φαρμακείς ή φαρμακίδες, γυναίκες, που ασχολούντο με τη συλλογή βοτάνων, οι μυροπώλες, που πωλούσαν μύρα, αλοιφές, θυμιάματα κλπ και οι μαιές, γυναίκες καταγόμενες συνήθως από τη Φρυγία και την Θεσσαλία, που εκτός των άλλων ασχολούντο με τα εκτριωτικά φάρμακα.

Ο Ιπποκράτης (460 π. Χ. – 377 ή 356 π. Χ.) έζησε την περίοδο, που μεσουράνησε ο ελληνικός πολιτισμός και χάρις στο έργο του η θεραπευτική απέκτησε δική της υπόσταση ως ανεξάρτητη επιστήμη. Η παρατηρητικότητα του και η κρίση του τον ανέδειξαν στον σπουδαιότερο ιατρό της αρχαιότητας. Με τον όρο Ιπποκρατική Ιατρική δηλώνεται όχι μόνο η ιατρική του Ιπποκράτη, αλλά και των μαθητών και των οπαδών του, που εργάστηκαν εμπνευσμένοι από το παράδειγμα και την διδασκαλία του. Απομάκρυνε την θεραπευτική από την μαγεία και την δεισιδαιμονία και την στήριξε στην άμεση παρατήρηση και το πείραμα.

Στο έργο του Ιπποκράτη αριθμούνται 336 δρόγες χωρίς περιγραφή, πιθανόν διότι τα θεωρούσε γνωστά από τους ριζοτόμους.

Τα ιπποκρατικά φάρμακα παρουσιάζουν ασάφεια, διότι μόνο το όνομά τους αναφέρεται, ουσιαστικά η Φαρμακογνωσία αρχίζει με τον Θεόφραστο και τον Διοσκουρίδη.

Ο Θεόφραστος (372-287 π. Χ.) γεννήθηκε στην Ερεσσό της Λέσβου. Υπήρξε μαθητής του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, τον οποίο και διαδέχθηκε στην Περιπατητική Σχολή.

Φαρμακογνωστικά έργα του είναι :

"Περί φυτών Ιστορία": 9 βιβλία, όπου αναφέρονται ονομαστικά τα φυτά, η γένεσή τους, η ανάπτυξη, ο πολισμός, η μορφολογία, η γεωγραφική

προέλευσή τους και τέλος η ιαματική τους δύναμη. Το ένατο βιβλίο είναι κυρίως φαρμακολογικό.

"Περί φυτών αιτίαι": 6 βιβλία. Είναι συνέχεια του προηγούμενου και ερμηνεύει βάσει των αριστοτελικών δογμάτων την γένεση, τον πολ/σμό και τις θεραπευτικές ιδιότητες των φυτών.

Περιγράφεται η χλωρίδα πολλών περιοχών της Ελλάδας (Όλυμπος, Μακεδονία, Στρυμώνας, Ροδόπη, Κωπαΐδα, Αρκαδία) και της Κυρηναϊκής (αναφορές στα *Palmaeae* της Λιβύης). Δεν γνωρίζουμε αν όλες οι βοτανικές περιγραφές είναι δικές του ή και των βοηθών του, αλλά λόγω της αξιοθαύμαστης ακρίβειας συμπεραίνεται ότι οι περισσότερες στηρίζονται στις προσωπικές του παρατηρήσεις.

Κατά την ελληνιστική περίοδο, το κέντρο του πολιτισμού από την Αθήνα μεταφέρεται στην Αλεξάνδρεια, όπου ιδρύθηκε το ονομαζόμενο "Μουσείο", που ήταν το πρώτο Πανεπιστήμιο, με κυριώτερη Σχολή την Ιατρική. Χωρίς ακόμη να διαχωριστεί η Φαρμακευτική από την Ιατρική, εντούτοις γινόταν διάκριση σε τρεις κλάδους: Χειρουργική, Διαιτητική (που ασχολείτο με την παθολογία) και Φαρμακευτική.

Δύο σημαντικές Σχολές ιδρύθηκαν: η Εμπειρική από τον Ηρόφιλο (3ος π. Χ. αιών) και η Δογματική από τον Ερασίστρατο (3ος π. Χ. αιών).

Οι οπαδοί της Εμπειρικής Σχολής δεν αναζητούσαν τα αίτια της νόσου, συσχέτιζαν απλώς τα περιστατικά και χρησιμοποιούσαν όμοια φάρμακα με αυτά παρεμφερών περιπτώσεων. Τελικώς κατέληξαν στην πολυφαρμακία.

Ο Ερασίστρατος απέκρουσε την πολυφαρμακία, ήταν υπέρ των απλών φαρμάκων και απέρριπτε το όπιο και τα καθάρσια σε αντίθεση με τον Ιπποκράτη. Συμφωνούσε, όμως, μαζί του στην διαιτητική και την φυσική αγωγή.

Κατά την ιπποκρατική και ελληνιστική περίοδο υπήρξαν πολλοί ριζοτόμοι. Ο ακριβής χαρακτηρισμός τους είναι δυσχερής. Ασχολούντο με την εξόρυξη των ριζών, την συλλογή των βοτάνων και την καλλιέργεια των φαρμακευτικών φυτών. Πολλοί ήταν συγχρόνως ιατροί και συγγραφείς βοτανολογίων, που ονομάζονται "Ριζοτομικά" ή "Ριζοτομούμενα". Κυρίως χρησιμοποιούσαν θεραπευτικά τις ρίζες. Ορισμένοι ριζοτόμοι κατά την συλλογή των φυτών επιδίδοντο και σε δεισιδαιμονίες για να προσδώσουν στο έργο τους μεγαλύτερη σημασία. Σχετικά με την συμβολή τους στην επιστήμη διχογνώμησαν τόσο οι σύγχρονοι τους ιατροί (Ιπποκράτης, Γαληνός κ.ά.), όσο και μεταγενέστεροι. Άλλοι τους θεώρησαν πρόδρομους των φαρμακοποιών και άλλοι διαφώνησαν.

Άριστος ριζοτόμος υπήρξε ο Κρατεύας ο ΙΙ (1ος π. Χ. αιών). Έγραψε το πρώτο βοτανολόγιο με έγχρωμες εικόνες με τίτλο "Ριζοτομικόν", όπου περιγράφοντο αλφαβητικώς τα φαρμακευτικά φυτά, παρατίθεντο οι έγχρωμες εικόνες και ακολουθούσαν οι θεραπευτικές τους ιδιότητες. Το έργο του έχει χαθεί, αλλά γνήσια αποσπάσματα υπάρχουν στον Κων/πολιτικό κώδικα του Διοσκουρίδη. Ήταν ιατρός του Μιθριδάτη του Ευπάτορος, κατ' εντολή του οποίου παρασκεύασε το μιθριδάτειο έκλειγμα, ως αντίδοτο δηλητηρίων, που περιείχε 54 απλά φάρμακα.

Αργότερα ο Ανδρόμαχος ο πρεσβύτερος (1ος μ. Χ. αιών) κατ' εντολή του Νέρωνα τροποποίησε το μιθριδάτειο έκλειγμα. Αύξησε την ποσότητα του οπίου, αφαίρεσε αδρανή συστατικά και προσέθεσε, άλλα κυρίως τροχίσκους από δηλητήριο έχιδνας, σκίλλα, αριστολόχεια κλπ. Το έκλειγμα αυτό προτιμάτο και ονομάσθηκε θηριακή του Ανδρομάχου (*Theriaca Andromachi*).

Από τον ίδιο τον Ανδρόμαχο, η θηριακή του ονομάσθηκε Γαλήνη, λόγω των θεραπευτικών ιδιοτήτων της. Το σκεύασμα αυτό αναγραφόταν σε διάφορες κρατικές Φαρμακοποιίες και χρησιμοποιείτο μέχρι και τον 18ο αιώνα, συνεχώς δε τροποποιείτο. Στον Μεσαίωνα απέκτησε παγκόσμια φήμη. Αργότερα παρασκευαζόταν επισήμως από την Εταιρεία Φαρμακοποιών κάθε χρόνο. Πολλές φορές τα συστατικά εξέταζαν επιτροπές και μετά σφραγιζόταν από το Κράτος. Όταν έπαυσε η επίσημη παρασκευή της κυκλοφόρησε ως ιδιοσκεύασμα.

Ο Πεδάνιος Διοσκουρίδης (1ος μ. Χ.) υπήρξε ο διασημότερος φαρμακογνώστης-φαρμακολόγος της αρχαιότητας. Γεννήθηκε στην Ανάζαρβα της Κιλικίας. Για την ζωή του λίγα είναι γνωστά. Υποστηρίζεται ότι δεν ακολούθησε κάποια συγκεκριμένη Σχολή και ότι ήταν στρατιωτικός ιατρός, γι' αυτό και έκανε πολλά ταξίδια. Το έργο του "Περί ιατρικής ύλης" ήταν προϊόν προσωπικών παρατηρήσεων, απαλλαγμένο από προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Μέχρι και τον 16ο αιώνα σ' αυτό ανέτρεχαν οι ασχολούμενοι με την Φαρμακευτική. Μεταφράσθηκε σε πολλές γλώσσες κατά τις διάφορες εποχές. Ήταν το πρώτο βιβλίο, που τυπώθηκε μετά την Αγία Γραφή. Χειρόγραφοι κώδικες του Διοσκουρίδη σώζονται πολλοί, εικονογραφημένοι, γνήσιοι, νόθοι ή διασκευασμένοι. Σπουδαιότεροι είναι ο Κωνσταντινοπολιτικός (527 μ. Χ., γραμμένος σε περγαμηνές με καλλιγραφικά κεφαλαία γράμματα), ο Νεαπολιτικός και ο Λαυρεωτικός (10ος αιώνας, με 440 εικόνες).

Στον πρόλογο του έργου του αναφέρει τους λόγους, που τον ώθησαν να γράψει το έργο αυτό. Έκρινε ανεπαρκείς, ατελείς και αντιφάσκουσες τις επιστημονικές παρατηρήσεις των προγενέστερων ιατρών. Κατέταξε τα φυτά σε ομάδες με βάση τα βοτανικά τους γνωρίσματα. Έγραψε τα συνώνυμα των φυτών αλφαβητικά κατά λαούς (πχ. Αθηναίοι, Αιγύπτιοι, Βάρβαροι, Βοιωτοί κλπ.) και κατά πρόσωπα (Ανδρέας, Κρατεύας κλπ). Το έργο διαιρείται σε 5 βιβλία:

1ο βιβλίο: αλοιφές, αρώματα, μύρα, βάλασμα, ρητίνες, έλαια.

2ο βιβλίο: ζώα και ζωικής προέλευσης δρόγες

3ο βιβλίο: φυτικής προέλευσης δρόγες

4ο βιβλίο: συνέχεια του τρίτου

5ο βιβλίο: οίνοι, ορυκτά και ανόργανα φάρμακα

Συνολικά περιγράφει 600 φυτικά φάρμακα. Θεωρούσε ότι η ιαματική τους δύναμη προέρχεται από τις τέσσερις θεμελιώδεις ιδιότητες: του θερμού, του ψυχρού, του ξηρού και του υγρού.

Η σημαντικότερη φυσιογνωμία της ελληνο-ρωμαϊκής περιόδου ήταν ο Γαληνός (131-201 μ.Χ.). Γεννήθηκε στην Πέργαμο. Ταξίδευσε αρκετά και έτσι γνώρισε την θεραπευτική διαφόρων Σχολών. Εγκαταστάθηκε στη Ρώμη, όπου ίδρυσε επί της Ιεράς οδού κατάστημα, στο οποίο παρασκεύαζε ο ίδιος τα φάρμακα, σε αντίθεση με τους συγχρόνους συναδέλφους του, οι οποίοι δεν παρασκεύαζαν τα φάρμακα είτε από άγνοια, είτε από οκνηρία. Πειραματιζόταν στον εαυτό του και σε ζώα. Δεν περιέγραψε τα φυτά, απλώς τα κατονόμασε. Σημαντικές για την εποχή του ήταν οι έρευνές του για τις νοθείες των απλών φαρμάκων. Έκανε δοκιμασίες, που αφορούσαν τα φυσικά τους γνωρίσματα (χρώμα, οσμή, γεύση), αλλά και τη σύστασή τους.

Πολυγραφώτατος, από τα ιατρικά του έργα διασώθηκαν 83 γνήσια και μερικά αμφισβητούμενα. Τα βιβλία αυτά ήταν η βιβλιοθήκη του φαρμακείου του.

Η θεωρία του για τη νόσο στηριζόταν στα τέσσερα στοιχεία του ανθρωπίνου σώματος, που αποτελείται όπως και όλο το σύμπαν από γη, ύδωρ, αέρα και πυρ. Τα στοιχεία αυτά αντιπροσωπεύουν τις τέσσερις ιδιότητες του σώματος: ψυχρό, υγρό, ξηρό, θερμό. Για να διατηρηθεί η υγεία τα ενάντια στοιχεία πρέπει να βρίσκονται ανά δύο σε ισορροπία., δηλ. θερμό με ψυχρό, ξηρό με υγρό, σε αντιστοιχία με τους τέσσερις χυμούς του σώματος, όπως τους περιέγραψε ο Ιπποκράτης.

Τα διάφορα απλά φάρμακα (δρόγες) έχουν αυτές τις τέσσερις ιδιότητες σε ποικίλλουσα αναλογία. Κατά τον Γαληνό, πρέπει να χρησιμοποιείται ένας συνδυασμός από δρόγες, ο οποίος να έχει την ικανότητα να αποκαταστήσει την διαταραχθείσα ισορροπία. Έτσι, ο Γαληνός παρασκεύαζε σύνθετα φάρμακα (με πολλές δρόγες), το οποία είχαν τις τέσσερις αυτές ιδιότητες στον κατάλληλο βαθμό, ώστε να επανέλθει η ισορροπία των χυμών του οργανισμού. Το αποτέλεσμα ήταν να οδηγηθεί στην πολυφαρμακία.

Μετά τον Γαληνό, η πρόοδος της θεραπευτικής επιβραδύνεται, διότι οι θεράποντες ιατροί και συγγραφείς αρκούνται σε παλαιότερα ιατρικά έργα, τα οποία αντέγραφαν. Έτσι σήμερα υπάρχουν Βυζαντινοί Κώδικες, που περιέχουν τα έργα των αρχαίων. Συχνά βρίσκουμε και δικές τους προσθήκες. Πολλοί βυζαντινοί ενσωμάτωσαν στα έργα τους κείμενα των παλαιότερων, όπως π.χ. ο Ορειβάσιος (4ος μ. Χ. αιών) στο έργο "Εβδομηκοντάβιβλος", στα κεφάλαια ι-ιε', αναφέρει τα φάρμακα, τις παρασκευές τους και τις δράσεις τους, όπως ανευρίσκονται στα έργα του Διοσκουρίδη και του Γαληνού. Επίσης, ο Αέτιος ο Αμιδηνός (6ος μ. Χ. αιών) στον 13ο Λόγο του αντέγραψε με ελάχιστες τροποποιήσεις τα "Αλεξιφάρμακα" του Νίκανδρου του Κολοφώνιου (2ος π. Χ. αιών), όπου περιγράφονται αντίδοτα δηλητηρίων.

[03]
ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ο ΚΩΟΣ

Εικόνα 1. Άγαλμα του Ιπποκράτη που κρατά τον Όρκο σε διεθνές μουσείο. (Φώτο: Louis Linck)

Ο Ιπποκράτης ήταν γιος του Ηρακλείδη και της Φαιναρέτης, εγγονός του Νέβρου, απόγονος του Ηρακλή από την πλευρά της μητέρας του και απόγονος του Ασκληπιού από την πλευρά του πατέρα του. Δηλαδή ανήκε στο ιερατικό-ιατρικό γένος των Ασκληπιαδών, ο δε παππούς του ήταν εξέχων Ασκληπιάδης. Με τη σύζυγό του, Αβλαβία, ο Ιπποκράτης έκανε δύο γιους, το Θεσσαλό και το Δράκοντα, που αναδείχθηκαν σε επιφανείς ιατρούς, καθώς και μία μη ονομαζόμενη κόρη, που παντρεύτηκε τον ιατρό Πόλυβο.

Για την καταγωγή του ιατρού Ιπποκράτη από την Κω δεν προκύπτει καμία αμφισβήτηση, όμως για τη χρονολογία γέννησής του υπάρχουν πολλές αντικρουόμενες πληροφορίες. Με βάση αυτές ο Ιπποκράτης γεννήθηκε το 501 ή το 490 ή το 475 ή το 460 π.Χ. Από τους περισσότερους Ιπποκρατιστές γίνεται αποδεκτό το 460 ως έτος γέννησής του και ως ημερομηνία η 27η Αργιανίου (12η Οκτωβρίου) επί επωνύμου άρχοντος Αβριάδα. Πέθανε στη Λάρισα σε ηλικία 85 ή 90 ή 104 ή 109 ετών και κατά το Σωρανό τάφηκε μεταξύ Γυρτώνος (Μακρυχωρίου) και Λάρισας. Ο τάφος του φέρεται να υπήρχε μέχρι το 2ο μ.Χ. αιώνα, ενώ το 18ο αιώνα φέρεται να εντοπίστηκε από το Ρήγα Φερραίο βρισκόταν στο οθωμανικό νεκροταφείο του Αρναούτ Μαχαλά έξω από τη Λάρισα, ο δε Άνθιμος Γαζής λέει ότι είδε (αλλά δεν κατέγραψε) την επιγραφή του.

Η πόλη της Κω δημιουργήθηκε στη σημερινή τοποθεσία με "συνοικισμό" μόλις το 366 π.Χ. Μεταξύ 450 και 366 π.Χ. υπήρχε η "Κως η Μεροπίς" κοντά στη σημερινή τοποθεσία. Συνεπώς ο Ιπποκράτης γεννήθηκε είτε στην "Κω τη Μεροπίδα" είτε σε κάποια άλλη κώμη του νησιού.

Οπωσδήποτε διδάχθηκε την ιατρική μέσα στην οικογένεια και στο εξέχον γένος του, που συγκροτούσε τη Σχολή της Κω, μία από τις δύο σημαντικότερες της αρχαιότητας, και ασφαλώς είχε καλή γνώση των θέσεων της δεύτερης, της Σχολής της Κνίδου, ειδικά αν όντως μαθήτευσε κοντά στον Ηρόδοτο τον Κνίδιο, έναν από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Κνιδίας Σχολής. Ως διδάσκαλοι του Ιπποκράτη αναφέρονται επίσης ο ρήτορας Γοργίας ο Λεοντίνος και ο φιλόσοφος Δημόκριτος ο Αβδηρίτης, ωστόσο οι σχετικές πληροφορίες δεν φαίνεται να ευσταθούν. Το μόνο βέβαιο είναι ότι ο Ιπποκράτης είχε προνομαϊκή πρόσβαση στη συσσωρευμένη γνώση ενός από τα κορυφαία ιατρικά ιδρύματα της εποχής του και κατά πάσα πιθανότητα πήρε όλη την εγκύκλια μόρφωση, που είχαν οι σημαντικοί Έλληνες του 5ου π.Χ. αιώνα.

Εικόνα 2. Στην Κεντρική Πλατεία της Κω, ένας πανύψηλος πλάτανος υψώνεται αλύγιστος στο πέρασμα των αιώνων. Κάτω από αυτόν ο Ιπποκράτης, ο επωνομαζόμενος Μέγας και πατέρας της Ιατρικής, δίδασκε την πρώτη επιστημονική Ιατρική. Εκατοντάδες περιηγητών επισκέπτονται καθημερινά και θαυμάζουν το παμπάλαιο δένδρο, ενώ οργανωμένες ομάδες επιστημόνων από τα πέρατα του κόσμου προσέρχονται ευλαβικά για να αποτίσουν φόρο τιμής στον πατέρα της Ιατρικής.

Ο Ιπποκράτης είναι ο πρώτος, που διαχώρισε την ιατρική από τα θεολογικά δεσμά του ιερατείου των Ασκληπιαδών και έθεσε τα επιστημονικά της θεμέλια. Η άποψή του ότι οι ασθένειες δεν είναι θεόσταλτες, αλλά είναι κάτι το φυσικό και ανθρώπινο, ακούγεται ως βλασφημία ακόμη και σήμερα σε μερικούς θρησκευόμενους χριστιανούς, πόσο μάλλον τότε στο ίδιο του το γένος. Οι αντιλήψεις του πρέπει να ισοδυναμούσαν με κήρυξη πολέμου σε μία από τις ισχυρότερες συντεχνίες της εποχής εκείνης, η οποία όφειλε την κοινωνική της ισχύ στον ασφυκτικό έλεγχο και στη συσκότιση προς τα έξω της ιατρικής γνώσης. Άλλωστε τουλάχιστον μέχρι την ελληνιστική εποχή (323 - 30 π.Χ.)

στο Ασκληπιείο εφαρμοζόταν η παραδοσιακή εγκοίμηση των ασθενών στο άβατο, οπότε ο Θεός Ασκληπιός εμφανιζόταν στα όνειρά τους και τους υποδείκνυε τη μέθοδο θεραπείας. Στην αναπόφευκτη λοιπόν αντιπαλότητά του με τους πανίσχυρους Ασκληπιάδες μπορούμε να αποδώσουμε και τις συκοφαντίες ότι ο Ιπποκράτης, είτε πυρπόλησε το ναό του Ασκληπιού (και γι' αυτό υποτίθεται ότι κατέφυγε στη Θεσσαλία) είτε έκαψε τα παλαιότερα ιατρικά συγγράμματα (για να εδραιώσει τη δική του ιατρική άποψη). Πρόκειται σαφέστατα για συκοφαντίες, διότι σε καμία αρχαία πηγή δεν καταγράφεται ποινική δίωξη του Ιπποκράτη για εγκληματική δραστηριότητα. Μάλιστα, είναι πολύ πιθανό οι συκοφαντίες αυτές να χαλκεύθηκαν σε χρόνους πολύ μεταγενέστερους, διότι το αρχαιότερο εύρημα στο Ασκληπιείο χρονολογείται έναν αιώνα μετά τη γέννηση του Ιπποκράτη.

Ήταν λοιπόν απόλυτα φυσιολογικό ο Ιπποκράτης να μην ασκήσει την ιατρική εντός του Ασκληπιείου και πράγματι από καμία πηγή δεν αναφέρεται κάτι τέτοιο. Ωστόσο πρέπει να τονίσουμε ότι ο Ιπποκράτης όχι μόνο δεν διώχθηκε από τους Κώους, αλλά αντίθετα μπόρεσε να ιδρύσει στην Κω σχολή, στην οποία δίδασκε την ιατρική επιστήμη. Περίπου μία δεκαετία πριν ή μετά το θάνατο του Ιπποκράτη έγινε ο συνοικισμός της Κω και άρχισε η άνθηση του Ασκληπιείου. Εν τούτοις η ιατρική σχολή του Ιπποκράτη συνέχισε να λειτουργεί και έδωσε σημαντικά ονόματα στον ιατρικό κόσμο της εποχής. Μπορούμε λοιπόν να ευφυσολογήσουμε ότι το αρχαίο κράτος της Κω είχε πετύχει το διαχωρισμό του από την ... εκκλησία. Επειδή δεν είναι γνωστό πού στεγαζόταν η σχολή, επί τουρκοκρατίας εμφανίσθηκε από δυτικούς περιηγητές η άποψη ότι η διδασκαλία γινόταν κάτω από τον αποκαλούμενο «πλάτανο του Ιπποκράτη».

Κάποια στιγμή, ο Ιπποκράτης έφυγε από την Κω και περιόδευσε για άγνωστο χρονικό διάστημα σε πόλεις και μέρη, για τα οποία δεν υπάρχουν ασφαλείς πληροφορίες. Αυτό φαίνεται ότι έγινε περισσότερες από μία φορές και ορισμένοι μελετητές αποδίδουν τις μακροχρόνιες περιοδείες του στην παραγμένη εποχή, που έζησε. Όντως ο Πελοποννησιακός πόλεμος διήρκεσε από το 431 (όταν ο Ιπποκράτης ήταν 29 ετών) ως το 404 (όταν ήταν 56 ετών), δηλαδή διήρκεσε στο παραγωγικότερο μέρος της ζωής του. Ωστόσο η επιλογή του να γίνει περιοδευτής ιατρός, μάλλον του επεβλήθη από λόγους γνωστικούς και μεθοδολογικούς, αφού η προώθηση των επιστημών απαιτεί ερεθίσματα και γνώσεις, τα οποία κατά πάσα πιθανότητα ο Ιπποκράτης αναζητούσε και εκτός Κω.

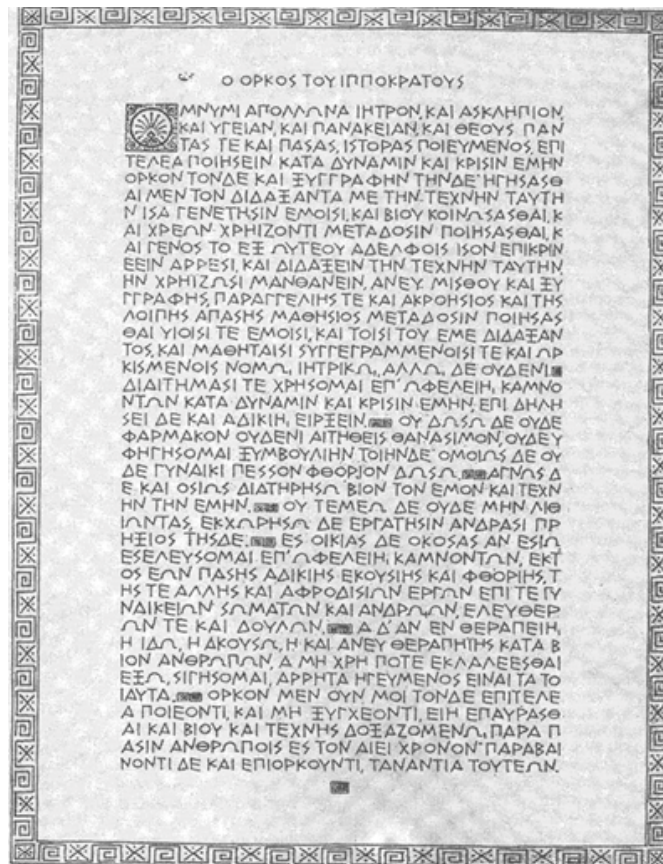
Εικόνα 3. σύμπλεγμα αγαλμάτων στο πάρκο του παλαιού ανθόκηπου. Παριστά τον Ιπποκράτη σε μεγάλη ηλικία να εξετάζει ασθενείς. (φωτο: yachtvigdis)

Τα σημαντικότερα στοιχεία, που εισήγαγε ο Ιπποκράτης στην ιατρική είναι ότι:

- τα νοσήματα είναι αποτέλεσμα κάποιας ανθρώπινης ή φυσικής αιτίας και όχι θεϊκής βούλησης
- είναι τεράστια η επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στη σωματική και ψυχική υγεία του ανθρώπου
- κάθε άνθρωπος διαθέτει μια εσωτερική δύναμη, τη φύση. Αυτή είναι η άμυνα του οργανισμού, την οποία οφείλει να ενισχύει ο ιατρός για την πληρέστερη ίαση του ασθενούς
- θεώρησε τον ασθενή ως ψυχοσωματική ολότητα και δεν επικεντρωνόταν μόνο στην ασθένεια
- έδωσε βαρύτητα στον τρόπο διατροφής ανάλογα με την ηλικία, την εποχή και το φυσικό περιβάλλον

Στον Ιπποκράτη αποδίδεται και μια σειρά από συγγράμματα, η Ιπποκρατική Συλλογή (Corpus Hippocraticum), και φυσικά ούτε από τον ίδιο έχουν συγγραφεί ούτε όλα καταγράφουν τις απόψεις του. Το πρόβλημα επιτείνεται από την παραδοχή ότι κάποια έργα της Συλλογής ανήκουν στη Σχολή της Κνίδου. Έτσι, ανάλογα με τους μελετητές η Ιπποκρατική Συλλογή περιλαμβάνει 53 ή 57 ή 60 ή 64 ή 74 έργα γραμμένα στην ιωνική διάλεκτο, ενώ οι Κώοι μιλούσαν τη δωρική. Μόνο αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα, καθώς η ιωνική ήταν η διάλεκτος των λογίων ανεξαρτήτως της καταγωγής τους.

Η πρώτη απόπειρα έκδοσης της πλήρους συλλογής αποδίδεται στον Βακχείο τον Ταναγραίο τον 3ο π.Χ. αιώνα. Ήδη από την αρχαιότητα μελετητές και σχολιαστές, όπως ο Γαληνός ο Περγαμηνός, αρνούνταν να συνδέσουν με τον Ιπποκράτη όλα τα έργα, που του αποδίδονταν. Η μελέτη των γλωσσικών και άλλων χαρακτηριστικών χρονολογεί τον κύριο όγκο της Ιπποκρατικής Συλλογής μεταξύ 450 και 340 π.Χ.

Εικόνα 4. Ο όρκος του Ιπποκράτη.

Παρακάτω παρατίθεται ο αποκαλούμενος Όρκος του Ιπποκράτη και η μετάφρασή του:

Ο Όρκος του Ιπποκράτη

1. Όμνυμι Απόλλωνα ιητρόν και Άσκληπιόν και Ύγείαν και Πανάκειαν και θεούς πάντας τε και πάσας, Ίστορας ποιεύμενος, έπιτελέα ποιήσειν κατά δύναμιν και κρίσιν έμην όρκον τόνδε και ξυγγραφήν τήνδε.
2. Ήγησέσθαι μέν τόν διδάξαντά με την τέχνην ταύτην Ίσα γενέτησιν έμοϊσι, και βίου κοινώσεσθαι, και χρεών χηρίζοντι μετάδοσιν ποιήσεσθαι, και γένος τό έξ αύτοϋ άδελφεοϊς Ίσον έπικρινέειν άρρεσι, και διδάξειν τήν τέχνην ταύτην, ήν χηρίζωσι μανθάνειν, άνευ μισθοϋ και ξυγγραφής, παραγγελίης τε και άκροήσιος και τής λοιπής άπάσης μαθήσιος μετάδοσιν ποιήσασθαι υιοϊσι και τοϊσι τοϋ έμέ διδάξαντος και μαθηταϊσι συγγεγραμμένοις τε και ώρκισμένοις νόμω ιητρικώ, άλλω δέ οϋδενί.
3. Διαιτήμασί τε χηρήσομαι έπ' ώφελείη καμνόντων κατά δύναμιν και κρίσιν έμην, επί δηλήσει δέ και άδικήη είρξειν.
4. Οϋ δώσω δέ οϋδέ φάρμακον οϋδενί αίτηθείς θανάσιμον, οϋδέ ύφηγησομαι ξυμβουλίην τοιήνδε' όμοίως δέ οϋδέ γυναικί πεσσόν φθόριον δώσω.
5. Άγνώς δε και όσίως διατηρήσω βίον τόν έμόν και τέχνην τήν έμην.
6. Οϋ τεμέω δε οϋδέν μην λιθιώντας, έκχωρήσω δε έργάτησιν άνδράσιν πρηξιός τήςδε.

7. Ἐς οἰκίας δε ὀκόσας ἄν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτός ἐών πάσης ἀδικίης ἐκουσίης καί φθορίης τῆς τε ἄλλης καί ἀφροδισίων ἔργων ἐπί τε γυναικείων σωμάτων καί ἀνδρείων, ἐλευθέρων τε καί δούλων.

8. Ἄ δ' ἄν ἐν θεραπείῃ ἢ ἰδῶ ἢ ἀκούσω, ἢ καί ἄνευ θεραπείης κατά βίον ἀνθρώπων, ἄ μή χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἠγεύμενος εἶναι τά τοιαῦτα.

9. Ὅρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι καί μή ξυγχέοντι εἴη ἐπαύρασθαι καί βίου καί τέχνης, δοξαζομένῳ παρά πᾶσιν ἀνθρώποις ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον· παραβαίνοντι δέ καί ἐπιπορθέοντι, τάναντία τουτέων.

Εικόνα 5. Αναπαράσταση (απαγγελία) του ιπποκρατικού ὄρκου. (φωτο: Greg Adams)

Ο Ὅρκος του Ιπποκράτη (απόδοση Μ. Κιαπόκα)

1. Ορκίζομαι στον Απόλλωνα τον ιατρό και στον Ασκληπιό και στην Υγεία και στην Πανάκεια και σε όλους τους θεούς και τις θεές, που βάζω μάρτυρες, ότι θα εκπληρώσω τον ὄρκο μου αυτό και το συμβόλαιο αυτό, σύμφωνα με τη δύναμη και την κρίση μου.

2. Ότι θα θεωρώ εκείνον, που μου δίδαξε την τέχνη αυτή ίσο με τους γονεείς μου και θα τον κάνω κοινωνό του βίου μου και θα του προσφέρω από τα δικά μου ό,τι χρειάζεται· τους απογόνους του θα θεωρώ αδελφούς μου και θα τους διδάξω την τέχνη αυτή, αν επιθυμούν να τη μάθουν, χωρίς μισθό και χωρίς συμφωνία. Ότι θα μεταδώσω τους επαγγελματικούς κανόνες, τα θεωρητικά μαθήματα και τις υπόλοιπες κάθε είδους ασκήσεις στους γιους μου, στους γιους του δασκάλου μου και σε μαθητές, που θα έχουν συνδεθεί μαζί μου με ὄρκο και συμβόλαιο, κατά τη συνήθεια των γιατρών και σε κανέναν άλλο.

3. Θα χρησιμοποιήσω τη θεραπευτική δίαιτα μόνο για ωφέλεια των αρρώστων, όσο εξαρτάται από τη δύναμη και την κρίση μου και (υπόσχομαι ότι) θα τους προφυλάξω από κάθε βλάβη και αδικία.

4. Δεν θα χορηγήσω θανατηφόρο φάρμακο σε κανέναν, όσο κι αν παρακληθώ, ούτε θα υποδείξω τέτοια συμβουλή. Επίσης δεν θα δώσω σε γυναίκα φάρμακο εκτρωτικό.

5. Αγνή και καθαρή θα διατηρήσω τη ζωή και την τέχνη μου.

6. Δεν θα χειρουργήσω οπωσδήποτε αυτούς, που πάσχουν από πέτρα, αλλά θα αφήσω την πράξη αυτή στους εξασκημένους.

7. Σε όσα σπίτια προσκαλούμαι, θα μπαίνω για το καλό των αρρώστων, κρατώντας τον εαυτό μου μακριά από κάθε θεληματική αδικία ή άλλη διαφθορά και προ πάντων μακριά από κάθε αφροδισιακή πράξη σε σώματα γυναικών και ανδρών, ελευθέρων ή δούλων.

8. Όσα κατά τη διάρκεια της θεραπείας θα δω ή θα ακούσω ή και πέρα από τη θεραπεία στην καθημερινή ζωή, όσα δεν πρέπει ποτέ να κοινολογούνται στους έξω, θα τα αποσιωπήσω, θεωρώντας ότι αυτά είναι ιερά μυστικά.

9. Όσο λοιπόν θα τηρώ τον όρκο μου αυτό και δεν θα τον παραβιάζω, είτε να πετυχαίνω στη ζωή και στην τέχνη μου, έχοντας πάντοτε καλό όνομα ανάμεσα στους ανθρώπους· αν όμως τον παραβώ και γίνω επίορκος, να πάθω τα αντίθετα.

Διαβάζοντας κανείς τον όρκο διαπιστώνει ότι σε γενικές γραμμές πρόκειται για έναν κώδικα ιατρικής ηθικής και δεοντολογίας. Ωστόσο δεν μπορεί παρά να αναρωτηθεί, πώς είναι δυνατόν ο άνθρωπος που απάλλαξε την ιατρική από τα οικογενειοκρατικά και θρησκευτικά δεσμά της να ορκίζεται ο ίδιος ή να ζητά από άλλους να ορκιστούν ότι "θα θεωρώ εκείνον, που μου δίδαξε την τέχνη αυτή ίσο με τους γονείς μου και θα τον κάνω κοινωνό του βίου μου και θα του προσφέρω από τα δικά μου ό,τι χρειάζεται· τους απογόνους του θα θεωρώ αδελφούς μου και θα τους διδάξω την τέχνη αυτή, αν επιθυμούν να τη μάθουν, χωρίς μισθό και χωρίς συμφωνία. Ότι θα μεταδώσω τους επαγγελματικούς κανόνες, τα θεωρητικά μαθήματα και τις υπόλοιπες κάθε είδους ασκήσεις στους γιους μου, στους γιους του δασκάλου μου και σε μαθητές, που θα έχουν συνδεθεί μαζί μου με όρκο και συμβόλαιο, κατά τη συνήθεια των γιατρών και σε κανέναν άλλο."; Γιατί πρέπει ένας γιατρός να έχει τόσο βαριά υποχρέωση προς τους γιούς του δασκάλου του; Γιατί πρέπει οι γιοί του γιατρού και οι γιοί του δασκάλου του γιατρού να γίνουν κι εκείνοι γιατροί; Αυτό το τμήμα ταιριάζει περισσότερο σε μια οικογενειοκρατική κάστα ιατρών, όπως ήταν οι Ασκληπιάδες, και εύλογα δημιουργεί έναν προβληματισμό για τη γνήσια ιπποκρατική προέλευση του όρκου.

Εκτός από το ζήτημα της γνησιότητας του όρκου εγείρεται και ζήτημα ουσίας:

- "Δεν θα δώσω σε γυναίκα φάρμακο εκτριωτικό" φέρεται να ορκίζονταν ο Ιπποκράτης πριν από 25 αιώνες, ενώ σήμερα εφαρμόζεται προγεννητικός έλεγχος και η νομοθεσία επιτρέπει υπό προϋποθέσεις τις εκτρώσεις. Μπορούμε άραγε να ισχυρισθούμε ότι η νομοθεσία μας κινείται έξω από το πλαίσιο της ιατρικής ηθικής;

- "Δεν θα χορηγήσω θανατηφόρο φάρμακο σε κανέναν, όσο κι αν παρακληθώ, ούτε θα υποδείξω τέτοια συμβουλή". Σήμερα έχει αρχίσει να συζητείται η ευθανασία (www.endoflifedilemmas.gr) και κάποια στιγμή πιθανώς να επιτραπεί από τη νομοθεσία. Μπορεί στ' αλήθεια ο όρκος αυτός να αποτελέσει σοβαρό επιχείρημα κατά της ευθανασίας;

Είναι προφανές ότι στις μέρες μας ο όρκος έχει πέσει θύμα φανατισμού θρησκευτικών προδιαγραφών. Έχει αναγορευθεί σε ένα είδος "ιερής γραφής" και όποιος την αμφισβητήσει χαρακτηρίζεται "αιρετικός". Η πραγματικότητα είναι ότι ο συντάκτης του όρκου κωδικοποίησε σε ένα σύντομο κείμενο την ιατρική ηθική, όπως την αντιλαμβάνονταν ο ίδιος και η δική του κοινωνία. Αυτή ήταν η θεμελιώδης χρησιμότητα του όρκου και όσοι τον αντιμετωπίζουν ως θεϊκή επιταγή, απλώς υποβαθμίζουν την αξία του, παρ' ότι θεωρούν εαυτούς ως υπερασπιστές της ιπποκρατικής κληρονομιάς. Να μην έχουμε καμία

αμφιβολία ότι, αν ο συντάκτης του όρκου επανερχόταν στη ζωή σήμερα, θα τον τροποποιούσε, ώστε να συμβαδίζει με τη σημερινή αντίληψη περί ιατρικής ηθικής. Φυσικά είναι μεγάλο τόλμημα η τροποποίηση του ιπποκρατικού όρκου, αλλά και η ατομία να πούμε τα πράγματα ως έχουν δεν μας τιμά, ούτε ως απογόνους του Ιπποκράτη ούτε των αρχαίων Ελλήνων γενικότερα.

Εικόνα 6. ο Ιπποκράτης αρνούμενος δώρο του Αλεξάνδρου.

Ο υγιεινός δεκάλογος του Ιπποκράτη

Σημαντικά μηνύματα του σοφού Κώου ιατρού που αποδείχθηκε πως έχουν προφητικό και επίκαιρο χαρακτήρα

Η μελέτη της διαχρονικότητας των προφητικών μηνυμάτων της αρχαίας ελληνικής ιατρικής δεν είναι μόνο διδακτικά χρήσιμη και δεν αποτελεί μόνο ένα επιστημονικό καθήκον, αλλά ένα ύψιστο εθνικό χρέος. Ωστόσο, οι νεοέλληνες, οι οποίοι συχνά παραμελούν ή αδιαφορούν για τα εθνικά ιστορικά θέματα, περιφρονούν και την πολιτιστική ιατρική κληρονομιά μας την οποία επιβουλεύονται άλλοι λαοί. Είναι αυτονόητο ότι -όπως συχνά διαλαλούσε ο πρώτος νεοέλληνας ιστορικός της ιατρικής Αδαμάντιος Κοραής- «η ιστορία της ιατρικής είναι για τον ιατρό ό,τι η παγκόσμια ιστορία για τον πολιτικό». Και ηχεί παράξενα το γεγονός ότι στη χώρα μας ακόμα δεν έχει συνειδητοποιηθεί η διδακτική αξία και ο πρωταρχικός ρόλος της ιστορίας της ιατρικής ως γέφυρας ανάμεσα στο χάσμα των φυσικών από τη μία πλευρά και των ανθρωπιστικών-κοινωνικών επιστημών από την άλλη πλευρά. Θα έπρεπε, προλογικά, να υπενθυμίσω πως η φράση του Γάλλου ιδρυτή του θετικισμού Auguste Comte, σύμφωνα με την οποία «δεν μπορεί κανείς να κατέχει μια επιστήμη αν δεν γνωρίζει την ιστορία της», ισχύει στο έπακρον, προκειμένου για την ιατρική επιστήμη. Ο Ιπποκράτης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ο θεμελιωτής της ελληνικής ιατρικής. Και τούτο γιατί οι λαοί χωρίς ιατρούς υπάρχουν. Λαοί χωρίς εμπειρική ιατρική δεν υπάρχουν. «Ιητρική δε πάντα πάλαι υπάρχει», όπως, άλλωστε, βεβαιώνουν τα ίδια τα ιπποκρατικά κείμενα. Ο σοφός Κώος ιατρός θεωρείται -και είναι- ο στυλοβάτης της ορθολογικής ιατρικής. Κατόρθωσε να την απαλλάξει από τα μεταφυσικά στοιχεία, τις προλήψεις, από τις προκαταλήψεις, από τις δαιμονολογίες και τις

δεισιδαιμονίες και τη διαχώρισε οριστικά από τη θεωρητική φιλοσοφία. Έτσι, καθιέρωσε και θεοποίησε την έννοια του αληθινού ιατροφιλοσοφικού στοχασμού που συμπυκνώνεται μέσα στη φράση του «Ιητρός γαρ φιλόσοφος ισόθεος», η οποία ακολούθησε τον ομηρικό στίχο «Ιητρός γαρ ανήρ πολλών αντάξιος άλλων» και επανελήφθη από τον Έλληνα συνεχιστή του έργου του, τον ενδοξότατο Γαληνό, στην πραγματεία που τιτλοφορείται «ό,τι άριστος ιατρός και φιλόσοφος». Το κείμενο αυτό φιλοδοξεί να καταγράψει δέκα επίκαιρα σημαντικά ιπποκρατικά μηνύματα, τα οποία -όπως αποδείχθηκε- ήταν προφητικά και έχουν διαχρονική αξία.

1. «Οκόσα φάρμακα ουκ ιήται σίδηρος ιήται».

Από τα μέσα του 20ού αιώνα άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι πολλά νοσήματα τα οποία δεν μπορούσαν να θεραπευθούν με φάρμακα, όπως είναι διάφορες θανατηφόρες καρδιοπάθειες και νεφροπάθειες, θα μπορούσαν μελλοντικά να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά μόνο με χειρουργικές επεμβάσεις και μεταμοσχεύσεις. Κλασικά παραδείγματα οι αορτοστεφανιαίες παρακάμψεις (bypass) και οι ανθρωποσωτήριες μεταμοσχεύσεις οργάνων. Ωστόσο, ένας από τους ιπποκρατικούς αφορισμούς το είχε προβλέψει με σαφήνεια πριν από 25 αιώνες, τονίζοντας ότι όσες αρρώστιες δεν μπορούσαν να θεραπευτούν με τα φάρμακα θα θεραπεύονται με το νυστέρι, δηλ. με χειρουργική επέμβαση.

2. «Ες τα έσχατα νοσήματα αι έσχατα θεραπείαι ες ακριβείην κράτισται».

Η λεγόμενη «επιθετική» θεραπεία, που άρχισε να εφαρμόζεται στο Νέο Κόσμο μόλις κατά τα τελευταία 30 χρόνια, σε πολύ βαριές απελπιστικές περιπτώσεις αρρώστων είχε προμαντευθεί από το διορατικό Ιπποκράτη, ο οποίος τόνιζε ότι στις απελπιστικές παθήσεις οι επιθετικές θεραπείες είναι καλύτερες.

3. «Ουκ ένι δυνατόν ιητρικήν ειδέναι όστις με οίδεν ό,τι έστιν άνθρωπος».

Πριν από 30 περίπου χρόνια ανακαλύφθηκε το ανοσογενετικό σύστημα HLA, με το οποίο καταδείχθηκε ότι κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και ότι δεν υπάρχουν δύο άτομα γενετικά ταυτόσημα, εκτός από τους μονοωογενείς διδύμους. Πρόκειται για μια επαναστατική ανακάλυψη που άνοιξε το δρόμο στο θρίαμβο των μεταμοσχεύσεων οργάνων και στην ανοσοδιαγνωστική και την ανοσοθεραπεία. Ωστόσο, τα Ιπποκρατικά κείμενα, βρίθουν από οξυδερκέστατες παρατηρήσεις που επισημαίνουν ότι είναι αδύνατη η γνώση της ιατρικής χωρίς τη βαθύτερη κατανόηση του ανθρώπινου οργανισμού που επιτεύχθηκε με το σύστημα HLA, δηλαδή, με την πρόσφατη περιγραφή του συστήματος των ανθρωπίνων λευκοκυτταρικών αντιγόνων.

4. «Ωφελείν η μη βλάπτειν».

Η οξυδερκέστατη παρατήρηση, σύμφωνα με την οποία μερικές φορές το καλύτερο φάρμακο είναι κανένα φάρμακο, «αγαθόν φάρμακον εστίν ενίοτε και το μηδέν προσφέρειν», αναφέρεται στις λεγόμενες αυτοϊώμενες λοιμώξεις. Η πολυφαρμακία των καιρών μας μόνο δεινά μπορεί να προκαλέσει στην ανθρώπινη υγεία.

5. «Το γαρ πολύ τη φύσι πολέμιον».

Η υγιεινή διατροφή, σε συνδυασμό με τη μέτρια σωματική άσκηση, περιγράφονται με θαυμαστή σαφήνεια στα Ιπποκρατικά κείμενα. Η υπενθύμιση τριών φράσεων αρκεί για να καταδειχθεί η επικαιρότητά τους: «Άσκησις υγιείης, ακορή τροφής», «της δε διαίτης επιμελέεσθαι χρη» και «γυμνάζεσθε ολίγα και περιπατέειν». Εξάλλου, το διαχρονικό ιπποκρατικό μήνυμα για τους σοβαρούς κινδύνους που ενέχουν οι εξαντλητικές απισχαντικές δίαιτες, αλλά και η υπερβολική σίτιση, έχει μεγάλη πρακτική σημασία. «Αι εις το έσχατον λεπτότητος αφηγμένοι δίαται χαλεπαί», αλλά και «όκου άν τροφή πλείον παρά φύσιν εισέλθη τούτο νούσον ποιεί». Με απλά λόγια, ο ανθρώπινος οργανισμός νοσεί όταν προσλαμβάνει είτε λιγότερη είτε περισσότερη (από την κανονική) τροφή.

6. «Ηγεμονικότατον απάντων η φύσις».

Οι επιστημάνσεις του για τη σημασία που έχει το περιβάλλον για την ανθρώπινη ζωή περιλαμβάνονται μέσα στο «περί αέρων, υδάτων και τόπων» σύγγραμμά του. Η φράση του, σύμφωνα με την οποία «η φύσις συμβάλλεται τω νόμω», φέρνει συνειρμικά στη μνήμη την υπαρξιακή αρχή που καταπατήθηκε στους καιρούς μας από τη ρύπανση του περιβάλλοντος και από τη ραδιενεργό μόλυνση του πλανήτη. Πόσοι οικολόγοι και πόσοι περιβαλλοντολόγοι γνωρίζουν, άραγε, πως ο Ιπποκράτης θεμελίωσε τον κλάδο με τον οποίο ασχολούνται;

7. «Ο εγκέφαλος έστιν ο διαννέλων».

Πριν από 18 αιώνες ο Έλληνας διάδοχος του Ιπποκράτη, ο Γαληνός υποστήριζε ότι υπάρχουν 4 βασικοί τύποι ανθρώπων και ότι ένας από αυτούς ο μελαγχολικός (μέλαν + χολή) ρέπει περισσότερο από τους υπόλοιπους τρεις τύπους στην πιθανότητα προσβολής από διάφορους καρκίνους («δια την πλεονεξίαν της μαύρης χολής γίνεται καρκίνος»). Ένα πλήθος ερευνών της τελευταίας 30ετίας του 20ού αιώνα επιβεβαίωσε τις οξυδερκέστατες παρατηρήσεις του, αποδεικνύοντας ότι, οι παθογενετικοί μηχανισμοί, με τους οποίους η μελαγχολία και άλλες ψυχολογικές επιβαρύνσεις πυροδοτούν την έναρξη (ή επιβαρύνουν την πρόγνωση) διαφόρων μορφών καρκίνων, είναι μηχανισμοί νευρο-ψυχο-ενδοκρिनoανοσολογικοί και ότι -όπως επεσήμανε πάλι πρώτος ο Ιπποκράτης- όλα τα μηνύματα ξεκινούν και συντονίζονται από εγκεφαλικά μηνύματα (οι λεγόμενοι σήμερα νευρομεταβιβαστές (messengers)).

8. «Τον ιητρών δοκέει μοι άριστον είναι πρόνοϊαν επιτηδεύειν και τα προγεγονότα και τα μέλλοντα έσεσθαι».

Η βυζαντινή περίοδος μπορεί να μην ανήκει στην αρχαία ελληνική περίοδο αλλά διαφύλαξε την κλασική κληρονομιά και τη μετέδωσε κυρίως στο Δυτικό, αλλά και τον Ανατολικό κόσμο. Η εικόνα του βυζαντινού Ιπποκράτη, σε αρμονικό συνδυασμό με το Ιπποκρατικό αξίωμα σύμφωνα με το οποίο η ιατρική πρέπει να προβλέπει όσα πρόκειται να συμβούν και να τα μελετά («προλέγειν τα εσόμενα και μελετάν ταύτα») μεταφέρουν το μήνυμα πως οι πνευματικοί θησαυροί της ελληνικής ιατρικής έχουν ανεκτίμητη αξία, ακόμη και στις σαρωτικές ιατρικές ανακαλύψεις του 21ου αιώνα.

9. Πριν από 20 περίπου χρόνια άρχισε να σημειώνεται μια θεαματική επαναστατική «στροφή» της προληπτικής (preventive) ιατρικής προς την προβλεπτική (predictive). Ωστόσο, η έννοια του γονιδίου η οποία, μετά τη χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, είναι στην παγκόσμια επικαιρότητα αναφέρεται για πρώτη φορά στο «περί ιερής νόσου» (επιληψίας) Ιπποκρατικό κείμενο. «Το δε νόσημα τούτο -γράφει- άρχεται όσπερ και τα άλλα νοσήματα κατά γένος». Χρειάστηκε να περάσουν 25 αιώνες (1902) για να χρησιμοποιηθεί ο Ιπποκρατικός όρος γένος (gene=γονίδιο) από το Δανό γενετιστή W. L. Johannsen! Ο Ιπποκράτης αποδεικνύεται και πάλι προφητικός.

10. «Χρη προμηθέεσθαι πριν αν ες τας νούσους αμφικνέωνται».

Η ολοκλήρωση του επαναστατικού βιοτεχνολογικού προγράμματος της αποκρυπτογράφησης του ανθρώπινου γονιδιώματος προσδίδει ανυπολόγιστη διαχρονική αξία σε μια προφητική (σχεδόν άγνωστη) Ιπποκρατική ρήση που προέβλεψε το σημαντικότερο κοσμογονικό επιστημονικό επίτευγμα όλων των εποχών: την προβλεπτική ιατρική.

Από την περιγραφή δέκα επικαίρων προφητικών μηνυμάτων της Ιπποκρατικής Ιατρικής προκύπτει ότι η «μεταμοντέρνα» (γενετικοποιημένη) κοινωνία του 21ου αιώνα οφείλει και πρέπει να κατατείνει σε μια πιο ανθρώπινη κοινωνία και όχι σε μία κοινωνία υπερανθρώπων. Για την επίτευξη αυτού του υπαρξιακού στόχου τα μηνύματα της αρχαίας ελληνικής ιατρικής είναι πολύτιμα και δεν αποτελούν τη στάχτη του παρελθόντος, αλλά «ζώσα ύλη», που μπορεί και πρέπει να βοηθήσει αποτελεσματικά την ελπίδα της ανθρωπότητας για τη δημιουργία ενός καλύτερου αυριανού κόσμου.

[04]
ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Όρκος, Νόμος, Περί αρχαίας ιητρικής, Περί ιητρού, Περί τέχνης, Περί ευσημοσύνης, Παραγγελίαι, Αφορισμοί.

Προγνωστικόν, Προρρητικόν Α, Προρρητικόν Β, Κωακαί προγνώσεις.

Περί αέρων, υδάτων, τόπων, Περί χυμών, Περί φυσών, Περί κρισίων, Περί κρισίμων, Περί όψιος.

Περί ανατομής, Περί καρδίας, Περί αδένων, Περί σαρκών, Περί οστέων φύσιος, Περί φύσιος ανθρώπου, Περί γονής, Περί φύσιος παιδίου.

Περί διαίτης Α, Περί διαίτης Β, Περί διαίτης Γ, Περί διαίτης Δ.

Περί διαίτης οξέων, Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ, Περί διαίτης υγιεινής, Περί τροφής, Περί υγρών χρήσιος.

Περί γυναικείων Α.

Περί γυναικείων Β.

Περί γυναικείης φύσιος, Περί αφόρων, Περί παρθενίων.

40

Περί επικυήσεως, Περί εγκατατομής εμβρύου, Περί επταμήνου, Περί οκταμήνου, Περί οδοντοφυΐης, Περί εβδομάδων.

Περί των εν κεφαλή τραυμάτων, Κατ ιητρείον, Περί αγμών, Περί ελκών, Περί αιμορροΐδων, Περί συρίγγων.

Περί άρθρων, Μοχλικός.

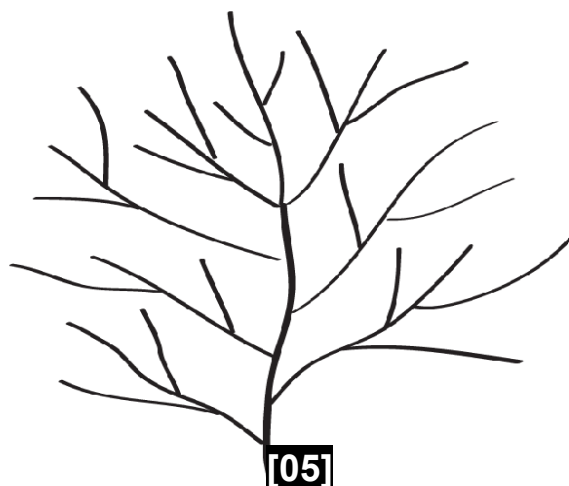
Επιδημιών το πρώτον, Επιδημιών το δεύτερον, Επιδημιών το τρίτον, Επιδημιών το τέταρτον.

Επιδημιών το πέμπτον, Επιδημιών το έκτον, Επιδημιών το έβδομον.

Περί νούσων το πρώτον, Περί νούσων το δεύτερον, Περί νούσων το τρίτον, Περί νούσων το τέταρτον.

Περί παθών, Περί των εντός παθών, Περί ιερής νούσου, Περί τόπων των κατά άνθρωπον.

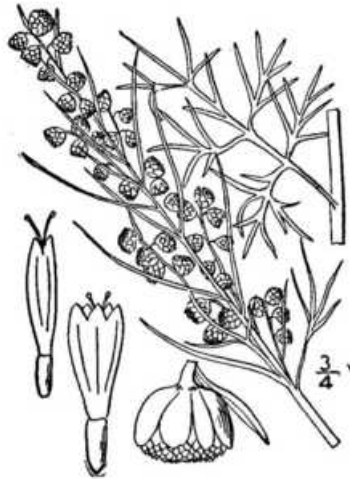
Επιστολαί, Δόγμα Αθηναίων, Επιβώμιος, Πρεσβευτικός.

[05]

**ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ**

Μ

Αβρότονο

Artemisia abrotanum L.

ASTERACE

Περιπλευμονίης έκλεικτὸν, χαλβάνη καὶ κόκκαλος ἐν μέλιτι ἀττικῶ· καὶ ἀβρότονον ἐν ὄξυμέλιτι, πέπερι·

Αποχρεμπτικά που συνιστώνται στις περιπνευμονίες είναι τα ακόλουθα: χαλβάνη και κουκουάρια μέσα σε μέλι Αττικής· αβρότονο μέσα σε ξιδόμελο, και πιπέρι.

Περί διαίτης οξέων|11

Ἦν μὴ κατὴ ἡ κάθαρσις ἡ λοχείη, λαβῶν σικύης ἐντεριώνης ὅσον τριῶβολον, καὶ ἀρτεμισίην ποίην, καὶ λιβανωτοῦ ὅσον ὀβολὸν, τρίψας, ἐν μέλιτι μίξας, ἐς εἶριον ἐνειλίξας, πρόσθεσ πρὸς τὸ στόμα τῆς μήτρης, νυκτὸς ἀεὶ καὶ ἡμέρης, ἄχρις ἡμερέων πέντε τοῦτο ποιέειν. Ἦ τὸ ἀμπέλιον τρίβειν χλωρὸν, καὶ μέλιτι μίσγων, ἐς εἶριον ἐνειλίξας, προστιθέναι τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἦ τῆς κυπαρίσσου τὸν καρπὸν καὶ λιβανωτὸν τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ, ῥοδίνῳ διεὶς καὶ μέλιτι, ἐς εἶριον ἐνειλίξας, προστιθέσθω. Ἦ ἀβρότονον ὅσον δραχμὴν, καὶ σικύης ἐντεριώνην ὅσον ὀβολὸν τρίψας ἐν μέλιτι, ἐς εἶριον ἐνειλίξας, προστιθέναι. Ἦ ἐλατηρίου ὀβολὸν καὶ σμύρνης τρίψας ἐν μέλιτι, ἐς εἶριον

Αν δεν εμφανιστεῖ ἡ επιλόχεια κάθαρση παίρνετε τρεῖς ὀβολούς ἀπὸ το εσωτερικὸ κολοκυθιοῦ, αρτεμισία κι ἓνα ὀβολὸ λιβάνι, τα κοπανίζετε, τ' ανακατεύετε με μέλι, τα τυλίγετε σε μαλλί και τα τοποθετεῖτε στο στόμιο τῆς μήτρας, συνέχεια μέρα και νύχτα, για πέντε μέρες. Ἦ κοπανίζετε χλωρὰ φύλλα [ἢ κλαδιά] ἀμπέλου, τ' ανακατεύετε με μέλι, τα τυλίγετε σε μαλλί και τα τοποθετεῖτε με τον ἴδιο τρόπο. Ἦ κοπανίζετε μαζί κυπαρισσόμηλα και λιβάνι, τα διαλύετε σε ροδέλαιο και μέλι, τα τυλίγετε σε μαλλί και τα τοποθετεῖτε. Ἦ τρίβετε μέσα σε μέλι μία δραχμὴ ἀβρότονο κι ἓνα ὀβολὸ ἀπὸ το εσωτερικὸ μέρος του κολοκυθιοῦ, τα τυλίγετε σε μαλλί και τα τοποθετεῖτε. Ἦ τρίβετε ἓνα ὀβολὸ καθάρσιο και

ένειλίξας, προστιθέσθω. Ἡ κυπαρίσσου καρπὸν καὶ σικύης ἐντεριώνην καὶ λιβανωτὸν μέλιτι μίξας, ἐν εἰρίῳ προστιθέσθω.

σμύρνα σε μέλι, τα τυλίγετε σ ένα κομμάτι μαλλί και τα τοποθετείτε. Ἡ αναμειγνύετε κυπαρισσόμηλα, εσωτερικό κολοκυθιού, λιβάνι και μέλι και τα τοποθετείτε τυλιγμένα σε μαλλί.

Περί γυναικείων Α|78

Ἰστέρας ἐς χώρην ἄγει, τοῦ κρότωνος ῥίζα πινομένη, ἢ κύμινον αἰθιοπικόν, ἢ σέλινον, ἢ μαράθρου σπέρμα καὶ ἀνήσου, πέπερι ἢ σμύρνα, καὶ ὀπὸς μήκωνος πινόμενος. Ἦν ἡ καρδίη πνίγηται ὑπὸ ὑστέρης, ἀναθλίβεται, καὶ πνεῦμα ἔχει καὶ ἄσθμα· δεῖ τὸν καρπὸν τῆς ἄγνου καὶ γλυκουσίδης ἐν οἴνῳ πίνειν, ἢ ἀβρότονον, καὶ πάνακες, καὶ ἀμμωνιακόν, ἢ πήγανον, ἢ ὑπνωτικόν μηκώνιον. Πάλιν οὖν εἰ ὁμοίως ἔχει, μελάνθιον τρίβειν λείον, καὶ μέλιτι δεύειν, καὶ ποιέειν οἶον βάλανον, καὶ πρὸς τῷ πτερῷ προστιθέσθαι· ἢ φιλίστιον ὁμοίως προστίθει· ἢ τηλέφιον, ἢ ἀνεμώνης φύλλα τρίψας, ἔνθεσ ἐς τρυχίον, καὶ σμύρνην σμικρὴν ξυμμίσηειν.

Για την επαναφορά της μήτρας στη θέση της ενδείκνυται το ποτό από ρίζα κρότωνα ή το αιθιοπικό κύμινο, το σέλινο ή ο σπόρος του μαραθου και του ἀνηθου, το πιπέρι ή η σμύρνα, καθώς και ο χυμός της παπαρούνας ως ποτό. Αν η καρδιά πνίγεται από τη μήτρα, η αναπνοή είναι δύσκολη και συχνή. Πρέπει τότε να πει η γυναίκα μέσα σε κρασί σπόρο λυγαριάς και παιωνίας ή αβρότονο, πάνακες και αμμωνιακο κόμμα, απήγανο ή υπνωτικό όπιο. Αν πάλι η γυναίκα παραμένει στην ίδια κατάσταση, κοπανίζετε καλά μελάνθιο, το βρέχετε με μέλι, του δίνετε σχήμα βελανιδιού και το τοποθετείτε με φτερό· ή τοποθετείτε με τον ίδιο τρόπο φιλιστιο. Ἡ κοπανίζετε άγρια αντράκλα ή φύλλα ανεμώνης, τα βάζετε σε κουρέλι και τ' ανακατεύετε με λίγη σμύρνα.

Περί γυναικείων Β|92

Αγγούρι

Cucumis sativus

CUCURBITACEAE

Σικίου σπέρμα διουρέεται μάλλον ἢ διαχωρέει.

Ο σπόρος του αγγουριού είναι περισσότερο διουρητικός παρά υπακτικός.

Περί διαίτης B|45

Σίκυοι ὠμοὶ ψυχροὶ καὶ δύσπεπτοι·

Τα ὠμά αγγούρια εἶναι δροσιστικά καὶ δύσπεπτα...

Περί διαίτης B|55

Ἔτερον ὠκυτόκιον τοῦ σικίου τοῦ ἀγρίου, ὅστις ἂν ἤδη λευκὸς ᾖ, τὸν καρπὸν ἐμπλάσας κηρῶ, εἶτα εἰρίῳ ἐνελίξας φοινικέῳ, περιάψον περὶ τὴν ὄσφύν.

Ἄλλο φάρμακο γιὰ τὴν ἐπιτάχυνση τοῦ τοκετοῦ: παίρνετε καρπὸ ἀγρίου αγγουριού, ποῦ νὰ εἶναι ἤδη λευκός, τὸν αλείφετε με κερὶ, τὸν τυλίγετε ἔπειτα σ' ἓνα κομμάτι κόκκινο μαλλί καὶ τὸν προσαρμόζετε γύρω ἀπὸ τὴ μέση.

Περί γυναικείων A|77

Λεχοῖ τὰ λοχεῖα καθαίρει ἄμεινον· χελώνης θαλασσίας ἤπαρ χλωρὸν ἔτι ζώου ἐν γάλακτι γυναικείῳ τρίβειν, καὶ ἴρινον μύρον, καὶ οἶνον ἀναδεῦσαι καὶ προστιθέναι· ἢ λινοζώστιν τριπτήν ἐν εἰρίῳ πρόσθες· ἢ ἀρτεμισίην τρίβων ὁμοίως ἐν εἰρίῳ προστιθέναι· καὶ λινοζώστιος καὶ σικύης ὀλίγον τρίψας, οἶνω τε καὶ μέλιτι δεύσας, προστιθέναι.

Τὸ παρακάτω παρασκεύασμα βοηθᾶ στὴν καλύτερη ἀποβολὴ τῶν λοχιῶν τῆς λεχώνας: κοπανίζετε φρέσκο συκῶτι θαλάσσιας χελώνας, ζωντανῆς ἀκόμα, μέσα σὲ γυναικείο γάλα, τὸ μουσκεύετε με κρινέλαιο καὶ κρασί καὶ τὸ τοποθετεῖτε. Ἡ κοπανίζετε σκαρόχορτο, τὸ τυλίγετε σὲ μαλλί καὶ τὸ τοποθετεῖτε· ἢ τρίβετε ἀρτεμισία, τὴν τυλίγετε ἐπίσης σὲ μαλλί καὶ τὴν τοποθετεῖτε. Κοπανίζετε μικρὴ ποσότητα σκαρόχορτου καὶ αγγουριού, τὰ βρέχετε με κρασί καὶ μέλι καὶ τὰ τοποθετεῖτε.

Περί γυναικείων A|78

Ἐκβόλιον ὑστέρων· σικίου ἀγρίου τὸν ὀπὸν ὅσον ποιεῖν ὡς μαζιον ἐμπλάσασα προστιθέναι, προνηστεύσασα ἐπὶ δύο ἡμέρας, οὐκ ἂν εὖροις τούτου ἄμεινον.

Υπόθετο γιὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ πλακούντα: ἡ γυναίκα παίρνει χυμὸ ἀπὸ ἀγριο αγγούρι σὲ τόση ποσότητα ὅσο νὰ κάνει κάτι σαν ἓνα μικρὸ τεμάχιο ψωμιού καὶ τὸ τοποθετεῖ, ἀφοῦ προηγουμένως μείνει νηστική γιὰ δύο μέρες· δὲν θὰ βρεῖ τίποτα καλύτερο ἀπὸ αὐτό.

Περί γυναικείων A|78

Ψυχρότατον βρώμα, φακοί, κέγχροι, κολοκύνται.

Πολύ δροσερή τροφή είναι η φακή, το κεχρί και το αγγούρι.

Επιδημιών το έκτον|15

Πυρετός λυγγώδης· πυρετός ἴσχει σπερχνός, καὶ ῥίγος, καὶ βήξ, καὶ λὺγξ, καὶ βήσσει ἅμα τῷ σιάλω θρόμβους αἵματος, καὶ ἐβδομαῖος ἀποθνήσκει· ἦν δὲ δέκα ἡμέρας ὑπερφύγη, ῥάων γίνεται· εἰκοστῇ δὲ ἡμέρῃ ἐμπύϊσκειται, καὶ βήσσει τὰς πρώτας ἡμέρας πῦον ὀλίγον, ἔπειτα ἐπιπλέον· καθαίρεται δὲ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησι. Τοῦτον τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας πιπίσκειν τὸ ὄξος καὶ τὸ μέλι ἐφθόν, καὶ μεταμίσειν ὄξος καὶ ὕδωρ ὑδαρῆς ποιέων· ῥοφάνειν δὲ χυλὸν ππισάνης μέλι ὀλίγον παραμίσιων, καὶ οἶνον ἐπιπίνειν λευκὸν οἰνώδεα· ἐπὶ δὲ δέκα ἡμέραι παρέλθωσιν, ἦν τὸ πῦρ παύσηται καὶ τὸ πτύαλον καθαρὸν ἦ, τὴν ππισάνην ὅλην ῥοφανέτω ἢ τὸν κέγχρον· ἦν δὲ εἰκοσταῖος τὸ πῦον πτύση, πινέτω, κόψας καὶ σήσας τὸν ἐλελίσφακον καὶ πήγανον καὶ θύμβρην καὶ ὀρίγανον καὶ ὑπερικόν, ἴσον ἐκάστου ξυμμίσγων, ὅσον σκαφίδα σμικρὴν ξυμπάντων, καὶ ἀλφίτων τὸ αὐτὸ ἐπὶ οἴνω γλυκεῖ κεκρημένω, νήσσει πίνειν· καὶ ῥοφανέτω ἦν χειμῶν ἢ ἢ μετότρωρον ἢ ἔαρ· ἦν δὲ θέρος ἢ, μή· ἀλλ' ἀμυγδάλια τρίβων καὶ σικύου σπέρμα πεφωσμένον καὶ σήσαμον ἴσον ἐκάστου, σύμπαν δὲ ὅσον σκαφίδα, ἐπιχέας ὕδατος ὅσον κοτύλην αἰγιναιάν, ἄλητον ἐπιπιάσων καὶ κηρίον, τοῦτο ῥοφανέτω μετὰ τὸ πόμα· σιτίοισι δὲ χρήσθω λιπαροῖσι καὶ ἀλμυροῖσι καὶ θαλασσίοισι μᾶλλον ἢ κρέασι· λούσθω δὲ θερμῷ, τὴν κεφαλὴν ὡς ἐλάχιστα. Ταῦτα ποιέων ἀπαλλάσσειται τῆς νούσου.

Πυρετός με λόξιγκα: Παρουσιάζονται υψηλός πυρετός, ρίγος, βήχας και λόξιγκας, αποβάλλονται θρόμβοι αίματος μαζί με το σάλιο και σε επτά μέρες ο άνθρωπος πεθαίνει· αν διατηρηθεί στη ζωή δέκα μέρες, καλυτερεύει η κατάσταση του, αλλά την εικοστή μέρα σχηματίζεται εμπύημα και αποβάλλεται τις πρώτες μέρες λίγο πύον και στη συνέχεια περισσότερο. Η κάθαρση συντελείται σε σαράντα μέρες.

Πρέπει να πίνει ο ασθενής τις πρώτες μέρες ξίδι και μέλι βρασμένο και να αναμειγνύεται ξίδι με νερό για την παρασκευή υδαρούς ποτού· να πίνει ζωμό από κριθάρι, στο οποίο έχει προστεθεί λίγο μέλι, και επιπλέον να πίνει δυνατό άσπρο κρασί. Όταν περάσουν δέκα ημέρες, αν πέσει ο πυρετός και τα πτύελα είναι καθαρά, πρέπει να πίνει όλο τον ζωμό από κριθάρι ή κεχρί. Αν την εικοστή ημέρα γίνει απόχρεμψη, πρέπει να παρασκευαστεί μείγμα από καλά κοπανισμένα και κοσκινισμένα φασκόμηλο, απήγανο, θυμάρι, ρίγανη και βάλαμο, που όλα έχουν αναμειχθεί στην ίδια ποσότητα· η συνολική ποσότητα του μείγματος είναι τόση όση χωράει σε μικρή σκαφίδα το παρασκεύασμα τούτο, αφού σε αυτό προστεθεί γλυκό κρασί νερωμένο, πρέπει να το πίνει ο άρρωστος νηστικός και μπορεί να το πίνει χειμώνα, φθινόπωρο ή άνοιξη, όχι όμως καλοκαίρι.

Μετά το παρασκεύασμα τούτο πρέπει ο ασθενής να πίνει ένα άλλο μείγμα από κοπανισμένα αμύγδαλα, καβουρδισμένο σπόρο αγγουριού και σουσάμι, όλα σε ίσες ποσότητες· το μείγμα είναι σε ποσότητα τόσο ώστε να γεμίζει μικρή σκαφίδα και σε τούτο έχει προστεθεί μία αιγινήτικη κοτύλη

νερό και έχει πασπαλιστεί με αλεύρι και κερήθρα. Πρέπει επίσης να τρώει λιπαρές και αλμυρές τροφές και να προτιμάει τα ψάρια από το κρέας· να κάνει θερμά λουτρά, αλλά να λούζει το κεφάλι του όσο το δυνατό λιγότερο. Αν εφαρμοστούν όλα τούτα, ο άνθρωπος θεραπεύεται.

Περί νούσων το δεύτερον|64

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὁκόταν βούλη· (..) Τοῦτο δὲ, σικίου πέπνος ἄνευ τοῦ δέρματος πάλης, ἐφ' ὕδατι· τοῦτο οὐρέεται καὶ ψύχει καὶ τὴν δίψαν παύει.

Στους καύσους πρέπει να δίνετε στον ασθενή για να πιει τα παρακάτω δροσερά ροφήματα ανάλογα με την περίπτωση· (...) Ἄλλο ρόφημα είναι τριμμένο αγγούρι χωρίς τη φλούδα του μέσα σε νερό· αυτό είναι διουρητικό, δροσιστικό και σταματάει τη δίψα.

Περί νούσων το τρίτον|17

Σίκυος πεπνῶν καὶ διουρητικὸν καὶ διαχωρητικὸν καὶ κουφον· ο δὲ ἕτερος πέπνῶν ψῆξιν τινὰ παρέχει καὶ δίψαν παύει· τροφή δὲ ἀπὸ οὐδέτερου αὐτῶν γίνεται εἰ μὴ λεπτή τις, ἀλλ' οὐδὲ φλαυρον ἀπ' οὐδέτερου οὐδὲν ἄξιον λόγου.

Το πεπόνι είναι διουρητικό, υπακτικό και ελαφρό. Το αγγούρι είναι κάπως δροσιστικό και σταματά τη δίψα. Η θρεπτική αξία και των δυο είναι πολύ μικρή, αλλά και καμιά σοβαρή βλάβη δεν προκαλείται από κανένα από αυτά.

Περί παθῶν|57

Ἴκτεροι τέσσαρες· ὁδε μὲν τὸν θερεος μάλιστα ἐπιλαμβάνει χολῆς κινήσεως· ἴσταται οὖν ἢ χολὴ ὑπὸ τῷ δερματι καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡστ' εὐθύς ἀλλοχροεῖ τὸ σῶμα καὶ γίνεται ὠχρὸν ὁκοῖον πὲρ σίδιον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὠχροί, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπὸ τῆς τρίχας οἶον χνούς ὑπεστι, καὶ ρίγος καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει, καὶ οὔρει ὠχρὸν τὸ οὔρον, καὶ ὑφίσταται ὑπ' αὐτῷ παχὺ ὑπωχρον, καὶ τὸ ἔωθεν, ἕως ἂν νῆστις ἦ, πρὸς τὴν καρδιην καὶ τὰ σπλάγχνα μύζει, καὶ ὁκόταν τις αὐτὸν προσφθέγγηται ἢ ἐρωτήσῃ, ἀσὴ τὲ καὶ λυπέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται ἀκροώμενος· ο δὲ ἀπόπατος προῖων ὠχρολευκος καὶ κάκοδος. Οὗτος, ὁκόταν ὦδε ἔχη, θνησκει μάλιστα ἐν τῆσι τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερησιν· ἦν

Τα είδη του ίκτερου είναι τέσσερα: Το πρώτο εμφανίζεται κυρίως το καλοκαίρι, όταν κινηθεί η χολή. Τούτη εγκαθίσταται κάτω από το δέρμα και στο κεφάλι με αποτέλεσμα το χρώμα του σώματος να αλλάζει αμέσως και να γίνεται κίτρινο όπως του ροδιού. Τα μάτια είναι επίσης κίτρινα και στο κεφάλι κάτω από τις τρίχες δημιουργείται κάτι σαν χνούδι. Παρουσιάζεται επίσης ρίγος και πυρετός και ο ασθενής αποβάλλει κίτρινα ούρα που το ίζημα τους είναι πηκτό και υποκίτρινο. Το πρώι, όταν ο άρρωστος είναι νηστικός, γουργουρίζει η περιοχή κοντά στην καρδιά και τα σπλάγχνα και όταν κάποιος του μιλήσει ή τον ρωτήσει κάτι δυσφορεί και στενοχωριέται και δεν θέλει ν' ακούσει τίποτα. Οι

δὲ ταύτας διαφύγη, ὑγιαίνεται. Μελετήν δὲ αὐτὸν χρή ὧδε· ὄκοταν ὁ πυρετὸς ἀνή, λούειν πολλῶν καὶ θερμῶν, πίνειν τὸ διδόναι μελίκρητον καὶ ροφημασι διαχρεέσθω ππισάνης χυλῶν, μέλι παραχέων, καὶ μὴ συνεψείν τὸ μέλι, ἕως ἂν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέραι παρέλθωσιν· αὗται γὰρ κρίνουσιν ἢ θανάσιμον ἢ οὐ. Μετὰ δὲ ταῦτα λούειν δις τῆς ἡμέρης, καὶ εὐωχέειν τὸ πρῶτον ὀλίγοισιν ἄσσα ἂν μάλιστα προσηται, ἔπειτα μέντοι πλείω διδόναι· πινέτω δὲ οἶνον λευκὸν ὡς πλεῖστον δι' ἡμέρης· καὶ ἦν σοὶ δοκέη προϊόντος του χρόνου ὠχρὸς εἶναι καὶ ἀσθενῆς, ἐμετὸν κελεύειν ποιέεσθαι ἀπὸ τῶν σιπίων, ὡς ἐν τῆσιν ἄνω νοῦσοισιν ἔχει. Καὶ ἦν μὲν ἀπὸ τουτέων παύσηται, ἄλις· ἦν δὲ μὴ, ἐλλέβορον πίσαι· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ἕς ἐσπέρην φαγέτω μᾶζαν μαλθακὴν ἢ ἄρτου τὸ ἐντός· ὄψον δὲ ἐσθιέτω νεοσσὸν ἄλεκτοριδος δίεφθον ἐζωμευμενον κρομμύω καὶ κοριάνω καὶ τυρῶ καὶ ἀλί καὶ σησάμω καὶ σταφίδι λεύκη· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, αὐστηρόν, ὡς παλαιότατον· τὴν δὲ κάτω κοιλίην ὑποκαθήραι· τὴν δὲ ὑστεραίην χυλῶν ἀπ' ἐρεβίνθων λευκῶν, μέλι δὲ χρῆ τῶν χυλῶν παραχέαι, τούτω δὲ χρεέσθω, καὶ ἐκπιέτω δυὸ κοτύλας τοῦ χυλοῦ. Τὴν δὲ τρίτην ἀρξάμενος, ἐκάστης ἡμέρης πινέτω τὸ ὕδωρ, ἀπὸ τῶνδε ἐψήσας· μαράθρου ρίζας λεπτάς πληθος ὀκόσον τρισὶ δακτύλοισι περιλαβεῖν, τὴν δραγμίδα, ἐψείν ἐν δυὸ χοεύσιν ὕδατος, ἐψείν δὲ ἕως ἂν λειφθῇ τὸ ἥμισυ· ἐψείν δὲ καὶ ἐρεβίνθων λευκῶν χοίνικα ἐν δυὸ χοεύσι, καὶ τούτου λειπέτω τὸ ἥμισυ· ταῦτα ὀκόταν λειφθῇ, διηθήσας, ἐξαιθριᾶσαι, καὶ ἀμφοτέρα μίξας, τούτω τῶν ὕδατι τὸν οἶνον κρησας πινέτω, καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ μούνον, ἢ βούληται, πινέτω ὡς πλεῖστον, καὶ ἄλλο ὕδωρ μὴ

κενώσεις του ἔχουν ασπροκίτρινο χρῶμα καὶ εἶναι δύσοσμες.

Ὅταν αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις του αρρώστου, πεθαίνει συνήθως μέσα σε δεκατέσσαρες μέρες. Ἄν ξεπεράσει τὸ ὄριο τούτο, γίνεται καλά. Τὸν ἀρρώστο τούτο πρέπει να θεραπεύεις ἔτσι: Ὅταν τον αφήνει ὁ πυρετός, να τον λούζεις με πολὺ καὶ ζεστὸ νερό καὶ να του δίνεις να πιεῖ νερόμελο καὶ για ζυμὸ να παίρνει χυλὸ ἀπὸ κριθάρι στο ὁποῖο θα ἔχεις ρίξει μέλι, χωρὶς να το βράσεις μαζί με τὸ κριθάρι, μέχρι να περάσουν οἱ δεκατέσσαρες μέρες. Γιατί στο διάστημα τούτο κρίνεται ἂν ἡ ἀρρώστια θα ἀποβῆ θανάσιμη ἢ ὄχι. Μετὰ ἀπὸ τούτα θα τον λούζεις δύο φορές τὴν μέρα καὶ θα φροντίσεις να τρώει καλά, στην ἀρχὴ μικρὴ ποσότητα ἀπὸ ὅ,τι τραβάει ἡ ὄρεξι του καὶ στη συνέχεια περισσότερο. Στη διάρκεια τῆς μέρας να πίνει καὶ λευκὸ κρασί ὅσο γίνεται περισσότερο. Καὶ ἂν ὅσο περνάει ὁ καιρὸς σου φαίνεται ὅτι εἶναι ὠχρὸς καὶ ἀδύναμος, θα του ζητήσεις να κάνει ἐμετὸ μετὰ τὸ φαγητό, ὅπως στις προηγούμενες ἀσθένειες. Ἄν με τούτα θεραπευτεῖ ἡ ἀσθένεια, ἔχει καλῶς. Στην ἀντίθετη περίπτωση θα του δώσεις να πιεῖ ἐλλέβορο. Μετὰ τὴν κάθαρση τὸ βράδυ πρέπει να φάει μαλακὸ ψωμί ἀπὸ κριθάρι ἢ τὴν ψίχα ἀπὸ σταρένιο ψωμί. Να φάει ἐπίσης κρέας ἀπὸ μικρὸ κοτόπουλο καλὰ βρασμένο με ζουμί που θα ἔχει κρεμμύδι, κοριάνο, τυρί, ἀλάτι, σουσάμι καὶ ξανθὴ σταφίδα. Να πιεῖ λευκὸ κρασί συφὸ καὶ ὅσο τὸ δυνατόν πιο παλιό καὶ να κάνει μέτρια κάθαρση των ἐντέρων. Τὴν ἐπομένη να πιεῖ δύο κοτύλες χυλὸ ἀπὸ ἀσπρα ρεβίθια στον ὁποῖο θα ἔχεις προσθέσει μέλι.

Τὴν τρίτην μέρα θα ἀρχίσει να πίνει υγρὸ που θα ετοιμάσεις με τον ἀκόλουθο τρόπο: Θα πάρεις λεπτὲς ρίζες μάραθο τόσες ὅσες πιάνουν τρία δάχτυλα, ὅσο δηλαδὴ πιάνει τὸ χέρι, καὶ θα τις βράσεις σε δύο χοεῖς

πινέτω. Ἦν δὲ τοῦτο τὸ ποτὸν μὴ προσίηται, τότε σκευάσας οὕτω δίδοναι· ἰσχαδῶν λευκῶν χοϊνικὰ ἐψησας ἐν δύοσι χοεῦσι διηθῆσαι καὶ ἐξαιθριᾶσαι· ἔπειτα τὸ ὕδωρ τοῦτο πινετω, ἦν τὲ ψιλὸν αὐτὸ βούληται, ἦν τὲ σὺν τῷ οἴνῳ κινῶς· πινετω δὲ μὴ ἀθρόον πουλύ, ἀλλὰ κατὰ φορᾶν ἡμικοτύλιον, ὅκως μὴ διάρροια αὐτῷ ἐπιγένηται, καὶ διαλιπῶν χρόνον ὀλίγον πινετω. Ἀγαθὰ δὲ καὶ τάδε δίδοναι πίνειν νηστεὶ ἐκάστης ἡμερῆς· τρίβοντα λεία καὶ διεντα κοτύλην οἴνου παλαιοῦ λευκοῦ, σελίνου καρπὸν, σικύου σπέρμα, μαράθρου καρπὸν, Αἰθιοπικὸν κύμινον, ἄδιαντον, κόριον τὴν ποίην, ἄσταφιδας λευκᾶς· ταῦτα πίνων κάκεινα ὠφελήθησεται καὶ τάχιστα ὑγιῆς γενήσεται.

νερό μέχρι να μείνει το μισό. Να βράσεις και μία χοϊνικὰ ἀσπρα ρεβίθια σε δύο χοεῖς νερό μέχρι κι ἀπὸ τοῦτο να μείνει το μισό. Ὄταν λοιπὸν μείνει τόσο, θα τα σουρῶσεις και τα δυο και θα τα ἀφήσεις στη δροσιά της νύχτας και ὕστερα θα τα αναμείξεις. Το νερό τοῦτο να πίνει ανακατεμένο με κρασί και, αν θέλει, να το πίνει και σκέτο, ὅσο γίνεται περισσότερο και ἀπὸ ἄλλο νερό να μην πίνει καθόλου.

Αν δὲν δέχεται το ποτό τοῦτο, θα παρασκευάσεις αὐτό: Θα πάρεις μια χοϊνικὰ ἀσπρα σύκα και θα τα βράσεις σε δύο χοεῖς νερό και ὕστερα θα τα ἀφήσεις στη δροσιά. Ἐπειτα θα του δώσεις να πει το νερό τοῦτο εἴτε μόνο του, αν το θέλει, εἴτε αναμειγμένο με κρασί. Δὲν πρέπει να πίνει πάρα πολὺ μαζί, ἀλλὰ μισή κοτύλη κάθε φορά για να μην τον πιάνει διάρροια και πριν ξαναπιεῖ θα ἀφήνει να περνά λίγη ὥρα. Εἶναι καλὸ να πίνει κάθε μέρα νηστικός και κάτι ἀκόμη που θα φτιάξεις με τον ἀκόλουθο τρόπο: Θα πάρεις σπῆρο ἀπὸ σέλινο, σπῆρο ἀπὸ αγγούρι, σπῆρο ἀπὸ μάραθο, Αἰθιοπικό κύμινο, ἀδιάντο, κορίανο και ξανθὲς σταφίδες, θα τα τρίψεις πολὺ ψιλά και θα τα ρίξεις σε μία κοτύλη παλιὸ λευκὸ κρασί. Πίνοντας τοῦτο, ὅπως και τα προηγούμενα, ο ἄρρωστος θα ὠφεληθεῖ και θα γίνει γρήγορα καλά.

Περὶ των ἐντὸς παθῶν|35

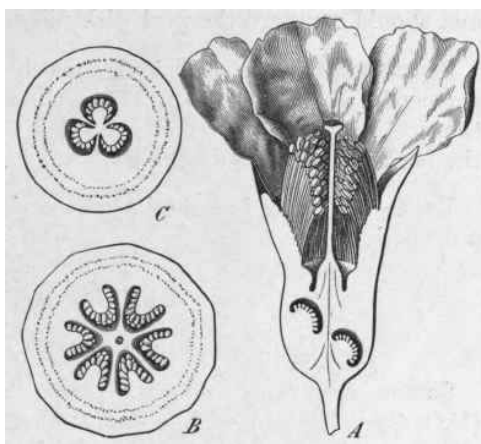
Εἰλεὸς αἱματίτης· τὰ μὲν ἄλλα πάσχει πλῆθος τὰ αὐτὰ τοισι πρόσθεν· ἄρχεται δὲ μετοπώρου γίνεσθαι τὸ νοσήμα. Τάδε δὲ ἐν τῷ νοσηματι προσγίνεται· ἐκ τοῦ στόματος κακὸν ὄζει, καὶ ἀπὸ τῶν ὀδόντων τὰ οὖλα ἀφίσταται, καὶ ἀπὸ τῶν ρινῶν αἷμα ρέει. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῶν σκελέων ἔλκεα ἐκφλυδάνει, καὶ τὰ μὲν ὑγιαίνεται, τὰ δὲ ἄλλα προσγίνεται, καὶ ἡ χροὴ μέλαινα, καὶ λεπτόδερμος· περιφοιτην δὲ καὶ τάλαιπωρέειν οὐ πρόθυμος. Τοῦτον, ὅκοταν οὕτως

Εἰλεὸς αἱματίτης: Τα περισσότερα συμπτώματα εἶναι ἴδια με ἐκεῖνα των προηγούμενων περιπτώσεων. Το νόσημα τοῦτο ἀρχίζει να δημιουργεῖται το φθινόπωρο. Παρουσιάζονται ἐπιπλέον τα ἀκόλουθα συμπτώματα: Το στόμα ἔχει ἀσχημὴ μυρωδιά, τα οὖλα ἀποχωρίζονται ἀπὸ τα δόντια και ἀπὸ τα ρουθόνια τρέχει αἷμα. Μερικὲς φορές δημιουργοῦνται ἔλκη στα πόδια μερικά ἀπὸ αὐτὰ κλείνουν, ἐνὼ δίπλα στα παλιά δημιουργοῦνται και νέα. Ο ἄρρωστος εἶναι μελανός και η

ἔχη, τουτοισιν ἴησθαι οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν, καὶ κλυζειν τοισδε· σικίου τοῦ ἀγρίου πέντε φύλλα τριψαί λεία, καὶ παραμιξαι μέλιτος ἥμικοτυλιον, καὶ ἄλων δραξάμενος τῆ μη χειρί, καὶ ἔλαιου ἥμικοτυλιον, καὶ ἀπὸ τεύτων ἔφθων του χυλοῦ τεσσάρας κοτύλας· διδόναι δὲ ἕξ ὑποκαθαρσιν ὄνειου γάλακτος ἔφθου κοτύλας ὀκτῶ μέλι παραχέων· πινέτω δὲ καὶ βόειον τὴν ὥρην, τεσσαράκοντα ἡμέρας· πινέτω δὲ καὶ τὸ ἔωθεν τοῦ βοείου γάλακτος δυὸ κοτύλας, τρίτον μελικρητου παραμίσγων τᾶς μεταξὺ τῶν ἡμερέων. Αὕτη ἢ νουσος δέεται πολλῆς ἴησιος· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐξέρχεται, ἀλλὰ ξυναποθνησκει τῷ ἄνθρωπῳ· καλέεται δὲ εἰλεὸς αἱματίτης.

επιδερμίδα του λεπτή. Δεν έχει διάθεση να περπατάει και να ασκείται. Όταν αυτή είναι η κατάσταση του αρρώστου, πρέπει να τον θεραπεύεις με τα ίδια μέσα όπως τους προηγούμενους και να του κάνεις κλύσμα με τούτα: Θα κοπανίσεις πέντε φύλλα αγριου αγγουριού και θα τα αναμείξεις με μισή κοτύλη μέλι. Θα προσθέσεις όσο αλάτι πιάνει το χέρι σου, μισή κοτύλη λάδι και τέσσερις κοτύλες χυμό από βρασμένα τεύτλα.

Περί των εντός παθῶν|46

Αγριορόδια

Punica granatum

PUNICACEAE

Καταπλάσματα οίδημάτων και φλεγμασίης τῆς ἐν τοῖσι περιέχουσιν· ἢ ἐφθῆ φλόμος, καὶ τῆς τριφύλλου τὰ φύλλα ὡμὰ, καὶ τοῦ ἐπίπετρου τὰ φύλλα ἐφθὰ, καὶ τὸ πόλιον· ἦν δὲ και

Καταπλάσματα για τα οιδήματα και τη φλεγμονή στις γύρω περιοχές γίνονται με βρασμένο φλόμο, ωμὰ φύλλα τριφυλλίου, βρασμένα φύλλα ἐπίπετρου και πόλιο. Αν το τραύμα χρειάζεται καθαρίσμα, όλα τούτα

καθαίρεσθαι δὲ τὸ ἔλκος, παντὰ μὲν καὶ ταῦτα καθαίρει· ἀτὰρ καὶ τῆς συκῆς τὰ φύλλα καὶ τῆς ἐλαίης, καὶ τὸ πράσιον. Ἐψειν δὲ ταῦτα πάντα, μάλιστα δὲ τούτων ἔψειν τὸν ἄγνον, καὶ τὴν συκῆν, καὶ τὴν ἐλαίην, καὶ τῆς σίδης τὰ φύλλα ὡσαύτως ἔψειν. Ὡμοῖσι δὲ τοῖσίδε χρέεσθαι, τῆς μαλάχης τὰ φύλλα τρίβων ξὺν οἴνω, καὶ τοῦ πηγάνου τὰ φύλλα καὶ τῆς ὀριγάνου χλωρῆς· πᾶσι τούτοισι χρὴ τοῦ λίνου τὸν καρπὸν φρύξαντα καὶ κόψαντα ὡς λειότατον μινγύναι. Ὅκου δὲ ἐρυσίπελας κίνδυνος ἐφ' ἔλκεσι γενέσθαι, τῆς ἰσάτιδος τὰ φύλλα τρίβων ὡμὰ καταπλάσσειν σὺν τῷ λίνῳ, ἢ τὸ λίνον δεύων στρύχνου χυλῷ ἢ ἰσάτιδος καταπλάσσειν. Ὅταν δὲ τὸ ἔλκος καθαρὸν μὲν ἔῃ, φλεγμαῖνη δὲ τό τε ἔλκος καὶ τὰ περιέχοντα τοῦ ἔλκεος, φακὸν ἐν οἴνω ἐψήσας καὶ τρίψας λεῖον, ἐλαίῳ ὀλίγω φυρήσας, καταπλάσας, ἐπιθεῖν· καὶ τοῦ κυνοσβάτου ἐψήσας τὰ φύλλα ἐν ὕδατι, τρίψας λεῖα, καταπλάσσειν, ὀθόνιον ὑποτείνας λεπτὸν καθαρὸν, οἴνω καὶ ἐλαίῳ τέγξας· καὶ ὅταν ξυνάγειν βούλη, τοῦ κυνοσβάτου τὰ φύλλα, ὡσπερ τὸν φακὸν σκευάζειν. Σαυρίδιον, οἶνος καὶ λίνου καρπὸς παραμίννυται λεπτός· καὶ τόδε, ὃ τοῦ λίνου καρπὸς, καὶ ἄγνος ὠμός, καὶ μηλεία στυπτηρίη, ὄξει ταῦτα δευθέντα.

καθαρίζουν, ὅπως και τα φύλλα της συκιάς και της ελιάς και το πράσιο. Όλα τούτα τα χρησιμοποιεῖτε βρασμένα, αλλά πιο πολύ τη λυγαριά, τη συκιά και την ελιά· βρασμένα χρησιμοποιεῖτε και τα φύλλα της ροδιάς. Ωμά μεταχειρίζεστε τα φύλλα της μολόχας, τριμμένα μέσα σε κρασί, τα φύλλα του απήγανου και της χλωρῆς ρίγανης. Σε όλα τούτα τα βότανα ανακατεύετε καβουρδισμένο και ψιλοκοπανισμένο λιναρόσπορο. Αν υπάρχει κίνδυνος να εκδηλωθεῖ στα τραύματα ανεμοπύρωμα, κοπανίζετε φύλλα λουλακιάς και τα τοποθετεῖτε ωμά μαζί με λινάρι ἢ βρέχετε το λινάρι με ὀπὸ στρύχνου ἢ λουλακιάς και φτιάχνετε το κατάπλασμα. Ὅταν ἡ πληγή εἶναι καθαρή, αλλά παρουσιάζει φλεγμονή, ὅπως και τα γειτονικά μέρη, βράζετε φακή μέσα σε κρασί, την ψιλοκοπανίζετε, τη ζυμώνετε με' λίγο λάδι, τοποθετεῖτε το κατάπλασμα και το δένετε με επίδεσμο. Μπορεῖτε ακόμα να κάνετε κατάπλασμα με φύλλα ἀγρίου ρόδου, αφού τα βράσετε σε νερό και τα κοπανίσετε καλά. Από πάνω απλώνετε λεπτό και καθαρό πανί, μουσκεμένο με κρασί και λάδι. Ὅταν θέλετε να ενώσετε τα χεῖλη του τραύματος, παρασκευάζετε τα φύλλα του ἀγρίου ρόδου ὅπως τη φακή. Αναμειγνύετε σαυρίδιο με κρασί και κοπανισμένο λιναρόσπορο. Κατάπλασμα φτιάχνετε επίσης με λιναρόσπορο, ωμή λυγαριά και στύψη της Μήλου, μουσκεμένα με ξίδι.

Περὶ ἐλκῶν|11

Αγριοκολοκυθιά

Bryonia spp.

CUCURBITACEAE

Άλλες ονομασίες: Ψευδοβρυωνία

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάππαρη.

Περί νούσων το τρίτον|16

Άγριοσπανάκι

Agathophytum spp.

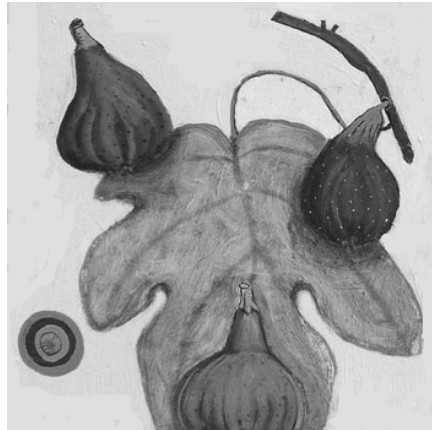
CHENOPODIACEAE

Άλλες ονομασίες: Αγαθόφυτον

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μάραθος.

Περί γυναικείων Β|63

Αγριοσυκιά

Ficus carica

MORACEAE

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· ὀλύνθους χειμερινούς, ὕδωρ ἐπιχέας καὶ ζέσας, ἀφεῖναι, καταστῆναι, εἴτα ἔλαιον ἐπιχέαι χλιαρόν καὶ μῖξαι, κλύσαι δὲ δύο κοτύλησι τὸ πλεῖστον· πάντα δὲ τὰ κλύσματα μὴ πλέονι κλύζειν.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει εξέλκωση ή φλεγμονή από τον τοκετό: παίρνετε χειμωνιάτικα αγριόσυκα, προσθέτετε νερό και τα βράζετε, τα στραγγίζετε, τ' αφήνετε να κατακαθίσουν, χύνετε έπειτα πάνω τους χλιαρό λάδι, τ' ανακατεύετε και κάνετε υποκλυσμό με δύο κοτύλες το πολύ. Κανένα κλύσμα δεν πρέπει να υπερβαίνει αυτή την ποσότητα. Βράζετε φλούδες ροδιού και μάννα μέσα σε μαύρο μπρούσκο κρασί, χύνετε έπειτα το κρασί σε δοχείο και μ' αυτό κάνετε τον υποκλυσμό.

Περί γυναικείων Α|78

Ἦν ρόος ἐν τησι μητρησιν ἐγγένηται, αἷμα ρέει πολλόν, καὶ Θρόμβοι πεπηγότες ἐκπιπτουσι, καὶ ὀδύνη ἴσχει ἔς τᾶς ἰξυας καὶ τοὺς κενεώνας καὶ τὴν νειαίρην γαστέρα, καὶ σκληρὴ ἔστι, καὶ θιγγανομενὴ ἀλγέει, καὶ ρῖγος καὶ πυρετὸς ὀξύς λαμβάνει, καὶ ἀσθενείη ἐπιγίνεται, καὶ πάντα πλὴν ὤμων καὶ ὤμοπλατεων ἄλγχει, καὶ θέρμη ἔχει, καὶ ἐρευθια, καὶ τὰ φλέβια σκληρὰ ἀντιτυπεομενα. Ἐ δὲ νουσος γίνεται μάλιστα ἐκ τρωσμῶν· γίνεται

Αν εκδηλωθεί ροή στη μήτρα, τρέχει άφθονο αίμα και αποβάλλονται πηχτοί θρόμβοι. Πόνος προσβάλλει τα λαγόνια, τα πλευρά και το υπογάστρο. Το σώμα της άρρωστης γίνεται δύσκαμπτο, πονά με το άγγιγμα και κυριεύεται από ρίγος, υψηλό πυρετό και αδυναμία. Πονά παντού εκτός από τους ώμους και τους ωμοπλάτες. Ζεσταίνεται και κοκκινίζει, οι φλέβες της είναι σκληρές και παρουσιάζουν ελαστική αντίσταση. Η ασθένεια εκδηλώνεται

δὲ καὶ ὄκοταν τὰ ἔπιμηνια μὴ γινόμενα πολλοῦ χρόνου ἕξαπινης καταρραγη. Ταύτη, ὄκοταν ὧδε ἔχη, ὄλυνθον ξηρην κόψας καὶ διασησας ἔς ὄθονιον ἔνδησαι καὶ προσθεσθαί· καὶ ἐπὶ τὴν νειαίρην γαστέρα ψύγματα ἔπιπιθεναι, φυλασσόμενος μὴ φρίξη. Ἐπειδαν δὲ τὸ ρεῦμα στή, ἀγριελαιης φύλλα ἔψησας ἐν ὄξει ὡς ὄξυ-τάτω, διανιψάσθω τὰ αἰδοῖα· πινέτω δὲ γίγαρτα καὶ ροῦν τὴν ἐρυθρὴν ἔψησας ἐν ὕδατι ὅσον ἡμικοτυλιον· ἢ μόρα τὰ ἀπὸ τοῦ βάτου τὰ ἐρυθρὰ ξηρηνας, καὶ τρίψας λεία μετὰ ἄλητου σητανίου μίσγων ἴσον ἴσω, νηστει διδόναι πινειν· ἦν δὲ θέλης ἰσχυρότερον, τιτάνου ξυμμίξας δυὸ μοίρας, ἄλητου ἐπιβαλῶν, πισαι· καὶ μὴ λουέαθω· σιπίοισι δὲ χρήσθω ξηροισι, καὶ οἴνω μέλανι οἴνωδει. Ἦν δὲ οἶδη πεπταυμενον ἦδη τοῦ ρόου, φάρμακον πισαι κάτω· μετὰ δὲ τὸ φάρμακον τῆς ὑστέρας κλυσαι τῷ ἀπὸ τῶν ὀλύνθων, καὶ μετακλύζειν στρυφνοισιν· ἦν ταῦτα παθουσα ὑγρανθῆ, θυμῆσθω ἕως ἀν ἄποξηραινῃ.

κυρίως μετὰ ἀπὸ ἀποβολές, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὰ ἐμμηνα εμφανιστοῦν ξαφνικὰ μετὰ ἀπὸ μακρόχρονη επίσχεση. Ὅταν τὰ πράγματα εἶναι ἔτσι, κοπανίζετε ξερὸ ἀγριόσυκο, το κοσκινίζετε, το δένετε σε πανί και το βάζετε ως υπόθετο. Στο υπογάστριο τοποθετεῖτε ψυχρὰ ἐπιθέματα, προσέχοντας να μην προκαλέσετε ρίγος. Ὅταν ἡ ροή σταματήσῃ, βράζετε φύλλα ἀγριελιάς μέσα σε πολὺ δυνατό ξίδι και κάνετε πλύσεις των γεννητικῶν ὀργάνων. Ἡ γυναίκα θα πίνει μισή κοτύλη νερό, ὅπου θα ἔχετε βράσει κουκούτσια ἀπὸ σταφύλια και κόκκινο χρυσόξυλο. Ἡ παίρνετε κόκκινα βατόμουρα, τα ξεραίνετε, τα ψιλοκοπανίζετε με αλεύρι ἀπὸ σιτάρι της ἴδιας χρονιάς, ἴση ποσότητα ἀπὸ το καθένα, και δίνετε το μείγμα στη γυναίκα να το πει νηστική. Αν θέλετε να εἶναι το μείγμα δυνατότερο, προσθέτετε δύο μέρη ἀσβεστόνερου, βάζετε ἐπιπλέον αλεύρι και δίνετε να το πει. Ἡ γυναίκα πρέπει ν' ἀποφεύγει τα λουτρά, να καταναλώνει ξηραντικές τροφές και να πίνει μαύρο, δυνατό κρασί. Αν ἡ ἀσθενής πρηστῆ, ενώ ἡ ροή ἔχει πια σταματήσῃ, της χορηγεῖτε καθαρτικό του παχέος εντέρου. Ὑστερα ἀπὸ την κάθαρση, παραγγέλλετε κλύσμα της μήτρας με το παρασκεύασμα ἀπὸ ἀγριόσυκα και μετὰ δεύτερο κλύσμα με στυπτικές ουσίες. Αν ἡ γυναίκα, ὕστερα ἀπὸ αὐτά, ὑγρανθῆ, πρέπει να κάνει υποκαπνισμούς, μέχρι να φύγουν τα υγρά.

Περὶ γυναικείων Β|3

Ρόου λευκοῦ θεραπείη· καθαίρεται λευκὸν υπόχλωρον, και ὅταν ούρη, δάκνει και ἀμυσσει, και ελκοι την ὕστερην, και πυρετός ἔχει ὄξυς, και θέρμη πολλή, δίψα, ἀγρυπνία, και εκφρονες γίνονται, και ὅταν σπουδάση, ἀσθμά μιν ἔχει, και τὰ γυια λύονται. Ταυτην μηκωνα πιπίσκειν λευκην, και κνίδης καρπόν, ἀμεινον και ροιῆς γλυκεῖης ρίζαν και

Θεραπεία της λευκόρροιας που παρουσιάζει τα ακόλουθα συμπτώματα: ἀποβάλλεται ροή λευκή, κιτρινωπή. Κατὰ τη διούρηση ἡ γυναίκα αισθάνεται τσούξιμο και γρατσούνισμα, ἡ μήτρα ἐξελκώνεται, ἐκδηλώνεται ὑψηλὸς πυρετός, μεγάλη ζέστη, δίψα, αὑπνία και παραλήρημα. Ὅταν ἡ γυναίκα ἀσχοληθῆ με κάτι, καταλαμβάνεται ἀπὸ δύσπνοια και τα

φυλλα και ρόν και κικίδα· ταυτα εν οινω στρυφνώ πιπίσκειν, και ροιής χυλόν, καί ξυμμίσγειν τυρόν αιγειον· υποκάπνιζε δε ζειάς και όλυνθους χειμερινούς και έλαιής πέταλα και ψώρας, και σικυης λεμματα τρίτον μέρος, τά δ' άλλα ίσον και τών έψανών ροφέειν, και τά δι' αμυγδάλων και σησάμου ροφήματα, και αίωρέεσθαι και όχέεσθαι και μη ηρεμειν.

μέλη της παραλύουν. Σ' αυτή την περίπτωση η άρρωστη πρέπει να πίνει λευκή παπαρούνα και σπόρο τσουκνίδας, ή καλύτερα ρίζα και φύλλα γλυκιάς ροδιάς, χρυσόξυλο και κικίδα, κι όλα αυτά μέσα σε μπρούσκο κρασί. Πίνει επίσης χυμό ροδιού ανακατεμένο με τυρί από κατσικίσιο γάλα. Κάνει υποκαπνισμούς με ίση ποσότητα από άσπρο σιτάρι, χειμωνιάτικα αγριόσυκα, φύλλα και ψώρα ελιάς και με ένα τρίτο φλούδα κολοκυθιού. Θα παίρνει ροφήματα από βρασμένα λαχανικά και άλλα από αμύγδαλα και σουσάμι. Θα κινείται σε αιώρα, θα μετακινείται με άμαξα και δεν θα μένει ακίνητη.

Περί γυναικείων Β|8

Έτερον· τὰ μὲν ἄλλα, τὰ αὐτὰ· ἀντὶ δὲ τοῦ οἴνου, ὄξος ὡς ὀξύτατον ἔστω λευκόν· ἐμβάσαι δὲ ἐς αὐτὸ εἴρια ὡς οἰσυπῶδες· κᾶπειτα δεύσας τῆ ἀμόργῃ ἔψειν· καὶ ὀπὸν ἐρινεοῦ ξυγγέαι, καὶ στυπτηρίην μηλειήν, καὶ νίτρον καὶ ἄνθος χαλκοῦ μίξαι ὀπτὰ ἀμφότερα. Τοῦτο μᾶλλον τοῦ προτέρου καθαίρει τὰ ἔλκεα, ξηραίνει δὲ τὸ πρότερον οὐχ ἦσσον.

Άλλο: χρησιμοποιείτε τα ίδια συστατικά όπως τα προηγούμενα, αντί όμως για κρασί βάζετε λευκό ξίδι όσο το δυνατόν πιο δυνατό. Μέσα σ' αυτό βουτάτε ρυπαρά μαλλιά προβάτου. Κατόπιν χύνετε τη μούργα και τα βράζετε. Ρίχνετε επίσης γάλα από αγριόσυκα, στύψη από τη Μήλο, καθώς και νίτρο και άνθος χαλκού, καβουρδισμένα και τα δύο. Το παρασκεύασμα τούτο καθαρίζει τα τραύματα καλύτερα από το προηγούμενο αλλά και κείνο δεν ξηραίνει λιγότερο.

Περί ελκών|12

Τὸ δὲ δῆλον ἐστίν, ἦν μὴ ἀποστραφῆ ἄνακεχωρηκυια, ρεῦμα γίνεται· ἦν δὲ ἀπεστραμμενῆ ἦ, ὃν γίνεται ρόος τὰ καταμήνια καλυμμενα· τοῦτο τὸ νόσημα πυρίη πρῶτον τοιηδε χρῆ ἰάσθαι, ἐς οἶνον ἔρινεα ἐμβάλλοντα, θερμαίνοντα τοῦτον, περιθέντα σικυωνίην περὶ τὸ στόμα τοῦ τεύχεος, ἐν ᾧ ἂν θερμαίνηται, ὧδε ποιησαι· σικυωνίην μέσην διαταμων, ἐκκενώσας, τὸ ἄκρον ἄποταμων σμικρόν, ὡς ἔπ' ἄσκιων τοῦτο περιπωμάσαι, ὅπως ἂν ἦ ὄδη δια

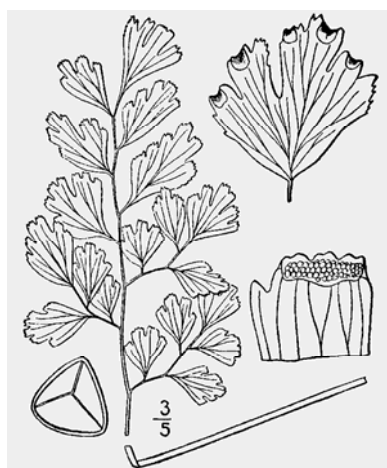
Είναι φανερό ότι αν η μήτρα ανέβει προς τα πάνω χωρίς να στραφεί, η ρύση γίνεται. Αν όμως στραφεί, η ονομαζόμενη έμμηνος ρύση δεν γίνεται.

Την πάθηση τούτη πρέπει να θεραπεύεις στην αρχή με τέτοια ατμόλουτρα: Αφού ρίξεις άγρια σύκα σε κρασί, θα το ζεστάνεις βάζοντας γύρω από το στόμιο του δοχείου στο οποίο ζεσταίνεται το κρασί μία αγριοκολοκύθα. Την αγριοκολοκύθα θα την έχεις κόψει στη μέση, θα την έχεις αδειάσει και θα έχεις κόψει λίγο

τοῦ στενοῦ ἴεῖσα πρὸς τὴν μητρὴν ἀφίκητα· καὶ θερμῷ ὕδατι αἰονᾶν, καὶ φαρμάκοισι θερμαίνουσι χρῆσθαι προσθετοῖσι. Θερμαίνοντα δ' ἐστὶ τὰ ἄγοντα τῶν πρόσθεν, τὰ δὲ τοιάδε, βόλβιτον, χολή βοός, σμύρνα, στυπτηρίη, χαλβάνη, καὶ ἄλλο ο τοιοῦτον ἐστὶ, τούτων ὡς πλείστοισι, καὶ ὑπεξάγειν ἐλατηρίοισι φαρμάκοισι κάτω ὅσα ἔμετον οὐ ποιέουσιν, ἀσθενέουσιν, ὅπως μὴ ἰνηθμὸς γένηται ἐκ τῆς ὑπερινήσιος.

το ἄκρο της για να το βάλεις από πάνω σαν βούλωμα σε ασκό, ώστε η οσμή να φτάνει στη μήτρα περνώντας μέσα από το στενό άνοιγμα. Να κάνεις επίσης πλύσεις με ζεστό νερό και να χρησιμοποιείς πεσσούς από θερμαντικά φάρμακα. Θερμαντικά είναι εκείνα που τραβούν τα προηγούμενα [την έμμηνο ρύση], δηλαδή η κοπριά της αγελάδας, η χολή του βοδιού, η σμύρνα, η στυπτηρία, η χαλβάνη και ό,τι άλλο παρόμοιο.

Περί τόπων των κατά άνθρωπον|47

Αδίαντος

Adiantum capillus veneris L. & Asplenium adiantum nigrum L.

POLYPODIACEAE

Άλλες ονομασίες: Πολυτρίχι, Ψαλιδόχορτο, Μαλλόχορτο, Σκροπίδι, Περιπλοκάδι

Οἱ δὲ χυμοὶ διουρητικοί, κρήθμου, σελίνου, σκορόδου ἀποβρέγματα, κυτίσου, μαράθρου, πράσου, ἀδιάντου, στρύχνου·

Διουρητικοί εἶναι οἱ χυμοὶ τοῦ κρήθμου, τοῦ σελίνου, τὰ εκχυλίσματα ἀπὸ σκόρδο, γαρίφαλο, μάραθο, πράσο, ἀδιάντο, στρύχνο.

Περί διαίτης Β|54

Ἐκυτόκιον· τῆς δρυοπτέριδος τὴν ρίζαν τρίψας ἐν οἴνῳ, δὸς πιεῖν· ἢ καὶ ἀδιάντον τρίβειν ἐλαίῳ, καὶ διεῖσα

Παρασκεύασμα που επιταχύνει τον τοκετό γίνεται και αν τρίψετε μέσα σε κρασί ρίζα δρυοπτερίδας και δώσετε

πίνειν ἐν οἴνω ἀκρήτῳ.

να την πει· ή αν κοπανίσετε πολυτρίχι μέσα σε λάδι, το διαλύσετε σε ανέρωτο κρασί και δώσετε να το πει.

Περί γυναικείων Α|77

Ἦν αἱ μήτραι φλεγμῆνωσι, τὰ ἐπιμήνια ἐπηλυγίζονται, καὶ ὁ τράχηλος ξυναρθμοῦται, καὶ πυρετὸς ὀξύς καὶ γνώμης ἀπτόμενος, καὶ πονηρὰ καὶ ὀλίγα οἱ ἐπιφαίνεται, καὶ ὀκόταν νῆστις ἦ, ἔμετος αὐτὴ ἐπέρχεται· ὀκόταν δὲ τι φάγη, ταῦτα ἐμέει· καὶ ὀδύνη τὴν νειαίρην γαστέρα ἴσχει καὶ τὰς ἰξύας, καὶ ἀποψύχει, καὶ περίψυξις ὅλου τοῦ σώματος· ἡ δὲ γαστήρ τοτὲ μὲν σκληρὴ, τοτὲ δὲ μαλθακὴ, καὶ ἐμπίπρται, καὶ ἀείρεται, καὶ δοκέει ἐν γαστρὶ ἔχειν· ἔστι δ' ὅτε κενεὸν φαίνεται τὸ πλήρωμα τῆς γαστρὸς, καὶ ἐμπίπλται ἡ κοιλίη ὕδατος, καὶ ὁ ὄμφαλος ἐξίσχει, καὶ τὸ στόμα ἰσχνὸν, καὶ ἐξαπίνης ἐφάνη τὰ ἐπιμήνια τρύζοντα, καὶ ὀλίγα καὶ πονηρὰ, καὶ λεππύνεται τὰς κληῖδας καὶ τὴν δειρὴν, καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται καὶ αἱ πέζαι μάλιστα. Ὅταν ὤδε ἔχη, φάρμακον πῖσαι κάτω, καὶ πυριῆσαι τὰς ὑστέρας ὡς εὐώδεσι, τὰς ἡμέρας τοῖσι μολυβδίοισι, καὶ λοῦσαι θερμῷ ὕδατι πρὸ τῆς προσθέσιος μὴ δάκνοντι· καὶ μετὰ τὴν πρόσθεσιν κλύζειν τὰς ὑστέρας· δύο πόσιας κνήστρου ἐψῆσαι ἐν κοτύλῃ ὕδατος, καὶ ἀποχέαντα τὸ ὕδωρ κλύσαι, κοτύλην ξυμμίξαντα μέλιτος καὶ ἐλαίου ναρκισσίνου ἢ ἀνθινοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα διαλιπεῖν ἡμέρας τρεῖς, εἶτα κλύσαι τῷ ξὺν τῷ ὄξει, καὶ πρὸ τοῦ σίτου τὴν λινόζωστιν ἐψοῦσα ξὺν οἴνω ποσῶ ἐσθιέτω ὡς κράμβην καὶ τὸν χυλὸν ῥοφεέτω. Ἦν δὲ ἐπιμένη, φάρμακα πιπίσκειν, ὑφ' ὧν ὕδωρ καθαίρεται τὰς ὑστέρας. Σιτίοισι δὲ χρεέσθω ἄρτοισι καὶ λαχάνοισιν ἐφθοῖσι τακεροῖσι, θαλασσίοισι δὲ μᾶλλον ἢ κρέασιν, ἢ ἀκροκωλίοισιν ἐφθοῖσι τακεροῖσι, καὶ ταλαιπωρέειν

Αν η μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή, η εμμηνορρυσία σταματά και ο τράχηλος της κλείνει. Εκδηλώνεται υψηλός πυρετός και παραλήρημα. Τα ἔμμηνα είναι ἀσχημα και λίγα. Ὅταν η γυναίκα είναι νηστική, της ἐρχεται εμετός, ἀλλά κι ὅταν φάει κάτι, κάνει πάλι εμετό. Πόνος κυριεύει το υπογάστριο και τα λαγόνια και δημιουργούνται λιποθυμικές τάσεις και γενική ψύξη του σώματος. Η κοιλιά είναι ἄλλοτε σκληρὴ κι ἄλλοτε μαλακὴ, φλογίζεται και φουσκώνει. Η γυναίκα ἔχει την εντύπωση πως είναι ἐγκυος. Μερικές φορές πάλι η κοιλιά της φαίνεται ἄδεια, γεμίζει νερό και ο αφαλός ἐξέχει. Το στόμιο της μήτρας είναι λεπτό και τα ἔμμηνα ἐμφανίζονται ξαφνικά με πόνους, σε μικρὴ ποσότητα και ἀσχημα. Η γυναίκα ἀδυνατίζει στις κλείδες και στον λαιμό, τα πόδια της πρήζονται και πιο πολύ τα «τέλματα».

Ὅταν παρουσιάζεται αὐτὴ η κατάσταση, χορηγεῖτε καθαρτικὸ του εντέρου και κάνετε υποκαπνισμό της μήτρας με αρωματικές ουσίες. Την ἡμέρα βάζετε τις μολύβδινες βέργες, ἀφοῦ πρῶτα πλύνετε τη γυναίκα με ζεστό νερό, που δεν προκαλεῖ ἐρεθισμό. Μετὰ το ὑπόθετο κάνετε πλύσεις στη μήτρα χρησιμοποιώντας δυο δόσεις γαῖδουράγκαθο βρασμένο σε μια κοτύλη νερό· ἀδειάζετε το νερό σε δοχεῖο και κάνετε την πλύση, αναμειγνύοντας μια κοτύλη μέλι και λάδι ναρκίσσου ἢ κρίνου. Μετὰ αφήνετε να περάσουν τρεις μέρες και κάνετε πλύση με ξίδι. Πριν ἀπὸ το φαγητό η γυναίκα θα βράσει σκαρόχορτο μαζί με λίγο κρασί και θα το φάει ὅπως την κράμβη, πίνοντας και το ζουμί του. Αν το πρόβλημα παραμένει, θα πει φάρμακα που

ὡς πλεῖστα καὶ πρὸ τοῦ σιτίου καὶ μετὰ τὰ σιτία, καὶ λουέσθω ὡς ἐλάχιστα ψυχρῶ, καὶ γλυκέων καὶ λιπαρῶν παντοίων εἰργέσθω· τὰς δὲ διὰ μεσηγὺ τῶν καθαρσίων ἀδιάντων πινέτω, ἐν ὄξει κεκρημένῳ νῆστις. Ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης, ἐκφυγεῖν δὲ ὀλίγα δύνανται, ἢν μὴ ἐν γαστρὶ ἔχωσιν.

προκαλοῦν ἀποβολὴ των υγρῶν της μήτρας. Θα τρώει ψωμί και βρασμένα, τρυφερά λαχανικά, θαλασσινά ψάρια μάλλον παρά κρέατα, ἢ βρασμένα και τρυφερά ἄκρα ζώων. Θα κουράζεται ὅσο μπορεί περισσότερο πριν και μετά το φαγητό, θα κάνει ἐλάχιστα λουτρά με κρύο νερό και θ' ἀποφεύγει καθετὶ γλυκό και λιπαρό. Τις μέρες που μεσολαβούν ανάμεσα στις καθάρσεις θα πίνει νηστική πολυτρίχι μέσα σε ξίδι αραιωμένο με νερό. Ἡ ἀσθένεια τούτη εἶναι θανατηφόρα και λίγες γυναίκες μπορούν να γλιτώσουν, αν δεν συλλάβουν.

Περὶ γυναικείων Β|60

Ῥόου ἐρυθροῦ ποτὸν ἀγαθόν· (...) Ἔτερον ὁμοίως ποτόν· ἀδιάντου ρίζαν τρίψαι, καὶ ἐρεβίνθους φῶξαι, καὶ λέκιθον ποιέειν, ἐν μέλιτι ὡς ποτόν διδόναι.

Ὠφέλιμο ποτό σε περίπτωση κόκκινης ροῆς: (...) Ἄλλο ποτό με ὁμοιες ιδιότητες: κοπανίζετε ρίζα ἀπο πολυτρίχι, καβουρδίζετε ρεβίθια, φτιάχνετε πολτό και δίνετε να τον πει μέσα σε μέλι.

Περὶ γυναικείων Β|83

Πυρία δι' ὧν ὑστέραι καθαίρονται, ἢν σκληραὶ ἔωσιν· (...) Ἡ κανθαρίδων τὰς γαστέρας, ἢ ἀδιάντων, καὶ νίτρον ἐρυθρὸν αἰγύπτιον, καὶ ρίζαν νάρθηκος, καὶ σελίνου σπέρμα, ταῦτα διδόναι·

Υποκαπνισμοὶ για τον καθαρισμό της μήτρας, σε περίπτωση που εἶναι σκληρή: (...) Ἡ χορηγεῖτε κοιλιές ἀπὸ κανθαρίδες, πολυτρίχι, κόκκινο αἰγυπτιακό νίτρο, ρίζα μαγκούτας και σπῆρο σέλινου.

Περὶ γυναικείων Β|97

Ὅκοταν δὲ γυναικὶ διδῶς φάρμακον, παράμισγε τῶν φαρμάκῳ ὅσα ὑστέρας καθαίρει και ὅσα ἐλαύνει. Ἔτερα ποτὰ και προσθετὰ, δυνάμενα χόριον ἐξάγειν και ἐπιμήνια κατασπάσαι· (...) Ἔτερον· ἀδιάντου ὅσον στατήρα Αἰγίναϊον ἐν οἴνῳ λευκῶ ἴσον ἴσῳ κεράσας δίδου πίνειν.

Ὅταν χορηγεῖτε φάρμακο σε γυναίκα, αναμειγνύετε σ' αὐτό ὅ,τι καθαρίζει και κινεῖ τη μήτρα. Ἄλλα ποτὰ και ὑπόθετα που μπορούν να διευκολύνουν την ἐξοδο του υστέρου και την κάθοδο της ἐμμηνης ροῆς (...) Ἄλλο: παίρνετε ἕνα αἰγινήτικο στατήρα πολυτρίχι και δίνετε να το πει μέσα σε ἄσπρο κρασί αραιωμένο με νερό μισό μισό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Ἔτερα ποτὰ ὑστερέων· κεδρίδας, σέσελι, κύμινον Αἰθιοπικόν, κασίης καρπὸν, ἀρκευθίδας, κεγχρίδας,

Ἄλλα ποτὰ για τη μήτρα: παίρνετε καρπούς κέδρου, σέσελι, αἰθιοπικό κύμινο, καρπὸ κασίας, καρπὸ

ἐχινίδας, μελάνθιον, δαύκου ῥίζην καὶ τὸν καρπὸν· ἀρώματα δὲ θύμον, θύμβρη, ἐρίκην, ὑπερικὸν, μήκωνα λευκὴν, κρήθμου ῥίζας καὶ τὸν καρπὸν, μαλάχης ῥίζας, λινοζώστιος καρπὸν καὶ τὰ φύλλα, κνίδης καρπὸν, ἐλελίσφακον, αἴγειρον, δίκταμνον, ψευδοδίκταμνον, ἄμωμον, καρδάμωμον, ἐλένιον, ἀριστολοχίαν, καστόριον, ἀδιάντον, δρακόντιον, πευκέδανον, πηγάνου φύλλα καὶ τὸν καρπὸν, σελίνου καρπὸν, μαράθρου καρπὸν, ἵπποσελίνου καὶ τὸν καρπὸν καὶ τὰς ῥίζας, ἵππομαράθρου καρπὸν καὶ τὰς ῥίζας, στρουθίου τὸν καρπὸν καὶ τὰς ῥίζας, ὕσσωπον Κιλικίον, ἐρύσιμον, γλυκουσίδην, πάνακες· τουτέων ὃ τι ἂν βούλῃ, καὶ ξυμμίσγων καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀφεψῶν ἐν ὕδατι ἢ ἐν οἴνῳ ὡς ἂν βούλῃ, δίδου πίνειν.

αρκεύθου, κεχρί, μικροῦς ἀχινούς, μελάνθιο, ῥίζα καὶ σπόρο δαύκου· αρωματικές ουσίες, θυμάρι, θρούμπι, ρεΐκι, υπερικό, ἀσπρη παπαρούνα, ῥίζες καὶ καρπὸ κρήθμου, ῥίζες μολόχας, σπόρο καὶ φύλλα σκαρόχορτου, σπόρο τσουκνίδας, φασκομηλιά, λεύκα, δίκταμνο, ψευτοδίκταμνο, ἄμωμο, κάρδαμο, ἐλένιο, πικρόρριζα, καστόριο, πολυτρίχι, δρακόντιο, πευκέδανο, φύλλα καὶ καρπὸ ἀπήγανου, σπόρο σέλινου καὶ μάραθου, σπόρο καὶ ῥίζες ἵπποσέλινου, σπόρο καὶ ῥίζες ἵππομάραθου, σπόρο καὶ ῥίζες σαπουνόχορτου, ὕσσωπο Κιλικίας, σκυλλόβρουβα, παιωνία καὶ πάνακες· ἀπ'αὐτὰ αναμειγνύετε ὅποια θέλετε, τα βράζετε σε νερό ἢ κρασί, μαζί ἢ χωριστά, ὅπως προτιμάτε, καὶ δίνετε το παρασκεύασμα ὡς ποτό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Ἔτερα ποτὰ ὑστερέων· κεδρίδας, σέσελι, κύμινον Αἰθιοπικὸν, κασίης καρπὸν, ἀρκευθίδας, κεγχρίδας, ἐχινίδας, μελάνθιον, δαύκου ῥίζην καὶ τὸν καρπὸν· ἀρώματα δὲ θύμον, θύμβρη, ἐρίκην, ὑπερικὸν, μήκωνα λευκὴν, κρήθμου ῥίζας καὶ τὸν καρπὸν, μαλάχης ῥίζας, λινοζώστιος καρπὸν καὶ τὰ φύλλα, κνίδης καρπὸν, ἐλελίσφακον, αἴγειρον, δίκταμνον, ψευδοδίκταμνον, ἄμωμον, καρδάμωμον, ἐλένιον, ἀριστολοχίαν, καστόριον, ἀδιάντον, δρακόντιον, πευκέδανον, πηγάνου φύλλα καὶ τὸν καρπὸν, σελίνου καρπὸν, μαράθρου καρπὸν, ἵπποσελίνου καὶ τὸν καρπὸν καὶ τὰς ῥίζας, ἵππομαράθρου καρπὸν καὶ τὰς ῥίζας, στρουθίου τὸν καρπὸν καὶ τὰς ῥίζας, ὕσσωπον Κιλικίον, ἐρύσιμον, γλυκουσίδην, πάνακες· τουτέων ὃ τι ἂν βούλῃ, καὶ ξυμμίσγων καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀφεψῶν ἐν ὕδατι ἢ ἐν οἴνῳ ὡς ἂν βούλῃ, δίδου πίνειν.
Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Ἄλλα ποτὰ γιὰ τὴν μήτρα: παίρνετε καρπούς κέδρου, σέσελι, αἰθιοπικό κύμινο, καρπὸ κασίας, καρπὸ ἀρκεύθου, κεχρί, μικροῦς ἀχινούς, μελάνθιο, ῥίζα καὶ σπόρο δαύκου· αρωματικές ουσίες, θυμάρι, θρούμπι, ρεΐκι, υπερικό, ἀσπρη παπαρούνα, ῥίζες καὶ καρπὸ κρήθμου, ῥίζες μολόχας, σπόρο καὶ φύλλα σκαρόχορτου, σπόρο τσουκνίδας, φασκομηλιά, λεύκα, δίκταμνο, ψευτοδίκταμνο, ἄμωμο, κάρδαμο, ἐλένιο, πικρόρριζα, καστόριο, πολυτρίχι, δρακόντιο, πευκέδανο, φύλλα καὶ καρπὸ ἀπήγανου, σπόρο σέλινου καὶ μάραθου, σπόρο καὶ ῥίζες ἵπποσέλινου, σπόρο καὶ ῥίζες ἵππομάραθου, σπόρο καὶ ῥίζες σαπουνόχορτου, ὕσσωπο Κιλικίας, σκυλλόβρουβα, παιωνία καὶ πάνακες· ἀπ'αὐτὰ αναμειγνύετε ὅποια θέλετε, τα βράζετε σε νερό ἢ κρασί, μαζί ἢ χωριστά, ὅπως προτιμάτε, καὶ δίνετε το παρασκεύασμα ὡς ποτό.

Ἦν γυνή μὴ κούσκηται, καθαρτήριον· ταύρου οὔρον ξυλλέξαι ὅσον τρεῖς κοτύλας, ἔπειτα λαβῶν ἀρτεμισίην ποίην ἢ παρθένιον ἢ ἀδιάντον καὶ δάφνην χλωρὴν καὶ κέδρου πρίσματα, κόψον λεία ἐν ὄλμῳ, εἶτα ὀρύξας βόθρον, ἐγκαύσας τε ἄνθρακας, καὶ ἐπιθεῖς χύτραν, ἔγχεον τὸ οὔρον τοῦ ταύρου, καὶ ἔμβαλε τὰ κεκομμένα ἐν τῷ ὄλμῳ· ἔπειτα περιθεῖς δίφρον, ἐπίθεε τῆς ἀρτεμισίης ποίης, ἢ ὕσσωπον, ἢ ὀρίγανον· εἶτα ἐπικαθίσας τὴν γυναῖκα, πυρίησον ἕως ἂν ἰδρώσῃ· ὅταν δὲ ἰδρώσῃ, λοῦσαι θερμῷ· ἔς δὲ τὸ λουτρὸν ἔμβαλεῖν τὴν ἀρτεμισίην καὶ δάφνην· εἶτα πρόσθετον ποιῆσαι ἢ ἀρτεμισίην, ἢ βόλβιον ἐν οἴνῳ λευκῷ τρίψας, εἰρίῳ ἐνειλίξας, προσπιθέτω· ταῦτα ποιέειν ἐφ' ἡμέρας τρεῖς· εἶτα κοιμάσθω παρὰ ἀνδρί.

Ἄν ἡ γυναῖκα δὲν συλλαμβάνει, χορηγεῖτε τὸ παρακάτω καθαρτικό· μαζεύετε τρεῖς κοτύλες οὔρα ταύρου, παίρνετε ἔπειτα ἀρτεμισία, παρθενούλι ἢ πολυτρίχι, καθὼς καὶ χλωρὴ δάφνη καὶ πριονίδια κέδρου. Τα ψιλοκοπανίζετε μέσα σε γουδί, στη συνέχεια ανοίγετε λάκκο, ἀνάβετε κάρβουνα, βάζετε πάνω τους μια χύτρα, ἀδειάζετε τὰ οὔρα τοῦ ταύρου καὶ ρίχνετε τὰ κοπανισμένα υλικά στο γουδί. Κατόπιν παίρνετε ἕνα [γυναικολογικό] σκαμνὶ καὶ βάζετε πάνω ἀρτεμισία, ὕσσωπο ἢ ρίγανη. Βάζετε ἔπειτα τὴν γυναῖκα νὰ καθίσει καὶ τὴς κάνετε υποκαπνισμό, μέχρι νὰ ἰδρώσει. Ὄταν ἰδρώσει, πλένεται με ζεστό νερό, στο ὁποῖο θὰ ἔχετε ρίξει ἀρτεμισία καὶ δάφνη. Ὑστερα φτιάχνετε ὑπόθετο κοπανίζοντας ἀρτεμισία ἢ βρουβὶ μέσα σε λευκὸ κρασί, καὶ τὸ τοποθετεῖτε τυλιγμένο σε μαλλί. Τοῦτο θὰ γίνεταί για τρεῖς μέρες κι ἔπειτα ἡ γυναῖκα θὰ συνευρεθεῖ με τὸν ἄντρα τῆς.

Περὶ γυναικείης φύσιος|109

Ἦν δὲ ὁ ἀρχὸς ἐκπίπτῃ, ἀνώσας σπόγγῳ μαλθακῷ, καὶ καταχρίσας κοχλίη, τῶν χειρῶν δήσας, ἐκκρέμασον ὀλίγον χρόνον, καὶ εἴσεισιν. Ἦν δὲ μεῖζον ἐκπέσῃ καὶ μὴ μένη ἔνδον, διαζώσας ἐν τῆσι λαγόσι, καὶ ὑφεῖς ὀπισθεν ἐκ τοῦ διαζώματος ταινίην, ὡσας ἔσω τὸν ἀρχὸν, προσθεῖναι σπόγγον μαλθακὸν βρέξας ὕδατι θερμῷ, ἐνεψήσας λωτοῦ πρίσματα· καταχέαι δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἀρχοῦ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, τὸν δὲ σπόγγον ἐκπιέσαι· ἔπειτα ὑποτείνας τὴν ταινίην διὰ μέσων τῶν σκελέων, ἀναδῆσαι περὶ τὸν ὀμφαλόν. Ὄταν δὲ θέλη ἀφοδεύειν, ἐπὶ λασάνοισιν ὡς στενοτάτοισιν ἀφοδεύετω· ἦν δὲ παιδίον ἢ, ἐπὶ γυναικὸς τῶν ποδῶν, πρὸς τὰ γούνατα προσκλιθεῖς. Ὄταν δὲ ἀφοδεύῃ, τὰ σκέλεα ἐκτεινάτω· οὕτω γὰρ ἂν ἤκιστα ἐκπίπτῃ ἢ ἔδρη.

Ἄν συμβεῖ πτώση τοῦ ἀπευθυμένου, σπρώχνετε τὸ μέρος με μαλακὸ σφουγγάρι καὶ τὸ τρίβετε με σαλιγκάρια. Δένετε τὰ χέρια τοῦ ἀρρώστου καὶ τὸν κρεμάτε για λίγη ὥρα, ὁπότε τὸ ἀπευθυμένο ἐρχεται στη θέση του. Ἄν ἡ πτώση εἶναι μεγαλύτερη καὶ τὸ ἀπευθυμένο δὲν μένει μέσα, δένετε τὰ λαγόνια με ζώνη, πίσω ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζώνη περνάτε μια ταινία, σπρώχνετε τὸ ἀπευθυμένο πρὸς τὰ μέσα καὶ τοποθετεῖτε μαλακὸ σφουγγάρι, βρεγμένο με ζεστό νερό, ὅπου θὰ ἔχετε ψήσει πριονίδια λωτοῦ. Με τὸ ἴδιο νερό θὰ κάνετε καὶ πλύσεις τῆς ἔδρας. Θὰ στύψετε τὸ σφουγγάρι, θὰ περάσετε ἔπειτα τὴν ταινία ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σκέλη καὶ θὰ τὴ δέσετε στον ἀφαλὸ.

Ὄταν ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ ἀφοδεύσει, θὰ κάθεται σε πολὺ στενὴ

Ἦν δὲ ὑγραίνηται ὁ ἀρχὸς, καὶ ἰχώρ ἀπορρέη, περινίψαι τρυγὶ κεκαυμένη καὶ ὕδατι ἀπὸ μυρσίνης, καὶ ἀδιάντων ξηρήνας καὶ κόψας, διασήσας, κατάπασσε, Ἦν δὲ αἰμορροῆ, περινίψας τοῖσιν αὐτοῖσι, χαλκίτιν καὶ πρίσμα κυπαρίσσου ἢ κέδροῦ ἢ πίτυος ἢ τερμίνθου τρίψας, συμμίξας τῇ χαλκίτιδι ἴσον, καταπλάσσειν, τὰ ἕξαιθεν δὲ κηρωτῇ παχεῖη περιαιλείφειν.

τρυπημένη καρέκλα. Αν είναι παιδί, θα κάθεται στα πόδια μιας γυναίκας με την πλάτη του στηριγμένη στα γόνατα της. Κατά τη διάρκεια της αφόδευσης ο άρρωστος θα έχει τα πόδια ανοιχτά, γιατί έτσι η πτώση της έδρας είναι ελάχιστη. Αν το απευθυσμένο είναι υγρό και από εκεί τρέχει ορός, το πλένετε με καμένη μούργα κρασιού και με νερό από μύρτα. Ξεραίνετε πολυτρίχι, το κοπανίζετε, το κοσκινίζετε και πασπαλίζετε το μέρος. Αν υπάρχει αιμορραγία, κάνετε πλύσεις με το ίδιο νερό· παίρνετε χαλκόλιθο και πριονίδια από κυπαρίσσι, κέδρο, πεύκο ή τέρμινο, τα κοπανίζετε, τ' ανακατεύετε με τον χαλκόλιθο σε ίση ποσότητα και κάνετε κατάπλασμα, αλείφοντας τα εξωτερικά μέρη με πηχτή αλοιφή από κερι.

Περί συρίγγων|9

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὁκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὖρησιν ποιέει, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἦν τις ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. (...)Τοῦτο δὲ, κρίμνων κριθέων ἀδρῶν ἡμιχοίνικον, ὕδατος χοέα ἐπιχέας, ὁκόταν ἦδη ἀνοιδῆ τὰ κρίμνα, τρίβειν τῆσι χερσὶν ἕως ἂν λευκὸν τὸ ὕδωρ γένηται, καὶ ἀδιάντου δραχμίδα ἐμβαλῶν, ἀπαιθριάσας δίδου.

Στους καύσους πρέπει να δίνετε στον ασθενή για να πει τα παρακάτω δροσερά ροφήματα ανάλογα με την περίπτωση· πολλές ιδιότητες έχουν αυτά· γιατί άλλα είναι διουρητικά, άλλα καθαρικά, άλλα και τα δύο, άλλα ούτε το ένα ούτε το άλλο, απλῶς δροσίζουν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρύο νερό μέσα σε δοχεῖο με βραστό νερό ἢ αφήνει αὐτὸ το δοχεῖο στον δροσερὸ ἀέρα. Πρέπει να δίνετε ανάλογα με την περίπτωση και διαφορετικά ποτά, διότι ούτε τα γλυκά ωφελούν ὅλους τους ασθενεῖς ούτε τα στυφὰ ούτε μποροῦν ὅλοι να πίνουν τα ἴδια. (...) Ἄλλο: σε μισή χοίνικα χοντροκομμένο κριθάρι καλῆς ποιότητος χύνετε ἓνα χοέα νερό και, ὅταν φουσκώσει το κριθάρι, το τρίβετε με τα χέρια, μέχρι το νερό να γίνει ἄσπρο, ρίχνετε μια δραχμὴ πολυτρίχι και στη συνέχεια αφήνετε το μείγμα στη νυχτερινή αιθρία και μετὰ το δίνετε στον ασθενή.

Περί νούσων το τρίτον|17

Ἴκτέρου δὲ ἐπιλαβόντος, ἀστάφιδος Ὅταν προσβληθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ

λευκῆς ἄνευ γιγάρτων καὶ ἐρεβίνθων λευκῶν, ἡμικοτύλιον ἀμφοτέρων, καὶ κριθέων ἀχιλληΐδων ἴσον, καὶ κνίκου ἴσον, ὕδατος κοτύλας δέκα, καὶ σέλινα, καὶ μίνθην, καὶ κορίανον, ὀλίγον ἐκάστου ἀνατρίβειν, ἕως ἂν ἡρέμα γλυκανθῆ, καὶ ἀδιάντου δραχμίδα ὕστερον ἐμβαλῶν, αἰθριήσας δίδου. Τοῦτο δὲ καὶ τὰ τούτοισιν ὅμοια μιμέεσθαι· πάντα δὲ τῷ πυρέσσοντι ἡθριασμένα δίδου, πλὴν οἷσιν αἰ κοιλία μᾶλλον τοῦ δέοντος ρέουσιν. Τοῦτο δὲ, γλήχους δραχμίδας τρεῖς, σελίνου διπλάσιον, ἐν οἴνῳ κεκρημένῳ ἐψῶν δίδου· τοῦτο καὶ οὐρέεται καὶ διὰ τῆς κοιλίης χολὴν ἄγει.

ίκτηρο, αναμειγνύετε ξανθές σταφίδες χωρὶς τα κουκούτσια τους, λευκά ρεβίθια, μισή κοτύλη απ' το καθένα, κριθάρι εκλεκτής ποιότητας σε ἴση ποσότητα καὶ ἄλλο τόσο κνίκο, με δέκα κοτύλες νερό, τρίβετε λίγο σέλινο, μέντα καὶ κόλιαντρο, για να γλυκάνει το μείγμα, ρίχνετε ὕστερα μία δραχμὴ πολυτρίχι καὶ, αφού αφήσετε στη νυχτερινή αιθρία το παρασκεύασμα, το δίνετε στον ασθενή. Μποροῦν να γίνουν ἐπίσης καὶ ἄλλα τέτοια παρασκευάσματα. Ὅλα ἐκεῖνα τα ὁποῖα χορηγοῦνται στον ασθενή που ἔχει πυρετό πρέπει να ἔχουν μείνει στη νυχτερινή αιθρία, ἐκτός ἐάν παρουσιάζει ὁ ασθενής διάρροια. Ἄλλο παρασκεύασμα: τρεῖς δραχμὲς γλήχος καὶ διπλάσια ποσότητα σελίνου βράζονται σε κρασί που ἔχει αραιωθεῖ με νερό καὶ το παρασκεύασμα δίνεται στον ασθενή· αὐτό εἶναι διουρητικό καὶ χολαγωγό.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|17

Αἶρα ἡ μεθυστική

Lolium temulentum L.

POACEAE

Προσθετὸν ἄλλο καθαρτικὸν, ἦν τὰ Ἄλλο καθαρτικὸ ὑπόθετο για

γυναικεῖα μὴ φαίνηται· (...) Ἡ λινοζώστιος τὰ φύλλα λεῖα προσθετὰ ποιέειν· τοῦτο λεπτήν ἄγει καὶ χολώδεα κάθαρσιν. Καὶ ἡ ἀρτεμισίη ποιέει ὡς ἡ λινόζωστις, καὶ καθαίρει ἄμεινον. Ἐλλέβορος μέλας ἐν ὕδατι λεῖος, ἄγει καὶ οὗτος οἶον ἀπὸ κρεῶν ὕδωρ. Καὶ ἡ στυπτηρὴ δὲ καὶ ἡ ῥητίνη τωὺτὸ δρᾷ. Κύπειρος, ἀψίνθιον, ἀριστολοχία, κύμινον, ἄλες, μέλι, ταῦτα πάντα ἐν τωὺτῷ τρίβειν καὶ προστιθέναι. Καὶ ἐλλέβορος ἐν οἴνῳ γλυκεῖ, αἰρῶν ἄλευρον καὶ πύρινον μέλιτι φυρήσας, ἐν εἰρίῳ προστιθέναι.

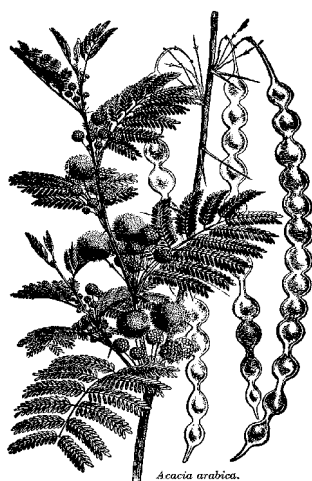
περιπτώσεις που δεν υπάρχει εμμηνορροσία: (...). Ἡ φτιάχνετε υπόθετο ἀπὸ κοπανισμένα φύλλα σκαρόχορτου, τὸ ὁποῖο προκαλεῖ αραιή καὶ χολική κάθαρση. Ἡ ἀρτεμισία ἔχει ἴδια δράση με τὸ σκαρόχορτο καὶ καθαρίζει καλύτερα. Ὁ μαύρος ἐλλέβορος τριμμένος μέσα σε νερό, προκαλεῖ κι αὐτὸς κάθαρση παρόμοια με νερό που προέρχεται ἀπὸ πλύσιμο κρεάτων. Ἡ στύψη καὶ τὸ ρετσίφι ἐπιφέρουν ἴδια αποτελέσματα. Κοπανίζετε μαζί κύπειρο, ἀψίνθιο, πικρόρριζα, κύμινο, ἀλάτι καὶ μέλι καὶ τὰ τοποθετεῖτε. Βάζετε ἐλλέβορο σε γλυκὸ κρασί, αλεύρι ἀπὸ αἶρα καὶ σιταρένιο αλεύρι, τὰ ζυμώνετε με μέλι καὶ τὰ τοποθετεῖτε μέσα σ' ἓνα κομμάτι μαλλί.

Περὶ γυναικείων Α|74

Πυρήσιες ῥῶν· αἰρῶν ἄλευρα πεφωσμένα ἔψε ἐν ὀξυκρήτῳ ἀκρητεστέρῳ καὶ ἐς ὀθόνιον ἐγχρίων πυρία.

Θερμαντικά μέσα σε περίπτωση ῥῶν: βράζετε καβουρδισμένο αλεύρι ἀπὸ αἶρα μέσα σε ἀνέρωτο ξιδόμελο, τὸ αλείφετε σε πανί καὶ τὸ χρησιμοποιεῖτε ὡς θερμὸ ἐπίθεμα.

Περὶ γυναικείων Β|84

Ακακία

Acacia arabica L.

LEGUMINOSAE

Ἦν δὲ αἱ μήτραι ἐλκωθέωσιν, αἷμα καὶ πῦα καθαίρεται, καὶ ὄσμη βαρὴ γίνεται, καὶ ὀδύνη ὀξέη λαμβάνει ἐς τὰς ἰξύας καὶ ἐς τοὺς βουβῶνας καὶ ἐς τὴν νειαίρην γαστέρα, καὶ ἄνω φοιτᾷ ἢ ὀδύνη ἐς τοὺς κενεῶνας καὶ ἐς τὰς πλευρὰς καὶ ἐς τὰς ὠμοπλάτας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐς τὰς κληΐδας ἀφικνέεται, καὶ δάκνεται, καὶ κεφαλὴν ἀλγέει σφοδρῶς, καὶ παρανοεῖ· τῷ δὲ χρόνῳ ἀνοιδίσκεται πᾶσα, καὶ ἀσθενεῖ· μιν λαμβάνει, καὶ ἀψυχίη, καὶ πυρετὸς λεπτός, καὶ περίψυξις· οἰδίσκεται δὲ μάλιστα τὰ σκέλεα. Ἡ δὲ νοῦσος λαμβάνει ἐκ τρωσμοῦ, ἣτις ἂν διαφθείρασα τὸ παιδίον ἐγκατασαπὲν μὴ ἐκκαθαρθῆ, καὶ τὸ στόμα πῦρ ἔχει· λαμβάνει δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥόων, καὶ ἦν ἐπὶ σφέας ὀριμέα ἢ καὶ χολώδεα, δάκνει. Ἦν οὕτως ἐχούση ἐπιτυγχάνης, ἐπὴν μὲν αἱ ὀδύναί ἔχωσι, λούειν τε πολλῶ καὶ θερμῶ, καὶ χλιάσματα προστιθέναι, ὅκου ἂν ἡ ὀδύνη ἔχη· καὶ ἦν μὲν ἄνω αἱ ὀδύναί ἔωσιν, ἦν μὲν ἰσχυρὴ ἢ γυνὴ ἢ, πυριήσασθαι ὄλην καὶ φάρμακον δοῦναι κάτω πιεῖν· καὶ ἐπὴν ὠρὴ ἢ τοῦ ἔτεος, ὀρρόν ἀφεψῶν, διδόναι ἐπιπίνειν ἡμέρας πέντε, ἦν δυνατὴ ἢ· ἦν δὲ μὴ ἢ ὀρρός, ὄνου γάλα ἐψεῖν, καὶ διδόναι πίνειν ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας· μετὰ δὲ τὴν γαλακτοποσίην, ὕδατι ἀνακομίσει αὐτὴν καὶ σιτίοισιν ἐπιτηδείοισι, κρέασι μηλείοισιν, ἀπαλοῖσι, νέοισι, καὶ ὀρνιθειοῖσι, καὶ τευτλίῳ, καὶ κολοκύντῃ· ἀπεχέσθω δὲ τῶν ἀλμυρῶν καὶ ὀριμέων καὶ τῶν θαλασσιῶν πάντων καὶ κρεῶν χοιρείων καὶ βοείων καὶ αἰγείων· ἄρτους δὲ ἐσθιέτω· ἦν δὲ ἀψυχία ἔχωσι καὶ μὴ ἰσχύη καὶ περιψύχεται, ῥόφημα λαμβάνειν. Εἰσὶ δὲ τινες, οἱ ταύτησι κεφαλὴν ἀλγεούσησι πιπίσκουσι γάλα, ὅτι κεφαλὴν

Ἄν ἐξελκωθεῖ ἡ μήτρα, αποβάλλεται ἀπὸ αὐτῆ αἷμα καὶ πύον. Αναδίδεται δυσσομία καὶ ὀξὺς πόνος προσβάλλει τὰ λαγόνια, τοὺς βουβῶνες καὶ τὸ υπογάστριο, ὁ ὁποῖος ανεβαίνει στὴν περιοχὴ ἀνάμεσα στὸν θώρακα καὶ τοὺς γοφούς, στα πλευρά καὶ στὶς ὠμοπλάτες. Κάποτε ὁ πόνος φτάνει καὶ στὶς κλείδες καὶ εἶναι ἐρεθιστικός, πονᾷ πολὺ τὸ κεφάλι καὶ ἐκδηλώνεται παραλήρημα. Μετὰ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ γυναῖκα πρὴζεται ὀλόκληρη καὶ κυριεύεται ἀπὸ ἀδυναμία, λιποθυμικὴς τάσεις, ελαφρὸ πυρετὸ καὶ γενικὴ ψύξη. Πιο πολὺ πρὴζονται τὰ πόδια. Ἡ ἀσθένεια ἐμφανίζεται ὕστερα ἀπὸ ἀποβολή, ὅταν ἡ γυναῖκα, ἀποβάλλοντας τὸ ἔμβρυο ποῦ ἔχει σαπίσει, δὲν καθαριστεῖ καὶ τὸ στόμιον τῆς μήτρας τῆς εἶναι πολὺ ζεστό. Ἐμφανίζεται ἐπίσης μετὰ ἀπὸ ροὴς ὀριμείας καὶ χολικῆς ποῦ προκαλοῦν ἐρεθισμό.

Ἄν σὰς παρουσιαστεῖ τέτοια ἀρρώστια, ὅταν ὑπάρχουν πόνοι, κάνατε πλύσεις με ἀφθονο ζεστό νερό καὶ τοποθετεῖτε ζεστά ἐπιθέματα στα σημεῖα ποῦ πονοῦν. Ἄν οἱ πόνοι ἐντοπίζονται στα πάνω μέρη καὶ ἂν ἡ γυναῖκα εἶναι δυνατὴ, ἐνδείκνυται τὸ ἀτμόλουτρο σε ὅλο τὸ σῶμα καὶ ἡ χορήγηση καθαρτικῶ. Ἄν τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους, βραστὸ ὀρό γάλακτος καὶ δώστε να τὸν πίνει για πέντε μέρες, ἂν μπορεῖ. Ἄν δὲν ὑπάρχει ὀρός, βράστε γαῖδουρισιο γάλα καὶ δώστε να τὸ πίνει για τρεῖς ἢ τέσσαρες μέρες. Ὑστερα ἀπὸ τὴν θεραπεία με τὸ γάλα βοηθήστε τὴν γυναῖκα να ἀναρρώσει με νερό, κατάλληλη τροφή, κρέας ἀπὸ τρυφερό, μικρὸ πρόβατο, πουλιά, σέσκουλα καὶ κολοκύθια. Ἡ γυναῖκα πρέπει ν' ἀποφεύγει τὶς ἀλμυρῆς καὶ καυτερῆς τροφῆς, ὅλα τὰ θαλασσινὰ καὶ τὸ χοιρινό, βοδινό καὶ κατσικίσιο κρέας. Να τρώει ψωμί. Ἄν ὑποφέρει ἀπὸ λιποθυμίες, δὲν εἶναι δυνατὴ καὶ

ἀλγέουσιν, οἱ δὲ ὕδωρ, ὅτι λειποθυμέουσι· τάναντία δὲ οἶομαι· εἰ κεφαλὴν ἀλγέοιεν καὶ φρενῶν εἴη ἄψις, ἀρμόσσον ὕδωρ, ὅτε δὲ δάκνεται καὶ δριμέα ἐστὶ, γάλα ταύτησιν εὐμενές. Ἐπὴν δέ σοι δοκῆ ἰσχύειν, κλύζειν τὰς ὑστέρας, πρῶτα μὲν τῷ ἀπὸ τῆς τρυγός, μετὰ δὲ ταῦτα διαλιπῶν ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας κλύζειν τῷ ξὺν τῷ κραμβίῳ χλιερῷ, καὶ αὔθις διαλιπῶν ἡμέρας τρεῖς κλύσαι τῷ ξὺν τῷ πικερίῳ· καὶ ἦν ταῦτα ποιήσαντι ὑγιάζωνται αἱ ὑστέραι, κλύσαι τῷ ξὺν τῷ σιδίῳ· ἐπὶ δὲ τὰ ἔλκεα ἐπιχρίειν ἀργύρεον ἄνθος, καὶ κικίδα, καὶ σμύρναν, καὶ λιβανωτὸν, καὶ τοῦ αἰγυπτίου ἀκάνθου τὸν καρπὸν, καὶ οἰνάνθην τὴν ἀγρίην, καὶ χρυσοκόλλην, καὶ λεπίδα, καὶ λωτοῦ πρίσματα, καὶ κρόκον, καὶ στυπτηρίην αἰγυπτίην κατακεκαυμένην· τούτων ἕν ἕστω ἴσον ἐκάστου, τὴν δὲ στυπτηρίην καὶ τὴν κικίδα καὶ τὸν κρόκον ποιῆσαι μίαν μοῖραν πάντων· τρίψας δὲ καὶ ξυμμίξας πάντα λεῖα, διεῖναι ἐν οἴνω λευκῷ γλυκεῖ· ἔπειτα ἐψεῖν, ἔστ' ἂν παχὺ γένηται οἶον περ μέλι· τούτῳ δὲ ἐπαλείφειν δις τῆς ἡμέρης διδόναι, νιψαμένην ὕδατι χλιερῷ· ἐψεῖν δὲ ἐν τῷ ὕδατι καὶ κισθὸν καὶ ἐλελίσφακον. Καὶ ἐπὴν σοι δοκῆ ταῦτα ποιέοντι ῥάων εἶναι, προπιεῖν γάλα ἐφθὸν αἰγείου μίην ἡμέρην, ἔπειτα διδόναι γάλα βόειον, τὸν αὐτὸν τρόπον οἶον ἐπὶ τῆσι προτέρησι· μετὰ δὲ τὴν γαλακτοποσίην παχῦναι σιτίοισιν ὡς μάλιστα, καὶ ποιέειν ὄκως ἐν τῇ γαστρὶ ἔχη· ὑγιῆς γὰρ γενήσεται. Ὡς δὲ τὰ πολλὰ ἐκ τῆς νούσου ταύτης ἐκφεύγουσι, καὶ ἄτοκοι γίνονται· αἱ δὲ γεραίτεροι οὐ πάνυ τι. Πίνειν δὲ μετὰ τὰ φάρμακα λίνου σπέρμα ἀποπεφωσμένον, καὶ σήσαμον, καὶ κνίδης καρπὸν, καὶ γλυκουσίδης ῥίζαν τὴν πικρὴν τρίβων ἐν οἴνω εὐώδει μέλανι κεκρημένῳ.

κρυώνει, να παίρνει ζωμούς.

Υπάρχουν κάποιοι που συνιστοῦν γάλα στις γυναῖκες με πονοκέφαλο, λόγω του πονοκεφάλου τούτου, κι ἄλλοι συνιστοῦν νερό για τις λιποθυμίες. Νομίζω ὅμως ὅτι πρέπει να γίνεται το αντίθετο: αν πονά το κεφάλι και επηρεάζεται το μυαλό, ενδείκνυται το νερό, ενώ όταν υπάρχει ερεθισμός και δριμύτητα, κατάλληλο είναι το γάλα. Όταν σας φαίνεται πως η γυναίκα έχει δυνάμεις, κάνετε υποκλυσμούς της μήτρας, αρχικά με παρασκεύασμα ἀπὸ μούργα κρασιού. Μετά, ἀφοῦ περάσουν τρεῖς ἢ τέσσερις μέρες, χρησιμοποιεῖτε κλύσμα ἀπὸ χλιαρό ἀφέψημα κράμβης και ὑστερα πάλι ἀπὸ διάλειμμα τριῶν ἡμερῶν, κάνετε υποκλυσμό με παρασκεύασμα ἀπὸ βούτυρο. Αν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ θεραπευτεῖ η μήτρα, μεταχειριστεῖτε κλύσμα ἀπὸ φλούδα ροδιού. Στις ἐξελκώσεις θα γίνονται ἐπαλείψεις με ἄνθος ἀργύρου, κικίδα, σμύρνα, καρπὸ αἰγυπτιακῆς ἀκακίας, ἀνθὸ ἀγριαμπέλου, χρυσόκολλα, πριονίδια χαλκοῦ, ξύσματα λωτοῦ, σαφράνι και καμένη αἰγυπτιακὴ στύψη. Ὅλα τούτα πρέπει να περιέχονται σε ἴση ποσότητα το καθένα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στύψη, τὴν κικίδα και το σαφράνι, που αποτελοῦν τὴ μισὴ ποσότητα τοῦ συνόλου. Τα ψιλοκοπανίζετε, τα ἀνακατεύετε ὅλα και τα διαλύετε σε λευκὸ, γλυκὸ κρασί. Ἐπειτα τα βράζετε, μέχρι το μείγμα να γίνει πηχτὸ σαν μέλι. Δίνετε το παρασκεύασμα τούτο για ἐπαλείψεις δύο φορές τὴν ἡμέρα. Η γυναίκα θα πλένεται με χλιαρὸ νερό, ὅπου θα ἔχει βράσει κισθὸς και φασκομηλιά. Ὅταν γίνουν αὐτὰ και σας φαίνεται πως η κατάσταση της ἀρρωστης βελτιώνεται, τὴς δίνετε να πει μὴ μέρη βρασμένο κατσίκισιο γάλα κι ἔπειτα γάλα ἀγελάδας, με τον ἴδιο τρόπο ὅπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις. Ὑστέρα ἀπὸ τὴ θεραπεία με γάλα παχύνετε τὴ ὅσο

είναι δυνατό με την τροφή και φροντίστε να συλλάβει. Έτσι θα γίνει καλά. Οι άρρωστες δεν πεθαίνουν συνήθως από την ασθένεια τούτη, αλλά μένουν στειρές. Ωστόσο οι ηλικιωμένες γυναίκες σπάνια σώζονται. Ύστερα από τα καθαρτικά δίνετε στην άρρωστη να πει καβουρδισμένο λιναρόσπορο, σουσάμι, σπόρο τσουκνίδας και πικρή ρίζα παιωνίας, τριμμένα μέσα σε αρωματικό, μαύρο κι αραιωμένο κρασί.

Περί γυναικείων Α|63

Έγχυτον καθαρτικόν, ἦν μὴ ἴη τὰ καταμήνια· ἀκάνθης λευκῆς τὰ φύλλα τρίψας καὶ ἐξηθήσας καὶ ἐπιχλιήνας ἐγγχείειν.

Καθαρτικό για έγχυση στη μήτρα, αν δεν έρχεται η εμμηνόρροια: κοπανίζετε φύλλα λευκής ακακίας, τα σουρώνετε, τα χλιαίνετε και κάνετε την έγχυση.

Περί γυναικείων Α|87

Ἦν δὲ ῥέωσιν αἱ τρίχες, λήδανον μετὰ ῥοδίνου ἢ ἀνθινοῦ μύρου τρίβε, καὶ μετ' οἴνου ἐγγχρίετ' ἢ τὴν σημηκτρίδα γῆν ξὺν οἴνω, ἢ ῥοδίνω, ἢ ὄμφακίω, ἢ ἀκακίῃ, καὶ ἦν μαδήση, κύμινον ἔμπλασσε, ἢ πελιάδων κόπρον, ἢ ῥάφανον τριπτὴν, ἢ κρομμύω τριπτῶ, ἢ τεύτλω, ἢ κνίδῃ.

Αν υπάρχει τριχόπτωση, κοπανίζετε λήδανο με ροδέλαιο ή κρινέλαιο και κάνετε επάλειψη μαζί με κρασί· ή χρησιμοποιεῖτε κιμωλία με κρασί, με ροδέλαιο, με λάδι από άγουρες ελιές ή με χυμό ακακίας. Αν υπάρχει φαλάκρα, βάζετε για κατάπλασμα κύμινο ή περιπτώματα περιστεριού, τριμμένο ραπάνι ή κρεμμύδι, σέσκουλα ή τσουκνίδα.

Περί γυναικείων Β|80

Ἦν ἐγκέωνται ἐς τοὺς βουβῶνας καὶ ἐρείδωσιν, αἰγὸς σφυράθους καὶ λαγωῦ τρίχας, ἐλαίω φώκης δεύσας, ὑποθυμία· ἢ τοῦ κυτισοῦ τὸν καρπὸν ἢ τὰ φύλλα αὐαίνειν, ἢ τὸν φλοιὸν καὶ δρυὸς φύλλα καὶ ῥητίνην μίξας, ἐλαίω δεύειν, καὶ ὑποθυμιῆν. Ἦ φώκης τῆς πιτύης τὸ δέρμα κόψας λειῶν, καὶ σπόγγον καὶ βρύα λειῶ μίσγειν τῶ ἐλαίω τῆς φώκης, καὶ ὑποθυμιῆν. Αἰγὸς σφυράθους, καὶ φώκης πλεύμονα, καὶ κέδρου πρίσματα ὑποθυμιῆν. Ἦ βόλβιτον, ἢ κεράτων ξύσματα βοὸς καὶ ἄσφαλτον, ἢ ἀκάνθης αἰγυπτίης καρπὸν καὶ κέδρου

Αν η μήτρα βρίσκεται στους βουβώνες και συγκρατεῖται εκεί, κάνετε υποκαπνισμό με περιπτώματα κατσίκας και τρίχες λαγού, βρεγμένα με λάδι φώκας· ή με σπόρο ή φύλλα τριφυλλίου, αποξηραμένα, ή με φλοιό και φύλλα βελανιδιάς, αφού τ' ανακατέψετε με ρετσίι και τα μουσκέψετε με λάδι. Η κοπανίζετε καλά το δέρμα της πυτιάς της φώκας, ανακατεύετε σφουγγάρι και κοπανισμένα βρύα με λάδι φώκας και κάνετε υποκαπνισμό. Το ίδιο κάνετε με περιπτώματα κατσίκας, πνεύμονα φώκας και πριονίδια κέδρου. Η παίρνετε κόπρο αγελάδων ή ξύσματα

πρίσματα, καὶ μυρσίνης φύλλα ξηρὰ, μύρω μαλθακῶ ταῦτα δεύσας, ὑποθυμῆ· ἀρώματα δὲ συχνὰ ἐς τὸ μύρον ἐμβάλλειν. Ἡ γίγαρτα κόψας λεία, καὶ κεδρίαν καὶ ῥητίνην πιτυΐνην ὁμοῦ μίξας, γλυκεῖ ἐφθῶ δεύσας, ὑποθυμιῆν.

ἀπὸ κέρατα βοδιοῦ καὶ ἀσφαλτο, ἢ καρπὸ αἰγυπτιακῆς ἀκακίας, πριονίδια κέδρου καὶ ξερά φύλλα μυρτιάς καὶ βρέχοντας τα με ἀπαλὸ μύρο, κάνετε υποκαπνισμό· μέσα στο μύρο ρίχνετε πολλές αρωματικές ουσίες. Ἡ κοπανίζετε καλὰ κουκούτσια ἀπὸ σταφύλια, αναμειγνύετε μαζί ρετσίνη κέδρου καὶ πεύκου, τα ποτίζετε με βρασμένο γλυκὸ κρασί καὶ κάνετε υποκαπνισμό.

Περὶ γυναικείων Β|94

Ὅκοταν δὲ ῥόος λευκὸς ἐγγένηται, οἶον ὄνου οὔρον φαίνεται, καὶ ὀδύνη ἔχει τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὰς ἰξύας καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ οἰδήματα τῶν τε σκελέων καὶ τῶν χειρῶν, καὶ τὰ κύλα αἴρεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑγροὶ, καὶ ἡ χροίη ἰκτερώδης καὶ λευκὴ γίνεται, καὶ ὁκοταν πορεύηται, ἀσθμαίνει. Ἡ δὲ νοῦσος γίνεται, ἢν φύσει ἐοῦσα φλεγματώδης πυρεταίνῃ, καὶ χολὴ κινηθεῖσα μὴ καθαρθῆ· ἢν μὲν οὖν ἡ κοιλίη ἢ ὀξέη, διάρροιαί γίνονται· ἢν δὲ ἐπὶ τὰς ὑστέρας τράπηται, ῥόος γίνεται. Ταύτην ἐπὴν ῥόος ἔχη, τρίβων μήκωνος λευκῆς τὸ λέπυρον, τὸ ἴσον τῆς πυρρᾶς, ἀκάνθης τὸν καρπὸν τρίβων ἐν οἴνω κεκρημένῳ, ἄλφιτα ἐπιβαλὼν ποταίνια πινέτω· ἢν δὲ θέλης, σίδην ἐς σποδὸν ἐγκρύψασα, ἐν οἴνω πινέτω, ἄλφιτον ἴσον καὶ ἄλητον ἐπιβαλὼν· ὡς ἤκιστα δὲ λουέσθω· σιτίοισι δὲ χρήσθω ὡς ξηροτάτοις καὶ ψυχροῖσιν· ἐπὴν δὲ παύσῃται τὸ ῥεῦμα, φάρμακον πῖσαι, ὑφ' οὗ τὰ ἄνω καθαίρεται, καὶ γάλα ὄνειον πινέτω· ἐπὴν δὲ τὰ κάτω καθαρθῆ, βόειον γάλα πινέτω ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἢν δύνῃται, καὶ ἐξαιθριάσασα ἄκρητον, μίσγουσα ὕδατι τὸ τέταρτον μέρος· ἐσπέρης δὲ ἐπὴν ἐκπίη, ῥοφείτω χόνδρον· ἐπὴν δὲ γένηται δεκαταίη, ἀφαιρέειν τοῦ γάλακτος τὴν δεκάτην μοῖρην καὶ τοῦ ὕδατος· ὅσον δ' ἂν ἀφέλης, τοσοῦτον χλιεροῦ ἄρτι ἡμελγμένου πινέτω τὴν

Ὅταν ἐκδηλωθεῖ λευκόρροια, που μοιάζει με οὔρα γαϊδάρου, τότε το υπογάστριο πονά, συνάμα καὶ τα λαγόνια καὶ τα πλευρά, τα πόδια καὶ τα χέρια πρήζονται, το κάτω μέρος των ματιῶν διογκώνεται καὶ τα μάτια υγραίνονται· το χρῶμα εἶναι ἰκτερικό καὶ λευκὸ καὶ το περπάτημα φέρνει δύσπνοια.

Ἡ αρρώστια αὐτὴ ἐκδηλώνεται, ὅταν φλεγματικὴ ἀπὸ τὴ φύση τῆς γυναίκα ἔχει πυρετό, ὁπότε ἡ χολὴ που τέθηκε σε κίνηση δὲν ἔχει ἀποβληθεῖ· ἀν ἡ κοιλία ἔχει ξινίλες, παρουσιάζεται διάρροια, κι ἀν ἡ ροὴ στρέφεται πρὸς τὴ μήτρα, ἐκδηλώνεται λευκόρροια.

Στὴν περίπτωση τῆς λευκόρροιας κοπανίζετε ἀσπρη καὶ κόκκινη παπαρούνα, σε ἴση ποσότητα, καὶ καρπὸ ἀκακίας μέσα σε κρασί νερωμένο, προσθέτετε φρέσκο κριθάρι, καὶ δίνετε στὴ γυναίκα νὰ πει το παρασκεύασμα· ἀν θέλετε, βάζετε ρόδι στὴ χόβολη καὶ δίνετε νὰ το πει μέσα σε κρασί, ἀφοῦ ρίξετε ἄλλο τόσο κριθαρένιο καὶ σιταρένιο αλεύρι. Πρέπει νὰ πλένεται ελάχιστα καὶ νὰ τρῶει τροφές ὅσο το δυνατόν πιο στεγνές καὶ μάλιστα κρύες. Ὅταν σταματήσῃ ἡ ροὴ, τῆς χορηγεῖτε φάρμακο που προκαλεῖ κένωση ἀπὸ πάνω [εμετό], καὶ συνιστάτε γάλα γαϊδούρας.

Ὅταν καθαρῖσει τὸ ἔντερο, ἡ γυναίκα θὰ πίνει ἀγελαδινό γάλα για σαράντα μέρες, ἀν μπορεῖ· ἀφήνετε το γάλα, μὴ αναμειγμένο, στὴ δροσιά τῆς

μοίρην, τὴν δὲ αὖριον δύο μοίρας, ὡς ἐν τῆσι δέκα μοίρησιν εἶναι ἀντὶ κεκρημένου ἄκρητον, καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας πίνειν ἀφαιρέων τὸ δέκατον μέρος, καὶ τοῦ ῥοφήματος προστιθέσθω πλεῖον· ἐπὴν δὲ γένηται εἰκοσταίη, [ἀφαιρέειν τοῦ ἀκρήτου μοίρην ἐπὶ δέκα ἡμέρας· ἐπὴν δὲ γένηται τριακοσταίη,] πίνουσα τὴν δεκάτην μοίρην τοῦ γάλακτος, ὑποχέων τρίτην ὕδατος μοίρην, πινέτω δέκα ἡμέρας, καὶ σιτίοισι χρήσθω· καὶ οὕτω γίνονται αἱ ξύμψασαι ἡμέραι τεσσαράκοντα.

νύχτας καὶ μετὰ προσθέτετε ἓνα τέταρτο νερό· τὸ βράδυ, μετὰ τὸ γάλα, θα πει ζωμό ἀπὸ πλιγούρι. Τη δέκατη μέρα αφαιρέετε ἓνα δέκατο ἀπὸ τὸ μείγμα τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ νεροῦ καὶ, ὅσο γάλα ἔχετε αφαιρέσει, ἄλλο τόσο πρέπει νὰ πει χλιαρό καὶ πρόσφατα αρμεγμένο. Τὴν ἄλλη μέρα θα πει δυο δόσεις ἀπ' αὐτὸ τὸ γάλα, ἔτσι ὥστε σε δέκα δόσεις νὰ υπάρχει γάλα καθαρὸ καὶ ὄχι νερωμένο· καὶ γιὰ δέκα μέρες θα πίνει, αφαιρώντας τὸ ἓνα δέκατο καὶ προσθέτοντας περισσότερο ζωμό. Ὄταν φτάσει στὴν εικοστή μέρα, θα αφαιρέσει ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ καθαρὸ γάλα γιὰ δέκα μέρες· καὶ φτάνοντας στὴν τριακοστή, θα πίνει τὸ ἓνα δέκατο τοῦ γάλακτος με ἓνα τρίτο νερό γιὰ δέκα μέρες, τρώγοντας κανονικὴ τροφή. Ἔτσι ἔχουμε συνολικὰ διαιτητικὴ αγωγή σαράντα ἡμερῶν.

Περὶ γυναικείης φύσεως|15

Ακαλήφη

Urtica dioica L. καὶ U. Urens L.

URTICACEA

Ἄλλες ονομασίες: Κνίδη, Τσουκνίδα

Ἦν δὲ τύχη παλαιότερον ἔὼν τὸ φλέγμα, λευκὸν δὲ καλέεται τοῦτο τὸ φλέγμα, πάσχει τάδε· βαρύνει τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον, καὶ ἰδέην ἀλλοίην ἔχειν τοῦ ἐπιδημίου δοκεῖται, ὡχρότερος τέ ἐστι, καί, οἰδέει οἰδήματι

Ἄν τὸ φλέγμα τυχαίνει νὰ ἔχει δημιουργηθεῖ ἀπὸ παλαιότερα καλεῖται λευκὸ καὶ τὰ συμπτώματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Βαραίνει τὸν ἄνθρωπο περισσότερο καὶ ἔχει διαφορετικὴ ἐμφάνιση ἀπὸ ἐκείνη τοῦ

πᾶν τὸ σῶμα, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρευθεῖ, καὶ τὸ στόμα ξηρόν, καὶ δίψα ἐπέχει, καὶ ὀκόταν φάγη, τὸ πνεῦμα πυκνὸν ἐπιπίπτει αὐτῷ· οὗτος τῆς αὐτῆς ἡμέρης ποτὲ μὲν γίνεται ραῶν, ποτὲ δὲ πονεῖ ἐξαπίνης, καὶ δοκεῖ ἀποθανέσθαι. Τούτω ἦν μὲν ἢ γαστήρ αὐτομάτως παραχθῆ, ἐγγυτάτω ὑγιῆς ἐστὶ· ἦν δὲ μὴ παραχθῆ αὐτομάτη ἢ κοιλή, καθαίρειν δεῖ διδόντα τοῦ κνεωρου ἢ τοῦ ἰππόφωυ ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου ἢ τῆς Μαγνησίας λίθου, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν φακῆς δοῦναι τρυβλίον ροφέειν ἐν ἢ δυό, συνεψέσθω δὲ ἐν τῇ φακῇ σκόροδα, καὶ τεύτλου λιπαροῦ ἀνηδύντου, ἀλφίτων περιπάσσοντα, δοῦναι τρυβλίον· πινέτω δὲ οἶνον μέλανα αὐστηρὸν τὲ καὶ ἰσχυρόν. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ βαδιζέτω σταδίους εἴκοσι τὸ ἐωθινόν· ἐλθῶν δὲ φαγέτω ἄρτον μικρὸν ἕξοπτον, καὶ ὄψον ἐχέτω σκόροδα ἐφθα· καὶ πινέτω τοῦ αὐτοῦ οἴνου ὀλίγον ἀκρητέστερον· εἶτα βαδιζέτω σταδίους τριήκοντα, καὶ ὀκόταν ὦρη ἢ, δειπνεέτω ὀκόσονπερ καὶ εἴθιστο ἀριστήν, ὄψον δὲ ἐχέτω μάλιστα μὲν πόδας συὸς καὶ κεφαλαῖς· εἰ δὲ μὴ, ἀλεκτρούονος· κρέασιν ἢ ὑὸς τετριμμένοισι χρεέσθω, ἰχθύων δὲ σκορπίω ἢ δράκοντι ἢ κόκκυγι ἢ καλλιωνυμῷ ἢ κωβίω ἢ τῶν ἄλλων ἰχθύων ὀκόσοι τὴν ἴσην δύναμιν ἔχουσι· λαχάνοισι δὲ χρεέσθω σκορόδοισι μόνοισι καὶ ἄλλων τῶν λαχάνων μηδενί· ταῦτα δὲ ὡς πλεῖστα τρωγέτω καὶ ὦμὰ καὶ ὀπτὰ καὶ ἐφθά, αἰεῖ πλειῶν ἐκάστης ἡμέρης, καὶ ταλαιπωρεέτω πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος καὶ ἐξ ὀλίγου πλέον. Τοῦτο τὸ νοῦσημα μάλιστα γίνεται θέρεος ὦρη ἀπὸ ὑδροποσίης, ἔτι δὲ καὶ ὑπνῶν πολλῶν κρίνεται δὲ ἐν τριήκοντα ἡμέρησιν, εἰ θανάσιμον ἢ οὐ. Ταῦτα μὲν ποιέετω, ὀκόταν αἰ τριήκοντα ἡμέραι παρέλθωσιν. Ἐν δὲ

επιδημικοῦ. Ὁ ἀρρωστος εἶναι ὑγρότερος καὶ παρουσιάζει πρήξιμο σὲ ὅλο το σῶμα. Το πρόσωπο του εἶναι κόκκινο καὶ το στόμα ξερό. Τον διακατέχει δίψα καὶ ὅταν φάει ἡ αναπνοή του γίνεται πιο γρήγορη. Τὴν ἴδια μέρα πότε αισθάνεται καλύτερα καὶ πότε τον πιάνουν ξαφνικά πόνοι καὶ νομίζει ὅτι θα πεθάνει. Ἀν προκληθεῖ ἀπὸ μόνη τῆς διάρροια, ὁ ἀρρωστος θα γίνει γρήγορα καλά. Ἀν ἡ διάρροια δὲν παρουσιαστεῖ ἀπὸ μόνη τῆς, πρέπει νὰ προκαλέσεις κένωση δίνοντας του ἀκαλήφη, ἰππόφωο ἢ σπόρο τῆς Κνίδου ἢ λίθο τῆς Μαγνησίας. Μετὰ τὴν κάθαρση νὰ του δώσεις μία ἢ δύο κούπες φακῆ που θα ἔχει βράσει μαζί με σκόροδα καὶ νὰ φάει ἐπίσης μία κούπα τεύτλα λιπαρά χωρὶς καρυκεύματα πάνω στα ὁποῖα θα ἔχεις ρίζη κριθάλευρο. Νὰ πει ἐπίσης κρασί μαύρο στυφὸ καὶ δυνατὸ. Τὴν επομένη νὰ βαδίσει το πρῶνί εἴκοσι στάδια καὶ νὰ πει ἀπὸ το ἴδιο κρασί, λίγο πιο αραιωμένο. Ἐπειτα νὰ βαδίσει τριάντα στάδια καὶ ὅταν ἔρθει ἡ ὦρα νὰ δειπνήσει, νὰ φάει τόσο ὅσο συνήθιζε νὰ τρώει στο γεύμα καὶ ἀπὸ κρέατα νὰ φάει κυρίως χοιρινὰ πόδια καὶ κεφάλια. Ἀν δὲν υπάρχουν τέτοια, νὰ φάει κρέας ἀπὸ κοτόπουλο ἢ κοπανισμένο χοιρινό καὶ ἀπὸ ψάρια σκορπιό ἢ δράκαινα ἢ κόκκυγα ἢ καλλιανυμο ἢ κωβιό ἢ κάποιον ἄλλο ψάρι ἀπὸ ἐκεῖνα που ἔχουν ἴδια δύναμη με τούτα. Ἀπὸ λαχανικά νὰ τρώει μόνο σκόροδα καὶ τίποτα ἄλλο. Ἀπὸ τούτα νὰ τρώει ὅσα περισσότερα μπορεῖ καὶ ὠμὰ καὶ ψητὰ καὶ βραστά, κάθε μέρα περισσότερο, καὶ νὰ υποβάλλεται μαζί με το φαγητὸ καὶ σὲ σωματικὴ ἀσκηση, αὐξάνοντας κάθε μέρα λίγο περισσότερο τὴν προσπάθεια του.

Ἡ ἀρρώστια τούτη προκαλεῖται κυρίως το καλοκαίρι ἀπὸ τὴν υπερβολικὴ κατανάλωση νεροῦ καθὼς καὶ ἀπὸ τον πολὺ ὑπνο. Το ἀν θα ἀποβεί θανάσιμη ἢ ὄχι κρίνεται

τησι πρώτησι τῶν ἡμερέων ροφήμασι διαχρεέσθω φακὴ ἐφθῆ ἐπωκεστέρα τῷ ὀξει, καὶ πτισάνη ὀξειῆ· πινέτω δὲ χλιαρὸν μελίκρητον, ἄλφιτα ἐπιπάσσων ὀλίγα, ἵνα ἀνωργασμένον τὸ σῶμα ἢ πρὸς τὴν φαρμακοποσίην, καὶ εὐδέτω ὑπαίθριος ταύτας τᾶς ἡμέρας· καὶ ἦν σοὶ δοκεῖ τοῦ αἵματος ἀφελέειν ἀπὸ τῆς ὀσφύος, σικύην προσβαλεῖν, καὶ τᾶς ἐν τῇ ὄσχη φλέβας σχᾶσαι τᾶς παχυτάτας. Οὗτος οὕτω θεραπευόμενος τάχιστα ὑγιῆς ἔσται.

μέσα σε τριάντα μέρες. Τούτα πρέπει να κάνεις όταν οι τριάντα μέρες έχουν περάσει. Τις πρώτες μέρες θα πρέπει να παίρνει ζωμό από φακὴ βραστή που έχει γίνει πιο ξινή με ξίδι, καθώς και ξινό ζωμό από κριθάρι. Να πίνει επίσης χλιαρό νερόμελο το οποίο θα έχεις πασπαλίσει με μικρὴ ποσότητα κριθάλευρου, ὥστε το σῶμα να έχει μαλακώσει για τη χορήγηση των φαρμάκων, και να κοιμάται τις μέρες τούτες στο ὑπαιθρο. Και αν νομίζεις πως είναι καλὸ να αφαιρέσεις αἷμα ἀπὸ τη μέση, να βάλεις βεντούζα εκεί και να σχίσεις τις πιο χονδρὲς φλέβες του οσχεύου. Με τη θεραπεία τούτη γρήγορα θα αποκατασταθεῖ ἡ υγεία του.

Περὶ των εντὸς παθῶν|21

Ἵδερὸς ἀπὸ τοῦ σπληνός· ὁ δὲ Ἵδερὸς ὁ ἀπὸ τοῦ σπληνός γίνεται ἀπὸ τῆσδε τῆς προφάσιος μάλιστα, ὁκόταν ὀπώρη ἢ καὶ αὐτὸς φάγη πολλὴν σύκων χλωρῶν καὶ μῆλων· πολλοὶ δὲ ἤδη καὶ ἀπὸ τροφῆς βοτρυῶν πολλῶν καὶ πολλοῦ γλεύκουσ τὴν νοῦσον ἔλαβον. Ἦν μὲν οὖν μέλλη ἔς τὸ νοῦσημα ἐμπεισεῖσθαι, παραχρήμα ἐν τοῖσι πόνουσι ἐστίν· ὀδύναι τὲ γὰρ ὀξειᾶ ἐν τῷ σπληνὶ καθιστάσι, μεταπιπτουσι δὲ καὶ ἔς τὸν ὦμον καὶ ἔς τὴν κληῖδα καὶ ἔς τὸν τιθθὸν καὶ ἔς τὸν λαγόννα, καὶ πυρετοὶ ἔχουσιν ἰσχυροί, καὶ ἦν φάγη τί, ἢ γαστήρ πύμπλαται, καὶ ὁ σπλήν ἀείρεται καὶ ὀδύνην παρέχει. Τούτω ἦν χρονίση τὸ νοῦσημα, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἦσσαν πονέει· ὁκόταν δὲ ὀπώρη ἢ καὶ φάγη αὐτῆς, τότε πονέει μάλιστα. Τοῦτον, ὁκόταν ὤδε ἔχη, κατ' ἀρχᾶς μελετήν, ἄνω μὲν ἐλλέβορον διδοῦς, κάτω δὲ κνέωρον ἢ ἱππόφωω ὀπὸν ἢ κνίδιον κόκκων· διδόναι δὲ καὶ γάλα ὄνειον ὀκτῶ κοτυλας μέλι παραχέων. Κῆν μὲν ἀπὸ τουτέων καθίστηται, ἄλις· ἦν δὲ μή, ὁκόταν μέγιστος ἢ ὁ σπλήν καὶ οἰδέη

Υδρωπικία που προέρχεται ἀπὸ τη σπλήνα: Ἡ υδρωπικία που προέρχεται ἀπὸ τη σπλήνα δημιουργεῖται κυρίως ἀπὸ τὴν αἰτία τούτη, ὅταν δηλαδὴ κάποιος φάει το φθινόπωρο πολλὰ χλωρὰ σύκα καὶ μῆλα. Πολλοὶ ἐπίσης παθαίνουν τὴν αρρώστια τούτη ἀπὸ τὴν υπερβολικὴ κατανάλωση σταφυλιῶν καὶ μούστου. Ὄταν λοιπὸν κάποιος πρόκειται να εμφανίσει τὴν ασθένεια τούτη, ἀμέσως ἀρχίζει να πονά. Παρουσιάζονται ὀξειὲς πόνουι στη σπλήνα που στη συνέχεια μεταφέρονται στον ὦμο, στην κλειδα, στους μαστοῦς καὶ στα λαγόνια. Παρουσιάζει ἐπίσης υψηλὸ πυρετὸ καὶ αν φάει κάτι ἡ κοιλία φουσκώνει καὶ ἡ σπλήνα πρήζεται καὶ δημιουργεῖ πόνους. Αν το νόσημα τούτο γίνε χρονίον, πονάει στη συνέχεια λιγότερο. Ὄταν ὁμως βγουν οἱ καρποὶ καὶ ὁ ἀρρωστος φάει ἀπὸ αὐτοῦς, τότε πονάει πάρα πολὺ. Ὄταν αὐτὴ εἶναι ἡ κατάσταση του αρρώστου πρέπει να τον φροντίζεις ἀρχικὰ δίνοντας του ἐλλέβορο ὡς ἐμετικὸ καὶ ἀκαλήφη ἢ ἱππόφωο ἢ σπόρο της Κνίδου ὡς καθαρτικὰ της κοιλιάς. Πρέπει ἐπίσης να του δίνεις

μάλιστα, καυσαι μυκησι, τᾶς κεφαλὰς ἀπολαβῶν, ἢ σιδηρίοισι, μετὰ φυλακῆς πολλῆς καὶ τηρήσιος, ὅκως μὴ πέρην διακαύσης. Ταῦτα δὲ κατ' ἀρχᾶς ποιέειν τὸν νοσήματος, καὶ δίαιταν τῆνδε προσφερεσθω, πυρετοῦ μὴ ἔχοντος· ἄρτω μὲν χρεασθω πυρίνω ὀπτῶ ἢ τῶν σκληρῶν πυρῶν διπυρίτη· ὄψον δὲ ἐχέτω τάριχος Γαδειρικὸν ἢ σαπέρδην, καὶ κρέας τετριμμένον οἶός, καὶ τὰ ὀξέα καὶ τὰ ἀλμυρὰ πάντα ἐσθιέτω, καὶ πινέτω οἶνον αὐστηρὸν Κῶον ὡς μελάντατον· τῶν δὲ γλυκέων ἀπεχέσθω· ἦν δὲ ἐξανίστηται καὶ δυνατὸς ἦ, παλαιέτω ἀπ' ἄκρων τῶν ὠμων, καὶ ταιπυρεέτω περιόδοισι πολλῆσι δι' ἡμέρης, καὶ εὐωχεέσθω ἄπερ εἴρηται μάλιστα. Ἦν δὲ ὕδρος ἐπιγένηται, ἰήσθαι κατὰ ταυτὰ καὶ τοῖσιν αὐτοῖσι καθάπερ τοὺς πρόσθεν.

οκτώ κοτύλες γαῖδουρίσιο γάλα στο οποῖο θα ἔχεις προσθέσει μέλι. Και αν με τούτα αποκατασταθεῖ η υγεία του, ἔχει καλῶς. Διαφορετικά, ὅταν η σπλήνα ἔχει διογκωθεῖ και εἶναι πάρα πολύ πρησμένη, να κάνεις καυτηρίαση με θερμοκαυστήρα με στρογγυλὴ αιχμὴ ακρωτηριάζοντας τις απολήξεις της σπλήνας, ἢ με σιδερένια εργαλεῖα προσέχοντας πάρα πολύ να μην προχωρήσει η καυτηρίαση και πέρα από τη σπλήνα. Τούτα να κάνεις στην αρχὴ της αρρώστιας και αν δεν ἔχει πυρετό να του επιβάλεις την ἀκόλουθη δίαιτα: Να τρώει σταρένιο ψωμί πολύ ψημένο ἢ παξιμάδια ἀπὸ σκληρὸ σιτάρι. Να τρώει ἐπίσης παστά Γαδειρικά ἢ σαπέρδη και χοιρινὸ κρέας ψιλοκομμένο. Να τρώει ὅλα τα ξινὰ και τα αλμυρὰ και να πίνει συφὸ κρασί ἀπὸ την Κω ὅσο γίνεται πιο μαύρο. Να ἀπέχει ἀπὸ τα γλυκά. Αν σηκώνεται ἀπὸ το κρεβάτι και μπορεῖ, να παλεύει ἀπὸ τις ἄκρες των ὠμων και να ασκεῖται κάνοντας πολλοὺς περιπάτους στη διάρκεια της μέρας. Να τρέφεται πολύ καλά με τις τροφές που προειπώθηκαν. Αν παρουσιαστεῖ ὑδρωπικία να τη θεραπεύεις με τα ἴδια ακριβῶς μέσα ὅπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις.

Περὶ των εντὸς παθῶν|25

Εἰλεοί· εἰλεοὶ δὲ τάδε τὰ νοσήματα καλέεται· γίνεται δὲ ἀπὸ τῶνδε μάλιστα· ἦν τοῦ χειμῶνας θερμὴ τῆ διαιτη καὶ ὑγρὴ χρέηται καὶ μήτε περιόδοισι ταιπυρεή πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος, πιμπλάμενος δὲ εὐδη αἰεῖ, εἴτα ἐξαπίνης ἀναγκασθῆ βαδίσει μακρὴν ὁδόν, ψύχεος ἐόντος, εἴτα ριγῶση ὑπὸ τὰ ἰστέα, τάδε οὖν πάσχει· ψύσα ἐγγίνεται ἐν τῷ σώματι παντί, καὶ ἢ χροιὴ αὐτέου γίνεται μολιβδοειδῆς, καὶ ριγοὶ αἰεῖ, ὥστε οἱ θερμὸν καταχυθεν οὐ δοκεῖ θερμὸν εἶναι. Τὸ δὲ σῶμα λουόμενον αὐτοῦ λεπίζεται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, μάλιστα δὲ

Εἰλεοί: Εἰλεοὶ καλοῦνται τα ἀκόλουθα νοσήματα, που δημιουργοῦνται κυρίως ἀπὸ τούτα: Αν τον χειμῶνα κάποιος που τρέφεται με ζεστὲς και υγρὲς τροφές, δεν ασκεῖται ἀνάλογα με την ποσότητα της τροφῆς και ξαπλώνει πάντοτε ἀφοῦ ἔχει φάει πολύ, ξαφνικά ἀναγκαστεῖ να βαδίσει πολύ δρόμο μέσα στο κρῦο και κρυώσει μέχρι κάτω ἀπὸ τα κόκαλα του παρουσιάζονται τα ἐξῆς συμπτώματα: Δημιουργοῦνται ἀέρια σε ὅλο το σῶμα και το χρώμα του γίνεται μολυβί και ἔχει συνέχεια ριγὴ τόσο ὥστε αν του ρίξει κάποιος ζεστὸ νερό δεν καταλαβαίνει ὅτι εἶναι ζεστό.

ἢ ὄσχη· ἦν τῷ δακτύλῳ τοῦ σώματος κοῦ ὑποπιέζης, ἐνθλάσεις, καὶ σημανέεται σοὶ ὡσπερ ἐν σταιπ· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι ποσὶν ἐνθλάται. Τὰ δὲ σκελέα βαρέα αὐτοῦ, καὶ ἦν περιφοιτη, τρέμει, καὶ ἦν πρὸς αἶπος βαδίζη, πνευστια σφόδρα, καὶ αἱ ὠλεναὶ δοκέουσιν ἀποκρέμασθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ αἱ ὀφρύες δοκέουσιν ἀποκρεμασθαι, καὶ διψῆ ἔχει τὰς νύκτας, τὰ δὲ σιτία ὡμὰ διαχωρεῖ, ἄσ' ἂν καταφάγη. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχη, πυριήσας αὐτὸν τοῦ κνεώρου διδόναι πίνειν ἢ τοῦ ἰππόφω ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ταῦτα διδοναὶ ἄ καὶ τοῖσι πρόσθεν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ὀνείου γάλακτος ἐφθοῦ χοεα διδόναι δις ἐκπιεῖν ἄλας παραβάλλων ἕς ἔσπερην δὲ δειπνεέτω ἄρτον· ὄψον δὲ ἔχετω ὄϊος κρεα ἐφθά, καὶ πουλύποδας ἐφθοῦς ἐν οἴνῳ μέλανι, καὶ τὸν ζωμὸν ροφανέτω· καὶ φακὴν ἔχετω ὡδε ἐσκευασμενην· κοτύλην φακοῦ ἐψήσας τριψαι λείην, ἔπειτα ἄλευρον παραμίξαι, καὶ σίλφιον ἐπιξέσαι, καὶ ἄλας ἐμβαλεῖν, καὶ ὄξος ἐπιχέαι, καὶ σκόροδα συνεψείν· ἔπειτα ὕδωρ ἐπιχέας ζέσαι δις ἢ τρίς, καὶ τορυνᾶν ἄμα· ἔπειτα ἀφελῶν ἐψύχθω· ἔστω δὲ μὴ λίην παχείη· ἐμβεβλήσθω δὲ καὶ ἡ γλήχων ἐσομένη τῆς εὐωδῆς εἶνεκα. Τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερέων ἐμέτους ποιέεσθω δι' ἕκτης ἡμερης· πυριήσθαι δὲ χρῆ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε πρὸ τοῦ ἐμετοῦ καὶ τῆς φαρμακοποσίης· καὶ διὰ τρίτης ἡμέρης, ἦν συμφέρη· εἰ δὲ μὴ, ἀλειφεσθω, καὶ περιπατεέτω, ἦν δυνατὸς ἦ, πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος καὶ ἀκτῆς φύλλα καὶ κονύζης τῆς αἰεῖ ἀπαλῆς ἐψῶν διδόναι ἐσθίειν. Οὕτω γὰρ ἂν μελετώμενος ρήιστα διάγοι, καὶ ἡ νοῦσος ἐκλείπει ἂν ἐνιαυσιαίη· πολλοῖσι δὲ ἤδη ὑγίεσι γινομενοισι διὰ δυὸ ἐτέων ἢ νοῦσος ὑπετροπίασεν· ἄλλα χρῆ,

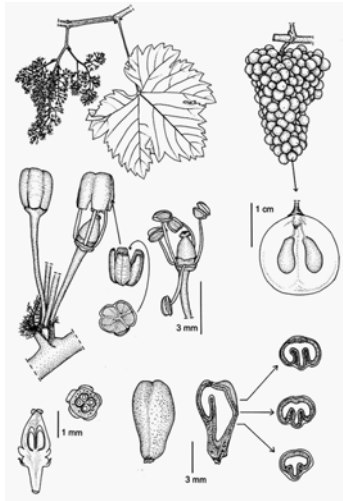
Ὄταν πλένεται, τὸ σῶμα τοῦ κάνει λέπια ἀπὸ τῆ θερμότητα, ἰδιαίτερα στο ὄσχεο. Ἀν πιέσεις ελαφρά με τὸ δάχτυλο σου κάποιο σημεῖο τοῦ σώματος τοῦ βαθουλώνει καὶ κάνει σημάδι ὅπως τὸ ζυμάρη- βαθουλώνει κυρίως στα πόδια. Τὰ πόδια τοῦ εἶναι βαριά καὶ ὅταν μετακινεῖται τρέμουν· Ὄταν βαδίζει σε ἀνηφόρα ἀναπνέει με δυσκολία, οἱ ὠλένες φαίνονται σαν κρεμασμένες, πονάει τὸ κεφάλι τοῦ, τὰ φρύδια φαίνονται σαν νὰ κρέμονται πρὸς τὰ κάτω, τῆ νύχτα ἔχει δίψα καὶ, ὅ,τι κι ἂν φάει, με τὶς κενώσεις ἀποβάλλει τὴν τροφή ἀχώνευτη.

Ὄταν τέτοια εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ ἀρρώστου, ἀφοῦ τὸν υποβάλλεις σε ἀτμόλουτρο πρέπει νὰ τοῦ δώσεις νὰ πει ἀκαλήφη ἢ ἰππόφω ἢ τὸ σπόρο τῆς Κνίδου. Μετὰ τὴν κάθαρση νὰ τοῦ δώσεις τὰ ἴδια ὅπως καὶ στους προηγούμενους. Τὴν ἐπόμενη μέρα νὰ τοῦ δώσεις νὰ πει δυο φορές ἕναν χοεα βρασμένο γαῖδουρίσιο γάλα στο ὁποῖο θὰ ἔχεις προσθέσει ἀλάτι. Τὸ βράδῳ νὰ δειπνήσει με σταρένιο ψωμί. Νὰ φάει ἐπίσης βρασμένο κρέας προβάτου καὶ χταπόδι βρασμένο σε μαύρο κρασί ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ πει καὶ τὸ ζωμό. Νὰ φάει ἐπίσης φακὴ παρασκευασμένη με τὸν ἀκόλουθο τρόπο: Ἀφοῦ βράσεις μιὰ κοτύλη φακὴ θὰ τῆ λιώσεις καὶ θὰ τὴν ἀναμίξεις με ἄλευρα. Ἀπὸ πάνω θὰ τρίψεις σίλφιο, θὰ προσθέσεις ἀλάτι, θὰ χύσεις ξίδι θὰ βάλεις καὶ σκόροδα καὶ θὰ βράσεις τὸ μείγμα. Ἐπειτα, ἀφοῦ προσθέσεις νερό, θὰ τὸ ἀφήσεις νὰ πάρει δύο ἢ τρεῖς βράσεις ἀνακατεύοντας τὸ συγχρόνως· ἀφοῦ τὸ βγάλεις ἀπὸ τὴ φωτιά θὰ τὸ ἀφήσεις νὰ κρυώσει. Ἡ φακὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι πολὺ πηχτή. Για νὰ πάρει ωραῖο ἄρωμα θὰ προσθέσεις νὰ βράσει μαζί καὶ φλισκούνη. Στὶς ἐνδιάμεσες ἡμέρες θὰ πρέπει νὰ κάνει ἐμετοὺς κάθε ἕκτη μέρα. Κάπου κάπου πρέπει νὰ τὸν υποβάλλεις σε ἀτμόλουτρο πρὶν τὸν ἐμετό καὶ τὴ χορήγηση τοῦ καθαρτικοῦ. Ἀν τὸν

ἦν ὑποτροπίαση, τὴν αὐτὴν ἴησιν ἴησθαι. Ἦν δὲ τρίτον ὑποτροπίαση, οἴδημα μὲν οὐκ ἐπιγίνεται, λεπτὸς δὲ γίνεται καὶ κάτισχνος ἄρχεται δὲ λεπυνεσθαι ἀπὸ τοῦ προσώπου, καὶ τὴν χροιοῦν ἐκλευκος γίνεται μᾶλλον ἢ τὸ πρόσθεν. Τουτω ὕδερὸς ἐνίοτε ἔγενετο ἐν τῇ κοιλίῃ· ἦν οὖν ἐγγένηται, τὰμνεν αὐτὸν οὐ χρή· ἀποθανέεται γάρ· θεραπευεῖν δὲ τοῖσιν αὐτοῖσιν οἴσι καὶ τὸν ἀπὸ σπληνὸς ὕδερῶντα. Τοῦτον μάλιστα μὲν κατ' ἀρχᾶς βουλευσθαι λαβῶν ἴησθαι, καὶ οὕτω ταχέως ὑγίεια ποιήσεις· ἢ δὲ νοσοσ δέεται μελέτης πολλῆς· χαλεπὴ γάρ.

ωφελεῖ, να τον λούζεις ἐπίσης κάθε τρίτη μέρα· αν ὄχι, να του κάνεις επαλείψεις. Να περπατάει ἐπίσης, αν μπορεί, ἀνάλογα με τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς. Να του δίνεις να φάει και βρασμένα φύλλα ακτῆς και κόνυζας που εἶναι πάντοτε τρυφερή. Με τις φροντίδες τούτες θα υποφέρει ευκολότερα τὴν αρρώστια, η οποία θα περάσει μέσα σε ἕνα χρόνο. Σε πολλοὺς ὅμως που γίνονται καλά η νόσος υποτροπιᾶζει ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια.

Αν υποτροπιᾶσει, πρέπει να τον θεραπεύσεις εφαρμόζοντας τὴν ἴδια ἀγωγή. Αν υποτροπιᾶσει τρίτη φορά, δὲν παρουσιάζεται οἴδημα, ἀλλὰ ο ἄρρωστος λεπταίνει και ἀδυνατίζει υπερβολικά. Το ἀδυνατίσμα ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρόσωπο και τὸ χρῶμα του εἶναι πιο ἄσπρο ἀπὸ ὅ,τι προηγουμένως. Στον ἀσθενή τούτο παρουσιάζεται καμιά φορά ὕδρωπικία στην κοιλία. Αν δημιουργηθεῖ η κατάσταση τούτη, δὲν πρέπει να του κάνεις τομή γιατί θα πεθάνει. Πρέπει να τον θεραπεύσεις εφαρμόζοντας τὴν ἴδια ἀγωγή που εφαρμόζεις σε κείνον που πάσχει ἀπὸ ὕδρωπικία τῆς σπλήνας. Πρέπει να ἐπιθυμῆς να ἀναλάβεις τὸν ἄρρωστο τούτο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς αρρώστιας, γιατί ἔτσι θα τον κάνεις γρήγορα καλά. Η νόσος τούτη χρειάζεται μεγάλες φροντίδες γιατί εἶναι σοβαρή.

Αμπέλι

Vitis vinifera L.

VITACEAE

Ἵδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν· οἶνος θερμὸν καὶ ξηρὸν· ἔχει δὲ τι καὶ καθαρτικὸν ἀπὸ τῆς ὕλης. Τῶν δὲ οἴνων οἱ μέλανες καὶ αὐστηροὶ ξηρότεροι καὶ οὔτε διαχωρεῦνται οὔτε οὔρέονται οὔτε πτύονται· ξηραίνουσι δὲ τῇ θερμασίῃ, τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώματος καταναλίσκοντες. Οἱ δὲ μαλακοὶ μέλανες ὑγρότεροι καὶ φυσῶσι καὶ διαχωρέουσι μᾶλλον. Οἱ δὲ γλυκέες μέλανες ὑγρότεροι καὶ ἀσθενέστεροι, καὶ φυσῶσιν, ὑγρασίην ἐμποιεῦντες. Οἱ δὲ λευκοὶ καὶ αὐστηροὶ θερμαίνουσι μὲν, οὐ μὴν ξηραίνουσιν, οὔρεῦνται δὲ μᾶλλον ἢ διαχωρέουσιν. Οἱ νέοι μᾶλλον τῶν οἴνων διαχωρέουσι, διότι ἐγγυτέρω τοῦ γλεῦκέος εἰσι καὶ τροφιμώτεροι, καὶ οἱ ὄζοντες τῶν ἀνόσμων τῆς αὐτῆς ἡλικίης, διότι πεπειρότεροί εἰσι, καὶ οἱ παχέες τῶν λεπτῶν. Οἱ δὲ λεπτοὶ οὔρέονται μᾶλλον· καὶ οἱ λευκοὶ καὶ οἱ λεπτοὶ γλυκέες οὔρέονται μᾶλλον ἢ διαχωρέουσι, καὶ ψύχουσι μὲν καὶ ἰσχυαίνουσι καὶ ὑγραίνουσι τὸ σῶμα, καὶ τὸ αἷμα ἀσθενὲς ποιέουσιν, αὔξοντες δὲ τὸ ἀντίπαλον τῷ αἵματι ἐν

Το νερό είναι δροσιστικό και υγραντικό. Το κρασί είναι θερμαντικό και ξηρό· έχει επίσης και κάποια καθαρική ιδιότητα από την πρωταρχική ὕλη του. Από τα κρασιά, τα μαύρα και στυφά είναι ξηρότερα, και δεν είναι ούτε υπακτικά ούτε διουρητικά ούτε αποχρεμπτικά. Εξαιτίας της θερμότητας τους ξηραίνουν το σώμα απορροφώντας την υγρασία του. Τα ελαφρά μαύρα κρασιά είναι πιο υγραντικά, δημιουργούν αέρια και διευκολύνουν τις κενώσεις. Τα γλυκά μαύρα κρασιά είναι πιο υγρά και πιο αδύνατα και δημιουργούν αέρια, παράγοντας υγρασία. Τα λευκά και στυφά κρασιά θερμαίνουν χωρίς να ξηραίνουν, και είναι περισσότερο διουρητικά παρά υπακτικά. Τα νέα κρασιά είναι περισσότερο υπακτικά από τα άλλα, γιατί βρίσκονται πιο κοντά στον μούστο, και είναι επίσης πιο θρεπτικά. Τα αρωματικά κρασιά είναι πιο υπακτικά από τα μη αρωματικά της ίδιας ηλικίας, γιατί είναι πιο ώριμα· και τα πηχτά κρασιά είναι πιο υπακτικά από τα αραιά. Τα αραιά

τῷ σώματι. Γλεῦκος φυσᾶ καὶ ἐκταράσσει καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγει· φυσᾶ μὲν ὅτι θερμαίνει, ὑπάγει δὲ ἐκ τοῦ σώματος ὅτι καθαίρει, ταράσσει δὲ ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ καὶ διαχωρέει. Οἱ ὀξίνοι οἴνοι ψύχουσι καὶ ἰσχναίνουσι καὶ ὑγραίνουσι, ψύχουσι μὲν καὶ ἰσχναίνουσι κένωσιν τοῦ ὑγροῦ ἀπὸ τοῦ σώματος ποιούμενοι, ὑγραίνουσι δὲ ἀπὸ τοῦ ἐσιόντος ὕδατος σὺν τῷ οἴνῳ. Ὅξος ψυκτικὸν, διότι τῆκον τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι καταναλίσκει, ἴσθησι δὲ μᾶλλον ἢ διαχωρέει διότι οὐ τρόφιμον καὶ δριμύ. Ἐψημα θερμαίνει καὶ ὑγραίνει καὶ ὑπάγει, θερμαίνει μὲν ὅτι οἰνώδες, ὑγραίνει δὲ ὅτι τρόφιμον, ὑπάγει δὲ ὅτι γλυκὺ καὶ προσκαθεψημένον ἐστίν. Αἱ τρύγες στεμφυλίτιδες ὑγραίνουσι καὶ ὑπάγουσι καὶ φυσῶσι, διότι καὶ τὸ γλεῦκος τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

κρασιά εἶναι περισσότερο διουρητικά. Τα λευκά καὶ αραιά γλυκά κρασιά εἶναι περισσότερο διουρητικά παρά υπακτικά· δροσίζουν, αδυνατίζουν καὶ υγραίνουν τὸ σῶμα, εξασθενίζουν ὁμως τὸ αἷμα, αυξάνοντας στὸ σῶμα ὅ,τι εἶναι ἀντίθετο μ' αὐτό. Ο μούστος προκαλεῖ ἀέρια, διαταράσσει τὴν κοιλιά καὶ τὴν ἀδειάζει. Δημιουργεῖ ἀέρια, γιατί θερμαίνει· ἀδειάζει τὸ σῶμα, γιατί ἔχει καθαρτικὴ δρᾶση· προκαλεῖ διαταραχὴ, βράζοντας μέσα στὴν κοιλιά, καὶ περνᾶ μέσα ἀπὸ τὰ ἔντερα. Τα ξινὰ κρασιά δροσίζουν, αδυνατίζουν καὶ υγραίνουν. Δροσίζουν καὶ αδυνατίζουν, ἀδειάζοντας τὸ σῶμα ἀπὸ τὰ υγρά του, καὶ υγραίνουν χάρη στὸ νερό που εἰσέρχεται μαζί με τὸ κρασί. Το ξίδι εἶναι δροσιστικό, γιατί διαλύει καὶ καταναλώνει τὸ υγρὸ τοῦ σώματος. Εἶναι περισσότερο στυπτικό παρά υπακτικό, γιατί δὲν ἔχει θρεπτικὴ ἀξία καὶ εἶναι ερεθιστικό. Το πετιμέζι θερμαίνει, υγραίνει καὶ διευκολύνει τὸ ἔντερο. Θερμαίνει γιατί ἔχει σχέση με τὸ κρασί, υγραίνει, γιατί εἶναι θρεπτικό, καὶ διευκολύνει τὸ ἔντερο χάρη στὴ γλυκύτητα του καὶ τὴν ἐπεξεργασία που ἔχει ἐπιπλέον υποστεί. Το κρασί που παράγεται ἀπὸ τὴ φλούδα τοῦ σταφυλίου υγραίνει, διευκολύνει τὸ ἔντερο καὶ δημιουργεῖ ἀέρια, γιατί καὶ ο μούστος ἔχει τὴν ἴδια δρᾶση.

Περὶ διαίτης Β|52

Βότρυες θερμοὶ καὶ ὑγροὶ καὶ διαχωρητικοί, μάλιστα οἱ λευκοί· οἱ μὲν οὖν γλυκέες θερμαίνουσιν ἰσχυρῶς, διότι πουλὺ ἤδη τοῦ θερμοῦ ἔχουσιν· οἱ δὲ ὀμφακώδεις ἦσσαν θερμαίνουσι, καθαίρουσι δὲ πινόμενοι· σταφίδες δὲ καυσώδεις, διαχωρέει δέ.

Τα σταφύλια εἶναι θερμαντικά, υγραντικά καὶ υπακτικά, ἰδιαιτέρα τὰ ἄσπρα. Τα γλυκά εἶναι πολὺ θερμαντικά, γιατί ἔχουν ἀπορροφήσει ἤδη πολλή θερμότητα. Τα ἄγουρα σταφύλια εἶναι λιγότερο θερμαντικά καὶ, ὅταν πίνονται, ἔχουν καθαρτικὴ δρᾶση. Οἱ σταφίδες εἶναι καυστικές καὶ διευκολύνουν τὸ ἔντερο.

Περὶ διαίτης Β|55

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Όφθαλμῶν· σποδὸς πεπλυμένη, λιπαρῶ πεφυρημένη, ὡς σταῖς μὴ ὑγρὸν, λείον τρίψας, ὀμφακίῳ τῶ τῆς πικρῆς ὀμφακος ἀνυγρήνας, ἐν ἡλίῳ τε ἀναξηρήνας, ὑγραίνειν ὡς ἐνάλειπτον· ὀκόταν δὲ ξηρὸν γένηται, λείῳ τετριμμένῳ ξηρῶ ὑπάλειφε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ παράπασσε τοὺς κανθοὺς.

Για τις αρρώστιες των ματιῶν παίρνουμε πλυμένη σκουριά από χαλκό, την ανακατεύουμε με λίπος, σχηματίζουμε στεγνή ζύμη και τη ζυμώνουμε. Στη συνέχεια μουσκεύουμε το φύραμα με χυμό από πικρά άγουρα σταφύλια, το ξεραίνουμε στον ήλιο και το ξαναμουσκεύουμε, μέχρι να γίνει σαν αλοιφή. Όταν το παρασκεύασμα ξεραθεί, το κοπανίζουμε καλά, τρίβουμε με τούτο τα μάτια και πασπαλίζουμε τις άκρες τους.

Περί διαίτης οξέων|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λινάρι.

Περί γυναικείων Α|53

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πόλιο.

Περί γυναικείων Α|75

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αβρότονο.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Περί γυναικείων Α|97

Τὴν ἔδρην ἐμβάλλει· ἀσταφίδι λείῳ, τετριμμένη, ξηρῆ, ἐπαλείφειν τὴν ἔδρην.

Για την επανόρθωση του απευθυσμένου που έχει υποχωρήσει, αλείφετε το μέρος αυτό με κοπανισμένες ξερές σταφίδες.

Περί γυναικείων Α|99

Εἰ βούλει ἐκ τοῦ σώματος τρίχας ἀπελάσαι· δακρύῳ ἀμπέλου ἀλείφειν ἐλαίῳ· ἦν δὲ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν βούλη, ἀποδρέψας ἀλείφειν.

Αν θέλετε να αφαιρέσετε τις τρίχες του σώματος, κάνετε επάλειψη με δάκρυ αμπελιού και λάδι. Αν θέλετε να βγάλετε και τις τρίχες του ματιού, τραβάτε την τρίχα και αλείφετε.

Περί γυναικείων Α|106

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κόλιαντρος.

Περί γυναικείων Α|109

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακακία.

Περί γυναικείων Β|94

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Β|101

Φλέγμα συστάν ἐς τὴν ὑπερώην· ἦν δὲ φλέγμα συστῆ ἐς τὴν ὑπερώην, ἀποιδέει καὶ ἐμπυίσκεται. Ὅταν οὕτως ἔχη, καίειν τὸ φῦμα· ἐπὴν δὲ ἐξίη τὸ πῦον, κλύζειν τὸ λοιπὸν, πρῶτον μὲν λίτρῳ καὶ ὕδατι χλιαρῷ, ἔπειτα οἴνῳ, ἐπὴν δὲ ἐκκλύση, σταφίδα τρίψας λευκὴν, ἐξελὼν τὸ γίγαρτον, ἐντιθέναι ἐς τὸ καῦμα· ἐπὴν δὲ ἐκρῦῃ, οἴνω ἀκρήτῳ χλιαρῷ διακλυζέτω, καὶ ἐπὴν μέλλη τι ἐσθίειν ἢ ροφάνειν, σπόγγιον ἐντιθέναι· ταῦτα ποιέειν ἔστ' ἂν ὑγιῆς γένηται.

Συγκέντρωση φλέγματος στον ουρανίσκο. Αν συσσωρευτεί φλέγμα στον ουρανίσκο, δημιουργείται πρήξιμο και σχηματίζεται πύον. Όταν εμφανιστούν τέτοια συμπτώματα, πρέπει να γίνει καυτηριασμός του αποστήματος· αν όμως αποβληθεί το πύον, πρέπει να ενεργηθεί καθαρισμός στο υπόλοιπο μέρος πρώτα με νίτρο και ζεστό νερό και ἔπειτα με κρασί και, αφού καθαριστεί με πλύσεις, πρέπει να τοποθετηθεί πάνω στο σημείο όπου έγινε η καυτηρίαση λιωμένη και ξεφλουδισμένη λευκή σταφίδα. Όταν γίνει ρήξη του πύου, πρέπει ο ασθενής να κάνει πλύσεις με χλιαρό καθαρό κρασί και, κάθε φορά που πρόκειται να φάει κάτι ή να πει κάποιο ρόφημα, πρέπει να βάζει μέσα (στο στόμα) ένα σφουγγάρι. Η θεραπεία τούτη πρέπει να εφαρμόζεται μέχρι να αποκατασταθεί η υγεία του αρρώστου.

Περί νούσων το δεύτερον|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πεντάφυλλο.

Περί νούσων το τρίτον|17

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί νούσων το τρίτον|17

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σουσάμι.

Περί παθών|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθών|25

Αμυγδαλιά

Prunus amygdalus

ROSACEAE

Αἱ ἀμυγδάλαι καυσώδεις, τρόφιμοι δέ· καυσώδεις μὲν διὰ τὸ λιπαρὸν, τρόφιμοι δὲ διὰ τὸ σαρκῶδες.

Τα αμύγδαλα εἶναι πολὺ θερμαντικά ἀλλὰ καὶ θρεπτικά θερμαντικά χάρη στη λιπαρότητά τους καὶ θρεπτικά χάρη στην ἀφθονή σάρκα τους.

Περὶ διαίτης Β|55

Τοῖσι δὲ ἐμπύοισι σκίλλης καταταμῶν κυκλίσκους ἔψεε ἐν ὕδατι, καὶ ἀποζέσας εὔμαλα ἀπόχεον, καὶ ἐπιχέας ἄλλο ἔψεε, ἕως ἂν ἀπτομένῳ δῖεφθον καὶ μαλθακὸν φανῆ· εἶτα τρίψας λείον, ξύμμισγε κύμινον πεφρυγμένον, καὶ λευκὰ σήσαμα, καὶ ἀμυγδάλας νέας τρίψας ἐν μέλιτι, ἐκλεικτὸν δίδου, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἶνον γλυκύν·

Για τὴν θεραπεία των ἐμπυημάτων κόβουμε σκιλλοκρέμμουδα σε φέτες καὶ τα βράζουμε με νερό. Ὄταν βράσουν καλά, χύνουμε τὸ νερό, βάζουμε ἄλλο καὶ τα ξαναβράζουμε, ὥσπου να φανεῖ με τὴν ψηλάφηση ὅτι ἔχουν βράσει καὶ μαλακώσῃ καλά. Στη συνέχεια τα κοπανίζουμε πολὺ καὶ τα ανακατεύουμε με καβουρδισμένο κύμινο, ἄσπρο σουσάμι καὶ φρέσκα αμύγδαλα. Τα τρίβουμε μέσα σε μέλι, καὶ δίνουμε τὸ μείγμα ὡς ἀποχρεμπτικό να τὸ πάρει ὁ ἀρρωστος μαζί με γλυκὸ κρασί.

Περὶ διαίτης οξέων|30

Ἦν παιδοῦσα ἀφθᾶ τὰ αἰδοῖα, ἀμύγδαλα τρίψας καὶ βοῶς μυελὸν ἐν ὕδατι ἐψεῖν, καὶ ἄλητον ἐμβαλὼν σμικρὸν, διαχρίειν τὰ αἰδοῖα, καὶ διακλύζειν τῷ ὕδατι τῷ ἀπὸ τῶν μύρτων.

Ἄν ἡ λεχώνα ἔχει ἀφθες στα γεννητικά ὄργανα, κοπανίζετε αμύγδαλα καὶ μεδούλι βοδιού, τα βράζετε σε νερό, προσθέτετε λίγο αλάτι, αλείφετε με αὐτὰ τὸ αἰδοῖο καὶ τὸ πλένετε με νερό ἀπὸ μύρτα.

Περὶ γυναικείων Α|34

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγριοσυκιά.

Περί γυναικείων Β|8

Ἦν παιδίου ἀφθᾶ τὰ αἰδοῖα, ἀμύγδαλα λεία τρίψας καὶ βοδὸς μυελὸν, ἐν ὕδατι ἐψῶν, καὶ ἄλητον ἐμβαλὼν μικρὸν, διαχρίειν τὰ αἰδοῖα, καὶ διακλύζειν τῷ ὕδατι τῷ ἀπὸ τῶν μύρτων.

Αν τα γεννητικά ὄργανα του παιδιού παρουσιάσουν ἀφθες, ψιλοκοπανίζετε ἀμύγδαλα καὶ βοδινὸ μεδούλι, τα βράζετε σε νερό, ρίχνετε λίγο αλεύρι, αλείφετε τα γεννητικά ὄργανα καὶ κάνετε πλύσεις με ἀφέψημα ἀπὸ μύρτα.

Περί γυναικείης φύσιος|100

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί νούσων το δευτερον|64

Περιπλευμονίη· ἡ δὲ περιπλευμονίη τοιάδε ποιέει· πυρετός τε ὀξύς ἔχει, καὶ τὸ πνεῦμα πυκνὸν, καὶ θερμὸν ἀναπνέει, καὶ ἀπορίη, καὶ ἀδυναμίη, καὶ ῥιπτασμὸς, καὶ ὀδύνη ὑπὸ τὴν ὠμοπλάτην καὶ εἰς τὴν κληῖδα καὶ ἐς τὸν τιθὸν, καὶ βᾶρος ἐν τοῖσι στήθεσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ παραφροσύνη. Ἔστι δ' οἷσιν ἀνώδυνός ἐστιν, ἕως ἂν ἄρξωνται βήσσειν· πολυχρονιωτέρη δὲ καὶ χαλεπωτέρη κείνης. Τὸ δὲ σίαλον λεπτὸν καὶ ἀφρώδες πτύει τὸ πρῶτον. Ἡ δὲ γλῶσσα ξανθή· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου μελαίνεται· ἦν μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ μελαίνηται, θάσσους αἰ ἀπαλλαγαί· ἦν δὲ ὕστερον, σχολαίτεραι· τελευτῶσι δὲ καὶ ῥήγνυται ἡ γλῶσσα, καὶ ἦν προσθῆς τὸν δάκτυλον, ἔχεται· τὴν δὲ ἀπάλλαξιν τῆς νούσου σημαίνει ἡ γλῶσσα, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πλευρίτιδι ὁμοίως. Ταῦτα δὲ πάσχει ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα τοῦλάχιστον, τὸ πλεῖστον δὲ εἴκοσι καὶ μίαν, καὶ βήσσει τοῦτον τὸν χρόνον σφόδρα, καὶ καθαίρεται ἅμα τῇ βηχί, τὸ μὲν πρῶτον πολὺ καὶ ἀφρώδες σίαλον, ἐβδόμη δὲ καὶ ὀγδόη, ὀκόταν ὁ

Περιπνευμονία· Στην περιπνευμονία παρουσιάζονται τα παρακάτω συμπτώματα: υψηλὸς πυρετός, ταχύπνοια, ζεστή εκπνοή, ταραχή, ἀδυναμία, ριπτασμὸς, πόνος κάτω ἀπὸ τὴν ὠμοπλάτη, στὴν κλειδα καὶ στὸ μαστό, βᾶρος στὸ στήθος καὶ μερικές φορές παράνοια. Σε μερικούς ἡ ἀσθένεια τούτη εἶναι ἀνώδυνη μέχρι νὰ ἀρχίσει ὁ βήχας· εἶναι ὅμως χρόνια καὶ πιο βαριάς μορφῆς ἀπὸ ἐκείνη. Ὁ ἄνθρωπος ἀποβάλλει ἀρχικά ἀραιὸ καὶ ἀφρώδες σάλιο. Ἡ γλῶσσα κιτρινίζει καὶ με τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου μελανιάζει· ἀν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔχει μελανιάσει, ἡ θεραπεία θα εἶναι γρηγορότερη, ἀν ὅμως μελανιάσει ἀργότερα, ἡ θεραπεία θα καθυστερήσει περισσότερο· ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ετοιμοθάνατος, σχίζεται ἡ γλῶσσα τοῦ κι ἀν τὴν ἀγγίξει κάποιος με τὸ δάχτυλο τοῦ διαπιστώνει ὅτι κολλάει· κατὰ τὴν θεραπεία τῆς ἀσθένειας παρουσιάζονται στὴ γλῶσσα οἱ ἴδιες ἐνδείξεις ὅπως καὶ στὴν πλευρίτιδα. Ὑποφέρει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ αὐτὰ τα συμπτώματα τοῦλάχιστον δεκατέσσερις μέρες, ἐνὼ τὸ περισσότερο εἴκοσι μία, καὶ ἔχει δυνατό βήχα σε ὅλο αὐτὸ τὸ

πυρετός· ένακμάζει, ἦν ὑγρὴ ἢ περιπλευμονίη ἔη, παχύτερον· ἦν δὲ μὴ, οὐ· ἐννάτη δὲ καὶ δεκάτη ὑπόχλωρον καὶ ὑφαιμον, δωδεκάτη δὲ μέχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης πουλὺ καὶ πυῶδες. Ὡν ὑγραί εἰσιν αἶτε φύσιες καὶ αἶ διαθέσεις τοῦ σώματος, αὐτὰρ καὶ ἡ νοῦσος ἰσχυρὴ· ὧν δὲ ἡ τε φύσις καὶ ἡ κατάστασις τῆς νοῦσου ξηρὴ, ἦσσαν οὗτοι. Ἦν μὲν οὖν τῇ πέμπτῃ καὶ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ξηρανθῆ καὶ μηκέτι ἀποβήσῃ πυῶδες, ὑγίης ἐστίν· ἦν δὲ μὴ, πρόσεχε πρὸς τὰς εἴκοσι δυοῖν δεούσας καὶ τὰς εἴκοσι καὶ μίαν τὸν νόον, καὶ ἦν μὲν ἐνταῦθα παύσῃται τοῦ πτύσματος· ἦν δὲ μὴ, ἔρου αὐτὸν, εἰ γλυκύτερον τὸ σάλον, καὶ ἦν μὲν φῆ, ἴσθι ὅτι ὁ πλεύμων αὐτῷ ἔμπυός ἐστι καὶ ἡ νοῦσος καθίσταται ἐνιαυσίη, ἦν μὴ ἐν τῆσι τεσσαράκοντα ἡμέρησι σπεύδων ἀναγάγῃ τὸ πῦον· ἦν δὲ φῆ ἀηδὲς εἶναι τὸ σάλον, θανατώδης ἢ στάσις τῆς νοῦσου. Ἄλλ· ἐν τῆσι πρώτῃσιν ἡμέρησι μάλιστα διαδηλοῖ· ἦν γὰρ ἐκπύση τὸ σαπὲν καὶ τὸ πυωθὲν ἐν ἡμέρησι δύο καὶ εἴκοσι καὶ μὴ ἐλκωθῆ, ἐκφεύγει· ἦν δὲ μὴ, οὐ. Αὕτη ἢ περιπλευμονίη οὐδὲν ἀπολείπει τῶν ἐκ περιπλευμονίης κακῶν· ἦν οὖν τι τούτων ἀπῆ τῶν κακῶν, εἰδέναι χρὴ τοσοῦδε δέουσαν τῷ κάμνοντι ἔχειν καὶ τῷ ἰητρῷ μεταχειρίζεσθαι· ἦν δὲ ὀλίγα ἔχη τούτων τῶν σημείων, μὴ ἐξαπατάτω ὡς οὐ περιπλευμονίη ἐστίν· ἔστι γὰρ μαλθακὴ. Θεραπεύειν δὲ χρὴ τὴν περιπλευμονίην οὕτως· οὐ μέντοι ἐξαμαρτήσῃ καὶ πλευριτίν καὶ φρενίτιν οὕτω μεταχειριζόμενος· ἄρχου τὸ πρῶτον κουφίζων τὴν κεφαλὴν, ἵνα μὴδὲν ἐπιρρέῃ πρὸς τὸ στήθος· τὰς δὲ πρώτας ἡμέρας τὰ ροφήματα ἔστω γλυκύτερα, οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸ ξυγκαθήμενον καὶ τὸ ξυνεστηκὸς ἀποπλύνοις καὶ κινέοις· τεταρταίοισι δὲ καὶ πεμπταίοισι καὶ ἑκταίοισι μηκέτι

διάστημα· με τὸν βήχα συγχρόνως γίνεται καθαρισμὸς καὶ αποβάλλονται ἀρχικὰ σάλια πολλὰ καὶ αφρώδη, ἐνὼ τὴν ἑβδομὴ καὶ ὄγδοη μέρα, ὅταν ὁ πυρετός ἔχει φτάσει στο ἀπὸγειο του, εἴαν ἡ περιπνευμονία εἶναι ὑγρὴ, τὸ σάλιο εἶναι πηχτότερο, εἰδᾶλλως ὀχί τὴν ἑνάτη καὶ τὴ δέκατη μέρα τὰ σάλια εἶναι κιτρινωπά καὶ περιέχουν αἶμα, ἐνὼ τὴ δωδεκάτη μέχρι τὴ δέκατη τέταρτη εἶναι ἀφθονα καὶ περιέχουν πῦον.

Σε ἐκείνους που εἶναι ὑγρές ἡ φύση καὶ οἱ διαθέσεις τοῦ σώματος τους, ἡ ἀσθένεια ἐκδηλώνεται με βαριά μορφή, ἐνὼ σε ἐκείνους που ἡ φύση καὶ ἡ κατάσταση τῆς ἀσθένειας εἶναι ξερές, ἡ τελευταία εἶναι ελαφρότερη. Ἀν λοιπὸν τὴ δέκατη πέμπτη καὶ δέκατη ἕκτη μέρα γίνε ξήραση τοῦ πνεύμονα καὶ δὲν ἀποβάλλει πλέον με ἀπόχρεμψη πῦον ὁ ἀσθενής, γίνεται καλὰ· εἰδᾶλλως πρέπει να δοθεῖ ἰδιαιτέρη προσοχὴ στις δεκαοχτὼ καὶ στις εἴκοσι μία μέρες, καὶ ἀν σταματήσῃ σε αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ἡ ἀπόχρεμψη, ἔχει καλῶς· εἰδᾶλλως πρέπει να ἐρωτηθεῖ ὁ ἀσθενής εἴαν αἰσθάνεται τὸ σάλιο τοῦ γλυκύτερο καὶ, ἀν τούτος δῶσει καταφατικὴ ἀπάντησι, εἶναι ἐμφανές ὅτι γίνεται διαπύση στον πνεύμονα καὶ ἡ ὅτι ἀσθένεια θα διαρκέσει ἕνα χρόνον, ἐκτός εἴαν γρήγορα, μέσα σε σαράντα μέρες, ἀποβληθεῖ με ἀπόχρεμψη τὸ πῦον εἴαν ὁμως ὁ ἀρρωστος πει ὅτι τοῦ προκαλοῦν ἀηδία τὰ σάλια τοῦ, κινδυνεύει να πεθάνει.

Ὡστόσο ἀπὸ τις πρώτες κυρίως μέρες φαίνεται ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀσθένειας· γιατί, ἀν ὁ ἀνθρώπος ἀποβάλλει σε εἴκοσι δύο μέρες πτύελα που ἔχουν σαπίσει καὶ περιέχουν πῦον καὶ δὲν γίνε ἐξέλκωση, διαφεύγει τὸν θάνατο, εἰδᾶλλως ὀχι. Αὕτη ἡ μορφή τῆς περιπνευμονίας ἔχει ὅλα τὰ κακά τῆς περιπνευμονίας. Εἴαν λοιπὸν λείπει κάποιον ἀπὸ αὐτά, πρέπει να γνωρίζε κανεῖς ὅτι ὁ ἀσθενής θα υποφέρει

γλυκύτερα, ἀλλὰ λιπαρὰ, ἐς γὰρ τὴν ἄνω πτύσιν ὑποχρέμπτεσθαι συμφέρει· ἣν δὲ μὴ δύνηται κατὰ λόγον πτύειν, τῶν ἀναγόντων φαρμάκων διδόναι. Τὰς δὲ κοιλίας ἐν μὲν τῆσι πρώτῃσιν ἡμέρησι τέσσαρσιν ἢ πέντε ὑποχωρέειν χρὴ καὶ ὀλίγω μᾶλλον, ἵνα οἱ τε πυρετοὶ ἀμβλύτεροι ἔωσι καὶ τὰ ἀλγήματα κουφότερα· ὁκόταν δὲ κεκενωμένος ἦ καὶ ἀσθενὴς τὸ σῶμα, τὴν κάτω κοιλίην διὰ τρίτης ὑποκινέειν, ἵνα τὸ τε σῶμα μὴ ἀδύνατον ἦ καὶ τὰ ἄνω χωρὶά ἔνυγρα· ἣν γὰρ κάτω τὸ ὑγρὸν πολλὸν ὑποχωρῆ ἀπὸ τῆς πέμπτης ἡμέρης, θάνατον ποιεῖ· κάτω γὰρ τοῦ ὑγροῦ ὑποχωρέοντος, τὰ ἄνω ξηραίνεται, καὶ ἡ κάθαρσις τοῦ πτύσματος οὐ χωρέει ἄνω. Δεῖ οὖν καὶ τὴν κάτω κοιλίην μῆτε ἐστάναι λίην, ἵνα μὴ ὀξέες ἔωσιν οἱ πυρετοὶ, μῆτε λίην ὑποχωρέειν, ἵνα τὸ σίαλον ἀνιέναι δύνηται καὶ ἰσχύη ὁ κάμνων. Φάρμακα δὲ τῆς ἀναγωγῆς ἐκταίοισι καὶ ἐβδομαίοισι καὶ ἐνναταίοισι καὶ ἔτι περαιτέρω ἐοῦσι τῆς νούσου μᾶλλον δίδου· τὸ δὲ φάρμακον ἔστω ἐλλέβορος λευκός, θαψίη, ἐλατήριον νέον, ἴσον ἐκάστου. Ἦν δὲ τὸ σίαλον μὴ καθαίρηται εὖ καὶ τὸ πνεῦμα πυκνὸν ἦ καὶ τῆς καθάρσιος μὴ ἐπικρατῆ, προειπεῖν ὅτι ἀνέλπιστός ἐστι τοῦ ζῆν, ἣν μὴ δύνηται τῆ καθάρσει ὑπουργέειν. Ποιέειν δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ περιπλευμονίῃ, ἣν σοι τὰ τῆς κοιλίης τῆς κάτω καλῶς ὑπουργέη. Ποιέειν δὲ καὶ ἄλλως ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρης ἀρξάμενος· δίδου ἄρου τοῦ μεγάλου κόγχην χηραμίδα, καὶ δαύκου καὶ ἀκαλήφης μίην, καὶ νάπυος καὶ πηγάνου ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισι λαβεῖν, καὶ ὀπὸν σιλφίου ὅσον κύαμον· ταῦτα ἐν ὀξυγλυκεῖ καὶ ὕδατι κεράσας καὶ διηθήσας, δίδου νήσται χλιαρόν. Ἐπειδὴν δὲ ἄρχηται καθαρὸν ἐκπτύειν, ἄρου χηραμίδα καὶ σήσαμον καὶ ἀμύγδαλα καθήρας ἐν

λιγότερο καὶ ὁ γιατρός ἐπίσης θα δυσκολευθεῖ λιγότερο κατὰ τὴν θεραπεία. Εἴαν παρουσιαστοῦν λίγα ἀπὸ τα συμπτώματα τούτα, ἀς μὴν εξαπατηθεῖ κανεὶς ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ περιπνευμονία, γιὰτί ἀπλῶς εἶναι ελαφρὰς μορφῆς.

Ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή που πρέπει νὰ εφαρμοστεῖ στὴν περιπνευμονία εἶναι ἡ ἀκόλουθη καὶ δὲν θα γίνεῖ κανένα σφάλμα, εἴαν εφαρμοστεῖ ἡ ἴδια θεραπεία καὶ τὴν πλευρίτιδα καὶ στὴ φρενίτιδα: πρῶτα πρέπει νὰ ἀνακουφιστεῖ τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ μὴ ρεῦσει τίποτα πρὸς τὸ στήθος· τὶς πρῶτες μέρες πρέπει νὰ χορηγοῦνται ζωμοὶ με ὅσο τὸ δυνατόν πιο γλυκεῖα γεύση, γιὰτί με αὐτὸν τὸν τρόπο κυρίως θα γίνεῖ πλύση καὶ απομάκρυνση ἐκείνων που ἔχουν συγκεντρωθεῖ καὶ συμπυκνωθεῖ· τὴν τέταρτη, πέμπτη καὶ ἕκτη μέρα δὲν πρέπει νὰ εἶναι πια γλυκὰ τὰ ροφήματα ἀλλὰ λιπαρὰ, γιὰτί ἔτσι διευκολύνεται ἡ ἀπόχρεμψη. Εἴαν ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ ἀπόχρεμψη ομαλὰ, πρέπει νὰ χορηγηθεῖ ἀποχρεμπτικό. Τὶς πρῶτες τέσσερις ἢ πέντε μέρες εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνου ἀφοδεύσεις καὶ μάλιστα ἀρκετές, ὥστε νὰ ὑποχωρήσου ὁ πυρετός καὶ οἱ πόνοι. Ὅταν ὁ ἀσθενὴς ἐνεργηθεῖ καὶ νιώθει ἐξάντληση, πρέπει νὰ γίνονται ἀφοδεύσεις μέρα παρά μέρα, ὥστε νὰ μὴν ἐξασθενίσει τὸ σῶμα καὶ νὰ διατηρήσει τὴν υγρασία στα πάνω μέρη του· γιὰτί, ἀν ἀποβάλλεται με ἀφόδευση ἀφθονο ὑγρὸ ἀπὸ τὴν πέμπτη μέρα, ἐπέρχεται ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου· πράγματι, ὅταν ἀποβάλλεται τὸ ὑγρὸ με τὶς κοιλιακὲς κενώσεις, στεγνώνουν τὰ πάνω μέρη τοῦ σώματος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ ἀπόχρεμψη.

Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴν παρουσιάζεται οὔτε δυσκοιλιότητα, γιὰ νὰ μὴν εἶναι ψηλοὶ οἱ πυρετοὶ, οὔτε ὁμως καὶ διάρροια, γιὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπόχρεμψη καὶ νὰ μὴν ἐξασθενεῖ ὁ ὀργανισμός του ἀνθρώπου. Τὴν ἕκτη,

όξυγλυκεῖ κεκρημένω πίνειν· ἦν δὲ μάλλον βούλη ἄγειν, καππάριος τῆς ρίζης φλοιὸν μινγύναι τούτοισιν.

ἑβδομη και ἑνάτη μέρα και ὅταν ἔχει προχωρήσει ἀκόμα περισσότερο η ασθένεια, πρέπει να χορηγούνται ἀποχρεμπτικά, και αὐτά να εἶναι λευκός ελλέβορος, θαψία, νέο ελατήριο σε ἴση ποσότητα το καθένα. Ἐάν η ἀπόχρεμψη δὲν γίνεται ομαλά, η ἀναπνοή εἶναι συχνή και δὲν μπορεῖ να καθαριστεῖ ο οργανισμός, εἶναι φανερό ἀπὸ την ἀρχή ὅτι δὲν υπάρχουν ἐλπίδες σωτηρίας του ἀσθενούς, ἐκτός εἰάν τελικά βελτιωθεῖ η κατάσταση του με την κάθαρση.

Πρέπει ἐπίσης να εφαρμοστεῖ η θεραπεία που εφαρμόζεται στην περιπνευμονία, εἰάν γίνονται κανονικά οἱ ἀφοδεύσεις. Μπορεῖ ἐπίσης να εφαρμοστεῖ και ἄλλη θεραπεία, που πρέπει να ἀρχίσει ἀπὸ την πρώτη μέρα: παίρνετε μία κόγχη ἀπὸ μεγάλη ἀγριοκολοκυθιά, μία κόγχη ἀπὸ δαύκο και τσουκνίδα, και τρία δάχτυλα σινάπι και ἀπήγανο, και χυμό σιλφίου ὅσο ἓνα κουκί και, ἀφού τα ἀνακατέψετε με ξυδόμελο και νερό και τα σουρώσετε, δίνετε το μείγμα χλιαρό στον ἀσθενή που πρέπει να εἶναι νηστικός. Ὅταν ἀρχίσει να ἀποβάλλει τούτος καθαρὰ πτύελα, πρέπει να πει παρασκεύασμα ἀπὸ μια χηραμίδα ἀγριοκολοκυθιά, σουσάμι, ἀμύγδαλα καθαρισμένα, ὅλα αὐτά ἀνακατωμένα μέσα σε ξυδόμελο ἀφαιωμένο με νερό· ἀν θέλετε να προκαλέσετε μεγαλύτερη ἀπόχρεμψη, πρέπει σε αὐτά να ἀναμείξετε και φλοιό ἀπὸ ρίζα κάππαρης.

Περὶ νόσων το τρίτον|15

Ἄμωμον

Cissus vitigenus

VITACEAE

Άλλες ονομασίες: Κισσός ο αμπελίνος, Ψευδόκισσος.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί γυναικείας φύσιος|32

Ανεμοκλάδι

Anemone coronaria L.

URTICACEAE

Άλλες ονομασίες: Ελξίνη, Περδικάκι, Ανεμόχορτο.

Ἔτερον ἐκβόλιον, ὃ τὸ παιδίον ἄλλο παρασκεύασμα που ἐξωθεῖ
βλητὸν γενόμενον ἐκβάλλει· ἐλξίνην νεκρωμένο ἔμβρυο: τρίβετε
ἐν οἴνῳ τρίψας πότισον. ἀνεμοκλάδι μέσα σε κρασί και δίνετε
να το πει.

Περί γυναικείων Α|78

Ανεμώνη

Anemone coronaria L.

RANUNCULACEAE

Ὅσησι δὲ ἐκταῖα καὶ ἐβδομαῖα τὰ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς κατασηπόμενα χωρέει, ταύτησιν εἰκὸς γίνεσθαι ὑπ' ἀμφοῖν ἐπιρροῇ, χολῆς καὶ ἄλμης· θεραπεύειν δὲ χρή ὧδε ἐλλεβόρω ἢ σκαμμωνίῃ καὶ πεπλίω· καθαίρουσι γὰρ ἄνω τε καὶ κάτω φλέγμα τε καὶ χολήν, καὶ φύσας ἄγει· πρὸ δὲ τῶν καθαρσίων τῆσι πυρίησι χρῆσθαι τῆσιν ἐκ τῶν θυμημάτων· ὅταν δὲ πυριήσης, καθαίρειν προσθέτοισι τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς ἐν τῆσι πρόσθεν, καὶ μετὰ τὰς πυρίας καὶ καθάρσιαις τοῖσι μαλθακτηρίοισι χρέο, καὶ τὸ ἐκ τῆς λινοζώστου πρόσθετον, καὶ ἀρτεμισίης ποίης καὶ ἀνεμώνης καὶ ἐλλεβόρου λευκοῦ ἢ μέλανος. Τὰ μὲν τῶν φαρμακῆϊων ταύτησιν ὧδε χρή· τὴν δὲ δίαιταν ἀποσκεπτόμενον τῆς ἀνθρώπου ἐς τὸ οὖλον σῶμα ποιέειν, ἣν τε αὐχμηροτέρη δοκέη εἶναι, ἣν τε σαρκωδεστέρη· κῆν μὲν αὐχμηροτέρη, λουτροῖσι πλείοσι καὶ ἐφθοῖσι πᾶσι τοῖσιν ὄψοισιν, εἴτε θαλασσίοισιν εἴτε κρέασιν, οἶνω δὲ ὑδαρέϊ, λαχάνοισιν ἐφθοῖσι καὶ λιπαροῖσι πᾶσι καὶ γλυκέσι· ταῦτα γὰρ ὡς ἐπιτοπουλὺ ποιέει ὑγρηδὸνα εἶναι

Στις περιπτώσεις που το ανδρικό σπέρμα βγαίνει σάπιο την ἕκτη ἢ ἕβδομη μέρα, τούτο οφείλεται χωρίς αμφιβολία στη συρροή δύο στοιχείων, χολῆς καὶ ἄρμης. Ἡ θεραπεία πρέπει νὰ γίνεται με ἐλλέβορο ἢ με σκαμμωνία καὶ πέπλιο, γιατί καθαρίζουν ἀπὸ πάνω κι ἀπὸ κάτω τὸ φλέγμα καὶ τὴ χολή καὶ προκαλοῦν ἀποβολή ἀέριων. Πριν ἀπὸ τὴν κάθαρση πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖτε αρωματικούς υποκαπνισμούς. Ὄταν γίνουν οἱ υποκαπνισμοί, πρέπει νὰ καθαρίσετε με ὑπόθετα με τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως στις προηγούμενες περιπτώσεις. Μετὰ ἀπὸ τοὺς υποκαπνισμούς καὶ τὴς καθάρσεις, νὰ μεταχειριστεῖτε μαλακτικά, ὑπόθετο ἀπὸ σκαρόχορτο, ἀρτεμισία, ἀνεμώνη, καὶ ἄσπρο ἢ μαύρο ἐλλέβορο. Τούτα τὰ φάρμακα πρέπει νὰ χρησιμοποιήσετε στις περιπτώσεις αὐτές. Ὅσο για τὴ δίαιτα πρέπει νὰ καθοριστεῖ, ἐξετάζοντας τὸ σῶμα τῆς γυναίκα στο σύνολο του, ἀν φαίνεται μᾶλλον ξερὴ ἢ σαρκωμένη. Ἀν εἶναι ξερὴ, ἐνδείκνυνται πολλὰ λουτρά καὶ ὅλα τὰ φαγητὰ βρασμένα, τόσο τὰ ψάρια τῆς θάλασσης ὅσο καὶ τὰ

καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι καὶ ἐν τῆσιν ὑστέρησιν. Ἦν δὲ ὑγροτέρη ἢ, δέονται αἱ τοιαῦται ὑστέραι τούτων οὐδὲν, ἀλλὰ τάναντία· οὐ χρὴ ψαύεσθαι οὐδὲ κλύζεσθαι νεοχμῶς οὐδὲ θυμιῆσθαι· πρὸς γὰρ τὸ κινεούμενον φιλέει ἰέναι. Καὶ ἦν ἐξυγρυνθέωσι μᾶλλον τῆς φύσιος, χρὴ δὴ ξηραίνειν καὶ θυμιῆν· ἦν δὲ χολώδεα ἢ ἐπὶ σφέας, ὃ τι χολὴν καθαίρει διδόναι· ἦν δὲ ἀλμυρώδεα, γάλα ὄνειον καὶ οἶνον καὶ ἄλλα ἀλεξητήρια.

κρέατα, κρασί νερωμένο, βραστά λαχανικά, ὅλα λιπαρά καὶ γλυκά· γιατί αὐτές οἱ ουσίες προκαλοῦν συνήθως υγρασία στο υπόλοιπο σῶμα καὶ στη μήτρα. Ἀν ἡ γυναίκα εἶναι υγρή, ἡ μήτρα δὲν χρειάζεται τίποτα ἀπὸ αὐτά ἀλλὰ τ ἀντίθετα τους. Δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀγγίζετε οὔτε νὰ κάνετε κλύσμα ἀλλὰ οὔτε καὶ υποκαπνισμούς πρὸς τὸ παρόν, γιατί ἡ ροὴ κατευθύνεται συνήθως πρὸς τὸ ἐρεθισμένο σημεῖο. Ἀν ἡ μήτρα υγρυνθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὸ φυσιολογικό, πρέπει νὰ τὴν ξηραίνετε καὶ νὰ κάνετε υποκαπνισμούς. Ἀν ἡ χολικὴ ροὴ προχωρεῖ πρὸς τὴ μήτρα, νὰ δίνετε ὅ,τι προκαλεῖ κένωση χολῆς. Ἀν ἡ ροὴ εἶναι ἀλμυρὴ, νὰ δίνετε γαῖδουρίσιο γάλα, κρασί καὶ ἄλλα βοηθητικά.

Περὶ γυναικείων Α16

Ἰστέρας ἐς χώρην ἄγει, τοῦ κρότωνος ρίζα πινομένη, ἢ κύμινον αἰθιοπικόν, ἢ σέλινον, ἢ μαράθρου σπέρμα καὶ ἀννήσου, πέπερι ἢ σμύρνα, καὶ ὀπὸς μήκωνος πινόμενος. Ἦν ἡ καρδίη πνίγηται ὑπὸ ὑστέρης, ἀναθλίβεται, καὶ πνεῦμα ἔχει καὶ ἄσθμα· δεῖ τὸν καρπὸν τῆς ἄγνου καὶ γλυκουσίδης ἐν οἴνῳ πίνειν, ἢ ἀβρότονον, καὶ πάνακες, καὶ ἀμμωνιακόν, ἢ πήγανον, ἢ ὑπνωτικόν μηκώνιον. Πάλιν οὖν εἰ ὁμοίως ἔχει, μελάνθιον τρίβειν λεῖον, καὶ μέλιτι δεύειν, καὶ ποιέειν οἶον βάλανον, καὶ πρὸς τῷ πτερῷ προστιθέναι· ἢ φιλίστιον ὁμοίως προστίθει· ἢ τηλέφιον, ἢ ἀνεμώνης φύλλα τρίψας, ἔνθεος ἐς τρυχίον, καὶ σμύρνην σμικρὴν ξυμμίσην. Ἦν ἐς τὴν ὄσφυν αἱ ὑστέραι καταστηρίξωσι, μὴ ψαύη δὲ τῆς κεφαλῆς ἢ πνίξ, ἐσθιέτω πολυπόδας ἐφθούς, καὶ οἶνον πινέτω μέλανα εὐώδεα ἄκρητον ὡς πλεῖστον. Ὅταν δὲ ὡς πρὸς τὰ σπλάγχνα τραπεῖσαι πνίγωσιν, οἶνον κέδρινον καὶ κύμινον αἰθιοπικόν πινέτω, καὶ θερμῷ λουέσθω, καὶ

Για τὴν ἐπαναφορὰ τῆς μήτρας στη θέση τῆς ἐνδείκνυται τὸ ποτό ἀπὸ ρίζα κρότωνα ἢ τὸ αἰθιοπικό κύμινο, τὸ σέλινον ἢ ὁ σπῆρος τοῦ μάρραθου καὶ τοῦ ἀνηθοῦ, τὸ πιπέρι ἢ ἡ σμύρνα, καθὼς καὶ ὁ χυμὸς τῆς παπαρούνας ὡς ποτό. Ἀν ἡ καρδιά πνίγηται ἀπὸ τὴ μήτρα, ἡ ἀναπνοὴ εἶναι δύσκολη καὶ συχνή. Πρέπει τότε νὰ πει ἡ γυναίκα μέσα σε κρασί σπῆρο λυγαριάς καὶ παιωνίας ἢ ἀβρότονο, πάνακες καὶ ἀμμωνιακο κόμμα, ἀπήγανον ἢ ὑπνωτικό ὀπιο. Ἀν πάλι ἡ γυναίκα παραμένει στὴν ἴδια κατάσταση, κοπανίζετε καλὰ μελάνθιο, τὸ βρέχετε με μέλι, τοῦ δίνετε σχῆμα βελανιδιοῦ καὶ τὸ τοποθετεῖτε με φτερό· ἢ τοποθετεῖτε με τὸν ἴδιο τρόπο φιλίστιο. Ἦ κοπανίζετε ἀγρία ἀντράκλα ἢ φύλλα ἀνεμώνης, τὰ βάζετε σε κουρέλι καὶ τ' ἀνακατεύετε με λίγη σμύρνα. Ἀν ἡ μήτρα στηριχθεῖ στη μέση καὶ τὸ πνίξιμο δὲν ἐπιδρά στο κεφάλι, ἡ γυναίκα πρέπει νὰ τρώει βρασμμένα χταπόδια καὶ νὰ πίνει μαύρο, ἀρωματικό κι ἀνέρωτο κρασί, σε ὅσο τὸ δυνατό μεγαλύτερη ποσότητα.

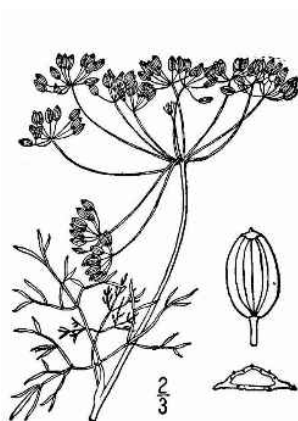
πυριήσθω τὰ εὐώδεα.

Όταν η μήτρα στραφεί προς τα σπλάχνα και προκαλέσει πνίξιμο, η γυναίκα πρέπει να πει κρασί από κέδρο και αιθιοπικό κύμινο, να πλυθεί με ζεστό νερό και να κάνει αρωματικούς υποκαπνισμούς.

Περί γυναικείων Β|92

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κυκλάμινο.

Περί γυναικείων Β|96

Άνηθος

Anethum graveolens L.

APIACEAE

Άνηθον θερμόν και στατικόν, και ππαρμόν παύει όσφραινόμενον.

Ο άνηθος είναι ζεστός και συτυπτικός, αλλά η μυρωδιά του σταματά το φτέρνισμα.

Περί διαίτης Β|54

Ήν δὲ τὰς ίξύας άλγέη, άνησον και κύμινον αίθιοπικόν πινέτω, και τῷ θερμῷ λουέσθω.

Αν πονά στα λαγόνια, η γυναίκα πρέπει να πει αφέψημα από άνηθο και αιθιοπικό κύμινο και να πλυθεί με ζεστό νερό.

Περί γυναικείων Α|34

Άσσα δὲ οίδηματα γίνεται ύστερικά έν τόκῳ ἢ έκ τόκου, οὐ χρή στύφειν, οἷα οἱ ίητροὶ ποιέουσιν· φάρμακα δὲ τάδε άριστα προσφέρειν, κύμινον αίθιοπικόν, όσον τοῖσι τρισί

Αν την ώρα του τοκετού ή μετά από αυτόν πρηστεί η μήτρα, δεν πρέπει να μεταχειριστείτε συτυπικά μέσα, όπως κάνουν οι γιατροί. Προτιμότερο είναι να χρησιμοποιήσετε ως

δακτύλοισι, καὶ τοῦ ἀνήσου, καὶ τοῦ σεσέλιος πέντε ἢ ἕξ, γλυκυσίδης χηραμύδος ἡμισυ τῆς ρίζης, ἢ καὶ τοῦ σπέρματος, ταῦτα ἐν οἴνῳ λευκῷ ἠδυσόδμῳ μάλιστα νήσται διδόναι· ἢ δαύκου ρίζην αἰθιοπικοῦ, σέσελι, γλυκυσίδης ρίζην τὸν αὐτὸν τρόπον· ἢ ἵπποσελίνου καὶ δαύκου αἰθιοπικοῦ καρπὸν ὡσαύτως· ἢ κρήθμου ρίζαν, ἢ κυμίνου αἰθιοπικοῦ ἄπτικὸν τετρώβολον, ἢ πέπερι, ἄνησον, δαῦκος, ἀκτέα, γλυκυσίδης ρίζα· ταῦτα ἐν οἴνῳ τρίβειν καὶ διδόναι πίνειν· ἢ μυρτιδάνου κλωνία δύο ἢ τρία, καὶ κύμινον αἰθιοπικόν, γλυκυσίδης ρίζην, ἢ λίνου σπέρμα ὁμοίως, ὃ καὶ τὰ παιδιά βήσσοντα ψωμίζουσι ξὺν ὡῶ ὀπτῶ λεκίθῳ, ξὺν σησάμῳ πεφρυγμένῳ.

φάρμακα αἰθιοπικὸ κύμινο σε ποσότητα ἰση με μία πρέζα [ὅσο πιάνουν τα τρία δάχτυλα], ἀνηθο, σέσελι σε ποσότητα πέντε ἢ ἕξι πρέζες, μισή χηραμύδα ρίζα παιωνίας, ἢ ἀκόμα καὶ σπόρους τοῦ φυτοῦ τούτου. Δίνετε στὴν ἀρρωστη νὰ πει τούτα μέσα σε λευκὸ καὶ αρωματικὸ κρασί, καλύτερα ὅταν εἶναι νηστική. Ἢ μπορεῖτε νὰ κάνετε τὸ ἴδιο με ρίζα αἰθιοπικοῦ δαύκου, σέσελι καὶ ρίζα παιωνίας· ἢ με σπόρους ἵπποσελίνου καὶ αἰθιοπικοῦ δαύκου ἢ με ρίζα κρήθμου ἢ με τέσσερις ἀπτικούς οβολοὺς αἰθιοπικὸ κύμινο ἢ με πιπέρι ἢ με ἀνηθο, δαῦκο, κουφοξυλιά, ρίζα παιωνίας· τρίβετε τούτα μέσα σε κρασί καὶ δίνετε στὴν ἀρρωστη νὰ τα πει· τὸ ἴδιο κάνετε με δύο τρία κλωνία μυρτιδάνου, αἰθιοπικὸ κύμινο, ρίζα παιωνίας ἢ λιναρόσπορο, τὸν ὁποῖο παίρνουν καὶ τὰ παιδιά που βήχουν μαζί με κρόκο βρασμένου αβγοῦ καὶ καβουρδισμένο σουσάμι.

Περί γυναικείων Α|34

Μητρέων ποτόν· ἦν ἀλγέη ἐκ τόκου, ὀκόταν ἀλγέη τὴν ἔδρην ἢ ἄλλο τι, ἀρκεύθου καρπὸν ἢ λίνου σπέρμα καὶ κνίδης τρίβειν, καὶ διδόναι πίνειν. Ἦν ἐκ τόκου ἀλγέη, ῥητίνην τερεβινθίνην καὶ μέλι καὶ οἶνον χλιερὸν διδόναι ῥοφέειν, καὶ ἦν φλεγμῆνωσιν αἰ μήτραι, τοῦτο παύσει. Ἦν δὲ ἀλγέη τῶν μητρέων τόπον, ἀμυγδαλῆς τρίψας πικρῆς καὶ ἐλαίης τὰ ἀπαλὰ φύλλα, καὶ κύμινον καὶ δάφνης καρπὸν ἢ τὰ φύλλα, καὶ ἄνησον καὶ ἐρύσιμον καὶ ὀρίγανον καὶ νίτρον, ταῦτα μίξας καὶ τρίψας λεία, κολλούρια ποιέειν μητρέων. Ἦν φλεγμῆνωσι καὶ ὀδύνη ἔχη, ῥόδων φύλλα, κινάμωμον, κασσίην τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ λεία, ἐπιχέειν νέτωπον, καὶ ποιήσας φθοίσκους ὅσον δραχμιαίους, ὀστράκινον κυθρίδιον καινὸν διάπυρον ποιήσας, περικαθίσας, καὶ περιστείλας

Ποτό για τὴ μήτρα: ἀν ἡ γυναίκα πονά μετὰ τὸν τοκετό καὶ ὁ πόνος ἐντοπίζεται στὴν ἔδρα ἢ σε κάποιον ἄλλο σημεῖο, κοπανίζετε καρπὸ ἀρκεύθου ἢ λιναρόσπορο καὶ σπόρο τσουκνίδας καὶ δίνετε νὰ τα πει. Ἀν ὕστερα ἀπὸ τὸν τοκετό ἐκδηλώνεται πόνος, τὴς δίνετε νὰ πει τσικουδιά, μέλι καὶ χλιαρὸ κρασί. Ἀν ἡ μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή, θὰ περάσει μ' αὐτὸ τὸ ρόφημα. Ἀν ὑπάρχει πόνος στὴν περιοχὴ τῆς μήτρας, κοπανίζετε τρυφερὰ φύλλα πικραμυγδαλιάς καὶ ἐλιάς, κύμινο, κουκούτσια ἢ φύλλα δάφνης, ἀνηθο, σκυλλόβρουβα, ρίγανη, νίτρο, καὶ ἀφοῦ τ' ἀναμείξετε, τα κοπανίζετε καλὰ καὶ κάνετε ἐπάλειψη στὴ μήτρα. Ἀν ὑπάρχει στὴ μήτρα φλεγμονή καὶ πόνος, ψιλοκοπανίζετε μαζί ροδόφυλλα, κανέλα, κασσία, χύνετε ἀπὸ πάνω λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα καὶ φτιάχνετε δισκία βάρους μίας δραχμῆς.

ίματίοισι, θυμῖν ἔς τὰς μήτρας· τοῦτο ὀδύνας παύσει.

Ζεσταίνετε καινούριο πήλινο αγγείο, ὡς ὅτου κοκκινίσει, βάζετε τὴ γυναῖκα νὰ καθίσει πάνω του, τὴ σκεπάζετε με ρούχα καὶ κάνετε υποκαπνισμούς στη μήτρα. Τοῦτο θα σταματήσει τοὺς πόνους.

Περὶ γυναικείων Α|51

Ἦν δὲ πρὸς τὴν δίαιταν τήνδε τὰ ρεύματα μὴ ἀπαλλάσσονται, ἐλάσσω δὲ γίνηται καὶ δάκνηται σφοδρῶς, καὶ τὰ ἀπορρέοντα χολή τε εἶη καὶ ἄλμη, καὶ μὴ μόνον τὰ ἔνδον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξω ἐλκοῖ, μεταβάλλειν χρὴ τὴν δίαιταν, καὶ ἐξυγραίνειν πᾶσαν, ὅκως τὰ ρεύματα ὡς ὑδαρέστατα ἔσται καὶ ἥκιστα δηκτικὰ, λουτροῖσι θερμοῖσι πουλλοῖσι, μάζη, λαχάνοισιν ἐφθοῖσι πᾶσι λιπαροῖσιν, ἰχθύσι τοῖσι σελάχεσι, σὺν κρομύοισι καὶ κορίοισιν ἔψοντα ἐν ἄλμη γλυκεῖη, ἐψεῖν δὲ λιπαρῶς, κρέασιν ἐφθοῖσι πᾶσι, πλήν βοῶς καὶ αἰγός, διέφθοισιν ἐν ἀνήθοισι καὶ μαράθοισιν, οἴνω μελιχρῶ, κίρρῳ, ὑδαρεῖ, πλέονι, γαλακτοποσίη μετ' οἴνου γλυκέος· τὰ δ' ἄλλα περὶ τῶν κλυσμάτων ποιέειν κατὰ τὸν ὑφηγημένον λόγον. Αὕτη μὲν νῦν τῶν τοιούτων ἡ θεραπεία.

Ἄν οἱ ροές δὲν σταματήσουν με τὴν θεραπεία τούτη, ἀλλὰ λιγοστεψουν καὶ προκαλέσουν ἰσχυρὸ ερεθισμό, καὶ σε περίπτωσιν που οἱ ροές αποτελοῦνται ἀπὸ χολή καὶ ἄρμη, ἐξεγκώνοντας ὄχι μόνον τὰ εσωτερικὰ ἀλλὰ καὶ τὰ εξωτερικὰ μέρη, τότε πρέπει νὰ ἀλλάξετε δίαιτα καὶ νὰ υγράνετε ὅλο τὸ σῶμα, ἔτσι ὥστε οἱ ροές νὰ περιέχουν ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο νερὸ καὶ νὰ εἶναι ἐλάχιστα ερεθιστικές. Πρέπει νὰ γίνονται πολλα καὶ θερμὰ λουτρά καὶ ἡ διατροφή ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ κριθαρόπιτα, βρασμένα λαχανικά, ὅλα λιπαρά, ἀπὸ ψάρια, τὰ σαλάχια βρασμένα με κρεμμύδια καὶ κόλιαντρο μέσα σε γλυκιά ἄρμη με λίπος, καὶ ὅλα τὰ εἶδη κρέατος, ἐκτὸς ἀπὸ βοδινό καὶ κατσικίσιο, βρασμένα μέσα σε ἀνήθο καὶ μάραθο· ἐπίσης μελίχρωμο κρασί, ξανθὸ, αραιωμένο με νερὸ καὶ ἀφθονο, καθὼς καὶ γάλα με γλυκὸ κρασί. Ὅσον ἀφορὰ τοὺς υποκλυσμούς, πρέπει νὰ γίνονται με τὸν τρόπο που περιγράψαμε παραπάνω. Αὐτὸς εἶναι λοιπὸν ὁ τρόπος θεραπείας τέτοιων παθήσεων.

Περὶ γυναικείων Α|66

Προσθετὰ δριμέα ἄγοντα αἷμα· κανθαρίδας πέντε, πλήν τῶν ποδῶν καὶ πτερῶν καὶ κεφαλῆς, καὶ σμύρναν καὶ λιβανωτὸν ἅμα ξυμμίσγειν καὶ μέλι, ἔπειτα βάψας ἔς ἄλειφα ρόδιον ἢ αἰγύπτιον προσθέσθω τὴν ἡμέρην, καὶ ἐπὶ δάκνη, ἀφαιρέεσθαι· καὶ βάπτειν πάλιν ἔς γάλα γυναικὸς καὶ μύρον αἰγύπτιον, προστίθεσθαι δὲ τοῦτο ἔς νύκτα, καὶ διανίξεσθαι ὕδατι

Ερεθιστικὰ υπόθετα που προκαλοῦν αιμορραγία: ανακατεύετε μαζί πέντε κανθαρίδες, ἀφοῦ τοὺς ἀφαιρέσετε τὰ ποδιά, τὰ φτερά καὶ τὸ κεφάλι, σμύρνα, λιβάνι καὶ μέλι, τὰ βουτάτε ἔπειτα σε ροδέλαιο ἢ αἰγυπτιακὸ μύρο καὶ τὰ τοποθετεῖτε τὴν ἡμέρα· ἂν τὸ υπόθετο προκαλέσει ερεθισμό, τὸ βγάξετε. Τὸ βουτάτε πάλι σε γυναικεῖο γάλα καὶ σε αἰγυπτιακὸ μύρο καὶ τὸ τοποθετεῖτε τὴ νύκτα. Κάνετε πλύσεις

εὐώδει, προστιθέναι δὲ στέαρ. Ἀρμόζοι δ' ἂν βούπρηστις, ἦν μὲν σμικρὴ ἢ, ἄνευ πτερῶν καὶ ποδῶν καὶ κεφαλῆς· ἦν δὲ μεγάλη, ἥμισυ, μίσειν δὲ τὰ αὐτὰ ἄ καὶ τῆσι κανθαρίσι, καὶ προστιθέναι ὁμοίως· ἦν δὲ μαλθακωτέρου δέηται, τῆ βουπρήστει μῖσαι οἶνον καὶ κύμινον αἰθιοπικόν, ἀσταφίδα τε καὶ πάλην σεσέλιος καὶ ἀννήσου, καὶ ἀναζέσαι τὸν οἶνον· ἀποχέας δὲ τρίψαι λεῖον, καὶ πλάσαι φθοίσκους ὅσον δραχμιαίους· τούτων προστιθέναι, σμύρναν καὶ λιβανωτὸν μίσιγοντα, ποιέειν δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὄνπερ ἐπὶ τῆσι κανθαρίσιν. Ἡ τὸ μελάνθιον τὸ ἐκ τῶν πυρῶν τρίβοντα λεῖον ξὺν μέλιτι, ποιέειν οἶον βάλανον· πτερῶ δὲ περίπλασσε.

με αρωματικό νερό και βάζετε λίπος. Η βουπρηστη είναι κατάλληλη, αν είναι μικρή, χωρίς φτερά, πόδιο και κεφάλι. Αν είναι μεγάλη, χρησιμοποιείτε τη μισή· την ανακατεύετε με τα ίδια υλικά που χρησιμοποιήσατε για τις κανθαρίδες και την τοποθετείτε με τον ίδιο τρόπο. Αν χρειάζεται υπόθετο με ηπιότερη δράση, ανακατεύετε τη βούπρηστη με κρασί και αιθιοπικό κύμινο, σταφίδα, σκόνη από σέσελι και ἀνήθο και βράζετε το κρασί. Τα χύνετε σε άλλο δοχείο, τα κοπανίζετε καλά και φτιάχνετε δισκία βάρους μιας δραχμῆς. Τα τοποθετείτε ανακατεύοντας σμύρνα και λιβάνι και τα χρησιμοποιείτε με τον ίδιο τρόπο, ὅπως και τα υπόθετα από κανθαρίδες. Ἡ ἀκόμα κοπανίζετε καλά μελάνθιο ἀπὸ σιτάρι μαζί με μέλι και φτιάχνετε υπόθετο σαν βελανίδι, το οποίο πλάθετε γύρω ἀπὸ φτερό.

Περὶ γυναικείων Α|74

Ἔκυτόκια δυστοκεύση· (...) Ἡ ἀβροτόνου δραχμὴν καὶ κεδρίδας καὶ ἀννησον ἐντρίψας ἐν γλυκέος οἴνου κύαθῳ, παραχέας ὕδατος παλαιοῦ κύαθον, δὸς πιεῖν· τοῦτο καλὸν δίδεται, ἦν πρὸ τῶν ὠδίνων δοθῆ.

Παρασκευάσματα που διευκολύνουν τον τοκετό γυναίκας που γεννά δύσκολα: (...) Ἡ τρίβετε μία δραχμὴ ἀβρότονο, καρπούς κέδρου και ἀνήθο μέσα σε ἓνα κύαθο γλυκὸ κρασί, προσθέτετε ἓνα κύαθο πολυκαιρισμένου νερού και δίνετε να το πιει. Η χορήγηση του φαρμάκου τούτου ωφελεῖ, αν γίνει πριν ἀπὸ τις ὠδίνες.

Περὶ γυναικείων Α|77

Λεχοῖ τὰ λοχεῖα καθαίρει ἄμεινον· χελώνης θαλασσίας ἤπαρ χλωρὸν ἐτι ζώου ἐν γάλακτι γυναικείῳ τρίβειν, καὶ ἴρινον μύρον, καὶ οἶνον ἀναδεῦσαι καὶ προστιθέναι· ἢ λινόζωστιν τριπτήν ἐν εἰρίῳ πρόσθες· ἢ ἀρτεμισίην τρίβων ὁμοίως ἐν εἰρίῳ προστιθέναι· καὶ λινόζωστιος καὶ σικύης ὀλίγον τρίψας, οἶνω τε καὶ μέλιτι δεύσας, προστιθέναι. Ἐκ τόκου καθαρτήριον λοχείων· πυρούς τριμηνιαίους ἐρείκειν ὅσον ἥμισυ χοίνικος, ἔψειν δὲ ἐν

Το παρακάτω παρασκεύασμα βοηθά στην καλύτερη αποβολή των λοχίων της λεχώνας: κοπανίζετε φρέσκο συκῶτι θαλάσσιας χελώνας, ζωντανῆς ἀκόμα, μέσα σε γυναικείο γάλα, το μουσκεύετε με κρινέλαιο και κρασί και το τοποθετείτε. Ἡ κοπανίζετε σκαρόχορτο, το τυλίγετε σε μαλλί και το τοποθετείτε· ἢ τρίβετε ἀρτεμισία, την τυλίγετε ἐπίσης σε μαλλί και την τοποθετείτε. Κοπανίζετε μικρὴ ποσότητα σκαρόχορτου και ἀγγουριού, τα βρέχετε με κρασί και

ὕδατι κοτύλῃσι τέσσαρσιν· ὅταν δὲ ζέσῃ, δις ἢ τρίς δοῦναι ῥοφήσαι. Ἔτερον· τῆς ἀκτῆς τὰ φύλλα ἐψήσας ἐν ὕδατι, ἀποχέαι καὶ πίνειν· τρωγέτω δὲ καὶ κράμβας ἐφθὰς καὶ πράσα καὶ μάραθρον καὶ ἄνησον καὶ πουλύποδας καὶ καράβους· ἢ τοῦ ῥοῦ τὰ φύλλα καὶ ἐρύσιμον ἐν οἴνῳ, ἄλφιτα παλύνων, δοῦναι πίνειν· ἢ μίσυ ὅσον δύο ὀβολοὺς τρίψας, ἐν οἴνῳ φορύξας, προστιθέναι.

μέλι καὶ τα τοποθετεῖτε. Φτιάχνετε καθαρτικό για τα λόγια ὕστερα ἀπὸ τη γέννα με τον ἀκόλουθο τρόπο: κοπανίζετε μισή χοϊνικά τρίμηνο σιτάρι καὶ το βράζετε σε τέσσερις κοτύλες νερό. Ὄταν βράσει, δίνετε να το πάρει δύο ἢ τρεῖς φορές. Ἄλλος τρόπος εἶναι να βράσετε σε νερό φύλλα κουφοξυλιάς, ν' αδειάσετε το ἀφέψημα σε δοχεῖο καὶ να δώσετε στη γυναίκα να το πει· ἡ διατροφή της θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ βρασμένη κράμβη, πράσα, μάραθο, ἀνηθο, χταπόδια καὶ καβούρια. Ἡ ρίχνετε φύλλα ἀπὸ χρυσόξυλο καὶ σκυλλόβρουβα μέσα σε κρασί, τα πασπαλίζετε με αλεύρι καὶ δίνετε να τα πει. Ἡ τρίβετε δύο ὀβολοὺς μίσυ, το ζυμώνετε με κρασί καὶ το τοποθετεῖτε.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ἔστερον δύναται ἐκβάλλειν· (...) Ἄλλο ὁμοίως· ἄνησον, κεδριδας, σελίνου καρπὸν, αἰθιοπικὸν κύμινον, σέσελι, ἐκάστου ἡμισυ ὀξυβάφου δὸς ἐκπιεῖν οἴνῳ λευκῷ τρίψας λεῖον.

Κατάλληλο για την ἀποβολή του πλακούντα εἶναι το ἀκόλουθο παρασκεύασμα: (...) Ἄλλο για τον ἴδιο σκοπὸ: παίρνετε ἀνηθο, καρπὸ κέδρου, σπὸρο σελίνου, αἰθιοπικό κύμινο καὶ σέσελι σε ποσότητα μισοῦ ὀξύβαφου το καθένα, καὶ δίνετε να τα πει καλά κοπανισμένα μέσα σε λευκὸ κρασί.

Περὶ γυναικείων Α|78

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἢν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· (...) Ἡ ἀκτῆς καρπὸν ἐψήσας ἐν ὕδατι, ἀποχέας τὸ ὕδωρ, τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ σέλινον, σμύρναν, ἄνησον, λιβανωτὸν, ἐπιχέας οἶνον ὡς εὐωδέστατον ἴσον τῷ ὕδατι, διηθήσας δι' ὄθονιου, χλιήνας, κλύσαι. (...) Ἡ μυρσίνης τῶν φύλλων ὀξύβαφον, σμύρνης, ἀνήσου, μέλι, ῥητίνην, μύρον αἰγύπτιον, τρίψας πάντα καὶ ἐνώσας, ἐπιχέας οἴνου λευκοῦ ὡς εὐωδεστάτου κοτύλας δύο, διηθήσας, χλιήνας, κλύσον τούτω. (...) Ἡ σελίνου καρπὸν, σέσελι, σμύρναν, ἄνησον, μελάνθιον ἐν οἴνῳ,

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που ἔχει παρουσιάσει ἐξέλκωση ἢ φλεγμονή ἀπὸ τον τοκετό: (...) Ἡ βράζετε καρπὸ κουφοξυλιάς μέσα σε νερό, χύνετε το νερό σε δοχεῖο, κοπανίζετε μέσα σέλινο, σμύρνα, ἀνηθο καὶ λιβάνι, χύνετε ἀπο πάνω πολὺ αρωματικό κρασί σε ἴση ποσότητα με το νερό, το σουρώνετε με πανί, το χλιαίνετε καὶ κάνετε τον υποκλυσμό. (...) Ἡ παίρνετε ἓνα ὀξύβαφο φύλλα μυρτιάς, σμύρνα, ἀνηθο, μέλι, ρετσίφι καὶ αἰγυπτιακὸ μύρο, τα κοπανίζετε ὅλα, τα αναμειγνύετε, ρίχνετε δύο κοτύλες αρωματικότατο λευκὸ κρασί, τα σουρώνετε, τα χλιαίνετε καὶ κάνετε

ἀπηθήσας τὸν οἶνον, κλύσαι.

τον υποκλυσμό. (...). Ἡ βάζετε σπύρο σέλινο, σέσελι, σμύρνα, ἀνηθο και μελάνθιο μέσα σε κρασί, σουρώνετε το κρασί και κάνετε το κλύσμα·

Περί γυναικείων Α|78

Χολῆς καθαρτικὰ ἐκ μήτρης· σικύης τὴν ἐντεριώνην λείην τρίψας, και μέλιτι φυρήσας, βάλανον ποιέων, προστίθει· φάρμακον δὲ χρῆ διδόναι και ἄνω και κάτω καθαίρειν, και λούειν τῷ θερμῷ, προστιθέναι δὲ ἄνησον ἢ μελάνθιον. (...) Ἡ ἄνησον και μελάνθιον διεῖς οἶνω, δίδου πιεῖν. Ἐλατηρίου πόσιας τέσσαρας μίξαι στέατι μηλείω, ἀφελομένη δὲ διανιζέσθω ὕδατι εὐώδει, ἡρέμα στύφοντι.

Μέσα κατάλληλα για την κάθαρση της χολῆς της μήτρας: κοπανίζετε καλά το εσωτερικό κολοκύθας, το ζυμώνετε με μέλι, φτιάχνετε υπόθετο και το τοποθετείτε. Πρέπει να δώσετε φάρμακο που προκαλεί κένωση από πάνω και από κάτω, να παραγγείλετε λουτρά με ζεστό νερό και να τοποθετήσετε υπόθετο από ἀνηθο ἢ μελάνθιο. (...) Ἡ διαλύετε σε κρασί ἀνηθο και μελάνθιο και δίνετε να τα πιει. Αναμειγνύετε τέσσερις δόσεις καθάρσιο με λίπος προβάτου· όταν η γυναίκα αφαιρέσει το υπόθετο τούτο, θα πλυθεί με αρωματισμένο νερό, ελαφρά στυπτικό.

Περί γυναικείων Α|79

Πάσης νούσου, δυνάμενον και ἀναστομῶσαι και καθῆραι· σμύρναν ὀλίγην και ἐλελίσφακον και ἄνησον τρίψας χρῶ.

Ωφέλιμο για κάθε αρρώστια, ικανό ν' ανοίγει και να καθαρίζει τη μήτρα είναι το ακόλουθο παρασκεύασμα: κοπανίζετε λίγη σμύρνα, φασκομηλιά και ἀνηθο και τα χρησιμοποιείτε.

Περί γυναικείων Α|84

Ἡν βούλη γυναῖκα κυῆσαι, καθῆραι αὐτήν και τὰς μήτρας, ἔπειτα δίδου ἄνηθον ἐσθίειν νήστει, και οἶνον ἐπιπίνειν ἄκρητον, και προστιθέναι νίτρον ἐρυθρὸν και κύμινον και ῥητίνην μέλιτι δεύσας, ἐν ὀθονίω πρόσθες· και ὅταν τὸ ὕδωρ ἀπορῥυῆ, τοὺς μέλανας πεσσοὺς προστιθέσθω μαλθακτῆριον, και τῷ ἀνδρὶ ξυνέστω.

Αν θέλετε να βοηθήσετε τη γυναίκα να συλλάβει, καθαρίστε την ἴδια και τη μήτρα της, ἔπειτα δώστε της να φάει νηστική ἀνηθο και να πιει ἀνέρωτο κρασί και μεταχειριστείτε υπόθετα από κόκκινο νίτρο, κύμινο και ρετσίνι βρεγμένα με μέλι και τυλιγμένα σε πανί. Όταν το νερό αποβληθεί, τοποθετήστε μαύρα υπόθετα ως μαλακτικά· και η γυναίκα θα συνουσιαστεί με τον άντρα της.

Περί γυναικείων Α|89

Ἡν ἔλκεα ἢ ὀριμέα και ἦν φλεγμαίνη, χρῶ τῷδε κλυσμῷ· χηνὸς ἔλαιον και ῥητίνην μίσγε, και διεῖς ὕδατι χλιαρῷ κλύσαι. Ἡ μέλι, βούτυρον τῆξαι, και κλύσαι. Ἡ ἐχετρώσιος ξύσαι ὅσον σκαφίδα σμικρὴν και σμύρνης και

Αν οι εξελκώσεις είναι ερεθιστικές και υπάρχει και φλεγμονή, χρησιμοποιείτε το παρακάτω κλύσμα: ανακατεύετε λίπος χήνας και ρετσίνι, τα διαλύετε σε χλιαρό νερό και κάνετε κλύσμα. Ἡ λιώνετε μέλι και βούτυρο

μέλιτος ὁμοίως, ταῦτα διεῖναι ἐν οἴνω μέλανι εὐώδει, καὶ κλύζειν χλιαρῶ. Ἦν ἔλκωθῆ ἢ φλυκταίνων ἀνάπλευα ἢ ἐν τῆ καθάρσει ἄκρα τὰ χεῖλεα, σάρκα βοῶς, ἢ πικέριον, ἢ χήνειον ἄλειφα, καὶ ἄννησον, ἢ κρόκον, ἢ σποδὸν κυπρίην, τρίψαι ταῦτα πάντα, καὶ περιαιεῖσθαι τὴν σάρκα, καὶ προστίθεσθαι. Ἦν ἔλκεα γένηται καὶ ὀδαξᾶται, βοῶς σάρκα, στέαρ ἑπαλείφειν, καὶ τὴν σάρκα προστιθέναι, καὶ ἐγκλύζειν. Ἦν ῥυπαρὰ ἢ, καὶ πυριῆν συκῆς ἀπὸ ῥίζης, καὶ μετέπειτα ἄπιον ἐν γλυκεῖ πινέτω. Ἦν ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἔλκεα γένηται, βόειον στέαρ ἑπαλείφειν, καὶ μυρσίνην ἐν οἴνω καθεψῶν διακλυζέτω τῷ οἴνω, ἢ ἐλαίης φύλλα καὶ βάτου καὶ ῥοιῆς· ταῦτὰ δὲ ποιέει καὶ περσέης φύλλα καὶ οἶνος πράμνιος, τὰ φύλλα τρίψαι λεῖα, καὶ πρὸς τὰ αἰδοῖα προστιθέναι. Ἦ ἀννήθου καρπὸν καὶ σελίνου τρίψας ἐπίχριε. Ἦν ἀφθῆση τὰ αἰδοῖα, ὧδε ἰῆσθαι· σάρκα βοῶς ὡσεὶ δύο παλαιστῶν μῆκος, πάχος δὲ ὡσεὶ στειλεδός, προστιθέσθω μέχρις ἐσπέρης, τὴν δὲ νύκτα αἶρειν· τῆ δ' ὑστεραίῃ πάλιν προστίθεσθαι μέχρι μεσημβρίας, καὶ ἐπιπινέτω οἶνον γλυκύν, μέλιτι τὸν οἶνον ξυμμίσγουσα. Κλύσμα ἦν ἠλκωμέναι ἔωσιν αἰ μῆτραι καὶ ἦν στραγγουρή ἐπιλάβη· πράσα, ἀκτῆς καρπὸν, σέσελι, ἄννησον, λιβανωτὸν, σμύρναν, καὶ οἶνον ἴσον τῷ χυλῷ τούτων, μίξας ταῦτα καὶ ἀναζέσας, ψύχειν, καὶ μετρίως κλύζειν. Ἦ μέλι, βούτυρον, μυελὸν καὶ κηρὸν ἐνιέναι. Ἦσσα ἐν αἰδοίῳ ἔλκεα ἐνὶ καὶ φύεται, φύλλα ἐλαίης καὶ βάτου καὶ κισσοῦ καὶ ῥοιῆς γλυκεῖης τρίβειν λεῖα, διεῖς δὲ οἴνω παλαιῶ, εἰρίῳ προστίθεσθαι τῆ νυκτὶ πρὸς τὰ αἰδοῖα, καὶ καταπλάσσειν ἐν τούτοισιν· ὅταν δὲ ἡμέρη γένηται, εἰρύσαι, ἀφεψεῖν δὲ μύρτα ἐν οἴνω καὶ διακλύζεσθαι. Ἦ χηνὸς ἔλαιον καὶ

καὶ κάνετε κλύσμα. Ἦ ζύνετε λευκὴ βρυωνία, ὅσο μια μικρὴ σκαφίδα, καὶ ἄλλο τόσο σμύρνα καὶ μέλι, τα διαλύετε σε μαύρο αρωματικὸ κρασί καὶ κάνετε χλιαρὸ κλύσμα. Ἀν υπάρχουν ἐξελκώσεις ἢ τα χεῖλη εἶναι γεμάτα φουσκάλες, τρίβετε βοδινὸ κρέας, βούτυρο ἢ λίπος χήνας, ἄνηθο, σαφράνι ἢ κυπριακὴ σποδὸ [οξειδίου τοῦ χαλκοῦ], αλείφετε το κρέας γύρω γύρω καὶ το βάζετε γιὰ υπόθετο.

Ἀν υπάρχει ἐξέλκωση καὶ ἐρεθισμὸς, παίρνετε βοδινὸ κρέας, το αλείφετε με λίπος, βάζετε γιὰ υπόθετο το κρέας καὶ κάνετε κλύσμα. Ἀν οἱ πληγές εἶναι ἀκάθαρτες, κάνετε υποκαπνισμό με ρίζα συκιάς καὶ μετὰ ἡ γυναῖκα πίνει χυμὸ ἀχλαδιοῦ μέσα σε γλυκὸ κρασί. Ἀν οἱ ἐξελκώσεις ἐντοπίζονται στα γεννητικὰ ὄργανα, τ' αλείφετε με βοδινὸ λίπος καὶ, βράζοντας μυρτιά ἢ φύλλα ἐλιάς, βάτου καὶ ροδιάς μέσα σε κρασί, κάνετε κλύσμα με το κρασί τούτο. Ἴδια αποτελέσματα ἔχουν τα φύλλα τῆς περσέας μέσα σε κρασί τῆς Πράμνου, τριμμένα καλὰ καὶ τοποθετημένα πάνω στα γεννητικὰ ὄργανα. Ἦ κοπανίζετε σπὸρο ἄνηθου καὶ σελίνου καὶ κάνετε τὴν ἐπάλειψη. Ἀν τα γεννητικὰ ὄργανα ἔχουν ἀφθες, εφαρμόζετε τὴν ἀκόλουθη θεραπεία: παίρνετε βοδινὸ κρέας με μῆκος δύο παλάμες καὶ πάχος ὅσο ἓνα στειλιάρι, το αφήνετε μέσα ὡς το βράδυ καὶ τὴ νύχτα το βγάζετε. Τὴν ἄλλη μέρα το βάζετε πάλι ὡς το μεσημέρι καὶ πίνετε γλυκὸ κρασί, ανακατεύοντας το με μέλι. Ἀν ἡ μήτρα ἔχει ἐξέλκωση καὶ ἐκδηλώνεται στραγγουρία, κάνετε το ἀκόλουθο κλύσμα: παίρνετε πράσα, σπὸρο κουφοξυλιάς, σέσελι, ἄνηθο, λιβάνι, σμύρνα καὶ κρασί ἴσο σε ποσότητα με τὸν χυμὸ αὐτῶν τῶν συστατικῶν, τ' ανακατεύετε, τα βράζετε, τα' αφήνετε να κρυώσουν καὶ κάνετε μέτριο κλύσμα. Ἦ κάνετε κλύσμα με μέλι, βούτυρο, μυελὸ καὶ κερὶ. Ὅσες φορές υπάρχουν ἢ σχηματίζονται πληγές στα γεννητικὰ

ρήτινην τήξαι, καὶ κλύσαι. Ἡ βούτυρον καὶ κέδρινον ἔλαιον, μέλι παραμίσγειν σμικρὸν, καὶ κλύζειν. Ἐλκεα ἐν στόματι ἀποξηραίνει· ἀργύρου ἄνθος ἐν οἴνω τρίψαι καὶ κλύσαι. Ἡ βούτυρον μετὰ μέλιτος κλύσαι. Ἡ ἐχέτρωσιν καὶ σμύρναν καὶ μέλι οἴνω διέναι οἰνώδει μέλανι χλιερῶ, καὶ κλύζειν τῇ ὑστεραίῃ· σχίνου δὲ φύλλα ἐψήσας ἐν ὕδατι, τουτέω μετακλύζειν. Ἄλλο, ἦν ἐλκωθῆ τὸ στόμα τῶν μητρέων· βούτυρον, λιβανωτὸς, σμύρνη, ῥητίνη, μυελὸς ἐλάφειος, τουτέοισι κλύζειν. Ἡ φακῆν ἐψεῖν ἐν ὕδατι, καὶ ἀποχέαι, ἐν τουτέω κλύζε. Ὅταν δὲ ὕδωρ ἐκ τῶν ὑστερέων ῥέη καὶ ἔλκεα ἢ καὶ δάκνηται, χηνὸς στέαρ καὶ ὠδὸν διαχρίεσθαι. Ἡ οἶος στέαρ, ἢ συδὸς, καὶ φακὸν ἐν οἴνω ἐψεῖν κεκρημένω ἴσον ὕδατι, τουτέω κλύζε· τὰ δὲ ἐν τῷ αἰδοίῳ ἔλκεα οἴνω καταιονῶν· ἐπιπάσσειν δὲ μάνναν, βάτον, πίτυος φλοῖον, καὶ τῷ ὕδατι τούτων νιψάσθω.

ὄργανα, κοπανίζετε καλὰ φύλλα ἐλιάς, βάτου, κισσοῦ καὶ γλυκιάς ροδιάς, τα διαλύετε σε παλιό κρασί, τα τοποθετεῖτε τη νύχτα στα γεννητικά ὄργανα, τυλιγμένα σε μαλλί και κάνετε κατάπλασμα με τα φύλλα αυτά. Ὅταν ἔλθει ἡ μέρα, ἡ γυναίκα τα βγάζει, βράζει μύρτα σε κρασί και κάνει κλύσμα. Ἡ το κλύσμα γίνεται με λιωμένο λίπος χήνας και ρετσίνοι. Ἡ παίρνετε βούτυρο και λάδι κέδρου, προσθέτετε λίγο μέλι και κάνετε κλύσμα.

Κατάλληλο για την αποξήρανση των εξελκώσεων του στομίου της μήτρας εἶναι το κλύσμα ἀπὸ ἄνθος ἀργύρου κοπανισμένο μέσα σε κρασί ἢ το κλύσμα ἀπὸ βούτυρο και μέλι. Ἡ μπορείτε να διαλύσετε λευκή βρυωνία, σμύρνα και μέλι μέσα σε δυνατό μαύρο, χλιαρό κρασί και να κάνετε κλύσμα την ἐπόμενη μέρα· ἐπειτα κάνετε ἄλλο κλύσμα με φύλλα σχίνου βρασμένα σε νερό. Ἄλλο κλύσμα σε περίπτωση που το στόμιο της μήτρας παρουσιάσει ἐξέλκωση, γίνεται με βούτυρο, λιβάνι, σμύρνα, ρετσίνοι και μυαλό ελαφιού. Ἡ βράζετε φακὴ μέσα σε νερό, το αδειάζετε σε δοχεῖο και κάνετε κλύσμα. Ὅταν τρέχει νερό ἀπὸ τη μήτρα, υπάρχουν ἐξελκώσεις κι ἐρεθισμός, κάνετε ἐπάλειψη με λίπος χήνας και ἕνα ἀβγό. Ἡ παίρνετε λίπος προβάτου ἢ χοίρου και φακὴ, τα βράζετε σε κρασί αραιωμένο με ἴση ποσότητα νερού και κάνετε μ' αὐτὸ κλύσμα. Καθαρίστε τις πληγές των γεννητικῶν οργάνων με κρασί, πασπαλίστε τις με μάννα, βάτο και φλούδα πεύκου και πλύντε τις με νερό ὅπου θα ἔχουν βράσει αὐτά τα συστατικά.

Περὶ γυναικείων Α|90

Ἦν ἐξουρα ἡ τα αἰδοία, προσθετόν, ἀνήθου καρπὸν και σελίνον τρίψας λεία, πρόσθες προς τα αἰδοία.

Ἄν τα γεννητικά ὄργανα ἔχουν συσπαστεῖ, χρησιμοποιεῖτε ὑπόθετο ἀπὸ ψιλοκοπανισμένο σπῆρο ἀνήθου και σελίνου.

Περὶ γυναικείων Β|39

Ἦν θέλη γνῶναι ἢ γυνὴ εἰ κηύσει, πινέτω ἄνησον τετριμμένον ἐν ὕδατι ὡς λειότατον, καὶ εὐδέτω· καὶ ἦν μὲν κνησμός αὐτὴν λαμβάνη περὶ τὸν ὀμφαλὸν, κηύσει· ἦν δὲ μὴ, οὐ.

Ἄν ἡ γυναῖκα θέλει νὰ ξέρει ἂν θὰ μείνει ἐγκυος, μπορεῖ νὰ πει ψιλοτριμμένο ἄνηθο μέσα σὲ νερό καὶ νὰ κοιμηθεῖ. Ἄν τὴν πιᾶσει φαγούρα γύρω ἀπὸ τὸν ἀφαλό, θὰ συλλάβει· ἂν ὄχι, δὲν θὰ συλλάβει.

Περὶ ἀφόρων|2

Κύουσιν γυναῖκα ἦν μὴ ἐν ἄλλω γινώσκῃς, ἐν τούτῳ γνώση· ὀρῶνται οἱ ὀφθαλμοὶ εἰλκυσμένοι καὶ κοιλότεροι, καὶ τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἔχει τὴν φύσιν τῆς λευκότητος, ἀλλὰ πελιώτερα φαίνονται. Ὅκοσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ἔφηλιν ἐπὶ τοῦ προσώπου ἴσχουσι, καὶ ἀρχόμεναι συλλαμβάνειν μίσοινοι γίνονται καὶ κακόσιτοι, καὶ καρδιωγοῦ μεσταὶ, καὶ πτυαλίζουσιν. Μίλτον καὶ ἄνησον τρίψαι ὡς λειότατα, εἶτα ἐν ὕδατι διεῖναι, καὶ δοῦναι, καὶ ἔᾶσαι ὑπνῶσαι· καὶ ἦν μὲν στρόφος γίνηται οἱ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, κύει· ἦν δὲ μὴ γίνηται, οὐ κύει· πάντων δὲ τουτέων ὕστερον πίνειν ἄλητον καὶ μέλι καὶ ὀρίγανον ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ.

Ἄν δὲν υπάρχουν ἄλλες ἐνδείξεις ἐγκυμοσύνης, οἱ παρακάτω μποροῦν νὰ το ἐπιβεβαιώσουν: τὰ μάτια φαίνονται τραβηγμένα καὶ κάπως βαθουλωμένα καὶ τὸ ἀσπράδι τοὺς δὲν ἔχει τὴ φυσικὴ λευκότητα ἀλλὰ φαίνεται κάπως πιο μελανό. Οἱ ἐγκυοὶ γυναῖκες ἔχουν φακίδες στὸ πρόσωπο, καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ἀποστρέφονται τὸ κρασί καὶ τὸ φαγητό, ἔχουν ἀναγούλες καὶ σιελόρροια. Κοπανίζετε καλὰ μίλτο καὶ ἄνηθο, τὰ διαλύετε ἔπειτα σὲ νερό, τὰ δίνετε στὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἀφήνετε νὰ κοιμηθεῖ. Ἄν ἐκδηλωθοῦν κωλικοὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἀφαλό, εἶναι ἐγκυος· διαφορετικὰ, δὲν εἶναι. Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ἡ γυναῖκα πίνει ἀλεύρι, μέλι καὶ ρίγανη μέσα σὲ κρασί καὶ λάδι.

Περὶ ἀφόρων|3

Ἦν ἀφθήση ἢ σύριγξ τοῦ πλεύμονος, πυρετὸς ἴσχει βληχρὸς, καὶ ὀδύνη μέσον τὸ στήθος, καὶ τοῦ σώματος κνησμός, καὶ ἡ φωνὴ βραγχώδης, καὶ τὸ σάλιον ὑγρὸν καὶ λεπτὸν πτύει, ἐνίοτε δὲ παχὺ καὶ οἶον ππισάνης χυλόν· καὶ ἐν τῷ στόματι ὀδμή οἱ ἐγγίνεται βαρὴ οἶον ἀπὸ ἰχθύων ὠμῶν· καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐν τῷ σιάλῳ ἐμφαίνεται σκληρὰ, οἶον μύκης ἀφ' ἔλκεος· καὶ τὰ ἄνω λεπτύνεται, μάλιστα δὲ ἄπας· καὶ οἱ κύκλοι τοῦ προσώπου ἐρυθριῶσι, καὶ οἱ ὄνυχες τῷ χρόνῳ ἔλκονται καὶ ξηροὶ καὶ χλωροὶ γίνονται. Τελευτᾷ δὲ αὐτίκα, ἦν μὴ θεραπευθῆ, αἷμα πτύων καὶ πῦον· ἔπειτα καὶ πυρετοὶ ἰσχυροὶ ἐπιγινόμενοι κατ' οὔν ἐκτείναν· ἦν δὲ θεραπευθῆ, ἐκφυγάνει ἐκ ταύτης τῆς φθίσιος. Θεραπεύειν δὲ χρῆ, φάκια

Ἐάν προσβληθεῖ ἀπὸ φυματίωση ὁ λάρυγγας, ἀνεβαίνει ἐλαφρὸς πυρετὸς καὶ παρουσιάζονται πόνος στὴ μέση τοῦ στήθους καὶ φαγούρα στὸ σῶμα· ἡ φωνὴ βγαίνει βραχνή καὶ τὸ σάλιο ποὺ ἀποβάλλεται εἶναι ὑδαρές καὶ ἀραιό, μερικὲς φορές ὅμως εἶναι πηκτό καὶ μοιάζει σὰν χυλὸς ἀπὸ κριθάρι. Δημιουργεῖται ἐπίσης κακοσμία τοῦ στόματος καὶ ἡ οσμή μοιάζει σὰν τὴ μυρωδιά ποὺ ἀναδίδουν τὰ ὠμά ψάρια· καὶ πότε πότε στὸ σάλιο ἐμφανίζονται σκληρές ουσίες σὰν μύκητες ἀπὸ πληγὴ· ἀδυνατίζει τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σώματος καὶ γενικὰ ὅλο τὸ σῶμα. Τὰ μῆλα τοῦ προσώπου κοκκινίζουν, τὰ νύχια ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς τραβιούνται, ξεραίνονται καὶ κιτρινίζουν. Ἐάν δὲν ἐφαρμοστεῖ θεραπεία, πεθαίνει ὁ ἄνθρωπος ἢ

πιπίσκοντα έμέειν· ήν δέ σοι καιρός δοκή είναι έλλέβορον πίνειν, ήν μέν δυνατός έη ώνθρωπος, αύτόθεν· ήν δέ μή, παραμίσειν τώ φακίω ήμισυ πόσιος, διαλείπων έν πέμπτη ή έν έκτη πόσει· τήν δέ κάτω κοιλήν μή κινέειν φαρμάκω, ήν μή οί πυρετοί λαμβάνωσιν ίσχυροί· ήν δέ λαμβάνωσι, γάλακτι όνου ύποκαθαίρειν. Ήν δέ άσθενής ή ώστε πίνειν, ύποκλύσαι· ήπτον δέ κεφαλήν· και ήν μέν τώ σίαλον ές τώ στόμα ήη πολλόν και άλμυρόν, προς τας ρίνας προσθειναι ό τι χολήν μή άξει· ήν δέ μή ήη τώ ρεύμα ές τώ στόμα, μή προστιθέναι προς τήν κεφαλήν· έπήν δέ τώ σίαλον δυσώδες ή, τας μεταξύ τών φακίων έγχειν ές τόν πλευμόνα φάρμακον· μίην δέ διαλιπών έπήν έχης ήμέρην, θυμιαν. Σιτίοισι δέ χρήσθαι κρέασι μηλείοισι και όρνιθίοισι, και ίχθύσι σελάχεσι και σκορπίοισιν έφθοίσι· δια τέταρτης ήμέρης τάριχον έσθιέτω ώς άριστον και πίοτατον, και άριστάτω μέν μάζαν, δειπνείτω δέ ταύτη συμμίσιγων και άρτον· και μήτε ροφανέτω μηδέν, μήτε κυκεώνα πινέτω, ήν έσθίειν δυνατός ή· τά δ' όψά ήδύνειν σησάμω άντι τοϋ τυροϋ, και κοριάνω και άνήθω· σιλφίω δέ μηδέν χρήσθαι μηδέ τινι άλλω λαχάνω δριμέι, ό τι μη όριγάνω ή θυμω ή πηγάνω. Περιπάτοισι δέ χρήσθω και πρό τοϋ σιτίου και μετά τώ σιτίον, φυλασσόμενος τόν άνεμον και τόν ήλιον· θωρηξίων άπεχέσθω και άφροδισίων· λούσθω δέ χλιαρῶ, πλήν τής κεφαλής, ταύτην δέ ώς δια πλείστου χρόνου.

αμέσως φύνοντας αίμα και πύον ή από υψηλό πυρετό που παρουσιάζεται αργότερα· αν όμως εφαρμοστεί θεραπευτική αγωγή, ο ασθενής απαλλάσσεται από τη φθίση. Η θεραπευτική μέθοδος που ακολουθείται είναι η ακόλουθη: Πρέπει ο ασθενής να πίνει ζωμό φακής και να κάνει εμετό· αν κριθεί ότι είναι κατάλληλη η περίσταση, πρέπει να πίνει ελλέβορο σκέτο, όταν ο οργανισμός του είναι γερός, ειδάλλως ελλέβορο αναμειγμένο με ζωμό φακής σε ίσες αναλογίες, διακόπτοντας στην πέμπτη ή έκτη δόση· δεν πρέπει να προκληθούν αφοδεύσεις με καθαρικό, αν ο πυρετός δεν είναι υψηλός· στην αντίθετη περίπτωση, πρέπει με γάλα όνου να προκαλούνται κοιλιακές κενώσεις.

Αν ο άνθρωπος αισθάνεται εξαντλημένος και δεν μπορεί να πει, πρέπει να γίνουν υποκλυσμοί· πρέπει οι αποχρέμψεις να είναι λιγότερες και, αν τα σάλια στο στόμα είναι πολλά και αλμυρά, πρέπει να χορηγηθεί από τη μύτη φάρμακο που δεν επιτρέπει την έκκριση χολής, αλλά, εάν δεν παρουσιαστεί ρεύση χολής στο στόμα, δεν πρέπει να γίνει καμία θεραπεία στο κεφάλι. Όταν το σάλιο είναι δύσοσμο, τις ενδιάμεσες μέρες από την πόση του ζωμού φακής πρέπει να χυθεί φάρμακο στον πνεύμονα· και αφού περάσει μία μέρα, ο ασθενής πρέπει να εισπνεύσει υδρατμούς.

Πρέπει επίσης να τρώει κρέας αρνίσιο, κοτόπουλο και από ψαρικά σελάχια και σκορπιούς βρασμένα. Κάθε τέταρτη μέρα πρέπει να τρώει το καλύτερο και πιο λιπαρό παστό και το πρωί να τρώει κριθαρένιο ψωμί και το βράδυ να το τρώει μαζί με ψωμί σταρένιο και να μην πίνει κανένα ρόφημα ούτε κυκεώνα, εάν μπορεί να φάει, και στα φαγητά του αντί για τυρί πρέπει να ρίχνει από πάνω σουσάμι και κόλιαντρο και άνηθο και να μην

τρώνει καθόλου σίλφιο ούτε κανένα άλλο καυτερό λαχανικό, εκτός από ρίγανη, θυμάρι, ή απήγανο. Πρέπει να περπατά πριν και μετά το γεύμα, χωρίς να εκτίθεται στον άνεμο και τον ήλιο, να μην πίνει κρασί, να μη συνουσιάζεται και να πλένεται με χλιαρό νερό, εκτός από το κεφάλι, το οποίο θα λούζει σε αραιά χρονικά διαστήματα.

Περί νούσων το δεύτερον|50

Όταν κοιλήν υγραίνειν ἀπὸ αἰτίων ἀσθενέοντος ἐθέλης, (...) λάχανα δέ, σέλινα καὶ ἄνηθα καὶ ὠκιμα·

Όταν θέλεις να υγράνεις την κοιλιά του αρρώστου με τροφές, να του δίνεις (...) Από χορταρικά να του δίνεις σέλινο άνηθο και βασιλικό.

Περί παθῶν|43

Φθίσις τρίτη· ὑπὸ ταύτης τάδε πάσχει· ο μωελὸς αὐτέου ὁ νωτιαῖος αἱματὸς τὲ καὶ χολῆς μεστὸς γίνεται. Φθίνει δὲ ὁμοίως καὶ ἀπὸ τῶν κοίλων φλεβῶν· αὗται δὲ φλέγματος ὑδρωποειδέος ἐμπίπλονται καὶ χολῆς. Πάσχουσι δὲ τὰ αὐτά, ἀφ' ὀκοτέρων ἂν φθίνῃ, καὶ ὁ ἄνθρωπος εὐθύς μέλας γίνεται καὶ ὑποἰδαλέος, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπώπια ὠχρά, καὶ αἱ φλέβες αἱ ἐν τῷ σώματι ὠχραὶ διατέτανται, ἐνίαι δὲ σφόδρα ἔρυθραι· μάλιστα δὲ δήλαι αἱ ὑπὸ τῆσι μασχάλησι· καὶ ἀποπτύει ὠχρά, καὶ ὅταν αὐτέω ἐπίῃ, πνίγεται καὶ βήξει οὐ δύναται ἐνίοτε βουλόμενος· ἐνίοτε δὲ ὑπὸ τοῦ πνίγματος καὶ τῆς προθυμίας τοῦ βήσσειν ἄθρόον ἡμεσε χολήν, ποτὲ δὲ λάπην, πολλάκις δὲ καὶ τὰ σιτία, ὅταν φάγῃ, καὶ ὀκόταν ἀπεμέση, δοκέει κουφότερος εἶναι· εἴτ' αὖθις ὀλίγον χρόνον διαλιπῶν, ἐν τοῖσιν αὐτοῖσι πόνοισι κέεται. Οὗτος καὶ φθέγγεται ὀξύτερον ἢ ὑγιαίνων, καὶ ρῖγος καὶ πυρετὸς διαπαύων ἐπιλαμβάνει ἰδρώδης. Τοῦτον ὀκόταν ὦδε ἔχη, βρωτοῖσι καὶ ροφήμασι καὶ ποτοῖσι καὶ φαρμάκοισι καὶ τοῖσιν ἄλλοισι πάσι μελετήν, ὥσπερ τοὺς πρόσθεν. Ἐ δὲ νοῦσος διαφέρει

Το τρίτο εἶδος φθίσης ἔχει το ἐξῆς σύμπτωμα: ὁ νωτιαῖος μωελὸς γεμίζει αἶμα καὶ χολή. Αὐτὸ το εἶδος φθίσης μπορεῖ ἐπίσης νὰ προσβάλει τὶς κοίλες φλέβες, που γεμίζουν ἀπὸ αραιὸ φλέγμα καὶ χολή. Σε ὅποιο ἀπὸ τὰ δυο σημεῖα κι αν παρουσιάζεται ἡ φθίση, τὰ συμπτώματα τῆς εἶναι τὰ ἴδια. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀμέσως μελανὸς καὶ πρήζεται ελαφρά. Το δέρμα κάτω ἀπὸ τὰ μάτια εἶναι ὠχρό καὶ οἱ φλέβες τοῦ σώματος διαστέλλονται καὶ γίνονται ὠχρές καὶ μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς πάρα πολὺ κόκκινες. Πολὺ εμφανεῖς γίνονται ἐκεῖνες που βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη. Ὁ ασθενὴς ἀποβάλλει ὠχρὰ πτύελα καὶ μερικὲς φορές τοῦ ἐρχεται νὰ βήξει, ἀλλὰ, αν καὶ το θέλει, πνίγεται καὶ δὲν μπορεῖ. Καμιά φορά ἀπὸ το πνίξιμο καὶ τὴν ἐπιθυμία τοῦ νὰ βήξει ἀποβάλλει με εμετὸ πολὺ μεγάλη ποσότητα χολῆς ἢ βλέννας, πολλές φορές καὶ τροφή, αν ἔχει φάει, καὶ μετὰ τὸν εμετὸ αισθάνεται ξαλαφρωμένος. Αλλὰ ἡ ἀνάπαυλα τούτη κρατáει λίγο καὶ μετὰ ἐπανέρχονται οἱ ἴδιοι πόνοι. Ἡ ομιλία τοῦ εἶναι ὀξύτερη ἀπὸ ὅ,τι ὅταν ἦταν υγιῆς καὶ τὸν καταλαμβάνουν κατὰ διαστήματα ρίγη καὶ πυρετὸς που τοῦ προκαλεῖ ἐφίδρωση.

μάλιστα έννεά ἔτεα, ἔπειτα διαφέρει φθειρόμενος· παύροι δὲ φυγγάνουσιν ἐξ αὐτῆς· χαλεπή γὰρ ἦ νοῦσος. Ἦν δὲ βούλη, ὧδε ἰήσθαι αὐτὸν πρῶτα μὲν πυριῆσαι, καὶ ὁκόταν πυριηθῆ, τῆ ὑστεραίῃ δοῦναι αὐτῷ πιεῖν μελικρήτου ἡμίχουν καὶ ὄξος παραχέαι ὀλίγον, καὶ κέλευε ἀπνευστὶ τοῦτο πιεῖν ἔπειτα τῶν ἱματίων ἀμφίεσαι αὐτὸν πολλὰ καὶ ὡς πλεῖστον χρόνον· ἦν δὲ μὴ ἀνέχηται, ἄλλ' ἐξεμέσαι βούληται, ἐξεμεέτω· ἦν δὲ μὴ ἐμετὸς ἔχη χρόνου ἤδη εγγενομένου, επιπιῶν ὕδατος χλιεροῦ μεγάλην κύλικα, εμεέτω καταμαπτόμενος πτερῶ· ὁκόταν δε απεμέση ὡστε καλῶς εχειν, ησυχίην εχέτω ταυτην την ημέρην. Οκοταν δε ὠρη δειπνου ἢ, δειπνεέτω μάζαν ὀλίγην, και οφον εχετω τάριχος και πράσα, ταῦτα δε εσθιέτω ὡς πλείστα, οινον δε πινέτω γλυκύν. Τον δε λοιπόν χρόνον, λουέσθω πάσαν ημέρην ἅμα ἔωθεν θερμῷ πολλῷ, και μετά το λουτρόν φυλάσσειν χρή ὡς μη ριγώση, ἄλλα κατακλιθεῖς ευδέτω ὡς πλείστον χρόνον. Οκόταν δε αναστή εὔδων, περιελθετω σταδίους εἴκοσι το βραχύτατον ταύτη τη ημέρη· τησι δε ἄλλησιν ημέρησι πέντε σταδίους ἄλλους υπερβάλλων βαδιζέτω, ἐκάστης ημέρης προστιθείς, ἀχρις ἂν ἀφίκηται ες τους εκατόν σταδίους. Την δε κοιλήν υποκαθαίρειν δει εκ της ἡμερης χυλοῖσι τεύτλων και από κράμβης, χωρίς ἐκάτερα εψησας απηθήσαι χοέα εκατέρου· εἶτα ξυμμίξας ἅμα συνεψείν· το δε οἶος στεαρ το από των νεφρών τεταρτημόριον μνας εν ;μφοτέροισιν εψείν διελών· ὁκόταν δε μέλλη πιείσθαι, προς μεν της κράμβης τον χυλόν ἄλας παραβάλλειν, προς δε τον τών τευτλίων μέλι παραχέειν· εξόν δε χωρίς ἐκάτερον πίνειν, ἢ μέλι παρεγχεάς παρά την ετέρην κύλικα πίνειν, παρά δε την ετέρην ἄλας· εκπιείν δε χρή πάντα τον χυλόν.

Όταν αυτή είναι η κατάσταση του αρρώστου, πρέπει να τον φροντίζεις δίνοντας του τα ίδια φαγητά, ζωμούς, ποτά και φάρμακα με τους προηγούμενους. Η νόσος διαρκεί συνήθως εννέα χρόνια και στη συνέχεια ο ασθενής ζει αργοσβήνοντας. Λίγοι όμως γλιτώνουν, γιατί η ασθένεια είναι βαριά. Αν θέλεις [να τον αναλάβεις], πρέπει να τον θεραπεύεις με τον τρόπο τούτο: Πρώτα να τον υποβάλεις σε ατμόλουτρο. Αφού κάνεις τούτο, την επόμενη μέρα να του δώσεις να πει μισό χοέα νερόμελο, στο οποίο θα έχεις χύσει και λίγο ξίδι, και να του ζητήσεις να το πει μονορούφι. Ἐπειτα θα του φορέσεις πολλά ρούχα για όσο το δυνατόν περισσότερη ώρα. Αν δεν τα ανέχεται και θέλει να κάνει εμετό, να τον αφήσεις να κάνει. Αν περάσει πολλή ώρα και δεν του έρχεται εμετός, αφού πει μια μεγάλη κύλικα χλιαρό νερό θα του προκαλέσεις τον εμετό ερεθίζοντας τον λαιμό με φτερό. Όταν κάνει εμετό ὡστε να νιώσει καλύτερα, πρέπει -να αναπαυτεί το υπόλοιπο της ημέρας εκείνης. Όταν έρθει η ώρα του δείπνου να φάει λίγη ποσότητα, παστό κρέας και πράσα· από τούτα να φάει όσο γίνεται περισσότερα· και να πει γλυκό κρασί. Από κει και πέρα να λούζεται κάθε μέρα το πρωί με πολύ ζεστό νερό. Μετά το λουτρό να φυλάγεται να μην κρυώσει και πέφτοντας στο κρεβάτι του να κοιμάται όσο το δυνατόν περισσότερο. Όταν σηκωθεί από το κρεβάτι να περπατήσει εἴκοσι στάδια το λιγότερο εκείνη τη μέρα. Τις άλλες μέρες θα περπατάει κάθε μέρα περισσότερο, προσθέτοντας πέντε στάδια την ημέρα, μέχρι να φτάσει τα εκατό στάδια. Από την ημέρα εκείνη πρέπει επίσης να κάνει μέτρια καθαρση των εντέρων με χυλούς τεύτλων και κράμβης, τα οποία θα ψήσεις χωριστά και αφού στραγγίσεις ένα χοέα από το καθένα θα τα

Ταῦτα μὲν ποιέειν χρὴ τριήκοντα ἡμέρας· τῷ δὲ δευτέρῳ μηνὶ ἐσθιέτω ἄρτον καὶ κρέα πίονα ὑὸς ἐφθά, ἄλλο δὲ μηδὲν οἶνον δὲ πινέτω λευκόν, αὐστηρον, καὶ οὐδὲν οὐδοιπορεέτω μὴ ἐλάσσῃ σταδίων τριήκοντα πρὸ τοῦ δείπνου, μετὰ δὲ τὸ δείπνον δέκα, καὶ μὴ ριγούτῳ, ἀλλ' ἐσκεπάσθω. Ταῦτα ἡν ποιέη, ρήϊον οἴσει τὴν νούσον. Τῷ δὲ τρίτῳ μηνὶ κυκεῶνα ἀνθινήν πινέτω* σελίνου ρίζας καὶ ἀνηθὸν καὶ πήγανον καὶ μίνθην καὶ κορίανον καὶ μήκωνας ἀπαλᾶς καὶ ὤκιμον καὶ φακὸν καὶ ροιῆς γλυκῆς καὶ οἰνώδεος χυλόν· εἶναι δὲ χρὴ τᾶς γλυκείας διπλασίας· εἶναι δὲ χρῆ τοῦ χυλοῦ ξυναμφοτέρων ἡμικοτύλιον καὶ οἴνου μέλανος ἡδέος αὐστηροῦ ἡμικοτύλιον καὶ ὕδατος κοτύλης ἡμισυ· ἔπειτα ἄνθεα τρίψας λεία, διήναι τούτῳ τῷ συγκεκρημένῳ, καὶ ἐγχεαὶ ἕξ κύλικα· ἔπειτα ἐπιβαλεῖν ἄλευρα ὀρόβων, ὀκόσον ὀξύβαφον, καὶ ἄλφιτον ἴσον, καὶ τυροῦ παλαιοῦ αἴγειου ξέσας τὸ ἴσον τοῖσιν ὀρόβοισι· ταῦτα ξυγκυκῆσας ἐκπίετω· ἔπειτα διαλιπῶν ὀλίγον χρόνον ἀριστάτω ἄρτον, καὶ ὄψον ἐχέτω τέμαχος νάρκης ἢ ρίνης ἢ γαλεοῦ ἢ βατίδος, καὶ κρέα ὑὸς ἐσθιέτω ἐφθά, καὶ παχυνέτω ἑωυτόν, ἡσυχίην ἄγων ὡς μάλιστα, καὶ πυριην διὰ δεκάτης ἡμερῆς ἕξ ἑωυτόν ἡσυχῆ. Τῷ δὲ τετάρτῳ μηνὶ πυριην διὰ πέμπτης ἡμέρης ἀτρέμα, καὶ ἐσθιέτω ὄψον ὡς πλεῖστον ὄψω δὲ χρεασθῶ τυροῖσι καὶ κρέασιν ὀλίγοισιν, οἷος ἐφθοῖσιν. Ὀδοιπορεέτω δὲ καὶ σταδίους, ὡς προσθεν εἴρηται, ἀρξάμενος δὲ τοῦ τετάρτου μηνὸς τῆς πρώτης ἡμερῆς ἀπὸ δέκα σταδίων βαδιζέτω, καὶ καθ' ἐκάστην προστιθετῶ, μέχρις ἂν αὐτῷ ὀγδοήκοντα γένωνται στάδιοι· περιπατεέτω δὲ τῆς ἡμέρης ὀγδοήκοντα σταδίους, [πρὸ τοῦ δείπνου τριήκοντα,] μετὰ τὸ δείπνον εἴκοσι, ὄρθρου τριήκοντα. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαιτάσθω μαζὰν

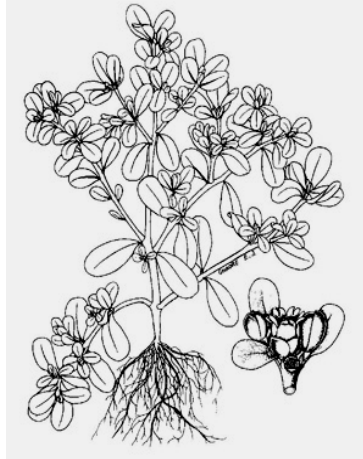
ἀνακατέψεις καὶ θὰ τὰ ψήσεις μαζί. Στὸ καθένα θὰ ἔχεις βράσει λίπος ἀπὸ νεφρᾶ προβάτου μοιράζοντας στα δύο ἓνα κομμάτι λίπους βάρους ἐνὸς τετάρτου τῆς μνας. Ὅταν πρόκειται νὰ πει, θὰ προσθέσεις ἀλάτι γιὰ τὸν χυλὸ τῆς κράμβης καὶ μέλι γιὰ τὸν χυλὸ τῶν τεύτλων. Μπορεῖ νὰ πει καὶ τὸ καθένα χωριστὰ, ρίχνοντας στὴ μία κύλικα μέλι καὶ στὴν ἄλλη ἀλάτι. Πρέπει νὰ πει ὅλο τὸν χυλὸ. Τούτα πρέπει νὰ κάνεις γιὰ τριάντα μέρες.

Τὸν δεῦτερο μῆνα νὰ τρώει ψωμί καὶ παχὺ χοιρινὸ κρέας βραστό καὶ τίποτε ἄλλο. Νὰ πίνει λευκὸ, στυφὸ κρασί καὶ νὰ κάνει πεζοπορία ὄχι λιγότερο ἀπὸ τριάντα στάδια πρὶν τὸ δείπνο καὶ μετὰ τὸ δείπνο δέκα καὶ νὰ μὴ κρυώνει, ἀλλὰ νὰ εἶναι καλὰ σκεπασμένος. Ἄν κάνει τούτα θὰ ἀντιμετωπίσει ευκολότερα τὴν ἀσθένεια. Τὸν τρίτο μῆνα νὰ πίνει κυκεῶνα ἀπὸ λουλούδια· θὰ πάρεις ρίζες ἀπὸ σέλινο, ἀνηθὸ, ἀπήγανο, δυόσμο, κορίανο, παπαρούνα φρέσκια, βασιλικὸ, φακὴ καὶ χυμὸ ἀπὸ ρόδια γλυκὰ καὶ ξινὰ· ὁ χυμὸς ἀπὸ τὰ γλυκὰ ρόδια πρέπει νὰ εἶναι διπλάσιος. Ὅλος ὁ χυλὸς θὰ εἶναι μισὴ κοτύλη. Θὰ πάρεις καὶ μισὴ κοτύλη μαῦρο, γλυκὸ, στυφὸ κρασί καὶ μισὴ κοτύλη νερό. Μετὰ, ἀφοῦ τρίψεις τὰ λουλούδια σὲ πολὺ ψιλὰ κομμάτια, θὰ τὰ ἀνακατώσεις με τὸ μείγμα τούτο καὶ θὰ τὸ ρίξεις σὲ κύλικα. Ἐπειτα θὰ προσθέσεις ἓνα ὀξύβαφο ἄλευρα ἀπὸ ρόβια καὶ ἄλλο τόσο κριθάλευρο καὶ θὰ τρίψεις παλιὸ κατσικίσιο τυρὶ ἰσῆς ποσότητος με τὰ ρόβια. Ἀφοῦ τὰ ἀνακατέψεις ὅλα αὐτὰ ὁ ἀσθενὴς πρέπει νὰ τὰ πει. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἀφήσεις νὰ περάσει λίγη ὥρα, θὰ φάει ψωμί. Ἀργότερα ἀς φάει ἓνα κομμάτι μουδιάστρα ἢ ρίνα ἢ γαλέο ἢ βατί· χοιρινὸ κρέας βραστό ἀς φάει ἐπίσης. Καὶ νὰ φροντίζεις νὰ παχαίνει ἀναπαυόμενος ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο καὶ νὰ κάνει κάθε δέκα μέρες ἓνα ἀτμόλουτρο χωρὶς νὰ

καὶ ἄρτον ἐσθίων ἀμφότερα, καὶ ὄψον ἐχέτω σελάχια, καὶ κρέα δὲ πάντα ἐσθιέτω, πλὴν βοείων καὶ χοιρείων ἰχθύων δὲ τῶνδε ἀπεχέσθω, κεστρέος καὶ ἐγγέλυος καὶ μελανούρου· ἐσθιέτω δὲ νάρκην καὶ ρίνην καὶ βατίδα καὶ γαλεὸν καὶ τρυγόνα καὶ βατράχους, τῶν δὲ ἄλλων μηδὲν ἦν δὲ δοκέη ἀσινέα εἶναι, καὶ κυκεῶνα, ἐπειδὴν θέλη καθευδῆσαι, πινέτω ἀπὸ οἴνου μέλανος, ἠδέος, παλαιοῦ, δικότυλον κύλικα, καὶ μεθ' ἡμέρην τῷ αὐτῷ οἴνω χρεεσθω ἐπὶ σιτίῳ. Καὶ ὁδοιπορεέτω τῆς ἡμέρης, ἑκατὸν πενήκοντα σταδίους, [πρὸ τοῦ δείπνου ἐννενήκοντα,] μετὰ τὸ δεῖπνον εἴκοσιν, ὄρθρου δὲ τεσσαράκοντα. Οὗτος οὕτω θεραπευόμενος γίνεται ἐν ἑνιαυτῷ ὑγιής.

αναστατώνεται. Τον τέταρτο μήνα να κάνει κάθε πέντε μέρες ατμόλουτρο χωρίς να αναστατώνεται και να τρώει όσο το δυνατόν περισσότερο. Να τρώει λίγο τυρί και από κρεατικά λίγο αρνί βραστό. Και να πεζοπορεί όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, κάνοντας αρχή την πρώτη μέρα του τέταρτου μήνα, οπότε θα βαδίσει δέκα στάδια, και προσθέτοντας κάθε μέρα, μέχρι τα στάδια να γίνουν ογδόντα. Τα ογδόντα στάδια να τα διανύει με τον τρόπο τούτο, κάνοντας (πριν το δείπνο τριάντα) μετά το δείπνο είκοσι και το πρωί τριάντα. Τον υπόλοιπο χρόνο να τρώει και κριθαρένιο και σταρένιο ψωμί και να έχει για φαγητό σελάχια και όλα τα είδη κρεάτων, εκτός από βοδινό και χοιρινό. Από τα ψάρια να μην τρώει τα παρακάτω: κεστρέα, χέλι και μελανούρι- να τρώει, όμως, μουδιάστρα, ρίνα, βατί, και γαλέο και τρυγόνες και βατράχους και από τα άλλα κανένα. Επίσης, αν δεν του κάνει κακό, όταν το τραβά η ὄρεξη του, να πίνει πριν κοιμηθεί κυκεῶνα ἀπὸ μαύρο, γλυκό, παλιό κρασί. Κάθε μέρα να πίνει ἀπὸ το ἴδιο κρασί και με το φαγητό. Και να πεζοπορεί ἑκατὸν πενήκοντα στάδια τη μέρα, (πριν το δείπνο ἐννενήκοντα) μετὰ το δείπνο εἴκοσι και το πρωί σαράντα. Με τη θεραπεία τούτη σε ἕνα χρόνο θα γίνει καλά.

Περὶ των εντὸς παθῶν 16|12

Αντράκλα

Portulaca Oleracea

PORTULACACEAE

Άλλες ονομασίες: Γλιστρίδα.

Άνδράχνη ψύχει ή ποταινίη, Η αντράκλα, φρέσκια, δροσίζει, τεταριχευμένη δὲ θερμαίνει.

Περί διαίτης Β|54

Όταν δὲ δύσοδμα ἔη, καὶ οὐ κούσκηται, ἀνδράχνην καὶ χηνὸς ἔλαιον μίσειν καὶ προστιθέναι.

Όταν τα ἔμμηνα ἔχουν ἀσχημη μυρωδιά καὶ ἡ γυναίκα δὲν συλλαμβάνει, ἀνακατεύετε ἀντράκλα καὶ λίπος χήνας καὶ τα τοποθετεῖτε ὡς ὑπόθετο.

Περί γυναικείων Α|15

Ἔτερον κητήριον· ἀνδράχνην τρίψας μετὰ στέατος χηνὸς καὶ σμύρνης καὶ πράσου σπέρματος καὶ βοὸς χολῆς, ἐν εἰρίῳ ἐνελίξας προστιθέναι πρὸς τὸ στόμα τῆς μήτρας.

Ἄλλο γὰρ τὴν σύλληψη: τρίβετε ἀντράκλα μαζί με λίπος χήνας, σμύρνα, σπῆρο πράσου καὶ βοδινὴ χολή, τα τυλίγετε σε μαλλί καὶ τα βάζετε στο στόμιο τῆς μήτρας.

Περί γυναικείων Α|75

Ἔτερον ἐκβόλιον· (...) Ἡ ἀνδράχνης καρπὸν λέαινε, δίδου δὲ ἐν οἴνω λευκῷ παλαιῷ.

Ἄλλος τρόπος γὰρ τὴν ἀποβολή του πλακούντα: (...) Ἡ κοπανίζετε καρπὸ ἀντράκλας καὶ τον δίνετε μέσα σε παλιὸ λευκὸ κρασί.

Περί γυναικείων Α|78

Κατάπλασμα ῥώνων· σκόροδα καὶ ἀνδράχνην καὶ σέλινον καὶ λωτοῦ πρίσματα καὶ κέδρου λεῖα ὁμοῦ μίξει,

Κατάπλασμα γὰρ τὴν ροές: παίρνετε σκόροδα, ἀντράκλα, σέλινο καὶ πριονίδια ἀπὸ λωτό καὶ κέδρο, τα

διείς δὲ ἐν μελικρήτῳ, κατάπλασμα ποιέειν. Ἡ βάτου φύλλα καὶ ῥάμνου καὶ ἐλαίης, ὁμοῦ λεῖα μῖξαι καὶ διέναι ἐν μελικρήτῳ, καὶ ζὺν ἀλφίτοισι καταπλάσσειν. Ἡ ἀκτῆς καὶ μυρσίνης φύλλα κατάπλασσε. Ἡ λωτοῦ πρίσματα καὶ συκαμίνου φύλλα καὶ ῥοῦν ζὺν ἀσταφίδι.

κοπανίζετε μαζί και τ' ανακατεύετε, τα διαλύετε σε νερό μελό και φτιάχνετε κατάπλασμα. Ἡ παίρνετε φύλλα βάτου, παλουριάς κι ελιάς, τα κοπανίζετε μαζί, τ' ανακατεύετε, τα διαλύετε σε νερό μελό και τα χρησιμοποιείτε ως κατάπλασμα μαζί με κριθάλευρο. Κατάπλασμα φτιάχνετε επίσης· με φύλλα κουφοξυλιάς και μυρτιάς ή με ξύσματα λωτού, φύλλα μουριάς, χρυσόξυλο και σταφίδα.

Περί γυναικείων Β|84

Ἰστέρας ἐς χώρην ἄγει, τοῦ κρότωνος ῥίζα πινομένη, ἢ κύμινον αἰθιοπικόν, ἢ σέλινον, ἢ μαράθρου σπέρμα καὶ ἀννήσου, πέπερι ἢ σμύρνα, καὶ ὀπὸς μήκωνος πινόμενος. Ἦν ἡ καρδίη πνίγηται ὑπὸ ὑστέρης, ἀναθλίβεται, καὶ πνεῦμα ἔχει καὶ ἄσθμα· δεῖ τὸν καρπὸν τῆς ἄγνου καὶ γλυκουσίδης ἐν οἴνῳ πίνειν, ἢ ἀβρότονον, καὶ πάνακες, καὶ ἀμμωνιακόν, ἢ πήγανον, ἢ ὑπνωτικόν μηκώνιον. Πάλιν οὖν εἰ ὁμοίως ἔχει, μελάνθιον τρίβειν λεῖον, καὶ μέλιτι δεύειν, καὶ ποιέειν οἶον βάλανον, καὶ πρὸς τῷ περῶ προστίθεναι· ἢ φιλίστιον ὁμοίως προστίθει· ἢ τηλέφιον, ἢ ἀνεμώνης φύλλα τρίψας, ἔνθες ἐς τρυχίον, καὶ σμύρνην σμικρὴν ξυμμίσγειν. Ἦν ἐς τὴν ὄσφυν αἰ ὑστέραι καταστηρίξωσι, μὴ ψαύη δὲ τῆς κεφαλῆς ἢ πνίξι, ἐσθιέτω πουλύποδας ἐφθούς, καὶ οἶνον πινέτω μέλανα εὐώδεα ἄκρητον ὡς πλείστον. Ὅταν δὲ ὡς πρὸς τὰ σπλάγχνα τραπεῖσαι πνίγωσιν, οἶνον κέδρινον καὶ κύμινον αἰθιοπικόν πινέτω, καὶ θερμῶ λουέσθω, καὶ πυριήσθω τὰ εὐώδεα.

Για την επαναφορά της μήτρας στη θέση της ενδείκνυται το ποτό από ρίζα κρότωνα ή το αιθιοπικό κύμινο, το σελινο ή ο σπόρος του μάραθου και του ἀνήθου, το πιπέρι ή η σμύρνα, καθώς και ο χυμός της παπαρούνας ως ποτό. Αν η καρδιά πνίγεται από τη μήτρα, η αναπνοή είναι δύσκολη και συχνή. Πρέπει τότε να πει η γυναίκα μέσα σε κρασί σπόρο λυγαριάς και παιωνίας ή αβρότονο, πάνακες και αμμωνιακό κόμμα, απήγανο ή υπνωτικό όπιο. Αν πάλι η γυναίκα παραμένει στην ίδια κατάσταση, κοπανίζετε καλά μελάνθιο, το βρέχετε με μέλι, του δίνετε σχήμα βελανιδιού και το τοποθετείτε με φτερό· ή τοποθετείτε με τον ίδιο τρόπο φιλιστιο. Ἡ κοπανίζετε άγρια αντράκλα ή φύλλα ανεμώνης, τα βάζετε σε κουρέλι και τ' ανακατεύετε με λίγη σμύρνα. Αν η μήτρα στηριχτεί στη μέση και το πνίξιμο δεν επιδρά στο κεφάλι, η γυναίκα πρέπει να τρώει βρασμένα χταπόδια και να πίνει μαύρο, αρωματικό κι ανέρωτο κρασί, σε όσο το δυνατό μεγαλύτερη ποσότητα. Ὅταν η μήτρα στραφεί προς τα σπλάγχνα και προκαλέσει πνίξιμο, η γυναίκα πρέπει να πει κρασί από κέδρο και αιθιοπικό κύμινο, να πλυθεί με ζεστό νερό και να κάνει αρωματικούς υποκαπνισμούς.

Περί γυναικείων Β|92

Τοῦ ἴου καὶ τῆς ἀνδράχνης τὸν καρπὸν, ταῦτα μίξας, λεῖα κόψας, δίδου ἐν οἴνῳ λευκῷ παλαιῷ. Ἐπιμήνια κατασπᾶ.

Ανακατεύετε σπόρο βιολέτας και αντράκλας, καλά κοπανισμένους, και τους δίνετε μέσα σε παλιό λευκό κρασί. Τούτο είναι εμμηναγωγό.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Απήγανος

Ruta graveolens L.

RUTACEAE

Πήγανον ούρέεται μᾶλλον ἢ διαχωρέει, καὶ συστρεπτικόν τι ἔχει, καὶ πρὸς τὰ φάρμακα τὰ βλαβερά ὠφελεί προπινόμενον.

Ο απήγανος είναι περισσότερο διουρητικός παρά υπακτικός και έχει ορισμένες πηκτικές ιδιότητες: όταν πίνεται πριν, εξουδετερώνει δηλητηριώδεις ουσίες.

Περί διαίτης Β|54

Νῦν δὲ ἐρέω ἀμφὶ λοχείων καὶ τῶν μετὰ τὸν τόκον ἰόντων. Ὅταν γυνή ἢ τὰ λοχεῖα μὴ καθαρῇ, ἢ τὰ ἐπιμήνια μὴ ἴη, ἢ καὶ ἡ ὑστέρα σκληρὴ ἦ, ὀδύνη ἔχει τὴν ὀσφύν, καὶ τοὺς μὲν κενεῶνας καὶ βουβῶνας καὶ μηροὺς καὶ πόδας ἀλγέει πικρῶς, καὶ ἡ γαστήρ ἐπαίρεται, καὶ φρῖκαι διὰ τοῦ σώματος διαίσσουσιν, ἐκ δὲ τῶν τοιουτέων πυρετοὶ γίνονται ὀξέες. Ταύτην τὴν οὕτως ἔχουσαν, ἣν μὲν ἄπυρος ἦ, διαιτᾶν λουτροῖσι, λιπαίνειν δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν ἐλαίῳ ἀνθινῷ· ἐψεῖν δὲ μαλάχην, ἢ ἔλαιον κύπρινον

Τώρα θ' αναφερθώ στα λόγια και σε ό,τι άλλο ακολουθεί τον τοκετό. Όταν η γυναίκα δεν έχει επιλόχεια κάθαρση ή εμμηνορρυσία, ή όταν η μήτρα της είναι σκληρή και υποφέρει από ενόχληση στη μέση και έντονους πόνους στα πλευρά, στους βουβώνες, στους μηρούς και στα πόδια, η κοιλιά της πρήζεται, ρίγη διαπερνούν το σώμα της και αυτά προκαλούν υψηλό πυρετό. Σ' αυτή την περίπτωση, αν η γυναίκα είναι απύρετη, ενδείκνυνται λουτρά και λίπανση του κεφαλιού με κρινέλαιο. Βράζετε μολόχα ή χύνετε σε νερό

ἐς ὕδωρ ἐγγέειν καὶ ἐγκαθίζεσθαι παρηγορικῶς· ἐν πάσῃσι δὲ τῆσι νούσοισιν, ἐφ' ὧν πυρίη ἀρήγει, ἄμεινον ὕστερον χρίεσθαι λίπα· ἦν δὲ πῦρ ἔχη, λουτρῶν ἀπέχεσθαι· πυριᾶν δὲ καὶ χλιάσμασι τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὴν ὄσφυν θεραπεύειν· διδόναι δὲ πίνειν τῶν φαρμάκων τῶν ὑστερικῶν, παραμίσγοντα ἢ τῆς σηπίης τῶν ὠῶν ἢ τοῦ καστορίου· μετὰ δὲ τοῦτο ροφείν διδόναι ἄλητον ζῦν πηγάνω ἐφθὸν ἢ ππισάνης χυλόν.

λάδι ἀπὸ κύπρου καὶ ἡ γυναῖκα κάνει μ' αὐτὸ μαλακτικὸ λουτρό της ἑδρας. Σ' ὅλες αὐτές τις αρρώστιες που οἱ υποκαπνισμοὶ εἶναι ωφέλιμοι, εἶναι προτιμότερη ἔπειτα ἡ ἐπάλειψη με λίπος. Ἄν ἡ γυναῖκα ἔχει πυρετό, καλὸ εἶναι, ν' ἀποφεύγει τὰ λουτρά. Πρέπει νὰ τοποθετεῖ θερμὰ ἐπιθέματα στο ὑπογάστριο καὶ νὰ κάνει θεραπεία γιὰ τὴ μέση της. Νὰ της δίνετε νὰ πει φάρμακα κατάλληλα γιὰ τὴ μήτρα, ἀναμειγμένα με ἀβγά σουπιάς ἢ καστόριο. Μετὰ δίνετε γιὰ ρόφημα ἀλεύρι βρασμένο με ἀπήγανο ἢ ζουμί ππισάνης.

Περὶ γυναικείων Α|35

Ἔτερον κυητήριον· γυναῖκα θεραπεύσαι, ὥστε ξυλλαβεῖν ἐν γαστρί· οὔρον λαβὼν παλαιὸν καὶ σιδήρου σκωρίην ὄσσην δὴ παλαστήν τὰ θρύμματα, ἔπειτα καθίσας τὴν γυναῖκα ἐπὶ δίφρου, καὶ ξυγκαλύψας καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν, ὑποθεῖς ποδανιπτῆρα, ἐμβαλεῖν κατὰ τρία διάπυρα τὰ θρύμματα· ἔστω δὲ τὸ οὔρον ὅσον χοῦς· καὶ ἐν τούτοις πυριῆν αὐτὴν ὅσον τριήκοντα πυρίας· ἐπὴν δὲ πυριήσης, σμῆχε τὴν κεφαλὴν τῷ οὔρω, ὃ ἂν πυριηθῆ, ἐναποσβεννύων πάλιν τοὺς λίθους καὶ τὴν πυρίην πάλιν θερμήνας· μετὰ ταῦτα λοῦε κατὰ κεφαλῆς ὡς πλείστω, ἔψων ἐν τῷ ὕδατι πόλιον καὶ τῆς ἄγνου ὡς πλείστα· ταῦτα δὲ ποίει ἡμέρας ἐπτὰ· τρεῖς δὲ ὑποθυμῆν τούτων ἐκάστην πυρίην πρὸ τοῦ σμῆχεσθαι· χρίεσθω δὲ ἐκ τοῦ λουτροῦ ἐλαίω δαφνίνω. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον φαγοῦσα κρόμμου ἐμβάπτουσα ἐς μέλι, καὶ μελίκρητον χλιερὸν ὅσον κοτύλας τέσσαρας πιοῦσα, ἔπειτα, ἐπὴν φάγη, σμικρὸν ἐπισχοῦσα, ἀπεμεέτω· καὶ ἀνακλιθεῖσα ὑπτίη, τοῦ πηγάνου ἐχέτω καὶ ἐν τοῖσιν ὡσὶ καὶ ἐν τῆσι ῥισί· καὶ ἄρτον ζυμίτην, ὅσον ἕκτον μέρος χοίνικος, ἐς ζυμὸν ἐνθρύψασα

Ἄλλος τρόπος νὰ θεραπεύσετε τὴν γυναῖκα, γιὰ νὰ συλλάβει, εἶναι ὁ ἀκόλουθος· παίρνετε παλιά οὔρα καὶ σκουριά σιδήρου σε κομμάτια ὅσα χωρὰ μὴ παλάμη. Ἐπειτα βάζετε τὴν γυναῖκα νὰ καθίσει σε σκαμνί, καλύπτετε τὸ σῶμα καὶ τὸ κεφάλι της, βάζετε ἀπὸ κάτω λεκάνη γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν ποδιῶν καὶ ρίχνετε ἐκεῖ ἀνά τρία τὰ κομμάτια τῆς σκουριάς πυρωμένα. Ἡ ποσότητα τῶν οὔρων θὰ εἶναι ἴση μ' ἓνα χοεά. Ἔτσι θὰ κάνετε υποκαπνισμό με τριάντα κομμάτια σκουριά. Ὄταν γίνῃ ὁ υποκαπνισμὸς, τρίβετε τὸ κεφάλι με τὰ οὔρα που χρησιμοποιήθηκαν στὸν υποκαπνισμό, σβήνοντας πάλι τις πέτρες καὶ ἀναθερμαίνοντας τὸ υγρὸ. Μετὰ λούζετε τὸ κεφάλι ὅσο τὸ δυνατό πιο καλὰ με νερό που θὰ ἔχετε βράσει πόλιο καὶ λυγαριά σε μεγάλη ποσότητα. Κάντε αὐτὰ γιὰ ἐπτὰ μέρες.

Κάθε υποκαπνισμὸς θὰ γίνῃ τρεῖς φορές πρὶν ἀπὸ τὸ τρίψιμο τοῦ κεφαλιού. Ὑστερα ἀπὸ τὸ λουτρό ἡ γυναῖκα θ' αλείφεται με δαφνέλαιο. Μετὰ τὸ δεῖπνο, ἀφοῦ φάει κρεμμύδια βουτηγμένα σε μέλι καὶ πει τέσσερις κοτύλες χλιαρὸ νερόμελο, θὰ κρατήσῃ γιὰ λίγο τὸ φαγητό καὶ μετὰ θὰ κάνει ἐμετό. Θὰ ξαπλώσῃ σε ὑπτία θέση καὶ θὰ ἔχει στ' ἀφτιά καὶ

ὄρνιθος, ἔχοντα σελίνου ὅσον χήμην, προσφερέσθω· καὶ πάλιν δίδου τὸ ἴσον ἐπὶ τῷ δείπνῳ· τῷτὸ δὲ ποίειε τὰς ἑπτὰ ἡμέρας. Ἐπειτα δὲ τὴν κοιλίην κλύζε ἡμέρας ἑπτὰ· ἔστω δὲ κλύσμα ῥητίνης δραχμαὶ τέσσαρες, μέλιτος ὀξύβαφον τῶν πλατέων, ἔλαιον ἴσον, πυρῶν σητανίων χυλὸς, νίτρου ἀφρὸς, ὡὰ ἑπτὰ· κοτύλαι δὲ ὀκτώ τοῦ κλύσματος, τουτέων αἱ τρεῖς ππισάνης χυλοῦ· κλυζέτω δὲ πλαγίην, καὶ λοῦε ὀλίγῳ. Προστιθέσθω δὲ καὶ βαλάνους ἑπτὰ, τῆς ἡμέρης, κατεχέτω δὲ ἔστ' ἂν κατατακῆ· ἔστωσαν δὲ λιβάνου, νίτρου, χαλβάνης, μέλιτος ἔφθοῦ· σίτῳ δὲ χρήσθω τῷ αὐτῷ. Ὑποθυμία δὲ πόλιον, ὄνου τρίχας, λύκου κόπρον, ἐπίβαλλε δὲ ὡς πλεῖστον ἐπὶ ἀνθρακιῆν, καὶ περικαθίσας αὐτὴν καὶ περιστείλας θυμία, φυλασσόμενος μὴ κατακαύσης.

στα ρουθούνια απήγανο. Θα της δώσετε ακόμα ψωμί φτιαγμένο με προζύμι, σε ποσότητα ίση με το ένα έκτο της χοίνικας, θρυμματισμένο μέσα σε ζυμό κότας, που θα περιέχει σέλινο βάρους μιας χήμης. Το ίδιο και σε ίση ποσότητα θα της δώσετε και με το βραδινό της φαγητό. Αυτό πρέπει να γίνεται για επτά μέρες. Ἐπειτα, επίσης για επτά μέρες, κάνετε υποκλυσμούς της κοιλιάς με κλύσμα από τέσσερις δραχμές ρετσίני, μέλι όσο ένα πλατύ πιάτο σούπας, άλλο τόσο λάδι, αφέψημα από σιτάρι της ίδιας χρονιάς, αφρό νίτρου κι επτά αβγά. Το κλύσμα θα έχει βάρος οκτώ κοτύλες και από αυτές οι τρεις θα είναι αφέψημα ππισάνης. Η γυναίκα θα δέχεται το κλύσμα από πλάγια θέση και θα πλένεται με λίγο νερό. Θα βάζει επίσης επτά υπόθετα την ημέρα και θα τα κρατά μέσα, μέχρι να λιώσουν εντελώς. Τούτα θ' αποτελούνται από λιβάνι, νίτρο, χαλβάνη και βρασμένο μέλι. Θα καταναλώνει την ίδια τροφή. Ο υποκαπνισμός θα γίνεται με πόλιο, τρίχες γαιδάρου, περιπτώματα λύκου, τα οποία θα ρίχνετε σε όσο το δυνατό μεγαλύτερη ποσότητα πάνω σε κάρβουνα βάζετε τη γυναίκα να καθίσει πάνω τους και αφού τη σκεπάσετε, κάνετε υποκαπνισμο, προσέχοντας να μην την κάψετε.

Περί γυναικείων Α|75

Διεκβόλιον, ἦν ἀποθάνη τὸ ἔμβρυον· (...) Ἄλλο· καρκίνους ποταμίους πέντε καὶ λαπάθου καὶ πηγάνου ῥίζαν, καὶ αἰθάλην ἀπὸ τοῦ ἵπνοῦ τρίψασα ὁμοῦ πάντα καὶ ἐνώσασα ἐν μελικρήτῳ, ὑπαιθριον θεῖσα, πινέτω νῆστις τρίς.

Παρασκεύασμα για την αποβολή του εμβρύου που έχει πεθάνει: (...) Ἄλλο: παίρνετε πέντε καβούρια του ποταμού, ῥίζα λάπαθου και απήγανου και καπνιά του φούρνου, τα κοπανίζετε όλα μαζί, τα ανακατεύετε μέσα σε νερόμελο, τ' αφήνετε στο υπαίθρο και δίνετε στη γυναίκα να τα πιει τρεις φορές νηστική.

Περί γυναικείων Α|91

Ἦν ἐρυσίπελας ἐν τῆσι μήτρησι γένηται, οἰδήματα γίνεται

Αν παρουσιαστεί ανεμοπύρωμα στη μήτρα, σχηματίζονται οιδήματα με

πλενωδέστατα ἀπὸ τῶν ποδῶν ἀρξάμενα ἕς τὰ σκέλεα πάντα καὶ ἕς τὴν ὀσφύν. Ὅσῳ δ' ἂν ὁ χρόνος πλείων γίνηται, καὶ ὁ θώρηξ ἐπάϊει, καὶ οἰδίσκεται, καὶ περιψύχεται πᾶσα, καὶ πῦρ ἔχει μέγα, καὶ ῥίγος ἐπιλαμβάνει, καὶ πνεῦμα πυκνὸν, καὶ λιποθυμίη, καὶ ἀσθενείη, καὶ ὀδύνη παντὸς τοῦ σώματος· δυσθυμεί τε καὶ αἰολᾶται τῇ γνώμῃ, καὶ τὸ πάθος ἀνέρχεται ἐκ τῆς κάτω κοιλῆς ἕς τὰς ἰξύας καὶ ἕς τὰ νῶτα καὶ τὰ ὑποχόνδρια καὶ τὰ στέρνα καὶ τὸν τράχηλον καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν στόμαχον, καὶ δοκέει θανεῖσθαι· ὀκόταν δὲ λύηται ἢ ὀδύνη, νάρκη ἔχει τὰς ἰξύας καὶ τοὺς βουβῶνας καὶ τὰ σκέλεα, καὶ τὰ ἐν τῆσιν ἰγνύησι πέλια γίνονται, καὶ ὀλίγον χρόνον δοκέει ῥάων εἶναι· ἔπειτα αὔθις πονέεται, καὶ ὁ χρῶς φλυκταινέων καταπίμπλαται, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρυθρήματα λάζεται προφανέα καὶ δηλεόμενα, καὶ ὁ φάρυγξ αὔσος, καὶ ἡ γλῶσσα τρηχεῖη. Αὕτη ἢ νοῦσος εἰ ἐγκύμονα σχοίη, κτείνει. Ἦν δὲ μὴ, ἰητρείην χρῆ προσάγειν· ὄνου γάλα πιπίσκειν καὶ καθαίρειν· ἦν δὲ μὴ λύηται ὧδε, ψύχειν τὴν κοιλῆν ἐν μαλθακοῖσι ψύγμασι, καὶ προσθέτοισι μὴ περισκελέσι, καὶ καθῆραι κούφοισιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον, καὶ ἐμέειν· ἀγαθὸν δὲ ἀκτῆς φύλλα λαμβάνειν ἐφθὰ ξὺν ὀριγάνῳ ἢ θύμῳ ἢ πηγάνῳ· ἦν δὲ τὸ πῦρ μεθίη, καὶ οἶνον καὶ σιτία διδόναι γλυκέα. Παῦραι δὲ ὑγιαίνονται.

ἀφθονη βλέννα, που αρχίζουν από τα πόδια κι απλώνονται σε ὅλη την ἔκταση των κάτω ἄκρων και στη μέση. Ὅσο περνά ο καιρός, επηρεάζεται και ο θώρακας. Η γυναίκα πρήζεται και κρυώνει ολόκληρη. Κυριεύεται ἀπὸ υψηλό πυρετό, ῥίγος, συχνή αναπνοή [δύσπνοια], λιποθυμίες, ἀδυναμία και πόνους σ' ὅλο το σῶμα. Χάνει το κέφι και τα λογικά της. Η πάθηση ανεβαίνει ἀπὸ τὴν κοιλιά προς τη μέση, τὴν πλάτη, τα υποχόνδρια, το στέρνο, τὸν τράχηλο, το κεφάλι και τὸν οισοφάγο και φαίνεται πως ο θάνατος πλησιάζει. Ὄταν ο πόνος σταματά, ἡ μέση, οἱ βουβῶνες και τα πόδια μουδιάζουν. Οἱ ἰγνύες μελανιάζουν και για λίγο ἡ ἀρρωστη φαίνεται καλύτερα. Ἐπειτα τὴν πιάνουν πάλι οἱ πόνοι, το δέρμα της γεμίζει με φουσκάλες και το πρόσωπο της με φανερά και νοσηρά ἐρυθρήματα. Ὁ φάρυγγας ξεραίνεται, ἡ γλῶσσα γίνεται τραχιά. Ἄν ἡ ἀσθένεια αὐτὴ προσβάλει ἐγκυο γυναίκα, τὴ θανατώνει. Ἄν ἡ ἀρρωστη δὲν εἶναι ἐγκυος, θα τὴ θεραπεύσετε με γαῖδουρίσιο γάλα, που θα τὴν καθαρῖσει. Ἄν τούτο δὲν ἀποδειχτεῖ ἀποτελεσματικό, ὀροσίζετε τὴν κοιλιά με μαλακτικά και ψυχρά ἐπιθέματα, χρησιμοποιεῖτε ὑπόθετα που δὲν ξεραίνουν, καθαρῖζετε ελαφρά και σιγά σιγά και προκαλεῖτε ἐμετό. Καλό εἶναι να παίρνει ἡ πάσχουσα φύλλα κουφοξυλιάς βρασμένα μαζί με ῥίγανη, θυμάρι ἢ ἀπήγανο. Ἄν ο πυρετός υποχωρήσει, τὴς ἐπιτρέπετε να πάρει κρασί και γλυκιά τροφή. Λίγες γυναίκες ξαναβρίσκουν τὴν υγεία τους.

Περὶ γυναικείων Β|65

Κυνάγχη· πυρετὸς λαμβάνει καὶ ῥίγος καὶ ὀδύνη τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ σιαγόνια οἰδίσκεται, καὶ τὸ πτύαλον χαλεπῶς καταπίνει, ἀποπτύει δὲ καὶ τὰ σίαλα σκληρὰ καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ ἐν τῇ φάρυγγι κάτω ῥέγχει· καὶ ἦν

Κυνάγχη: Παρουσιάζονται πυρετός, ῥίγη και πόνος στο κεφάλι, πρήζονται τα σιαγόνια, ο ασθενής καταπίνει με δυσκολία το σάλιο του και αποβάλλει λίγο λίγο σάλια που περιέχουν σκληρές ουσίες και ἔχει ρόγχο που

καταλαβὼν τὴν γλῶσσαν σκέπτῃ, ὁ μὲν γαργαρεὼν οὐ μέγας, ἀλλὰ λαπαρός· ἢ δὲ φάρυγξ ἔσωθεν σιάλου γλίσχρου ἔμπλεως, καὶ οὐ δύναται ἐκχρέμπεσθαι, καὶ οὐκ ἀνέχεται κείμενος, ἀλλ' ἦν κατακέηται, πνίγεται. Τοῦτον ἦν οὕτως ἐπιτύχης ἔχοντα, ποιέειν τάδε· πρῶτον μὲν σικύας προσβάλλειν πρὸς τὸν σπόνδυλον τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ τὸν πρῶτον ἐπὶ τὰ καὶ ἐπὶ τὰ, παραξυρήσας ἐν τῇ κεφαλῇ παρὰ τὸ οὐς ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἐπὶ τὴν ἀποσφίγξης τὴν σικύην, ἔαν προσκέεσθαι ὡς πλεῖστον χρόνον· ἔπειτα πυριῶν αὐτὸν ὄξει καὶ λίτρῳ καὶ ὀριγάνῳ καὶ καρδάμου σπέρματι, τρίψας λεῖα, κεράσας τὸ ὄξος ἰσόχρον ὕδατι, καὶ ἄλειφα ὀλίγον ἐπιστάξας, διεῖναι τούτῳ· ἔπειτα ἐς χυτρίδιον ἐγγέας, ἐπιθείς ἐπίθημα, καὶ κατασκεπάσας, τρυπήσας τὸ ἐπίθημα, κάλαμον ἐνθεῖναι κοῖλον· ἔπειτα ἐπιθείς ἐπ' ἄνθρακας, ἀναζέσαι, καὶ ἐπὶ τὴν διὰ τοῦ καλάμου ἢ ἀτμὶς ἀνίη, περιχάσκων ἐλκέτω ἔσω τὴν ἀτμίδα, φυλασσόμενος μὴ κατακαύσῃ τὴν φάρυγγα· ἔξωθεν δὲ σπόγγους βάπτων ἐς ὕδωρ θερμὸν, προστιθέσθω πρὸς τὰς γνάθους καὶ τὰ σιαγόνια. Ἀναγαργάριστον δὲ αὐτῷ ποιέειν ὀρίγανον καὶ πήγανον καὶ θύμβραν καὶ σέλινον καὶ μίνθην καὶ λίτρον ὀλίγον, μελίκρητον κεράσας ὕδαρες, ὄξος ὀλίγον ἐπιστάξαι· λεῖα τρίψας τὰ φύλλα καὶ τὸ λίτρον, τούτῳ διεῖς, χλιήνας, ἀναγαργαρίζετω· ἦν δὲ τὸ σίαλον ἴσχηται, μύρτου λαβὼν ράβδον, λείην ποιήσας, καὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐπικάμψας τὸ ἀπαλὸν, κατειλίξας αὐτὸ ἐν εἰρίῳ μαλθακῷ, καθορῶν ἐς τὴν φάρυγγα, τὸ σίαλον ἐκκαθαίρειν· καὶ ἦν ἢ γαστήρ μὴ ὑποχωρήη, βάλανον προστιθέσθαι ἢ ὑποκλύζειν· ῥοφανέτω δὲ τὸν χυλὸν τῆς ππισάνης καὶ ὕδωρ ἐπιπινέτω. Ἦν δὲ οἱ οἴδημα ἐκφύη καὶ οἰδίσκηται

ξεκινὰ ἀπὸ τοῦ κάτω μέρος τοῦ φάρυγγα τοῦ· εἰς τραβώντας τὴν γλῶσσαν ἔξω, γίνεαι ἐξέταση τοῦ στόματος, θα δεῖ κανεῖς ὅτι ἡ σταφυλὴ δὲν ἔχει μεγαλώσει, ἀλλὰ εἶναι μαλακὴ καὶ ὅτι ὁ φάρυγγας εἶναι γεμάτος ἀπὸ σάλιο κολλώδες καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπόχρεμψη καὶ ὁ ασθενὴς αισθάνεται δυσφορία ὅταν εἶναι ξαπλωμένος, γιατί στη θέση τούτη νιώθει να πνίγεται.

Εάν κάποιος περιέλθει στην κατάσταση τούτη, για να γίνει καλά, πρέπει να εφαρμοστεί ἡ ἀκόλουθη θεραπεία: Πρῶτα πρέπει να βάλουν βεντούζες ἐκατέρωθεν τοῦ πρώτου σπονδύλου τοῦ τραχήλου, ἀφοῦ ξυριστῆί το κεφάλι καὶ ἀπ' τις δυο πλευρὲς κοντὰ στο ἀφτί, καὶ, ὅταν συσφιχθῆί ἡ βεντούζα, πρέπει να μείνει ἐκεῖ ὅσο γίνεται περισσότερο χρόνο· ἔπειτα πρέπει να γίνει ἀτμόλουτρο με ξίδι, νίτρο, ρίγανη καὶ σπῆρο ἀπὸ κάρδαμο· αὐτὰ, ἀφοῦ τριφθοῦν καλά καὶ ἀναμειχθοῦν με ξίδι καὶ νερό σε ἴση ποσότητα καὶ προστεθῆί σε τούτα λίγο λάδι, πρέπει να μουσκέψουν καὶ ἔπειτα να χυθοῦν σε μικρὴ χύτρα, να μπει ἀπὸ πάνω σκέπασμα καὶ, ἀφοῦ σκεπαστῆί ἡ χύτρα καλά, να ἀνοιχθῆί ὀπή στο σκέπασμα καὶ να περαστῆί σε αὐτὴν κούφιο καλάμι· μετὰ ἡ χύτρα να τοποθετηθῆί πάνω σε κάρβουνα για να ζεσταθῆί το μείγμα καὶ, ὅταν ἀρχίσουν να βγαίνουν ὑδρατμοὶ ἀπὸ το καλάμι, ὁ ασθενὴς πρέπει να κάνει εἰσπνοὲς με αὐτοὺς, ἀνοίγοντας καλά το στόμα τοῦ καὶ προσέχοντας να μην κάψει τον λαιμό του· ἀπ' ἐξω, στις παρειὲς καὶ τα σιαγόνια, πρέπει να τοποθετηθοῦν σφουγγάρια που ἔχουν βραχέι με ζεστό νερό.

Πρέπει ἐπίσης ὁ ασθενὴς να κάνει γαργαρες με ρίγανη, ἀπήγανο, θρούμπι, σέλινο, μέντα καὶ λίγο νίτρο, τα ὁποῖα ἔχουν ἀναμειχθῆί με νερόμελο ἀραιωμένο με νερό καὶ στα ὁποῖα ἔχει σταχθῆί λίγο ξίδι· ἀφοῦ κοπανιστοῦν καλά τα φύλλα καὶ το

πρὸς τὰ στήθεα καὶ ἐρυθρὸν ἔη καὶ καίηται, ἐλπίδες πλέονες σωτηρίας· ποιέειν δὲ οἱ τάδε· ἐπὴν ἔξω τράπηται τὸ φλέγμα, τεύτλα ἐμβάπτων ἐς ὕδωρ ψυχρὸν, προστιθέναι· ἀναγαγαριζέτω δὲ χλιαροῖσι, καὶ ἀλουτέτω. Ταῦτα ποιέων μάλιστα ἂν ἐκφυγάνοι. Ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης, καὶ ἐκφυγάνουσιν ὀλίγοι.

νίτρο, πρέπει να βρεχτούν, να θερμανθούν και να χρησιμοποιηθούν για γαργάρες· εάν το σάλιο παραμένει, αφού πάρει κάποιος κλαδί μυρτιάς, το λειανει, λυγίζει το απαλό άκρο του, τυλίγει τούτο με μαλακό μαλλί και προσεκτικά καθαρίζει στον φάρυγγα το σάλιο. Εάν δεν ενεργηθεί ο ασθενής, πρέπει να του χορηγηθεί υπόθετο ή να γίνει κλύσμα· να πίνει ζωμό από κριθάρι και επιπλέον νερό. Εάν δημιουργηθεί οίδημα και το οίδημα τούτο βρίσκεται στο στήθος και παρουσιασθεί ερύθημα και ο άνθρωπος αισθάνεται κάψιμο, υπάρχουν πολλές ελπίδες σωτηρίας . Πρέπει να γίνουν τα εξής όμως, εάν το φλέγμα κατευθυνθεί προς τα έξω· αφού μουσκευθούν τεύτλα σε κρύο νερό, πρέπει να τοποθετηθούν από πάνω (στο μέρος που υποφέρει) και να γίνουν ζεστές γαργάρες, αλλά να μην πλυθεί ο ασθενής. Εάν τηρηθούν αυτά, ο άρρωστος μάλλον θα γλιτώσει. Ωστόσο η νόσος είναι θανατηφόρα και λίγοι διαφεύγουν τον θάνατο.

Περί νοῦσων το δεύτερον|26

Περιπλευμονίη· πυρετὸς ἴσχει ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα τὸ ἐλάχιστον· τὸ δὲ μακρότατον δύο δεούσας εἴκοσι, καὶ βήσσει ταύτας τὰς ἡμέρας ἰσχυρῶς, καὶ ἀποχρέμπεται τὸ μὲν πρῶτον σίαλον παχὺ καὶ καθαρὸν ἐβδόμη καὶ ὀγδόη, ἐπὴν δὲ ὁ πυρετὸς λάβη, ἐννάτη καὶ δεκάτη ὑπόγλυκυ καὶ πυῶδες, ἔστ' ἂν αἱ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν· καὶ ἦν μὲν ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρῃ ξηρανθῆ ὁ πλεύμων καὶ ἐκβήξη, ὑγιάζεται· ἦν δὲ μὴ, δύο δεούσαις εἴκοσι προσέχειν· καὶ ἦν μὲν ἐν ταύτησι παύσῃται τοῦ βήγματος, ἐκφεύγει· ἦν δὲ μὴ παύηται, εἴρεσθαι αὐτὸν, εἰ γλυκύτερον τὸ σίαλον, καὶ ἦν φῆ, ἢ νοῦσος ἐνιαυσίη γίνεται· ὁ γὰρ πλεύμων ἔμπυος γίνεται. Τούτῳ χρή

Περιπνευμονία: Η διάρκεια του πυρετού είναι δεκατέσσερις μέρες το ελάχιστο, ενώ το πιο πολύ δεκαοχτώ. Όλες αυτές τις μέρες ο ασθενής έχει ισχυρό βήχα και αποβάλλει με απόχρεμψη σάλιο αρχικά πηκτό και καθαρό την έβδομη και ὀγδοη μέρα, όταν όμως ανέβει πυρετός, την ένατη και δέκατη μέρα υπόγλυκο και μαζί με πύον, μέχρι να περάσουν δεκατέσσερις μέρες. Αν τη δέκατη πέμπτη μέρα στεγνώσει ο πνεύμονας και έχει γίνει απόχρεμψη με τον βήχα, ο ασθενής γίνεται καλά· ειδάλλως πρέπει να προσέξει ιδιαίτερα στις δεκαοχτώ μέρες· και αν σε τούτο το διάστημα σταματήσει ο βήχας, ο άνθρωπος γλιτώνει· αν όμως δεν σταματήσει, πρέπει να ερωτηθεί ο ασθενής αν το σάλιο του έγινε πιο γλυκό στη γεύση και, αν δώσει τούτος

τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας οἶνον διδόναι γλυκὺν, λευκὸν, ὑδαρέα, κατ' ὀλίγον πίνειν πυκινά· ῥοφάνειν δὲ τῆς ππιδάνης τὸν χυλὸν διδόναι, μέλι παραμίσγων, τρεῖς τῆς ἡμέρης, ἔστ' ἂν αἱ ὀκτωκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσι καὶ ὁ πυρετὸς παύσῃται. Κινδυνεύει δὲ μάλιστα ἐν τῆσιν ἐπτὰ ἢ ἐν τῆσι τεσσαρεσκαίδεκα· ἐπὴν δὲ τὰς ὀκτωκαίδεκα ἡμέρας ὑπερβάλη, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, ἀλλὰ πτύει πῦον, καὶ τὰ στήθεα πονέει, καὶ βήσσει. Ὄταν οὕτως ἔχη, πιπίσκειν νῆστιν τὸ σὺν τῷ ἐλελισφάκῳ, καὶ ῥοφάνειν ἔντος, στέαρ συμμίσγων πλέον, ἢν μὴ θάλπος ἦ· ἢν δ' ἦ, μὴ ῥοφανέτω, ἀλλὰ σιπίοισι χρήσθω ἀλυκοῖσι καὶ λιπαροῖσι καὶ τοῖσι θαλασσίοισι μᾶλλον ἢ κρέασι· καὶ ἢν μὴ σοι δοκῆ καθαίρεσθαι κατὰ λόγον, ἐγχεῖν καὶ πυριᾶν· ἢν μὲν παχὺ ἦ τὸ πῦον, πυριᾶν· ἢν δὲ λεπτόν, ἐγχεῖν· καὶ τῶν σιπίων ἔχεσθαι ὡς μάλιστα, καὶ τῶν δριμέων ἀπέχεσθαι καὶ κρεῶν βοείων καὶ οἰείων καὶ χοιρείων. Ὄταν ἐκ περιπλευμονίης ἔμπυος γένηται, πυρετὸς ἴσχει καὶ βῆξ ξηρὴ καὶ δυσπνοίη, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἔλκονται τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. Τοῦτον, ὅταν οὕτως ἔχη, ἐπὴν δεκαταῖος γένηται, ἀφ' ἧς ἂν ἄρξηται ἔμπυος γίνεσθαι, λούσας πολλῶν θερμῶν, τρίψας ἄρου ρίζαν, ὅσον ἀστράγαλον μέγεθος, καὶ ἀλὸς χόνδρον, καὶ μέλι καὶ ὕδωρ, καὶ ἄλειφα ὀλίγον, ἐξαιρούσας τὴν γλῶσσαν, ἐγχεῖν χλιαρόν· ἔπειτα κινήσαι τὸν ὦμον, καὶ ἢν μὲν ὑπὸ τούτου τὸ πῦον ῥαγῆ· εἰ δὲ μὴ, ἕτερον ποιῆσαι· σίδια δριμέα ἐκχυμώσας καὶ κυκλάμινον, ὅσον ὀξύβαφον τῶν σμικρῶν ἐκατέρου ἔστω, ἔπειτα ὀπὸν σιλφίου τρίψας ὅσον κύαμον, διείναι, καὶ συμμίξει γάλακτος ὅσον ὀξύβαφον αἰγίον ἢ ὄνειον, τοῦτο χλιαρόν ἐγχεῖν· ἢν δὲ ὑπὸ τούτου μὴ ῥαγῆ, ῥαφάνου φλοιὸν καὶ ἄνθος

καταφατική ἀπάντησις, συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἀσθένεια θα διαρκέσει ἕνα χρόνον, γιὰτὶ στον πνεύμονα σχηματίζεται ἐμπύημα.

Στην περίπτωση τούτη πρέπει τις πρώτες μέρες νὰ πίνει ὁ ἀρρωστος συχνά καὶ σε μικρὲς ποσότητες λευκὸ γλυκὸ κρασί νερωμένο καὶ ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι ἀναμειγμένο με μέλι τρεῖς φορές τῆ μέρα, μέχρι νὰ περάσουν δεκαοχτὼ μέρες καὶ ὁ πυρετὸς νὰ πέσει. Οἱ πιο κρίσιμες μέρες εἶναι οἱ πρώτες ἐπτὰ ἢ δεκατέσσερις· ὅταν περάσει τις δεκαοχτὼ μέρες, δὲν κινδυνεύει πλέον νὰ πεθάνει, ἀλλὰ εξακολουθεῖ νὰ ἔχει ἀποχρέμψεις, πόνον στο στήθος καὶ βήχα.

Ὄταν κάποιος ἔχει περιέλθει σε τέτοια κατάσταση, πρέπει νὰ πίνει νηστικός τὸ ρόφημα ἀπὸ φασκόμηλο καὶ χυλὸ ἀπὸ ὄσπρια ἀναμειγμένο με πολὺ λίπος, ἀν δὲν εἶναι ζεστός ὁ καιρὸς, ἐνὼ ἀν εἶναι, δὲν πρέπει νὰ πίνει τὸν χυλὸ τούτον, ἀλλὰ νὰ καταναλώνει τροφὲς ἀλμυρὲς καὶ λιπαρὲς καὶ περισσότερο ψάρια παρά κρέας. Ἀν ὁ πνεύμονας δὲν καθαρίζει με ἀποχρέμψη, πρέπει νὰ γίνονται ἐγχύσεις καὶ ἀτμόλουτρα" καὶ ἀν τὸ πῦον εἶναι πηχτό, πρέπει νὰ κάνει ὁ ἀσθενὴς ἀτμόλουτρα, ἀν ὅμως εἶναι ἀραιό, νὰ γίνονται ἐγχύσεις· καὶ νὰ τρώει ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο, ἀποφεύγοντας τὰ καυτερά φαγητά καὶ τὸ βοδινό, τὸ ἀρνίσιο καὶ τὸ χοιρινὸ κρέας.

Ὄταν ἀπὸ περιπνευμονία γίνεῖ διαπύηση, παρουσιάζεται πυρετὸς, ξερὸ βήχας καὶ δύσπνοια, τὰ πόδια πρήζονται καὶ τὰ νύχια τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδιῶν τραβιούνται. Στὴν περίπτωση τούτη, τῆ δέκατῆ μέρα ἀφότου ἀρχισε ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐμπυήματος, πρέπει ὁ ἀσθενὴς νὰ κάνει πολλὰ θερμὰ λουτρά καὶ, ἀφού ἀναμειχθεῖ κοπανισμένη ρίζα δρακοντιάς, ἴση στο μέγεθος με ἀστράγαλο, με λίγο ἀλάτι, μέλι, νερό καὶ λίγο λίπος, τὸ παρασκεύασμα τούτο πρέπει νὰ χορηγηθεῖ με ἐγχύση

χαλκοῦ ὅσον τρεῖς κυάμους τρίψας
λεῖον, διπλάσιον δὲ ἔστω τῆς
ράφανου, ἐλαίῳ διεῖναι, ὅσον
τεταρτημόριον κοτύλης, τοῦτο ἐγχεῖν
χλιαρὸν, καὶ ἦν ῥαγῆ τὸ πῦον,
σιτίοισιν ὡς ἀλμυρωτάτοισι καὶ
λιπαρωτάτοισι χρῆσθαι, καὶ ἦν μὴ ἴη
τὸ πῦον, κατ' ὀλίγον πυριᾶν κατὰ τὸ
στόμα σίου χυλῶ, οἴνῳ τερνίῳ,
γάλακτι βοεῖῳ ἢ αἰγείῳ, ἴσον ἐκάστου
συμμίξας· ἔστω δὲ ὅσον τρεῖς
κοτύλαι· ἔπειτα ἐμβάλλειν ἵπνου
ὄστρακα διαφήνας, τοῦτο ἐλκέτω διὰ
τοῦ αὐλοῦ φυλασσόμενος ὅκως μὴ
κατακαίηται. Ἐπὴν δὲ καθαρώτερον
πτύη, ἐγχεῖν αὐτῷ κνίδης σπέρμα,
λιβανωτὸν, ὀρίγανον, ἐν οἴνῳ λευκῶ
καὶ μέλιτι καὶ ἐλαίῳ ὀλίγῳ, ἐγχεῖν δὲ
διὰ τρίτης ἡμέρης· μετὰ δὲ, βούτυρον,
ῥητίνην ἐν μέλιτι διατήκων· καὶ σιτίοισι
μηκέτι χρῆσθαι ἀλμυροῖσι μηδὲ
λιπαροῖσι· πινέτω δὲ νῆστις τὰς ἐν
μέσῳ ἡμέρας τῶν ἐγχύτων,
ἐλελίσφακον, πήγανον, θύμβραν,
ὀρίγανον, ἴσον ἐν οἴνῳ ἀκρήτῳ, ὅσον
ὀξύβαφον μετὰ πάντων ἐπιπάσσω.
Ἦν δὲ μὴ ῥαγῆ ὑπὸ τῶν ἐγχύτων,
οὐδὲν θαυμαστόν· πολλάκις γὰρ
ἐκρήγνυται ἐς τὴν κοιλίην, καὶ αὐτίκα
δοκεῖ ῥάων εἶναι, ὅταν ἐκ στενοῦ ἐς
εὐρυχωρίην ἔλθῃ. Ὅκόταν ὁ χρόνος
πλείων γένηται, ὃ τε πυρετὸς
ἰσχυρότερος καὶ ἡ βῆξ ἐπιλαμβάνει,
καὶ τὸ πλευρὸν ὀδυνᾶται, καὶ ἐπὶ μὲν
τὸ ὑγιὲς οὐκ ἀνέχεται κατακείμενος,
ἐπὶ δὲ τὸ ἀλγέον, καὶ οἱ πόδες
οἰδέουσι καὶ τὰ κοῖλα τῶν ὀμμάτων.
Τοῦτον, ὅταν ἡμέρη πέμπτη καὶ
δεκάτη γένηται ἀπὸ τῆς ἐκρήξιος,
λούσας πολλῶ θερμῶ, καθίσας ἐπὶ
ἐφέδρου, ὃ τι μὴ ὑποκινήσει, ἕτερος
μὲν τὰς χεῖρας ἐχέτω, σὺ δὲ τῶν
ὤμων σείων, ἀκροάζεσθαι ἐς
ὀκότερον ἂν ψοφῆ· βούλεσθαι δὲ ἐς
τὸ ἀριστερὸν ταμέειν· ἦσον γὰρ
θανατῶδες. Ἦν δὲ σοι ὑπὸ τοῦ
πάχεος καὶ τοῦ πλήθεος μὴ ψοφῆ,

στον ἄρρωστο, αφού τραβηχθεῖ ἡ
γλῶσσα του ἔξω. Ἐπειτα πρέπει να
τον παρακουνήσει κάποιος πιάνοντας
τον ἀπὸ τον ὦμο καὶ, ἀν με τον τρόπο
τούτο προκληθεῖ ρήξη του πύου, ἡ
κατάσταση του ἀσθενούς βελτιώνεται·
εἰδᾶλλως, ἐφαρμόζεται ἄλλη μέθοδος
θεραπείας· ἀναμειγνύονται ἓνα μικρὸ
οξύβαφο χυμὸς ἀπὸ ἀψιά ρόδια καὶ
ἄλλος τόσος ἀπὸ κυκλάμινα, χυμὸς
τριμμένου σιλφίου, ἴσου στο μέγεθος
με κουκί, ἀραιωμένος με νερό καὶ ἓνα
οξύβαφο γάλα κατσίκας ἢ ὄνου· στη
συνέχεια τὸ παρασκεύασμα τούτο
πρέπει να πιεῖ ὁ ἀσθενής ζεστό· ἀν
τούτο δὲν προκαλέσει ρήξη του πύου,
παρασκευάζεται μείγμα ἀπὸ καλὰ
κοπανισμένη φλούδα ραπτανίου καὶ
ἀνθος χαλκοῦ, ἴσο σε ποσότητα με
τρία κουκιά, καλὰ κοπανισμένο καὶ
διπλάσιο σε ποσότητα ἀπὸ τὴ
φλούδα, τὰ ὁποῖα ἀραιώνονται με ἓνα
τέταρτο τῆς κοτύλης ελαιόλαδο, καὶ τὸ
παρασκεύασμα τούτο δίνεται ζεστό
στον ἄρρωστο να τὸ πιεῖ· καὶ ἀν γίνει
ρήξη του πύου, πρέπει ὁ ἀσθενής να
φάει τροφές ὅσο τὸ δυνατόν
ἀλμυρότερες καὶ πιο λιπαρές, ἀν
ὅμως δὲν τρέξει τὸ πῦον, ἀρέπει να
γίνει λίγο λίγο ἀπὸ τὸ στόμα
ατμόλουτρο με μείγμα ἀπο χυμὸ
σιου, τερνιο κρασί, γάλα ἀγελαδινό ἢ
κατσικίσιο, σε ἴση ποσότητα τὸ
καθένα· ἡ ποσότητα του μείγματος
πρέπει να εἶναι τρεῖς κοτύλες· ἔπειτα,
ρίχνονται σε τούτο καυτὰ κεραμίδια
του φούρνου· ὁ ἀσθενής θα κάνει
εισπνοές τῶν υδρατμῶν αὐτῶν με
σωλήνα, προσέχοντας να μὴν καεῖ.
Ὅταν ἡ ἀπόχρεμψη γίνει πιο καθαρὴ,
πρέπει να γίνεται ἐγχυση μείγματος
ἀπὸ σπόρο κνίδας, λιβάνι, ῥίγανη,
λευκὸ κρασί, μέλι καὶ λίγο λάδι, κάθε
τρεῖς μέρες καὶ μετὰ να χορηγεῖται
στον ἄρρωστο βούτυρο καὶ ρετσίνη
λιωμένα μέσα σε μέλι καὶ να μὴν
καταναλῶναι αὐτὸς οὔτε ἀλμυρὸς οὔτε
λιπαρὸς τροφές, ἀλλὰ κατὰ τις ἡμέρες
που μεσολαμβάνουν να πίνει νηστικός
φασκόμηλο, ἀπήγανο, θρούμπι,

ποιείει γὰρ τοῦτο ἐνίστε, ὀκότερον ἂν ἀποιδέη καὶ ὀδυνᾶται μᾶλλον, τοῦτο τᾶμνειν ὡς κατωτάτω ὀπισθεν τοῦ οἰδήματος μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν, ὀκως σοι ἢ ἔξοδος τοῦ πύου εὔροος ἢ τᾶμνειν δὲ μεταξὺ τῶν πλευρέων στηθοειδέϊ μαχαιρίδι τὸ πρῶτον δέρμα, ἔπειτα ὀξυβελεί, ἀποδήσας ῥάκει, τὸ ἄκρον τῆς μαχαιρίδος λιπῶν ὅσον τὸν ὄνυχα τοῦ δακτύλου τοῦ μεγάλου, καθεῖναι ἔσω· ἔπειτα ἀφείς τὸ πῦον ὅσον ἂν σοι δοκέη, μοτοῦν ὠμολίνῳ μοτῶ, λίνον ἐκδήσας· ἀφείναι δὲ τὸ πῦον ἐκάστης ἡμέρης ἄπαξ· ἐπὴν δὲ γένηται δεκαταῖος, ἀφείς ἅπαν τὸ πῦον, ὀθονίῳ μοτοῦν· ἔπειτα ἐγγεῖν οἶνον καὶ ἔλαιον χλιαίνων αὐλίσκῳ, ὡς μήτε ὀ πλεύμων ἐξαπίνης ἐωθῶς βρέχεσθαι τῶ πύῳ ἀποξηρανθῆ· ἐξίεναι δὲ τὸ ἐγγυμα τὸ μὲν ἔωθεν ἐς ἐσπέρην, τὸ δ' ἐσπερινὸν ἔωθεν· ἐπὴν δὲ τὸ πῦον λεπτόν οἶον ὕδωρ ἢ, καὶ γλίσχρον τῶ δακτύλῳ ψαυόμενον, καὶ ὀλίγον, ἐντιθέναι μοτόν κασσιτέρινον κοῖλον· ἐπὴν δὲ παντάπασι ξηρανθῆ ἢ κοιλίη, ἀποτάμνων τοῦ μοτοῦ κατὰ μικρόν, συμφύειν τὸ ἔλκος, ἔστ' ἂν ἐξέλης τὸν μοτόν. Σημήϊον δὲ ἦν μέλλη ἐκφεύξεσθαι, ἦν μὲν τὸ πῦον ἢ λευκὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἴνες αἵματος ἐνέωσιν, ὡς τὰ πολλὰ ὕγιης γίνεται· ἦν δὲ οἶον λεκιθοειδὲς ἀπορῥυῆ τῆ πρώτῃ, ἢ τῆ ὕστεραίῃ ἀπορῥυῆ παχὺ, ὕποχλωρον, ὀζον, ἀποθνήσκουσιν, ἐπειδὴν ἐκρυῆ τὸ πῦον.

ρίγανη, σε ἴση ποσότητα το καθένα, αναμειγμένα με ἓνα οξύβαφο ἀνέρωτο κρασί. Ἀν με τις ἐγγύσεις τούτες δεν γίνεи ρήξη, δεν πρέπει αὐτό να προκαλέσει ἀπορία, γιατί πολλές φορές η ρήξη συντελεῖται στην υπεζωκοτική κοιλότητα και ἀμέσως βελτιώνεται η κατάσταση του ἀσθενούς, με το πέρασμα του πύου ἀπὸ ἓνα στενὸ σε ἓναν πιο ευρὺ χῶρο. Ὄταν περάσει περισσότερος χρόνος, παρουσιάζονται υψηλότερος πυρετός, βήχας και πόνος στο πλευρό, ὀ ἀσθενής δεν μπορεῖ να ξαπλώσει οὔτε ἀπὸ το υγιές πλευρό, γιατί αισθάνεται δυσφορία, οὔτε ἀπὸ το πλευρό που πονάει και τα πόδια πρήζονται, ὀπως και η περιοχὴ κάτω ἀπὸ τα μάτια.

Ὄταν ἐκδηλωθούν τέτοια συμπτώματα, μετὰ τη δέκατη πέμπτη μέρα ἀφότου ἐγινε η ρήξη, πρέπει να κάνει ὀ ἀρρωστος πολλά θερμά λουτρά και, ἀφού καθίσει σε σταθερὸ κάθισμα, πρέπει ἄλλος να του κρατᾶ τα χέρια και ὀ γιατρός να τον ταρακουνήσει ἀπὸ τους ὠμους και να τον ἀκροαστεῖ, για να διαπιστώσει ἀπὸ ποια πλευρὰ ἀκούγεται κάποιος θόρυβος, και πρέπει να εὐχεται η τομὴ να γίνεи στην ἀριστερὴ πλευρὰ, γιατί ἐκεῖ η ἐπέμβαση ἐγκυμονεῖ λιγότερους κινδύνους να πεθάνει ὀ ἀνθρωπος. Ἀν λόγω της πυκνότητας και της ποσότητας του υγροῦ δεν γίνεται αισθητός ὀ ἦχος, φαινόμενο σπάνιο, πρέπει να διενεργηθεῖ, στην πλευρὰ που ἔχει πρηστεῖ και εἶναι πιο οξύς ὀ πόνος, τομὴ ὀσο το δυνατόν πιο χαμηλά πίσω ἀπὸ το πρήξιμο μᾶλλον παρά μπροστά, ὀστε να διευκολυνθεῖ η ἐκροή του πύου· η τομὴ θα γίνεи πρώτα στο δέρμα μετὰξὺ των πλευρῶν με σμίλη και ἔπειτα, με μυτερό νυστέρι που ἔχει τυλιχθεῖ με πανί, ἔτσι ὀστε να μένει ἐλεύθερο μόνον τόσο ὀσο το μᾶκρος ἐνός νυχιού, γίνεται η ἐπέμβαση ἐσωτερικά. Κατόπιν, ἀφήνοντας να χυθεῖ ὀσο πῦον κρίνεται ἀπαραίτητο,

πρέπει να τοποθετηθεί λινό ξαντό και να δεθεί με κλωστή· και να αφαιρείται το πύον μία φορά τη μέρα και τη δέκατη μέρα, αφού αφαιρεθεί όλο το πύον, πρέπει να καλυφθεί η πληγή με λινό πανί· στη συνέχεια πρέπει να γίνει έγχυση χλιαρού κρασιού και λαδιού με σωλήνα, ώστε να μη στεγνώσει ξαφνικά ο πνεύμονας, έχοντας συνηθίσει να έχει υγρασία λόγω του πύου· και πρέπει να γίνεται η πρωινή έγχυση το βράδυ και η βραδινή το πρωί. Όταν το πύον γίνει αραιό σαν νερό και με την αφή διαπιστωθεί ότι είναι κολλώδες και έχει λιγοστεύσει, πρέπει να τοποθετηθεί μέσα ένα κοίλο κάλυμμα και από κασσίτερο. Όταν στεγνώσει εντελώς η κοιλότητα, πρέπει να κοπεί λίγο λίγο το κάλυμμα και να συνδεθούν τα χείλη της τομής, μέχρι να αφαιρεθεί το κάλυμμα.

Ένδειξη της θεραπείας ή μη του ασθενούς είναι το εξής: αν το πύον είναι άσπρο και καθαρό και περιέχει ίνες αίματος, ο άνθρωπος ως επί το πολύ γίνεται καλά, εάν όμως το πύον που ρέει έχει αρχικά το χρώμα κρόκου αβγού ή την επομένη μέρα είναι πηχτό, κιτρινωπό και δύσοσμο, επέρχεται ο θάνατος, μετά την έκκριση του.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί νούσων το δεύτερον|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί νούσων το δεύτερον|64

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Όταν δὲ ξηραίνης τὸ σῶμα, (...) Όταν θέλεις να ξηράνεις το σώμα, λάχανα πήγανον ἢ θύμον ἢ ὀρίγανον, (...) Από χορταρικά θα του δίνεις τὸν δὲ οἶνον μέλανα αὐστηρόν· απήγανον, θυμάρι ἢ ρίγανη και θα πίνει μαύρο κρασί στυφό.

Περί παθῶν|43

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθο.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Αριστολόχεια

Aristolochia rotunda L.

ARISTOLOCHIACEAE

Άλλες ονομασίες: Πικρόρριζα.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παπαρούνα.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λωτός.

Θεραπεύειν δὲ χρῆ τὰς πλευρίτιδας οὕτως· τὰ μὲν πολλὰ ὡς τὴν φρενίτιν καὶ περιπνευμονίην, πλὴν λουτροῖσι χρῆσθαι θερμοῖσι καὶ οἴνοισι γλυκέσιν. Ἦν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἢ τῇ ἐπιούσῃ λάβῃς τῆς ἐπιλήψιος, ἦν μὲν ὑπεληλύθη ἢ κόπρος καθαρὴ ἢ ἀτρέμα χολώδης καὶ ὀλίγη, ὑποκλύσαι θαψίη· ἦν δὲ κινηθεῖσα ἢ κοιλὴ τὴν μὲν νύκτα χαλάση, τῇ δὲ ὑστεραίῃ ὀδύνη καὶ στρόφος ἔχη, πάλιν

Ἡ θεραπεία που πρέπει να εφαρμοστεί στις πλευρίτιδες είναι η εξής: Στις περισσότερες περιπτώσεις πρέπει να ακολουθηθεί η θεραπεία που εφαρμόζεται και στη φρενίτιδα και την περιπνευμονία, με μόνη εξαίρεση ότι δεν πρέπει να κάνει ο ασθενής θερμά λουτρά και να πίνει γλυκό κρασί. Ἄν λοιπόν αρχίσει η θεραπεία την πρώτη μέρα ἢ την επομένη από την εκδήλωση της

ὑποκλύσαι. Ἦν δὲ ὁ κάμνων χολώδης ἢ τῆ φύσει καὶ ληφθῆ τῆ νούσω ἀκάθαρτος ἔων, πρὶν ἀναπτύεσθαι τὸ σίαλον χολῶδες, καὶ τῷ φαρμάκῳ καθῆραι χολήν εὖ· ἐκπτύοντι δὲ ἤδη χολώδεα μὴ δίδου τὸ φάρμακον· ἦν γὰρ δῶς, τὸ πτύσμα οὐ δύνησεται ἄνω ἀνιέναι, ἀλλ' ἐβδομαῖος ἢ ἔνναταῖος ἀποπνιγήσεται· ἦν δὲ πρὸς τῆσιν ἐν τῆσιν πλευρῆσιν ὀδύνησι καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἀλγέη, ὑποκλύσαι δεῖ, καὶ πιέειν δοῦναι νήσκει ἀριστολοχίαν καὶ ὕσσωπον καὶ κύμινον καὶ σίλφιον καὶ μήκωνα λευκὴν καὶ ἄνθος χαλκοῦ καὶ μέλι καὶ ὄξος καὶ ὕδωρ.

ασθενείας, εφόσον τα κόπρανα που αποβάλλονται εἶναι καθαρὰ ἢ κάπως χολικά καὶ λίγα στην ποσότητα, πρέπει νὰ γίνε κλύσμα με θαψία· εἰάν ὅμως γίνου κολιακές διαταραχές καὶ ενεργηθεῖ ὁ ασθενής τὴ νύχτα καὶ τὴν επομένη μέρα παρουσιαστοῦν πόνος καὶ κωλικός, πρέπει πάλι νὰ γίνε κλύσμα. Εἰάν ὁ ασθενής εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τοῦ χολικός καὶ προσβλήθηκε ἀπὸ τὴ νόσο, χωρὶς νὰ ἔχει καθαριστεῖ, πρέπει, πρὶν ἀποβάλε κολικό σάλιο, νὰ χορηγηθεῖ σ' αὐτόν καλὸ χολαγωγό· ἀν ὅμως φτύνει ἤδη χολικά σάλια, δὲν πρέπει νὰ τοῦ δοθεῖ καθαρτικό, γιατί, ἀν τοῦ δοθεῖ, δὲν θα εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπόχρεμψη καὶ ὁ ασθενής τὴν ἑβδομὴ ἢ ἑνάτῃ μέρα θα πεθάνει ἀπὸ πνιγμό· ἀν ὅμως ἐκτός ἀπὸ τοὺς πόνους στὰ πλευρά παρουσιαστοῦν καὶ πόνοι στὰ ὑποχόνδρια, πρέπει νὰ γίνε κλύσμα καὶ νὰ πιεῖ ὁ ἄρρωστος νηστικός παρασκεύασμα ἀπὸ ἀριστολοχία, ὕσσωπο, κύμινο, σίλφιο, λευκὴ παπαρούνα, ἄνθος χαλκοῦ, μέλι, ξίδι καὶ νερό.

Περὶ νούσων το τρίτον|16

Ἵδερως· ὁ δὲ ὕδερως ἀπὸ τῶνδε γίνεται· ὁκόταν θέρεος ὥρη διψήσας ὕδωρ πουλὺ πῆ ἐπισπάδην, ἐκ τοῦδε γίνεσθαι φιλέει μάλιστα· ὁ γὰρ πλεύμων πλησθεις ἀφήσιν αὔθις ἐς τὰ στήθεα, καὶ ὁκόταν ἐν τοῖσι στήθεσι γένηται, καῦμα παρέχει σφόδρα ὥστε τήκειν τὴν πιμελήν, τὴν ἐπὶ τῆσιν ἀρτηρίησιν ἐνεοῦσαν, καὶ ἦν ἄπαξ ἄρξηται τήκεσθαι τὸ στέαρ πουλὺ πλέον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸν ὕδερων ἐνεποίησεν. Γίνεται δὲ καὶ ἦν φύματα ἐν τῷ πλεύμονι ἐμφυὴ καὶ πλησθη ὕδατος καὶ ραγὴ ἐς τὰ στήθεα· ὡς δὲ γίνεται καὶ ἀπὸ φυμάτων ὕδερως, τόδε μοὶ μαρτύριον καὶ ἐν βοὶ καὶ ἐν κύνι καὶ ἐν οὐ· μάλιστα γὰρ τῶν τετραπόδων ἐν τούτοισι γίνεται φύματα ἐν τῷ πλεύμονι ἄπερ ἔχει ὕδωρ, διαταμών δ' ἂν γνοίης τάχιστα,

Ἵδερως· ὁ δὲ ὕδερως ἀπὸ τῶνδε γίνεται· ὁκόταν θέρεος ὥρη διψήσας ὕδωρ πουλὺ πῆ ἐπισπάδην, ἐκ τοῦδε γίνεσθαι φιλέει μάλιστα· ὁ γὰρ πλεύμων πλησθεις ἀφήσιν αὔθις ἐς τὰ στήθεα, καὶ ὁκόταν ἐν τοῖσι στήθεσι γένηται, καῦμα παρέχει σφόδρα ὥστε τήκειν τὴν πιμελήν, τὴν ἐπὶ τῆσιν ἀρτηρίησιν ἐνεοῦσαν, καὶ ἦν ἄπαξ ἄρξηται τήκεσθαι τὸ στέαρ πουλὺ πλέον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸν ὕδερων ἐνεποίησεν. Γίνεται δὲ καὶ ἦν φύματα ἐν τῷ πλεύμονι ἐμφυὴ καὶ πλησθη ὕδατος καὶ ραγὴ ἐς τὰ στήθεα· ὡς δὲ γίνεται καὶ ἀπὸ φυμάτων ὕδερως, τόδε μοὶ μαρτύριον καὶ ἐν βοὶ καὶ ἐν κύνι καὶ ἐν οὐ· μάλιστα γὰρ τῶν τετραπόδων ἐν τούτοισι γίνεται φύματα ἐν τῷ πλεύμονι ἄπερ ἔχει ὕδωρ, διαταμών δ' ἂν γνοίης τάχιστα,

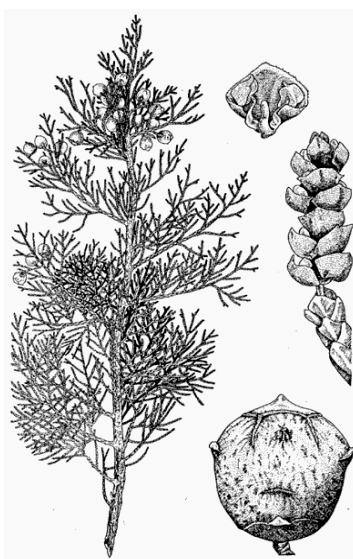
ρευσεται γὰρ ὕδωρ· δοκέει δὲ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ ἐγγίνεσθαι τοιαῦτα πολλῶ μάλλον ἢ ἐν προβάτοισιν, ὁκόσω καὶ τῆ διαίτη ἐπινοῦσω χρεόμεθα μάλλον· ἐγένοντο δὲ πολλοὶ καὶ ἔμπυοι φυμάτων ἐγγενομένων. Τάδε οὖν κατ' ἀρχᾶς τῷ νουσήματι ἐπιγίνεται, βῆξ ξηρή, καὶ ὁ φάρυγξ δοκέει κέρχινει, καὶ ρῖγος καὶ πυρετὸς ἐπιγίνεται καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ὁ χρωῖς ἐποιδαλέος, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἔλκονται, καὶ ἕως μὲν ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ὁ ὕδερὸς ἐνή, ὁ πόνος ὀξύς· ὁκόταν δὲ ἕς τὴν κάτω κοιλίην ἔλθῃ, δοκεει ράων εἶναι· ἔπειτα πάσχει προϊόντος τὸν χρόνου οἰᾶ πὲρ πρόσθεν, πιμπλαμένης τῆς κοιλίης. Ἔστι δ' ὅτε ἀποιδέει πρὸς τὸ πλευρόν, καὶ δηλοῖ ἢ χρῆ τάμνειν· ἦν δὲ μὴ ἀποδηλοῖ, λούσας πολλῶ καὶ θερμῶ, τῶν ὤμων λαβόμενος σεῖσον· εἰτ' ἀκροάσθαι ἐν ὁκοτέρῃ ἂν τῶν πλευρέων μάλλον κλυδάζηται· ξυνεῖς δὲ τάμνειν τὴν πλευρὴν τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς νεάτης μέχρι τοῦ ὀστέου· εἶτα τρυπησαι περὴν τρυπᾶνφ περητηρίῳ, καὶ ὁκόταν τρυπηθῆ, ἀφείναι τοῦ ὕδατος ὀλίγον, καὶ ὁκόταν ἀφῆς, μοτώσαι ὠμολίνῳ, καὶ ἄνωθεν ἐπιθεῖναι σπόγγον μαλθακόν· εἶτα καταδῆσαι ὅκως μὴ ἐκπέση ὁ μοτός· ἀφείναι δὲ χρῆ δυοκαίδεκα ἡμέρας τὸν ὕδρωπα, ἅπαξ τῆς ἡμέρης· μετὰ δὲ τᾶς δυοκαίδεκα ἡμέρας τῆ τρισκαιδεκάτη ἅπαν ἀφείναι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἦν ὑπογίνηται ὕδατὸς τί, ἀφείναι, καὶ τὴν κοιλίην ἐν τοῖσι σιτίοισιν ἀποξηραίνειν. Τάδε δὲ δεῖ μετὰ τὴν τμησιν διδόναι σκευάσας ὅπου σιλφίου δραχμῆς σταθμόν, καὶ ἀριστολοχίης κνήσαι ὁκόσον ἀστράγαλον ἐλάφου, καὶ φακῶν καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων ἄλφιτα καθήρας ὁκόσον ἡμιχοίνικον ἐκατέρων, ξυμφυρῆσαι ταῦτα μέλιτι καὶ ὀξει· εἶτα πλᾶσαι κόλλικας ἐξήκοντα, καὶ καθ' ἐκάστης ἡμέρης

ρευσεται γὰρ ὕδωρ· δοκέει δὲ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ ἐγγίνεσθαι τοιαῦτα πολλῶ μάλλον ἢ ἐν προβάτοισιν, ὁκόσω καὶ τῆ διαίτη ἐπινοῦσω χρεόμεθα μάλλον· ἐγένοντο δὲ πολλοὶ καὶ ἔμπυοι φυμάτων ἐγγενομένων. Τάδε οὖν κατ' ἀρχᾶς τῷ νουσήματι ἐπιγίνεται, βῆξ ξηρή, καὶ ὁ φάρυγξ δοκέει κέρχινει, καὶ ρῖγος καὶ πυρετὸς ἐπιγίνεται καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ὁ χρωῖς ἐποιδαλέος, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἔλκονται, καὶ ἕως μὲν ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ὁ ὕδερὸς ἐνή, ὁ πόνος ὀξύς· ὁκόταν δὲ ἕς τὴν κάτω κοιλίην ἔλθῃ, δοκεει ράων εἶναι· ἔπειτα πάσχει προϊόντος τὸν χρόνου οἰᾶ πὲρ πρόσθεν, πιμπλαμένης τῆς κοιλίης. Ἔστι δ' ὅτε ἀποιδέει πρὸς τὸ πλευρόν, καὶ δηλοῖ ἢ χρῆ τάμνειν· ἦν δὲ μὴ ἀποδηλοῖ, λούσας πολλῶ καὶ θερμῶ, τῶν ὤμων λαβόμενος σεῖσον· εἰτ' ἀκροάσθαι ἐν ὁκοτέρῃ ἂν τῶν πλευρέων μάλλον κλυδάζηται· ξυνεῖς δὲ τάμνειν τὴν πλευρὴν τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς νεάτης μέχρι τοῦ ὀστέου· εἶτα τρυπησαι περὴν τρυπᾶνφ περητηρίῳ, καὶ ὁκόταν τρυπηθῆ, ἀφείναι τοῦ ὕδατος ὀλίγον, καὶ ὁκόταν ἀφῆς, μοτώσαι ὠμολίνῳ, καὶ ἄνωθεν ἐπιθεῖναι σπόγγον μαλθακόν· εἶτα καταδῆσαι ὅκως μὴ ἐκπέση ὁ μοτός· ἀφείναι δὲ χρῆ δυοκαίδεκα ἡμέρας τὸν ὕδρωπα, ἅπαξ τῆς ἡμέρης· μετὰ δὲ τᾶς δυοκαίδεκα ἡμέρας τῆ τρισκαιδεκάτη ἅπαν ἀφείναι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἦν ὑπογίνηται ὕδατὸς τί, ἀφείναι, καὶ τὴν κοιλίην ἐν τοῖσι σιτίοισιν ἀποξηραίνειν. Τάδε δὲ δεῖ μετὰ τὴν τμησιν διδόναι σκευάσας ὅπου σιλφίου δραχμῆς σταθμόν, καὶ ἀριστολοχίης κνήσαι ὁκόσον ἀστράγαλον ἐλάφου, καὶ φακῶν καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων ἄλφιτα καθήρας ὁκόσον ἡμιχοίνικον ἐκατέρων, ξυμφυρῆσαι ταῦτα μέλιτι καὶ ὀξει· εἶτα πλᾶσαι κόλλικας ἐξήκοντα, καὶ καθ' ἐκάστης ἡμέρης

τρίβων ἕνα διείναι οἶνον μέλανος ἡμικοτυλίω, αὐστηροῦ ὡς ἡδίστου· εἶτα διδόναι νήσκει πιεῖν. Τὴν δὲ ἄλλην διαίταν καὶ ταλαιπωρίην τὴν αὐτὴν κελεύειν διαιτηθῆσαι ἦν καὶ τὸν πρόσθεν χρόνον, καὶ ἦν οἰδήση τὰ αἰδοῖα καὶ τοὺς μηρούς, θαρσέων κατασχᾶν. Τοῦτον ἦν οὕτω μελετᾶς, τάχιστα ὑγιῆ ποιήσεις.

τρίβων ἕνα διείναι οἶνον μέλανος ἡμικοτυλίω, αὐστηροῦ ὡς ἡδίστου· εἶτα διδόναι νήσκει πιεῖν. Τὴν δὲ ἄλλην διαίταν καὶ ταλαιπωρίην τὴν αὐτὴν κελεύειν διαιτηθῆσαι ἦν καὶ τὸν πρόσθεν χρόνον, καὶ ἦν οἰδήση τὰ αἰδοῖα καὶ τοὺς μηρούς, θαρσέων κατασχᾶν. Τοῦτον ἦν οὕτω μελετᾶς, τάχιστα ὑγιῆ ποιήσεις.

Περὶ των εντός παθών|23

Ἄρκευθος

Juniperus rotunda

CUPRESSACEAE

Τὸ δὲ γάλα ὅκως γίνεται, εἴρηταί μοι ἐν τῇ γενέσει τοῦ παιδίου τῇ ἐν τόκῳ καὶ τᾶλλα παραπλησίως. Ἦν δὲ γάλα σβεσθῆ, πράσα τρίψας, διεῖς ὕδατι, δίδου πιεῖν· καὶ τῷ θερμῷ λουέσθω, καὶ πράσα καὶ κράμβην ἐσθιέτω· συνεψεῖν δὲ καὶ κυτίσου φύλλα, καὶ τοῦ χυλοῦ ῥοφέειν· πιπίσκειν δὲ τοῦ μαράθρου τὸν καρπὸν καὶ τὰς ρίζας, καὶ κριθᾶς ἐπισημένους καὶ βούτυρον ἐψήσας ὁμοῦ καὶ ψύξας, δίδου πίνειν.

Πῶς γίνεται, τὸ γάλα ἔχω περιγράψει, μιλώντας γὰρ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου καὶ γὰρ τὰ παρόμοια. Ἄν κοπεῖ τὸ γάλα, κοπανίζετε πράσα, τὰ διαλύετε ἐν νερῷ καὶ δίνετε ἐπὶ τῇ γυναίκα νὰ τὰ πιεῖ. Πρέπει νὰ πλένεται με ζεστὸ νερὸ καὶ νὰ τρώει πράσα καὶ κράμβη. Μαζὶ μὲν αὐτὰ θὰ βράζει φύλλα τριφυλλιοῦ καὶ θὰ πίνει τὸ ζουμί τοῦτο. Ἐνδείκνυται ἀκόμα τὸ ζουμί ἀπὸ τὸν σπέρμα καὶ τὰς ρίζας τοῦ μάρραθρου, τὸ καθαρισμένο

Ἄγαθόν δὲ καὶ τὸ ἵππομάραθρον καὶ τὸ ἵπποσέλινον καὶ κύτισος· ὁμοῦ ταῦτα πάντα γάλα πουλὺ ποιέει καὶ αὔξει· σκυρίαὶ αἶγες, τυροὶ δὲ μάλιστα· ἄγαθόν καὶ τὸν ἐλελίσφακον ἐψεῖν, ἄρκευθίδων ἢ κεδρίδων ἀποχέουσα τὸν χυλὸν καὶ οἶνον ἐπιχέουσα πινέτω, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἔλαιον ἐπιχέουσα ἐσθιέτω· καὶ τῶν δριμύων καὶ τῶν ἀλμυρῶν καὶ ὀξέων καὶ ὠμῶν λαχάνων πάντων εἰργέσθω. Τὸ δὲ κάρδαμον ἐν οἴνῳ πινόμενον ἄγαθόν· καὶ γὰρ τὸ γάλα καθαίρει· καὶ τῷ θερμῷ λουέσθω, καὶ ἀπόθερμον πινέτω. Καὶ ἄγνου καρπὸν ἐν οἴνῳ διδόναι πίνειν· καὶ γάλα πουλὺ ποιέει τεύτλου χυλὸς καὶ σησάμου ἀπλύτου καὶ κριθέων τριμηναίων, ἐμβαλὼν ἐς θουίαν, τρίψας πάντα, δι' ὄθονιου ἐκχυλίσας, παραμίξας μέλι ἢ ἀμαμηλίδας, εἶτα ἐπ' οἴνῳ μέλανι διδόναι πίνειν.

κριθᾶρι καὶ το βούτυρο, τα ὁποῖα θα πίνει, ἀφοῦ τα βράσει μαζί καὶ τ' ἀφήσει νὰ κρυώσουν. Καλὸ εἶναι ἐπίσης τὸ ἵππομάραθο, τὸ ἵπποσέλινο καὶ τὸ τριφύλλι. Ὅλα αὐτὰ μαζί δίνουν πολὺ γάλα, καθὼς καὶ οἱ κατσίκες τῆς Σκύρου καὶ προπᾶντων τὸ τυρί. Ὠφέλιμο εἶναι νὰ βράζει φασκομηλιά, νὰ προσθέτει τὸν χυμὸ ἀπὸ καρπούς ἀρκεύθου ἢ κέδρου καὶ κρασί καὶ νὰ τα πίνει. Σε ὅ,τι μένει θα βάζει λάδι καὶ θα τὸ τρώει. Πρέπει ν' ἀποφεύγει καθετὶ καυτερό, ἀλμυρό, ξινό καὶ ὅλα τὰ ὠμά λαχανικά. Τὸ κάρδαμο ὠφελεῖ, ὅταν τὸ παίρνει μέσα σε κρασί, γιὰτὶ φέρνει γάλα. Ἡ γυναίκα πρέπει νὰ πλένεται με ζεστὸ νερό καὶ νὰ πίνει ἀπόθερμο [εἶδος ποτού]. Τῆς δίνετε ἀκόμα νὰ πει καρπὸ λυγαριάς μέσα σε κρασί. Ἄφθονο γάλα προκαλεῖ ἐπίσης τὸ ἀφέψημα ἀπὸ σέσκουλα, τὸ ἀπλυτο σουσάμι καὶ τὸ κριθᾶρι τριῶν μηνῶν τὰ ρίχνετε σε γουδί, τὰ κοπανίζετε ὅλα, τὰ στραγγίζετε με πανί καὶ, ἀφοῦ αναμείξετε μέλι ἢ μικρὰ ἄγρια μήλα, δίνετε στὴ γυναίκα νὰ τα πει μέσα σε μαύρο κρασί.

Περὶ γυναικείων Α|44

Μητρέων ποτόν· ἦν ἀλγέη ἐκ τόκου, ὁκόταν ἀλγέη τὴν ἔδρην ἢ ἄλλο τι, ἀρκεύθου καρπὸν ἢ λίνου σπέρμα καὶ κνίδης τρίβειν, καὶ διδόναι πίνειν. Ἦν ἐκ τόκου ἀλγέη, ῥητίνην τερεβινθίνην καὶ μέλι καὶ οἶνον χλιερὸν διδόναι ῥοφέειν, καὶ ἦν φλεγμῆνωσιν αἰ μῆτραι, τοῦτο παύσει. Ἦν δὲ ἀλγέη τῶν μητρέων τόπον, ἀμυγδαλῆς τρίψας πικρῆς καὶ ἐλαίης τὰ ἀπαλὰ φύλλα, καὶ κύμινον καὶ δάφνης καρπὸν ἢ τὰ φύλλα, καὶ ἄνησον καὶ ἐρύσιμον καὶ ὀρίγανον καὶ νίτρον, ταῦτα μίξας καὶ τρίψας λεῖα, κολλούρια ποιέειν μητρέων. Ἦν φλεγμῆνωσι καὶ ὀδύνη ἔχη, ῥόδων φύλλα, κινάμωμον, κασσίην τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ λεῖα, ἐπιχέειν νέτωπον, καὶ ποιήσας φθοίσκους ὅσον

Ποτό γιὰ τὴν μήτρα: ἀν ἡ γυναίκα πονᾷ μετὰ τὸν τοκετό καὶ ὁ πόνος ἐντοπίζεται στὴν ἔδρα ἢ σε κάποιον ἄλλο σημεῖο, κοπανίζετε καρπὸ ἀρκεύθου ἢ λιναρόσπορο καὶ σπῆρο τσουκνίδας καὶ δίνετε νὰ τα πει. Ἀν ὕστερα ἀπὸ τὸν τοκετό ἐκδηλώνεται πόνος, τῆς δίνετε νὰ πει τσικουδιά, μέλι καὶ χλιαρό κρασί. Ἀν ἡ μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή, θα περάσει μ' αὐτὸ τὸ ρόφημα. Ἀν ὑπάρχει πόνος στὴν περιοχὴ τῆς μήτρας, κοπανίζετε τρυφερὰ φύλλα πικραμυγδαλιάς καὶ ἐλιάς, κύμινο, κουκούτσια ἢ φύλλα δάφνης, ἄνηθο, σκυλλόβρουβα, ρίγανη, νίτρο, καὶ ἀφοῦ τ' αναμείξετε, τὰ κοπανίζετε καλὰ καὶ κάνετε ἐπάλειψη στὴ μήτρα. Ἀν ὑπάρχει στὴ μήτρα φλεγμονή καὶ πόνος, ψιλοκοπανίζετε μαζί ροδόφυλλα,

δραχμιαίους, ὄστράκινον κυθρίδιον καινὸν διάπυρον ποιήσας, περικαθίσας, καὶ περιστείλας ἱματίοισι, θυμιῶν ἕς τὰς μήτρας· τοῦτο ὀδύνας παύσει.

κανέλα, κασσία, χύνετε ἀπὸ πάνω λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα καὶ φτιάχνετε δισκία βάρους μίας δραχμῆς. Ζεσταίνετε καινούριο πῆλινο αγγεῖο, ὡς ὅτου κοκκινίσει, βάζετε τὴ γυναίκα νὰ καθίσει πάνω του, τὴ σκεπάζετε με ρούχα καὶ κάνετε υποκαπνισμοὺς στὴ μήτρα. Τοῦτο θὰ σταματήσει τοὺς πόνους.

Περὶ γυναικείων Α|51

Ἦν ἐκ τόκου τὴν ἔδρην ἀλγέη, ἀρκεύθου καρπὸν, λίνου ρίζαν ἐψείν, καὶ πίνειν ἡμέρας τέσσαρας·

Ἄν ἡ ἔδρα πονά ἀπὸ τὸν τοκετό, βράζετε καρπούς ἀρκεύθου καὶ ρίζα λιναριοῦ καὶ τὸ πίνετε γιὰ τέσσερις μέρες.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ἦν δὲ πρὸς τὴν καρδίην προσιστάμεναι πνίγωσιν αἱ ὑστεραι, καὶ ἀνάσσυτος ἢ ὁ ἡῆρ βιώμενος, ἀλησθῦει καὶ εἴλειει, καὶ ἐστὶν ἡσιν αὐτίκα ἐλυσθεῖσα κάτω χωρέει καὶ φύσα ἐξείσιν, ἢ καὶ ἐμέει ἀφρώδεα, ἢ δὲ παῦλα ἡδε γίνεται. Ἦσι δὲ οὐκ ἀφίστανται, πράσου τὸν καρπὸν καὶ μήκωνα τρίψας, διεις ὕδατος κυάθου δίδου πίνειν· καὶ ὄξους λευκοῦ ἀρήγει πόσις κύαθος· ἢ ἀρκεύθου καρπὸν καὶ ἐλελίσφακον, ὄξος σὺν τοῖσδεσιν ἢ οἶνον· ἀλεαίνεσθαι δὲ χρή, ἢ ἄλειφα χηνός, κηρωτὴν ἐρρητινωμένην, καὶ πίσσαν ἐν αὐτέῳ τήξαι, καὶ προσθετὰ ποιέειν.

Ἄν ἡ μήτρα, ἀκουμπώντας στὴν καρδιά, προκαλεῖ αἰσθημα πνιξίματος καὶ ὁ ἀέρας σπρώχνεται με τὴ βία πρὸς τὰ πάνω, ἡ γυναίκα αισθάνεται ταραχὴ καὶ ἔχει συστροφές. Κάποτε ὁ ἀέρας, καθὼς στροβιλίζεται, προχωρᾷ ἀμέσως πρὸς τὰ κάτω καὶ βγαίνει πρὸς τὰ ἔξω ἢ προκαλεῖ ἐμετοὺς με ἀφρούς καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο σταματᾷ ἡ ἀσθένεια. Στις περιπτώσεις που ἡ μήτρα δὲν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν καρδιά, κοπανίζετε σπόρο ἀπὸ πράσα καὶ παπαρούνα, τὰ διαλύετε σ' ἓνα κύαθο νερό καὶ δίνετε στὴν ἀρρωστη νὰ τα πει. Ὠφέλιμο ποτό εἶναι ἐπίσης ἓνας κύαθος λευκὸ ξίδι ἢ ὁ σπόρος ἀρκεύθου καὶ ἡ φασκομηλιά με ξίδι ἢ κρασί. Ἡ γυναίκα πρέπει νὰ διατηρεῖται ζεστή. Ἡ λιώνετε μαζί λίπος χήνας, αλοιφή ἀπὸ κερί με ρετσίνοι καὶ πίσσα καὶ φτιάχνετε ὑπόθετα.

Περὶ γυναικείων Β|15

Ἦν ἀφθῆ τὰ αἰδοῖα· μύρον θερμὸν ξὺν οἶνω κλύζεσθαι, καὶ μελίλωτον προστιθέναι, καὶ γλυκουσίδης ἐν οἶνω ἐψημένης τριπτῆς προστιθέσθω, καὶ σμύρναν καὶ ῥητίνην ὁμοῦ μίξας καὶ διεις οἶνω, ὀθόνιον ἐμβάπτων, προστιθέναι. Καὶ στραγγουρίη ἦν

Ἄν ἐκδηλωθοῦν ἀφθες στὰ γεννητικὰ ὄργανα, κάνετε κλύσμα με ζεστὸ μύρο καὶ κρασί. Τοποθετεῖτε ἐπίσης ὑπόθετο ἀπὸ μελίλωτο, ἀπὸ κοπανισμένη παιωνία, βρασμένη σε κρασί, ἀπὸ σμύρνα καὶ ρετσίνοι ἀνακατεμένα μαζί καὶ διαλυμένα σε κρασί, ὅπου βουτάτε ἓνα πανί. Ἄν ἡ

λάβη, πυριῆν καὶ χρίειν στέατι τὸ ἦτρον, ἐγκαθίνυσθαι δὲ ἐν ῥόδων ἀφεψήματι ἢ βάτου ἢ μυρσίνης ἢ ἐλαίης ἢ ἐλίκων ἀμπέλου ἢ ἀρκευθίδων ἢ ἐλελίσφακου.

γυναίκα προσβληθεὶ ἀπὸ στραγγουρία, ζεσταίνετε καὶ αλείφετε με λίπος τοῦ υπογάστριου καὶ συστήνετε λουτρό ἐδρας μέσα σε ἀφέψημα ἀπὸ τριαντάφυλλα ἢ βάτο, μυρτιά ἢ ελιά, ἐλικες ἀμπελιού ἢ καρπούς ἀρκεύθου ἢ φασκομηλιάς.

Περὶ γυναικείων Β|101

Αρμυρίκη

Tamarix spp.

TAMARICACEAE

Κυητήριον προσθετόν· μέλι, σμύρναν, μυρικής τὸν καρπὸν, ῥητίνην ὑγρὴν, χηνὸς ἄλειφα, τρίψας ἅπαντα ἐν τῷ αὐτῷ, εἰρίῳ ἐνελίξασα προστιθέσθω.

Υπόθετο για τη σύλληψη: παίρνετε μέλι, σμύρνα, καρπὸ ἀρμυρικής, ρευστὸ ρετσίνι καὶ λίπος χήνας, τα κοπανίζετε ὅλα μαζί, τα τυλίγετε σε μαλλί καὶ τα βάζετε.

Περὶ γυναικείων Α|75

Ῥόου ὕδατος προσθετόν καὶ ἐγχυτον· ἦν γυναικὶ ὕδωρ ῥέη ἐκ τῶν αἰδοίων, λαβῶν ῥητίνην ξηρὴν καὶ μυρικής πέταλα καὶ λίνου καρπὸν τρίψαι ἐν οἴνῳ, καὶ μίξαι ἐν ὄρνιθος στέατι, καὶ ἐγγέαι ἐς τὰ αἰδοῖα κλυστήρι. Ἄλευρα χηραμύδα ὡς καθαρῶτατα, ἢ ἀμύλιον ἐν εἰρίῳ προστίθεσθαι πρὸς τὸν στόμαχον. Ἄλλο ἐγχυτον ὁμοίως· ὀκόταν ὕδωρ ἐκ τοῦ αἰδοίου ῥέη, μυρικής πέταλα καὶ λιβανωτοῦ καρπὸν ἐν χηνὸς στέατι τρίψας καὶ ῥητίνην, ἐς τὰ αἰδοῖα κλυστήρι ἐνεῖναι.

Υπόθετο καὶ ἐγχυμα για περίπτωση ροῆς υγροῦ σαν νερό: ἀν τρέχει υγρὸ σαν νερό ἀπὸ τα γεννητικὰ ὄργανα γυναικας, παίρνετε ξερὸ ρετσίνι, φύλλα ἀρμυρικής καὶ λιναρόσπορο, τα κοπανίζετε σε κρασί, τ' ανακατεύετε με λίπος κότας καὶ τα χύνετε με κλύσμα στα γεννητικὰ ὄργανα. Παίρνετε μια χηραμύδα αλεύρι καθαρισμένο ὅσο το δυνατόν καλύτερα ἢ ἀμυλο, καὶ με μαλλί το τοποθετεῖτε στο στόμιο της μήτρας. Ἄλλο ἐγχυμα που χρησιμοποιεῖται ὅταν τρέχει υγρὸ ἀπὸ τα γεννητικὰ

όργανα· παρασκευάζεται από φύλλα αρμυρίκης, καρπό λιβανιού, κοπανισμένα μέσα σε λίπος χήνας, μαζί με ρετσίνι· τα χύνετε στα γεννητικά όργανα με κλύσμα.

Περί γυναικείων Β|88

Γυναικείην αίμορροΐδα ὧδε θεραπεύειν· πολλῶ ὕδατι θερμῶ αἰονήσας, σύνεψε δὲ ἐν τῷ θερμῶ τῶν εὐωδέων, τρίψας μυρίκην, λιθάργυρον ὀπτήν, καὶ κηκίδα, οἶνον λευκὸν παράχεε καὶ ἔλαιον καὶ χηνὸς στέαρ, τρίψας ὁμοῦ πάντα, διδόναί, ὀκόταν αἰονηθῆ, διαχρήσασθαι· αἰονᾶν δὲ καὶ τὴν ἔδρην ἐξώσας ὡς μάλιστα.

Οι αιμορροΐδες των γυναικῶν θεραπεύονται με τον ακόλουθο τρόπο: κάνετε πλύσεις με άφθονο ζεστό νερό, όπου θα έχετε βράσει αρωματικά βότανα, κοπανίζετε αρμυρίκη, καβουρδισμένο λιθάργυρο και κηκίδα, προσθέτετε λευκό κρασί, λάδι και λίπος χήνας, τα κοπανίζετε όλα μαζί και χρησιμοποιείτε αυτό το παρασκεύασμα μετά από τις πλύσεις. Πρέπει επίσης να πλένετε την έδρα, αφού τη βγάλετε όσο γίνεται πιο έξω.

Περί αιμορροΐδων|9

Αρον

Arum maculatum

ARACEAE

Άλλες ονομασίες: Δρακοντιά.

Ἵδερος δὲ γίνεται ἐν τῆσι μήτρῃσι· τὰ ἐπιμήνια χωρέει ἄσώδεα καὶ ὕδατώδεα καὶ οὐ πάνυ αἱματώδεα, οἰδέει καὶ ἡ ὑστέρα καὶ φλέβες καὶ

Στη μήτρα μπορεί να σχηματιστεί και υδρωπικία. Τα έμμηνα εμφανίζονται με ναυτία, περιέχουν πολύ νερό και σχεδόν καθόλου αίμα. Η μήτρα

ὅσα ἄγχιστα, καὶ οὐ κυΐσκειται, ἔπειτα πνίγεται· καὶ οἱ μαζοὶ ῥέουσι, καὶ ἡ νειαῖρα γαστήρ σκληρὴ ἐστὶ καὶ οἰδέει καὶ πᾶς ὁ ἀμφὶ πέριξ χῶρος, καὶ ἀλγέει, εἴ τις ψαύσειε· πυρετός τε καὶ βρυγμὸς ἴσχει, καὶ ὀδύνη σπερχνὴ ἐς τοὺς κενεῶνας καὶ ἐς τὰς ἰξύας, καὶ ἐξονειροῖ, καὶ κάκιον ἴσχει. Ταύτην λούειν δεῖ θερμῷ καὶ χλιαίνειν, φάρμακον δὲ πιπίσκειν, καὶ πυριῆν βληχρῆσι πυρίησι· καὶ κυκλάμινον τριῶβολον ἐν ὀθονίῳ προστιθέσθω ἀποδήσασα, καὶ κυπαρίσσου χυλὸν βρέχειν ἐν ὕδατι, καὶ κανθαρίδας τρίβουσα προστιθέναι ὀλίγον χρόνον, καὶ διὰ πλείονος ἐνεργεῖ. Προσθετὸν, κύμινον ὅσον χήμη, ἀσταφίς λευκή. Ἄλλο· κνίδης καρπὸς, ἄρου ρίζα, τουτέων ὁ βούλει ἐπιεικέως προστιθέναι. Ἐπειδὴν δὲ καθήρης, καὶ ἀφαιρέειν καὶ ἐγκλύζειν τὰ αἰδοῖα, καὶ ξυγκοιμάσθω, καὶ ἦν διενέγκη τὸ ἔμβρυον, ἐκκαθαίρεται πᾶσα καὶ ὑγιὴς γίνεται.

πρήζεται, ὅπως καὶ οἱ φλέβες καὶ οἱ κοντινὲς περιοχὲς. Ἡ γυναῖκα δὲν συλλαμβάνει κι ἔχει αἰσθημα πνιξίματος. Οἱ μαστοὶ βγάζουν υγρὰ, τὸ υπογάστριο σκληραίνει καὶ πρήζεται, καθὼς καὶ ολόκληρη ἡ περιοχὴ τῆς κοιλιάς, που πονά με τὴν ψηλάφηση. Ἡ γυναῖκα ἔχει πυρετό, τρίζουν τὰ δόντια τῆς καὶ συνεχῆς πόνος εντοπίζεται στα πλευρά καὶ στη μέση. Εκδηλώνονται ονειρώξεις καὶ ἡ κατάσταση επιδεινώνεται. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση πλένετε τὴν ἀρρωστη με ζεστό νερό, τὴ ζεσταίνετε, τῆς δίνετε καθαρικὸ καὶ τῆς κάνετε ἡπιους υποκαπνισμούς. Τοποθετεῖτε ὑπόθετα ἀπὸ τρεῖς ὀβολούς κυκλάμινο δεμένο σε πανί. Παίρνετε νερό ἀπὸ κυπαρίσσι, κοπανίζετε κανθαρίδες καὶ φτιάχνετε ὑπόθετα που τὰ βάζετε για λίγο χρονικὸ διάστημα· ἡ δράση τους διαρκεῖ περισσότερο χρόνο. Ἄλλο ὑπόθετο γίνεται με μια χήμη κύμινο καὶ λευκὴ σταφίδα. Ἄλλο με σπῆρο τσουκνίδας, ρίζα ἄρου, ὅποιο ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο θέλετε, σε ἀρκετὴ ποσότητα. Ὑστερα ἀπὸ τὴν κάθαρση ἡ γυναῖκα ἀφαιρεῖ τα ὑπόθετα, κάνει πλύσεις στα γεννητικὰ ὄργανα καὶ συνουσιάζεται. Ἀν κρατήσῃ τὸ ἔμβρυο ως τὸ τέλος, καθαρίζεται εντελῶς καὶ γίνεται καλά.

Περὶ γυναικείων Β|66

Μαλθάσσειν δὲ ἀπὸ τουτεων τὸ στόμα τῆς μητρὸς· ἀνδράκη, στέαρ αἰγός, ὀπὸν συκής, ὀπὸν σιλφίου, κυκλάμινο χυλόν, θαψίην, ὀπὸν τιθυμάλου, καρδάμου καρπὸν, ποίην ἢ καλεῖται πέπλος, κάστορος ὄρχιν, λίνου καρπὸν, λίτρον, ἄρου ρίζαν, σταφίδα σγρίην, καλαμίνθης φύλλα χλωρά, στρουθίου καρπὸν, σκίλλης τὸ ἐκ τοῦ μέσου.

Τὸ στόμιο τῆς μήτρας μαλακώνει με τα συστατικὰ τούτα: ἐρυθρὸ θειούχο ἀρσενικὸ, κατσικίσιο λίπος, χυμὸ συκιάς, χυμὸ σιλφίου, χυμὸ κυκλάμινο, θαψία, χυμὸ γαλατσίδας, σπῆρο κάρδαμου, βότανο με τὸ ὄνομα πέπλος, ὄρχι κάστορα, σπῆρο λιναριού, νίτρο, ρίζα ἄρου, ἀγρία σταφίδα, χλωρά φύλλα καλαμίνθης, σπῆρο σαπουνόχορτου, ἐσωτερικὸ σκιλλοκρέμμυδο.

Περὶ επικηύσεως|32

Ασπάλαθος

Genista acanthoclada

FABACEAE

Άλλες ονομασίες: Καλυκοτόμη η εριότριχος, Σπαλάχτρι, Σπαλάθρι, Ασφάλαθος

Γυναικὶ νέη ἐούση ῥόος ἐρυθρὸς ὀχλεῖ, καὶ φαρμακευομένη, κεφαλὴν καθαιρομένη, φλεβοτομουμένη, οὐδὲν ὠφελεῖ· δοκεῖ δὲ τοῦτό οἱ αἴτιον εἶναι, ὥστε μὴ ξυλλαμβάνειν· ἐδίδουν δὲ αὐτῇ ἀσπαλάθου τῶν ῥιζῶν ἐν οἴνω λευκῷ ἀποζεόμενον πρῶτῃ καὶ πρὸς δεῖπνου, ὃ τε ῥόος ἐπαύσατο, καὶ οὐ βραδέως ἐκύησεν, ἔτεκεν ἄρσεν· τὸ χρῶμα λευκόχρως, εὖσαρκος.

Κάποια νέα γυναίκα εἶχε ἐνόχληση ἀπὸ κόκκινη ροή. Οἱ κενώσεις, οἱ καθάρσεις τοῦ κεφαλιού καὶ οἱ φλεβοτομίες δὲν ὠφέλησαν σε τίποτα. Φαίνεται πῶς ἡ ροή τούτη ἦταν αἰτία ποῦ ἐμπόδιζε τὴ σύλληψη. Τῆς ἐδιναν τὸ πρῶτῃ καὶ περίπου τὴν ὥρα τοῦ δεῖπνου ἀφέψημα ἀπὸ ῥίζες ἀσπάλαθου μέσα σε λευκὸ κρασί. Ἔτσι ἡ ροή σταμάτησε καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἐμεινε ἐγκυος. Γέννησε ἀγόρι. Τὸ χρῶμα τῆς ἦταν λευκὸ καὶ τὸ σῶμα τῆς εὖρωστο.

Περί ἀφόρων|20

Ασπρόσιτος

Triticum spelta

POACEAE

Άλλες ονομασίες: Ζειά, Αραβόσιτος

Περί παρθένου· παρθένω ὄκοταν, τὰ ὠραία μὴ γένηται, χολα καὶ πυρεταίνει καὶ ὄδυναται, διψῆ καὶ πεινη, καὶ ἔξεμει, καὶ μαίνεται καὶ πάλιν σωφρονέει, κινέονται αἱ μητραί, καὶ ὄκοταν μὲν πρὸς τὰ σπλάγχνα τράπωνται, ἔξεμειν καὶ πυρέσσειν καὶ παραφρονεῖν αὐτῇ ἔρχεται· ὅταν δὲ ἄπολιπωσιν, πεινη καὶ διψῆ, καὶ ἥπιαλος πυρετὸς ἔχει. Χρῆ ταύτησιν ἄρνακιδας προστιθεναὶ θερμᾶς πρὸς τὴν γαστέρα, καὶ ὑποκαπνίζειν ἔς αὐτὰ τὰ αἰδοῖα ὅτι μάλιστα ἐπ' ἄμφορεως αὐχένι καθίσας· σμύρνης ὅσον κύαμον, λιβανωτὸν δις ὅσον, τοῦτο μίξας καὶ ζέας ἐρηριγμενας, ὄμου θυμῖν, καὶ ἐπὶ τὸ πῦρ ἐπιβάλλων, νῆστις ὡς μάλιστα, καὶ λούειν πολλῶν θερμῶν.

Για τα κορίτσια [παρθένες]: ὅταν ἓνα κορίτσι δὲν ἔχει ἐμμηνόρροια, υποφέρει ἀπὸ τῆς χολῆς τῆς, ἐκδηλώνει πυρετό, πόνους, δίψα, πείνα καὶ ἐμετοὺς, παραληρεῖ καὶ μετὰ ξαναβρίσκει τὰ λογικά τῆς. Ἡ μήτρα μετατοπίζεται καὶ, ὅταν στρέφεται πρὸς τὰ σπλάγχνα, ἐμφανίζονται ἐμετοί, πυρετός καὶ παραλήρημα. Ὄταν πάλι ἡ μήτρα ἐπανερχεται, ἡ κοπέλα πεινά καὶ διψά καὶ ἔχει πυρετό με ρίγη. Στις περιπτώσεις τούτες πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν ζεστές προβιές στὴν κοιλία τῆς πάσχουσας καὶ νὰ κάνει ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερους υποκαπνισμοὺς στὰ γεννητικά τῆς ὄργανα, καθισμένη στὸν λαιμὸ ἀμφορέα. Παίρνετε σμύρνα ὅσο ἓνα κουκί, διπλάσια ποσότητα λιβάνι καὶ ἀλεσμένο ἀσπρόσιτι, τ' ἀνακατεύετε καὶ κάνετε τὸν υποκαπνισμό, ρίχνοντας τὰ στὴ φωτιά. Ἡ γυναίκα θὰ μένει ὅσο πιο πολὺ μπορεῖ νηστική καὶ θὰ πλένεται με ἀφθονο ζεστό νερό.

Περί επικηύσεως|34

Ασφόδελος

Asphodelus ramosus

ASPHODELACEAE

Τῶν ῥηγνυμένων ἐν κεφαλῇ ὀστέων, χαλεπώτατον γνῶναι τὰ κατὰ τὰς ῥαφὰς ῥηγνύμενα· ῥήγνυται δὲ ὑπὸ τῶν βαρέων καὶ στρογγύλων βελῶν μάλιστα, καὶ ἐκ τῶν ἐξ ὑπεναντίου φερομένων, καὶ μὴ ἐξ ἰσοπέδου. Τὰ δ' ἀπορεύμενα, πότερον ἔρρωγεν ἢ οὐ, κρίνειν δεῖ, διαμασᾶσθαι διδόντα ἐφ' ἑκατέρην τὴν σιηγόνα ἀνθέρικον ἢ νάρθηκα, καὶ προσέχειν κελεύειν, εἴ τι ψοφεῖν αὐτῷ δοκέει τὸ ὀστέον· τὰ γὰρ κατεηγότα δοκέει ψοφεῖν. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, τὰ ἐρρωγότα μὲν ἐβδομαῖα, τὰ δὲ τεσσαρεσκαιδεκαταῖα, τὰ δὲ καὶ ἄλλως διασημαίνει· τῆς τε γὰρ σαρκὸς ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ὀστέου γίνεται, καὶ τὸ ὀστέον πελιὸν, καὶ πόνοι, ἰχώρων ὑπορρέοντων· γίνεται δὲ ταῦτα ἤδη δυσβοήθητα.

Απὸ τα κατάγματα των οστών του κεφαλιού, τα δυσκολότερα στη διάγνωση είναι εκείνα που γίνονται στις ραφές· τα κρανιακά κατάγματα προκαλούνται κυρίως ἀπὸ βαριά καὶ στρογγυλά αντικείμενα, ἀπὸ κατακόρυφα χτυπήματα κι ἀπὸ χτυπήματα που γίνονται ἀπὸ ψηλά. Ἀν ἀμφιβάλουμε για το ἀν ὑπάρχει κάταγμα ἢ ὄχι, μπορούμε να βεβαιωθούμε δίνοντας στον τραυματία να μασήσει κι ἀπὸ τις δυο μεριές κοτσάνι ασφόδελου ἢ κλαρί νάρθηκα συνιστώντας του συνάμα να προσέξει, ἀν ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι το κόκαλο κάνει θόρυβο· τα σπασμένα κόκαλα δίνουν τὴν ἐντύπωση πως κάνουν κρότο. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ τα σπασμένα κόκαλα ἐκδηλώνουν συμπτώματα πότε τὴν ἐβδομὴ πότε τὴν δέκατὴ τέταρτὴ καὶ πότε ἄλλῃ μέρα: ἡ σάρκα ξεκολλάει ἀπὸ το κόκαλο, αὐτὸ μελανιάζει καὶ ἐμφανίζονται πόνοι, δεδομένου ὅτι γίνεται ἐκκρίση νοσηρῶν χυμῶν τότε ἡ κατάσταση ἀντιμετωπίζεται

Περὶ πυρिकाύστου· ἐψεῖν χρῆ πρίνου ρίζας ἀπαλὰς, ἧ ὁ φλοιός ἐστι παχύτατος καὶ χλωρότατος, καταταμῶν μικρὰ, οἶνον λευκὸν ἐπιχέας, μαλθακῶ πυρὶ καθεψεῖν, ἕως ἂν δοκέῃ καλῶς ἔχειν τὸ πάχος, ὡς ὑπάλειπτον, καὶ ἐν ὕδατι τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἔτερον μὴ δάκνον· ὑὸς στέαρ μόνον παλαιὸν ὑπαλείφειν, τήξας αὐτὸ, ἄνωθεν δὲ τῆς σκίλλης τὴν ρίζαν διαιρῶν καὶ προστιθεὶς καταδεῖν, τῆ δὲ ἐξῆς ἐπαιονᾶν. Ἄλλο· τήξας ὑὸς στέαρ παλαιὸν, καὶ κηρὸν, καὶ ἔλαιον συμμίξας καὶ λιβανωτὸν, καὶ λωτοῦ ἰχθυήματα, καὶ μίλτον, τούτῳ ὑπαλείψας, ἄρου φύλλα ἐν οἶνῳ καὶ ἐλαίῳ ἐψήσας, προστιθεὶς καταδεῖν. Ἔτερον· ἐπειδὴν τῷ συεῖῳ στέατι ὑπαλείψης τῷ παλαιῷ, καταλείφειν ἀσφοδέλου ρίζας ἐν οἶνῳ τρίψας καὶ λειώσας. Ἔτερον· τήξας στέαρ συὸς παλαιὸν, ξυμμίξας ρητίνην καὶ ἀσφάλτῳ, αὐτὸ ἐπαλείψας ἐς ὀθόνιον, θερμήνας πρὸς πυρ, ἐπιθεὶς ἐπιδεῖν

Για τα εγκαύματα πρέπει να βράσετε τρυφερές ρίζες βελανιδιάς, από εκεί που ο φλοιός είναι πολύ χοντρός και πολύ χλωρός· τις κόβετε σε μικρά κομμάτια, τις περιχύνετε με λευκό κρασί και τις βράζετε σε χαμηλή φωτιά, μέχρι να δείτε πως έπηξαν αρκετά, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επάλειψη· με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσατε να τις βράσετε και σε νερό. Άλλο παρασκεύασμα που δεν ερεθίζει: φτιάχνετε αλοιφή από παλιό χοιρινό λίπος μόνο, αφού το λιώσετε. Σκίζετε έπειτα ρίζα σκιλλοκρέμμουδου, την τοποθετείτε από πάνω και τη δένετε με επίδεσμο· την άλλη μέρα κάνετε πλύσεις. Άλλο: λιώνετε παλιό χοιρινό λίπος και κερί, τ' αναμειγνύετε με λάδι, λιβάνι, ξύσματα λωτού και μίλτο και κάνετε επαλείψεις με αυτά. Βράζετε ακόμα φύλλα δρακοντιάς μέσα σε κρασί και λάδι, τα τοποθετείτε και τα συγκρατείτε με επίδεσμο. Άλλο: αφού κάνετε επάλειψη με παλιό χοιρινό λίπος, τρίβετε ρίζες ασφόμελου μέσα σε κρασί, τις διαλύετε καλά και κάνετε επάλειψη. Άλλο: λιώνετε παλιό χοιρινό λίπος, το αναμειγνύετε με ρετσίνα και ασφαλτό, το αλείφετε σε πανί, το ζεσταίνετε στη φωτιά, το τοποθετείτε και το δένετε με επίδεσμο.

Περὶ ελκῶν|22

Ἴκτερος· ἡ χροιὴ μέλαινα γίνεται κατὰ τὸ πρόσωπον, μάλιστα δὲ τὰ ἐσκιασμένα, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ χλωροὶ καὶ ἡ γλῶσσα κάτωθεν, καὶ αἱ φλέβες αἱ ὑπὸ τῆ γλώσση παχεῖαι καὶ μέλαιναι, καὶ ἄπυρος γίνεται, καὶ οὐρέει παχὺ χολῶδες. Ὄταν οὕτως ἔχη, πρῶτον μὲν τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τῆ γλώσση ἀποσχᾶν, ἔπειτα λούοντα πολλῶ καὶ θερμῶ, διδόναι πίνειν νήσκει τοῦ ἀσφόμελου τὰς ρίζας,

Ἴκτερος: Το χρώμα του προσώπου γίνεται σκούρο, κυρίως στα μέρη που σκιάζονται, και κιτρινίζουν τα μάτια και το κάτω μέρος της γλώσσας· οι υπογλώσσες φλέβες πρήζονται και μαυρίζουν. Δεν παρουσιάζεται πυρετός και τα ούρα είναι πηκτά και χολικά.

Όταν εκδηλωθούν τέτοια συμπτώματα, πρέπει να ανοιχθούν πρώτα οι υπογλώσσες φλέβες, έπειτα ο ασθενής να κάνει λουτρά με

ἀποκαθαίρων, ἐψῶν ἐν οἴνω ὅσον πέντε ρίζας, καὶ σέλινα συμμίξας ὅσον χεῖρα πλήρη τῶν φύλλων· ἐπιχεῖν δὲ οἴνου γλυκέος τρία ἡμικοτύλια αἰγίναϊα, καὶ λείπειν ἡμικοτύλιον· τοῦτο κινρὰς, ἕκτον αὐτῶ διδόναι πίνειν· ἐπὴν δὲ οὐρήση, σιτίοισι χρῆσθαι διαχωρητικοῖσι, καὶ μετὰ τὸ σιτίον ἐρεβίνθους λευκοὺς τρωγέτω, καὶ πινέτω οἴνον λευκὸν, πολὺν, ὕδαρέα, καὶ σέλινα τρωγέτω ἐπὶ τῷ σιτίῳ καὶ πράσα. Ποιεέτω δὲ ταῦτα ἐπτὰ ἡμέρας, καὶ ἦν μὲν οἱ δοκέη ἐν ταύτησιν ἢ χροιὴ κεκαθάρθαι ἐπιεικῶς· ἦν δὲ μὴ, καὶ ἑτέρας τρεῖς ταῦτα ποιεέτω· μετὰ δὲ, ἐπισχῶν μίαν ἢ δύο ἡμέρας, πρόσθετος φάρμακον πρὸς τὰς ρῖνας· μετὰ δὲ, φάρμακον πῖσον κάτω, ὑφ' οὗ χολὴν καθαρεῖται, καὶ ἦν μὴ σπληνώδης ἔη, ὄνου γάλα ἢ ὀρόρον μετὰπισον. Ταῦτα ποιέων ὑγιῆς γίνεται.

ἀφθονο ζεστό νερό, να πίνει νηστικός μείγμα που παρασκευάζεται από ρίζες ασφόδελου, πέντε στον αριθμό, που έχουν καθαριστεί, βραστεί μαζί με κρασί και αναμειχθεί με μια χούφτα φύλλων από σέλινο και μιάμιση αιγινήτικη κοτύλη γλυκό κρασί, το οποίο σιγά σιγά ελαττώνεται με το βράσιμο κατά μισή κοτύλη· το παρασκεύασμα τούτο πρέπει να χορηγείται στον ασθενή για να το πίνει λίγο λίγο και η κάθε δόση να είναι ίση με το ένα έκτο. Μετά την ούρηση πρέπει να καταναλώνει τροφές που διευκολύνουν τις κοιλιακές κενώσεις, κατόπιν να τρώει λευκά ρεβίθια και να πίνει ἀφθονο λευκό κρασί αραιωμένο με νερό και μετὰ το γεύμα να τρώει σέλινα και πράσα.

Η διατροφή αυτή πρέπει να τηρηθεί για επτά μέρες και, αν φανεί ότι το χρώμα του ασθενούς αρχίζει να αποκαθίσταται, συνάγεται ότι η κατάσταση του βελτιώνεται, ειδάλως πρέπει να συνεχίσει τη δίαιτα τούτη για τρεις ακόμα μέρες. Στη συνέχεια μετά από μία ή δύο μέρες πρέπει να λάβει ο άρρωστος φάρμακο από τη μύτη, ύστερα να πει χολαγωγό για να ενεργηθεί και, αν δεν πάσχει από τη σπλήνα του, μπορεί να πει κατόπιν γάλα ὄνου ή τυρογαλο. Αν τηρηθεί η θεραπευτική τούτη αγωγή, θα αποκατασταθεί η υγεία του ασθενούς.

Περί νούσων το δεύτερον|38

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περί των εντός παθών|30

Αχλαδιά

***Pyrus communis* L.**

ROSACEAE

Άπιοι πέπειροι θερμαίνουσι και υγραίνουσι και διαχωρέουσιν· αϊ δέ σκληραϊ στάσιμοι· άχράδες χειμέριοι πέπειροι διαχωρέουσι και τής κοιλής καθαρτικά· αϊ δέ ώμαι στάσιμοι.

Τα ώριμα αχλάδια θερμαίνουσι, υγραίνουσι και διευκολύνουσι τις κενώσεις, ενώ τα σκληρά είναι στυπτικά. Τα ώριμα χειμωνιάτικα αχλάδια προκαλούν κενώσεις και καθαρίζουσι τα σπλάχνα, ενώ τα άγουρα είναι στυπτικά.

Περί διαίτης Β|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|90

Αψίνθιο

Artemisia absinthium L.

COMPOSITAE Ἡ ASTERACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ανεμώνη.

Περί γυναικείων Α|16

Ἔτερον καθαρτικὸν προσθετὸν, ὥστε μήτρας ἐκκαθαίρειν καὶ αἷμα ἐκκενοῦν· ἀψινθίου ρίζαν τρίψας λείην, μέλιτι καὶ ἐλαίῳ χηνὸς μίξας, προστίθει. (...) Καὶ ἡ ἀρτεμισίη ποιέει ὡς ἡ λινόζωστις, καὶ καθαίρει ἄμεινον. (...) Κύπειρος, ἀψίνθιον, ἀριστολοχία, κύμινον, ἄλες, μέλι, ταῦτα πάντα ἐν τῷ τῷ τρίβειν καὶ προστιθέναι.

Ἄλλο καθαρτικὸ ὑπόθετο που καθαρίζει τη μήτρα και την αδειάζει από το αίμα: τρίβετε καλά ρίζα αψινθίου, την αναμειγνύετε με μέλι και λίπος χήνας και την τοποθετείτε. (...) Η αρτεμισία έχει ἴδια δράση με το σκαρόχορτο και καθαρίζει καλύτερα. (...) Κοπανίζετε μαζί κύπειρο, αψίνθιο, πικρόρριζα, κύμινο, αλάτι και μέλι και τα τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Α|74

Λεχοῖ τὰ λοχεῖα καθαίρει ἄμεινον· (...) ἢ ἀρτεμισίην τρίβων ὁμοίως ἐν εἰρίῳ προστιθέναι·

Το παρακάτω παρασκεύασμα βοηθά στην καλύτερη αποβολή των λοχιών της λεχώνας: (...) ἢ τρίβετε αρτεμισία, την τυλίγετε επίσης σε μαλλί και την τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Α|78

Περί φλεγμονῆς ἐκ τόκου· ἦν ἐκ τόκου φλεγμῆνωσιν αἰ ὑστέραι, στρύχνου χυλὸν ἐγγέαι αἰδοίων ἔσω, ἢ σελίνου, ἢ ῥάμνου, ἢ τεύτλου, ἢ κολοκύντης χυλὸν ἐκπιέσας ἐγγέαι· ἢ αὐτῆς τὸ μέσον καὶ ἀπαλώτατον περιζέσας μακρὸν ἔνθεσ. Ἡ ἀψινθίου ἐν ὕδατι τρίβειν, εἰρίῳ δὲ ἀνασπογγίζειν, ἦν δὲ φρίξη, ἀφαιρέειν. Ἡ κοτυληδόνας φύλλα καὶ πράσα ἐψεῖν ἐν πυρῶν κρίμνοισιν, ἔλαιον ἐπιχέας, δίδου.

Για τη φλεγμονή που οφείλεται στον τοκετό: αν μετά τον τοκετό η μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή, ἐγγύση στο εσωτερικό των γεννητικών οργάνων με χυμὸ ἀπὸ στρύχνο, σέλινο, παλουριά ἢ σέσκουλα η κάνετε την ἐγγύση στύβοντας τον χυμὸ κολοκύθας· ἢ ξύνετε το μεσαῖο και τρυφερότατο μέρος της κολοκύθας σε μακρουλό σχῆμα και το βάζετε μέσα. Ἡ τρίβετε αψίνθιο μέσα σε νερό, το μαζεύετε μ' ἓνα κομμάτι μαλλί, κι αν η γυναίκα αισθανθεῖ ρίγος, το βγάζετε. Ἡ βράζετε φύλλα κοτυληδόνας και πράσα μέσα σε χονδροαλεσμένο σιτάλευρο, τα περιχύνετε με λάδι και τα δίνετε.

Περί γυναικείων Α|78

Διαλειπτὸν πρὸς τὴν συνάγχην· κάχρυσ, ἀσταφίς ἀγρία, ἀψίνθιον, ἐλατήριον, μέλι.

Η αλοιφή για την κυνάγχη έχει την ακόλουθη σύνθεση: δεντρολίβανο, ἀγρια σταφίδα, αψίνθιο, καθάρσιο και

Ἦν δὲ αἱ μήτραι πρὸς τὸ ἰσχίον λυθῶσι, τὰ ἐπιμήνια παχέα ἐόντα οὐ γίνεται· ὀδύνη δὲ ἔξ τὴν νειαίρην γαστέρα ἀφικνέεται· ἀφικνεῖται δὲ καὶ ἔξ τὸν κενεῶνα, καὶ δάκνεται. Ὅταν ὦδε ἔχη, λούειν πολλῶ θερμῶ, καὶ διδόναι σκόροδα τρώγειν ὡς πλεῖστα, καὶ γάλα πίνειν ἰκνεομένως, ἔπειτα οἶνον ἄκρητον, καὶ πυριησαι ὅλην, καὶ φάρμακον δοῦναι ἄνω· ἦν δὲ ἀσθενεστέρα ἦ, κάτω. Ἦν δὲ ἰηθη, πυριην τῆς ὑστέρας μαράθρω, ξυμμίσγεται δὲ καὶ ἀψίνθιον· ἐπὴν δὲ νεοπυρήτος ἦ, ἀφελκεῖν τὸ στόμα τῷ δακτυλῶ ἡρέμα τῶν ὑστερέων πρὸς τὸ ὑγιᾶ ἰσχίον, παρηγορικῶς μαλθάσσοντα τὸ στόμα τὲ καὶ τὰ ἀμφιπονεόμενα, καὶ προσθεῖναι τί μαλθακτῆριον, μετὰ δὲ μολύβδους, καὶ αὐτίκα σκίλλαν, ἔπειτα ναρκίσσινον μίαν ἡμέρην διαλιπῶν. Ἐπὴν δὲ σοὶ δοκέη καθαρὴ τις εἶναι, τὸ νέτωπον προσθέσθω ἐν εἰρίῳ· τῆ δὲ ὑστεραίῃ ἔλαιον ρόδιον· τῶν ἐπιμηνίων δὲ ἰόντων, ἄμεινον μὴ προστίθεσθαι· ἦν δὲ μὴ ἰη, κανθαριδας τέσσαρας, ἄπτερους καὶ ἄποδας καὶ ἄτερ κεφαλῆς, καὶ γλυκουσίδης κόκκους πέντε τοὺς μέλανας καὶ σηπίης ῥα, καὶ σελίνου σπέρμα ὀλίγον ἐν οἴνῳ διδόναι πίνειν καὶ ἦν ὀδύνη ἐνη καὶ στραγγουρίη ἔχη, ἐν ὕδατι θερμῶ ἐγκαθήσθω, καὶ πινετω μελίκρητον ὕδαρες· ἦν δὲ μὴ καθαίρηται, αὔθις τὸ φάρμακον πινετω· ἦν δὲ ἰη, ἀσιπήσασα, < κυκεῶνα > πινετω, καὶ ξυνίτω τῷ ἀνδρί. Ἦν δὲ μὴ γίνηται, διδόναι οὐ τί κατασπάσει, ὀρέων πρὸς τὴν δύναμιν τῆς γυναικός, καὶ τότε ἀσφαλὲς φοιτᾶν πρὸς τὸν ἄνδρα· ἦν γὰρ ἴσχη ἐν γαστρὶ, ὑγιᾶς γίνεται. Ἐν δὲ τῆ καθάρσει, ἦν ἴη πολλή, λινόζωστιν ἐσθιέτω, καὶ πουλύποδας ἐφθοῦς ἀπαλοῦς, καὶ σιτίοισι μαλθακοῖσι

Ἄν ἡ μήτρα χαλαρώσει πρὸς τὴν πλευρά του ἰσχίου, τὰ ἐμμηνα πῆζουν καὶ δὲν αποβάλλονται. Παρουσιάζεται πόνος στο υπογάστριο καὶ στα πλευρά, που ερεθίζει. Σε μια τέτοια περίπτωση συστήνετε λουτρά με ἀφθονο ζεστό νερό, ὅσο το δυνατό περισσότερα σκόροδα, αρκετό γάλα καὶ ἔπειτα ἀνέρωτο κρασί. Ἡ ἀρρωστη πρέπει νὰ κάνει ολόκληρη ατμόλουτρο καὶ νὰ παίρνει εμετικό. Ἄν ὁ οργανισμὸς τῆς εἶναι πιο ἀδύναμος, νὰ πάρει καθαρτικό. Ἄν περάσει ὁ πόνος, κάνει υποκαπνισμό τῆς μήτρας με μάραθο αναμειγμένο με ἀψίνθιο. Ὅταν ὁ υποκαπνισμὸς εἶναι ἀκόμα πρόσφατος, τραβάτε μαλακά με τὸ δάχτυλο τὸ στόμιο τῆς μήτρας πρὸς τὸ μέρος του υγιούς ἰσχίου, μαλακώνοντας ἡπια τὸ στόμιο καὶ τὰ γειτονικά μέρη που πονοῦν. Τοποθετεῖτε ἔπειτα κάτι μαλακτικό, μετὰ μολύβδινες βέργες, ἀμέσως μετὰ σκιλλοκρέμμουδο καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ περάσει μια μέρα, λάδι ναρκίσσου. Ὅταν νομίσετε πως ἡ ἀρρωστη ἔχει καθαριστεί, βάζετε μαλλί βουτηγμένο σε λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα καὶ τὴν ἐπόμενη μέρα σε ροδέλαιο. Ὅταν τρέχουν τὰ ἐμμηνα, εἶναι καλύτερα νὰ μὴ βάζετε τίποτα. Ἄν δὲν τρέχουν, παίρνετε τέσσερις κανθαριδες, ἀπὸ τις ὁποῖες ἀφαιρεῖτε τὰ φτερά, τὰ πόδια καὶ τὸ κεφάλι, πέντε μαύρους σπόρους παιωνίας, ἀβγά σουπιάς καὶ λίγο σπόρο σελίνου καὶ δίνετε νὰ τὰ πει μέσα σε κρασί. Ἄν εμφανιστεῖ πόνος καὶ στραγγουρία, ἡ γυναίκα πρέπει νὰ κάνει λουτρό ἐδρας με ζεστό νερό καὶ νὰ πει νερόμελο αραιωμένο με πολὺ νερό. Ἄν δὲν ἔλθει ἡ ἐμμηνόρροια, πρέπει πάλι νὰ πάρει τὸ φάρμακο. Ἄν ἔλθει, ἡ γυναίκα θὰ κάνει δίαιτα καὶ θὰ πάρει μόνο κυκεῶνα· μετὰ θὰ συνουσιαστεῖ. Ἄν τὰ ἐμμηνα δὲν εμφανίζονται, νὰ τῆς δώσετε ἐμμηναγωγό, ἐξετάζοντας

χρεέσθω.

την αντοχή της· και τότε μπορεί με ασφάλεια να συνευρεθεί με τον άνδρα της. Αν συλλάβει, θεραπεύεται. Κατά τη διάρκεια της εμμηνόρροιας, αν τούτη είναι άφθονη, ας τρώει σκαρόχορτο, τρυφερά βραστά χταπόδια και μαλακτικές τροφές.

Περί γυναικείων Β|26

Ἄγει ἐξ ὑστερέων καὶ τὸ στόμα μαλθάσσει· νάρκισσος, κύμινον, σμύρνα, λιβανωτὸς, ἀψίνθιον, κύππειρος, αὐτὰ ταῦτα καθ' ἑωυτὰ καὶ ξὺν ῥοδίνῳ ἢ λευκῷ ἐλαίῳ, προσθέσθω δὲ λουσαμένη.

Υπόθετο που καθαρίζει τη μήτρα και μαλακώνει το στόμιο της: παίρνετε νάρκισσο, κύμινο, σμύρνα, λιβάνι, αψίνθιο και κύππειρο, μόνα τους ή μαζί με ροδέλαιο ή κρινέλαιο· η γυναίκα βάζει το υπόθετο, αφού πλυθεί.

Περί γυναικείων Β|96

Ἔτερα μαλθακτικὰ, ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται, ἣν μὴ πουλυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσσειται· ναρκίσσινον, κύμινον Αἰθιοπικόν, λιβανωτὸν, ἀψίνθιον, κύππειρον, τῶν μὲν ἄλλων ἴσον ἐκάστου, τοῦ δὲ ναρκίσσινου μοίρας τέσσαρας, ἐπικτένιον ὠμόλινον ξυμμίξας, ταῦτα τρίψας, καὶ ποιήσας βάλανον, προστίθει.

Ἄλλα μαλακτικὰ που καθαρίζουν τα υγρά και το αίμα, (...) διευκολύνουν τον ερχομό των εμμήνων -αν δεν έχουν σταματήσει πολύ καιρό- και μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας: παίρνετε λάδι ναρκίσσου, αιθιοπικό κύμινο, λιβάνι, αψίνθιο και κύππειρο, σε ίσες ποσότητες, εκτός από το λάδι του ναρκίσσου που πρέπει να είναι σε τετραπλάσια ποσότητα· τ' αναμειγνύετε με στουπί από ακατέργαστο λινάρι, τα κοπανίζετε και σχηματίζετε υπόθετο σε σχήμα βελανιδιού.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|109

Νοῦσος ἴκτερος· ἴκτερος τοιοῦδε ἐστὶν ὁ ὀξύς καὶ διὰ τάχειος ἀποκτείνων· ἡ χροίη ὄλη σιδιοειδῆς σφόδρα ἐστὶν ἢ χλωροτέρη οἷη οἱ σαῦροι οἱ χλωροί· παρόμοιος δὲ καὶ ὁ χρῶς, καὶ τῶ οὔρω ὑφίσταται οἶον ὀρόβιον πυρρόν· καὶ πυρετὸς καὶ φρίκη βληχρῆ ἔχει· ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἱμάτιον οὐκ ἀνέχεται ἔχων, ἀλλὰ δάκνεται, καὶ ξύεται, καὶ ἄσιτος ἐὼν τὰ ἐωθινὰ τὰ σπλάγχνα ἀμύσσεται ὡς ἐπιτοπουλὺ, καὶ ὀκόταν ἐγείρη τις

ἴκτερος: Τα συμπτώματα του ίκτερου που εκδηλώνεται με βαριά μορφή και επιφέρει σε σύντομο χρονικό διάστημα τον θάνατο είναι, τα ακόλουθα: το χρώμα του προσώπου είναι ίδιο με το χρώμα του ροδιού ή πιο πράσινο, σαν το χρώμα της πράσινης σαύρας· παρόμοιο χρώμα αποκτά και το σώμα· το κατακάθι στα ούρα έχει κόκκινο χρώμα σαν το ρόβι· παρουσιάζονται πυρετός και ελαφρές ανατριχίλες· μερικές φορές δεν ανέχεται ο ασθενής να είναι

αὐτὸν ἢ προσδιαλέγεται, οὐκ ἀνέχεται. Οὗτος ὡς ἐπιτοπολὺ ἀποθνήσκει ἐντὸς τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων· ταύτας δὲ διαφυγῶν ὑγιῆς γίνεται. Χρῆ δὲ θερμολουτέειν, καὶ πίνειν μελίκρητον σὺν καρῶν θασίων λεπισθέντων καὶ ἀψινθίου κόμης ἴσον, ἀνίσου σεσησμένου ἥμισυ, πίνειν ὀλκῆς τριῶβολον νῆστις, καὶ πάλιν ἐς κοίτην τὸ μελίκρητον τοῦτο, καὶ οἶνον παλαιὸν λεπτὸν, καὶ ῥοφήματα· ἀσιτέειν δὲ μή.

σκεπασμένος, ἀλλὰ νιώθει φαγοῦρα καὶ ξύνεται· το πρῶν, ὅταν εἶναι νηστικός, νιώθει ὡς ἐπὶ το πολὺ να σχίζονται τα σπλάχνα του καὶ, ὅταν τον ξυπνοῦν καὶ του μιλοῦν, δυσανασχετεῖ.

Τούτος ὡς ἐπὶ το πλείστον πεθαίνει μέσα σε δεκατέσσερις μέρες· ἀν ὅμως περάσει αὐτὸ το διάστημα, ἀποκαθίσταται ἡ υγεία του. Πρέπει να κάνει θερμὰ λουτρά καὶ να πίνει νερόμελο ἀναμειγμένο με ξεφλουδισμένα καρῦδια της Θάσου καὶ με φύλλα ἀψινθίου, σε ἴσες ποσότητες καὶ τα δύο, καθὼς καὶ με κοσκινισμένο γλυκάνισο σε μισή ποσότητα· ἀπὸ το μείγμα τούτο πρέπει να πίνει νηστικός ποσότητα ἴση με τρεῖς ὀβολούς καὶ να ξαναπίνει ἀπὸ αὐτὸ το νερόμελο, ὅταν εἶναι ξαπλωμένος· πρέπει ἐπίσης να πίνει παλαιὸ ελαφρὸ κρασί καὶ ζωμούς καὶ να μη μένει νηστικός.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|11

Βάλσαμο

Hypericum perforatum

HYPERICACEAE

Άλλες ονομασίες: Υπερικόν, Βαλσαμόχορτο, Σπαθόχορτο.

Ἦν αἱ μήτραι φλέγματος ἐμπλησθέντι, φύσαι ἐγγίνονται ἐν τῆσιν ὑστέρησι, καὶ τὰ ἐπιμήνια προέρχεται ἐλάσσονα, λευκὰ, φλεγματώδεα· ἔστι δ' ὅτε αἷμα λεπτόν, ἀκραιφνές, ὑμένων ἀνάπλεον, καὶ ἔστιν ἦσιν κυρκανᾶται, καὶ τρεῖς τοῦ μηνὸς ἐπιφαίνεται, καὶ τῷ ἀνδρὶ ὑπὸ τῆς ὑγρότητος οὐκ ἐθέλει μίσεσθαι, οὐδ' ὀργᾶ τοῦτο δρᾶν, καὶ λεπτή γίνεται· ὀδυνῆται δὲ τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὰς ἰξύας καὶ τοὺς βουβῶνας· καὶ εἰ δάκνοι τὸ ῥέον καὶ ἐλκοῖ τὰ ἀμφίδεα, χρόνιον φάναι τὸ ῥεῦμα. Καὶ ἦν πολὺ ἴη, φάκιον ζὺν ἐλλεβόρω δοῦναι ἐμέσαι· ἔπειτα ἐς τὰς ῥίνας ἐγγέαι, καὶ φάρμακον πῖσαι κάτω· σιτίων δὲ εἰργέσθω δριμέων· ἦν δὲ βαρύνηται καὶ ψύχηται καὶ νάρκη ἔχη, γάλα διδόναι καὶ οἶνον εὐώδεα· πινέτω δὲ νῆστις ὑπερικόν, λίνου σπέρμα, ἐλελίσφακον ἐν οἴνῳ εὐώδει ὑδαρεῖ· καὶ κλύσαι τὰς ὑστέρας τῷ ζὺν τῆ τρυγί· καὶ ἦν μὴ ἠλκωμένοι ἔωσι, διαλιπόντα ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς, κλύσαι τῷ ζὺν τῷ κόκκῳ· μετὰ δὲ τοῦτο, στρυφνοῖσιν· ἦν δὲ ἠλκωμένοι ἔωσι, νίπτεσθαι τῷ ἀπὸ τῆς μυρσίνης καὶ δάφνης ἀφεψήματι, καὶ ἐγχρίεσθω τῷ ζὺν τῷ ἀργυρέῳ ἄνθει. Ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή, καὶ ὀλίγα ἐκφεύγουσιν.

Αν ἡ μήτρα γεμίσει βλέννα, αναπτύσσονται ἐκεῖ ἀέρια καὶ οἱ ἐμμηνες ροές εἶναι λιγότερες, λευκές καὶ γεμάτες βλέννα. Κάποτε τρέχει αἷμα ἀραιό, καθαρό, γεμάτο μεμβράνες. Μερικὲς φορές ἐκδηλώνεται διαταραχὴ καὶ ἡ ἐμμηνορρυσία ἐρχεται τρεῖς φορές τὸν μῆνα. Ἡ γυναίκα δὲν θέλει νὰ συνουσιασθεῖ ἐξαιτίας τῆς υγρασίας οὔτε κι ἔχει ὀργασμὸ. Αδυνατίζει καὶ πονᾷ στο ὑπογάστριο, στα λαγόνια καὶ στη βουβωνικὴ χώρα. Αν ἡ ροὴ ἐρεθίζεται καὶ ἐξελκώνει τὰ χεῖλη τοῦ στομίου τῆς μήτρας, νὰ πείτε ὅτι ἡ ροὴ θα κρατήσει πολὺ. Αν εἶναι ἀφθονή, δώστε στη γυναίκα φακὴ με ἐλλέβορο καὶ προκαλέστε ἐμετό. Ἐπειτα κάντε ἐγχυση μέσα στη μύτη καὶ χορηγήστε καθαρτικό. Πρέπει νὰ ἀποφεύγονται ὅλες οἱ καυτερές τροφές. Αν νιώθει βάρος, κρῦο καὶ μούδιασμα, δώστε τῆς γάλα καὶ ἀρωματικό κρασί. Θα πίνει νηστικὴ ὑπερικό, λιναρόσπορο καὶ φασκομηλιά μέσα σε νερωμένο ἀρωματικό κρασί καὶ θα κάνει πλύσεις στη μήτρα με μούργα κρασιού. Αν ἡ μήτρα δὲν ἔχει ἐξελκωθεί, διακόπτετε δύο ἢ τρεῖς μέρες καὶ κάνετε πλύσεις με σπόρους Κνίδου καὶ στη συνέχεια με συτυπτικὲς ουσίες. Αν ὁμως ἡ μήτρα ἔχει ἐξέλκωση, κάνετε πλύσεις με ἀφέψημα μυρτιάς καὶ δάφνης καὶ ἐπαλείψετε με ἄνθος ἀργύρου. Ἡ ἀρρώστια εἶναι βάρια καὶ λίγες γυναῖκες γλιτώνουν.

Περὶ γυναικείων Α|57

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Ἡ ἐλελίσφακον καὶ ὑπερικόν, ἐν ὕδατι ἐψήσας, κλύζειν τῷ ὕδατι.

Κλύσματα για τὶς παλιές πληγές (...) Ἡ βράζετε φασκομηλία καὶ ὑπερικό μέσα σε νερό καὶ κάνετε κλύσμα με το νερό.

Περὶ γυναικείων Α|78

Κλυσμοὶ καθαρτήριοι· (...) μετακλύζειν δὲ καὶ σχοίνου φύλλα καὶ ὑπερικὸν καὶ ἐλελίσφακον ἐψήσαντα σὺν οἴνω μέλανι εὐώδει, ἢ κράμβης ὕδατι, κὰν τῷδε ἐψεῖν λινόζωστιν, νίτρου ἐρυθροῦ ὀλίγον, καὶ κλύζειν.

Καθαρτικά κλύσματα: (...) Το ἄλλο κλύσμα μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπίσης με φύλλα σχοίνου, ὑπερικό καὶ φασκομηλιά, βρασμένα σε μαύρο, αρωματικό κρασί ἢ με νερό ἀπὸ κράμβη, ὅπου θα ἔχετε βράσει σκαρόχορτο καὶ λίγο κόκκινο νίτρο.

Περὶ γυναικείων Α|80

Πυρήσιες ῥόων· (...) Ἄγαθὸν δὲ καὶ ἐλελίσφακος· ἢ ἄχυρα κριθέων ἐν ἀφεψήματι ἐλελίσφακου καὶ ὑπερικοῦ ἐψεῖν καὶ καταπλάσσειν.

Θερμαντικά μέσα σε περίπτωση ῥοῶν: (...) Καλὸ κατάπλασμα γίνεται καὶ με φασκομηλιά ἢ με ἄχυρο ἀπὸ κριθᾶρι βρασμένο σε ἀφέψημα φασκομηλιάς καὶ ὑπερικοῦ.

Περὶ γυναικείων Β|84

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περὶ νούσων το δεύτερον|64

Βασιλικός

Ocimum basilicum

LAMIACEAE

᾽Ωκιμον ξηρὸν καὶ θερμὸν καὶ στάσιμον.

Ο βασιλικός εἶναι ξηρός, θερμαντικός καὶ συτυπτικός.

Περὶ διαίτης Β|54

Ἐμετον λύει· ὠκύμου χυλὸς ἐν οἴνω λευκῶ. Ἐτερον· ἀλήτου σητανίου

Για νὰ σταματήσετε τὸν ἐμετὸ χρησιμοποιεῖτε χυμὸ βασιλικοῦ μέσα

κεχυλισμένου τὸ ὕδωρ, ἢ ροιὰς γλυκείας καὶ ὀξειᾶς ἀποχυλώσας, εἶτα μέλι μίξας.

σε λευκὸ κρασί ἢ νερό ὅπου θα ἔχετε βράσει αλεύρι ἀπὸ σιτᾶρι τῆς ἴδιας χρονιάς ἢ χυμό ἀπὸ γλυκά καὶ ξινὰ ρόδια, ανακατεμένο με μέλι.

Περὶ γυναικείων Α|93

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ παθῶν|43

Ἵκιμον καὶ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ εὐκάρδιον.

Ο βασιλικὸς εἶναι υγρὸς, ψυχρὸς καὶ κάνει καλὸ στο στομάχι.

Περὶ παθῶν|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν|12

Βάτος

Rubus fruticosus

ROSACEAE

Οἶνος δὲ γλυκὺς, ὅσα χρόνια τρώματα, συνεχέως χρωμένω αὐτάρκες, ἀτὰρ καὶ ἐς φαρμακοποίησιν. Αὐστηρὸς δὲ ὁ λευκὸς καὶ μέλας οἶνος ψυχρὸς ἐπὶ τὰ ἔλκεα ἐνδέχεται, ψυχρὸς διὰ τὴν θερμὴν. Ὅρια δὲ, ὅσα μὲν ψύξις εἶνεκα ἢ καταχεῖται ἢ ἐνίεται ἢ ἐμβάπτεται, ὡς ὕδωρ ψυχρότατον· ὅσα δὲ στύψιος, ὁ μέλας οἶνος, καὶ

Ἡ συνεχὴς χρησιμοποίησις τοῦ γλυκοῦ κρασιοῦ εἶναι ἐπαρκὴς γιὰ τὶς πληγὰς ποὺ χρονίζουσι. Χρησιμοποιεῖται ἐξάλλου καὶ γιὰ τὴν χορήγησιν καθαρτικῶν φαρμάκων. Το στυφὸ ἀσπρὸ ἢ μαῦρο κρασί ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιεῖται κρῦο σὲ πληγὰς, ἐξαιτίας τῆς θερμότητος. Οδηγίαι χρήσεως: ὡς ψυκτικὸ μέσο τὸ κρασί χρησιμοποιεῖται σὲ πλύσεις,

εἴρια καταρρήναι, οἶον καὶ φύλλα τευτλίων ἢ ὀθόνια βάπτεται ἐπὶ τὰ πλεῖστα· ὅσα δὲ τι στύψιος, οἶον κισσοῦ φύλλα, ὁ λευκὸς, καὶ ὅσα στρυφνότερα ἢ ψαθυρώτερα, οἶον κίστος τε καὶ βάτος, ῥοῦς σκυτοδεσική, ἐλελίσφακος, καὶ ὅσα μαλθάσσειν δεῖ, οἶον ἄλητον ἐφθόν.

εσωτερικές εγχύσεις ή λουτρά, όπως και το πολύ κρύο νερό. Ως στυπτικό μέσο χρησιμοποιείται το μαύρο κρασί, με το οποίο διαποτίζουμε τις μάλλινες γάζες, όπως βρέχουμε συνήθως τα φύλλα των σέσκουλων ή τους λινούς επιδέσμους . Αν μεταχειριστούμε κάπως στυπτικές ουσίες, όπως τα φύλλα του κισσού, χρησιμοποιούμε το λευκό κρασί· το ίδιο ισχύει και όταν μεταχειριζόμαστε στυπτικότερα ή ξηρότερα φυτά, όπως ο κίστος, ο βάτος, το βυρσοδεσικό χρυσόξυλο, η φασκομηλιά και όσα είναι μαλακτικά, όπως το βρασμένο αλεύρι.

Περί υγρών χρήσιος|5

Ἦν παρὰ φύσιν αἱ μήτραι χάνωσι, τὰ ἐπιμήνια χωρέει πλέονα καὶ γλίσχρα καὶ θαμινὰ, καὶ ἡ γονὴ οὐκ ἐμμένει, καὶ τὸ στόμα κεχηνὸς ἐστι, καὶ οὐχ οἶόν τε εἰρύεσθαι τὴν γονὴν, καὶ πῦρ καὶ ῥῖγος λαμβάνει, [καὶ ὀδύνη] τὴν κάτω κοιλίην καὶ τὰς ἰξύας. Ἡ δὲ νοῦσος λάζεται ἐκ ῥόου αἱματώδεος, γίνεται δὲ καὶ ὀκόταν τὰ ἐπιμήνια ἐξαπίνης ἰστάμενα ῥαγῆ. Ἡ δίαίτα γοῦν πρόσθεν εἴρηται. Χρῆ δὲ προσθέτοισι θεραπεύειν, ἐν ἀρχῇ μὲν καθαρτηρίοισιν ἅμα καὶ μαλθακοῖσιν, ἔπειτα ἡρέμα στύφουσι, καὶ σπόγγοισι τὰ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ πυριῆν μυρσίνης ὕδατι, ἢ βάτον ἑναφεψεῖν, ἢ ἐλαιῶν φύλλα, ἢ ῥόδων, ἢ οἰνάνθης, ἢ ἀμπέλου.

Αν το στόμιο της μήτρας είναι πιο ανοιχτό από το φυσιολογικό, τα ἐμμηνα τρέχουν σε μεγαλύτερη ποσότητα, είναι γλοιώδη κι ἐρχονται συχνά. Το σπέρμα δεν συγκρατεῖται, το στόμιο είναι ανοιχτό και δεν μπορεί να τραβήξει το σπέρμα. Εμφανίζεται πυρετός, ρίγος και πόνος στο υπογάστριο και στα λαγόνια. Η ασθένεια εκδηλώνεται μετά από αιμορραγία αλλά και μετά από ξαφνική εμφάνιση της εμμηνορρυσίας, που είχε σταματήσει. Για τη δίαίτα που πρέπει να ακολουθηθεῖ μιλήσαμε παραπάνω. Η θεραπεία πρέπει να γίνεται με υπόθετα, καθαρτικά και μαλακτικά στην αρχή και ελαφρώς στυπτικά αργότερα. Θερμαίνετε τις περιοχές κάτω από τον αφαλό με σφουγγάρια βρεγμένα με νερό όπου ἐβρασε μυρτιά, βάτος, φύλλα ελιάς, ῥόδα, ἄνθος σταφυλιού ή ἀμπελοσ.

Περί γυναικείων Β|57

Ὄκόταν γυναικὶ μαζὸς τριχήση, στοιβῆς καρπὸν, ἢ βάτου ἐψῆν ἐν ὕδατι καὶ ἐλαίῳ, καὶ τοὺς μαζοὺς καταπλάσσειν, καὶ τεύτλου φύλλα ἐπιρρίπτειν· ἔπειτα ῥάψαι ἐκ ῥάκους ὡς κυρβασίην, τεκμηράμενος ὅσον τὸν μαζὸν ἐκχωρήσει, καὶ οὕτως

Ὄταν ο μαστός της γυναίκας σκληρύνει, παίρνετε σπόρο στοιβῆς ή βάτου, τον βράζετε σε νερό και λάδι και τον βάζετε στους μαστούς ως κατάπλασμα· βάζετε επίσης φύλλα από σέσκουλα. Ράβετε ἔπειτα ἑνα στηθόδεσμο με σχῆμα τιάρας [κωνικό], ἀνάλογα με το μέγεθος του

έντιθέναι τὸν πιθόν· ἦν δὲ διαπύη, ἄμεινον τὰμνειν, καὶ εἰρίω ῥερυπωμένω μοτῶσαι, καὶ ἐπιβάλλειν τωύτό· μετέπειτα λύσαντα φακῶ ἔφθῶ ξὺν ἀλφίτῳ μῖξαι καὶ καταπλάσσειν.

μαστοῦ καὶ τοποθετεῖτε μέσα τον μαστό. Αν γίνει διαπύηση, είναι προτιμότερο να σχίσετε τον μαστό, να βάλετε στην πληγή ἀκάθαρτο μαλλί και να τη σκεπάσετε μ' αυτό. Ἐπειτα λύνετε την πληγή, αναμειγνύετε βρασμένη φακή με κριθάλευρο και κάνετε κατάπλασμα.

Περὶ γυναικείων Β|77

Ἦν δὲ προϊσχωσιν ἔξω, τὰ δὲ νεῦρα τὰ καλεόμενα ὄσχοι χαλᾶται, μύρτα, λωτοῦ πρίσματα, βάτου καὶ ἐλαίης φύλλα ἅμα ἔψειν, καὶ πυριῆν ἀκροχλιάρως· ἢ οἴνω μετὰ τουτέων καὶ κακωδέων, ὁμοίως· περιχρίειν δὲ τῷ λευκῷ τοῦ ὠοῦ τὰ ἔξω· ὅταν δὲ ψύχωνται καὶ πελιδναὶ ἔωσιν, ὕδατι θερμῷ.

Αν η μήτρα βγαίνει προς τα ἔξω [πτώση της μήτρας] και τα νεύρα που λέγονται ὄσχοι [οι πλατεῖς σύνδεσμοι της μήτρας] χαλαρώνουν, χρησιμοποιεῖτε μύρτα, ξύσματα λωτοῦ και φύλλα βάτου και ελιάς· τα βράζετε μαζί και ὅταν εἶναι μόλις χλιαρά, κάνετε υποκαπνισμό. Ἡ χρησιμοποιεῖτε με τον ἴδιο τρόπο τα παραπάνω συστατικά μαζί με κρασί και δύσοσμες ουσίες. Αλείψετε τα εξωτερικά μέρη με ασπράδι αβγού. Ὅταν η μήτρα κρυώσει και μελανιάσει, τη ζεσταίνετε με ζεστό νερό.

Περὶ γυναικείων Β|95

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄρκευθος.

Περὶ γυναικείων Β|101

Ἦν ἔλκεα ἐγγένηται τοῖσιν αἰδοίοισι καὶ ξυσμὸς λαμβάνη, ἐλαίης φύλλα καὶ κισσοῦ καὶ βάτου καὶ ῥοιῆς γλυκεῖης τρίψας λεῖα, οἴνω παλαιῷ διεῖς, ἔπειτα λαβὼν σάρκα ποταινίνην, προσθεῖναι, καὶ καταπλάσαι τοῖσι φύλλοισι, καὶ ἐχέτω τὴν νύκτα· ἔωθεν δὲ ἐξελομένη, μυρσίνην ἐν οἴνω ἀφεψοῦσα, τῷ οἴνω διακλυζέσθω τὰ αἰδοῖα.

Αν σχηματιστοῦν πληγές στα γεννητικά ὄργανα και εκδηλωθεῖ φαγούρα, ψιλοκοπανίζετε φύλλα ελιάς, κισσοῦ, βάτου και γλυκιάς ροδιάς, τα διαλύετε σε παλιό κρασί, παίρνετε ἔπειτα φρέσκο κρέας, φτιάχνετε υπόθετο, κάνετε κατάπλασμα με τα φύλλα και τ' αφήνετε τη νύχτα. Το πρωί η γυναίκα τα βγάζει και, βράζοντας μυρτιά μέσα σε κρασί, κάνει πλύσεις με το κρασί στα γεννητικά της ὄργανα.

Περὶ γυναικείης φύσιος|66

Ἦν τὰ ἐπιμήνια μὴ γίνηται, χηνὸς ἔλαιον καὶ νέτωπον καὶ ῥητίνην ξυμμίσγουσα ἢ γυνὴ προσθέσθω, εἰρίω ἀνασπογγίζουσα. Ἦν δὲ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος φαίνεται, σούσινον καὶ βάτου γλῶσσαν ἐν εἰρίω προστιθέσθω.

Αν τα ἔμμηνα δεν εμφανίζονται, η γυναίκα αναμειγνύει λίπος χήνας, λάδι από πικραμύγδαλα και ρετσίνα και τα χρησιμοποιεῖ ως υπόθετο, μαζεύοντας τα σε μαλλί. Αν πάλι τα ἔμμηνα εἶναι περισσότερα απ' ὅτι πρέπει, βάζετε ως υπόθετο κρινέλαιο

Τους τραυματίας λιμοκτονέειν, και εκ τῆς κοιλίης υπάγειν τὰ ἐνεόντα, ἢ υποκλύζοντα, ἢ φάρμακον κάτω δίδοντα, καὶ πίνειν ὕδωρ καὶ ὄξος, καὶ ροφεῖν. Τὰ φλεγμαινόντα ψυχριν καταπλάσμασι· τὰ δὲ τοιαῦτα καταπλάσματα εἶναι ἢ τεῦτλα ἐφθὰ ἐν ὕδατι, ἢ σέλινον, ἢ ἔλαιης φύλλα, ἢ συκῆς φύλλα, ἢ ἀκτῆς φύλλα, ἢ βάτου, ἢ ροιῆς γλυκεῖης, ἐφθοῖσι μὲν τούτοισι χρῆσθαι· ὡμοῖσι δὲ ραμνου φύλλοισιν, ἢ ἄγνου, ἢ ἐλελίσφακου, ἢ τιθυμαλλου, ἢ γληχωνα χλωρῆν, ἢ πράσα, ἢ σέλινον, ἢ κορίανον, ἢ ἰσάτιος φύλλα· ἢν δὲ μηδὲν τούτων ἔχῃς μήτε ἄλλο τί μηδὲν κατάπλασμα, ἄλφιτον φυρησας ὕδατι ἢ οἴνω κατάπλασαι. Τοσοῦτον δὲ χρόνον καταπλάσματα τὰδ' ὠφελει, ὀκόσον ἂν ψυχρότερα ἢ ἢ τὸ ἔλκος· ὅταν δὲ ἢ θερμότερα ἢ ὁμοίως θερμά, βλάπτει. Τὰ λιπαρὰ πρὸς τὰ φλεγμαινόντα οὐ συμφέρει, οὐδὲ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα, οὐδὲ πρὸς τὰ σηπόμενα· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὰ φλεγμαινόντα συμφερει τὰ ψυχρά, πρὸς δὲ τὰ ἀκάθαρτα καὶ τὰ σηπόμενα τὰ δριμεα καὶ ὅσα δῆξιν τίνα παρεχόμενα καθαιρεῖ· Ὅταν δὲ σαρκοφυῆσαι βούλη, τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ θερμὰ μᾶλλον συμφερει, πρὸς ταῦτα γὰρ ἢ σὰρξ θάλλει.

Τους τραυματίες πρέπει να υποβάλλεις σε αυστηρή δίαιτα και να προκαλεις κενώσεις είτε με υποκλυσμό είτε με καθαρτικό. Πρέπει επίσης να πίνουν νερό και ξίδι και να παίρνουν για τροφή ζωμούς. Τα μέρη που παρουσιάζουν φλόγωση πρέπει να δροσίζεις με καταπλάσματα. Τα καταπλάσματα τούτα θα είναι τεύτλα βρασμένα σε νερό η σέλινον ή φύλλα ελιάς, συκιάς, κουφοξυλιάς, βάτου ή ροδιού. Τα φύλλα τούτα πρέπει να χρησιμοποιείς βρασμένα. Ωμά να χρησιμοποιείς τα φύλλα της παλιουριάς, της λυγιάς, της φασκομηλιάς, της γαλατσίδας, ή το πράσινο φλισκούνη ή πράσα ή σέλινον ή κορίανον ή λουλακιά. Αν δεν έχεις τίποτε από τούτα ούτε κανένα άλλο κατάπλασμα, να ζυμώσεις αλεύρι με νερό ή κρασί και να του το βάλεις για κατάπλασμα. Τα καταπλάσματα ωφελούν για τόση ώρα, όσο είναι ψυχρότερα από την πληγή. Όταν είναι θερμότερα ή το ίδιο θερμά με το τραύμα, βλάπτουν. Τα λιπαρά δεν κάνουν καλό ούτε στα μέρη που έχουν φλόγωση ούτε στα ακάθαρτα ούτε σε εκείνα που σαπίζουν. Σε εκείνα που έχουν φλόγωση κάνουν καλό τα ψυχρά, ενώ στα ακάθαρτα κι εκείνα που σαπίζουν κάνουν καλό τα καυστικά, τα οποία δημιουργούν ερεθισμό και καθαρίζουν. Όταν θέλεις να βοηθήσεις στην ανάπτυξη της σάρκας, ωφελούν τα λιπαρά και τα θερμά, γιατί με τούτα ακμάζει η σάρκα.

Βατράχιον

Smyrniolus olusatrum L.

UMBELLIFERAE

Άλλες ονομασίες: Αγριοσέλινο, Ιπποσέλινο.

Ὅκοταν δὲ γυναικὶ διδῶς φάρμακον, παράμισγε τῷ φαρμάκῳ ὅσα ὑστέρας καθαίρει καὶ ὅσα ἐλαύνει. Ἔτερα ποτὰ καὶ προσθετὰ, δυνάμενα χόριον ἐξάγειν καὶ ἐπιμήνια κατασπάσαι: (...) Ἔτερον· βατραχίου τῶν φύλλων καὶ τοῦ ἄνθεος τετριμμένου ὅσον στατήρα Αἰγινάϊον ἐν οἴνῳ γλυκεῖ πιεῖν· ἐπὴν δὲ ἡ ὀδύνη ἔχη, λευκοὺς ἐρεβίνθους καὶ ἀσταφίδας ἐψήσας ἐν ὕδατι καὶ ψύξας διδόναι πιεῖν, καὶ ὅκοταν ἡ στραγγουρίη ἔχη, ἐν ὕδατι χλιερῶ καθεζέσθω.

Ὅταν χορηγεῖτε φάρμακο σε γυναίκα, αναμειγνύετε σ' αὐτό ὅ,τι καθαρίζει καὶ κινεῖ τὴ μήτρα. Ἄλλα ποτὰ καὶ υπόθετα που μποροῦν νὰ διευκολύνουν τὴν ἐξοδὸ τοῦ υστέρου καὶ τὴν κάθοδο τῆς ἐμμηνης ροῆς (...) παίρνετε φύλλα καὶ κοπανισμένο λουλούδι βατραχίου σε βάρους ἴσο μ' ἓναν αἰγινήτικο στατήρα καὶ δίνετε νὰ τα πιεῖ μέσα σε γλυκὸ κρασί. Ὅσο κρατᾶει ὁ πόνος, βράζετε ἀσπρά ρεβίθια καὶ σταφίδες σε νερό, τ' αφήνετε νὰ κρυώσουν καὶ τα δίνετε ὡς ποτό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Βελανιδιά

Quercus spp.

FAGACEAE

Άλλες ονομασίες: Δρυς.

Άκυλοι καὶ βάλανοι καὶ φηγοὶ στατικά ὦμα καὶ ὀπτά· ἐφθὰ δὲ ἦσσαν.

Οι καρποί της πρίνου, τα βελανίδια και τα κούμαρα είναι συτυπτικά, όταν είναι ὠμά και ψημένα, βρασμένα ὁμως είναι λιγότερο συτυπτικά.

Περί διαίτης Β|55

Ὅσησι δὲ, ὅταν ξυγγένωνται, αὐτίκα διαρρέει τὰ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ταύτησι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων πρόφασις. Θεραπεύειν δὲ δεῖ οὕτως· ἦν μὲν σφόδρα μεμυκὸς ἦ, ἀναστομῶσαι τοῖσι δαιδίοισι καὶ τοῖσι μολιβδίοισι· πυριῆν δὲ μαλθακῆ πυρίη, τῆ ἐκ τοῦ μαράθρου, καὶ καθαίρειν προσθέτοισιν ὅσα λεπτύνει τὰς ὑστέρας καὶ ἐς ἰθὺ καθίστησι· μετὰ δὲ τὰς καθάρσιός τε καὶ τὰς πυρίας κλύζειν τοισίδε ἄσσα ἐναντία τῆ προφάσει. Ὅσησι δὲ τὸ στόμα ἀπεστραμμένον ἐστὶ καὶ προσπεπτικὸς πρὸς τὸ ἰσχίον, γίνεται γὰρ καὶ τοιαῦτα διακωλύοντα τὴν ὑστέρην τὴν γονὴν προσδέχεσθαι, ὅταν οὖν τι τοιοῦτον ξυμβῆ, πυριῆν χρὴ τῆσιν εὐώδεσι τῶν πυριῶν· μετὰ δὲ τὴν πυρίην παραφασσαμένην τῷ δακτύλῳ ἀποσπᾶν τοῦ ἰσχίου· ὅταν δὲ ἀποστήσῃ, ἐξορθοῦν τοῖσι δαιδίοισι καὶ τῷ μολιβδίῳ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον· ὅταν δὲ ἐξωρθωμένοι τε καὶ ἀνεστομωμένοι γένωνται, προσθέτοισι μαλακοῖσι καθαίρειν, καὶ τᾶλλα ποιέειν κατὰ τὸν ὑψηγμένον λόγον. Ὅταν ἀνεστομωμένοι μᾶλλον τοῦ δέοντος αἰ ὑστέραι ἔωσι, καθάρσιος δέονται· μετὰ δὲ τὰς καθάρσιος, κλυσμῶν καὶ θυμημάτων.

Στις γυναίκες που το ἀνδρικό σπέρμα διαρρέει ἀμέσως, ὅταν συνουσιάζονται, αἰτία γι' αὐτό είναι η εἰσοδος του κολεοῦ της μήτρας. Η θεραπεία είναι η ἀκόλουθη: αν ο κολεός είναι πολὺ κλειστός, θα τον ἀνοιξέτε με διαστολεῖς της μήτρας ἀπὸ πεύκινα δαδιά ἢ μόλυβδο. Θα κάνετε μαλακοὺς υποκαπνισμοὺς με μάραθο και καθάρσεις με ὑπόθετα που λεπταίνουν τη μήτρα και ευνοοῦν την ἀνόρθωση της. Μετὰ ἀπὸ τις καθάρσεις και τους υποκαπνισμοὺς πρέπει να κάνετε κλύσματα που ἐναντιώνονται στην αἰτία του κακοῦ.

Σε μερικές γυναίκες η εἰσοδος του κολεοῦ παρουσιάζει ἀπόκλιση και πρόσπτωση πρὸς τον γοφὸ, κι αὐτό είναι ἀκόμη ἓνα ἐμπόδιο για τη μήτρα να δεχτεῖ το σπέρμα. Ὅταν, λοιπόν, συμβεῖ κάτι τέτοιο, πρέπει να γίνουν ἀρωματικοὶ υποκαπνισμοί. Ὑστερα ἀπὸ αυτοὺς η γυναίκα θα βάλει το δάχτυλο της και θ' ἀπομακρύνει την εἰσοδο του κολεοῦ ἀπὸ τον γοφὸ. Μετὰ την ἀπομάκρυνση της θα την ἀνορθώσει με διαστολεῖς της μήτρας ἀπὸ πεύκο ἢ μόλυβδο, ὅπως εἴπαμε πρὶν. Ὅταν η μήτρα ἀνορθωθεί και ἀνοιχτεῖ, πρέπει να καθαριστεῖ με μαλακτικά ὑπόθετα και να γίνουν ὅλα τ' ἄλλα ὅπως περιγράψαμε. Ὅταν η μήτρα είναι ἀνοιχτὴ περισσότερο ἀπ'

Ἦν δὲ ἐγγύτερον ἔωσι τοῦ δέοντος, ἐμέτων δέονται αἱ ὑστέραι καὶ πυρίης δυσώδεος, μέχρις ὅτου ἐς χώρην ἔλθωσι· τῆς διαίτης δὲ τῆς ὑψηγημένης χρῆσθαι. Ἦν δὲ τὸ στόμα πιμελωδὲς ἢ καὶ πάχετον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ κυΐσκηται, νᾶπτου ἐφθὸν ἐσθίειν νῆστιν, καὶ ἄκρητον ἐπιπίνειν· πρόσθετον δὲ νίτρον ἐρυθρὸν καὶ κύμινον καὶ ῥητίνην· ἄριστον δ' ἐν ὀθονίῳ· ἢ νίτρον ξὺν σμύρνῃ καὶ ῥητίνῃ καὶ κυμίνῳ καὶ μύρῳ λευκῷ· ἢ ἐλάφου κέρασιν καὶ μίξαι ὠμήλυσιν διπλασίην, ἐν οἴνῳ ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας πινέτω. Ἦν δὲ μὴ ῥηίζη, πράσα ἐψεῖν καὶ ἀμφικαθίζεσθαι· ἢ φηγὸν τρίβουσα προστιθέσθω· σκόροδά τε τρώγειν νεαρὰ, καὶ μελίκρητον ἐπιπίνουσα ἐμεέτω.

ὅσο πρέπει, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάθαρση καὶ, μετὰ τὴν κάθαρση, ἀπὸ κλύσματα καὶ αρωματικούς υποκαπνισμούς. Ἄν ἡ κατάσταση τῆς πλησιάζει περισσότερο τὸ φυσιολογικὸν, εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ ἐμετοὶ καὶ οἱ δύσοσμοι υποκαπνισμοί, ὡς ὅτου ἡ μήτρα ἐλθεῖ στη θέση τῆς. Πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται ἡ διαίτα πού περιγράψαμε παραπάνω.

Ἄν τὸ στόμιον εἶναι λιπαρὸ καὶ παχύ, πράγμα πού ἐμποδίζει τὴ σύλληψη, ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ παίρνει νηστικὴ βραστό σινάπι καὶ μετὰ ἀκράτο οἶνο. Ὡς ὑπόθετο θὰ χρησιμοποιοῦν κόκκινο νίτρο, κύμινο καὶ ρετσίνοι. Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ τὰ βάλει μέσα σὲ πανί· ἢ ν' ἀνακατέψει νίτρο με σμύρνα, ρετσίνοι, κύμινο καὶ λευκὸ μύρο· ἢ νὰ κάψει κέρατο ελαφιού, νὰ τὸ ἀναμείξει με ἀλεύρι σὲ διπλάσια ποσότητα, καὶ νὰ τὸ πίνει μέσα σὲ κρασί τέσσερις ἡμέρες. Ἄν ἡ κατάσταση δὲν βελτιωθεῖ, νὰ βράσει πράσα καὶ νὰ κάνει λουτρό ἐδρας· ἢ νὰ κοπανίσει βελανίδι καὶ νὰ φτιάξει ὑπόθετο. Νὰ τρώει φρέσκα σκόροδα, νὰ πίνει μετὰ νερόμελο καὶ νὰ κάνει ἐμετό.

Περὶ γυναικείων Α|13

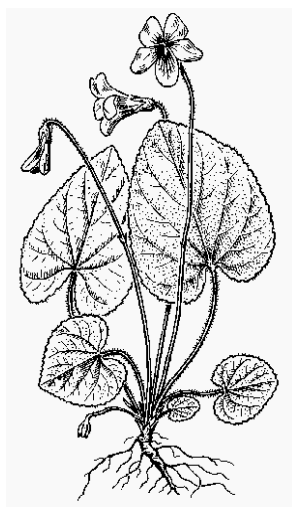
Ἄγει αἷμα· βάλανον Αἰγυπτίην τρίψας καὶ Σούσινον [ὃ ἐστὶ γῆ Αἰγυπτίη], ὕδατι διεῖς, εἰρίῳ ἐλίξας, προστίθει.

Για νὰ προκαλέσετε τὴν ἐμμηνη ροή, κοπανίζετε ἓνα αἰγυπτιακὸ βελανίδι με Σούσινο [πού εἶναι περιοχὴ τῆς Αἰγύπτου], τὰ διαλύετε σὲ νερό, τὰ τυλίγετε σὲ μαλλί καὶ τὰ χρησιμοποιεῖτε ὡς ὑπόθετα.

Περὶ γυναικείης φύσεως|32

Περὶ πυρκαύστου· ἐψεῖν χρῆ πρίνου ρίζας ἀπαλὰς, ἢ ὁ φλοιὸς ἐστὶ παχύτατος καὶ χλωρότατος, καταταμῶν μικρὰ, οἶνον λευκὸν ἐπιχέας, μαλθακῶ πυρὶ καθεψεῖν, ἔως ἂν δοκῆ καλῶς ἔχειν τὸ πάχος, ὡς ὑπάλειπτον, καὶ ἐν ὕδατι τὸν αὐτὸν τρόπον.

Για τὰ ἐγκαύματα πρέπει νὰ βράσετε τρυφερὲς ρίζες βελανιδιάς, ἀπὸ ἐκεῖ πού ὁ φλοιὸς εἶναι πολὺ χοντρός καὶ πολὺ χλωρός· τὶς κόβετε σὲ μικρὰ κομμάτια, τὶς περιχύνετε με λευκὸ κρασί καὶ τὶς βράζετε σὲ χαμηλὴ φωτιά, μέχρι νὰ δεῖτε πὺς ἐπήξαν ἀρκετὰ, ὡστε νὰ μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἐπάλειψη· με τὸν ἴδιο τρόπο θὰ μπορούσατε νὰ τὶς βράσετε καὶ σὲ νερό.

Βιολέτα

Viola spp.

VIOLACEAE

Ὅκοταν δὲ γυναικὶ διδῶς φάρμακον, παράμισγε τῷ φαρμάκῳ ὅσα ὑστέρας καθαίρει καὶ ὅσα ἐλαύνει. Ἔτερα ποτὰ καὶ προσθετὰ, δυνάμενα χόριον ἐξάγειν καὶ ἐπιμήνια κατασπάσαι· (...) Ἔτερον· λευκοῖου καρπὸν ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοις λαβῶν, ἐν οἴνῳ λευκῷ τὸν αὐτὸν τρόπον κεράσας, δοῦναι πίνειν. Ἔτερον· λευκοῖου ρίζαν τοῦ μέλανος ἐν οἴνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον χρήσθω.

Ὅταν χορηγεῖτε φάρμακο σε γυναίκα, αναμειγνύετε σ' αυτό ὅ,τι καθαρίζει και κινεῖ τη μήτρα. Ἄλλα ποτὰ και υπόθετα που μπορούν να διευκολύνουν την ἐξοδο του υστέρου και την κάθοδο της ἐμμηνης ροῆς (...) Ἄλλο: δίνετε να πει όσο πιάνουν τα τρία δάχτυλα [μια πρέζα] σπόρο ἀσπρης βιολέτας, ανακατεμένο με τον ἴδιο τρόπο μέσα σε λευκό κρασί. Ἄλλο: χρησιμοποιεῖτε με τον ἴδιο τρόπο μέσα σε κρασί ρίζα μαύρης βιολέτας.

Βλίτο ή Βλήτο

Amaranthum blitum L.

AMARANTHACEAE

Βλίτον ού θερμόν, διαχωρητικόν.

Το βλίτο δεν θερμαίνει, αλλά διευκολύνει τις κενώσεις.

Περί διαίτης Β154

Γίνεται δὲ καὶ τοιάδε πλησμονή· ἕς τὴν ὑστεραίην τὸν σῆτον ἐρυγγάνεται ὠμὸν ἄτερ ὄξυρεγμῆς, ἥ δὲ κοιλίη διαχωρέει, ἐλάσσω μὲν ἢ πρὸς τὰ σιτία, ὅμως δ,

ἴκανως, πόνος δὲ οὐδεὶς ἔγγινεται· τουτέοισιν ἢ κοιλίη ψυχρὴ ἔουσα οὐ δύναται καταπέσσειν τὰ αἰτία ἐν τῇ νυκτί· ὅκοταν γοῦν κινηθῆ, ἐρυγγάνεται τὸν σῆτον ὠμὸν· Λεὶ οὖν τούτω παρασκευᾶσαι τὴν κοιλίην θερμασίην ἀπὸ τῆς διαίτης ἀπὸ τῶν πόνων· καὶ πρῶτον μὲν οὖν χρὶ ἄρτω θερμῷ χρέεσθαι ζυμίτη, διαθρύπτοντα ἕς οἶνοι μέλανα ἢ ζωμὸν ὑείων κρεῶν· τοῖσι τὲ ἰχθύσιν ἐφθοίσι

ἐν ἄλμῃ δριμείῃ· χρέεσθαι μὲν καὶ τοῖσι σαρκώδεσιν, οἷοι ἀκροκωλίοισι τὲ διέφθοισι τοῖσιν ὑείοισι, τοῖσι τὲ πίοσιν ὑείοισιν ὀπποῖσι, τοῖσι δὲ χοιρείοισι μὴ πολλοῖσι καὶ σκυλάκων μηδὲ ἔριφων· λαχάνοισι δὲ πράσοισι

Ἄλλη μορφή πλησμονῆς εἶναι αὐτὴ κατὰ τὴν ὁποῖα ἡ τροφή αποβάλλεται τὴν επομένην μέραν ἀχώνευτη χωρὶς ρεψίματα με ξινίλες· οἱ κενώσεις εἶναι αρκετές ἀλλὰ λιγότερες ἀπὸ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας πόνος. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ κοιλία, καθὼς εἶναι ψυχρὴ, δὲν μπορεῖ νὰ χωνέψῃ τὴν τροφὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νύκτας. Ὄταν λοιπὸν κινηθῆ, ἀποβάλλει τὴν τροφὴν ἀχώνευτη. Πρέπει τότε νὰ ἐξασφαλίσετε θερμότητα στὴν κοιλίαν με τὴν διατροφήν καὶ τὴν ἀσκήσιν. Πρῶτα πρῶτα λοιπὸν πρέπει νὰ χρησιμοποιήσετε ζεστό, ζυμωμένο ψωμί, τριμμένο μέσα σὲ μαύρο κρασί ἢ σὲ ζυμὸ χοιρινοῦ κρέατος· ἐπίσης νὰ φάτε καὶ ψάρι, βρασμένο μέσα σὲ καυστικὴ ἄλμη. Συνιστάται ἀκόμα ἡ χρῆσις κρέατος με ἀφθονὴν σάρκα, ὅπως καλὰ βρασμένα πόδια χοιρινοῦ καὶ παχὺ χοιρινὸ ψητό, ὄχι ὅμως

τὲ καὶ σκοροδοισιν ἐφθοῖσι καὶ ὠμοῖσι, βλιτω τὲ ἐφθω καὶ κολοκύντη· πόμασι τὲ ἄκρητεστέροισιν, ὕπνοισι τὲ μακροῖσιν, ἀναριστίησι τὴν πρώτην· ὕπνοισι τὲ ἀπὸ τῶν γυμνασίων, τοῖσι τὲ δρόμοισι καμπτοῖσιν, ἐξ ὀλίγου προσάγων, πάλῃ τὲ μαλακὴ ἐν ἔλαιῳ, λουτροῖσι τὲ ὀλίγοισι, χρίσμασι τὲ πλείοσι, τοῖσι τὲ πρῶτῳ περιπάτοισι πλείστοιαι, ἀπὸ δείπνου τὲ ὀλίγοισι· καὶ τὸ σῦκον μετὰ τῶν αἰτίων ἀγαθόν, ἀκρητὸς τὲ ἔπ' αὐτεω. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς θεραπείης καθίσταται τοῖσι μὲν θάσσον, τοῖσι δὲ βραδύτερον.

μεγάλη ποσότητα ἀπὸ χοιρίδιο, μικρὸ σκύλο καὶ κατσίκι. Ἀπὸ τα λαχανικὰ συνιστῶνται τὰ πράσα, τὰ σκόρδα, βραστά καὶ ὠμά, τὸ βραστό βλίτο καὶ ἡ κολοκύθα. Τὸ ποτό πρέπει νὰ εἶναι σχεδὸν ἀδιάλυτο, ὁ ὕπνος παρατεταμένος· σὴν ἀρχὴ ἀπαγορεύεται τὸ πρόγευμα. Συνιστῶνται ἀκόμη ὕπνος μετὰ τὴ γυμναστικὴ, τρέξιμο σὲ πολὺστροφο δρόμο, με σταδιακὴ αὐξηση, ελαφρὰ πάλῃ με τὸ σῶμα αλειμμένο με λάδι, λίγα λουτρά, περισσότερες ἐπαλείψεις, πάρα πολλοὶ πρωινοὶ περίπατοι, σύντομοι ὅμως μετὰ ἀπὸ τὸ δείπνο. Τὰ σύκα μαζί με τὸ φαγητὸ κάνουν καλὸ, ὅπως καὶ τὸ ἀνέρωτο κρασί μετὰ. Με τούτῃ τῇ θεραπείᾳ ἀποκαθίσταται ἡ υγεία ἄλλοτε γρηγορότερα καὶ ἄλλοτε ἀργότερα.

Περὶ διαίτης Γ|75

Ῥοῦ ἐρυθροῦ προσθετά· (...) Ἦν δὲ μὴ λήγη, σούσινον, ἢ βλίτον τὴν βοτάνην ὡς γλώσσαν οὔσαν, ἐν εἰρίῳ ποιεῖν προσθετόν.

Κολπικὰ ὑπόθετα γιὰ τὴν κόκκινη ροή: (...) Ἀν ἡ ροὴ δὲν σταματᾷ, παίρνετε κρινέλαιο ἢ βλίτο, τὸ βοτάνι ποὺ εἶναι σαν γλώσσα, τὰ βάζετε σὲ μαλλί καὶ κάνετε ὑπόθετο.

Περὶ γυναικείων Β|87

Τὰ κολοκύθια, τὰ τεύτλα, τὰ βλίτα καὶ τὰ λάπατα ἐπειδὴ εἶναι ὑγρά διευκολύνουν τὶς κενώσεις.

Τὰ κολοκύθια, τὰ τεύτλα, τὰ βλίτα καὶ τὰ λάπατα ἐπειδὴ εἶναι ὑγρά διευκολύνουν τὶς κενώσεις.

Περὶ παθῶν |55

Βοσουελλία

Boswellia carterii Birdw.

BURSERACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Περί γυναικείων Α|74

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πόλιο.

Περί γυναικείων Α|75

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη η κεφαλωτή.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γλυκάνισο.

Περί γυναικείων Α|92

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί γυναικείων Α|109

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μάραθος.

Περί γυναικείων Β|97

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασπρόσιτος.

Περί επικυήσεως|34

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δάφνη.

Περί εβδομάδων|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ζαφορά.

Περί ελκών|12

Ἐτερον ἔναιμον· σμύρνα, λιβανωτὸς, κηκίς, ἰὸς, ἄνθος χαλκοῦ ὀπτὸν, στυπτηρὴ αἰγυπτίη ὀπτὴ, οἰνάνθη, οἰσυπίδες, μολύβδαινα, τούτων ἴσον ἑκάστου, ἢ δῖεις οἴνω ὥσπερ τὸ πρότερον, καὶ ἄλλη ἐργασίη κατὰ τὰ αὐτά.

Ἄλλο αἰμοστατικό φάρμακο: παίρνετε σμύρνα, λιβάνι, κηκίδα, σκουριά, ψημένο ἄνθος χαλκού, ψημένη αἰγυπτιακή στύψη, ανθὸ ἀμπελιού, ρυπαρά μαλλιά προβάτου καὶ θειικό μόλυβδο, ἴση ποσότητα ἀπὸ το καθένα, καὶ τα διαλύετε σε κρασί ὅπως καὶ το προηγούμενο φάρμακο· κατὰ τ' ἄλλα ο τρόπος παρασκευῆς εἶναι ο ἴδιος.

Περί ελκών|14

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασφόδελος.

Περί ελκών|22

Περιπλευμονίη· πυρετός ἴσχει ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα τὸ ἐλάχιστον· τὸ δὲ μακρότατον δύο δεούσας εἴκοσι, καὶ βήσσει ταύτας τὰς ἡμέρας ἰσχυρῶς, καὶ ἀποχρέμπεται τὸ μὲν πρῶτον σίαλον παχὺ καὶ καθαρὸν ἐβδόμη καὶ ὄγδοη, ἐπὴν δὲ ὁ πυρετός λάβη, ἐννάτη καὶ δεκάτη ὑπόγλυκυ καὶ πυῶδες, ἔστ' ἂν αἱ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν· καὶ ἦν μὲν ἐν τῇ πεντεκαίδεκάτῃ ἡμέρῃ ξηρανθῆ ὁ πλεύμων καὶ ἐκβήξῃ, ὑγιάζεται· ἦν δὲ μὴ, δύο δεούσαις εἴκοσι προσέχειν· καὶ ἦν μὲν ἐν ταύτησι παύσῃται τοῦ βήγματος, ἐκφεύγει· ἦν δὲ μὴ παύηται, εἴρεσθαι αὐτὸν, εἰ γλυκύτερον τὸ σίαλον, καὶ ἦν φῆ, ἢ νοῦσος ἐνιαυσίη γίνεται· ὁ γὰρ πλεύμων ἔμπυος γίνεται. Τούτῳ χρή τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας οἶνον διδόναι γλυκὺν, λευκὸν, ὑδαρέα, κατ' ὀλίγον πίνειν πυκινά· ῥοφάνειν δὲ τῆς ππισάνης τὸν χυλὸν διδόναι, μέλι παραμίσγων, τρεῖς τῆς ἡμέρης, ἔστ' ἂν αἱ ὀκτωκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσι καὶ ὁ πυρετός παύσῃται. Κινδυνεύει δὲ μάλιστα ἐν τῆσιν ἐπτὰ ἢ ἐν τῆσι τεσσαρεσκαίδεκα· ἐπὴν δὲ τὰς ὀκτωκαίδεκα ἡμέρας ὑπερβάλῃ, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, ἀλλὰ πτύει πῦον, καὶ τὰ στήθεα πονέει, καὶ βήσσει. Ὅταν οὕτως ἔχη, πιπίσκειν νῆστιν τὸ σὺν τῷ ἐλελισφάκῳ, καὶ ῥοφάνειν ἔτνος, στέαρ συμμίσγων πλέον, ἦν μὴ θάλπος ἦ· ἦν δ' ἦ, μὴ ῥοφανέτω, ἀλλὰ σιτίοισι χρήσθω ἀλυκοῖσι καὶ λιπαροῖσι καὶ τοῖσι θαλασσίοισι μᾶλλον ἢ κρέασι· καὶ ἦν μὴ σοι δοκέη καθαίρεσθαι κατὰ λόγον, ἐγχεῖν καὶ πυριᾶν· ἦν μὲν παχὺ ἦ τὸ πῦον, πυριᾶν· ἦν δὲ λεπτόν, ἐγχεῖν· καὶ τῶν σιτίων ἔχεσθαι ὡς μάλιστα, καὶ τῶν δριμέων ἀπέχεσθαι καὶ κρεῶν βοείων καὶ οἰείων καὶ χοιρείων. Ὅταν ἐκ περιπλευμονίης ἔμπυος γένηται, πυρετός ἴσχει καὶ βῆξ ξηρὴ καὶ

Περιπνευμονία: Ἡ διάρκεια του πυρετοῦ εἶναι δεκατέσσερις μέρες το ἐλάχιστο, ἐνῶ το πιο πολύ δεκαοχτώ. Ὅλες αυτές τις μέρες ο ασθενής ἔχει ἰσχυρὸ βήχα καὶ αποβάλλει με ἀπόχρεμψη σάλιο αρχικά πηκτό καὶ καθαρὸ την ἐβδομη καὶ ὄγδοη μέρα, ὅταν ὁμως ἀνέβει πυρετός, την ἑνάτη καὶ δέκατη μέρα ὑπόγλυκο καὶ μαζί με πῦον, μέχρι να περάσουν δεκατέσσερις μέρες. Ἀν τη δέκατη πέμπτη μέρα στεγνώσει ο πνεύμονας καὶ ἔχει γίνει ἀπόχρεμψη με τον βήχα, ο ασθενής γίνεται καλά· εἰδᾶλλως πρέπει να προσέξει ἰδιαίτερα στις δεκαοχτώ μέρες· καὶ ἂν σε τούτο το διάστημα σταματήσει ο βήχας, ο ἄνθρωπος γλιτώνει· ἂν ὁμως δὲν σταματήσει, πρέπει να ερωτηθεῖ ο ασθενής ἂν το σάλιο του ἔγινε πιο γλυκό στη γεύση καὶ, ἂν δώσει τούτος καταφατικὴ ἀπάντηση, συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἀσθένεια θα διαρκέσει ἕνα χρόνο, γιατί στον πνεύμονα σχηματίζεται ἐμπύημα.

Στην περίπτωση τούτη πρέπει τις πρώτες μέρες να πίνει ο ἄρρωστος συχνά καὶ σε μικρὲς ποσότητες λευκὸ γλυκὸ κρασί νερωμένο καὶ ζωμὸ ἀπὸ κριθᾶρι ἀναμειγμένο με μέλι τρεῖς φορές τη μέρα, μέχρι να περάσουν δεκαοχτώ μέρες καὶ ο πυρετός να πέσει. Οἱ πιο κρίσιμες μέρες εἶναι οἱ πρώτες ἐπτὰ ἢ δεκατέσσερις· ὅταν περάσει τις δεκαοχτώ μέρες, δὲν κινδυνεύει πλέον να πεθάνει, ἀλλὰ εξακολουθεῖ να ἔχει ἀποχρέμψεις, πόνος στο στήθος καὶ βήχα.

Ὅταν κάποιος ἔχει περιέλθει σε τέτοια κατάσταση, πρέπει να πίνει νηστικός το ρόφημα ἀπὸ φασκόμηλο καὶ χυλὸ ἀπὸ ὄσπρια ἀναμειγμένο με πολὺ λίπος, ἂν δὲν εἶναι ζεστός ο καιρός, ἐνῶ ἂν εἶναι, δὲν πρέπει να πίνει τον χυλὸ τούτον, ἀλλὰ να καταναλώνει τροφὲς ἀλμυρὲς καὶ λιπαρὲς καὶ περισσότερο ψάρια παρά κρέας. Ἀν ο πνεύμονας δὲν καθαρίζει με ἀπόχρεμψη, πρέπει να γίνονται

δυσπνοίη, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἔλκονται τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. Τοῦτον, ὅταν οὕτως ἔχη, ἐπὴν δεκαταῖος γένηται, ἀφ' ἧς ἂν ἄρξηται ἔμπυος γίνεσθαι, λούσας πολλῶν θερμῶν, τρίψας ἄρου ρίζαν, ὅσον ἀστράγαλον μέγεθος, καὶ ἀλὸς χόνδρον, καὶ μέλι καὶ ὕδωρ, καὶ ἄλειφα ὀλίγον, ἐξαιρούσας τὴν γλῶσσαν, ἐγγέαι χλιαρόν· ἔπειτα κινήσαι τὸν ὦμον, καὶ ἦν μὲν ὑπὸ τούτου τὸ πῦον ῥαγῆ· εἰ δὲ μὴ, ἕτερον ποιῆσαι· σίδια δριμέα ἐκχυμώσας καὶ κυκλάμινον, ὅσον ὀξύβαφον τῶν μικρῶν ἐκατέρου ἔστω, ἔπειτα ὀπὸν σιλφίου τρίψας ὅσον κύαμον, διεῖναι, καὶ συμμίξαι γάλακτος ὅσον ὀξύβαφον αἰγίον ἢ ὄνειον, τοῦτο χλιαρόν ἐγγεῖν· ἦν δὲ ὑπὸ τούτου μὴ ῥαγῆ, ῥαφάνου φλοιὸν καὶ ἄνθος χαλκοῦ ὅσον τρεῖς κύαμους τρίψας λεῖον, διπλάσιον δὲ ἔστω τῆς ῥαφάνου, ἐλαίω διεῖναι, ὅσον τεταρτημόριον κοτύλης, τοῦτο ἐγγεῖν χλιαρόν, καὶ ἦν ῥαγῆ τὸ πῦον, σιτίοισιν ὡς ἀλμυρωτάτοις καὶ λιπαρωτάτοις χρῆσθαι, καὶ ἦν μὴ ἴη τὸ πῦον, κατ' ὀλίγον πυριᾶν κατὰ τὸ στόμα σίου χυλῶ, οἴνω τορνίω, γάλακτι βοεῖω ἢ αἰγείω, ἴσον ἐκάστου συμμίξας· ἔστω δὲ ὅσον τρεῖς κοτύλαι· ἔπειτα ἐμβάλλειν ἵπνου ὄστρακα διαφήνας, τοῦτο ἐλκέτω διὰ τοῦ αὐλοῦ φυλασσόμενος ὅπως μὴ κατακαίηται. Ἐπὴν δὲ καθαρώτερον πτύη, ἐγγεῖν αὐτῶ κνίδης σπέρμα, λιβανωτὸν, ὀρίγανον, ἐν οἴνω λευκῶ καὶ μέλιτι καὶ ἐλαίω ὀλίγω, ἐγγεῖν δὲ διὰ τρίτης ἡμέρης· μετὰ δὲ, βούτυρον, ῥητίνην ἐν μέλιτι διατήκων· καὶ σιτίοισι μηκέτι χρῆσθαι ἀλμυροῖσι μηδὲ λιπαροῖσι· πινέτω δὲ νῆστις τὰς ἐν μέσῳ ἡμέρας τῶν ἐγγύτων, ἐλελίσφακον, πήγανον, θύμβραν, ὀρίγανον, ἴσον ἐν οἴνω ἀκρήτω, ὅσον ὀξύβαφον μετὰ πάντων ἐπιπάσσω. Ἦν δὲ μὴ ῥαγῆ ὑπὸ τῶν ἐγγύτων,

ἐγγύσεις καὶ ατμόλουτρα" καὶ ἀν τὸ πῦον εἶναι πηχτό, πρέπει νὰ κάνει ὁ ἀσθενὴς ατμόλουτρα, ἀν ὅμως εἶναι ἀραιό, νὰ γίνονται ἐγγύσεις· καὶ νὰ τρώει ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο, ἀποφεύγοντας τὰ καυτερά φαγητά καὶ τὸ βοδινό, τὸ ἀρνίσιο καὶ τὸ χοιρινό κρέας.

Ὅταν ἀπὸ περιπνευμονία γίνῃ διαπύηση, παρουσιάζεται πυρετός, ξερόβηχας καὶ δύσπνοια, τὰ πόδια πρήζονται καὶ τὰ νύχια τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδιῶν τραβιούνται. Στὴν περίπτωση τούτη, τῆ δέκατῃ μέρᾳ ἀφότου ἀρχισε ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐμπυήματος, πρέπει ὁ ἀσθενὴς νὰ κάνει πολλὰ θερμὰ λουτρά καὶ, ἀφοῦ ἀναμειχθεῖ κοπανισμένη ρίζα δρακοντιάς, ἴση στο μέγεθος με ἀστράγαλο, με λίγο ἀλάτι, μέλι, νερό καὶ λίγο λίπος, τὸ παρασκεύασμα τούτο πρέπει νὰ χορηγηθεῖ με ἐγγύση στον ἄρρωστο, ἀφοῦ τραβηχθεῖ ἡ γλῶσσα τοῦ ἔξω. Ἐπειτα πρέπει νὰ τὸν ταρακουνήσῃ κάποιος πιάνοντας τὸν ἀπὸ τὸν ὦμο καὶ, ἀν με τὸν τρόπο τούτο προκληθεῖ ρήξη τοῦ πύου, ἡ κατάσταση τοῦ ἀσθενοῦς βελτιώνεται· εἰδᾶλλως, ἐφαρμόζεται ἄλλη μέθοδος θεραπείας· ἀναμειγνύονται ἓνα μικρὸ ὀξύβαφο χυμὸς ἀπὸ ἀψιά ρόδια καὶ ἄλλος τόσος ἀπὸ κυκλάμινα, χυμὸς τριμμένου σιλφίου, ἴσου στο μέγεθος με κουκί, ἀραιωμένος με νερό καὶ ἓνα ὀξύβαφο γάλα κασίκας ἢ ὄνου· στὴ συνέχεια τὸ παρασκεύασμα τούτο πρέπει νὰ πιεῖ ὁ ἀσθενὴς ζεστό· ἀν τούτο δὲν προκαλέσῃ ρήξη τοῦ πύου, παρασκευάζεται μείγμα ἀπὸ καλὰ κοπανισμένη φλούδα ραπανιοῦ καὶ ἄνθος χαλκοῦ, ἴσο σε ποσότητα με τρία κουκιά, καλὰ κοπανισμένο καὶ διπλάσιο σε ποσότητα ἀπὸ τὴ φλούδα, τὰ ὁποῖα ἀραιώνονται με ἓνα τέταρτο τῆς κοτύλης ελαιόλαδο, καὶ τὸ παρασκεύασμα τούτο δίνεται ζεστό στον ἄρρωστο νὰ τὸ πιεῖ· καὶ ἀν γίνῃ ρήξη τοῦ πύου, πρέπει ὁ ἀσθενὴς νὰ φάει τροφές ὅσο τὸ δυνατόν ἀλμυρότερες καὶ πιο λιπαρές, ἀν

οὐδὲν θαυμαστόν· πολλάκις γὰρ ἐκρήγνυται ἐς τὴν κοιλίην, καὶ αὐτίκα δοκέει ῥάων εἶναι, ὅταν ἐκ στενοῦ ἐς εὐρυχωρίην ἔλθῃ. Ὅκότεν ὁ χρόνος πλείων γένηται, ὃ τε πυρετὸς ἰσχυρότερος καὶ ἡ βῆξ ἐπιλαμβάνει, καὶ τὸ πλευρὸν ὀδυνᾶται, καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ὑγιὲς οὐκ ἀνέχεται κατακείμενος, ἐπὶ δὲ τὸ ἀλγέον, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι καὶ τὰ κοῖλα τῶν ὀμμάτων. Τοῦτον, ὅταν ἡμέρη πέμπτη καὶ δεκάτη γένηται ἀπὸ τῆς ἐκρήξιος, λούσας πολλῶ θερμῶ, καθίσας ἐπὶ ἐφέδρου, ὃ τι μὴ ὑποκινήσει, ἕτερος μὲν τὰς χεῖρας ἐχέτω, σὺ δὲ τῶν ὤμων σείων, ἀκροάζεσθαι ἐς ὀκότερον ἂν φοφῆ· βούλεσθαι δὲ ἐς τὸ ἀριστερὸν ταμέειν· ἦσον γὰρ θανατῶδες. Ἦν δέ σοι ὑπὸ τοῦ πάχεος καὶ τοῦ πλήθεος μὴ φοφῆ, ποιέει γὰρ τοῦτο ἐνίοτε, ὀκότερον ἂν ἀποιδῆ καὶ ὀδυνᾶται μᾶλλον, τοῦτο τάμνειν ὡς κατωτάτω ὀπισθεν τοῦ οἰδήματος μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν, ὅκως σοι ἡ ἔξοδος τοῦ πύου εὐροος ἢ τάμνειν δὲ μεταξὺ τῶν πλευρέων στηθοειδῆι μαχαιρίδι τὸ πρῶτον δέρμα, ἔπειτα ὀξυβελεῖ, ἀποδήσας ῥάκει, τὸ ἄκρον τῆς μαχαιρίδος λιπῶν ὅσον τὸν ὄνυχα τοῦ δακτύλου τοῦ μεγάλου, καθεῖναι ἔσω· ἔπειτα ἀφείς τὸ πῦον ὅσον ἂν σοι δοκέῃ, μοτοῦν ὠμολίνῳ μοτῶ, λίνον ἐκδήσας· ἀφείναι δὲ τὸ πῦον ἐκάστης ἡμέρης ἅπαξ· ἐπὶ δὲ γένηται δεκαταῖος, ἀφείς ἅπαν τὸ πῦον, ὀθονίῳ μοτοῦν· ἔπειτα ἐγγεῖν οἶνον καὶ ἔλαιον χλιαίνων αὐλίσκῳ, ὡς μήτε ὁ πλεύμων ἐξαπίνης ἐωθῶς βρέχεσθαι τῷ πύῳ ἀποξηρανθῆ· ἐξιέναι δὲ τὸ ἔγχυμα τὸ μὲν ἔωθεν ἐς ἐσπέρην, τὸ δ' ἐσπερινὸν ἔωθεν· ἐπὶ δὲ τὸ πῦον λεπτόν οἶον ὕδωρ ἢ, καὶ γλίσχρον τῷ δακτύλῳ ψαυόμενον, καὶ ὀλίγον, ἐντιθέναι μοτὸν κασιτέρινον κοῖλον· ἐπὶ δὲ παντάπασι ξηρανθῆ ἡ κοιλίη, ἀποτάμνων τοῦ μοτοῦ κατὰ μικρὸν,

ὁμως δεν τρέξει το πύον, ἀρέπει να γίνει λίγο λίγο ἀπὸ το στόμα ἀτμόλουτρο με μείγμα ἀπο χυμό σιου, τορνιο κρασί, γάλα ἀγελαδινό ἢ κατσικίσιο, σε ἴση ποσότητα το καθένα· ἡ ποσότητα του μείγματος πρέπει να εἶναι τρεῖς κοτύλες· ἔπειτα, ρίχνονται σε τούτο καυτὰ κεραμίδια του φούρνου· ο ἀσθενής θα κάνει εἰσπνοές των υδρατμῶν αὐτῶν με σωλήνα, προσέχοντας να μην καεῖ.

Ὅταν ἡ ἀπόχρεμψη γίνει πιο καθαρῆ, πρέπει να γίνεται ἐγγυση μείγματος ἀπὸ σπόρο κνίδας, λιβάνι, ρίγανη, λευκὸ κρασί, μέλι καὶ λίγο λάδι, κάθε τρεῖς μέρες καὶ μετὰ να χορηγεῖται στον ἀρρωστο βούτυρο καὶ ρετσίνι λιωμένα μέσα σε μέλι καὶ να μην καταναλῶνει αὐτὸς οὔτε ἀλμυρές οὔτε λιπαρές τροφές, ἀλλὰ κατὰ τις ἡμέρες που μεσολαμβάνουν να πίνει νηστικός φασκόμηλο, ἀπήγανο, θρούμπι, ρίγανη, σε ἴση ποσότητα το καθένα, ἀναμειγμένα με ἓνα οξύβαφο ἀνέρωτο κρασί. Ἀν με τις ἐγγύσεις τούτες δεν γίνει ρήξη, δεν πρέπει αὐτὸ να προκαλέσει ἀπορία, γιατί πολλές φορές ἡ ρήξη συντελεῖται στην υπεζωκοτική κοιλότητα καὶ ἀμέσως βελτιώνεται ἡ κατάσταση του ἀσθενούς, με το πέρασμα του πύου ἀπὸ ἓνα στενὸ σε ἓναν πιο ευρὺ χώρο. Ὅταν περάσει περισσότερος χρόνος, παρουσιάζονται υψηλότερος πυρετός, βήχας καὶ πόνος στο πλευρό, ο ἀσθενής δεν μπορεῖ να ξαπλώσει οὔτε ἀπὸ το υγιὲς πλευρό, γιατί αἰσθάνεται δυσφορία, οὔτε ἀπὸ το πλευρό που πονάει καὶ τα πόδια πρήζονται, ὅπως καὶ ἡ περιοχὴ κάτω ἀπὸ τα μάτια.

Ὅταν ἐκδηλωθῶν τέτοια συμπτώματα, μετὰ τῆς δέκατης πέμπτης μέρα ἀφότου ἐγινε ἡ ρήξη, πρέπει να κάνει ο ἀρρωστος πολλά θερμά λουτρά καὶ, ἀφού καθίσει σε σταθερὸ κάθισμα, πρέπει ἄλλος να του κρατᾶ τα χέρια καὶ ο γιατρός να τον ταρακουνῆσει ἀπὸ τους ὤμους καὶ να τον ἀκροαστεῖ, για να διαπιστώσει

συμφύειν τὸ ἔλκος, ἔστ' ἂν ἐξέλης τὸν μοτόν. Σημήϊον δὲ ἦν μέλλη ἐκφεύξεσθαι, ἦν μὲν τὸ πῦον ἢ λευκὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἴνες αἵματος ἐνέωσιν, ὡς τὰ πολλὰ ὑγιῆς γίνεται· ἦν δὲ οἶον λεκιθοειδὲς ἀπορρύη τῆ πρώτῃ, ἢ τῆ ὑστεραίῃ ἀπορρύη παχὺ, ὑπόχλωρον, ὄζον, ἀποθνήσκουσιν, ἐπειδὴν ἐκρυῖ τὸ πῦον.

ἀπὸ ποια πλευρά ἀκούγεται κάποιος θόρυβος, καὶ πρέπει νὰ εὐχεται ἡ τομὴ νὰ γίνῃ στὴν ἀριστερὴ πλευρά, γιὰτί ἐκεῖ ἡ ἐπέμβαση ἐγκυμονεῖ λιγότερους κινδύνους νὰ πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἀν λόγῳ τῆς πυκνότητος καὶ τῆς ποσότητος τοῦ υγροῦ δὲν γίνεται αἰσθητὸς ὁ ἦχος, φαινόμενο σπᾶνιο, πρέπει νὰ διενεργηθεῖ, στὴν πλευρά που ἔχει πρηστεῖ καὶ εἶναι πιο οξύς ὁ πόνος, τομὴ ὅσο το δυνατόν πιο χαμηλά πίσω ἀπὸ το πρήξιμο μάλλον παρά μπροστά, ὥστε νὰ διευκολυνθεῖ ἡ ἐκροή τοῦ πύου· ἡ τομὴ θα γίνῃ πρώτα στο δέρμα μεταξύ τῶν πλευρῶν με σμίλη καὶ ἔπειτα, με μυτερό νυστέρι που ἔχει τυλιχθεῖ με πανί, ἔτσι ὥστε νὰ μένει ἐλεύθερο μόνον τόσο ὅσο το μακρὸς ἐνὸς νυχιοῦ, γίνεται ἡ ἐπέμβαση ἐσωτερικά. Κατόπιν, ἀφήνοντας νὰ χυθεῖ ὅσο πῦον κρίνεται ἀπαραίτητο, πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ λινό ξαντὸ καὶ νὰ δεθεῖ με κλωστή· καὶ νὰ ἀφαιρεῖται τὸ πῦον μία φορά τῆ μέρα καὶ τῆ δέκατη μέρα, ἀφοῦ ἀφαιρεθεῖ ὅλο τὸ πῦον, πρέπει νὰ καλυφθεῖ ἡ πληγὴ με λινό πανί· στὴ συνέχεια πρέπει νὰ γίνῃ ἐγγυση χλιαροῦ κρασιοῦ καὶ λαδιοῦ με σωλήνα, ὥστε νὰ μὴ στεγνώσει ξαφνικά ὁ πνεύμονας, ἔχοντας συνηθίσει νὰ ἔχει υγρασία λόγῳ τοῦ πύου· καὶ πρέπει νὰ γίνεται ἡ πρωινὴ ἐγγυση τὸ βράδυ καὶ ἡ βραδινὴ τὸ πρωί. Ὄταν τὸ πῦον γίνῃ ἀραιὸ σαν νερό καὶ με τὴν ἀφή διαπιστωθεῖ ὅτι εἶναι κολλῶδες καὶ ἔχει λιγοστεύσει, πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ μέσα ἓνα κοῖλο κάλυμμα καὶ ἀπὸ κασσίτερο. Ὄταν στεγνώσει ἐντελῶς ἡ κοιλότης, πρέπει νὰ κοπτεῖ λίγο λίγο τὸ κάλυμμα καὶ νὰ συνδεθοῦν τὰ χεῖλη τῆς τομῆς, μέχρι νὰ ἀφαιρεθεῖ τὸ κάλυμμα. Ἐνδειξη τῆς θεραπείας ἢ μὴ τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι τὸ ἐξῆς: ἀν τὸ πῦον εἶναι ἄσπρο καὶ καθαρὸ καὶ περιέχει ἴνες αἵματος, ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται καλά, εἰάν ὅμως τὸ πῦον που ρεεῖ ἔχει ἀρχικά τὸ χρῶμα

κρόκου αβγού ή την επομένη μέρα είναι πηχτό, κιτρινωπό και δύσοσμο, επέρχεται ο θάνατος, μετά την έκκριση του.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δάφνη.

Περί των εντός παθών|52

Βουκέρα

Trigonella foenum graecum

LEGUMINOSAE

Άλλες ονομασίες: Μοσχοσίταρο, Τριγωνίσκος, Τήλι, Αιγόκερας.

Ὅκοσα δὲ τρωσμῶν γινομένων μὴ ἀπαλλάσσεσθαι δύναται μεζόνων ὄλων τε ἢ τῶν μελέων τῶν ἐμβρύων ἐόντων, ἢ ἐλασσόνων καὶ πλαγίων καὶ ἀδυνάτων, τὰ τοιαῦτα ἦν μὲν κατὰ φύσιν ἴη, διδόναι τῶν φαρμάκων τι ὧν ἐγὼ φράσω, προλούοντα θερμῶ παμπόλλω· κῆν ἐθέλοντα προϊέναι μὴ εὐλύτως ἀπίη κατὰ φύσιν ἐόντα, τῆσι τοιαύτησι τοῦ ππαρμικοῦ προσφέρειν, ἐπιλαμβάνειν δὲ τὸν μυκτῆρα καὶ πτάρνυσθαι, καὶ τὸ στόμα πιέζειν, ὅκως ὁ ππαρμὸς ὅτι μάλιστα ἐνεργήσει. Χρῆσθαι δὲ καὶ σεισμοῖσι·

Ὅταν ἡ γυναῖκα ἔχει ἀποβολή καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοῦ ἐμβρυο, ἐπειδὴ ολόκληρο ἢ ἓνα μέρος τοῦ σώματος τοῦ εἶναι πολὺ μεγάλο ἢ γιατί, ἀν καὶ μικρὸ, ἐρχεται λοξὰ καὶ δὲν ἔχει δύναμη, σὲ περίπτωση που τὰ πράγματα εἶναι φυσιολογικά, τῆς δίνετε κάποιον ἀπὸ τὰ φάρμακα που θ ἀναφέρω, ἀφοῦ πρῶτα τὴν πλύνετε με πολὺ μεγάλη ποσότητα ζεστοῦ νεροῦ. Ἀν τὸ ἐμβρυο, θέλοντας νὰ προχωρήσει, δὲν βγαίνει με ευκολία, ἀν κι ἐρχεται φυσιολογικά, νὰ χορηγήσετε στὴ γυναῖκα κάτι γιὰ νὰ

σειοῖς δ' ἂν ὤδε· κλίνην λαβεῖν ὑψηλὴν ῥωμαλέην καὶ ὑποσπορέσαντα ἀνακλίνειν τὴν γυναῖκα ὑπτίην, τὰ δὲ στήθεα καὶ τὰς μασχάλας καὶ τὰς χεῖρας προσκαταλαμβάνειν ταινίῃ ἢ ἰμάντι πλατεῖ μαλθακῶ πρὸς τὴν κλίνην καὶ ζωννύειν, καὶ τὰ σκέλεα ξυγκάμψαι καὶ κατέχειν τοῖν σφυροῖν· ὅταν δὲ εὐτρεπίσης, φρυγάνων φάκελον μαλθακῶν ἢ τι τῶδε εἰκότος εὐτρεπίζειν ὅσον τὴν κλίνην οὐ περιόψεται ἐπὶ τὴν γῆν ῥιπτευμένην, ὥστε ψαῦσαι τοῖσι πρὸς κεφαλὴν ποσὶ τῆς γῆς· καὶ κελεύειν αὐτὴν λαβέσθαι τῆσι χερσὶ τῆς κλίνης, καὶ μετέωρον πρὸς κεφαλὴν τὴν κλίνην ἔχειν, ὡς κατάρροπος ἢ ἐπὶ πόδας, φυλασσόμενος ὅπως μὴ προπετῆς ἔσται ἢ ἄνθρωπος· ὅταν δὲ ταῦτα ἐνεργῆται καὶ μετάρσιος ἢ ἡ κλίνη, ἐκ τῶν ὀπισθεν ὑποθεῖναι τὰ φρύγανα, κατορθοῦσθαι δὲ ὡς μάλιστα, ὅπως οἱ πόδες μὴ ψαύσουσι τῆς γῆς, ῥιπτεομένης τῆς κλίνης, καὶ τῶν φρυγάνων ἔσωθεν ἔσονται, αἶρειν δὲ ἐξ ἐκατέρου τοῦ ποδὸς ἄνδρα τῆδε καὶ τῆδε, ὡς κατ' ἰθὺ πεσεῖται ἡ κλίνη ὀμαλῶς καὶ ἴσως καὶ μὴ σπασμὸς ἢ σείειν δὲ ἅμα τῆ ὠδίνι μάλιστα· καὶ ἦν μὲν ἀπαλλάσσεται, αὐτίκα πεπαῦσθαι, εἰ δὲ μὴ, διαλαβόντα σείειν, καὶ αἰωρέειν ἐπὶ τῆς κλίνης φερομένην. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω ποιεῖται, ἦν ὀρθά τε καὶ κατὰ φύσιν ἀπαλλάσσεται. Χρὴ δὲ κηρωτῆ ὑγρῆ προχρίειν, ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν ὑστέρην τοιῶνδε παθέων ἄριστον τὸδε, καὶ μαλάχης ὕδωρ καταιονᾶν, καὶ βουκέρας, ἢ ππισάνης πυρίνης μᾶλλον χυλός· χρὴ δὲ ἄχρι βουβῶνος ἔδρην καὶ αἰδοῖον πυριῆν, καὶ ἐνίζεσθαι δὲ, ὅταν αἱ ὠδῖνες σφόδρα ὀχλέωσι μάλιστα, καὶ μηδὲν ἐν νόῳ ἕτερον ἔχειν. Τὴν δὲ ἰητρεύουσιν τὰ στόματα μαλθακῶς ἐξανοίγειν, καὶ ἡρέμα τοῦτο δρᾶν, ὀμφαλὸν δὲ

φτερνιστεῖ καὶ τὴν ὥρα του φτερνίσματος να κρατήσετε κλειστή τη μύτη καὶ το στόμα, για να εἶναι ἰδιαίτερα αποτελεσματικό το φτέρνισμα. Χρησιμοποιεῖτε καὶ τη διάσειση, που γίνεται μ' αὐτό τον τρόπο: παίρνετε κρεβάτι ψηλό καὶ στερεό, το στρώνετε καὶ βάζετε ἐκεῖ τη γυναῖκα να ξαπλώσει σε ὑπτία θέση· ζώνετε το στήθος, τις μασχάλες καὶ τα χέρια της με ταινία ἢ με φαρδιά, μαλακή λωρίδα καὶ τη στερεώνετε στο κρεβάτι· λυγίζετε τα πόδια της καὶ τα δένετε στους αστραγάλους. Ὄταν τακτοποιήσετε ὅλα αὐτά, τοποθετεῖτε ἓνα δεμάτι μαλακά φρύγανα ἢ κάτι παρόμοιο, με τέτοιο τρόπο που να μην αφήσει το κρεβάτι, ὅταν το ρίχνετε κάτω, να αγγίξει το ἔδαφος με τα πόδια που βρίσκονται πρὸς το μέρος του κεφαλιού. Συνιστάτε στη γυναῖκα να κρατιέται με τα χέρια ἀπὸ το κρεβάτι καὶ κρατάτε το κρεβάτι ὑψωμένο ἀπὸ τὴν πάνω πλευρά, ὥστε να ἔχει κλίση πρὸς τα πόδια, προσέχοντας να μην πέσει ἡ γυναῖκα. Ὄταν γίνουν τούτα καὶ το κρεβάτι ὑψωθεί, βάζετε τα φρύγανα κάτω ἀπὸ τα πίσω του πόδια καὶ ὑψώνετε ὅσο μπορείτε περισσότερο, ὥστε τα πόδια να μην αγγίξουν το ἔδαφος, ὅταν θα ρίχνετε το κρεβάτι, καὶ να εἶναι μέσα στα φρύγανα. Το κάθε πόδι θα το κρατά ἀπὸ τη μια καὶ τὴν ἄλλη πλευρά ἓνας ἄνδρας, ἔτσι ὥστε να πέσει κάθετα, ὀμαλά καὶ ἴσια καὶ να μη σπάσει. Ἡ διάσειση πρέπει να γίνεται κυρίως τὴν ὥρα του πόνου. Ἄν ἡ γυναῖκα ελευθερωθεῖ, σταματήστε το αμέσως· διαφορετικά, ἡ διάσειση θα γίνεται κατὰ διαστήματα καθὼς καὶ ἡ αιώρηση της γυναίκας πάνω στο κρεβάτι. Αὐτά τα μέσα χρησιμοποιοῦνται, ἂν το ἔμβρυο βγαίνει κανονικά καὶ φυσιολογικά. Πρέπει προηγουμένως ν' αλείψετε τη γυναῖκα με αλοιφή κεριού, πράγμα που εἶναι το καλύτερο για ὅλες τις τέτοιου εἶδους παθήσεις της μήτρας.

ξυνεφέλκεσθαι τῷ ἔμβρῳ.

Κάνετε ἐπίσης καταιονήσεις με νερό ἀπὸ μολόχα, με βουκέρας και κυρίως με ἀφέψημα ππισάνης. Πρέπει να κάνετε υποκαπνισμοὺς τῆς ἔδρας και τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ὡς τοὺς βουβῶνες, καθὼς και λουτρά τῆς ἔδρας, ὅταν οἱ ὠδίνες γίνονται πολὺ ενοχλητικῆς, και να μην ἔχετε στο νοῦ σας τίποτε ἄλλο. Ἡ μαία θ ανοίξει μαλακά και σιγά σιγά τον κόλπο και θα τραβήξει τον ομφάλιο λώρο μαζί με το ἔμβρυο.

Περὶ γυναικείων Α|68

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος ἢ Βατόμουρα.

Περὶ γυναικείων Β|85

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λινάρι.

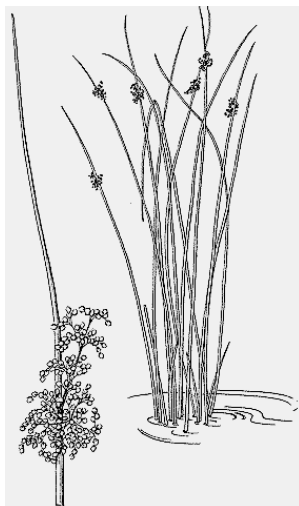
Επιδημιῶν το πέμπτον|68

Βλέπε το κείμενο ἀπὸ το φυτό: Ελιά.

Επιδημιῶν το ἑβδομον |65

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά ἢ Ἀγνιά.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν|30

Βούρλο

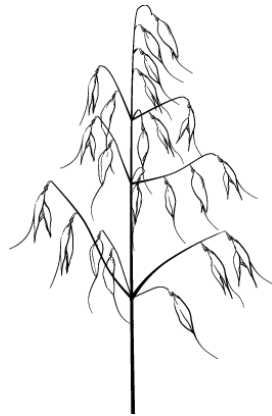
Juncus spp.

JUNCACEAE

Ἦν δὲ συνοῦσα ἀλγὴ τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ αἷμά οἱ φανῆ νεαρὸν, λίνον κόψας καὶ θρύον ἀπαλὸν καὶ χήνειον ἔλαιον, ταῦτα μίξας, οἴνω λευκῷ ὑδαρεῖ διεῖς, διδόναι πίνειν.

Ἄν ἡ γυναῖκα πονά στο υπογάστρο κατά τη διάρκεια της συνουσίας και της παρουσιασθεί πρόσφατο αίμα, κοπανίζετε λινάρι, τρυφερό βούρλο και λίπος χήνας, τ' ανακατεύετε, τα διαλύετε σε λευκό νερωμένο κρασί και δίνετε να τα πει.

Περὶ ἀφώρων | 34

Βρόμη

***Avena sativa* L.**

POACEAE

Βρόμος υγραίνει και ψύχει ἐσθιόμενος και ρόφημα γενόμενος.

Ἡ βρόμη, ως στερεά τροφή και ως ζωμός, υγραίνει και δροσίζει.

Περὶ διαίτης Β|43

Βρουβί

Sinapis alba L.

CRUCIFERAE Ἡ BRASSICACEA

Άλλες ονομασίες: Σινάπι.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ρόκα.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βελανιδιά.

Περί γυναικείων Α|13

Εἰ δὲ οὐ δέχεται ἡ ὑστέρα, ἀλλὰ ἀφήσῃ καὶ θερμὸν οὐκ ἔχει ἐν ἐωυτῇ, ὄργανον χρὴ μηχανοποιέεσθαι, ἐφ' ὃ ἐζομένη εἴσεισιν ἀτμὸς ἐς τὰς μήτρας, ἀμφὶ δὲ τοῦτο εἴματα κυκλόσῃ τιθέναι· ὑποθυμῖν δὲ κασίην, κιννάμωμον, σμύρναν, ἴσον ἐκάστου, ἐν οἴνω τε φυρῖν σιραίῳ καὶ ἐπιβάλλειν, ὀλίγον τε λούεσθαι, ὀλίγα σιτέεσθαι. Ἀρήγει δὲ καὶ προσθετὸν τοιόνδε· σμύρναν ἀπαλὴν ξὺν μέλιτι· ἔστω δὲ προμήκης ὡς βάλανος· καὶ ταῦτα ποιέειν πλειστάκις πρὸς τὴν δύναμιν ὀρέων. Καὶ οἱ ἐν σίτῳ πελεκῖνοι τριπτοὶ ξὺν σμύρνη ὠφελέουσιν. Ἐψεῖν δὲ μέλι, καὶ ξὺν τῆσι δαισὶν ἀνακυκᾶν, καὶ ὅσον αἰγύπτιον κύαμον προστιθέναι. Καὶ ταύρου χολὴν, καὶ ῥοὸς ἐρυθρῆς ἴσον κούζην ποιή, ὅμοιον δὲ ἐστὶ σελίνῳ οὐλῶ, φύεται δὲ ἄγχιστα θαλάσσης ἐν χωρίοσι ψαμμώδεσιν, ὁδμὴ δύσοιστος, ξὺν μέλιτι καὶ οἴνω πρόσθετος. Ἡ βόλβιον, ἐν πυροῖσι δὲ θεωρεῖται, αἰγυπτίοισι δὲ μάλιστα, δριμύ, ὅμοιον κυμίνῳ αἰθιοπικῶ· τοῦτο, σκόροδον, νίτρον ἐν τῷ αὐτῷ προστίθει, προλουέσθω δέ.

Σε περίπτωση που η μήτρα δεν δέχεται το σπέρμα, αλλά το αποβάλλει και δεν έχει θερμότητα μέσα της, πρέπει να κατασκευάσετε συσκευή, πάνω στην οποία θα καθίσει η γυναίκα και θα εισέρχεται ο ατμός στη μήτρα της, καλυμμένη γύρω γύρω με ρούχα. Ο υποκαπνισμός θα γίνει με κασια, κανέλα και σμύρνα, σε ίση ποσότητα το καθένα, ζυμωμένα με βρασμένο κρασί. Η γυναίκα θα κάνει λίγα λουτρά και θα παίρνει μικρή ποσότητα τροφής. Ωφέλιμο είναι επίσης το υπόθετο από μαλακή σμύρνα και μέλι, μακρόστενο σαν βελανιδι, το οποίο θα χρησιμοποιείτε πολλές φορές, εξετάζοντας την αντοχή της γυναίκας. Ωφελούν επίσης τα λούππινα που φυτρώνουν μέσα στο σιτάρι, κοπανισμένα μαζί με σμύρνα. Βράζετε μέλι, το ανακατεύετε με πεύκινες βέργες και βάζετε ποσότητα όσο ένα αιγυπτιακό κουκί. Παίρνετε χολή ταύρου, ίση ποσότητα από κόκκινο χρυσόξυλο και κόνυζα, που μοιάζει με σγουρό σέλινο, φυτρώνει πολύ κοντά στη θάλασσα, σε αμμουδιές, και έχει αφόρητη μυρωδιά, προσθέτετε μέλι και κρασί και το βάζετε ως υπόθετο. Ἡ παίρνετε βρουβί, που βρίσκεται, ανάμεσα στο σιτάρι, ιδιαίτερα στην Αίγυπτο, και

είναι καυτερό σαν το αιθιοπικό κύμινο, το ανακατεύετε με σκόρδο και νίτρο και το βάζετε για υπόθετο, αφού έχει προηγηθεί λουτρό.

Περί γυναικείων Β|72

Ῥόου ἐρυθροῦ προσθετά· σμύρνα Κολπικά υπόθετα για την κόκκινη και βολβίον ξύν μέλιτι τριφθὲν ροή: ιδιαίτερα αποτελεσματικό προσθετὸν ἄριστον. υπόθετο γίνεται με σμύρνα και βρουβί κοπανισμένο μαζί με μέλι.

Περί γυναικείων Β|87

Νεοτόκω· (...) Βόλβιον τὸ ἐκ τῶν Για γυναίκα που έχει γεννήσει πυρῶν τρίψας, ἐν οἴνω δεύσας, ἐν πρόσφατα: (...) Κοπανίζετε βρουβί εἰρίω προστίθει. που φυτρώνει ανάμεσα στο σιτάρι, το μουσκεύετε με κρασί και το βάζετε με μαλλί ως υπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|97

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|109

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάππαρη.

Περί νούσων το τρίτον|16

Βρυωνία

Tamus communis

DIOSCOREACEAE

Τετάνου δὲ ὄσφυος, καὶ ἀπὸ μελαγχολικῶν διὰ φλεβῶν πνευμάτων ἀπολήψεις ὀκόταν ἕωσι, φλεβοτομῆ ρύεται. Ὀκόταν δὲ ἀπὸ τῶν τενόντων σφοδρῶς ἔμπροσθεν ἀντισπῶνται, καὶ ἰδρῶτες περὶ τράχηλον καὶ πρόσωπον, ὑπὸ τοῦ πόνου δακνομένων καὶ ξηρανομένων τῶν τενόντων τῶν οὐρωδῶν, οἱ παχύτατοι τὴν ράχιν ξυνέχουσιν, ἧ οἱ μέγιστοι ξύνδεσμοι καταπεφυκότες ἕως ἕς πόδας ἀποτελεωτῶσι, τῷ τοιῷδε ἦν μὴ πυρετὸς καὶ ὕπνος ἐπιγένηται, καὶ τὰ ἐπόμενα οὖρα πέψιν ἔχοντα ἔλθη καὶ ἰδρῶτες κριτικοὶ, πίνειν οἶνον κρητικὸν οἴνωδεα, καὶ ἄλητον ἐφθὸν ἐσθίειν, καὶ κηρωτῆ ἀλείφειν καὶ ἐγχρίειν· τὰ τε σκέλεα περιελίσσειν ἕως τῶν ποδῶν, θερμῷ προβρέχων ἐν σκάφη, καὶ βραχίονας ἕως δακτύλων κατελίσειν, καὶ ὄσφυν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἕως τῶν ἰσχίων, λάσιον ἐγκηρώσας, ὅκως καὶ τὰ ἔξωθεν περιέξει, καὶ διαλιπὼν πυρία τοῖσιν ἀσκίοισι, θερμὸν ὕδωρ ἐγγέων, καὶ περιτείνων σινδόνιον, ἐπανάκλινε αὐτόν· κοιλίην δὲ μὴ λύσης, ἦν μὴ βαλάνω, ἦν πουλὺς χρόνος ἧ ἀδιαχωρήτῳ ἐούση· καὶ ἦν μὲν ἐπιδιδῶ τί σοι, ἐπὶ τὸ βέλτιον· εἰ δὲ μὴ, τοῦ μόδου τῆς ρίζης τρίβων ἐν οἴνω εὐώδει καὶ τοῦ δαύκου, πίνειν δίδου πρῶτῃ νήσσει πρὸ τοῦ βρέχειν, καὶ ταχὺ ἐπὶ τουτέοισι τὸ ἄλευρον ἐφθὸν χλιαρὸν ἐσθιέτω ὡς πλεῖστον, καὶ οἶνον, ὀκόταν βούληται, εὔκρητον ἐπιπινέτω· καὶ ἦν μὲν σοι ἐπιδιδῶ, ἐπὶ τὸ βέλτιον· εἰ δὲ μὴ, προλέγειν.

Τόσο ο τέτανος της μέσης όσο και η διακοπή της κυκλοφορίας του αέρα μέσα στις φλέβες από τα πικρά χολικά υγρά εξαφανίζονται με τη φλεβοτομία. Στις περιπτώσεις που τα μπροστινά μέρη του σώματος συσπώνται δυνατά από τους τένοντες, εμφανίζεται εφίδρωση στον λαιμό και στο πρόσωπο, ο πόνος διαπερνάει και ξεραίνει τους τένοντες του ιεροῦ οστού που, επειδή είναι πολύ χοντροί, στηρίζουν τη ράχη, εκεί που βρίσκονται, οι ισχυρότεροι, σύνδεσμοι των οστών και καταλήγουν στα πόδια· σ' αυτές λοιπόν τις περιπτώσεις, αν ο ἄρρωστος είναι απύρετος και άυπνος, αν τα ούρα που ακολουθούν είναι άπειπτα, και αν δεν δημιουργούνται καθοριστικές εφιδρώσεις, δίνουμε στον άρρωστο να πιει κρητικό κρασί δυνατό και να φάει βρασμένο χυλό από αλεύρι. Στη συνέχεια τον αλείφουμε και τον τρίβουμε με αλοιφή από κερι και λάδι, και σκεπάζουμε τα κάτω άκρα μέχρι κάτω, αφού πρώτα τα πλύνουμε μέσα σε λεκάνη, βρέχοντας τα με ζεστό νερό. Τυλίγουμε επίσης τα μπράτσα του μέχρι τα δάκτυλα, καθώς και την πλάτη, από τον τράχηλο μέχρι τους γοφούς, μ' ένα κερωμένο ύφασμα, με τρόπον ώστε να σκεπάζονται και τα εξωτερικά μέρη του σώματος. Πότε πότε χρησιμοποιούμε και ζεστά επιθέματα με πηλίνα δοχεία γεμάτα ζεστό νερό. Αφού ξαπλώσουμε τον άρρωστο στο κρεβάτι, τον σκεπάζουμε με σεντόνι. Δεν θα του δώσουμε καθαρτικό, αλλά μεταχειριζόμαστε μόνο υπόθετα, αν έχει πολύ καιρό να ενεργηθεί. Αν η κατάσταση του βελτιωθεί λίγο, τόσο το καλύτερο· αν όχι, τρίβουμε μέσα σε αρωματικό κρασί τη ρίζα της βρυωνίας και τον δαύκο και του δίνουμε το ποτό πρῶτῃ πρῶτῃ, όταν είναι ακόμη νηστικός και δεν έχει πάρει το λουτρό του. Στη συνέχεια

του δίνουμε να φάει χλιαρό βρασμένο χυλό από αλεύρι σε όσο το δυνατό μεγαλύτερη ποσότητα και να πει κρασί καλά αναμειγμένο, όσο θέλει· αν η κατάσταση παρουσιάσει βελτίωση, έχει καλώς, διαφορετικά η πρόγνωση δεν θα είναι ευχάριστη.

Περί διαίτης οξέων|14

Ἦν ἔλκεα ἧ ὀριμέα καὶ ἦν φλεγμαίνη, χρω̄ τῷδε κλυσμῷ· (...) Ἦ ἐχετρώσιος ξύσαι ὅσον σκαφίδα σμικρὴν καὶ σμύρνης καὶ μέλιτος ὁμοίως, ταῦτα διεῖναι ἐν οἴνῳ μέλανι εὐώδει, καὶ κλύζειν χλιαρῷ.

Αν οι εξελκώσεις είναι ερεθιστικές και υπάρχει και φλεγμονή, χρησιμοποιείτε το παρακάτω κλύσμα: (...) Ἦ ξύνετε λευκή βρυωνία, όσο μια μικρή σκαφίδα, και άλλο τόσο σμύρνα και μέλι, τα διαλύετε σε μαύρο αρωματικό κρασί και κάνετε χλιαρό κλύσμα.

Περί γυναικείων Α|90

Ἦν αἰ̄ μήτραι ψαύσωσι τοῦ ἰσχύου καὶ προσκεωνται, στερρὸν γίνεται ἐπὶ τὸν κενεώνα, καὶ ὀδύναι νειαίρης γαστρός, καὶ ἔς αὐτὸν τὸν κενεώνα καὶ ἔς τῆς ἰξύας καὶ ἔς τὰ σκελέα ἧ ὀδύνη ἐμπίπτει, καὶ τιταίνεται, καὶ ἐκπτεισκονται, καὶ ἔμμοτοι γίνονται, αἶδε ρεομεναι ὀλλυνται, ἦν μὴ τάμης ἧ καύσης. Ὄταν οὕτως ἔχη, φάρμακον πίσαι κάτω, καὶ λούειν πολλῷ θερμῷ, καὶ πυριὴν τῆς ὑστέρας, καὶ ἐγχει οὔρον παλαιὸν ἀναζέον ἔς τὸ κοῖλον τῆς πυέλου, καὶ ἀμφικαθίζεσθαι περικαλύψας εἴματι τὴν γυναῖκα, ὡς μὴ παραπνεῖ· ἐπειδᾶν δὲ ἄποψυχηται τὸ οὔρον, ἔμβαλλειν μύδρους διαπύρους ἔς τὸ οὔρον, καὶ πυριὴν μέχρις οὗ ἂν φῆ ἄμαυρα βλέπειν καὶ λιποθυμέειν· λούσαι δὲ ἀπὸ τῆς πυρίης θερμῷ ὕδατι· κάπειτα ἀψαμένην τῷ δακτύλῳ ἔλκειν τὸ στόμα τῶν ὑστερέων πρὸς τὸ ὑγιές ἰσχίον, καὶ τῆς νύκτας προστίθεσθαι μαλθακτῆρια· ἐπὴν δὲ φῆ κατ' ἴθου εἶναι, προπυριήσας τοῖσιν εὐώδεσιν, αὔθις προστιθεναὶ τὰ μαλθακτῆρια, ἄλλα καὶ τοὺς μολύβδους ἡμέρας τρεῖς, ἕνα καθ' ἑκάστην ἡμέρην· μετὰ δὲ ταύτας τὴν ἐχετρωσιν ἧ τὴν

Αν η μήτρα αγγίζει το ισχίο και στηριχτεί σ' αυτό, σχηματίζεται στα πλευρά σκληρία, εκδηλώνονται πόννοι στο υπογάστριο, στο ίδιο το πλευρό, στα λαγόνια και στα κάτω άκρα. Παρουσιάζεται διάταση, διαπύηση και πληγή που χρειάζεται γάζες. Οι γυναίκες προσβάλλονται από διάρροια και πεθαίνουν, αν δεν υποβληθούν σε εγχείρηση ή καυτηριασμό. Όταν η κατάσταση είναι τέτοια, χορηγείτε καθαρικό για κένωση του παχέος εντέρου, πλένετε την άρρωστη με άφθονο ζεστό νερό και κάνετε υποκαπνισμό της μήτρας με τον ακόλουθο τρόπο: χύνετε παλιά ζεματιστά ούρα σε βαθύ δοχείο και βάζετε τη γυναίκα να καθίσει από πάνω, καλυμμένη με ρούχα, ώστε να μη διασκορπίζονται οι ατμοί. Όταν τα ούρα κρυώσουν, ρίχνετε μέσα τους πυρωμένες πέτρες και συνεχίζετε τον υποκαπνισμό, ώσπου να πει η γυναίκα πως δεν βλέπει καλά και έχει τάση λιποθυμίας. Μετά τον υποκαπνισμό κάνει λουτρό με ζεστό νερό. Έπειτα, βάζοντας το δάχτυλο της, τραβά το στόμιο της μήτρας προς το υγιές ισχίο και τη νύχτα βάζει μαλακτικά. Όταν πει πως το στόμιο είναι ίσιο, της κάνετε

σκίλλην τρεῖς ἡμέρας. Μετὰ δὲ τοῦτο σκεψάμενος ἐν τοῖσιν ἐπιμηνίοισι μάνθανε, ἦν τὲ χολώδεα ἦ, ἦν τὲ φλεγματώδεα, ἦν τὲ αἷμα διεφθορὸς ἦ, καὶ ἦν δέη αὐτὴν αἷμα καθῆραι, προστιθεναι, ὅτου ἂν σοὶ δοκῆ μάλιστα δεῖσθαι, καὶ μετακλύζειν τοιουτέοισι· προστιθεναι δὲ τὰ προσθετά, ἔστ' ἂν αἷμα καθαρὸν ἀνάγηται, καὶ ταῦτα ἐνεργεῖν τρεῖς ἡμέρας. Ἐλάφου δὲ στέαρ προστιθέσθω τηκτὸν ἐμβάπτων μαλθακὸν εἶριον, ἔπειτα γλήχωνα τὴν ἡμερὴν θυμιωμένη τοῖσιν ἄρωμασιν, καὶ οὕτω παρὰ τὸν ἄνδρα ἴτω. Ἦν δὲ ἐκ τόκου ἦ νοῦσος γένηται, κεκαθαρμένης πάντα ἐκ τῆς πυρῆς τοῦ οὐρου, αὐτίκα ἰέναι ἔς τὰ εὐώδεα, κάπειτα λουσαμένην ἄλειφα λευκὸν αἰγύπτιον προστιθέσθω πρὸς τὸ ὑγιές ἰσχίον, καὶ κατακείσθω ἐπὶ τοῦτο. Ἦν δὲ μὴ πρὸς ταῦτα μεταστέωσιν αἰ ὑστέραί, πινέτω νῆστις τῆς γλυκουσίδης κόκκους τοὺς μέλανας πέντε, ἐν οἴνω εὐώδει, καὶ ἐπὶ τῷ σιτῷ τρωγετω σκόροδα ὡμὰ καὶ ὀπτὰ καὶ ἐφθά· ὅψοισι δὲ χρησθω ὡς ἐλαχίστοισιν· ἦν δὲ μὴ γένηται ὑγιής, ὡσαύτως καθαίρειν αὐτὴν ὡς ἐπὶ τῆς πρόσθεν. Ἔπι δὲ ταύτης τῆς νούσου, ἦν μὴ αὐτίκα σχῆ ἐν γαστρὶ, ἄτοκος γίνεται. Ἦν δὲ ὧδε ἐχούση τὰ ἐπιμήνια μὴ γίνηται, καὶ πῦρ ἐπιλάβη, φαρμάκοισι πρῶτον καθαίρειν ἄνω μάλιστα, ἦν δὲ ἀσθενῆς ἦ, κάτω· καὶ μετὰ τὴν φαρμακοποσίην, ἦν σοὶ δοκῆ φλεγματώδης εἶναι, ἐμεέτω νηστὶς τὲ καὶ ξὺν τῷ σιτίῳ, καὶ ὡς τὰ πολλὰ ὑγιής ἐσται.

υποκαπνισμό με αρωματικές ουσίες και βάζετε πάλι μαλακτικά αλλά και τις μολύβδινες βέργες για τρεις μέρες, μία κάθε μέρα. Μετά χρησιμοποιεῖτε για τρεις μέρες λευκή βρυωνία ή σκιλλοκρέμμουδο.

Ἔστερα, εξετάζοντας τα ἐμμηνα, διαπιστώνετε αν περιέχουν χολή ή φλέγμα κι αν το αἷμα είναι αλλοιωμένο. Αν χρειάζεται να καθαριστεί το αἷμα, βάζετε τα καταλληλότερα κατά τη γνώμη σας υπόθετα και κάνετε μετὰ υποκλυσμό. Πρέπει να μεταχειρίζεστε τα υπόθετα, ὥσπου να φανεί καθαρὸ αἷμα· αὐτό θα γίνεται για τρεις μέρες. Φτιάχνετε υπόθετο ἀπὸ μαλακό μαλλί βουτηγμένο σε λιωμένο λίπος ελαφιού κι ἔπειτα, τὴν ἡμέρα, φλισκούνι. Η γυναίκα θα κάνει αρωματικό υποκαπνισμό και ἔτσι θα πάει στον άντρα της. Αν η πάθηση εκδηλώνεται μετὰ ἀπὸ τοκετό, ἀφοῦ καθαρίσετε εντελῶς τὴν γυναίκα με τον υποκαπνισμό με ούρα, ἀμέσως καταφεύγετε στους αρωματικούς υποκαπνισμούς. Ἐπειτα θα κάνει λουτρό, θα τοποθετήσῃ στο υγιές ἰσχίον λευκὸ αἰγυπτιακὸ μύρο και θα πλαγιάσῃ ἀπὸ αὐτὴ τὴν πλευρά. Αν παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ μήτρα δεν επανέλθει στη φυσική της θέση, ἡ ἀρρωστη πρέπει να πει νηστική πέντε μαύρους σπόρους παιωνίας μέσα σε αρωματικό κρασί. Μαζί με το ψωμί θα τρώει σκόροδα ὡμὰ, ψημένα ή βρασμένα. Θ' ἀποφεύγει τα φαγητά ὅσο περισσότερο μπορεῖ. Αν δεν θεραπευτεῖ, πρέπει να τὴν καθαρίσετε με τον ἴδιο τρόπο ὅπως και στην προηγούμενη περίπτωση. Σ' αὐτὴ τὴν ἀρρώστια, αν ἡ γυναίκα δεν συλλάβει ἀμέσως, μένει στείρα. Αν σε γυναίκα που βρίσκεται, στην κατάσταση τούτη, δεν εμφανιστεῖ ἐμμηνόρροια και εκδηλωθεῖ πυρετός, πρέπει πρῶτα να χορηγήσετε ἐμετικό και καθαρτικό, αν ο οργανισμός της ἔχει εξασθενήσει. Μετὰ τὴν κάθαρση, αν ἡ γυναίκα σας φαίνεται φλεγματική, προκαλεῖτε ἐμετό εἴτε ὅταν είναι

νηστική είτε όταν έχει φάει· έτσι υπάρχουν πολλές πιθανότητες να γίνει καλά.

Περί γυναικείων Β|25

Βυρσοδεψικό χρυσόξυλο

Rhus cotinus ή Cotinus coggygria Scop.

ANACARCIACEAE

Κλυσμός κρατυντήριος, (...) Όταν δὲ ἀκάθαρτα φέρηται, (...) Ἡ σιδίω, ῥόω βυρσοδεψικῆ, μυρσίνης φύλλοισι καὶ βάτου, ἐν οἴνω μέλανι ἐψεῖν, καὶ κλύζειν.

Δυναμωτικό κλύσμα, (...) Όταν οι πληγές είναι ακάθαρτες (...) Ἡ βράζετε σε μαύρο κρασί ρόδι, βυρσοδεψικό χρυσοξύλο, φύλλα μυρτιάς και βάτου και κάνετε το κλύσμα.

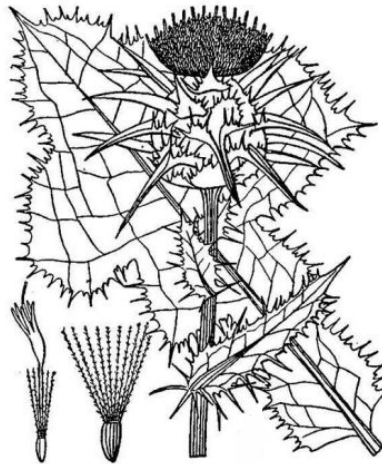
Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μελάνθιο.

Περί γυναικείων Β|83

Ἔτερα μαλθακτικά, ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται, ἣν μὴ πουλυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσεται· (...) Ἔτερα στρυφνά· ῥοῦν οἴνω μέλανι φυρήσας, προσθεῖναι. (...) Ἔτερον· ῥοῦν μέλιτι μίξας, προσθεῖναι.

Ἄλλα μαλακτικά που καθαρίζουν τα υγρά και το αίμα, διευκολύνουν τον ερχομό των εμμήνων -αν δεν έχουν σταματήσει πολύ καιρό- και μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας: (...) Ἄλλα, στυπτικά: ζυμώνετε χρυσόξυλο με μαύρο κρασί και σχηματίζετε υπόθετο. (...) Ἄλλο: ανακατεύετε χρυσόξυλο με μέλι και παρασκευάζετε υπόθετο.

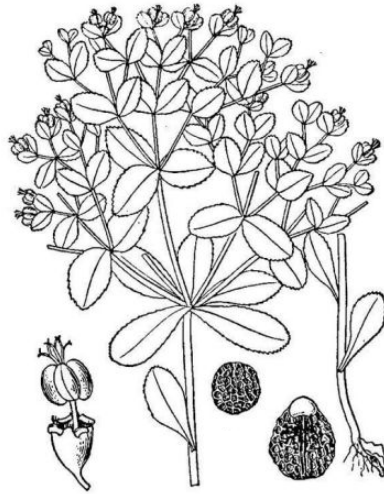
Γαϊδουράγκαθο

Silybum marianum

ASTERACEAE

Σκέπτεσθαι δὲ χρὴ τὰ ἐπιμήνια, ἢν τε χολώδεα ἢν τε φλεγματώδεα ἢ ψάμμον ἐς τὸν ἥλιον ὑποβάλλειν λεπτήν, ξηρήν, καὶ ὅταν τὰ καταμήνια ἴη, τοῦ αἵματος ἐπιχέαι, καὶ ἔῃν ξηρανθῆναι· καὶ ἢν μὲν χολώδεα ἢ, ἐπὶ τῇ ψάμμῳ ξηραίνόμενον τὸ αἷμα χλωρὸν γίνεται· ἢν δὲ φλεγματώδεα, οἷον μύξαι ὀρῶνται· ἢν οὔν φλεγματώδεα ἢ, κνήστρου ὅσον πόσιν διέναι ξὺν μελικρήτου κοτύλῃ, καὶ κλύσαι.

Πρέπει να εξετάζετε αν τα ἔμμηνα περιέχουν χολή ή φλέγμα. Βάζετε κάτω από τον ήλιο λεπτή, ξερή άμμο και όταν έλθουν τα ἔμμηνα, ρίχνετε αίμα και το αφήνετε να ξεραθει. Αν τα ἔμμηνα περιέχουν χολή, το αίμα που ξεραίνεται πάνω στην άμμο, γίνεται κίτρινο. Αν τα ἔμμηνα περιέχουν φλέγμα, παρατηρούνται κάτι σαν μύξες. Αν λοιπόν υπάρχει φλέγμα, διαλύστε μια δόση γαϊδουράγκαθο σε μια κοτύλη νερόμελο και κάντε κλύσμα.

Γαλασιίδα

Euphorbia candelabrum

EUPHORBIACEAE

Κοιλίην έκκοπροι· ές ίσχάδας όπου τοῦ τιθυμάλλου άπόσταζε έπτάκις ές έκάστην, είτα ές καινόν άγγος συνθεις ταμιεύεσθαι· δίδου πρό τῶν σιτίων.

Μείγμα για την κένωση του εντέρου. Παίρνουμε ξερά σύκα και πάνω στο καθένα στύβουμε επτά σταγόνες από το γάλα της γαλασιίδας. Το τοποθετούμε σε καινούριο δοχείο, το διατηρούμε εκεί και το δίνουμε στον άρρωστο πριν από το φαγητό.

Περί διαίτης οξέων|38

Θάσσον κατασπᾶ και μανδραγόρου ρίζα, κανθαρίς, έρφυλος, δάφνης καρπός, μύρον ίρινον, δάφνινον· τιθυμάλου τόν όπόν μίσγειν, και άνακινέειν, και τόν ίζόν άφαιρέειν, και διδόναι όσον όροβον, και προσθετόν ποιήσαι άριστον·

Υπόθετο που προκαλεί συντομότερα εμμηνορρυσία: παίρνετε ρίζα μανδραγόρα, κανθαρίδα, έρφυλο, δαφνοκούκουτσα, κρινέλαιο και δαφνέλαιο, τ' ανακατεύετε με χυμό γαλασιίδας, τα ανακινείτε και αφαιρείτε την κολλώδη ουσία. Το παρασκεύασμα τούτο είναι πάρα πολύ ωφέλιμο να δίνεται σε μέγεθος ροβιού και να γίνεται υπόθετο.

Περί γυναικείων Α|74

Κάθαρσις παμπόλλη τε και παντοίη υπό τούτου γίνεται (...) Ἡ τιθυμάλλου όπόν μέλιτι άναδεύσας, ή σκίλλης ρίζην όσον έξαδάκτυλον έλίξας δύο δακτύλους έν είρίω, πρόσθες.

Άφθονη και κάθε είδους κάθαρση προκαλείται από το ακόλουθο υπόθετο: (...) Ἡ βρέχετε χυμό γαλασιίδας με μέλι ή έξι δάχτυλα ρίζα σκιλλοκρέμμουδου, τυλίγετε τα δύο από αυτά σ' ένα κομμάτι μαλλί και τα

Ἦν δὲ νοσέοντα ἤδη τὴν σύριγγα παραλάβης, λαβὼν σκορόδου φύσιγγα νεαρὴν, ἀνακλίνας τὸν ἄνθρωπον ὕπτιον, τὰ σκέλεα διαγαγὼν τὸ μὲν ἔνθα, τὸ δὲ ἔνθα, τὴν φύσιγγα καθιέναι ἔστ' ἂν προσκόψη, μετρήσαι τε τὸ βάθος τῆς συρίγγος τῆ φύσιγγι, καὶ σεσέλιος δὲ ρίζαν κόψας ὡς λεπτοτάτην, ὕδωρ ἐπιχέας, βρέχειν τέσσαρας ἡμέρας· καὶ προνηστεύσας πινέτω μέλιτι παραμίσγων τὸ ὕδωρ κατὰ τρεῖς κυάθους· ἐν τούτῳ κάθαιρε καὶ τὰς ἀσκαρίδας. Ὅκοσοι δ' ἂν καταλείφωσιν ἀθεράπευτοι, θνήσκουσιν. Ἐπειτα ὀθόνιον βύσσινον πιθυμάλλου ὀπῶ τοῦ μεγάλου δεύσας, καταπάσσων ἄνθος χαλκοῦ ὀπτόν τετριμμένον, στροβίλην ποιήσας ἴσην τῆ σύριγγι τὸ μήκος, ράμμα διεῖς δι' ἄκρας τῆς στροβίλης καὶ αὔθις διὰ τῆς φύσιγγος, ὕπτιον κατακλίνας τὸν ἄνθρωπον, κατοπτῆρι κατιδὼν τὸ διαβεβρωμένον τοῦ ἀρχοῦ, ταύτη τὴν φύσιγγα διεῖναι· καὶ ὀκόταν παρακύψη εἰς τὸν ἀοχόν, ἐπιλαμβανόμενος ἔλκειν, ἄχρις οὐ ἢ στροβίλη διωσθῆ καὶ ἰσωθῆ τῷ τε ἂν ὦ καὶ τῷ κάτω· ἐπὶ δὲ ἐσωσθῆ, βάλανον ἐνθεῖς κερατίνην εἰς τὸν ἀρχόν, γῆ διαχρίσας σημηκτρίδι, τὸν ἀρχόν ἔαν· ἐπὶ δὲ ἀποπατέη, ἐξαιρέειν καὶ αὔθις προστιθέναι, ἕως ἂν πεμπταίη γένηται· ἕκτη δὲ ἡμέρη ἐξαιρέειν, ἔλκων τὴν στροβίλην ἕξω τῆς σαρκός· καὶ τρίψαι στυπτηρίην μετὰ ταῦτα, καὶ πλήσας τὴν βάλανον καὶ εἰς τὸν ἀρχόν ἐμβαλὼν, ἔαν ἄχρις οὐ ἢ στυπτηρίη ὑγρὴ γένηται· τὸν δὲ ἀρχόν σμύρνη ἀλείφειν, ἄχρις οὐ ἂν δοκῆ ξυμπεφυκέναι·

Ἄν αναλάβετε τὴν θεραπεία ἀρρώστου που ἔχει ἤδη συρίγγιο, παίρνετε τὸ κοῖλο καὶ νωπὸ στέλεχος σκόρδου, ξαπλώνετε τὸν ἄνθρωπο σὲ ὕπτια θέση, ανοίγετε τὰ πόδια του, τὸ ἓνα ἀπὸ τῆς μίας καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τῆς ἄλλης μεριάς, βάζετε μέσα τὸ στέλεχος ὡσὸτου βρεῖ ἐμπόδιο, καὶ μετράτε τὸ βάθος τοῦ συριγγίου με αὐτὸ τὸ στέλεχος. Ψιλοκόβετε ρίζα ἀπὸ σέσελι, προσθέτετε νερὸ καὶ υγραίνετε τὸ μέρος γιὰ τέσσαρις μέρες. Ὁ ἀρρωστος, ἀφοῦ θὰ ἔχει κάνει προηγουμένως δίαιτα, θὰ πίνει τρεῖς κυάθους [0,135 λ.] νερὸ ἀνακατεμένο με μέλι. Με τὸν ἴδιο τρόπο ἀποβάλλονται καὶ τὰ ἐντερικὰ σκουλήκια. Ὅσοι ἄνθρωποι δὲν υποβάλλονται σὲ θεραπεία, πεθαίνουν.

Ἐπειτα βρέχετε λεπτὸ, λινὸ πανί με χυμὸ μεγάλης γαλασιίδας, τὸ αλείφετε με ψημένο καὶ κοπανισμένο ἄνθος χαλκοῦ, τὸ στρίβετε καὶ κάνετε φιλίλι, ἴσο σὲ τὸ μήκος με τὸ συρίγγιο· περνάτε κλωστή ἀπὸ τῆς ἀκρῆς τοῦ φιλιλίου καὶ ἀπὸ τὸ στέλεχος τοῦ σκόρδου καὶ ξαπλώνετε τὸν ἄνθρωπο σὲ ὕπτια θέση. Ἐξετάζετε με τὸ ὀρθοσκόπιο τὸ διαβρωμένο μέρος τοῦ ἀπευθυσμένου καὶ περνάτε τὸ στέλεχος ἐκεῖ. Ὅταν φτάσει ἐκεῖ, τὸ πιάνετε καὶ τὸ τραβάτε, μέχρις ὅτου τὸ φιλίλι εἰσχωρήσει καὶ πιάσει ὅλο τὸ συρίγγιο ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. Ἀφοῦ γίνεῖ αὐτὸ, τοποθετεῖτε σὲ ἀπευθυσμένο κεράτινο ὑπόθετο, αλειμμένο με κιμωλία, καὶ τὸ αφήνετε ἐκεῖ. Ὅταν ὁ ἀρρωστος θέλει νὰ ἀφοδεύσει, τὸ βγάζει καὶ μετὰ τὸ βάζει πάλι, μέχρι νὰ περάσουν πέντε μέρες. Τὴν ἕκτη μέρα τὸ βγάζετε, τραβώντας τὸ φιλίλι ἔξω ἀπὸ τὴν σάρκα. Στὴ συνέχεια κοπανίζετε στύψη, γεμίζετε με αὐτὴν τὸ ὑπόθετο καὶ τὸ τοποθετεῖτε σὲ ἀπευθυσμένο, αφήνοντας τὸ ἐκεῖ μέχρις ὅτου ἡ

στύψη γίνει υγρή. Αλείφετε το απευθυσμένο με σμύρνα, μέχρι να φανεί πως ολοκληρώθηκε η επούλωση.

Περί συρίγγων|3

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθών|38

Ἦν ἡ τὸν πλευμονος ἀρτηρίη ἐλκωθη ἢ τί ραγή, τῶν φλεβίων τῶν λεπτῶν, τῶν κατακρεμαμενων ἔς τὸν πλεύμονα, ἢ τῶν συρίγγων τῶν διὰ τὸν πλεύμονος τεταμένων, καὶ συρραγεωσιν ἔς ἀλλήλας καὶ αἵματος πλησθῶσι, διασπῶνται τὲ καὶ καταρρήγνυνται διὰ τὰσδε τᾶς αἰτίας μάλιστα· διὰ τάλαιπωρίην, διὰ δρόμους, διὰ πτώματα, διὰ πληγᾶς, δι' ἐμέτους βιαίους γινομένους, διὰ πυρετούς· τὰδε οὖν πάσχει· τὸ μὲν πρῶτον βῆξ ἰσχει ξηρή· ἔπειτα ὀλιγω ὕστερον ἀποπτύει τὸ σίαλον ὕφαιμον, τότε δὲ καθαρὸν. Οὗτος ἦν μὲν ἐν τάχει παύσεται τῆς νούσου· ἦν δὲ μή, προϊόντος του χρόνου τὸ αἷμα πλεῖον χωρεῖ, ἐνίστε μὲν καθαρὸν· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ ὑπόσαπρον· πολλάκις δὲ καὶ ἡ φάρυγξ λανθάνει αἵματος πιμπλαμενη· ἔπειτα θρόμβους αἵματος ἐκβρασσεταὶ κατ' ὀλίγον θαμινᾶ· ἐνίστε καὶ ὄδη βαρείη ἀπ' αὐτῶν γίνεται, καὶ ἡ φάρυγξ ἐστὶν ὅτε τινὸς ἄχνης πίμπλαται, καὶ ρῖγος καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει, κατ' ἀρχᾶς μὲν τῆς νοῦσον σφόδρα, προϊούσης δὲ βληχρότερον καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐπιλαμβάνει, καὶ ὀδύνη ἐνίστε ἔγκειται ἐν τοῖσι στήθεσι καὶ ἐν τῷ μεταφρενῶ καὶ ἐν τῆσι πλευρησι, καὶ ὀκόταν τὸ αἷμα παύσεται πτύων, σίαλον πολλὸν ἀποπτύει ὑγρὸν, ἐνίστε δὲ καὶ γλίσχρον. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω πάσχει, μέχρι τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρελθοιεν· μετὰ δὲ ταύτας ἦν μὴ παύσεται τὸ νοῦσημα, λεπίδας ἀπὸ τῆς ἀρτηρίης ἀποβήσων ἀποσπᾶ, οἷας πὲρ ἀπὸ φλυκταινίδων,

Αν η αρτηρία του πνεύμονα [τραχεία] ἐξελκωθεῖ ἢ σπάσει κάποιο ἀπὸ τα λεπτά φλεβίδια που κρέμονται στον πνεύμονα ἢ κάποιο ἀπὸ τα νήματα που απλώνονται μέσα στον πνεύμονα καὶ χυθούν το ἓνα μέσα στο ἄλλο καὶ γεμίσουν αἷμα, σπάζουν καὶ τρέχουν κυρίως για τους ἀκόλουθους λόγους: ἐξαιτίας τάλαιπωρίας, τρεξίματος, πτώσεων, χτυπημάτων, βιαιῶν ἐμετῶν καὶ πυρετῶν. Τα συμπτώματα εἶναι τα ἀκόλουθα: ὁ ασθενὴς στην ἀρχὴ ἔχει ξερόβηχα· ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἀποβάλλει σάλιο ἄλλες φορές με αἷμα, ἄλλες φορές καθαρὸ. Τούτος μπορεῖ να γίνει καλά αν το νόσημα υποχωρήσει γρήγορα. Αν ὄχι, καθὼς περνᾶ ὁ καιρὸς το αἷμα γίνεται περισσότερο, καὶ μερικές φορές εἶναι καθαρὸ, ἄλλοτε πάλι ὑπόσαπρο. Πολλές φορές καὶ ἡ φαρυγγικὴ κοιλότητα εἶναι γεμάτη αἷμα χωρὶς τούτο να γίνεται ἀντιληπτό. Στη συνέχεια ὁ ασθενὴς ἀποβάλλει θρόμβους αἷμα ἀπὸ λίγο κάθε φορά καὶ συχνά. Μερικές φορές οἱ θρόμβοι ἔχουν βαριά ὀσμή καὶ καμιά φορά ἡ φαρυγγικὴ κοιλότητα γεμίζει ἀπὸ κάτι που μοιάζει με χνουδι. Παρουσιάζεται ἐπίσης ρίγος καὶ πυρετὸς στην ἀρχὴ τῆς ἀσθένειας με σφοδρότητα καὶ, καθὼς τούτη ἐξελίσσεται, με μικρότερη ἐνταση καὶ σε ὄχι τακτά χρονικά διαστήματα. Ἄλλοτε παρουσιάζεται καὶ πόνος στο στήθος καὶ στη νεφρική χώρα καὶ στα πλευρά. Ὄταν ὁ ασθενὴς πάψει να ἀποβάλλει αἷμα με τα πτύελα, ἀποβάλλει πολὺ σάλιο ἀραιό καὶ μερικές φορές κολλώδες. Τούτα εἶναι τα συμπτώματα τις πρώτες

καὶ ὀδύνη ἐμπίπτει ἔξ τὰ στήθεα καὶ ἔξ τὸ μετάφρενον καὶ ἔξ τὸ πλευρόν, καὶ τῶν ὑποχονδρίων ὡς ἔλκος ψαυόμενος ἄλγει. Τούτω ξυμφέρει ἤσυχην ὡς μάλιστα τῷ νοσηματι ἔχειν ἔσω, ἢν οὕτως ἔχη· ἢν γὰρ τί πονηση, ὁ τὲ πόνος ὀξύτερος καὶ ἢ βῆξ μᾶλλον ἢ τὸ πρότερον πιέζει, καὶ τὸ ρίγος καὶ ὁ πυρετὸς μᾶλλον ἔχει, καὶ ἢν ππαρη, ἢ ὀδύνη ὀξειη προσέβαλεν· ἄλγει δὲ καὶ ἐν τῇ εὐνή, ὀκόταν περιστρέφεται. Τούτω χρῆ προσφέρειν σιτία μὲν τὰ αὐτά, ἃ καὶ τῷ ἐμπύῳ, ταῦτα δὲ οὐ πολλά· τῶν δὲ ὄψων τούτοισι χρεέσθαι, ἰχθύσι μὲν ρίνης ἢ φάγρου ἢ γαλεοῦ τοῦ μεγάλου του γλαυκοῦ, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, πᾶσιν ἐν ρόῳ καὶ ὀριγάνῳ ἢ ῥτυμενοισι· κρέας δὲ ἐσθιέτω ἀλέκτορος ὀππὸν ἀναλτον, ἢ αἶγος ἔφθον, καὶ οἶνω αὐστηρῶ ὡς παλαιοτάτω καὶ ἠδίστω μέλανι χρεέσθω, περιπάτοισι δὲ μετρίοισι, πλὴν ταῦτα πυρετοῦ μὴ ἔχοντος· ἢν δὲ πυρετὸς ἔχη, ροφήματι ἀλεύρω ἢ κέγχρω χρεέσθω· ἢν δὲ σιτία προσφέρηται, ὀλίγα προσφερέσθω, καὶ ὄψα τὰ διαχωρητικά. Κῆν μὲν φαρμάκου σοὶ δοκέη δέεσθαι, ὑποκαθήραι αὐτὸν τῷ Κνιδίῳ κόκκῳ ἢ τῇ τιθυμαλίδι, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν ἀλεύρου ἐφθοῦ δοῦναι δυὸ τρυβλία ἐκροφέειν λιπαροῦ· εἶτα ἀνακομίζειν ὡς μάλιστα, ὀκῶς ἠκίστα λεππὸς ἢ· πρὸς γὰρ τὴν νοῦσον οὐ ξυμφέρει λεπτὸν εἶναι. Καὶ περιπάτους ὀλίγους τὸ πρῶτον ποιέεσθαι, ὡς μὴ κόπος ἐπιλάβη· πυριην δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καὶ ἢ ἂν πυριηθη ἡμέρη, ἄσιτος ἔστω πλὴν ἀλεύρου ἐφθοῦ, οὐπὲρ τρυβλίον ἐκροφεέτω, ὕδωρ δὲ πινέτω· τῇ δὲ ὕστεραιη ἔλασσον ἢ ὡς μεμαθήκει φαγέτω, καὶ πινέτω οἶνον μέλανα, ἠδύν, αὐστηρόν, ὀλίγον τὸ δὲ λοιπὸν δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρης τὰ σιτία διδόναι τούτω, μέχρι καταστήσης τὴν κοιλίην, διδούς κατ' ὀλίγον ἐκ γὰρ τῶν

δεκατέσσερις μέρες. Ἄν στη συνέχεια δεν υποχωρήσει το νόσημα, με τον βήχα αποσπώνται από την αρτηρία μεμβράνες που μοιάζουν να προέρχονται από φλύκταινες και παρουσιάζεται πόνος στο στήθος, στη νεφρική χώρα και στα πλευρά και όταν ψηλαφούνται τα υποχόνδρια ο ασθενής πονά σαν να έχει πληγές. Όταν αυτή είναι η κατάσταση, ο ασθενής πρέπει να μένει όσο το δυνατόν ἡσυχος μέσα στο σπῆτι. Γιατί, αν καταβάλει οποιαδήποτε προσπάθεια, ο πόνος γίνεται οξύτερος και ο βήχας πιο επίμονος από πριν, το ρίγος γίνεται επίσης εντονότερο και ο πυρετός ανεβαίνει· και αν φταρνιστεί, καταλαμβάνεται από οξύτερο πόνο· πονάει επίσης στο κρεβάτι, όταν αλλάζει πλευρό. Στον ασθενή τούτο θα πρέπει να χορηγείται τροφή ἴδια με αυτή που δίνεται σ' εκείνον που υποφέρει από εμπύημα, αλλά όχι σε μεγάλες ποσότητες. Πρέπει να τρώει τα εξής φαγητά: από ψάρια ρίνα, φαγκρί, γαλέο, τον μεγάλο τον γλαυκό, και άλλα ψάρια παρόμοια με τούτα, όλα με ζουμί και ρίγανη· από κρέατα να τρώει κόκορα ψητό ανάλατο ἢ γίδα βραστή και να πίνει κρασί στυφό όσο το δυνατόν πιο παλιό και γλυκό, μαύρο και να κάνει μέτριους περιπάτους· τούτα, ὁμως, μόνο όταν δεν έχει πυρετό. Ἄν έχει πυρετό να πίνει ζωμό από σιτάλευρα ἢ κεχρί· αν του προσφέρονται δημητριακά να είναι λίγα και από τα φαγητά τα υπακτικά. Κι αν σου φαίνεται πως χρειάζεται φάρμακο, θα του δώσεις για να ενεργηθεί τον σπόρο της Κνίδου ἢ γαλασίδα και μετά την κένωση θα του δώσεις να πει δυο κούπες πηχτό ζωμό από βρασμένο σιτάλευρο. Ἐπειτα θα πρέπει να τον τονώσεις για να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο λεπτός- γιατί στην αρρώστια τούτη δεν είναι καλό να είναι κανείς αδύνατος. Περιπάτους πρέπει να κάνει στην αρχή λίγους, για να μην

πυρετῶν καὶ τῆς ἀσιτίης, ἦν μὲν τὸ στόμα ζητέη, ἥ δὲ κοιλίη οὐκ ἐθέλη δέξασθαι, ἀθρόον δεξαμενὴ φλεγμαίνει. Ἄλλα κατ' ὀλίγον διδόναι χρῆ· ἦν γὰρ ἀθρόον δῶς καὶ ὀλίγα πονήση τοῖσι περιπάτοισιν, οὐ διαψυχεταὶ ἡ κοιλίη, ἅτε ἀτρέμα ξυνεστηκότων τῶν βρωτῶν· διὸ καὶ πυρετὸς φιλέει ἐπιγίνεσθαι, καὶ τοῦ μὲν χειμῶνος ἦσσον, τοῦ δὲ θέρεος κίνδυνος μᾶλλον ἐξαμαρτεῖν. Τοῦτον ἀνακομίζειν δεῖ ὡς μάλιστα, ὅκως ἂν ὡς παχύτατος ἦ, καὶ τοῖσι περιπάτοισι μετρίοισι χρεέσθω, καὶ παλαιέτω ἦσσον ἐωυτοῦ, καὶ πονεέτω ὀλίγα τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ πλείω, πολλὰ δὲ οὐδέποτε. Ταῦτα ἦν ποιέη, ὑγιῆς ἔσται τάχιστα· ἦν δὲ λεπτὸς γίνηται διὰ τὴν ταλαιπωρίην, ἀνιέτω καὶ ἡσυχίην ἔχτω. Οὗτος μῆτε πρὸς ἄνεμον δράμη ὑγιῆς ἔων ὄξεως, μῆτε ἐφ' ἵππον μῆτε ἐπὶ ζευγος ἀναβῆ· φυλασσέσθω δὲ καὶ βοὴν καὶ ὄξυθυμίην· κίνδυνος γὰρ τὴν νοῦσον πάλιν ἀναλαβεῖν, ἄλλα φυλάσσεσθαι χρῆ τούτων ἀπάντων. Ἦν δὲ τοῦ σίτου ἀποκλεισθῆ, ὀρόβους φώσας τὰ κέλυφα ἀποκαθήραι, εἴτα βρέξας αὐτοὺς ἐν ὕδατι τρεῖς ἡμέρας, ἐφ' ἐκάστην δὲ ἡμέρην ἀποχέειν τὸ ὕδωρ καὶ ἄλλο ἐπεγγέειν· ἔπειτα τὴν τετάρτην ἡμέρην ἀπηθῆσαι καὶ ξηρῆσαι, εἴτα ἀλέσας λεπτότατα διασῆσαι, καὶ λίνου καρπὸν φώσας, κόψαι λεῖον, καὶ σήσαμον φώσας, κόψαι λεῖον, καὶ ἄλφιτα ἄναλτα καθαρὰ λεπτά· καὶ τῶν μὲν ὀρόβων καὶ ἀλφίτων ἴσον ἐκατέρου ἔστω, τοῦ δὲ σησάμου τρίτον μέρος, τοῦ δὲ λίνου ἡμισυ μῆς μερίδος· ταῦτα ἐν γάλακτι αἰγείῳ ἐψήσας, ὡς ὑγρότατα ροφέειν. Μετὰ δὲ ταῦτα διδόναι αὐτῷ ἕξ ἄριστον σιτία καθαρὰ καὶ ὄψα τῶν ἰσχυροτέρων· οἶνον δὲ τὸν αὐτὸν πινέτω. Διδόναι δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ριζέων τῶν πρὸς ταῦτα τὰ ρήγματα τῆς κενταυρίης ἐπ' οἶνον ἐπιξύων·

κουράζεται πολὺ. Κάπου κάπου θα πρέπει ἐπίσης νὰ κάνει ατμόλουτρα. Τῆ μέρα που πρόκειται νὰ κάνει ατμόλουτρο πρέπει νὰ μένει νηστικός, με ἐξαίρεση τὸν ζωμὸ ἀπὸ βρασμένο σιτάλευρο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θα πίνει μία κούπα, καὶ τὸ νερὸ που πρέπει ἐπίσης νὰ πίνει. Τὴν ἐπόμενη μέρα πρέπει νὰ τρώει λιγότερο ἀπὸ ὅ,τι συνήθως καὶ νὰ πίνει λίγο κρασί μαῦρο, γλυκὸ, στυφὸ' τὸν υπόλοιπο χρόνον θα πρέπει ἡ τροφή νὰ του χορηγεῖται δύο ἢ τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα, σε μικρὲς ποσότητες, μέχρι νὰ αποκατασταθεῖ ἡ λειτουργία τῶν ἐντέρων γιὰτὶ ἐξαιτίας τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς ἀσιτίας τὸ στόμα μπορεῖ νὰ ζητάει, ἀλλὰ ἡ κοιλία δὲν θέλει νὰ δεχθεῖ καὶ μόλις λάβει πολλή τροφή παθαίνει φλεγμονή. Ἐτσι λοιπὸν ἡ τροφή πρέπει νὰ δίνεται σε μικρὲς ποσότητες. Ἀν τοῦ χορηγηθεῖ ἀφθονή τροφή καὶ στὴ συνέχεια κουραστεῖ λίγο στὸν περίπατο, ἡ κοιλία δὲν δροσίζεται, γιὰτὶ οἱ τροφές συνενώνονται λίγο λίγο. Γι' αὐτὸ τὸν λόγον ἐμφανίζεται συχνὰ καὶ πυρετὸς, σπανιότερα τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ με μεγαλύτερη συχνότητα τὸ καλοκαίρι, ὁπότε ὑπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος νὰ γίνῃ τὸ λάθος τοῦτο. Ὁ ἀσθενὴς πρέπει νὰ δυναμώσει ὅσο γίνεται περισσότερο, γιὰ νὰ γίνῃ ὅσο τὸ δυνατόν πιο παχύς. Οἱ περίπατοι λοιπὸν θα πρέπει νὰ γίνονται με μέτρο· καὶ νὰ παλεύει ὁ ἀσθενὴς λιγότερο ἀπὸ ὅ,τι πρὶν καὶ νὰ κοπιάζει λίγο στὴν ἀρχὴ καὶ στὴ συνέχεια περισσότερο, ποτέ ὅμως πολὺ. Ἀν κάνει τούτα, πολὺ γρήγορα θα γίνῃ καλά. Ἀν ὅμως ἀδυνατίζει γιὰτὶ ἡ ἀσκηση τὸν ταλαιπωρεῖ, νὰ τὴν εγκαταλείψει καὶ νὰ παραμένει ἡσυχος. Ὅταν γίνῃ καλά δὲν θα πρέπει νὰ τρέχει γρήγορα ἐνάντια στὸν ἀνεμον, οὔτε νὰ ανεβαίνει σε ἀλογο, οὔτε σε ἀμαξα. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἀποφεύγει νὰ φωνάζει καὶ νὰ μην ὀργίζεται. Γιὰτὶ ὑπάρχει κίνδυνος ἡ νόσος νὰ

διδόναι δὲ καὶ τοῦ δρακοντίου ἐπὶ οἶνον ἐπιξύων· διδόναι δὲ καὶ τῆς βηχὸς ἔνεκα ἐν μέλιτι τὸ δρακόντων ξύων λείχειν. Κῆν τὸ ἔψημα τὸ ἐν τῷ γάλακτι μὴ φάσκη δυνατὸς εἶναι ροφέειν, γάλα βόειον ὡς πλεῖστον πινέτω τρίτον μέρος τοῦ μελικρήτου προσμίσγων. Καὶ οὕτω τάχιστα ὑγιῆς ἔσται, ἢ δὲ νοῦσος θεραπευῆς δέεται πολλῆς, χαλεπὴ γάρ. Ἦν δὲ θεραπευθεῖς ὑγιῆς τὲ γενόμενος μὴ ἐν φυλακῇ ἔχη ἔωυτόν, τοῖσι πολλοῖσιν ὑποτροπιάσασα ἢ νοῦσος αἰτίη ἀπωλείης ἔγενετο. Οὗτος ἦν μὲν ὑπὸ ταύτης τῆς θεραπιῆς ἰηθῆ, ἄλις· ἦν δὲ μή, παχυνας αὐτὸν γάλακτι, καύσαι τὰ τὲ στήθεα καὶ τὸ μετάφρενον ἦν γὰρ τύχης καύσας, ἔλπις ἐκφυγέειν τῆς νόσου.

εμφανιστεῖ ξανά· ἔτσι, πρέπει να φυλάγεται ἀπὸ ὅλα τούτα. Ἀν κοπεί ἡ ὄρεξη του, πρέπει να ξεράνεις ρόβια, να τους αφαιρέσεις τῆ φλούδα κι ὕστερα να τα αφήσεις στο νερό τρεῖς μέρες, χύνοντας το νερό τους και βάζοντας ἄλλο κάθε μέρα. Τὴν τέταρτη μέρα θα τα στραγγίσεις και θα τα ξεράνεις κι ἔπειτα ἀφού τα αλέσεις ψιλὰ θα τα κοσκινίσεις. Καὶ ἀφού ξεράνεις λιναρόσπορο θα τον αλέσεις ψιλό και ἀφού ξεράνεις σουσάμι θα το αλέσεις ψιλό και θα κάρεις και κριθάλευρο καθαρὸ και ψιλό· θα βάλεις δύο ἴσα μέρη ρόβια και κριθάλευρο, σουσάμι το ἓνα τρίτο και λιναρόσπορο το ἓνα ἕκτο. Ἀυτὰ θα τα βράσεις σε γάλα κασίκας τόσο ὥστε ο ζωμὸς να εἶναι πολὺ αραιός. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ θα του δίνεις κατὰ το πρῶτο γεύμα τροφή ἀπὸ μη αναμειγμένα δημητριακά και ἀπὸ τα φαγητὰ τα πιο δυναμωτικά· κρασί πρέπει να πίνει το ἴδιο. Θα του δίνεις ἐπίσης ξύσματα ἀπὸ ρίζες κενταυρίας μέσα στο κρασί, που κάνουν καλὸ στις ρήξεις τούτες· να του δίνεις ἐπίσης με το κρασί και ξύσματα ἀπὸ ρίζες δρακοντίου. Να του δίνεις να γλείφει και μέλι με ξύσματα δρακοντίου, κατὰ του βήχα. Καὶ ἀν πει πως δεν μπορεῖ να πει το μείγμα το βρασμένο με γάλα, ἀς πίνει ὅσο περισσότερο γάλα ἀγελάδας μπορεῖ, αναμειγμένο με ἓνα τρίτο νερόμελο. Ἔτσι θα γίνει πολὺ γρήγορα καλά· ἡ νόσος τούτη, ὅμως, χρειάζεται πολλὴ φροντίδα, γιατί εἶναι βαριά. Ἀν, ἀφού θεραπευτεῖ και ξαναγίνει ὑγιῆς, δεν φυλάγεται, ἡ ἀσθένεια πολὺ συχνὰ παρουσιάζει ὑποτροπὴ και γίνεται αἰτία θανάτου. Ἀν λοιπὸν ο ἀρρωστος γίνει καλά με τὴν θεραπεία τούτη, ἀρκεί. Ἀν ὄχι, πρέπει να τον παχύνεις με το γάλα και να κάνεις καυτηριάσεις στο στήθος και στη νεφρική χώρα. Ἀν ἡ καυτηρίαση εἶναι ἐπιτυχημένη, ὑπάρχει ἐλπίδα να γλιτώσει ο ἀσθενής ἀπὸ τὴν ἀρρώστια.

Τρεῖς δὲ εἶσι φθίσιες· πρώτη· αὕτη μὲν γίνεται ἀπὸ φλέγματος, ἐπὴν ἢ κεφαλὴ φλέγματος πλησθεῖσα νοσήση καὶ θερμὴ ἐγγένηται, συσσήπεται τὸ φλέγμα ἐν τῇ κεφαλῇ, ἅτε οὐ δυνάμενον κινέεσθαι ὥστε ὑποχωρῆσαι· ἔπειτα ὀκόταν παχυνθῆ, καὶ συσσαπῆ, καὶ ὑπερπλησθῆ τὰ φλέβια, ρεῦμα ἔπι τὸν πλεύμονα ἐγένετο, καὶ ὁ πλεύμων ὀκόταν ἀνάλαβη, νοσέει παραχρήμα, ἅτε δακνόμενος ὑπὸ τὸν φλέγματος, ἀλικοῦ ἔοντος καὶ σαπροῦ. Τὰδε οὖν πάσχει· πυρετὸς ἄρχεται βληχρὸς ἐπιλαμβάνειν, καὶ ρῖγος, καὶ πονέει τὰ στήθεα καὶ τὸ μετὰφρενον· ἐνίοτε δὲ καὶ βῆξ πιέζει ὀξεῖη, καὶ ἀποπτύει τὸ σίαλον πουλὺ καὶ ὑγρὸν καὶ ἀλμυρόν. Ταῦτα μὲν καταρχᾶς τῆς νούσου πάσχει· προϊούσης δὲ τὸ τὲ γυῖον λεπτύνεται, πλήν τῶν σκελέων· ταῦτα δὲ οἰδέει, καὶ οἱ πόδες, καὶ οἱ ὄνυχες ἔλκονται· ἐκ δὲ τῶν ὤμων λεπτὸς καὶ ἀσθενῆς· ὁ φάρυγξ ὡς χνούου πίμπλαται, καὶ συρίζει ὡς διὰ καλάμου, καὶ διψῆ ἰσχυρῶς διὰ παντὸς τὸν νοσήματος, καὶ ἀκρασίη πολλὴ τὸ σῶμα ἔχει. Οὗτος ὀκόταν οὕτως ἔχη, ἐνιαυτῶ φθειρόμενος φαύλως θνήσκει. Μελετᾶν δὲ χρὴ ὡς μάλιστα καὶ ἀνακομίζειν· πρῶτον μὲν πίσαι ἐλλέβορον, κάτω δὲ ὑποκαθήραι ἐπιθύμω ἢ πεπλίω ἢ τῷ κόκκῳ τῷ κνιδίῳ ἢ τῇ τιθυμαλίδι· ταῦτα χρὴ τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ δοῦναι, ἄνω δῖς, κάτω δῖς. Διδόναι δὲ καὶ ὄνειον γάλα ἐφθὸν ἔς ὑποκαθαρσιν ἢ βόειον ἢ αἰγεῖον· πινέτω δὲ καὶ ὤμον τὸ βόειον γάλα, τρίτον μέρος μελικρητου ξυμμίσγων, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ξυμπαρამίσγων καὶ τὸ ὀρίγανον· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ προσθεν καθαίρειν, πρὸς τᾶς ρίνας προστιθεὶς φάρμακον. Σιτία δὲ καὶ ὄψα διδόναι μῆτε λιπαρὰ μῆτε κνισώδεα μῆτε λίην ὀριμέα. Τεκμαιρόμενος δὲ τὸ νούσημα

Υπάρχουν τρία εἶδη φθίσης. Ἡ πρώτη προκαλεῖται ἀπὸ το φλέγμα, ὅταν τὸ κεφάλι, ἀφού γεμίσει με φλέγμα, αρρωστήσει καὶ εμφανιστεῖ πυρετός. Το φλέγμα σαπίζει μέσα στο κεφάλι, γιατί δεν μπορεῖ νὰ κινηθεῖ οὔτε νὰ υποχωρήσει. Ἐπειτα, ὅταν γίνει παχύ καὶ σαπίσει καὶ γεμίσει τις φλέβες, ρέει πρὸς τὸν πνεύμονα. Καὶ ὅταν φτάσει στὸν πνεύμονα, ἐκεῖνος αρρωσταίνει ἀμέσως, γιατί ἐρεθίζεται ἀπὸ τὸ φλέγμα που εἶναι ἀλμυρό καὶ σάπιο. Τα συμπτώματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Στὴν ἀρχὴ παρουσιάζεται χαμηλὸς πυρετός, ρίγος καὶ πόνος στὸ στήθος καὶ στὴ νεφρική χώρα. Μερικὲς φορές ὁ ἀρρωστος υποφέρει καὶ ἀπὸ ἐντονο βήχα καὶ ἀποβάλλει σάλιο πολὺ, ἀραιὸ καὶ ἀλμυρό. Τούτα εἶναι τὰ συμπτώματα στὴν ἀρχὴ τῆς ἀρρώστιας. Καθὼς ἐξελίσσεται ἡ ἀσθένεια τὸ σῶμα ἀδυνατίζει, με ἐξαίρεση τὰ σκέλη, τὰ ὁποῖα πρήζονται, ὅπως καὶ τὰ ἀκροπόδια, καὶ τὰ νύχια τραβιούνται. Οἱ ὠμοὶ του, ὁμως, ἀδυνατίζουν καὶ γίνονται ἀσθενικοί. Ἡ φαρυγγική κοιλότητα παράγει ἦχο σφυριχτό ὅμοιο μ' ἐκεῖνον που βγαίνει ἀπὸ καλάμι. Ὁ ἀσθενὴς διακατέχεται ἀπὸ ἰσχυρὴ δίψα σε ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀσθένειας καὶ νιώθει πολὺ μεγάλη ἐξάντληση. Ὅταν αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασή του, σβήνει σιγὰ σιγὰ καὶ μέσα σ' ἓνα χρόνο βρῖσκει ἀθλιὸ θάνατο.

Ὁ ἀσθενὴς τούτος χρειάζεται πολὺ μεγάλη φροντίδα καὶ τόνωση. Πρῶτα πρέπει νὰ του δώσεις νὰ πει ἐλλέβορο καὶ νὰ προκαλέσεις κάθαρση τῶν ἐντέρων με ἐπίθυμο ἢ πέπλιο ἢ σπόρο τῆς Κνίδου ἢ γαλατσίδα. Τα καθαρτικά τούτα πρέπει νὰ δίνεις στὸν ἀσθενὴ τέσσερις φορές τὸν χρόνο, δύο φορές γιὰ κάθαρση τοῦ στομάχου καὶ δύο φορές γιὰ κάθαρση τῶν ἐντέρων. Πρέπει νὰ του δίνεις καὶ βρασμένο γάλα γαῖδουρίσιο ὡς μέτριο

ταῦτα ποιέειν δεῖ, καὶ περιπάτοισι χρεεσθαι πρὸς τὰ αἰτία, τεκμαιρόμενος μὴ ριγωη· τὸν δὲ χειμῶνος παρὰ πυρι τὴν οἴκησιν ποιέεσθω. Οἶνον δὲ πινετω, αὐστηρόν, μέλανα, ὡς παλαιότατον καὶ ἥδιστον, ὀλίγον δέ. Κῆν δοκεη σοὶ πρὸ τοῦ φαρμάκου πυριησαι, καὶ οὕτω δοῦναι τὸ φάρμακον· ἦν δὲ μὴ βούλη δοῦναι, πυριήσας, ἔμετον ἐκ τῶν σιτίων καταναγκᾶσαι ποιησασθαι, ὡς τοπρόσθεν γεγραπται. Τούτω ἦν ξυμφερωσι, περιπάτοισι χρεεσθω· ἦν δὲ μὴ ξυμφέρωσιν, ἡσυχαζέτω ὡς μάλιστα τῷ σώματι. Οὗτος οὕτω μελετώμενος ρήϊστα ἂν διάγοι ἐν τῷ νοσηματι· ἢ δὲ νοῦσος θανασίμη, καὶ παυροι ταύτην διαφυγγάνουσι.

καθαρτικό ἢ αγελαδινό ἢ κατσικίσιο. Να πίνει και ἀβραστο το αγελαδινό γάλα, αναμειγμένο με ένα τρίτο νερόμελο, για σαράντα πέντε ἡμέρες, ρίχνοντας μέσα και ρίγανη. Πριν από αυτό θα καθαρίζεις το κεφάλι του, ρίχνοντας φάρμακο στα ρουθούνια του. Οι άλλες τροφές και τα κρέατα που του δίνεις δεν πρέπει να είναι ούτε λιπαρά ούτε παχιά ούτε καυτερά. Όλα τούτα πρέπει να κάνεις παρακολουθώντας την αρρώστια. Πρέπει επίσης ο ασθενής να κάνει περιπάτους μαζί με το φαγητό προσέχοντας να μην κρυώσει. Τον χειμῶνα πρέπει να κάθεται κοντά στη φωτιά. Να πίνει μαύρο, στυφό κρασί όσο γίνεται πιο παλιό και γλυκό και σε μικρή ποσότητα. Αν νομίζεις πως έτσι είναι καλύτερα, να τον υποβάλεις πρώτα σε ατμόλουτρο και μετά να του δώσεις το φάρμακο. Αν πάλι δεν θέλεις να του δώσεις φάρμακο, πρέπει να τον υποβάλεις σε ατμόλουτρο κι ύστερα να τον αναγκάσεις να κάνει εμετό μετά το φαγητό, ὅπως ειπώθηκε προηγουμένως. Αν τον ωφελεί, να κάνει περιπάτους. Αν δεν τον ωφελεί, να αναπαύεται όσο γίνεται περισσότερο. Με τούτο τον τρόπο θα αντιμετωπίσει ευκολότερα την αρρώστια. Η ασθένεια τούτη είναι, ὁμως, θανατηφόρα και πολλοί λίγοι γλιτώνουν από αυτή.

Περί των εντός παθῶν|10

Γαρίφαλο

Dianthus caryophyllus

CARYOPHYLLACEAE

Οί δὲ χυμοὶ διουρητικοί, κρήθμου, Διουρητικοί εἶναι οἱ χυμοὶ τοῦ
σελίνου, σκορόδου ἀποβρέγματα, κρήθμου, τοῦ σέλινου, τα
κυτίσου, μαράθρου, πράσου, εκχυλίσματα ἀπὸ σκόρδο, γαρίφαλο,
ἀδιάντου, στρύχνου. μάραθο, πρᾶσο, ἀδιάντο, στρύχνο.

Περί διαίτης Β|54

Γερούλι

Hyoscyamus niger L.

SOLANACEAE

Άλλες ονομασίες: Υοσκίαμος, Δυσκίαμος, Γέρος, Γέροντας.

Ἦν αἱ ὑστέραι κατὰ τὰ ἀριστερὰ κλιθέωσιν ἢ τὸ ἴσχιον, ὀδύνη ἴσχει ὄξειη τὲ καὶ σπερχνὴ τᾶς τὲ ἰξύας καὶ τοὺς κενεώνας καὶ τὸ σκέλος, καὶ ἐπισκάζει. Ὅταν οὕτως ἔχη, φάρμακον χρῆ πῖσαι ἐλατήριον, τὴ δὲ ὑστεραιη ὑποθυμῖην τῶν κριθεων χοίνικας δύο, καὶ ἔλαιης φύλλα κατακνησαι σμικρά, καὶ κικίδα κατακόψαι καὶ κατασῆσαι, καὶ ὑοσκυάμου τρίτον χοίνικος· ταῦτα

Ἄν ἡ μήτρα παρουσιάσει, κλίση πρὸς τ' ἀριστερά ἢ πρὸς τὸ ἴσχιον, ἐκδηλώνεται ἔντονος καὶ συνεχῆς πόνος στα λαγόνια, στα πλευρά καὶ στο πόδι καὶ ἡ γυναίκα κουτσαίνει. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν πρέπει νὰ χορηγήσετε καθάρσιον καὶ τὴν ἄλλην μέραν νὰ κάνετε υποκαπνισμό με δύο χοίνικες κριθᾶρι, κοπανισμένα φύλλα ἐλιάς, κοπανισμένη καὶ κοσκινισμένη κικίδα καὶ ἓνα τρίτον τῆς χοίνικας γερούλι. Τ' αναμειγνύετε ὅλα, τα

μίξας, καὶ ἐλαίῳ περιποιησας ὅσον ἡμικοτύλιον ἐν χύτρῃ καινῇ, ὑποθυμία τέσσαρας ἡμέρας· τῆς δὲ νυκτὸς γάλα βοῶς καὶ μέλι καὶ ὕδωρ πινέτω, καὶ τῷ θερμῷ λουεσθω.

ζυμώνετε με μισή κοτύλη λάδι μέσα σε καινούριο δοχείο και κάνετε τον υποκαπνισμό για τέσσερις μέρες. Τη νύχτα η γυναίκα πρέπει να πίνει αγελαδινό γάλα, μέλι και νερό και να κάνει λουτρό με ζεστό νερό.

Περί γυναικείων Β|31

Εἰ δὲ μύλη ἐμφύεται ὑπὸ πάχεος γονῆς ἐνεχομένης, θύμβραν λειήνας ἐν ὄξει καὶ ὕδατι, τοῦτο δίδου πίνειν ἔνυγρον, ἢ ὑοσκυάμου τὸν καρπὸν λεῖον, καὶ κλύζειν ἄλμη καὶ ὀπῶ καὶ ὄξει· ἢν δέη, ξὺν ὕδατι· κράτιστον δὲ μελίκρητον ἐνιέναι ξὺν ὕδατι φακῶν, ἢ ὀρόβων, ἢ ἴου ἄνθεος. Ἦν δὲ καθαρῆ ὄϊα τὰ πυριφλεγέθεα, μυρσίνην ἐψεῖν καὶ διανίζεσθαι, σμύρναν καὶ νέτωπον ἐν εἰρίῳ προστίθεσθαι.

Αν σχηματιστεί μύλη στη μήτρα εξαιτίας του πάχους του σπέρματος που βρίσκεται σ' αυτή, κοπανίζετε θρούμπι μέσα σε ξίδι και νερό και δίνετε στην ἄρρωστη να το πει αραιωμένο με νερό· ή τρίβετε καρπό από γερούλι και κάνετε κλύσμα με ἄρμη, χυμό σιλφίου και ξίδι ή και με νερό, αν χρειάζεται. Πολύ αποτελεσματικό είναι το κλύσμα από νερόμελο μαζί με νερό από φακή ή από ρόβια ή από ἄνθος μενεξέ. Αν αποβάλλονται ουσίες σαν φλογισμένες, βράζετε μυρτιά και κάνετε το κλύσμα· βάζετε σμύρνα και λάδι από πικραμύγδαλα σ' ένα κομμάτι μαλλί και το τοποθετείτε στη μήτρα.

Περί γυναικείων Β|69

Ῥόου ἐρυθροῦ προσθετά· (...) Ἦν ξηρῆναι δέη ῥόον, (...) Ἦ ὑοσκυάμου τῶν φύλλων καὶ κώνειον ἅμα ἐψεῖν. Ὡσαύτως πράσα καὶ μαλάχην καὶ κηρὸν καὶ χηνὸς ἄλειφα μῖξαι, εἴτα χλιερὸν προστιθέναι πρὸς τὰ αἰδοῖα.

Κολπικά υπόθετα για την κόκκινη ροή: (...) Αν χρειάζεται να σταματήσετε τη ροή, (...) Ἦ βράζετε μαζί φύλλα από γερούλι και κώνειο. Με τον ίδιο τρόπο αναμειγνύετε πράσα, μολόχα, κερὶ και λίπος χήνας και τα τοποθετείτε χλιαρά στα γεννητικά ὄργανα.

Περί γυναικείων Β|87

Ἄλλη θεραπεία· πρασίου τῶν φύλλων λαβόντα πλῆθος, ὥστε τὴν χεῖρα εἴ ἔμπλησαι, ἐμβαλεῖν ἐς ἀγγεῖον ἀττικὸν, καὶ ἐπιχέαι ὕδατος ποτοῦ κοτύλας ἀττικὰς τέσσαρας· καὶ προβρέξαντα ἐννέα ἡμέρας, πίνειν ἐτέρας ἐννέα ἡμέρας νῆστιν, λουσαμένην, δύο κυάθους τῆς ἡμέρης τοῦ ἀπὸ τοῦ πρασίου, γλυκέος λευκοῦ ἴσον μίσγουσα· ὅταν δὲ τριταίῃ ἢ πίνουσα, πυριήσθω κωνείου

Ἄλλη θεραπεία [για τη στειρότητα]: παίρνετε φύλλα πρασίου, τόσα όσο να γεμίσει το χέρι σας, τα βάζετε σ' ένα αττικό αγγείο [εἶδος δοχείου] και προσθέτετε τέσσερις αττικές κοτύλες πόσιμο νερό. Τ' αφήνετε εννιά μέρες να μουσκέψουν και η γυναίκα πίνει για ἄλλες εννιά μέρες, νησική, μετά από λουτρό, δύο κυάθους την ημέρα από το ποτό του πρασίου, ανακατεύοντας ἴση ποσότητα γλυκού, λευκού κρασιού. Την τρίτη μέρα από

φύλλοισιν ἐπὶ πῦρ ἐπιβάλλων ἑννέα ἡμέρας, καὶ μετὰ τὴν πυρίην λούεσθαι, καὶ οὕτω πίνειν εὐθύς τούτων· ὅταν δὲ τὰς τρεῖς πεπυρημένη ἦ, προστίθεται τοῦ πρασίου αὐτέου τετριμμένου λείου δι' ἡμέρης, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, λινόζωστιν λείην τετριμμένην, ἐν μέλιτι ἄπικῶ, δι' ἡμέρης· προβρεχέσθω δὲ ἐν οἴνου λευκοῦ τρυγί χοῖ καὶ ἵππομαράθρου καὶ μαράθρου ρίζα, καὶ δαδὸς ὡς πιωτάτης ὄζοι, καὶ ἐρευθεδάνου τεταρτημόριον, καὶ μαράθρου σπέρμα, καὶ περιστερεῶνος ρίζαί· πολλαί· προβρεχέσθω δὲ ἡμέρας μὴ ἐλάσσω τῶν ἑννέα· πίνειν δὲ μετὰ ταῦτα, λουσαμένην κατὰ κεφαλῆς, κοτύλην τῆς ἡμέρης ἀκρήτου τοῦ βρεχομένου ἐν τῷ λουτρῷ εὐοῦσαν, καὶ μετὰ ταῦτα κατακλιθεῖσαν ἐκθερμαίνειν ἐωυτὴν, καὶ προστίθεται· ἐνταῦθα διὰ τρίτης, μετὰ τὸ ποτόν, τὸ ἐκ τῆς χολῆς δι' ἡμέρης, ἐπὶ ἡμέρας ἕξ. Ὅτε δὲ μέλλει ἤδη προσιέναι καλῶς καθάρσιος ἔχουσα, ὑοσκυάμου φύλλα καὶ ρίζας ἀναζέσας ἐν ὕδατι, πυριήσθω τούτοισιν ὡς θερμοτάτοισιν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἕς νύκτας, καὶ λουσαμένη παρὰ τὸν ἄνδρα ἴτω. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν πυρίησιν καὶ ἐλάφου αἰδοίου ὑποθυμῆσαι, καὶ ὅταν ἴδῃς ἔχειν αἶον, τούτου ἐπ' οἶνον λευκὸν κεκρημένον ἐπιξύων, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διδόναι πίνειν, καὶ ὅταν ὠδίνῃ, διδόναι πίνειν, καὶ γὰρ ὠκυτόκιόν ἐστι τοῦτο.

τότε που ἀρχισε να το πίνει, κάνει υποκαπνισμό με φύλλα κώνειου ριγμένα στη φωτιά για εννιά μέρες. Ὑστερα ἀπὸ τον υποκαπνισμό κάνει λουτρό και ἀμέσως πίνει πάλι ἀπὸ το ποτό. Ὅταν ἔχει κάνει υποκαπνισμοὺς τρεῖς μέρες, βάζει ὑπόθετο το ἴδιο το πράσιο, κοπανισμένο καλά, καθημερινά για τρεῖς μέρες, και βάζει ἐπίσης τὴν ἡμέρα σκαρόχορτο, κοπανισμένο καλά, μαζί με μέλι Ἀπτικής. Μουσκεύετε ἀκόμα μέσα σ' ἓνα χοεά ἀπὸ μούργα λευκοῦ κρασιοῦ ρίζα ἵππομάραθρου και μάραθρου, κλαδιά πεύκου ὅσο το δυνατό λιπαρότερα, ἓνα τέταρτο ριζάρι, σπόρο μάραθρου και πολλές ρίζες σταυροβότανου. Τ' ἀφήνετε να μουσκεψουν για εννιά μέρες το λιγότερο. Ἀργότερα η γυναίκα θα λούσει το κεφάλι της και θα πίνει, ὅταν εἶναι στο λουτρό, μια κοτύλη τὴν ἡμέρα ἀπὸ το μουσκεμένο τούτο παρασκεύασμα, χωρὶς να το αραιώσῃ. Κατόπιν θα πλαγιάζει, θα ζεσταίνει το σῶμα της και θα βάζει το ὑπόθετο. Θα βάζει κάθε τρεῖς μέρες, μετὰ το ποτό, το ὑπόθετο με τὴ χολή, για ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας και για ἕξι μέρες.

Ὅταν πρόκειται πια να συνουσιαστῆ, ἀφοῦ ἔχει ολοκληρωθεῖ ἡ κάθαρση, βράζει σε νερό φύλλα και ρίζες ἀπὸ γερούλι και κάνει υποκαπνισμοὺς με αὐτό το ἀφέψημα, ὅσο το δυνατόν πιο ζεστό, για τρεῖς μέρες μόλις ἐρχεται ἡ νύχτα. Μετὰ κάνει λουτρό και πηγαίνει στον ἄντρα τῆς. Ὑστερα ἀπὸ τούτο τον υποκαπνισμό, κάνει ἄλλο υποκαπνισμό με πέος ελαφιοῦ. Ὅταν διαπιστώσετε πως αὐτό εἶναι ξερό, το ξύνετε μέσα σε λευκό, αραιωμένο κρασί και δίνετε να το πίνει για τρεῖς μέρες. Τούτο χορηγεῖται και για τους πόνους τῆς γέννας, γιατί ἐπιταχύνει τον τοκετό.

Περὶ ἀφόρων|12

Πυρετὸς τεταρταῖος· τεταρταῖος Τεταρταῖος πυρετός· Ὅταν
 πυρετὸς ὅταν ἔχη, ἦν μὲν ἕξ ἄλλης παρουσιάζεται τεταρταῖος πυρετός

νούσου λάβη ἀκάθαρτον, φάρμακον πῖσαι κάτω· ἔπειτα τὴν κεφαλὴν καθῆραι, ἔπειτα φάρμακον πῖσαι κάτω· ἦν δὲ μὴ ταῦτα ποιήσαντι παύηται, διαλείπων δύο λήψιας μετὰ τὴν κάτω κάθαρσιν, λούσας αὐτὸν πολλῶ θερμῶ, πῖσον τοῦ καρποῦ τοῦ ὑοσκυάμου ὅσον κέγχρον, καὶ μανδραγόρου ἴσον, καὶ ὀποῦ τρεῖς κυάμους, καὶ τριφύλλου ἴσον, ἐν οἴνω ἀκρήτῳ πιέειν. Ἦν δὲ ἐρῶμένος καὶ ὑγιαίνειν δοκέων, ἐκ κόππου ἢ ἐξ ὀδοιπορίας πυρετήνας, καταστῆ αὐτῶ ἐς τεταρταῖον, πυριήσας αὐτὸν, σκόροδα δίδου ἐς μέλι βάπτων· ἔπειτα ἐπιπινέτω φάκιον, μέλι καὶ ὄξος μίξας· ἐπὴν δ' ἐμπλησθῆ, ἐμεσάτω· ἔπειτα λουσάμενος θερμῶ, ἐπὴν ψυχθῆ, πιέτω κυκεῶνα ἐφ' ὕδατι· ἐσπέρης δὲ σιτίοισι μαλθακοῖσι καὶ μὴ πολλοῖσι διαχρήσθω· τῆ δὲ ἐτέρῃ λήψει λούσας θερμῶ πολλῶ, ἰμάτια ἐπιβαλὼν ἕως ἐξιδρώσει, πῖσαι παραχρῆμα λευκοῦ ἐλλεβόρου τῶν ῥιζέων ὅσον τριῶν δακτύλων μῆκος, καὶ τοῦ τριφύλλου ὅσον δραχμὴν μέγεθος, καὶ ὀποῦ δύο κυάμους, ἐν οἴνω ἀκρήτῳ· καὶ ἦν ἐμεσῖαι μιν ἔχωσιν, ἐμεσάτω· ἦν δὲ μὴ, ὁμοίως, μετὰ δὲ τὸ καθῆραι τὴν κεφαλὴν· σιτίοισι δὲ χρήσθω ὡς μαλθακωτάτοισιν· ὅταν δὲ ἡ λῆψις μιν ἔχη, μὴ νῆστις ἐὼν τὸ φάρμακον πινέτω.

μετὰ ἀπὸ κάποια ἄλλη ἀσθένεια κατὰ τὴν ὁποία δὲν ἔχει γίνει κάθαρση στὸν ἄνθρωπο, πρέπει τότε νὰ χορηγηθεῖ καθαρτικό· ἔπειτα πρέπει νὰ καθαριστεῖ τὸ κεφάλι καὶ στὴ συνέχεια νὰ δοθεῖ καθαρτικό· ἐὰν κάνοντας ὅλα αὐτὰ δὲν πέσει ὁ πυρετός, ἀφοῦ περάσουν δύο προσβολές πυρετοῦ, μετὰ τὴν κοιλιακὴ κένωση, πρέπει ὁ ἀσθενής νὰ κάνει λουτρά με ἀφθονο ζεστό νερό, νὰ πίνει ζωμό τοῦ καρποῦ τοῦ γερουλιού, που νὰ ἔχει τὸ ἴδιο πάχος με τὸν σπόρο τοῦ κεχριού, καὶ μανδραγόρα σε ἴση ποσότητα καὶ χυμὸ τοῦ σιλφίου τόσο ὅσο ζυγίζουν τρία κουκιά καὶ ἄλλο τόσο τριφύλλι, ὅλα τούτα ἀναμειγμένα με κρασί.

Σε ἄνθρωπο που φαίνεται δυνατός καὶ υγιής καὶ στὸν ὁποῖο ἐκδηλώθηκε πυρετός ἀπὸ σωματικὴ κόπωση ἢ ὀδοιπορία, ἀν στὴ συνέχεια παρουσιαστεῖ καὶ τεταρταῖος πυρετός, ἀφοῦ κάνει ἀτμόλουτρο, πρέπει νὰ φάει σκόροδα που ἔχουν βουτηχθεῖ σε μέλι· ἔπειτα πρέπει νὰ πει ἐπιπλέον ζωμό φακῆς ἀναμειγμένο με μέλι καὶ ξίδι· ὅταν χορτάσει, θα κάνει ἐμετό. Ὑστερα, ἀφοῦ κάνει θερμὸ λουτρό, ὅταν κρυώσει τὸ σῶμα του, πρέπει νὰ πει κυκεῶνα με νερό. Τὸ βράδυ πρέπει νὰ καταναλώνει μαλακὲς τροφές σε ὄχι μεγάλη ποσότητα. Στὴν ἐπομένη προσβολὴ τοῦ πυρετοῦ, ἀφοῦ κάνει λουτρά με ἀφθονο ζεστό νερό καὶ σκεπαστεῖ καλά μέχρι νὰ ιδρώσει, πρέπει ἀμέσως νὰ πει μείγμα ἀπὸ ρίζες λευκοῦ ἐλλεβόρου μᾶκρους τριῶν δακτύλων, ἀπὸ τριφύλλι τόσο ὅσο μια δραχμὴ καὶ ἀπὸ χυμὸ σιλφίου ἴσου βάρους με δύο κουκιά, ὅλα τούτα ἀναμειγμένα με κρασί ἀνέρωτο· ἀν ἔχει τάση πρὸς ἐμετό, ἀς κάνει, ἀλλὰ κι ἀν δὲν ἔχει, πρέπει νὰ κάνει ἐμετό μετὰ τὸν καθαρισμὸ τοῦ κεφαλιού· πρέπει νὰ καταναλώνει τροφές ὅσο τὸ δυνατόν πιο μαλακές. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ παροξυσμοῦ δὲν πρέπει νὰ παίρνει φάρμακο νηστικός.

Γλήχων

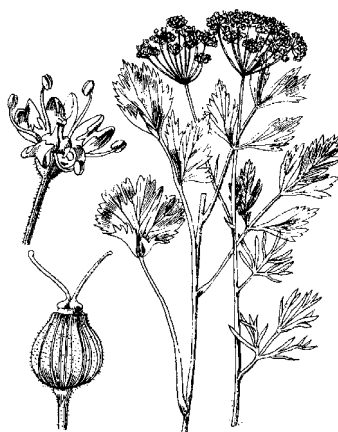
Mentha pulegium L.

LAMIACEAE

Άλλες ονομασίες: Ηδύσμος ο γλύχων.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδϊαντος.

Περί νούσων το τρίτον|17

Γλυκάνισο

Pimpinella ή Sisarum anisum

APIACEAE

Νόθα τῆ τελευταίῃ τοῦ πρώτου περὶ γυναικείων βιβλίου προσκείμενα. Βηχὸς παιδίου· θαψίνην ἑπτ' ἀλφίτοισι ψωμίζειν. Ἔτερον· ὠνὸν ὀππήσαντα, τὴν λέκιθον ἐξελόντα, τρίψαι· καὶ σήσαμον λευκὸν πεφρυγμένον καὶ ἄλεις, ἐν μέλιτι ἐλλείχειν. Τὴν κοιλίην λῦσαι παιδίου· εἴριον ἄπλυτον ἐς μέλι βάψας ἐνθεῖναι· ἦν δὲ γεραίτερον ἦ, κρομμύων τὰ ἔσωθεν τρίψας ἐντιθέναι· ἦν δὲ μὴ, κλύσαι γάλακτι αἰγὸς, συμμίξας μέλι· ἐὰν δὲ γάλα μὴ ἦ, σιγάνιον ἄλευρον ἐκπλύνας, μέλι καὶ ἔλαιον μίξας, χλιερῶ κλύσαι. Ἄσθματος παιδίου· λιβανωτὸν ἐν οἴνω γλυκεῖ, ἀλουσίην, καθαρτήριον· βαλανίδας ποιέειν, κοτύλην μέλιτος, ἀνίσου ὀξύβαφον, ἀσφάλτου δύο δραχμὰς, χολὴν βοῦς, σμύρνης τρεῖς δραχμὰς, πόσιν ἐλατηρίου· ἐψεῖν ἐν χαλκῶ, μίσγειν ἔλαιον χηνὸς, καὶ ὅταν μέλλη χρῆσθαι, ἀλείφειν τὰς βαλάνους τῶ χηνεῖω μαλακῶ· εἰρίω δὲ χρῆσθαι τῶ οἴω, ἐλαίω δὲ σχινίω, τούτῳ μίσγειν κιννάβαρι.

Νόθα τμήματα που τοποθετήθηκαν στο τέλος του πρώτου βιβλίου για τις γυναικείες ασθένειες. Για τον παιδικό βήχα δίνετε να φάει θαψία μέσα σε κριθάλευρο. Άλλο: βράζετε αβγό, αφαιρείτε τον κρόκο και το κοπανίζετε· προσθέτετε άσπρο καβουρδισμένο σουσάμι και αλάτι μέσα σε μέλι και το δίνετε ως έκλειγμα [μαντζούνι]. Για ν' ανακουφίσετε την κοιλιά του παιδιού χρησιμοποιείτε ως υπόθετο άπλυτο μαλλί βουτηγμένο σε μέλι. Αν το παιδί είναι μεγαλύτερο, κοπανίζετε το εσωτερικό κρεμμυδιών και το μεταχειρίζεστε ως υπόθετο· διαφορετικά, κάνετε κλύσμα με κασικίσιο γάλα αναμειγμένο με μέλι. Αν δεν έχετε γάλα, πλένετε αλεύρι από σιτάρι της ίδιας χρονιάς, το ανακατεύετε με μέλι και λάδι και κάνετε χλιαρό κλύσμα. Για να θεραπεύσετε τη δύσπνοια του παιδιού χρησιμοποιείτε λιβάνι μέσα σε γλυκό κρασί, απαγορεύετε τα λουτρά και δίνετε καθαρτικό· φτιάχνετε υπόθετα από μια κοτύλη μέλι, ένα οξύβαφο γλυκάνισο, δύο δραχμές άσφαλο, χολή βοδιού, τρεις δραχμές σμύρνα και μια δόση καθάρσιο. Τα βράζετε σε χάλκινο δοχείο, τ' αναμειγνύετε με λίπος χήνας, κι όταν πρόκειται να χρησιμοποιήσετε τα υπόθετα, τ' αλείφετε με μαλακό λίπος χήνας. Μεταχειρίζεστε μαλλί προβάτου και λάδι από σχίνο, τα οποία ανακατεύετε με κιννάβαρι.

Προσθετὰ δριμέα αἷμα ἄγοντα· (...) Ἦν δὲ μαλακωτέροισιν ἐθέλωσι χρῆσθαι, τὰς βουπρήστιας ἔμβαλλε ἐς οἶνον, κύμινον Αἰθιοπικὸν παρεμβάλων, καὶ σέσελι, καὶ ἄνισον, ἀναζέσαι, ἐς τὰς δέκα βουπρήστιας ξυμμίξας ὀξύβαφον ἔλαιηρόν, τῶν ἄλλων ἀπάντων ἴσον ἐκάστου· μῖξαι δὲ σμύρναν, λιβανωτὸν ὀλίγον· τούτου λαβὼν ὅσον δραχμίδα, προσθεῖναι, ὡσπερ ἐν τῷ πρόσθεν προσθήματι.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Ἦν μετακινηθέωσιν αἱ μήτραι, κισσὸν ὡς ξηρότατον τρίψας λεῖον, δήσας ἐς ὀθόνιον, προσίσχειν· λιπαρὸν προσφέρειν μηδέν· πιεῖν δὲ διδόναι πυρούς προκωνίας, καὶ μήκωνα ὀπτῆν, καὶ ἐλελίσφακον, καὶ κύπερον, καὶ ἄνισον, ταῦτα τρίψας λεῖα, διεῖς οἶνω, καὶ τῶν κυρηβίων τῶν ἀπὸ τῶν κριθῶν, διδόναι δις τῆς ἡμέρης ἐφ' ἐκάτερον ἡμικοτύλιον.

Ερεθιστικά υπόθετα που προκαλοῦν ροὴ αἵματος: (...) Ἄν θέλετε νὰ εἶναι πιο μαλακό το παρασκεύασμα, βάζετε τις βουπρήστεις σε κρασί, προσθέτετε αιθιοπικό κύμινο, σέσελι καὶ γλυκάνισο καὶ τα βράζετε· γιὰ δέκα βουπρήστεις, ανακατεύετε ἓνα οξύβαφο λάδι καὶ ἴσες ποσότητες ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα· προσθέτετε σμύρνα καὶ λίγο λιβάνι· παίρνετε μιὰ δραχμὴ ἀπὸ το παρασκεύασμα καὶ το χρησιμοποιεῖτε ὡς υπόθετο, ὅπως καὶ παραπάνω.

Ἄν μετατοπιστεῖ ἡ μήτρα, ψιλοκοπανίζετε πολὺ ξερὸ κισσὸ, τὸν δένετε σε πανί καὶ τὸν τοποθετεῖτε. Δεν πρέπει νὰ προσφέρετε τίποτα λιπαρό. Δίνετε στὴ γυναῖκα νὰ πει σιτάλευρο ἀπὸ φρέσκο σιτάρι, ψημένη παπαρούνα, φασκομηλιά, κύπειρο καὶ γλυκάνισο· τα ψιλοκοπανίζετε, τα διαλύετε σε κρασί, παίρνετε ἐπίσης φλούδια κριθαριοῦ καὶ δίνετε μισή κοτύλη ἀπὸ το καθένα δυο φορές τὴν ἡμέρα.

Περὶ γυναικείης φύσιος|58

Ἦν ἐν τοῖσιν αἰδοίοισι δυσσομῆ ἢ κίων ἐγγένηται καὶ ὀδύνη ἔχη, τὴν μὲν ὀδύνην παύσει σελίνου καρπὸς ἐν οἶνω διδόμενος νήσκει, τὴν δὲ δυσσομῆν ἄνισον τὸν αὐτὸν τρόπον διδόμενον· τὸν δὲ κίονα χρῆ ἀποτάμνειν.

Ἄν αναδίδεται δυσσομία ἀπὸ τα γεννητικά ὄργανα ἢ σχηματίζονται ἐκεῖ ἐκβλαστήσεις καὶ ὑπάρχει πόνος, θα θεραπεύσετε τὸν πόνο δίνοντας σπύρο ἀπὸ σέλινο μέσα σε κρασί, ὅταν ἡ γυναῖκα εἶναι νηστική, καὶ θα εξαλείψετε τὴν δυσσομία δίνοντας γλυκάνισο με τὸν ἴδιο τρόπο. Ὅσο γιὰ τις ἐκβλαστήσεις, πρέπει νὰ τις κόψετε.

Περὶ γυναικείης φύσιος|65

Ἦν τὰς ἰξύας ἀλγέη, ἄνισον καὶ κύμινον Αἰθιοπικὸν πινέτω, καὶ θερμῷ λουέσθω, καὶ ἀπὸ θερμοῦ πινέτω.

Ἄν πονοῦν τα λαγόνια, ἡ γυναῖκα θα πίνει γλυκάνισο καὶ αιθιοπικό κύμινο, θα πλένεται με ζεστὸ νερό καὶ θα παίρνει ποτὸ ὕστερα ἀπὸ το λουτρό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|70

Καὶ ἦν ἐλκωθῆ καὶ φλύκταιναι ὧσιν ἐν

Ἄν ἡ μήτρα ἐξελκωθεῖ καὶ

τῆ καθάρσει, ἦν μὲν ἄκρα τὰ χεῖλεα ἔλκωθῆ, ἄνισον καὶ χήνειον ἔλαιον ἐν ῥοδίνῳ ἐλαίῳ τρίψας, ἐς εἰρίον ἐνειλίξας, σάρκα βοῶς λαβῶν παχυτέραν τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ποδός, μήκος δὲ ἕξ δακτύλων, χρίσας τῷ φαρμάκῳ, περιελίξας τῷ εἰρίῳ, τὸ φάρμακον ἀνασπογγίσας, τὸ ἔσχατον τῆς σαρκός, ὃ μέλλει ἔξω εἶναι, λίνῳ δῆσας, ἔνθες τὸ ψιλὸν τῆς σαρκός ἐς τὰς μήτρας, οὗ ἂν τὸ ἔλκος ᾖ.

σχηματιστοῦν φουσκάλες κατὰ τὴν [ἐμμηνῆ] κάθαρση, καὶ ἀν ἡ ἐξέλκωση ἐντοπίζεται στα ἄκρα τῶν χειλιῶν, κοπανίζετε γλυκάνισο καὶ λίπος χήνας μέσα σε ροδέλαιο, τυλίγετε τὸ παρασκεύασμα σε μαλλί, παίρνετε βοδινό κρέας με πάχος μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ καὶ μήκος ἕξι δάχτυλα, τὸ αλείφετε με τὸ φάρμακο, τὸ τυλίγετε σε μαλλί, σκουπίζετε τὸ φάρμακο, δένετε με κλωστή τὴν ἄκρη τοῦ κρέατος, ποῦ θα ἐξέχει, καὶ βάζετε τὸ λεπτό τοῦ μέρος μέσα στη μήτρα, ἐκεῖ ποῦ ἐντοπίζεται ἡ πληγή.

Περὶ γυναικείης φύσιος|108

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Ἀψίνθιο.

Περὶ νούσων τὸ τρίτον|11

Γλυκόρριζα

Glycyrrhiza glabra L.

LEGUMINOSAE

Λοχείης πάσης, ἦν μὴ καλῶς ἴη· (...) Ἦ σκαμμωνίνην τρίψας ἐν γάλακτι γυναικείῳ, εἰρίῳ ἀνασπογγίσας, προσθεῖναι· ἢ τῆς γλυκυρίζης μέλιτι δεύσας καὶ ῥοδίνῳ μύρῳ ἢ αἰγυπτίῳ ἐν εἰρίῳ προσθέσθω· ἢ ἄλητον

Για κάθε επιλόχεια κάθαρση ποῦ δὲν γίνεται κανονικά: (...) Ἄλλος τρόπος εἶναι νὰ τρίψετε σκαμμωνία μέσα σε γυναικεῖο γάλα, νὰ τὴ μαζέψετε μ ἓνα κομμάτι μαλλί καὶ νὰ τὴν τοποθετήσετε· ἢ νὰ μουσκέψετε γλυκόριζα με μέλι, με ροδέλαιο ἢ με

πλυτὸν ὁμοίως προστιθέσθω·

αιγυπτιακὸ μύρο και να την τοποθετήσετε· ἢ ἀκόμη να τοποθετήσετε με τον ἴδιο τρόπο αλεύρι πλυμένο.

Περί γυναικείων Α|78

Δαύκος

Athamanta cretensis L.

APIACEAE

Ὀδύνη δὲ πλευροῦ ἦν τε κατ' ἀρχὰς γένηται, ἦν τε ἐς ὕστερον, θερμάσμασι μὲν πρῶτον οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐστὶ χρησάμενον πειρηθῆναι διαλυῖσαι τὴν ὀδύνην. Θερμασμάτων δὲ κράτιστον μὲν ὕδωρ θερμὸν ἐν ἀσκῶ, ἢ ἐν κύστει, ἢ ἐν χαλκῶ ἀγγεῖω, ἢ ἐν ὀστρακίνω· προὔποτιθέναι δὲ χρὴ μαλθακόν τι πρὸς τὴν πλευρὴν, προσηνεῖης εἶνεκεν. Ἀγαθὸν δὲ καὶ σπόγγος μαλθακός, μέγας, ἐξ ὕδατος θερμοῦ ἐκπεπιεσμένος προστίθεσθαι· περιστέγειν τε ἄνω τὴν θάλπισιν χρὴ· πλείω τε γὰρ χρόνον διαρκέσει καὶ παραμενεῖ, καὶ ἅμα ὡς μὴ ἢ ἀτμὶς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κάμνοντος προσφέρηται, ἦν ἄρα μὴ δοκέῃ καὶ τοῦτο χρήσιμον πρὸς τι εἶναι· ἔστι γὰρ ὅτε δεῖ πρὸς τι. Ἔτι δὲ καὶ κριθαὶ ἢ ὄροβοι· ἐν ὄξει κεκρημένω σμικρῶ ὀξύτερον, ἢ ὡς ἂν τις πίσι, διέντα καὶ

Σχετικὰ με τον πόνο του πλευροῦ, εἴτε αὐτός παρουσιάζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀρρώστιας εἴτε ἀργότερα, καλὸ εἶναι να προσπαθῆσαι κανεῖς να τον ανακουφίσει ἀρχικὰ χρησιμοποιοῦντας θερμοφόρες. Ὁ ἀποτελεσματικότερος τρόπος εἶναι ἡ χρησιμοποίησι ζεστοῦ νεροῦ μέσα σε ἀσκὴ ἢ σε κύστη, ἢ μέσα σε χάλκινο ἢ πῆλινο δοχεῖο. Ἀνάμεσα στο πλευρὸ καὶ σ' αὐτὲς πρέπει να παρεμβληθεῖ ἓνα μαλακὸ σῶμα, για να μην εἶναι δυσάρεστη ἡ ἐπαφή. Καλὸ εἶναι να τοποθετηθεῖ ἐπιπλέον ἓνα μαλακὸ καὶ μεγάλο σφουγγάρι βουτηγμένο σε ζεστὸ νερό καὶ στυμμένο. Το ἐπίθεμα πρέπει να σκεπάζεται ἀπὸ πάνω με πανί. Ἐτσι ἡ θερμότητα θα διατηρηθεῖ περισσότερο καιροῦ καὶ οἱ ἀτμοὶ δεν θα προσβάλουν τὴν ἀναπνοή του ἀρρώστου, ἐκτός ἀν τούτο φανεῖ ὠφέλιμο· γιατί κι αὐτὸ μπορεῖ να

ἀναζέσαντα, ἔς μαρσίππια καταρράψαντα προστιθέναι· καὶ πίτυρα τὸν αὐτὸν τρόπον. Πυρὴ δὲ ξηρὴ, ἄλες, κέγχροι πεφρυγμένοι ἐν εἰρινέοισι μαρσιππίοισιν ἐπιτηδειότατοι· καὶ γὰρ κοῦφον καὶ προσηνές ὁ κέγχρος· λύει δὲ μάλθαξις ἢ τοιήδε καὶ τὰς πρὸς κληῖδα περαιούσας ἀλγηδόνας. Τομὴ μέντοι γε οὐχ ὁμοίως λύει ὀδύνην, ἣν μὴ πρὸς τὴν κληῖδα περαίνῃ ἢ ὀδύνῃ. Ἦν δὲ μὴ λύηται πρὸς τὰ θερμάσματα ὁ πόνος, οὐ χρὴ πολὺν χρόνον θερμαίνειν· καὶ γὰρ ξηραντικὸν τοῦ πλεύμονος τοῦτό ἐστι, καὶ ἐμπυητικόν· ἀλλ' ἦν μὲν σημαίνῃ ἢ ὀδύνῃ ἔς τὴν κληῖδα ἢ ἔς τὸν βραχίονα βάρος ἢ περὶ μαζὸν ἢ ὑπὲρ τῶν φρενῶν, τάμνειν χρὴ τὴν ἐν τῷ ἀγκῶνι φλέβα τὴν ἔσω, καὶ μὴ ὀκνεῖν συχνὸν ἀφαιρέειν τὸ αἷμα ἕως ἂν ἐρυθρότερον πολλῶ ῥυῆ, ἀντὶ καθαροῦ τε καὶ ἐρυθροῦ πελιόν· ἀμφοτέρω γὰρ γίνεσθαι. Ἦν δὲ ὑπὸ τὰς φρένας ἢ τὸ ἄλγημα, ἔς δὲ τὴν κληῖδα μὴ σημαίνῃ, μαλθάσσειν δεῖ τὴν κοιλίην, ἢ μέλανι ἐλλεβόρω ἢ πεπλίω, μέλανι μὲν δαῦκον ἢ σέσελι ἢ κύμινον ἢ ἄνησον ἢ ἄλλο τι τῶν εὐωδέων μίσγοντα, πεπλίω δὲ ὀπὸν σιλφίου· ἀτὰρ καὶ μισγόμενα ἀλλήλοισιν ὁμοίωτροπα ταῦτά ἐστιν. Ἄγει δὲ μέλας μὲν καλλίω καὶ κρισιμώτερα πεπλίου, πέπλιον δὲ μέλανος μᾶλλον φυσέων καταρρήκτικόν ἐστιν· ἄμφω δὲ ταῦτα ὀδύνην παύει· παύει δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὑπηλάτων· κράτιστα δὲ ταῦτα ὧν ἐγὼ οἶδα ἐστίν. Ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τοῖσι ροφήμασι διδόμενα ὑπήλατα ἀρήγει, ὀκόσα μὴ ἄγαν ἐστὶν ἀηδέα ἢ διὰ πικρότητα ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἀηδίην, ἢ διὰ πλῆθος ἢ χροίην ἢ ὑποψίν τινά. Τῆς μὲν ππισάνης, ὀκόταν πῆν τὸ φάρμακον, ἐπιρρόφῃν αὐτίκα χρὴ δίδόναι μηδὲν ἔλασσον ἀξίως λόγου ἢ ὀκόσον εἶθιστο· ἐπεὶ καὶ κατὰ λόγον

συμβεῖ σε μερικές περιπτώσεις. Μπορεῖ επίσης να μεταχειριστεῖ κανεὶς κριθάρι καὶ ρόβια, μουσκεμένα σε ξίδι ανακατεμένο με νερό, ξινότερο κάπως ἀπὸ τὸ πόσιμο. Βράζετε τὸ διάλυμα, κι ἀφοῦ τὸ βάλετε μέσα σε σακούλι καὶ τὸ ράψετε, τὸ ακουμπάτε πάνω στο πλευρό· με τὸν ἴδιο τρόπο μπορεῖτε να μεταχειριστεῖτε καὶ τὰ πίτυρα.

Ἀπὸ τὰ ξηρὰ ἐπιθέματα αποτελεσματικότερα εἶναι τὸ ἀλάτι καὶ τὸ κεχρί ἀποξηραμένα μέσα σε μάλλινα σακούλια. Τὸ κεχρί εἶναι πραγματικὰ καταπραῦντικό καὶ μαλακτικό, καὶ ἀνακουφίζει τοὺς πόνους, ἀκόμα κι αὐτοὺς που ἀπλώνονται ὡς τὴν κλειδα· ἀντίθετα ἡ φλεβοτομία δὲν ἀπαλύνει ὅμοια τὸν πόνον, ἐκτός ἂν ὁ πόνος δὲν φτάσει ὡς τὴν κλειδα. Ἀν τὰ θερμά ἐπιθέματα δὲν σταματοῦν τὸν πόνον, δὲν πρέπει κανεὶς να τὰ χρησιμοποιεῖ πολὺ χρόνο, γιατί ξηραίνουν τοὺς πνεύμονες καὶ προκαλοῦν διαπύηση· Ὅταν ἐμφανίζεται πόνος στὴν κλειδα ἢ βάρος στὸν βραχίονα ἢ γύρω ἀπὸ τὸν μαστό ἢ πάνω ἀπὸ τὸ διάφραγμα, πρέπει να ἀνοιχτεῖ ἡ ἐσωτερικὴ φλέβα που βρίσκεται στὸν ἀγκῶνα· πρέπει να ἀφαιρεθεῖ χωρὶς δισταγμὸ μεγάλη ποσότητα αἵματος, μέχρις ὅτου αὐτὸ γίνεῖ πολὺ κόκκινο ἢ πάρει σκούρο χρῶμα, ἀντὶ να εἶναι φωτεινὸ καὶ κόκκινο· γιατί καὶ τὰ δυο μποροῦν να συμβοῦν. Ἀν ὅμως ὁ πόνος ἐντοπίζεται στὴν περιοχὴ κάτω ἀπὸ τὸ διάφραγμα καὶ δὲν ἐκδηλώνεται στὴν κλειδα, τότε συνιστάται κοιλιακὴ κένωση με μαῦρο ἐλλέβορο ἢ με ευφόρβιο· ὁ μαῦρος ἐλλέβορος πρέπει να ἀναμειχθεῖ με δαῦκο, σέσελι, κύμινο, ἄνησο ἢ με κάποιον ἄλλο ἀρωματικὸ φυτό, καὶ τὸ ευφόρβιο με χυμὸ σιλφίου, γιατί αὐτὲς οὐσίαι ἀναμειγμένες ἔχουν παρόμοιες θεραπευτικὲς ιδιότητες. Ὁ μαῦρος ἐλλέβορος προκαλεῖ κενώσεις καλύτερες καὶ ευνοϊκότερες για τὶς κρίσεις ἀπὸ τὸ ευφόρβιο· τὸ ευφόρβιο

ἔστι μεσηγὺ τῆς καθάρσιος μὴ διδόναι ῥοφῆν· ὁκόταν δὲ λήξη ἢ κάθαρσις, τότε ἔλασσον ῥοφεέτω ἢ ὁκόσον εἶθιστο· μετὰ δὲ τοῦτο, ἀναγέτω αἰεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖον, ἦν ἢ τε ὀδύνη πεπαυμένη ἦ, καὶ μηδὲν ἄλλο ἐναντιῶται. Ωὗτὸς δὲ μοι λόγος ἔστι, καὶ ἦν χυλῶ ππισάνης δέη χρέεσθαι (φημί γὰρ ἄμεινον εἶναι αὐτίκα ἄρξασθαι ῥοφῆν τὸ ἐπίπαν μᾶλλον, ἢ προκενεαγγήσαντα ἄρξασθαι τοῦ ῥοφήματος, ἢ τριταῖον, ἢ τεταρταῖον, ἢ πεμπταῖον, ἢ ἑκταῖον, ἢ ἑβδομαῖον, ἦν γε μὴ προκριθῆ ἢ νοῦσος ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ)· αἱ δὲ προπαρασκευαὶ καὶ ἐπὶ τούτοις παραπλήσιοι ποιητέαι, ὁκοῖαι εἴρηνται.

ὅμως εἶναι πιο κατάλληλο ἀπὸ τον μαύρο ελλέβορο για την αποβολή των αερίων πάντως και τα δυο αυτά φάρμακα καταπολεμούν τον πόνο, ὅπως και πολλά ἄλλα καθαρτικά, ἀλλὰ αὐτὰ τα δύο εἶναι τα αποτελεσματικότερα ἀπ' ὅσα ξέρω. Τα καθαρτικά αὐτὰ που μποροῦν να προστεθοῦν μέσα στο ασούρωτο ἀφέψημα του κριθαρίου εἶναι ὅσα δεν εἶναι πολὺ ἀηδιαστικά εἴτε λόγω της πικρότητάς τους ἢ κάποιας ἄλλης δυσάρεστης γεύσης, εἴτε λόγω της ποσότητάς τους εἴτε του ἀσχημοῦ χρώματος τους ἢ γιατί προκαλοῦν κάποια ἀποστροφή στον ἄρρωστο. Ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τη λήψη του καθαρτικοῦ, πρέπει να δίνεται στον ἀσθενή ασούρωτο ἀφέψημα κριθαρίου σε ποσότητα ὄχι πολὺ μικρότερη ἀπὸ τη συνηθισμένη· μπορεῖ ὅμως κανεὶς να διακόψει για ἓνα μικρὸ χρονικὸ διάστημα τη χορήγηση του ἀφεψήματος, ἀν το καθαρτικὸ ἐνεργήσει κανονικά. Ἀργότερα, ὅταν λήξει ἡ ἐπίδραση του καθαρτικοῦ, ὁ ἄρρωστος πρέπει να πάρει ἀφέψημα κριθαρίου σε μικρότερη δόση ἀπὸ τη συνηθισμένη. Στη συνέχεια, πρέπει να ἀυξηθεῖ προοδευτικά ἡ ποσότητα του ἀφεψήματος, ἀν ὁ πόνος ἔχει σταματήσει και δεν ὑπάρχει κάποια ἀντένδειξη. Το ἴδιο ἰσχύει και στην περίπτωση που πρέπει να χορηγήσει κανεὶς το συρωμένο ἀφέψημα κριθαρίου (ὑποστηρίζω πως εἶναι προτιμότερο να δώσει κανεὶς ἀπὸ την ἀρχὴ το ἀφέψημα συρωμένο ἢ ασούρωτο, παρά να ὑποβάλει πρὶν τον ἀσθενή σε αὐστηρὴ δίαιτα και ν' ἀρχίσει να του το χορηγεί την τρίτη ἢ την τέταρτη ἢ την πέμπτη ἢ την ἕκτη ἢ την ἑβδομη μέρα, ἀν φυσικά στο διάστημα αὐτὸ δεν ἔχει κριθεῖ ἢ ἀρρώστια). Και στην περίπτωση αὐτὴ πρέπει να ἐφαρμοστοῦν τα προπαρασκευαστικά μέτρα που προαναφέρθηκαν.

Πυρετῷ λυγγῶδει, ὀπὸν σιλφίου, ὀξύμελι, δαῦκον τρίψας, πιεῖν δίδου, καὶ χαλβάνην ἐν μέλιτι, καὶ κύμινον ἐκλεικτικόν, καὶ χυλὸν ππισάνης ἐπὶ τούτοις ροφέειν· ἄφυκτος δὲ ὁ τοιοῦτος, ἦν μὴ ἰδρῶτες κριτικοὶ καὶ ὕπνοι ὀμαλοὶ ἐπιγένωνται, καὶ οὔρα παχέα καὶ δριμέα καταδράμη, ἢ ἐς ἀπόστασιν στηρίζη· κόκκαλος καὶ σμύρνα ἐκλεικτόν· πίνειν δὲ τούτοις διδόναι ὀξύμελι ὡς ἐλάχιστον· ἦν δὲ διψῶδες ἔωσι σφόδρα, τοῦ κριθίνου ὕδατος.

Σε περιπτώσεις πυρετού με λόξιγκα, ανακατεύουμε χυμό σιλφίου, ξιδόμελο με δαύκο τριμμένο, και δίνουμε στον ἄρρωστο να το πει. Του δίνουμε ἀκόμα αποχρεμπτικό φτιαγμένο με χαλβάνη μαζί με κύμινο και μέλι, καθώς επίσης και ζωμό ππισάνης. Θεραπεία δεν θα επιτευχθεί, αν δεν ακολουθήσουν ἐφιδρώσεις καθοριστικές και ομαλός ὕπνος, και δεν αποβληθοῦν πηχτά και καυστικά ουρά ἢ αν δεν σταθεροποιηθεῖ η αρρώστια σε κάποιο ἀπόστημα. Ετοιμάζουμε σιελαγωγό φάρμακο ἀπὸ κουκουνάρια και σμύρνα, και δίνουμε στον ἄρρωστο να πει ξιδόμελο σε ἐλάχιστη ποσότητα. Αν διψάει υπερβολικά, του δίνουμε να πει κριθαρόνερο.

Περὶ διαίτης οξέων|10

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βρυωνία.

Περὶ διαίτης οξέων|14

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ γυναικείων Α|34

Ἵστερον δύναται ἐκβάλλειν· (...) Ἄλλο ὁμοίως· δικτάμνου δεσμίδα και δαύκου καρποῦ δραχμὰς δύο, και μελάνθιον ἴσον, ἐν οἴνῳ λευκῷ, τρίψας λείον, δὸς πιεῖν, και λοῦσον θερμῷ πολλῷ· διδόναι δὲ πρὸς τὴν ἰσχὺν τοῦ νοσήματος.

Κατάλληλο για την αποβολή του πλακούντα είναι το ἀκόλουθο παρασκεύασμα: (...) Ἄλλο για τον ἴδιο σκοπὸ: παίρνετε μια φούχτα δίκταμνο, δύο δραχμὲς σπῆρο δαύκου και ἄλλο τόσο μελάνθιο, τα τρίβετε καλά και δίνετε να τα πει μέσα σε λευκό κρασί· η γυναίκα θα πλυθεῖ με ἀφθονο ζεστό νερό. Η δόση του φαρμάκου τούτου καθορίζεται ἀνάλογα με την ἔνταση της αρρώστιας.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ἄορτρα τοῦ πλεύμονος σπασθέντα· ἐπὴν ἄορτρον σπασθῆ τοῦ πλεύμονος, τὸ πτύσμα λεπτὸν πτύει, ἐνίοτε δὲ αἱματώδες, ἀφρονέει τε και πυρετὸς ἴσχει, και ὀδύνη τὸ στήθος και τὸ μετὰφρενον και τὸ πλευρὸν, και

Συσπάσεις των βρόγχων του πνεύμονα: Ὄταν γίνει σύσπαση βρόγχου του πνεύμονα, αποβάλλονται αραϊά πτύελα, που μερικές φορές περιέχουν αἷμα, εκδηλώνεται παράνοια, ανεβαίνει

ἦν στραφῆ, βήσεται καὶ πτάρνυται. Τοῦτον ἢ ἂν ὀδύνη ἔχη, χλιάσματα προστιθέναι, καὶ διδόναι προρρόφάνειν κενταύριον καὶ δαῦκον, καὶ ἔλελισφάκου φύλλα τρίβων, καὶ μέλι καὶ ὄξος ἐπιχέων καὶ ὕδωρ, διδόναι καταρρόφάνειν· καὶ ππισάνης χυλὸν προρρόφανέτω, καὶ ἐπιπινέτω οἶνον ὕδαρέα. Ἐπὶ δὲ τῆς ὀδύνης παύσεται, ἐλελίσφακον κόψας καὶ σήσας, καὶ ὑπερικὸν καὶ ἐρύσιμον λεῖα καὶ ἄλφιτον, ἴσον ἐκάστου, ταῦτ' ἐπιβαλὼν ἐπὶ οἶνον κεκρημένον, διδόναι πίνειν νήσται, καὶ ἦν μὴ νήστις ἦ, διδόναι δὲ ροφάνειν ἔντος ἀναλτον· ἦν δὲ θάλπος ἦ, σιτίοισι διαχρῆσθαι ὡς μαλθακωτάτοισιν, ἀνάλοισι καὶ ἀκνίσοισιν, ἐπὶ ἤδη ἐπιεικέως ἔχη τὸ σῶμα καὶ τὸ στήθος καὶ τὸ νῶτον. Ἦν δὲ ἀμφοτέρωτα σπασθῶσι, βῆξ ἴσχει, καὶ τὸ σίαλον πτύεται παχὺ λευκὸν, καὶ ὀδύνη ὀξέη ἴσχει ἐς τὸ στήθος καὶ ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας καὶ τὸ πλευρὸν, καὶ καῦμα ἔχει, καὶ καταπίμπλαται φώδων, καὶ ξυσμὴ ἔχει, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε καθήμενος οὔτε κείμενος οὔτε ἐστηκώς, ἀλλὰ δυσθενέει. Οὗτος τεταρταῖος μάλιστα ἀποθνήσκει· ἦν δὲ ταύτας ὑπερφύγη, ἐλπίδες μὲν οὐ πολλάί· κινδυνεύει δὲ καὶ ἐν τῆσιν ἐπτά· ἦν δὲ καὶ ταύτας διαφύγη, ὑγιάζεται. Τοῦτον, ὅταν οὕτως ἔχη, λούειν πολλῶν θερμῶν δις τῆς ἡμέρας, καὶ ὅταν ἡ ὀδύνη ἔχη, χλιάσματα προστιθέναι, καὶ διδόναι πίνειν μέλι καὶ ὄξος, ροφάνειν δὲ χυλὸν ππισάνης, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον λευκὸν οἰνώδεα. Ἦν δὲ πρὸς τὸ λουτρὸν καὶ τὰ χλιάσματα πονέη καὶ μὴ ἀνέχηται, προσφέρειν αὐτῷ ράκια ἡμιτυβίου, καὶ βάπτων ἐς ὕδωρ ἐπὶ τὰ στήθεα ἐπιτιθέναι καὶ ἐπὶ τὸ νῶτον, καὶ πίνειν διδόναι κηρίον ἐν ὕδατι ἀποβρέχων ὡς ψυχρότατον, καὶ τὸν χυλὸν ψυχρὸν καὶ ὕδωρ ἐπιπίνειν, καὶ κεῖσθαι πρὸς τὸ ψῦχος. Ταῦτα ποιέειν· ἢ δὲ νοῦσος θανατώδης.

πυρετός καὶ παρουσιάζεται πόνος στο στήθος, στη νεφρική χώρα καὶ στο πλευρὸν καὶ σε κάθε γύρισμα τοῦ ο ἀσθενῆς βήχει καὶ φτερνίζεται.

Ὅταν παρουσιαστούν τέτοια συμπτώματα, πρέπει νὰ τοποθετοῦνται ζεστά ἐπιθέματα στο σημεῖο ὅπου παρουσιάζεται ὁ πόνος καὶ νὰ πίνει ὁ ἀσθενῆς μείγμα ἀπὸ κενταύριο τριμμένο, δαῦκο καὶ φύλλα φασκομηλιάς, αναμειγμένα με μέλι, ξίδι καὶ νερό· καὶ νὰ πίνει ἐπίσης ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι καὶ ἐπιπλέον νερωμένο κρασί. Ὅταν σταματήσει ὁ πόνος, πρέπει νὰ πίνει νηστικός παρασκεύασμα που περιέχει κοπανισμένο καὶ κοσκινισμένο φασκόμηλο, σκουδρίτσα, ἀγριο κάρδαμο μαζί με χυλὸ ἀπὸ κριθάρι σε ἴσες ἀναλογίες καὶ αναμειγμένα με κρασί που ἔχει αραιωθεῖ με νερό. Ἀν δὲν εἶναι νηστικός, πρέπει νὰ πίνει πυκνὸ ζωμὸ ἀπὸ ὄσπρια χωρὶς ἀλάτι· ἂν ὁ καιρὸς εἶναι ζεστός, πρέπει νὰ καταναλώνει ὅσο το δυνατόν πιο μαλακές, ἀνάλατες καὶ χωρὶς λίπος τροφές, στην περίπτωση που ἔχει ἤδη βελτιωθεῖ ἡ κατάσταση τοῦ σώματος καὶ πιο συγκεκριμένα τὸ στήθος καὶ ἡ πλάτη.

Ἀν συσπασθῶν δύο βρόγχοι τοῦ πνεύμονα, ἐμφανίζεται βήχας, ἀποβάλλεται σάλιο πηκτὸ καὶ λευκὸ, ἐμφανίζεται ὀξὺς πόνος στο στήθος, κάτω ἀπὸ τις ὠμοπλάτες καὶ στο πλευρὸν καὶ ὁ ἀσθενῆς αισθάνεται ὅτι καίγεται, τὸ σῶμα τοῦ γεμίζει ἀπὸ κόκκινους κύκλους καὶ παρουσιάζεται κνησμός· ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀντέχει νὰ εἶναι οὔτε καθιστός οὔτε ξαπλωμένος οὔτε ὄρθιος καὶ νιώθει ἐξαντλημένος. Μέσα σε τέσσερις μέρες τὸ πολὺ ἐπέρχεται ὁ θάνατος· εἰάν ὅμως ξεπεράσει τις τέσσερις μέρες, υπάρχουν πολλές ἐλπίδες σωτηρίας· κινδυνεύει ὅμως ὁ ἄνθρωπος καὶ στις ἐφτά μέρες, εἰάν ὅμως τις ξεπεράσει γίνεται καλά.

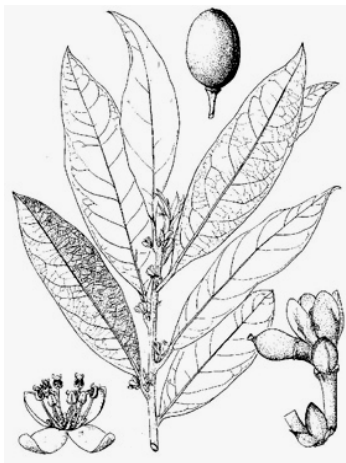
Ὅταν περιέλθει σε τέτοια κατάσταση ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ κάνει λουτρά

με πολύ και ζεστό νερό δυο φορές τη μέρα και, όταν παρουσιαστεί πόνος, πρέπει να τοποθετηθούν στο σημείο που πονεί ζεστά επιθέματα και ο ασθενής να πίνει μέλι και ξίδι και ζωμό από κριθάρι και επιπλέον να πίνει λευκό κρασί νερωμένο. Όταν όμως πονέσει με το μπάνιο και τα ζεστά επιθέματα και δεν μπορεί να τα ανεχτεί, πρέπει να τοποθετούνται στο στήθος του και στην πλάτη λινά πανιά που έχουν βρεχτεί σε κρύο νερό και να πίνει μείγμα από κερήθρα και νερό όσο το δυνατόν πιο κρύο- να πίνει επιπλέον κρύο ζωμό από κριθάρι και νερό και να κοιμάται σε δροσερό μέρος. Πρέπει να γίνουν λοιπόν όλα τούτα· βέβαια η ασθένεια αυτή είναι θανατηφόρα.

Περί νούσων το δεύτερον|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Δάφνη

Laurus nobilis L.

LAURACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|51

Ἔτερον κυητήριον· ἦν γυναῖκα βούλη κυῆσαι, καὶ τοῖσι καθαρτηρίοισι νῆστις χρῆσθαι, καὶ εἰ δεῖ πρὸς τὸν ἄνδρα ἰέναι, δαφνίδας μελαίνας δέκα, λιβανωτοῦ δραχμίδας τρεῖς, καὶ κύμινον ὀλίγον τρίψας ἐν μέλιτι, ἐς εἰρίον πινῶδες ἐγκυλίω, ἅπαξ τῇ ἡμέρῃ τῇ αὐτῇ προστιθέσθω, καὶ ἀφαιρείσθω ἅπαξ ἕως ἡμερῶν τεσσάρων, καὶ ἔπειτα ἀσιτεῖτω τὰς ἴσας ἡμέρας.

Ἄλλο παρασκεύασμα κατάλληλο γιὰ σύλληψη: ἀν θέλετε νὰ συλλάβει ἡ γυναῖκα, πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ νηστική καθαρτικά ὑπόθετα καὶ, ὅταν χρειαστεῖ νὰ πάει στὸν ἄντρα τῆς, νὰ πάρει δέκα μαύρα δαφνοκούκουσα, τρεῖς δραχμὲς λιβάνι καὶ λίγο κύμινο, νὰ τα κοπανίσῃ μέσα σὲ μέλι, νὰ τα τυλίξῃ σὲ λιπαρὸ μαλλί, νὰ τα βάζῃ μίᾳ φορᾷ τὴν ἴδια μέρα καὶ νὰ τα βγάξῃ μίᾳ φορᾷ, μέχρι νὰ περάσουν τέσσερις μέρες- ἔπειτα νὰ μένῃ νηστική γιὰ ἴσο ἀριθμὸ ἡμερῶν.

Περὶ γυναικείων Α|75

Ὠκυτόκια δυστοκεύση· δάφνης ρίζην ξύσας ἢ τοὺς κόρους ὅσον ἡμισυ ὀξυβάφου, ἐφ' ὕδατι δὸς πιεῖν θερμῆνας.

Παρασκευάσματα ποὺ διευκολύνουν τὸν τοκετὸ γυναῖκας ποὺ γεννᾷ δύσκολα: ξύνετε μισὸ ὀξύβαφο ρίζα δάφνης ἢ νεαρά βλαστάρια καὶ δίνετε νὰ τα πιεῖ μέσα σὲ ζεστὸ νερό.

Περὶ γυναικείων Α|77

Ἦν κινηθεῖσαί ποὺ προσπέσωσι καὶ ὀδύνην παρέχωσιν, ἐλαίης ψώραν καὶ δάφνης καὶ κυπαρίσσου πρίσμα ἐψησας ἐν ὕδατι, ἐς εἰρίον ἐμβαλὼν προστίθει.

Ἀν ἡ μήτρα μετατοπιστεῖ, προσκρούσῃ κάπου καὶ προκαλέσῃ πόνο, βράζετε σὲ νερὸ ψώρα ἐλιάς καὶ ξύσμα δάφνης καὶ κυπαρισσιού καὶ τα τοποθετεῖτε βάζοντας τα σὲ μαλλί.

Περὶ γυναικείων Β|43

Τοὺς τεταρταίους πυρετοὺς ὧδε χρῆ θεραπεύειν. πρῶτον μὲν ππαρμούς ἐμποιέειν πυκνά, καὶ σκέλεα μέχρι μέσου μηνῶν καὶ χεῖρας· μέχρις ὧμων ἀλείφειν πολλῶ καὶ θερμῶ τινι. καὶ ἀνατρίβειν τῆσι χερσίν, ἄχρις ἂν τῷ πυρέσσοντι ἀποδιδῶς τὰ ἀνατριβόμενα. ἔπειτα δὲ θάλπειν αὐτὸν ὡς μάλιστα, τὴν τὲ κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα ἀλείφειν, κοψας δάφνην καὶ μύρτον καὶ λιβανωτὸν καὶ πέπερι καὶ σμύρνην καὶ καστόρων καὶ κασσίνην καὶ μύρον αἰγύπτιον. τουτεοῖσι θερμοῖσιν ἄλειφε καὶ θάλπε ἱματίοισι καθαροῖσι καὶ μαλθακοῖσι καὶ λεπτοῖσι καὶ προθερμανθείσιν ἢ εἰρίοισιν ἢ φακοῖσι τοῖσιν ὄστρακίνοισιν. ὕδωρ θερμὸν καταχέειν κατὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν κνημέων καὶ τῶν ἄλλων.

Ὁ τρόπος θεραπείας τοῦ τεταρταίου πυρετοῦ εἶναι ὁ ἀκόλουθος. Πρῶτα πρῶτα πρέπει νὰ προκαλεῖτε συχνὰ φτερνίσματα. Ν' ἀλείφετε τα σκέλη μέχρι τὸ μέσο τῶν μηνῶν καὶ τα χέρια μέχρι τοὺς ὤμους με κάποια αλοιφή ἀφθονῆ καὶ ζεστή. Νὰ κάνετε εντριβές στα χέρια, ὥσπου νὰ τριφτεῖ ὁ ἀσθενὴς ὅσο πρέπει. Ἐπειτα νὰ τον ζεστάνετε ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο. Νὰ κάνετε ἐπάλειψη στὸ κεφάλι καὶ τὸ σῶμα με κοπανισμένη δάφνη, μύρτα, λιβάνι, πιπέρι, σμύρνα, καστόρια, κασσία καὶ αἰγυπτιακὸ μύρο. Κάντε με τούτα ἐπαλείψεις, ζεσταίνοντας τα, καὶ κρατήστε τὸν ἄρρωστο ζεστὸ με καθαρά, μαλακά καὶ λεπτά ρούχα, ποὺ ἔχετε ζεστάνει ἀπὸ πρὶν, ἢ με μάλλινα υφάσματα ἢ με πλατιά

μουσική τὰ ὦτα τέρπειν. ταῦτα μὲν ποιέων ἄφες, ὅκοταν ὕπνος ἐπέλθῃ. ταῦτα δὲ ποιεε πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ, καὶ τὰ τοῦ τεταρταίου δίδου φάρμακα, ὅκοταν δὲ τοῖσι τοῦ τεταρταίου φαρμάκοισιν ὑγείας ποιήσης, ἄνευ αἵματος καὶ χολῆς καὶ φλέγματος ἐξαγωγῆς, ὕστερον χρὴ καθαίρειν τὸ σῶμα καὶ αἷμα ἀφαιρέειν, ἵνα μὴ ὑγρὸν τῷ σώματι προσπαγῆ, καὶ ἥκιστα ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἀναλισκόμενον, ἀθροισθῆ ἕς τί χωρίον τὸν σώματος <καί> κακὸν κατεργάσῃται μέζον τῷ τεταρταίῳ πυρετω. τοὺς τεταρταίους μὲν οὖν οὕτω χρὴ θεραπεύειν. ποιέει δὲ ἐνίοτε κρίσιν τουτέοισι τοῖσι πυρετοῖσι καὶ κοιλίης ρῦσις αὐτομάτη, μετ' ἐμέτων σφόδρα ὀριμέων.

αγγεία. Κάνετε καταιονήσεις με ζεστό νερό στο σώμα, στις κνήμες και στ' άλλα μέρη. Παρέχετε ευχαρίστηση στ' αφτιά με μουσική.

Αφού κάνετε τούτα, αφήστε τον άνθρωπο ήσυχο, να κοιμηθεί. Αυτά πρέπει να γίνονται πριν από τον παροξυσμό της αρρώστιας και επιπλέον να χορηγείτε τα φάρμακα που μεταχειρίζεστε για τον τεταρταίο. Όταν θεραπεύσετε τους αρρώστους με τα φάρμακα του τεταρταίου, χωρίς να έχετε προκαλέσει αποβολή χολῆς και φλέγματος, πρέπει ὕστερα να καθαρίσετε το σώμα και να κάνετε αφαίμαξη, για να μην πῆξει το υγρό του σώματος και, προσβαλλόμενο ελάχιστα από τον πυρετό, συγκεντρωθῆ σε κάποιο σημείο του σώματος, προξενώντας μεγαλύτερο κακό από τον τεταρταίο πυρετό. Ἐτσι λοιπὸν πρέπει να θεραπεύετε τον τεταρταίο. Κάποτε την κρίση στον πυρετό τούτο φέρνει η διάρροια που ξεσπά από μόνη της και συνοδεύεται από σφοδρούς εμετούς.

Περί εβδομάδων|30

Τέτανοι τρεῖς· ἦν μὲν ἔπι τρώματι τέτανος γένηται, πάσχει τὰδε· αἶ γένυες πῆγνυνται, καὶ τὸ στόμα διαιρεῖν οὐ δύναται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δακρῦουσι καὶ ἔλκονται, καὶ τὸ μετάφρενον πέπηγε, καὶ τὰ σκέλεα οὐ δύναται ξυγκάμπτειν, οὐδὲ τῆς χεῖρας, οὐδὲ τὴν ράχιν· ὅκοταν δὲ θανατώδης ἦ, τὸ ποτὸν καὶ τὰ βρώματα, ἂ πρότερον βεβρωκεν, ἀνὰ τῆς ρίνας ἀνέρχεται ἐνίοτε. Τοῦτον, ὅκοταν οὕτως ἔχη, πυριᾶν δεῖ, καὶ ἀλείψαντα λιπαρῶς πρὸς τὸ πῦρ ἔκαθεν θάλπειν, καὶ χλιάσματα προστιθέναι ὑπαλείψας τὸ σῶμα. Καὶ ἀψίνθιον ἢ φύλλα δάφνης ἢ τοῦ ὑοσκυάμου τὸν καρπὸν τρίψας καὶ λιβανωτὸν, εἴτα οἴνω λευκῷ διεις ἐγγέαι ἕς χυτρίδα καινήν· εἴτα ἐπιχέαι ἔλαιον ἴσον τῷ οἴνω, καὶ θερμήνας ἀλείψαι πολλῶ θερμῶ τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν.

Τα εἶδη του τέτανου είναι τρία. Αν ο τέτανος προκληθῆ από τραύμα, τα συμπτώματα είναι τούτα: Οι γνάθοι συνενώνονται και ο ἄρρωστος δεν μπορεί ν' ανοίξει το στόμα του. Τα μάτια του δακρῦζουν και κάνουν συσπάσεις. Ο ἄρρωστος δεν μπορεί να λυγίσει ούτε τη μέση ούτε τα πόδια ούτε τα χέρια του. Αν η ασθένεια είναι θανατηφόρα, όταν ο ἄρρωστος φάει ἢ πιει κάτι τούτο βγαίνει μερικές φορές από τη μύτη. Όταν αυτή είναι η κατάσταση του αρρώστου, πρέπει να τον υποβάλεις σε ατμόλουτρο και αφού τον αλείψεις με λάδι να τον βάλεις να ζεσταθῆ από μακριά στη φωτιά. Να του βάλεις επίσης χλιαρά επιθέματα αφού προηγουμένως κάνεις επάλειψη στο σώμα. Θα πάρεις ασπέντι ἢ φύλλα δάφνης ἢ σπόρο από υοσκύαμο και λιβάνι και θα τα τρίψεις. Ἐπειτα, αφού τα

ἔπειτα κατακλίνας ἐμβάπτειν τὴν σάρκα ποιῆσαι, καὶ ἀμφιέσαι ἰμάτια μαλθακὰ καθαρὰ, ὅπως ἂν ἐξιδρώσῃ σφόδρα· μελίκρητον δὲ χλιερὸν διδόναι, ἣν μὲν δύνηται, κατὰ στόμα, ἣν δὲ μὴ δύνηται, ἐγγέειν κατὰ τὰς ρίνας· διδόναι δὲ οἶνον λευκὸν πίνειν ὡς ἡδιστον καὶ πλεῖστον. Ταῦτα χρὴ ποιέειν ἐκάστης ἡμέρης, ἕως ἂν ὑγιῆς γένηται· ἣ δὲ νοῦσος χαλεπὴ καὶ δέεται μελέτης παραχρήμα.

ποτίσεις σε λευκὸ κρασί θα τα ρίζεις σε καινούριο σκεύος. Στη συνέχεια θα ρίζεις ἀπὸ πάνω λάδι ὅσο το κρασί, θα θερμάνεις το μείγμα και θα κάνεις επαλείψεις στο σῶμα και το κεφάλι με ἀφθονο ἀπὸ το ζεστὸ μείγμα τούτο. Ἐπειτα, βάζοντας τον ἀρρωστο να ξαπλώσει, θα αφήσεις το μείγμα να διαποτίσει τη σάρκα του και θα τον σκεπάσεις με σκεπάσματα καθαρὰ και μαλακὰ για να ιδρώσει πολὺ. Θα του δίνεις χλιαρὸ νερόμελο, ἀπὸ το στόμα αν μπορεῖ να το πει, διαφορετικὰ χύνοντας το ἀπὸ τη μύτη του. Να του δίνεις να πει και πολὺ κρασί ὅσο το δυνατόν πιο γλυκὸ και σε μεγάλη ποσότητα. Τούτα πρέπει να κάνεις κάθε μέρα μέχρι να γίνει καλά. Η ἀρρώστια εἶναι σοβαρὴ και χρειάζεται να αρχίσει η θεραπεία της ἀμέσως.

Περὶ των εντὸς παθῶν|52

Δεντρολίβανο

Rosmarinus officinalis

LABIATEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Περὶ γυναικείων Α|97

Ἦν αἷμα ῥῆ λαῦρον ἐξ ὑστερέων, Ἄν ἀπὸ τη μήτρα τρέχει ἀφθονο αἷμα,

ἄγνου φύλλα ξὺν οἴνω μέλανι· τὰ στρυφνὰ ῥόον ἴστησιν, οἴνω μέλανι μιγνύμενα. Ῥόου καὶ ὀδύνης· κάχρυος ῥίζαν ἐν οἴνω μέλανι πίνειν·

χορηγεῖτε φύλλα λυγαριάς μέσα σε μαύρο κρασί. Οι στυπτικές ουσίες ανακατεμένες με μαύρο κρασί σταματούν τις ροές. Αν υπάρχει ροή και πόνος, χορηγεῖτε δεντρολίβανο μέσα σε μαύρο κρασί.

Περί γυναικείων Β|83

Δίκταμο

Origanum dictamnus L.

LAMIACEAE

Άλλες ονομασίες: Ρίγανη κρητική, Έρωντας.

Ἐκυτόκιον· δικτάμνου ὅσον δύο ὀβολοὺς τρίψας ἐν ὕδατι θερμῷ πινέτω. (...) Ἡ δικτάμνου ὀβολὸν, σμύρνης ὀβολὸν, ἀνήθου δύο ὀβολοὺς, νίτρου ὀβολόν· ταῦτα τρίψας λεῖα, γλυκέος οἴνου ἐπιχέας κύαθον καὶ ὕδατος θερμοῦ κυάθους δύο, δὸς πιεῖν, εἶτα λοῦσον θερμῷ.

Παρασκεύασμα για την επιτάχυνση του τοκετού: τρίβετε δύο οβολούς δίκταμνο, το κοπανίζετε μέσα σε ζεστό νερό και το δίνετε ως ποτό. (...) Ἡ παίρνετε ένα οβολό δίκταμνο, ένα οβολό σμύρνα, δύο οβολούς ἀνήθο κι ένα οβολό νίτρο, τα τρίβετε καλά, προσθέτετε ένα κύαθο γλυκό κρασί και δύο κυάθους ζεστό νερό, δίνετε στη γυναίκα να τα πει και μετά να πλυθεί με ζεστό νερό.

Περί γυναικείων Α|77

Τοῦτο καὶ ἐπιμήνια κατασπᾶ καὶ χόριον ἐξελάσει. Δικτάμνου κρητικοῦ ὅσον ὀβολὸν, ἐν ὕδατι πιεῖν.

Το παρασκεύασμα τούτο προκαλεί την ἐμμηνη ροή και την ἐξοδο του πλακούντα. Η γυναίκα πρέπει να πει

έναν οβολό κρητικό δίκταμνο μέσα σε νερό.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Περί μύλης. Περί δὲ μύλης κυήσιος τόδε αἴτιον· ἐπὴν πολλά τὰ ἐπιμήνια ἐόντα γονὴν ὀλίγην καὶ νοσῶδεα ξυλλάβωσιν, οὔτε κύημα ἰθαγενὲς γίνεται, ἢ τε γαστήρ πλήρης, ὥσπερ κουούσης· κινεῖται δ' οὐδὲν ἐν τῇ γαστρὶ, οὐδὲ γάλα ἐν τοῖσι πιθοῖσιν ἐγγίνεται· σφριγᾷ δὲ τὸ στήθος αὐτῆ· καὶ δύο ἔτεα, πολλάκις δὲ καὶ τρία οὕτως ἔχει. Καὶ ἦν μὲν μία σὰρξ γένηται, ἢ γυνὴ ἀπόλλυται· οὐ γὰρ οἷη τέ ἐστι περιγενέσθαι· ἦν δὲ πολλὰ, ῥήγνυται αὐτῆ κατὰ τὸ αἰδοῖον αἷμά τε πολὺ καὶ σαρκῶδες· καὶ ἦν μὲν μετριάση, σώζεται· ἦν δὲ μὴ, ὑπὸ ῥόου ἀλοῦσα ἀπόλλυται. Τὸ μὲν νόσημα τοιοῦτόν ἐστι· κρίνεσθαι δὲ χρὴ τῷ πληρώματι, καὶ ὅ τι οὐ κινεῖται ἐν τῇ γαστρὶ· τὸ μὲν γὰρ ἄρσεν τρίμηνον, τὸ δὲ γε θῆλυ τετράμηνον τὴν κίνησιν ἔχει· ἐπὴν οὖν τοῦ χρόνου παρεθόντος μὴ κινῆται, δηλονότι τοῦτό ἐστι· τὸ δὲ τι τεκμήριον μέγα, ἐν τοῖσι πιθοῖσι γάλα οὐκ ἐγγίνεται. Ταύτην μάλιστα μὲν μὴ ἰῆσθαι· εἰ δὲ μὴ, προειπόντα ἰῆσθαι. Καὶ πρῶτα μὲν πυριῆσαι τὴν γυναῖκα ὅλον τὸ σῶμα, ἔπειτα κατὰ τὴν ἔδρην κλύσαι ὅπως διακαθήρη· πουλὺ γὰρ ἴσως κλύσας ἂν κινήσειε τὸ ἔμβρυον τὸ δοκέον εἶναι τὸ ξυνεστηκὸς, διαθερμανθείσης τῆς γυναικὸς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου. Κλύζειν δὲ καὶ κατὰ τὰς μήτρας, ὅκως αἷμα ἀγάγη· ἦν δὲ μὴ, προσθέτοισι χρῆσθαι τοῖσιν ἀπὸ τῆς βουπρήσιος ὡς ἰσχυροτάτοισι, καὶ πιπίσκειν τὸ δίκταμνον τὸ κρητικὸν ἐν οἴνῳ· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὸν καστόριον ὄρχιν· καὶ ὅπισθεν αὐτῆς σικύην προσβάλλειν πρὸς τοὺς κενεῶνας, καὶ ἀφαιρέειν ὅτι πλεῖστον· πρόσβαλλε δὲ ὅτι μάλιστα τεκμαιρόμενος κατὰ τὰς μήτρας.

Σχετικὰ μετὰ τὴν μύλην. Ἡ αἰτία δημιουργίας τῆς μύλης εἶναι ἡ ἀκόλουθη· ὅταν τὰ ἐμμηνα εἶναι ἀφθονα καὶ συλλάβουν σπέρμα λιγοστό καὶ νοσηρό, τὸ κύημα δὲν εἶναι γνήσιο [δὲν ἔχει καλὴν διάπλαση], ἀλλὰ ἡ κοιλία εἶναι γεμάτη σαν να εἶναι ἡ γυναῖκα ἐγκυος. Στὴν κοιλία τῆς ὁμως δὲν κινεῖται τίποτα, οὔτε σχηματίζεται γάλα στους μαστοὺς· τὸ στήθος τῆς ὡστόσο εἶναι σφριγηλό. Ἡ κατάσταση αὐτὴ διαρκεῖ δύο χρόνια, πολλές φορές καὶ τρία. Ἀν σχηματιστεῖ μόνο μία σὰρκα, ἡ γυναῖκα πεθαίνει, γιατί δὲν μπορεῖ ν' αντέξει. Ἀν σχηματιστοῦν πολλές, ξεσπά ἀπὸ τὰ γεννητικὰ ὄργανα ἀφθονο αἷμα, γεμάτο σάρκες. Ἀν ἡ ροὴ μετριάσει, ἡ γυναῖκα σώζεται· διαφορετικὰ, πεθαίνει ἀπὸ τὴν αιμορραγία.

Τέτοια εἶναι ἡ αρρώστια. Αναγνωρίζεται ἀπὸ τὸν ὄγκο τῆς κοιλίας καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός πως μέσα τῆς δὲν κινεῖται τίποτα· γιατί [κανονικὰ] τὸ αρσενικὸ ἔμβρυο κινεῖται τὸν τρίτο μῆνα καὶ τὸ θηλυκὸ τὸν τέταρτο. Ὄταν λοιπὸν περάσει αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα καὶ δὲν υπάρξει κίνηση, εἶναι φανερό ὅτι πρόκειται γιὰ μύλη. Σημαντικὴ ἀπόδειξη εἶναι ἐπίσης ὅτι δὲν ὑπάρχει γάλα στους μαστοὺς. Δὲν πρέπει ν' αναλάβετε τὴν θεραπεία αὐτῆς τῆς ασθένειας. Διφορετικὰ πρέπει να προειδοποιήσετε γιὰ τὸν κίνδυνο, προτοῦ αρχίσετε τὴν θεραπεία.

Πρῶτα πρέπει να συστήσετε ατμόλουτρο σε ὅλο τὸ σῶμα τῆς γυναίκας καὶ ἔπειτα υποκλυσμό τῆς ἔδρας, γιὰ να καθάρισει. Γιατί τὸ ἀφθονο κλύσμα καὶ ἡ θέρμανση τῆς γυναίκας ἀπὸ αὐτὸ θα μπορούσε ἴσως να προκαλέσει ἀποβολὴ αὐτοῦ τοῦ σώματος που δίνει τὴν ἐντύπωση διαμορφωμένου ἐμβρίου. Πρέπει

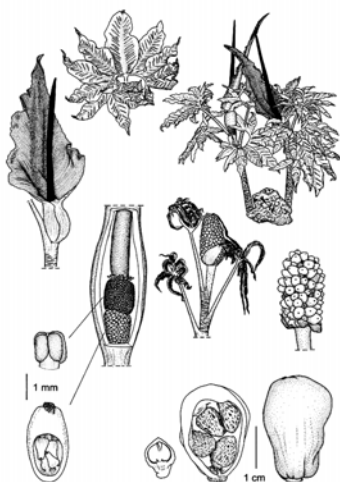
επίσης να κάνετε πλύσεις της μήτρας, ώστε να τραβήξετε το αίμα. Διαφορετικά, χρησιμοποιείτε δραστικότερα υπόθετα με βούπρηστη και χορηγείτε κρητικό δίκταμνο μέσα σε κρασί· αλλιώς, όρχι κάστορα. Πίσω, στα πλευρά, της βάζετε βεντούζα και αφαιρείτε όσο περισσότερο αίμα γίνεται. Η βεντούζα μπαίνει, αφού πρώτα ελέγξετε την κατάσταση της μήτρας.

Περί αφόρων|21

Ἀνασεῖν δὲ δεῖ ὧδε· σίνδονα ὑποστορέσαντα, ἀνακλῖναι τὴν γυναῖκα, καὶ ἐτέρην ἐπιβαλεῖν ὅκως ἂν τὸ αἰδοῖον κεκρυμμένον ἦ, καὶ περικαλύψαι περὶ ἐκάτερον τὸ σκέλος τὴν σίνδονα καὶ περὶ ἐκάτερον τὸ γυῖον· γυναῖκας δὲ δύο λαβέσθαι τοῦ σκέλεος ἐκατέρου, καὶ τῆς χειρὸς ἐκατέρης ἐτέρας γυναῖκας δύο· ἔπειτα διασεῖν λαβούσας ἐγκρατέως, μὴ ἔλασσον ἢ δεκάκις· ἔπειτα δὲ ἐς κλίνην ἀνακλῖναι τὴν γυναῖκα ἐπὶ κεφαλὴν· τὰ δὲ σκέλεα ἄνω ἔχειν, καὶ τὰς γυναῖκας πάσας λαβέσθαι τοῖν σκελέοις, ἀφείσας δὲ τὰς χεῖρας· ἔπειτα σεῖν πολλάκις ποιεῖν τὰς γυναῖκας ἐπὶ τοὺς ὠμους, ἀναβολὰς ἐπὶ τὴν κλίνην, ὅκως ἐς τὴν εὐρυχωρίην ἐπανασεισθὲν τὸ ἔμβρυον στραφῆ καὶ δύνηται ἐπὶ φύσιν ἰέναι. Καὶ ἦν ἔχη δίκταμνον κρητικὸν, μεταπίσαι δός· εἰ δὲ μὴ, κάστορος ἐνεψῆσαι τῷ οἴνῳ χίω.

Ἡ διάσειση γίνεται με τον παρακάτω τρόπο: στρώνετε σεντόνι, ξαπλώνετε τη γυναίκα ανάσκελα και ρίχνετε πάνω της άλλο σεντόνι, για να καλύψετε το αἰδοῖο της. Σκεπάζετε το καθένα από τα πόδια και τα χέρια της με πανί. Δυο γυναίκες κρατούν τα πόδια και δυο άλλες τα χέρια της. Ἐπειτα την τραντάζουν, κρατώντας τη γερά, δέκα φορές το λιγότερο. Στη συνέχεια την ξαπλώνουν με το κεφάλι κάτω και τα πόδια ψηλά και πιάνουν όλες οι γυναίκες τα δυο της πόδια, αφήνοντας τα χέρια της. Κατόπιν τραντάζουν πολλές φορές τη γυναίκα από τους ὠμους, ρίχνοντας τη στο κρεβάτι, έτσι ώστε με το τράνταγμα να μετατοπιστεί το ἔμβρυο σε ευρύ χώρο και να μπορέσει να προχωρήσει με φυσιολογικό τρόπο. Αν έχετε κρητικό δίκταμνο, της δίνετε μετά να πει· διαφορετικά, βράζετε καστόριο μέσα σε χιώτικο κρασί.

Περί εγκατατομῆς ἐμβρύου|4

Δρακόντιο

Dracunculus vulgaris Schott

ARACEAE

Άλλες ονομασίες: Λευκή ρίζα.

Κάθαρσις παμπόλλη τε καὶ παντοίη ὑπὸ τούτου γίνεται· (...) Ἡ λευκὴν ρίζαν τρίβειν λείην, καὶ μέλι ἐπιχέας καὶ ἀναζέσας, βάλανόν τε ποιήσας, προστίθει.

Ἄφθονη καὶ κάθε εἶδους κάθαρση προκαλεῖται ἀπὸ το ἀκόλουθο ὑπόθετο: (...) Ἡ τρίβετε καλά λευκή ρίζα [ρίζα δρακοντιάς], προσθέτετε μέλι, τὴ βράζετε, τὴς δίνετε σχῆμα βελανιδιού καὶ τὴν τοποθετεῖτε.

Περί γυναικείων Α|81

Ἔτερον· ἦν φλεγμῆνη· (...) Ἔτερον· τὴν λευκὴν ρίζαν τρίψας λείην, μέλι ἐπιχέας καὶ ἀναζέσας, βάλανον ποιήσας, προστίθει.

Ἄλλο, σε περίπτωση φλεγμονῆς: (...) Ἄλλο: κοπανίζετε λευκή ρίζα, προσθέτετε μέλι, τὰ βράζετε, δίνετε το σχῆμα βελανιδιού καὶ το χρησιμοποιεῖτε ὡς ὑπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

χρῆσθαι δὲ τούτῳ τῶ φαρμάκῳ πρὸς τὰ πεπαλαιωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός. (...) Ἄλλο· ἄρον ξηρὸν ἐπιπάσσειν, καὶ στέλλειν.

Αὐτό χρησιμοποιεῖται γιὰ τὰ τραύματα που χρονίζουν ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ πρόσφατα, καὶ στὴν ἀκροποσθία, στὰ τραύματα του κεφαλιού καὶ του αφτιού. (...) Ἄλλο: πασπαλίζετε τὸ μέρος με ξερὴ δρακοντιά καὶ τὸ σκεπάζετε.

Περί ἐλκῶν |12

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.
Περί νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περί των εντός παθών|1

Δρυοπτερίδα

Polypodium dryopteris

DRYOPTERIDACEAE

Άλλες ονομασίες: Πολυπόδιον Δρυοσπτερίδα.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί γυναικείων Α|77

Δυόσμος

Mentha viridis L.

LABIATEAE

Μίνθη θερμαίνει καὶ οὐρέεται καὶ ἐμέτους ἴστησι, καὶ ἦν πολλάκις ἐσθίη τις, τὴν γονὴν τήκει ὥστε ῥέειν, καὶ ἐντείνειν κωλύει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ποιέει.

Ὁ δυόσμος θερμαίνει, εἶναι διουρητικός καὶ στάματα τοὺς ἐμετοῦς. Ἀν τρώγεται συχνά, διαλύει τὸ σπέρμα καὶ τὸ κάνει νὰ ῥέει, ἐμποδίζει τὴ στύση καὶ ἐξασθενίζει τὸ σῶμα.

Περὶ διαίτης Β|54

ψύχει σκολοπένδριον, μίνθη, σέσели, σέρεις, καυκαλίδες, ὑπερικόν, κνίδαι·

Δροσιστικό εἶναι τὸ σκολοπένδριο, ὁ δυόσμος, τὸ σέσели, ἡ πικραλίδα, οἱ καυκαλίδες, τὸ ρεῖκι, ἡ τσουκνίδα.

Περὶ διαίτης Β|54

Προσθετὰ, ἦν μὴ τὰ κατάποτα καθαίρη· λινόζωστιν, σμύρναν, λευκόιον, κρόμμυον ὡς δριμύτατον, καὶ μελάνθιον, καὶ τὸ ἡδύοσμον, ἦν ὑποφέρη, ξυμμίξας, προστίθει.

Υπόθετα που χρησιμοποιούνται ἀν τὰ φάρμακα που χορηγήθηκαν ἀπὸ τὸ στόμα δὲν προκάλεσαν καθάρση τῆς μήτρας: παίρνετε σκαρόχορτο, σμύρνα, λευκὸ μενεξέ, ὅσο τὸ δυνατό πιο καυτερό κρεμμύδι, μελάνθιο καὶ δυόσμο, ἀν ἡ γυναίκα τὰ υποφέρει, τ' ἀνακατεύετε καὶ τὰ τοποθετεῖτε.

Περὶ γυναικείων Α|74

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν|12

Περὶ μὲν τῆς ἱερῆς νοῦσου καλεομένης ὧδ' ἔχει· οὐδὲν τί μοι δοκέει τῶν ἄλλων θειότερη εἶναι νοῦσων οὐδὲ ἱερωτέρη, ἀλλὰ φύσιν μὲν ἔχει ἦν καὶ τὰ λοιπὰ νοσήματα, ὅθεν γίνεται. Φύσιν δὲ αὐτῇ καὶ πρόφασιν οἱ ἄνθρωποι ἐνόμισαν θεῖόν τι πρῆγμα εἶναι ὑπὸ ἀπειρίας καὶ θαυμασιότητος, ὅτι οὐδὲν ἔοικεν ἐτέρησι νοῦσοισιν· καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀπορίην αὐτοῖσι τοῦ μὴ γινώσκειν τὸ θεῖον αὐτῇ διασώζεται, κατὰ δὲ τὴν εὐπορίην τοῦ τρόπου τῆς ἰήσιος ὧ ἰῶνται, ἀπόλλυται, ὅτι καθαρμοῖσί τε ἰῶνται καὶ ἐπαιδοῦσιν. Εἰ δὲ διὰ τὸ θαυμάσιον θεῖον νομιεῖται, πολλὰ τὰ ἱερά νοσήματα ἔσται καὶ οὐχὶ ἓν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω ἕτερα οὐδὲν ἦσσαν ἐόντα θαυμάσια οὐδὲ τερατώδεα, ἀ οὐδεὶς νομίζει ἱερά εἶναι. Τοῦτο μὲν γὰρ οἱ πυρετοὶ οἱ ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ

Σχετικὰ μετὰ τὴν ἀποκαλούμενη ἱερὴ νόσο τὰ πράγματα ἔχουν ἔτσι: Κατὰ τὴ γνώμη μου δὲν εἶναι καθόλου θεϊκότερη ἢ ἱερότερη ἀπὸ τις ἄλλες ἀρρώστιες, ἀλλὰ ἔχει ἴδια φύση καὶ προέλευση μετὰ τις ἄλλες ἀρρώστιες. Οἱ ἄνθρωποι πίστεψαν ὅτι ἡ φύση τῆς καὶ ἡ προέλευση τῆς εἶχαν κάτι θεϊκὸ ἀπὸ τὴν ἀπειρία τοὺς καὶ τὴν ἐκπληξη που τοὺς προκαλοῦσε, γιὰτὶ δὲν μοιάζει μετὰ καμιά ἄλλη ἀρρώστια. Καὶ ἡ ἀδυναμία τοὺς νὰ καταλάβουν τὴν ἀρρώστια σώζει τὴ θεϊκότητά τῆς· τὴν ἀναιρεῖ ὅμως ἡ ευκολία του τρόπου που χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ τὴν θεραπεύσουν γιὰτὶ τὴν θεραπεύουν μετὰ καθαρμούς καὶ ξόρκια. Ἀν πάλι τὴν θεωροῦν θεῖα ἐξαιτίας τῆς ἐκπληξης που προξενεῖ, τότε τὰ ἱερά νοσήματα εἶναι πολλὰ καὶ ὄχι ἓνα, γιὰτὶ ἐγὼ θὰ ἀποδείξω ὅτι υπάρχουν καὶ ἄλλα νοσήματα που δὲν προκαλοῦν

τριταῖοι καὶ οἱ τεταρταῖοι οὐδὲν ἦσόν μοι δοκέουσιν ἱεροὶ εἶναι καὶ ὑπὸ θεοῦ γίνεσθαι ταύτης τῆς νούσου, ὧν οὐ θαυμασίως γ' ἔχουσιν· τοῦτο δὲ ὀρέω μαινομένους ἀνθρώπους καὶ παραφρονέοντας ἀπὸ μηδεμιῆς προφάσιος ἐμφανέος, καὶ πολλά τε καὶ ἄκαιρα ποιέοντας, ἔν τε τῷ ὕπνῳ οἶδα πολλοὺς οἰμώζοντας καὶ βοῶντας, τοὺς δὲ πνιγομένους, τοὺς δὲ καὶ ἀναΐσσοντάς τε καὶ φεύγοντας ἔξω καὶ παραφρονέοντας μέχρις ἂν ἐπέγρωνται, ἔπειτα δὲ ὑγίεας ἐόντας καὶ φρονέοντας ὥσπερ καὶ πρότερον, ἐόντας τ' αὐτέους ὠχρούς τε καὶ ἀσθενέας, καὶ ταῦτα οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ πολλάκις, ἄλλα τε πολλά ἐστὶ καὶ παντοδαπὰ ὧν περὶ ἐκάστου λέγειν πούλυσ ἂν εἴη λόγος. Ἐμοὶ δὲ δοκέουσιν οἱ πρῶτοι τοῦτο τὸ νόσημα ἀφιερῶσαντες τοιοῦτοι εἶναι ἄνθρωποι οἷοι καὶ νῦν εἰσι μάγοι τε καὶ καθάρται καὶ ἀγύρται καὶ ἀλαζόνες, ὁκόσοι δὴ προσποιέονται σφόδρα θεοσεβέες εἶναι καὶ πλέον τι εἰδέναι. Οὗτοι τοίνυν παραμπεχόμενοι καὶ προβαλλόμενοι τὸ θεῖον τῆς ἀμηχανίας τοῦ μὴ ἴσχειν ὃ τι προσενέγκαντες ὠφελήσουσιν, ὡς μὴ κατάδηλοι ἔωσιν οὐδὲν ἐπιστάμενοι, ἱερὸν ἐνόμισαν τοῦτο τὸ πάθος εἶναι, καὶ λόγους ἐπιλέξαντες ἐπιτηδεῖους τὴν ἴησιν κατεστήσαντο ἐς τὸ ἀσφαλές σφίσιν αὐτοῖσι, καθαρμούς προσφέροντες καὶ ἐπαιοιδὰς, λουτρῶν τε ἀπέχεσθαι κελεύοντες καὶ ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ ἀνεπιτηδεῖων ἀνθρώποισι νοσέουσιν ἐσθίειν, θαλασσίων μὲν τρίγλης, μελανούρου, κεστρέος, ἐγγέλου (οὔτοι γὰρ οἱ ἰχθύες εἰσὶν ἐπικαιρότατοι), κρεῶν δὲ αἰγείου καὶ ἐλάφων καὶ χοιρίων καὶ κυνὸς (ταῦτα γὰρ κρεῶν ταρακτικώτατά ἐστι τῆς κοιλίης), ὀρνίθων δὲ ἀλεκτρούονος καὶ τρυγόνος καὶ ὠτίδος, ἔτι δὲ ὅσα νομίζεται ἰσχυρότατα εἶναι, λαχάνων δὲ μίνθης,

καθόλου μικρότερη κατάπληξη καὶ εἶναι ἐξίσου τερατώδη καὶ ὁμως κανένας δὲν λέει πως εἶναι ἱερά. Ἔτσι λοιπὸν οἱ ἀμφημερινοὶ πυρετοὶ καὶ οἱ τριταῖοι καὶ οἱ τεταρταῖοι δὲν μου φαίνονται καθόλου λιγότερο ἱεροὶ καὶ σταλμένοι ἀπὸ τους θεοὺς ἀπὸ ὅ,τι αὐτὴ ἡ ἀρρώστια, ἀλλὰ δὲν προξενοῦν σε κανένα κατάπληξη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη βλέπω ἀνθρώπους που μαίνονται καὶ παραφρονοῦν καὶ κάνουν πολλές ἀνάρμοστες πράξεις χωρὶς καμιά ἐμφανὴ αἰτία. Ξέρω ἐπίσης πολλοὺς που βογκοῦν καὶ φωνάζουν μέσα στον ὕπνο τους κι ἀπὸ τους οἱποῖους ἄλλοι πνίγονται, ἄλλοι πετάγονται πάνω καὶ τρέχουν ἔξω καὶ βρίσκονται σε κατάσταση παραφροσύνης μέχρι νὰ ξυπνήσουν κι ἔπειτα εἶναι υγιεῖς καὶ ἔχουν τὰ λογικά τους ὅπως καὶ πρὶν, ἀλλὰ εἶναι χλομοὶ καὶ εξασθενημένοι. Καὶ τοῦτο δὲν τους συμβαίνει μὴν ἑνὴν φορά, ἀλλὰ πολλές, ἐνὸς ὑπάρχει καὶ πλήθος καὶ ποικιλία ἄλλων περιπτώσεων γιὰ καθεμιά ἀπὸ τις οἱποῖες ἀν μιλοῦσα ξεχωριστά θὰ μάκρανε πολὺ ὁ λόγος. Μου φαίνεται πως οἱ πρῶτοι που ὀνόμασαν τὸ νόσημα τοῦτο ἱερό ἦταν ἀνθρωποὶ ὅμοιοι με τους σημερινούς μάγους, τους εξαγνιστές, τους ἀγύρτες καὶ τους ἀλαζόνες, ὅσους προσποιούνται ὅτι εἶναι πάρα πολὺ θεοσεβεῖς καὶ ὅτι γνωρίζουν κάτι περισσότερο. Τούτοι λοιπὸν χρησιμοποιώντας σαν προκάλυμμα καὶ προβάλλοντας τὸ θεῖο γιὰ νὰ κρύψουν τὴν ἀμηχανία που ἐνιωθάν ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν νὰ ὠφελήσουν προσφέροντας κάτι χρῆσιμο, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ξεκάθαρα ὅτι δὲν γνώριζαν τίποτα, ὀνόμασαν τὴν πάθησιν τούτῃ ἱερὴ καὶ διαλέγοντας τὰ κατάλληλα ἐπιχειρήματα καθιέρωσαν μὴν θεραπεία που ἐξυπηρετοῦσε τὴ δικὴ τους ἀσφάλεια, προσφέροντας καθαρμούς καὶ ξόρκια καὶ ζητώντας ἀπὸ τους ἀρρώστους νὰ μὴν πλένονται καὶ νὰ μὴν τρώνε πολλά

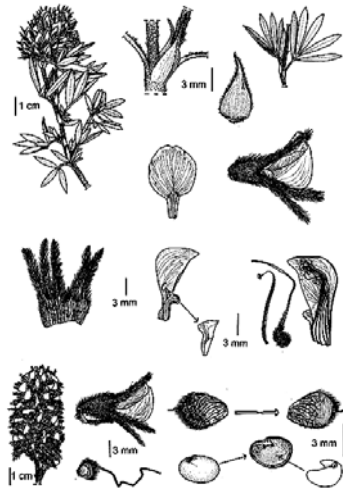
σκορόδου καὶ κρομούου (δριμὺ γὰρ ἀσθενέοντι οὐδὲν ξυμφέρει), ἰμάτιον δὲ μέλαν μὴ ἔχειν (θανατῶδες γὰρ τὸ μέλαν), μηδὲ ἐν αἰγείῳ κατακέεσθαι δέρματι μηδὲ φορέειν, μηδὲ πόδα ἐπὶ ποδὶ ἔχειν, μηδὲ χεῖρα ἐπὶ χειρὶ (ταῦτα γὰρ πάντα κωλύματα εἶναι). Ταῦτα δὲ πάντα τοῦ θεοῦ εἵνεκεν προστιθέασιν, ὡς πλέον τι εἰδότες καὶ ἄλλα; προφάσις λέγοντες, ὅπως, εἰ μὲν ὑγιῆς γένοιτο, αὐτῶν ἢ δόξα εἶη καὶ ἢ δεξιότης, εἰ δὲ ἀποθάνοι, ἐν ἀσφαλεῖ καθισταῖντο αὐτῶν αἰ ἀπολογίαι καὶ ἔχοιεν πρόφασιν ὡς οὐκ αἴτιοί εἰσιν αὐτοί, ἀλλ' οἱ θεοί· οὔτε γὰρ φαγέειν οὔτε πιέειν ἔδοσαν φάρμακον οὐδὲν, οὔτε λουτροῖσι καθήψησαν, ὥστε δοκέειν αἴτιον εἶναι. Ἐγὼ δὲ δοκέω Λιβύων τῶν τὴν μεσόγειον οἰκόντων οὐδένα ὑγιαίνειν, ὅτι ἐν αἰγείοισι δέρμασι κατακέονται καὶ κρέασιν αἰγείοισι χρῶνται, ἐπεὶ οὐκ ἔχουσιν οὔτε στρώμα οὔτε ἰμάτιον οὔτε ὑπόδημα ὃ τι μὴ αἰγείον ἐστίν· οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς ἄλλο προβάτιον οὐδὲν ἢ αἴγες καὶ βόες. Εἰ δὲ ταῦτα προσφερόμενα καὶ ἐσθιόμενα τὴν νοῦσον τίκει τε καὶ αὔξει καὶ μὴ ἐσθιόμενα ἰῆται, οὐκ ἐστὶν ἄρα ὁ θεὸς αἴτιος οὐδενός, οὐδὲ οἱ καθαρμοὶ ὠφελέουσιν, ἀλλὰ τὰ ἐδέσματα τὰ ἰώμενά ἐστι καὶ τὰ βλάπτοντα, τοῦ δὲ θεοῦ ἀφανίζεται ἡ δύναμις.

εδέσματα ακατάλληλα για ἀρρωστούς ἀνθρώπους: ἀπὸ τα θαλασσινὰ μπαρμποῦνι, μελανούρι, κεστρέα, χέλι (γιατὶ τούτα τα ψάρια εἶναι πάρα πολὺ επικίνδυνα), κρέας κατσίκας, ελαφιού, χοιρινό καὶ ἀπὸ σκύλο (γιατὶ αὐτὰ τα κρέατα εἶναι ἐκεῖνα που ταρασσούν περισσότερο τὴν κοιλιά), ἀπὸ πουλερικά κόκορα, τρυγὸνα καὶ ωτίδα καὶ ὅσα ἀκόμη πιστεύεται πως εἶναι πολὺ ἰσχυρά καὶ ἀπὸ λαχανικά δυόσμο, σκόρδο καὶ κρεμμύδι (γιατὶ τα καυτερά δὲν κάνουν καθόλου καλὸ στον ἀρρωστο). Τους ζήτησαν ἐπίσης νὰ μὴ φοροῦν μαῦρο ρούχο (γιατὶ τὸ μαῦρο εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ θανάτου), νὰ μὴν ξαπλώνουν σὲ δέρμα κατσίκας οὔτε νὰ το φοροῦν, νὰ μὴ βάζουν τὸ ἓνα πόδι πάνω στο ἄλλο οὔτε τὸ ἓνα χεῖρὶ πάνω στο ἄλλο (γιατὶ ὅλα τούτα εἶναι ἐμπόδια).

Ἅλα τούτα ἐπιβάλλουν ἐξαιτίας δὴθεν τοῦ θεϊκοῦ χαρακτήρα τῆς ἀρρώστιας, ὡς ἀνθρώποι που γνωρίζουν κάτι περισσότερο ἀπὸ τους ἄλλους καὶ δίνοντας καὶ προβάλλοντες κι ἄλλες ἐξηγήσεις ὥστε ἀν ὁ ἀρρωστος θεραπευτεῖ ἡ δόξα καὶ ἡ ἰκανότητα νὰ νομίζονται δικές τους, ἐνῶ ἀν πεθάνει ἡ ἀπολογία τους νὰ εἶναι ἐξασφαλισμένη καὶ νὰ μποροῦν νὰ προβάλουν σαν δικαιολογία ὅτι δὲν εἶναι δικό τους φταίξιμο, ἀλλὰ τῶν θεῶν γιατί οὔτε τοῦ ἔδωσαν νὰ φάει οὔτε νὰ πιεῖ κάποιο φάρμακο, οὔτε τὸν υπέβαλαν σὲ πολὺ θερμὰ λουτρά ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ αἴτιοι. Εγὼ πάλι νομίζω ὅτι ἀπὸ τους Λίβυους που ζοῦν στὴν ἐνδοχώρα κανεὶς δὲν εἶναι υγιῆς, γιατί ὅλοι ξαπλώνουν σὲ δέρματα κατσίκας καὶ τρώνε κατσικίσιο κρέας καὶ δὲν ἔχουν οὔτε στρώμα οὔτε ρούχο οὔτε ὑπόδημα που νὰ μὴν εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ κατσικά· γιατί δὲν ἔχουν κανένα ἄλλο ζωντανό ἐκτός ἀπὸ βόδια καὶ κατσίκες. Κι ἀν τούτα ὅταν χρησιμοποιοῦνται ἢ τρώγονται γεννούν καὶ δυναμώνουν τὴν ἀρρώστια καὶ ὅταν δὲν τρώγονται τὴ

θεραπεύουν, τότε δεν είναι καθόλου αίτιος ο θεός και δεν ωφελούν σε τίποτα οι καθαρμοί, αλλά τα φαγητά είναι εκείνα που και γιατρεύουν και βλάπτουν και εξαφανίζεται η δύναμη του θείου.

Περί ιερής νούσου|1

Έβενο

Ebenus cretica

LEGUMINOSAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ζαφορά.

Περί διαίτης οξέων|33

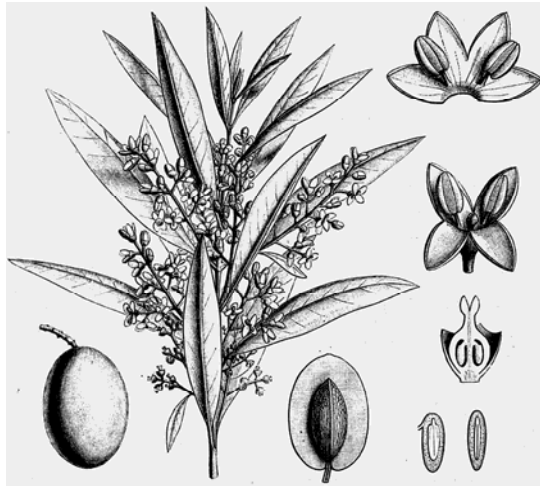
Ελένιον

Inula helenium L.

ASTERACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδϊαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ελιά

Olea Europaea L.

OLEACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|51

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|90

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακακία.

Περί γυναικείων Β|80

Ῥόου καὶ πάσης νούσου ποτὸν, ὅσαι ἀπὸ τῶν ὑστερέων γίνονται· (...) Ἡ λίνου σπέρμα, ἢ ἐρυσίμου φῶξι, καὶ ἐλαίης φύλλα χλωρῆς, καὶ μέλαιναν ρίζαν, μήκωνα ἀδράν· ταῦτα τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ, ἐν οἴνῳ κεκρημένῳ δίδου πίνειν.

Ποτό που ενδείκνυται για τις ροές και για κάθε αρρώστια, που οφείλεται στη μήτρα: (...) Ἡ καβουρδίζετε λιναρόσπορο ἢ σπόρο σκυλλόβρουβας, παίρνετε ἐπίσης χλωρά φύλλα ελιάς, μαύρη ρίζα [ρίζα αρωματικού ασπάλαθου] και ώριμη παπαρούνα, κοπανίζετε όλα τούτα και δίνετε στην άρρωστη να τα πει

μέσα σε κρασί αραιωμένο με νερό.

Περί γυναικείων Β|83

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί γυναικείης φύσιος|66

χρῆσθαι δὲ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πρὸς τὰ πεπταλωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός. (...) Ἔτερον ὄξος, ἐναφεψῶν λωτοῦ τورνεύματα, ἔστω δὲ λευκὸν τὸ ὄξος, κᾶπειτα μῖξαι ἀμόργην ἐλαιῶν καὶ ὀρρόν πίσης, τοῦτο ὠμόν· καὶ ἐπαλείφειν, καὶ καταστάζειν, καὶ ἐπιθεῖν.

Αυτό χρησιμοποιείται για τα τραύματα που χρονίζουν αλλά και για τα πρόσφατα, και στην ακροποσθία, στα τραύματα του κεφαλιού και του αφτιού. (...) Άλλο: χρησιμοποιείτε ξίδι στο οποίο θα έχετε βράσει ξύσματα λωτού· το ξίδι θα είναι λευκό· έπειτα ανακατεύετε μούργα από ελιές και άβραστο νερό από πίσσα. Κάνετε επάλειψη και ενστάλαξη και μετά βάζετε τον επίδεσμο.

Περί ελκῶν|12

Τῷ Καλλιμέδοντος ξυνηνεγκε πρὸς τὸ φύμα τὸ ἐν τῷ τραχήλῳ, σκληρόν ἐόν καὶ μέγα καὶ ἀπεπτον καὶ ἐπώδυνον, καὶ ἀπόσχασις βραχίονος, λίνου σπύρω καταπλάσσειν πεφρυγμένῳ ὀϊνφ λευκῷ καὶ ἐλαίῳ δεῦοντα ἐπιθεῖν μὴ θερμόν μῆδ' ἐφθόν ἄγαν, ἢ ξυν μελικρητῷ εψεῖν ἄλευρον τηλίου, ἢ κριθῶν, ἢ πυρῶν.

Ο γιος του Καλλιμέδοντα, που είχε όγκο στον τράχηλο, σκληρό, μεγάλο, ανώριμο και επώδυνο, ωφελήθηκε με αφαίμαξη από τη φλέβα του βραχίονα και κατάπλασμα από ψημένο λιναρόσπορο, μουσκεμένο με λευκό κρασί και ελαιόλαδο. Το κατάπλασμα τοποθετήθηκε όχι ζεστό ούτε ιδιαίτερα βρασμένο. Ἡ χρησιμοποιήθηκε βρασμένο αλεύρι από μοσχοσίταρο, κριθάρι ή σιτάρι μαζί με νερόμελο.

Επιδημιῶν τὸ ἐβδομον|65

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων τὸ δεύτερον|47

Πλήρωμα ὀδυνῶδες ἐγκεφάλου· ὀκόταν δὲ περιωδυνέη ἢ κεφαλὴ ὑπὸ πληρώσιος τοῦ ἐγκεφάλου, ἀκαθαρσίην σημαίνει, καὶ τὴν κεφαλὴν ὅλην περιωδυνῆσαι ἴσχουσι, καὶ παραφρονέει, καὶ ἀποθνήσκει ἐβδομαῖος, καὶ οὐκ ἂν ἐκφύγῃ, εἰ μὴ ῥαγείῃ τὸ ὑγρὸν ἐβδομαίῳ κατὰ τὰ οὔατα· οὔτω δὲ ἢ ὀδύνη παύεται, καὶ ἔμφρων γίνεται· ῥεῖ δὲ πολλὸν καὶ ἄνοσμον. Τούτου μάλιστα μὲν μὴ θεραπεύειν τὰ οὔατα, πρὶν ἂν ἐρρώωγος ἴδῃς τὸ πῦον· ἦν δὲ βούλη καθῆραι τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω κοιλίην,

Επώδυνη πλήρωση του εγκεφάλου : Όταν παρουσιασθεί δυνατός πονοκέφαλος από μεγάλη συγκέντρωση υγρού στον εγκέφαλο, συμπεραίνεται ότι υπάρχει σε αυτόν άφθονο βλαβερό υγρό· τότε προσβάλλουν ὅλο το κεφάλι οξείς πόνοι, εκδηλώνεται παράνοια και επέρχεται ο θάνατος σε εφτά μέρες· και δεν μπορεί να γλιτώσει ο ασθενής, εάν την εβδομη μέρα δεν γίνει καταρροή υγρού από τα αυτιά, ὁπότε σταματά ο πόνος και ξαναβρίσκει ο άνθρωπος το λογικό του και ρέει πολύ και άοσμο υγρό.

λυσον χωρίς έκαστην· ἔπειτα πυριᾶν τὴν κεφαλὴν ὡς μάλιστα ὄλην τε καὶ διὰ τῶν οὐάτων καὶ διὰ τῶν ῥινῶν· ῥοφεῖν δὲ ππισάνης χυλὸν, καὶ ἀοινέειν τὸ πάμπαν· Ἐπὴν δὲ ῥαγῆ τὸ πῦον, ἐπίσχειν, ἔστ' ἂν ἡ πολλὴ τῆς ῥύσιος παύσηται· ἔπειτα κλύζειν τὰ οὐάτα οἴνω γλυκεῖ ἢ γάλακτι γυναικίῳ ἢ ἐλαίῳ παλαιῷ, χλιαροῖσι δὲ κλύζειν, καὶ πυριᾶν τὴν κεφαλὴν θαμινα μαλθακῆσι πυρίησι καὶ εὐόδομοισιν, ἵνα θᾶσσον καθαίρηται ὁ ἐγκέφαλος· Οὗτος τὰ μὲν πρῶτα οὐκ αἶει, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἢ τε ῥύσις ἤσσων ἐστὶ, καὶ ἡ ἀκοὴ ἅμα τῆ ῥύσει παντελῶς παυομένη παραγίνεται, καὶ ὁμοιοῦται μάλιστα ἐωυτῷ· Φυλάσσεσθαι δὲ χρῆ ἡλίους, ἀνέμους, πῦρ, καπνὸν, ὀριμέων ὁδμᾶς καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἡσυχάζειν διαίτη μαλθακῆ χρώμενον, καὶ ὑπὸ κενεαγγειῶν εὐλυτος ἔστω ἢ κοιλὴ ἢ κάτω.

Στην περίπτωση τούτη δεν πρέπει να αρχίσει η θεραπεία των αυτιῶν, πριν να διαπιστωθεῖ ὅτι ἔχει ξεσπάσει το πύον. Αν ὅμως θέλει κάποιος να προκαλέσει κένωση και ἀπὸ πάνω και ἀπὸ κάτω, πρέπει να προκαλέσει τὴν κάθε κένωση χωριστά· ἔπειτα πρέπει να θερμανθεῖ ὅλο το κεφάλι με ατμόλουτρα διὰ μέσου και των αυτιῶν και τῆς μύτης· να πίνει ο ασθενὴς ζωμὸ ἀπὸ κριθᾶρι ἀλλὰ καθόλου κρασί.

Ὄταν ξεσπάσει το πύον, πρέπει να διακοπεί η παραπάνω θεραπεία, μέχρι να ελαττωθεῖ ἀρκετὰ η εκροή του υγροῦ· ἔπειτα πρέπει να καθαριστοῦν τα αυτιά με γλυκὸ κρασί ἢ γυναικίῳ γάλα ἢ παλαιὸ ελαιόλαδο και κατὰ τις πλύσεις τα παραπάνω υγρά να εἶναι χλιαρά, και να γίνονται στο κεφάλι συχνὰ ατμόλουτρα με μαλακτικές και αρωματικές ουσίες, για να καθαριστεῖ ὅσο το δυνατόν πιο γρήγορα ο εγκέφαλος.

Αρχικά ο ασθενὴς δεν ἀκούει, ἀλλὰ με το πέρασμα του χρόνου η ῥύση του υγροῦ ελαττώνεται, η ἀκοή, που με τὴν ἐναρξη τῆς ῥύσης χάθηκε, ἀποκαθίσταται και ο ἀνθρωπος ἐπανέρχεται στην προηγούμενη, υγιή κατάσταση του. Ο ασθενὴς πρέπει να ἀποφεύγει τον ἥλιο, τον ἀνεμο, τὴ φωτιά, τον καπνὸ, τις βαριές μυρωδιές και ἄλλα παρόμοια και να ἀναπαύεται και να καταναλώνει μαλακτικές τροφές. Με τὴν κένωση των αγγείων ἀπὸ τα βλαβερά υγρά, θα ἐνεργεῖται ο ἀνθρωπος κανονικά.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|2

Βλέπε το κείμενο στο φυτὸ: Βάτος.

Περὶ παθῶν|38

Ελλέβορος

Helleborus officinalis & Veratrum album

RANUNCULACEAE

Πρὸς τοὺς ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηϊδίως ἄνω καθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος προϋγραίνειν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ καὶ ἀναπαύσει.

Κατὰ τὴν χορήγησιν τοῦ ἐλλεβόρου, πρέπει, προτοῦ χορηγήσουμε τὸ φάρμακον, νὰ υγραίνουμε τὸ σῶμα τῶν ἀτόμων πού δυσκολεύονται νὰ καθαριστοῦν ἀπὸ τὸ στόμα, συνιστώντας ἀφθονότερη τροφή καὶ ἀνάπαυση.

Αφορισμοί|13

Ἐπὴν βούλη μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, κίνει τὸ σῶμα· ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ κίνει.

Ὅταν θέλουμε νὰ δράσει περισσότερο ὁ ἐλλέβορος, συνιστοῦμε στον ἀσθενή νὰ κινεῖται· ὅταν θέλουμε νὰ ἀνακόψουμε τὴν δράσιν του, συνιστοῦμε ὕπνον καὶ ἀκίνησιν.

Αφορισμοί|15

Ἐλλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας ὑγείας ἔχουσι, σπασμὸν γὰρ ἐμποιεῖ.

Ὁ ἐλλέβορος εἶναι ἐπικίνδυνος γιὰ ὅσους ἔχουν γερὴ σὰρκα, γιὰτί προκαλεῖ σπασμούς.

Αφορισμοί|16

Ἐν ὄσφύος ἀλγήματι συντόνω καὶ ὑποφορῇ πλέονι, ἀπ' ἐλλεβόρου ἐμέσαι ἀφρώδεα συχνὰ, ὠφελεῖ.

Σε ἐντονο πόνον τῆς μέσης καὶ ἀφθονες κενώσεις, ὠφελεῖ ὁ συχνὸς ἀφρώδης ἐμετὸς με χορήγησιν ἐλλεβόρου.

Κωακαὶ προγνώσεις|304

Ἐπὶ ἐλλεβόρω σπασμὸς, ὀλέθριον.

Ὁ σπασμὸς με τὴν χορήγησιν ἐλλεβόρου εἶναι ὀλέθριος.

Κωακαί προγνώσεις|556

Αἰ ἐξερύθρων, μελάνων ὑπὸ ἐλλεβόρου, καθάρσιες, πονηραί· καὶ ἔκλυσις δὲ μετὰ τοιούτων, κακόν.

Οἱ κατακόκκινες, μαύρες κενώσεις ἀπὸ τῆς χορήγησης ἐλλεβόρου εἶναι κακές· κακὴ εἶναι καὶ ἡ ἐξάντληση τοῦ ἐπακολουθεῖ.

Κωακαί προγνώσεις|558

Ἀπὸ ἐλλεβόρου ἐμέσαι ἐρυθρὰ, ἀφρώδεα, ὀλίγα, ὠφελείη· ποιέει μέντοι σκληρύσματα, καὶ ἐμπυήσις μεγάλας ἀφίστησιν· εἰσὶ δὲ οἱ τοιαῦτα ἐμέοντες ἄλλως τε καὶ στήθος ἐπώδουνοι, καὶ ἐν τοῖς ρίγεσιν ἐφιδροῦντες, καὶ ὄρχιας ἐπαίρονται· τούτου προσγενομένου, ἐπιρρίγουσιν καὶ ἰσχυαίνονται.

Ὁ εμετός ἀπὸ κόκκινες, αφρισμένες, λιγοστές ὑλές μετὰ ἀπὸ ἐλλεβόρου εἶναι ὠφέλιμος· προκαλεῖ πάντως αἴσθησιν σκληρότητας καὶ ἐμποδίζει τὴς μεγάλας διαπυήσεις· ὅσοι κάνουν τέτοιους εμετούς ἔχουν ἄλλωστε πόνον στὸ στήθος, ἐφίδρωση με ρίγη καὶ πρησμένους ὄρχεις· ὅταν γίνῃ τούτο, νιώθουν ρίγη καὶ τὰ οἰδήματα ἐξαφανίζονται.

Κωακαί προγνώσεις|559

Πάσχουσι δὲ τίνες καὶ τοιάδε ἀπὸ πλησμονῆς· τὴν κεφαλὴν ἀλγέουσι καὶ βαρύνονται, καὶ τὰ βλέφαρα πίπτει αὐτέοισιν ἀπὸ τοῦ δειπνῶν, ἐν τῇ τοῖς ὑπνοῖς ταρασσονται, καὶ δοκέει θερμὴ ἐνεῖναι, ἢ τὴν κοιλίην ἐφίσταται ἐνίστε· ὁκόταν δὲ ἀφροδισιάση, δοκέει κουφότερος εἶναι ἕως τὸ παραυτίκα, ἕως ὑστέρου δὲ μᾶλλον βαρύνεται· τουτοῖσιν ἢ κεφαλὴν τὴν πλησμονὴν ἀντισπῶσα τὴν τὴν κοιλίην ἐφίστησι, καὶ αὐτὴ βαρύνεται· κίνδουνοι τὴν ὑπόκεινται κακοί, καὶ ὄκη ἂν ραγὴ ἢ πλησμονή, τοῦτο διαφθείρει. Ἀλλὰ χρὴ προμηθέεσθαι ὧδε· ἦν μὲν βούληται τὴν θεραπείην ταχείην ποιέεσθαι, προπυριθῆντα ἐλλεβόρω καθαρθῆναι, εἴτα προσάγειν τοῖσι σιτίοισι κούφοισι καὶ μαλακοῖσιν ἕφ' ἡμέρας δέκα· τοῖσι δὲ σιτίοισι διαχωρητικοῖσιν, ὅπως κρατήσῃ ἢ κάτω κοιλίην τὴν κεφαλὴν τὴν κάτω ἀντιοπάσει· καὶ τοῖσι δρόμοισι βραδέσι καὶ τοῖσιν ὀρθροῖσιν περιπάτοισιν ἰκανοῖσι, τὴν τὴν ἐν ἐλαίῳ πάλῃ· ἀρίστω τὴν χρέεσθαι καὶ ὑπνω ἀπὸ τοῦ ἀρίστου μὴ μακρῶ· ἀπὸ τοῦ δειπνῶν δὲ ὁκόσον ἐξαναστήναι ἰκανόν· καὶ τὸ μὲν λούεσθαι, τὸ δὲ

Μερικοὶ παρουσιάζουν τὰ ἀκόλουθα συμπτώματα ἀπὸ τὴν πλησμονή· ἔχουν πόνον καὶ βάρος στὸ κεφάλι· τὰ βλέφαρα κλείνουν μετὰ ἀπὸ τὸ φαγητό· ὁ ὕπνος εἶναι ἀνήσυχος· φαίνονται νὰ ἔχουν πυρετό καὶ υποφέρουν κάποτε ἀπὸ δυσκοιλιότητα. Ὄταν συνουσιαστούν, φαίνονται πὼς ἀνακουφίζονται προσωρινά, ἀργότερα ὅμως τὸ αἴσθημα τοῦ βάρους γίνετα ἐντονότερο. Στὴς περιπτώσεις αὐτῆς τὸ κεφάλι, δημιουργώντας ἀντιπερισπασμὸ στὴν πλησμονή, προκαλεῖ τὴν δυσκοιλιότητα, καὶ τὸ ἴδιο γίνετα βαρὺ. Ἐπὶκείνται σοβαροὶ κίνδουνοι καὶ ἡ πλησμονὴ καταστρέφει τὸ σημεῖο, ὅπου κι ἀν ἐκδηλώνετα. Πρέπει νὰ ληφθῇ ἡ ἀκόλουθη πρόνοια: Ἀν ὁ ἀσθενὴς θέλει νὰ ἐφαρμόσει θεραπεία με γρήγορα ἀποτελέσματα, καλὸ εἶναι, ἀφοῦ κάνει πρὶν ἀτμόλουτρο, νὰ καθαρισθῇ με ἐλλεβόρο, καὶ νὰ αὐξάνει σταδιακὰ τὴν λήψη ἐλαφρῆς καὶ μαλακῆς τροφῆς γιὰ δέκα μέρες· ἡ τροφή πρέπει νὰ διευκολύνει τὴς κενώσεις, ὥστε ἡ κάτω κοιλία νὰ ὑπερισχύσει τοῦ κεφαλιού με τὴν παροχέτευση στὰ κάτω σημεῖα τοῦ σώματος. Συνιστῶνται ἐπίσης

χρίεσθαι, λούεσθαι δὲ χλιερῶ, λαγνείης δὲ ἀπέχεσθαι. Αὕτη μὲν ἢ ταχύτερη θεραπεία· εἰ δὲ μὴ βούλοιο φαρμακοποιεῖν, λουσάμενον πολλῶ, ἐμέσαι σιτίοισι χρησάμενον τοῖσι δριμεσιν, ὑγροῖσι καὶ γλυκέσι καὶ ἀλμυροῖσιν, ἔξ ἐμέτου δὲ ὅσον ἐξαναστήναι· πρῶτῃ δὲ τοῖσι περιπάτοισι πράξει προσάγειν καὶ τοῖσι γυμνασίοισι τοῖσι προγεγραμμένοισιν ἕξ ἡμέρας ἕξ· τῇ δὲ ἑβδόμῃ πλησμονὴν προσθέντα ἕμετον ποιήσασθαι ἀπὸ τῶν ὁμοίων σιτίων, καὶ προσάγειν κατὰ τωυτό· χρέεσθαι δὲ τούτοισιν ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας, μάλιστα γὰρ ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ καθίσταται· εἶτα προσάγειν τοῖσι τὲ σιτίοισι καὶ τοῖσι πόνοισι, τοὺς τὲ ἐμέτους σὺν πλείονι χρόνῳ ποιέεσθαι, τὰ τὲ σιτία ἐν ἐλάσσονι προσάγειν, ὅκως τὸ σῶμα ἀνακομίσῃται, καθιστάναι τὲ τὴν δίαιταν ἕξ τὸ σὺνηθες κατὰ μικρόν.

ἀγῶνες δρόμου με ἀργό ρυθμό, αρκετοὶ πρωινοὶ περίπατοι καὶ πάλῃ με τὸ σῶμα αλειμμένο με λάδι. Να παίρνει ὁ ἀσθενὴς πρόγευμα καὶ νὰ κοιμάται μετὰ ἀπὸ αὐτό, ὄχι γιὰ πολὺ. Μετὰ ἀπὸ τὸ φαγητὸ ἀρκεῖ ἕνας μικρὸς περίπατος. Να πλένεται καὶ νὰ κάνει επαλείψεις -τὸ λουτρό νὰ γίνεται με χλιαρὸ νερό- καὶ ν' ἀπέχει ἀπὸ σεξουαλικῆς επαφῆς. Τούτῃ εἶναι ἡ ταχύτερη μέθοδος θεραπείας. Ἄν ὁ ἀσθενὴς δὲν θέλει νὰ πάρει καθαρτικὸ, πρέπει, ἀφοῦ πλυθεῖ με ἀφθονο νερό, νὰ πάρει τροφῆς ερεθιστικῆς, υγρῆς, γλυκῆς καὶ αλμυρῆς, καὶ νὰ κάνει ἐμετό· μετὰ ἀπὸ τὸν ἐμετό πρέπει νὰ κάνει μικρὸ περίπατο. Τὸ πρῶτῃ νὰ ἀρχίζει με ἡπιῶς περιπάτους, ποὺ σταδιακὰ θὰ γίνονται ἐντονότεροι, καὶ νὰ κάνει γιὰ ἕξι μέρες τὶς ἀσκήσεις ποὺ ἀναφέρθηκαν προηγουμένως. Τὴν ἑβδόμη ἡμέρα νὰ γεμίσει τὸ στομάχι τοῦ με τὶς ἴδιες τροφῆς, νὰ κάνει ἐμετό καὶ νὰ ἐπαναλάβει τὴν ἴδια σταδιακὴ αὐξηση. Ἡ ἀγωγή αὕτη πρέπει νὰ ἀκολουθηθεῖ γιὰ τέσσαρις ἐβδομάδες, γιὰτὶ στὶς περισσότερες περιπτώσεις σε τόσο χρόνο ἀποκαθίσταται ἡ υγεία. Τότε ἡ τροφή καὶ ἡ ἀσκηση πρέπει νὰ ἀυξηθοῦν σταδιακὰ, οἱ ἐμετοὶ νὰ γίνονται σε ἀραιότερα διαστήματα, ἡ προσαγωγή τῆς τροφῆς σε συντομότερο χρόνο, γιὰ νὰ ἀναλάβει τὸ σῶμα καὶ νὰ ἐπανέλθει σιγά σιγά στὸν συνηθισμένο τρόπο ζωῆς τοῦ.

Περὶ διαίτης Γ|73

ἐλλέβορον μέλανα ἀποζέσας πλευριτικῶ ἐν ἀρχῇ περιωδύνῳ ἐόντι δίδου·

Βράστε μαύρο ἐλλέβορο καὶ δώστε τὸν στους πλευριτικούς στὴν ἀρχὴ τῆς ἀρρώστιας καὶ ὅσο ὁ πόνος εἶναι ἐντονος.

Περὶ διαίτης οξέων|11

Ἐλλεβορίζειν δὲ χρὴ οἷσιν ἀπὸ κεφαλῆς φέρεται ῥεῦμα· ὀκόσοι δὲ ἕξ ἀποστημάτων ἢ φλεβορραγίης ἢ δι' ἀκρησίην ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἰσχυρὴν αἰτίην ἔμπυοι γίνονται, μὴ δίδου

Ὁ ἐλλέβορος χορηγεῖται ὡς καθαρτικὸ σε ὅσους ἐμφανίζουν καταρροὴ ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ὄταν ὁμως σχηματιστεῖ διαπύηση ἢ ἀπὸ ἀπόστημα ἢ ἀπὸ ἀιμορραγία τῶν

ἐλλέβορον τοῖσι τοιουτέοισιν· οὐδὲν γὰρ ὠφελήσει, καὶ ἦν τι πάθη, αἴτιον δόξει εἶναι ὁ ἐλλέβορος· ἦν δὲ διαλύηται τὸ σῶμα, ἢ πόνος ἐν κεφαλῇ ἢ, ἢ ἐμπεπλασμένα τὰ οὖατα ἢ ρίς, ἢ πτυελισμὸς, ἢ γουνάτων βάρος, ἢ σώματος ὄγκος παρὰ τὸ ἔθος, ὃ τι ἂν ξυμβαίη μήτε ὑπὸ ποτῶν, μήτε ὑπὸ ἀφροδισίων, μήτε ὑπὸ λύπης, μήτε ὑπὸ φροντίδων, μήτε ὑπὸ ἀγρυπνιῶν· ἦν μὲν τι τουτέων ἔχη αἴτιον, πρὸς τοῦτο ποιέεσθαι τὴν θεραπείην.

φλεβῶν ἢ ἀπὸ ἐλλειψῆ ἀνάμειξης των υγρῶν ἢ κάποια ἄλλη σοβαρὴ αἰτία, δὲν πρέπει νὰ χορηγοῦμε ἐλλέβορο, γιὰτὶ δὲν ὠφελεῖ σε τίποτα, κι ἂν ὁ ἄρρωστος πάθει κακὸ, θα φανεῖ πως οφείλεται στο φάρμακο τούτο. Ἀντίθετα, ἂν παρουσιασθεῖ σωματικὴ ἐξάντληση, πονοκέφαλος, βούλωμα στ' ἀφτιά ἢ τὴ μύτη, ἀποβολὴ πτυέλων, βάρος στα γόνατα ἢ κάποιο ἀσυνήθιστο πρήξιμο, θα χορηγήσουμε ἐλλέβορο, ὅτι ἀπὸ τούτα κι ἂν συμβαίνει, ἀρκεῖ νὰ μὴν προέρχεται ἀπὸ κατάχρηση οἰνοπνεύματος ἢ ἀφροδισίων ἠδονῶν ἢ ἀπὸ στενοχώριες, ἀνησυχία ἢ αὐπνία. ἂν συντρέχει κάποιος ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους, πρέπει νὰ τον καταπολεμήσουμε ἀνάλογα.

Περὶ διαίτης οξέων|16

Ὅκοσοι κοιλίας τὰς κάτω θερμὰς ἔχουσι, καὶ δριμέα τὰ ὑποχωρήματα καὶ ἀνώμαλα διέρχεται ὑπὸ ξυνήξιος αὐτέοισιν, ἦν μὲν δυνατοὶ ἔωσιν, ἐλλεβόρω ἀντισπάσαι· ἦν δὲ μὴ, ὁ χυλὸς τῶν σητανίων πυρῶν παχὺς, ψυχρὸς, καὶ τὸ φάκινον ἔτνος, καὶ ἄρτοι ἐγκρυφαίαι, καὶ ἰχθύες πυρέσσοντι μὲν ἐφθοῖ, ἀπυρέτω δὲ ἐόντι ὀπτοῖ, καὶ οἶνος μέλας ἀπυρέτω· ἦν δὲ μὴ, ὕδωρ ἀπὸ μεσπίλων ἢ μύρτων ἢ μήλων ἢ οὔων, ἢ φοινικοβαλάνων, ἢ οἰνάνθης ἀμπελικῆς.

Οἱ ἄρρωστοι που ἔχουν ζεστὸ ὑπογάστριο καὶ κενώσεις ἀπότομες καὶ ἀνώμαλες ἀπὸ τὴν ἐξάντληση, μποροῦν νὰ πάρουν ἐλλέβορο, γιὰ νὰ προκληθεῖ ἐμετός, ἂν γίνεται ἀνεκτός ἀπὸ τὸν ὀργανισμό τους. Διαφορετικὰ νὰ πάρουν πηχτὸ καὶ κρῦο χυλὸ ἀπὸ σιτάρι τῆς ἴδιας χρονιάς, ζωμὸ ἀπὸ φακὴ, ψωμί ψημένο στὴ χόβολη, καὶ ψάρι βραστό, ἂν ἔχουν πυρετό, ψητὸ ἂν εἶναι ἀπύρετοι, καὶ μαῦρο κρασί ἐπίσης ἂν δὲν ἔχουν πυρετό. Διαφορετικὰ, τοὺς δίνουμε χυμὸ ἀπὸ μούσμουλα ἢ ἀπὸ καρπούς μυρτιάς ἢ μήλα ἢ σούρβα ἢ χουρμάδες ἢ ἀνθούς ἀμπελιοῦ.

Περὶ διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Σησαμοειδὲς ἄνω καθαίρει· ἢ πόσις, ἡμιόλιον δραχμῆς ἐν ὄξυμέλιτι τετριμμένον· ξυμμίσγεται δὲ καὶ τοῖσιν ἐλλεβόροισι, καὶ ἦσσον πνίγει τὸ τρίτον μέρος τῆς πόσιος.

Τὸ σησαμοειδὲς εἶναι ἐμετικό. Δίνεται τριμμένο μέσα σε ξιδόμελο, σε ποσότητα ἐνός ἡμιολίου τῆς δραχμῆς [5 γρμ. περίπου]. Συνοδύζεται ἐπίσης με τὸν ἐλλέβορο στο ἓνα τρίτο τῆς δόσης αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου, καὶ τὸ μείγμα τούτο εἶναι λιγότερο πνικτικό.

Περὶ διαίτης οξέων|28

Τριχώσιος. Ὑποθεῖς τὸ ράμμα τῆ βελόνῃ τῆ τὸ κύαρ ἐχούση, κατὰ τὸ

Γιὰ τὴν τριχίαση. Περνάμε μιὰ κλωστή ἀπὸ τὴν τρυπὰ βελόνας καὶ,

ὄξυ τῆς ἄνω τάσιος τοῦ βλεφάρου ἐς τὸ κάτω διακεντήσας δίες, καὶ ἄλλο ὑποκάτω τούτου· ἀνατείνας δὲ τὰ ῥάμματα ῥάψον καὶ κατάδει, ἕως ἂν ἀποπέση· κῆν μὲν ἱκανῶς ἔχη· εἰ δὲ μὴ, ἦν ἐλλείπη, ὀπίσω ποιέειν τὰ αὐτά. Καὶ τὰς αἰμορροΐδας τὸν αὐτὸν τρόπον διώσεις τῇ βελόνῃ, ὡς παχύτατον εἰρίου οἴσουπηροῦ ῥάμμα καὶ ὡς μέγιστον ἀποδήσας, ἀσφαλεστέρη γὰρ γίνεταί ἢ θεραπείῃ· εἶτα ἀποπιέσας, τῷ σηπτῷ χρέο, καὶ μὴ βρέχε πρὶν ἀποπέση, καὶ αἰεὶ μίην καταλίμπανε, καὶ μετὰ ταῦτα ἀναλαβὼν ἐλλεβορίσαι. Εἶτα γυμναζέσθω καὶ ἀφιδρούτω· γυμνασίου δὲ τρίψις, πάλῃ ἀπὸ ὄρθρου· δρόμου δὲ ἀπεχέσθω, καὶ μέθης, καὶ τῶν δριμέων ἔξω ὀριγάνου· ἐμεέτω δὲ δι' ἑπτὰ ἡμερέων ἢ τρεῖς ἐν τῷ μηνί· οὕτω γὰρ ἂν ἔχοι ἄριστα τὸ σῶμα· οἶνον δὲ κίρρον αὐστηρόν, ὑδαρέα, καὶ ὀλίγον τὸ ποτόν πινέτω.

αφού κεντήσουμε την ἄκρη του δέρματος στο πάνω βλέφαρο, περνάμε την κλωστή ανάμεσα από το δέρμα. Το ίδιο κάνουμε και στο κάτω βλέφαρο με ἄλλη κλωστή. Τεντώνουμε τις κλωστές, κάνουμε κόμπο και τον αφήνουμε στη θέση του, μέχρις ότου πέσουν τα ῥάμματα. Αν τούτο αποδειχτεί αρκετό, έχει καλώς. Αν όχι, δηλαδή αν οι βλεφαρίδες δεν έχουν στρίψει αρκετά προς τα ἔξω, επαναλαμβάνουμε τη χειρουργική τούτη επέμβαση. Στις αιμορροΐδες περνάμε τη βελόνα με τον ίδιο τρόπο και τις δένουμε με νήμα από ρυπαρό μαλλί προβάτου, όσο πιο χοντρό και μακρύ μπορούμε. Με τον τρόπο τούτο η εγχείρηση θα είναι πιο σίγουρη. Αφού σφίξουμε καλά τα ῥάμματα, θα χρησιμοποιήσουμε διαβρωτικό φάρμακο, χωρίς να βάλουμε υγρά επιθέματα, προτού πέσουν οι αιμορροΐδες. Φροντίζουμε ν' αφήσουμε μία απ' αυτές. Αργότερα, όταν ο ἄρρωστος γίνει καλά, θα καθαριστεί με ἐλλέβορο. Μετά καλά θα κάνει να γυμνάζεται και να σκουπίζει τον ιδρώτα. Στο γυμναστήριο πρέπει να τρίβεται καλά με λάδι και να παλεύει το ξημέρωμα. Πρέπει όμως ν' αποφεύγει το τρέξιμο, το μεθύσι και τη χρήση δραστικῶν ουσιῶν, με ἐξαίρεση τη ρίγανη. Πρέπει επίσης να κάνει ἐμετό κάθε βδομάδα ἢ τρεις φορές τον μήνα, γιατί ἔτσι θα διατηρεῖ το σῶμα του σε πολύ καλή κατάσταση. Μπορεῖ να πίνει ξανθό κρασί, με στυφή γεύση, αραιωμένο με νερό και σε μικρή ποσότητα.

Περί διαίτης οξέων|29

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ανεμώνη.

Περί γυναικείων Α|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αίρα η μεθυστική.

Περί γυναικείων Α|74

Ἐμβρυον ἀκίνητον φθειραὶ καὶ Για να καταστρέψετε και ν'

ἐκβαλεῖν· στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὴν μίαν, σμύρνης ἴσον, ἐλλεβόρου μέλανος τριώβολον τρίψας λεῖα ἐν οἴνῳ μέλανι, βαλάνια ποιέειν, καὶ προστιθέναι, ἄχρις ἂν κατ' ὀλίγον ἀπολυθῆ.

αποβάλλετε ἀκίνητο ἔμβρυο χρησιμοποιεῖτε μια δραχμὴ τεμάχια στύψης, ἄλλο τόσο σμύρνα και τρεις οβολούς μαύρο ἐλλέβορο· τα κοπανίζετε καλά μέσα σε μαύρο κρασί, φτιάχνετε υπόθετα και τα τοποθετεῖτε, μέχρι να διαλυθούν σιγά σιγά.

Περὶ γυναικείων Α|78

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· (...) Ἦ ἐλλεβόρου μέλανος, ὅσον δύο πόσιας διεῖς οἴνῳ γλυκεῖ καὶ ὕδατι, κλύζειν.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει εξέλκωση ἢ φλεγμονή ἀπὸ τον τοκετό: (...) Ἦ παίρνετε δύο δόσεις μαύρο ἐλλέβορο, τον διαλύετε σε γλυκό κρασί και νερό και κάνετε το κλύσμα.

Περὶ γυναικείων Α|78

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Ἦ ἐλλέβορον ὅσον δύο πόσιας ἐν οἴνῳ γλυκεῖ διεῖς ὡσεὶ δύο κοτύλησιν,

Κλύσματα για τις παλιές πληγές γίνονται (...) Ἦ διαλύετε δύο δόσεις ἐλλέβορο μέσα σε δύο κοτύλες γλυκό κρασί·

Περὶ γυναικείων Α|78

Τὸ σηπτικὸν ὧδε ποιέεται· ἐλλέβορος μέλας, σανδαράκη, λεπὶς χαλκοῦ, ἴσον ἐκάστου τρίβειν χωρὶς· ὅταν δὲ λεῖον ἦ, παραμίξαι μίᾳς μερίδος διπλάσιον τίτανον, ἀναδεύσας κεδρίνῳ, χριέτω.

Το φάρμακο που εμποδίζει τη σήψη παρασκευάζεται ἀπὸ μαύρο ἐλλέβορο, ἐρυθρὸ θειούχο ἀρσενικό, ἐλάσματα χαλκοῦ σε ἴση ποσότητα το καθένα, τα οποία κοπανίζετε χωριστά. Ὄταν κοπανιστοῦν καλά, ανακατεύετε το διπλάσιο μιας μερίδας ἀσβεστόνερου, τα βρέχετε με λάδι κέδρου και κάνετε ἐπάλειψη.

Περὶ γυναικείων Α|94

Τεινεσμοῦ· λιβανωτοῦ τέσσαρας δραχμάς, μύρου ῥοδίνου ἡμικοτύλιον, ππισάνης χυλὸς, θάλασσα ἐφθῆ. Ἐλλεβόρου δύο πόσιας τρίψας, ὕδατος διεῖς ἡμικοτυλίῳ, ἐλαίου ἴσον κλύζειν.

Για τη θεραπεία του τεινεσμοῦ παίρνετε τέσσερις δραχμές λιβάνι, μισή κοτύλη ροδέλαιο, χυλό ππισάνης και βρασμένο θαλασσινό νερό. Τρίβετε δύο δόσεις ἐλλέβορο, τον διαλύετε σε μισή κοτύλη νερό και ἄλλο τόσο λάδι και κάνετε το κλύσμα.

Περὶ γυναικείων Α|109

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἐλυμος.

Περὶ γυναικείων Β|1

Ἦν προστώσιν αἰ ὑστέραι πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, πνίγεται ὡς ὑπὸ

Ἦν η μήτρα πλησιάζει πρὸς τα ὑποχόνδρια, η γυναίκα αισθάνεται το

έλλεβόρου, καὶ ὀρθόπνοος γίνεται, ἴδιο πνίξιμο, ὅπως ὅταν παίρνει καὶ καρδιωγμοὶ σθεναροί· ἐλλέβορο.

Περὶ γυναικείων Β|17

Ἐπὴν μέντοι ἰσχυρὸν δόξη εἶναι τὸ ἔρεισμα, τὰ τε εἰρημένα ποιέειν χρή, καὶ τὴν ἐπίδωσιν τὴν πλείστην ποιέεσθαι ἀμφὶ τὴν πτέρνην περιβάλλοντα, ἄλλοτε πρὸς τὰ ἄκρα τοῦ ποδὸς ἀντιπεριβάλλοντα, ἄλλοτε πρὸς τὰ μέσα, ἄλλοτε πρὸς τὰ περὶ τὴν κνήμην· προσεπιθεῖν δὲ καὶ τὰ πλησίον πάντα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται· καὶ ἰσχυρὴν μὲν μὴ ποιέεσθαι τὴν πίεξιν, ἐν πολλοῖσι δὲ τοῖσιν ὀθονίοισιν· ἄμεινον δὲ καὶ ἐλλέβορον πιπίσκειν αὐθημερὸν, ἢ τῆ ὑστεραίῃ· ἀπολυῖσαι δὲ τριταῖον, καὶ αὖθις μετεπιθεῖσαι.

Πάντως, ἀν ἡ θάλασσα φαίνεται σοβαρὴ, πρέπει νὰ κάνετε ὅ,τι ἔχουμε περὶ καὶ νὰ συσσωρεύσετε τις περισσότερες περιτυλίξεις τῶν ἐπιδέσμων στὴ φτέρνα, πότε τυλίγοντας τὸ ἄκρο τοῦ ποδίου, πότε τὴ μέση καὶ πότε ὅλη τὴν περιοχὴ τῆς κνήμης. Πρέπει ἐπίσης νὰ τυλίγετε ὅλα τὰ γειτονικά μέρη ἀπὸ τὴ μια καὶ τὴν ἄλλη πλευρά, ὅπως υποδείξαμε προηγουμένως, νὰ μὴν πιέζετε πολὺ δυνατὰ καὶ νὰ χρησιμοποιεῖτε πολλοὺς ἐπιδέσμους. Ἀκόμα καλύτερο εἶναι νὰ δώσετε στὸν τραυματία ἐλλέβορο σὲ ποτό τὴν ἴδια μέρα ἢ τὴν ἐπομένη. Ὁ ἐπίδεσμος ἀφαιρεῖται τὴν τρίτη μέρα καὶ ζανατοποθετεῖται.

Περὶ ἀγμῶν|11

Ἔτερον· ἐλλέβορος μέλας ὡς λειότατος ἐπιπάσσεται, ἕως ἂν τι τοῦ ὑγροῦ ἐνέη καὶ νεμομένου· ἐπίδωσις δὲ ἢ αὐτὴ, ἢ περὶ ἐπὶ τοῖσιν ἐμπλάστοισιν.

Ἄλλο: πασπαλίζετε με φιλοτριμμένο μαῦρο ἐλλέβορο, σὲ περίπτωση που ὑπάρχει κάποιον ὑπόλειμμα ὑγροῦ ἢ κάποιον διάβρωση. Ὁ ἐπίδεσμος εἶναι ὁ ἴδιος ὅπως καὶ γιὰ τις ἄλλες οὐσίες που μεταχειριζόμαστε ὡς καταπλάσματα.

Περὶ ἐλκῶν|17

Ἦν δὲ ἀνωτέρω ἢ ἡ κονδύλωσις, τῷ κατοπτῆρι σκέπτεσθαι, καὶ μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τοῦ κατοπτῆρος· διοιγόμενος γὰρ ὀμαλύνει τὴν κονδύλωσιν, ξυναγόμενος δὲ πάλιν δείκνυσιν ὀρθῶς. Ἀφαιρέειν δὲ χρή, ἐλλεβόρω μέλανι ὑπαλείφοντα τὸν δακτύλιον· ἔπειτα τριταῖον οἶνω κλύζειν αὐστηρῶ.

Ἄν τὸ κονδύλωμα βρίσκεται ψηλότερα, πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσετε με τὸ ὀρθοσκόπιο, προσέχοντας νὰ μὴ ἐξαπατηθεῖτε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄργανο· γιὰτί, ὅταν ἀνοίγει, δείχνει τὸ κονδύλωμα ὀμαλό, ἐνῶ ὅταν κλείνει, τὸ δείχνει ὅπως εἶναι. Πρέπει ν' ἀφαιρεῖτε τὸ κονδύλωμα, ἀλείφοντας τὸ ἀπευθυσμένο με μαῦρο ἐλλέβορο. Ἐπειτα, τὴν τρίτη μέρα, θὰ τὸ καθαρίσετε με στυφὸ κρασί.

Περὶ αἰμορροῖδων|5

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ἐλλέβορος.

Περὶ ἀρθρῶν|63

Ἦν δὲ ἐξαρθρήσαντα ἔλκος Στὰ ἐξαρθρήματα που τὰ οστά

ποιησάμενα ἐξίσχη, ἐώμενα ἀμείνω, ὥστε δὴ μὴ ἀπαιωρέεσθαι, μηδ' ἀπαναγκάζεσθαι. Ἴησις δὲ, πισσηρῆ, ἢ σπλήνεσιν οἴνηροῖσι θερμοῖσιν (ἄπασι γὰρ τουτέοισι τὸ ψυχρὸν κακὸν), καὶ φύλλοισιν· χειμῶνος δὲ, εἰρίοισι ῥερυπωμένοισι τῆς σκέπης εἵνεκα· μὴ καταπλάσσειν, μηδὲ ἐπιθεῖν· δῖαιτα λεπτή. Ψῦχος, ἄχθος πουλὺ, πίεξις, ἀνάγκη, σχήματος τάξις· εἰδέναι μὲν οὖν ταῦτα πάντα ὀλέθρια. Μετρίως δὲ θεραπευθέντες, χωλοὶ αἰσχυρῶς· ἦν γὰρ παρὰ πόδας γένηται, πούς ἀνασπᾶται καὶ ἦν πη ἄλλη, κατὰ λόγον. Ὅστεα οὐ μάλα ἀφίστανται· μικρὰ γὰρ ψιλοῦται, περιωτειλοῦται λεπτῶς. Τουτέων τὰ μέγιστα κινδυνωδέστατα, καὶ τὰ ἀνωτάτω. Ἐλπίς δὲ μούνη σωτηρίας, ἐὰν μὴ ἐμβάλλη, πλήν τὰ κατὰ δακτύλους, καὶ χεῖρα ἄκρην· ταῦτα δὲ, προειπέτω τοὺς κινδύνους· ἐγχειρέειν ἐμβάλλειν ἢ τῇ πρώτῃ, ἢ τῇ δευτέρῃ· ἦν δὲ μὴ, πρὸς τὰς δέκα· ἤκιστα τεταρτάϊα· ἐμβολὴ δὲ, οἱ μοχλίσκοι· ἴησις δὲ, ὡς κεφαλῆς ὀστέων, καὶ θέρμη· ἐλλεβόρω δὲ καὶ αὐτίκα ἐπὶ τοῖσιν ἐμβαλλομένοισι βέλτιον χρῆσθαι. Τὰ δ' ἄλλα, εὖ εἰδέναι δεῖ, ὅτι, ἐμβαλλομένων, θάνατοι· τὰ μέγιστα καὶ τὰ ἀνωτάτω μάλιστα καὶ τάχιστα. Πούς δὲ ἐκβάς, σπασμὸς, γάγγραινα· καὶ ἦν ἐμβληθέντι ἐπιγένηται τι τουτέων, ἐκβάλλοντι ἐλπίς, εἴ τις ἄρα ἐλπίς· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν χαλῶντων οἱ σπασμοί, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐντεινόντων.

τραυματίζουν τὴ σάρκα καὶ βγαίνουν ἐξω, εἶναι προτιμότερο ν' αφήσουμε τὰ πράγματα ὅπως εἶναι, χωρὶς βέβαια τὰ μέρη νὰ κρέμονται πρὸς τὰ κάτω οὔτε νὰ εἶναι πολὺ κοντὰ τὸ ἓνα στο ἄλλο.

Θεραπεία: αλοιφή ἀπὸ κερὶ καὶ πίσσα ἢ ἐπιθέματα με ζεστὸ κρασί (τὸ κρῦο εἶναι βλαβερό σε ὅλες τούτες τὶς κακώσεις) καὶ φύλλα· τὸν χειμῶνα μαλλί με τὸ φυσικὸ τοῦ λίπος γιὰ τὴν προφύλαξη τῶν μερῶν οὔτε καταπλάσματα οὔτε ἐπίδεσμος· ελαφρὴ δῖαιτα. Τὸ κρῦο, ἡ μεγάλη δυσφορία, ἡ πίεση, ἡ αναγκαστικὴ κίνηση, οἱ διάφορες θέσεις τοῦ σώματος, ὅλα τούτα, πρέπει νὰ ξέρουμε, εἶναι καταστροφικά. Ἀν ἡ θεραπεία γίνῃ σωστὰ, [οἱ τραυματίες σώζονται, ἀλλά] μένουν κουτσοὶ καὶ παραμορφωμένοι: ἂν ἡ βλάβη εἶναι στο πόδι, τὸ πόδι συρρικνώνεται· ἂν ἡ βλάβη εἶναι ἀλλοῦ, ἡ συρρίκνωση εἶναι ἀνάλογη.

Τὰ οστά δὲν ἀπολεπίζονται σχεδὸν καθόλου, γιὰτὶ ἀπογυμνώνονται ελάχιστα καὶ καλύπτονται ἀπὸ λεπτὴ κρουστά. Ὁ κίνδυνος εἶναι πάρα πολὺ μεγάλος γιὰ τὰ πιο χοντρά κόκαλα κι ὅσα βρίσκονται πολὺ κοντὰ στον κορμό. Ἡ μόνη ἐλπίδα σωτηρίας εἶναι νὰ μὴ γίνῃ ἀνάταξη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δάχτυλα καὶ τὰ οστά τοῦ ἀκροῦ χεριοῦ. Πρέπει νὰ προειδοποιούμε γιὰ τοὺς κινδύνους που ἐγκυμονεῖ ἡ ἀνάταξη στα σημεῖα τούτα- τὴν ἀνάταξη θὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν πρώτη ἢ τὴν δευτέρη μέρα- διαφορετικὰ πρέπει νὰ περιμένουμε μέχρι τὴ δέκατη- θ' ἀποφύγουμε ἰδιαίτερα τὴν τέταρτη. Τρόποι ἀνάταξης: με μοχλοὺς. Θεραπεία: ἴδια με τὴν ἀναπροσαρμογὴ τῶν κρανιακῶν καταγμάτων ζέστη· καλύτερα εἶναι νὰ χορηγήσουμε ἐλλέβορο, ἀμέσως μόλις κάνουμε τὴν ἀνάταξη. Ἀν ἡ ἀνάταξη ἐπιχειρηθεῖ στα ἄλλα οστά, πρέπει νὰ τὸ γνωρίζουμε καλά, ὁ θάνατος εἶναι πιο σίγουρος καὶ πιο γρήγορος, ὅσο πιο μεγάλα εἶναι τὰ

κόκαλα κι όσο πιο κοντά βρίσκονται στον κορμό.

Στο εξάρθημα του ποδιού με έξοδο των οστών από το δέρμα, παρουσιάζονται σπασμοί και γάγγραινα· αν παρατηρηθούν τα συμπτώματα τούτα ύστερα από την ανάταξη, η μόνη ελπίδα σωτηρίας, αν υπάρχει, είναι να εξαρθρώσουμε πάλι το μέλος· οι σπασμοί οφείλονται όχι στο χαλάρωμα αλλά στο τέντωμα των μελών.

Μοχλικός|33

Χορίων κάθαρσις, ἦν ὑπερέχη· ἐλλέβορον πρὸς τὰς ῥίνας προστιθέναι, ὥστε πτάρνουσθαι καὶ ἐπιλαμβάνειν τὰς ῥίνας τῆς πταρνυμένης καὶ τὸ στόμα.

Για την εξαγωγή των υπολειμμάτων του υστερού, βάζουμε ελλέβορο στη μύτη, ώστε να προκαλέσουμε φτέρνισμα, κρατώντας τη μύτη και το στόμα της γυναίκας κλειστά την ώρα που φτερνίζεται.

Επιδημιών το δεύτερον|25

Καὶ ἐς νεφρὸν ὀδύνη βαρεῖη, ὅταν πληρῶνται σίτου, ἐμέουσί γε φλέγμα, ὅταν δὲ πλεονάζωσιν αἱ ὀδύνη, ἰώδεα· καὶ ῥῆους μὲν γίνονται, λύονται δὲ, ὅταν σίτου κενωθῶσιν· ψαμμία τε πυρρὰ ὑφίσταται, αἱματῶδες τε οὐρέουσιν· νάρκη μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν ἔλινύειν οὐ συμφέρει, ἀλλὰ γυμνάσια· μὴ ἐμπίπλασθαι· τοὺς νέους ἐλλεβορίζειν, ἰγνύην τάμνειν, οὐρητικοῖσι καθαίρειν, λεπτῦναι καὶ ἀπαλῦναι.

Και τον ισχυρό πόνο στα νεφρά, που προκαλεί η πλήρωση του στομάχου με τροφή, ακολουθεί εμετός φλέγματος, ενώ, όταν οι πόνοι είναι έντονοι, ακολουθεί εμετός από ουσίες στο χρώμα της σκουριάς. Οι πόνοι τούτοι αδυνατίζουν και εξαφανίζονται, όταν επακολουθήσει κένωση. Μένει κατακάθι από κιτρινοκόκκινη άμμο, και τα ούρα είναι αιματόχροα. Ο μηρός μουδιάζει από την πλευρά του πονεμένου νεφρού. Δεν ωφελεί να μένει ο ασθενής ακίνητος, αλλά να γυμνάζεται και να μην τρώει υπερβολικά· οι νέοι πρέπει να καθαρίζονται με ελλέβορο, να υποβάλλονται σε αφαίμαξη από την ἰγνύα, να καθαρίζονται με διουρητικά, ν' αδυνατίζουν και να μαλακώνουν.

Επιδημιών το ἑβδομον|5

Κεδμάτων, τὰς ἐν τοῖσιν ὡσὶ φλέβας σχάζειν Λαγνεῖη τῶν ἀπὸ φλέγματος νούσων ὠφέλιμον. Θερμοκοιλίοισιν ἰσχυρὰ ποτὰ ἢ βρωτὰ, ταρακτικά. Μελαίνης χολῆς, ὡς ὅμοιον, αἰμορροῖδι. Τὰς ἐπαυξέας νούσους, μίξις Ψύξις τὰ κατὰ κοιλίην σκληρύνει·

Για τη συρροή υγρών στα κάτω μέρη του σώματος πρέπει ν' ανοίγονται οι φλέβες κοντά στ' αφτιά. Η συνουσία είναι ωφέλιμη στις αρρώστιες που οφείλονται σε συρροή φλέγματος. Τα δυνατά ποτά και φαγητά προκαλούν διαταραχές σε όσους έχουν ζεστή

μίξις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα σκληρύνει. Ἐλλέβορον πιόντα θᾶσσον καθαίρειν ἢν θέλης, λούειν ἢ φαγεῖν. Τὸ αἷμα ἐν ὕπνῳ εἴσω μᾶλλον φεύγει. Ῥίγος ἀπὸ τῆς ἄνω κοιλῆς, πῦρ δὲ ἀπὸ τῆς κάτω μᾶλλον. Ἐπισπασμὸς, πνεύμων, ξηρὸν καῦμα, ὑπέρινον ἰσχυαίνει καὶ ὕπνος πουλὺς. Ψυχρότατον βρῶμα, φακοὶ, κέγχροι, κολοκύνται. Ἐλκεα ἐκφύουσιν, ἢν ἀκάθαρτος ἐὼν πονήσῃ. Γυνή, αἶξ, ἐλατήριον ἢ σίκυον ἄγριον βεβρωκυῖαι, καὶ παιδίοισι κάθαρσις. Ἐνθέρμῳ βρωθὲν, ἔσωθεν ψύξις, ἔξωθεν πόνος, ἡλίω, πυρὶ, ἐσθῆτι, ὥρη θερινῇ· τῷ δὲ ἐναντίῳ ὡς ἐναντίως βρώματα τὰ μὲν ταχέως κρατέεται, τὰ δὲ βραδέως.

κοιλιά. Για τη μαύρη χολή οι αιμορροΐδες η κάτι παρόμοιο . Σε αρρώστιες που χρονολογούνται από την παιδική ηλικία, η συνουσία. Το κρύο προκαλεί δυσκοιλιότητα, όπως και η συνουσία. Αν θέλετε να επιταχύνετε την κένωση σε κάποιον που πίνει ελλέβορο, παραγγείλετε λουτρό ή φαγητό. Το αίμα κυκλοφορεί περισσότερο στο εσωτερικό του σώματος κατά τη διάρκεια του ύπνου. Το ρίγος αρχίζει από το στομάχι, ενώ ο πυρετός μάλλον από τα έντερα. Εισπνοή, πνεύμονας, ξερή θερμότητα , παρατεταμένος ύπνος ανακουφίζουν αυτόν που έχει υποβληθεί σε πλήρη κάθαρση. Πολύ δροσερή τροφή είναι η φακή, το κεχρί και το αγγούρι. Πληγές παρουσιάζονται, αν κάποιος επιδοθεί σε ασκήσεις, χωρίς να έχει υποστεί κάθαρση. Μια γυναίκα και μια κατσίκα, αν έχουν φάει καθάρσιο ή αγριοκολοκύθα, καθαρίζονται οι ίδιες αλλά και τα παιδιά τους. Για τις θερμές ιδιοσυγκρασίες υπάρχουν πολλές δροσιστικές τροφές, εξωτερική ταλαιπωρία από τον ήλιο, τη φωτιά, τα ρούχα και το καλοκαίρι· για τις αντίθετες ιδιοσυγκρασίες ισχύουν τα αντίθετα. Άλλες τροφές χωνεύονται γρήγορα και άλλες αργά.

Επιδημιών το έβδομον|15

Νοῦσοι αἱ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς γινόμεναι· ὅταν πλήρης γένηται ἡ κεφαλὴ καὶ τύχη ὑπὸ τινος τούτων διαθερμανθεῖσα, νάρκη ἴσχει τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐρέει συχνὰ, καὶ τὰ ἄλλα πάσχει ἄπερ ὑπὸ στραγγουρίης· οὗτος ἡμέρας ἐννέα ταῦτα πάσχει, καὶ ἢν μὲν ῥαγῆ κατὰ τὰς ῥῖνας ἢ κατὰ τὰ ὦτα ὕδωρ καὶ βλέννα, ἀπαλλάττεται τῆς νούσου, καὶ παύεται τῆς στραγγουρίης, οὐρέει τε ἀπόνως καὶ πουλὺ καὶ λευκὸν ἐς τὰς εἴκοσιν ἡμέρας, καὶ ἢ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀδύνη ἐκλείπει, καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἐσορῶντι κλέπτεται οἱ ἢ αὐγῇ, καὶ δοκέει τὸ ἥμισυ τῶν προσώπων ὀρᾶν.

Ασθένειες που προέρχονται από το κεφάλι: Όταν το κεφάλι γεμίσει και τύχει να θερμανθεί από κάποια αιτία από τούτες, παρουσιάζονται μούδιασμα του κεφαλιού και συχνουρία και εκδηλώνονται τα ίδια συμπτώματα όπως και στη στραγγουρία. Τα συμπτώματα τούτα διαρκούν εννιά μέρες και, αν σημειωθεί καταρροή νερού και βλέννας στη μύτη ή στα αφτιά, αρχίζει η αποκατάσταση της υγείας του ασθενούς, σταματά η στραγγουρία, η ούρηση γίνεται χωρίς δυσκολία και αποβάλλονται πολλά και λευκά ούρα για είκοσι μέρες, ο πονοκέφαλος σταματά, αλλά από τα μάτια χάνεται

Οὗτος τεσσαρακοσταῖος ὑγιῆς παντελῶς γίνεται· ἐνίοτε δὲ πολλοῖς ὑπανεστρεψεν ἢ νοῦσος ἐβδόμῳ ἔτει ἢ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ· καὶ τὸ δέρμα οἱ παχύνεται τῆς κεφαλῆς, καὶ ψαυόμενον ὑπεῖκει, καὶ ἀπ' ὀλίγων σιτίων ἀπαλὸς καὶ εὐχρὸς φαίνεται, καὶ ἀκούει οὐκ ὀξέα. Ὅταν οὕτως ἔχοντι ἐπιτύχῃς ἀρχομένῳ τῆς νοῦσου πρόσθεν ἢ ῥαγῆναι κατὰ τὰς ῥίνας τὸ ὕδωρ καὶ κατὰ τὰ ὦτα, καὶ ἔχη αὐτὸν ἢ περιωδυνίῃ, ἀποξυρήσαντα χρῆ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, περιδέοντα περὶ τὸ μέτωπον τὸν ἀσκὸν τὸν σκύτινον, ὕδατος ἐμπιπλῶντα ὡς ἂν ἀνέχηται θερμότητος, ἔῃν αὐτὸν χλιαίνεσθαι, καὶ ἐπὶν ἀποψυχθῆ, ἕτερον ἐγγέειν· ἦν δὲ ἀσθενῆ, παύεσθαι, καὶ διαλιπὼν αὔθις ποιέειν ταῦτα ἔστ' ἂν χαλάσῃ ἢ περιωδυνίῃ· καὶ ἦν ἢ κοιλίῃ μὴ ὑποχωρή, ὑποκλύσαι αὐτὸν, καὶ πιπίσκοντα τῶν οὐρητικῶν μελίκρητα διδόναι ἐπιπίνειν ὕδαρέα· καὶ θαλπέσθω ὡς μάλιστα· ῥοφανέτω δὲ τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης λεπτόν. Ἦν δὲ ἢ γαστήρ μὴ ὑποχωρή, λινόζωστιν ἐψήσας ἐν ὕδατι, τρίβων, διηθέων τὸν χυλὸν, συμμίσγειν ἴσον τοῦ ἀπὸ τῆς πτισάνης χυλοῦ καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς λινόζωστιος, καὶ μέλι ὀλίγον παραμίσγειν ἐς τὸν χυλόν· τοῦτον ῥοφάνειν τρεῖς τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον μελιχρὸν, ὕδαρέα, λευκὸν, ὀλίγον ἐπὶ τῷ ῥοφήματι. Ἐπὶν δὲ οἱ ῥαγῆ κατὰ τὰς ῥίνας τὰ βλεννώδεα, καὶ οὐρέη παχὺ, καὶ τῆς ὀδύνης ἀπηλλαγμένος ἔη τῆς κεφαλῆς, τῷ ἀσκῷ μηκέτι χρῆσθω, ἀλλὰ λουόμενος πολλῶ θερμῷ πινέτω τὰ διουρητικὰ καὶ μελίκρητα ὕδαρέα· καὶ τὰς μὲν πρῶτας ἡμέρας κέγχρον λειχέτω, καὶ κολοκύντην ἐσθιέτω ἢ τεῦτλα τρεῖς ἡμέρας· ἔπειτα σιτίοισι χρῆσθω ὡς μαλθακωτάτοισι καὶ διαχωρητικωτάτοισι, προστιθεῖς ὀλίγον αἶν τῶν σιτίων. Ἐπὶν δὲ

το φως καὶ ὁ ἀσθενῆς νομίζει πως βλέπει τὸ μισὸ μέρος τῶν προσώπων.

Ἡ ἀσθένεια θεραπεύεται ἐντελῶς στὶς σαράντα μέρες, ἀλλὰ μερικές φορές παρουσιάζει υποτροπὴ τὸν ἑβδομὸ ἢ τὸν δέκατο τέταρτο χρόνο. Τὸ δέρμα τοῦ κεφαλοῦ διογκώνεται καὶ, ὅταν τὸ ἀκουμπῆσει κανεῖς υποχωρεῖ καὶ ὁ ἀσθενῆς τρώγοντας λίγο παχαίνει καὶ αποκτὰ ροδαλὸ χρῶμα καὶ ἡ ἀκοή τοῦ ἐξασθενίζει. Ἐτσι ὅταν περιέλθει στὴν κατάσταση τούτη στὸ ξεκίνημα τῆς ἀσθένειας, πρὶν παρουσιαστοῦν καταρροή νεροῦ ἀπὸ τὴ μύτη καὶ τὰ ἀφτιά καὶ ὀξεῖς πόνοι, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ξυριστεῖ τὸ κεφάλι καὶ νὰ τοποθετηθεῖ στὸ μέτωπο τοῦ ἀσθενοῦς δερμάτινος ἀσκὸς γεμάτος με νερό, ὅσο πιο ζεστό μπορεῖ νὰ τὸ ανεχτεῖ, καὶ νὰ μείνει ἐκεῖ μέχρι νὰ τὸν ζεστάνει καὶ, ὅταν κρυώσει, νὰ ἀντικατασταθεῖ τὸ νερό με ἄλλο, ζεστό.

Ἐάν ὁ ἀσθενῆς ἔχει ἐξαντληθεῖ, πρέπει νὰ διακοπεῖ ἡ θεραπευτικὴ αὐτὴ ἀγωγή καὶ στὴ συνέχεια νὰ ἐπαναληφθεῖ, μέχρι νὰ σταματήσουν οἱ πόνοι. Καὶ ἀν δὲν ἔχει γίνει κοιλιακὴ κένωση οὔτε οὐρήση, πρέπει νὰ γίνει κλύσμα καὶ νὰ χορηγηθοῦν διουρητικὰ στὸν ἀσθενή καὶ νὰ πιεῖ ἐπιπλέον νερόμελο· πρέπει ἐπίσης νὰ εἶναι ὁ ἀσθενῆς ὅσο γίνεται πιο ζεστός καὶ νὰ πίνει ελαφρὸ χυμὸ ἀπὸ κριθάρι. Ἐάν δὲν προκληθεῖ ἀφόδευση, πρέπει, ἀφοῦ βραστεῖ σε νερό σκαρόχορτο, κοπανιστεῖ καὶ σουρωθεῖ, νὰ ἀναμειχθοῦν σε ἴσες ἀναλογίες ὁ χυμὸς ἀπὸ κριθάρι καὶ ὁ ζωμὸς ἀπὸ τὸ σκαρόχορτο καὶ νὰ προστεθεῖ στὸ παρασκεύασμα λίγο μέλι· τὸ ρόφημα τούτο πρέπει νὰ χορηγεῖται τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα στὸν ἀσθενή καὶ ἐπιπλέον νὰ δίνεται λίγο λευκὸ κρασί, νερωμένο καὶ ἀνακατωμένο με μέλι.

Ὅταν γίνει καταρροή τῆς βλέννας ἀπὸ τὴ μύτη καὶ ὁ ἀσθενῆς ἀποβάλλει πηχτὰ οὐρά καὶ σταματήσουν οἱ

τεσσαράκοντα ἡμέραι διέλθωσι, καθίσταται γὰρ μάλιστα ἡ νοῦσος ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ, καθήρας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν πρότερόν οἱ φάρμακον δοῦς κάτω κάτω· ἔπειτα, ἦν ὥρη ἔη τοῦ ἔτεος, ὀρόν μεταπίσαι ἐπτὰ ἡμέρας· ἦν δὲ ἀσθενήση, ἐλάσσονας· ἦν δὲ ὑποστρέψη ἡ νοῦσος, πυριάσας αὐτὸν ὄλον, ἕς αὔριον δοῦναι ἐλλέβορον πίνειν· κἄπειτα διαλείπειν ὅσον ἂν σοι δοκῆ χρόνον, καὶ τότε τὴν κεφαλὴν καθήρας, κατωτερικὸν δοῦς φάρμακον, καῦσον τὴν κεφαλὴν ἐσχάρας ὀκτώ, δύο μὲν παρὰ τὰ ὦτα, δύο δ' ἐν τοῖσι κροτάφοισι, δύο δὲ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐν τῇ κοτίδι, δύο ἐν τῇ ῥινὶ παρὰ τοὺς κανθούς· τὰς φλέβας καίειν δὲ τὰς μὲν παρὰ τὰ ὦτα, ἔστ' ἂν παύσωνται σφύζουσαι· τοῖσι δὲ σιδηρίοισι σφηνίσκους ποιησάμενος, διακαίειν πλαγίας τὰς φλέβας. Ταῦτα ποιήσαντι ὑγιεῖ ἐγγίνεται.

πονοκέφαλοι, δὲν χρειάζεται πλέον ο ασκός, ἀλλὰ πρέπει ο ἄρρωστος να κάνει λουτρά με πολύ και ζεστό νερό και να πίνει διουρητικά και νερόμελο αραιωμένο με νερό· και τις πρώτες μέρες πρέπει να γλείφει κεχρί και να τρώει κολοκύθα ἢ τεύτλα για τρεις μέρες· στη συνέχεια πρέπει να καταναλώνει όσο το δυνατόν πιο μαλακή τροφή και τέτοια που να διευκολύνει την κοιλιακή κένωση, τρώγοντας ολοένα και περισσότερο. Όταν περάσουν σαράντα μέρες, γιατί τόσοσ χρόνος ως επί το πολύ απαιτείται για την υποχώρηση της ασθένειας, πρέπει να καθαριστεί το κεφάλι, πριν να χορηγηθεί καθαρτικό. Αργότερα, αν η εποχή είναι κατάλληλη, πρέπει να πίνει τυρόγαλο για επτά μέρες ἢ, εάν εξαντληθεί ο οργανισμός του, για λιγότερες. Αν η ασθένεια παρουσιάσει υποτροπή, πρέπει να κάνει ολόκληρος ατμόλουτρο και την επομένη μέρα να πει ἐλλέβορο· ὕστερα, αφού γίνει διακοπή της θεραπείας για όσο χρόνο θεωρηθεί απαραίτητο, πρέπει να καθαριστεί το κεφάλι, να χορηγηθεί καθαρτικό, και να γίνουν στο κεφάλι με καυτηριασμό ὀκτώ ἐσχάρες, δύο κοντά στα αφτιά, δύο στους κροτάφους, δύο στο πίσω μέρος του κεφαλιού ἐκατέρωθεν της κορυφῆς και δύο στη μύτη κοντά στις γωνίες των ματιών πρέπει να καυτηριαστούν οι φλέβες που βρίσκονται κοντά στα αφτιά, μέχρι να σταματήσουν να χτυπούν. Με τη χρήση σιδερένιων σφηνοειδῶν εργαλείων πρέπει να γίνει καυτηρίαση πλάγα των φλεβών . Αν εφαρμοστούν όλα τα παραπάνω, ο ασθενής θεραπεύεται.

Περὶ νοῦσων το δεῦτερον|12

Ἄλλος· φύεται ἐκ πλαγίου τοῦ χόνδρου ἐν ἄκρῳ οἶον καρκίνια· πάντα δὲ ταῦτα καίειν χρή· ὅταν δὲ καύσης, ἐπιπάσαι τοῦ ἐλλεβόρου· ἐπὴν δὲ σαπῆ, καθαίρειν τῷ ἄνθει τῷ σὺν τῷ μέλιτι· ἀλθίσκειν δὲ τῷ

Ἄλλος πολύποδας: Σχηματίζονται στην ἄκρη των πλαγίων του χόνδρου εἶδη καρκινιδίων ὅλα τούτα πρέπει να καυτηριαστούν και μετά την καυτηρίαση να πασπαλιστούν με ἐλλέβορο· ὅταν σαπίσουν, πρέπει να

μολίβδω.

γίνει καθαρισμός με μείγμα από άνθος χαλκού και μέλι και να προστεθεί στο τέλος μόλυβδος.

Περί νούσων το δεύτερον|37

Ἐτέρη νοῦσος, ἣτις καλέεται φθόη· βήξ ἔχει, καὶ τὸ πτύσμα πολλὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ ἐνίοτε ῥηϊδίως ἀναβήσεται, καὶ τὸ πῦον οἶον χάλαζα, καὶ διατριβόμενον ἐν τοῖσι δακτύλοισι σκληρὸν καὶ κάκοδμον γίνεται· ἡ δὲ φωνὴ καθαρὴ καὶ ἀνώδυνος, καὶ οἱ πυρετοὶ οὐ λαμβάνουσι, θέρμη δὲ ἐνίοτε, ἄλλως τε καὶ ἀσθενής. Τοῦτον χρὴ ἐλλέβορον πιπίσκειν καὶ φάκιον, καὶ εὐωχέειν ὡς μάλιστα, ἀπεχόμενον τῶν ὀριμέων καὶ κρεῶν βοείων καὶ χοιρείων καὶ οἰείων, καὶ γυμνάζεσθαι ὀλίγα καὶ περιπατέειν, καὶ ἀπὸ σιτίων ἐμέτοισι χρῆσθαι, καὶ λαγνείης ἀπέχεσθαι. Αὕτη ἡ νοῦσος γίνεται ἐπτὰ ἔτα ἢ ἐννέα· οὗτος ἦν ἐξ ἀρχῆς θεραπευθῆ, ὑγιῆς γίνεται.

Ἄλλη ἀσθένεια ἡ ὁποία ὀνομάζεται φθίση· Παρουσιάζεται βήχας καὶ τὰ πτύελα εἶναι πολλὰ καὶ ὑδαρὴ καὶ μερικές φορές ἡ ἀπόχρεμψη γίνεται με ευκολία, τὸ πῦον μοιάζει με κόκκους χαλαζίου καὶ, ὅταν τριφτεῖ με τὰ δάχτυλα, γίνεται σκληρὸ καὶ ἀναδίδει δυσάρεστη οσμή· ὁ ἀνθρωπος μιλά με καθαρὴ φωνὴ καὶ χωρὶς πόνου· δὲν παρουσιάζονται συνήθως πυρετοί, ἀλλὰ μόνον κάπου κάπου ἀνεβαίνει πυρετός καὶ ὁ ἀσθενής αισθάνεται ἐξαντλημένος. Ὅταν συμβεῖ κάτι τέτοιο, πρέπει νὰ πίνει ἐλλέβορο καὶ ζωμὸ φακῆς καὶ νὰ τρώει ὅσο γίνεται περισσότερο, ἀποφεύγοντας τις καυτερές τροφές καὶ τὸ βοδινό, τὸ χοιρινό καὶ τὸ ἀρνίσιο κρέας, νὰ γυμνάζεται λίγο, νὰ περπατάει, νὰ καταναλῶνει τροφές που προκαλοῦν ἐμετό καὶ νὰ μὴ συνουσιάζεται. Ἡ ἀσθένεια τούτη διαρκεῖ ἐπτὰ ἢ ἐννιά χρόνια καὶ, ἀν ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή ἐφαρμοστεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ που θα ἐκδηλωθεῖ ἡ νόσος, ὁ ἀνθρωπος γίνεται καλὰ.

Περί νούσων το δεύτερον|49

Πλεύμονος νοῦσος· τὸ σίαλον παχὺ καὶ λιγνυῶδες βήσεται, καὶ ἡ χροίη μέλαινα καὶ ὑποιδαλέη, καὶ ὀδύνη λεπταὶ ὑπὸ τὸ στήθος καὶ ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας, καὶ δυσελκέες γίνονται. Ἦσσον δ' ἐπικίνδυνος τοῦ ἐτέρου οὔτος, καὶ ἐκφυγγάνουσι πλέονες. Τοῦτον χρὴ ἐλλέβορον πιπίσκειν καὶ αὐτὸν καὶ τοῖσι φακίοισι μίσγοντα, καὶ ἐγγέειν ἐς τὸν πλεύμονα, καὶ θυμιά, καὶ εὐωχέειν ἀπεχόμενον κρεῶν βοείων καὶ οἰείων καὶ χοιρείων καὶ λαχάνων ὀριμέων, ὃ τι μὴ ὀριγάνω ἢ θύμβρη· καὶ περιπάτοισι χρῆσθω· ἐξ ἡοῦς δὲ πρὸς αἶψος ὀδοιπορεῖν νῆστιν· ἔπειτα πίνειν τῶν φύλλων ἐπ'

Ἀσθένεια τοῦ πνεύμονα: Ἀποβάλλεται με τὸν βήχα πηκτό καὶ σκουρόχρωμο σάλιο, μελανιάζει τὸ δέρμα καὶ πρήζεται ελαφρὰ, ἐμφανίζονται ελαφροὶ πόνοι κάτω ἀπὸ τὸ στήθος καὶ τὶς ὠμοπλάτες καὶ ἡ ἐπούλωση πληγῶν γίνεται με δυσκολία. Ἡ ἀσθένεια τούτη δὲν εἶναι τόσο ἐπικίνδυνη ὅσο ἡ προηγούμενη καὶ οἱ περισσότεροι που προσβάλλονται ἀπὸ τούτη γλιτώνουν. Πρέπει νὰ πίνει ὁ ἀσθενής ἐλλέβορο σκέτο ἢ ἀναμειγμένο με ζωμὸ φακῆς, νὰ γίνονται ἐγγύσεις στὸν πνεύμονα καὶ εἰσπνοές ὑδρατμῶν νὰ τρώει καλὰ ὁ ἀσθενής, ἀποφεύγοντας τὸ βοδινό τὸ ἀρνίσιο καὶ τὸ χοιρινό

οἴνω ἐπιπάσσοντα κεκρημένω· τὸ δὲ λοιπὸν σιτίοισι χρῆσθω τοῖσιν εἰρημένοισιν.

κρέας και τα καυτερά λαχανικά, εκτός από τη ρίγανη ή το θρούμπι, να περπατάει και να κάνει νηστικός το πρωί περίπατο σε ανηφορικό δρόμο και έπειτα να πίνει κρασί νερωμένο στο οποίο έχουν αναμειχθεί διάφορα φυτά· και να καταναλώνει τέλος, τις τροφές που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Περί νούσων το δευτερον|52

Φλέγμα λευκόν· οἰδέει ἅπαν τὸ σῶμα λευκῶ οἰδήματι, καὶ ἡ γαστήρ παχέη ψαυομένη, καὶ οἱ πόδες καὶ οἱ μηροὶ οἰδέουσι καὶ αἱ κνήμαι καὶ ἡ ὄσχη, καὶ ἀναπνεῖ ἀθρόον, καὶ τὸ πρόσωπον ἐνερευθές, καὶ τὸ στόμα ξηρὸν, καὶ δίψα ἴσχει, καὶ ἐπὴν φάγη, τὸ πνεῦμα πυκνὸν ἐπιπίπτει· οὗτος τῆς αὐτῆς ἡμέρης τοτὲ μὲν ῥάων γίνεται, τοτὲ δὲ κάκιον ἴσχει. Τούτῳ ἦν μὲν ἡ γαστήρ ταραχθῆ αὐτομάτη ἀρχομένης τῆς νούσου, ἐγγυτάτῳ ὑγιῆς γίνεται· ἦν δὲ μὴ ταραχθῆ, φάρμακον διδόναι κάτω, ὑφ' οὗ ὕδωρ καθαρεῖται, καὶ θερμῶ μὴ λούειν, καὶ πρὸς τὴν αἰθρίην κομίζειν, καὶ τὴν ὄσχην ἀποτύπτειν, ἐπὴν πίμπρηται· σιτίοισι δὲ χρῆσθω ἄρτω καθαρῶ ψυχρῶ καὶ τεύτλῳ καὶ σκορπίοισιν ἐφθοῖσι καὶ σελάχεσι καὶ κρέασι τετριμμένοισι μηλείοισιν ἐφθοῖσι· τῷ δὲ ζωμῶ ὡς ἐλαχίστῳ, καὶ ψυχρὰ πάντα, καὶ μὴ γλυκέα μηδὲ λιπαρὰ, ἀλλὰ τετριμμένα καὶ ὀξέα καὶ δριμέα, πλὴν σκοροῦδος ἢ κρομούου ἢ πράσου· ὀρίγανον δὲ καὶ θύμβρην πολλὴν ἐσθίειν, καὶ οἶνον ἐπιπίνειν οἰνώδεα, καὶ ὀδοιπορέειν πρὸ τοῦ σιτίου. Ἦν δ' ὑπὸ τῶν φαρμάκων οἰδίσκηται, κλύζειν, καὶ τῷ σιτίῳ πιέζειν καὶ περιπάτοισι καὶ ἀλουσίῃ· φάρμακα δὲ ὡς ἐλάχιστα δοῦναι, ἄνω δὲ μὴδ' ἔμπροσθεν ἢ τὰ οἰδήματα κατέλθῃ ἐς τὸ κάτω· ἦν δὲ ἰσχυροῦ ἤδη ἐόντος πνίγμα ἐν τοῖσι στήθεσιν ἐγγίνηται, ἐλλέβορον δὸς πιέειν, καὶ τὴν κεφαλὴν καθῆραι, κάπειτα κάτω πῖσαι. Ἦ δὲ νοῦσος μάλιστα διακρίνει

Λευκοφλεγμασία: Σε ὅλο το σῶμα παρουσιάζεται λευκὸ οἰδημα και με την ψηλάφηση διαπιστώνεται ὅτι ἔχει διογκωθεῖ ἡ κοιλία· πρήζονται τα κάτω ἄκρα των ποδιῶν, οἱ μηροί, οἱ κνήμες και το ὄσχεο, ὁ ασθενὴς ἀναπνεῖ γρήγορα, τὸ πρόσωπο του κοκκινίζει, νιώθει στεγνὸ τὸ στόμα του και κυριεύεται ἀπὸ δίψα- μετὰ τὸ φαγητὸ αυξάνεται ἡ ταχύπνοια και αισθάνεται ὁ ἄνθρωπος τὴν ἴδια μέρα πότε καλύτερα και πότε χειρότερα.

Ὅταν ἐκδηλωθῶν τέτοια συμπτώματα, ἀν παρουσιαστοῦν κοιλιακὲς διαταραχὲς ἀμέσως μόλις ἐκδηλωθεῖ ἡ ἀσθένεια, ὁ ασθενὴς γίνεται καλὰ σε σύντομο χρονικὸ διάστημα· εἰδᾶλλως, πρέπει να χορηγηθεῖ στον ἄρρωστο καθαρτικὸ, με τὴν ἐπενέργεια του οἰοῦ ἀποβάλλεται τὸ νερὸ· δὲν πρέπει ὁ ασθενὴς να κάνει θερμὰ λουτρά, ἀλλὰ να μεταφερθεῖ σε εὐαερό και δροσερὸ χῶρο· πρέπει ἐπίσης να τρυπηθεῖ τὸ ὄσχεο, ἀν ἔχει πρησθεῖ. Εἶναι ἀπαραίτητο να καταναλώνει ὁ ἄρρωστος ψωμί καθαρὸ και κρῦο, τεύτλα, βραστοὺς σκορπιούς, σελάχια, κρέας ἀρνιοῦ βρασμένο και λιωμένο και να πίνει ὅσο τὸ δυνατόν πολὺ λίγο ἀπὸ τὸν ζωμὸ τους· ὅσα τρώει να εἶναι κρῦα, να μὴν εἶναι γλυκὰ οὔτε λιπαρὰ και να ἔχουν λιωθεῖ, να εἶναι ξινὰ και καυτερά, ἀποφεύγοντας μόνον τὸ σκόρδο, τὸ κρεμμύδι και τὸ πράσο· να τρώει ἐπίσης ρίγανη και θρούμπι σε μεγάλες ποσότητες, να πίνει δυνατό κρασί και να περπατᾶ πρὶν τὸ γεῦμα.

έν ούδενί.

Αν με τη λήψη των καθαρτικών ο ασθενής πρήζεται περισσότερο, πρέπει να του κάνουν κλύσματα, να εφαρμοστεί κατάλληλη δίαιτα, ώστε να αποβληθεί η υγρασία του σώματος του, να περπατάει και να μην κάνει λουτρά· να του χορηγούνται όσο το δυνατόν πιο λίγα καθαρτικά και καθόλου εμετικά, πριν το πρήξιμο κατεβεί χαμηλότερα. Αν, ενώ έχει υποχωρήσει το πρήξιμο, ο άνθρωπος νιώθει στο στήθος να πνίγεται, πρέπει να πίνει ελλέβορο, να γίνει κάθαρση στο κεφάλι του και έπειτα να προκληθεί αφόδευση. Η ασθένεια τούτη συνήθως δεν κρίνεται σε κανέναν.

Περί νούσων το δεύτερον|71

Τέτανος· οί τέτανοι ὅταν ἐπιλάβωσιν, αἱ γένυες πεπήγασιν ὡς ξύλα, καὶ τὸ στόμα διοίγειν οὐ δύναται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δακρῦουσὶ τε καὶ ἰλλαίνονται, καὶ τὸ μετάφρενον πέπηγε, καὶ τὰ σκέλεα οὐ δύναται συνάγειν, ὁμοίως οὐδὲ τὸ χεῖρε, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρεύθει, καὶ σφόδρα ὀδυνᾶται, καὶ ὁκόταν ἀποθνήσκων μέλλη, ἀνεμέει διὰ τῶν ῥινῶν καὶ τὸ πῶμα καὶ τὸ ῥόφημα καὶ τὸ φλέγμα. Οὗτος τριταῖος ἢ πεμπταῖος ἢ ἑβδομαῖος ἢ τεσσαρεσκαίδεκαταῖος ἀπόλλυται· ταύτας δὲ διαφυγὼν ὑγιῆς γίνεται. Τούτῳ διδόναι καταπότια, πέπερι καὶ ἐλλέβορον μέλανα, καὶ ζωμὸν ὀρνιθειῶν πίονα θερμὸν, καὶ πταρμούς ἰσχυροὺς καὶ πολλοὺς ἐμποιέειν, καὶ πυριᾶν· ὁκόταν δὲ μὴ πυριῆται, τὰ χλιάσματα προστιθέναι ὑγρὰ καὶ λιπαρὰ ἐν κύστεσι καὶ ἀσκίοισι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ πρὸς τὰ ὀδυνώδεα, καὶ ἀλείφειν θερμῶ καὶ πολλῶ καὶ πολλάκις.

Τέτανος: Ὄταν κάποιος προσβληθεῖ ἀπὸ τέτανο, τα σαγόνια του γίνονται σκληρὰ σαν ξύλα και δεν μπορεί να ανοίξει το στόμα του, δακρῦζουν τα μάτια του και αλληθωρίζουν, δεν λυγίζει η σπονδυλική στήλη και δεν μπορούν να σμίξουν τα πόδια ούτε και τα χέρια, κοκκινίζει το πρόσωπο, πονάει πολύ ο ἄρρωστος και, λίγο πριν πεθάνει, αποβάλλει ἀπὸ τη μύτη τα υγρά που έχει πιει, τους ζωμούς και φλέγμα. Ο θάνατος ἐπέρχεται την τρίτη ἢ πέμπτη ἢ ἑβδομη ἢ δέκατη τέταρτη μέρα· αν ὁμως περάσει ο ασθενής αυτό το χρονικό διάστημα, γίνεται καλά. Ὄταν περιέλθει κάποιος στην κατάσταση τούτη, πρέπει να του χορηγηθῶν καταπότια ἀπὸ πιπεριά και μαύρο ἐλλέβορο, καθὼς και λιπαρὸς ζεστός ζωμός ἀπὸ κοτόπουλο, να προκληθῶν δυνατὰ και πολλὰ φτερνίσματα και να γίνουν ατμόλουτρα· αν δεν γίνουν ατμόλουτρα, πρέπει να τοποθετηθῶν σε ὅλα τα μέρη του σώματος, και κυρίως στα σημεία που ὑπάρχει πόνος, ζεστὰ ἐπιθέματα υγρά και λιπαρὰ σε κύστεις και ασκούς και να γίνονται συχνὰ ἐπαλείψεις με ζεστὴ και ἀφθονη αλοιφή.

Περί νούσων το τρίτον|12

Ἀπὸ δὲ νεφρίτιδος ἐπιλαμβάνει ἥδε ἢ νοῦσος μεγάλη τῶν φλεβῶν τῶν κοίλων, αἱ τείνουσιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρὰ τῆς σφαγᾶς διὰ τῆς ράχιος ἕς τὸ σφυρὸν τὸ ἐκτὸς τοῦ ποδὸς καὶ ἕς τὸ μεταξὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου. Τὸ δὲ νόσημα γίνεται μὲν ἀπὸ φλέγματος καὶ χολῆς, ὁκόταν ἕς τῆς φλέβας συρρηῆ· αἱ δὲ φλέβες αὗται αἱματὸς εἴσι πλήρεις· ἦν οὖν τί παρέλθη ἀλλοῖον ἕς αὐτᾶς, νοσοῦσι. Τάδε οὖν πάσχει· ἦν ἐπὶ τὰ δεξιὰ νοσῆ, ἄρχεται τὴν ὀδύνην παρέχουσα ἐκ τῆς κοτυληδόνος τοῦ ἰσχίου κατ' ἀρχᾶς· ὁκόσω δ' ἂν πλείων χρόνος προίη καὶ ἀπομηκύνηται, ἢ τὴν ὀδύνη ὀξυτέρη καὶ κατέρχεται κατωτέρω, καὶ ὁκόταν ἕς τὸ σφυρὸν ἀφίκηται τὸ ἐκτὸς τὸν ποδὸς καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου, ἄρχεται πάλιν ἕς τὴν κεφαλὴν ἔρχεσθαι, καὶ ὁκόταν ἐν τῇ κεφαλῇ στή τὸ ἄλγος, πιέζει ἰσχυρῶς, καὶ δοκέει ὁ ἄνθρωπος διαρρηγνυσθαι τὴν κεφαλὴν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ φλέγματος πληροῦνται καὶ τὸ πᾶν σῶμα. Τοῦτον, ὅταν οὕτως ἔχη, ἐλατήριον πίσαι ἢ θαψίης ρίζαν ἢ ἐλλέβορον ἢ ὀπὸν σκαμμωνίης· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ταυτὰ προσφέρειν, ἃ καὶ τοῖσι πρόσθεν. Ἦν δὲ μὴ ὑπὸ ταύτης τῆς θεραπείης παύηται, γάλακτι παχύνας καύσαι κάτω τὴν ὠμοπλάτην τὴν δεξιὴν τέσσαρας ἐσχάρας, καὶ ἕς τὴν κοτυλίδα τὸν ἰσχίου τοῦ δεξιοῦ τρεῖς, καὶ ὑπὸ τὸν γλουτὸν δύο, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μηροῦ δύο, καὶ ὑπὲρ τοῦ γούνατος μίην, καὶ ὑπὲρ τοῦ σφυροῦ μίην. Οὗτος, ἦν οὕτω καυθῆ, οὐκ ἀφήσιν οὔτε ἄνω οὔτε κάτω τὴν νοῦσον διαχωρέειν. Ἦν δὲ κοῦ ἢ ὀδύνη φθῆ ραγεῖσα, ἦν μὲν στηρίξη ἕς τὸ σκέλος πρὶν ἢ καυθῆναι, χωλὸς ἔσται· ἦν δὲ ἕς τὴν κεφαλὴν, κωφὸς ἢ τυφλός· ἦν δὲ ἕς τὴν κύστιν, προχωρέει ἅμα τῷ οὔρῳ αἵματος μάλιστα τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ἄλλὰ χρή, ἦν ἕς τὴν κύστιν

Μετά από νεφρίτιδα παρουσιάζεται η μεγάλη ασθένεια των κοίλων φλεβῶν που απλώνονται από το κεφάλι κατά μήκος του λαιμοῦ και της ράχης μέχρι τον αστράγαλο στην εξωτερική πλευρά του ποδίου και ανάμεσα στο μεγάλο δάκτυλο. Η ασθένεια τούτη προκαλείται από το φλέγμα και τη χολή όταν τούτα συρρεύσουν στις φλέβες. Οι φλέβες τούτες είναι γεμάτες αίμα και αν εισχωρήσει σ' αυτές κάτι διαφορετικό, νοσοῦν. Τα συμπτώματα είναι τούτα: Αν ο ἄρρωστος νοσεί από τη δεξιὰ πλευρά, ο πόνος παρουσιάζεται στην αρχή στην κοιλότητα της λαγόνας. Ὅσο περνάει ο καιρός και παρατείνεται η ασθένεια, ο πόνος γίνεται οξύτερος και κατεβαίνει προς τα κάτω. Ὅταν φτάσει στον αστράγαλο από την έξω μεριά του ποδίου και ανάμεσα στο μεγάλο δάκτυλο, αρχίζει πάλι να ανεβαίνει προς το κεφάλι. Ὅταν ο πόνος φτάσει στο κεφάλι, είναι πολύ ισχυρός και ο ἄνθρωπος νομίζει ότι σχίζεται το κεφάλι του και τα μάτια και ὅλο το σῶμα γεμίζουν φλέγμα. Ὅταν αὐτή είναι η κατάσταση του αρρώστου, πρέπει να του δώσεις να πιει καθαρικό ἢ ρίζα θαψίας ἢ ἐλλέβορο ἢ χυμὸ σκαμμωνίας. Μετά την κάθαρση πρέπει να του δώσεις τα ἴδια που δίνονται και στις προηγούμενες περιπτώσεις. Αν η νόσος δεν θεραπευτεῖ με την αγωγή τούτη πρέπει αφοῦ τον παχύνεις με γάλα να δημιουργήσεις με καυτηρίαση τέσσερις ἐσχάρες στο κάτω μέρος της δεξιᾶς ὠμοπλάτης, τρεις στην κοιλότητα της δεξιᾶς λαγόνας, δύο κάτω από τον γλουτό και δύο στο μέσο του μηροῦ, μία πάνω από το γόνατο και μία πάνω από τον αστράγαλο. Αν η καυτηρίαση γίνει με τον τρόπο τούτο, δεν αφήνει την αρρώστια να προχωρήσει οὔτε προς τα πάνω οὔτε προς τα κάτω. Αν ο πόνος ξεσπάσει σε ἓνα σημεῖο πρὶν

ραγή, διδόναι τὰ αὐτὰ φάρμακα, ἃ καὶ τῷ στραγγουριώντι· καὶ ἦν κοῦ ἄλλη ἢ ὀδύνη στή, καύσαι· καίειν δὲ χρῆ τὰ μὲν σαρκώδεα σιδηρίοισι, τὰ δὲ ὀστώδεα καὶ νευρώδεα μύκησι. Πλὴν τάδε πρότερον τούτων χρῆ ποιῆσαι· ἦν κατ' ἀρχᾶς τῇ νούσω παραγένη, εἰς μὲν τὸ ποτὸν χρῆ διδόναι οἶνον λευκὸν Μένδαιον ὑδαρέστερον ὡς πλεῖστον μεθ' ἡμέρην, καὶ μεθυσκέσθω ἄχρις ἂν αἰμορραγήσῃ κατὰ τᾶς ρίνας· ὁκόταν δὲ ἄρξηται, ἕαν ρυῖναι ἡμέρας τὸ ἐλάχιστον δέκα καὶ τρεῖς· ὅταν δὲ αὗται αἷ ἡμέραι διέλθωσι, μηκέτι μεθυσκέσθω, μηδὲ ὅταν ἄρξηται ἄπαξ ρεῖν· πινέτω μέντοι ὀλίγω πλείονα τὸν οἶνον ἐπὶ σιτίω, ὅπως ἂν ρέῃ τὸ αἷμα. Ἦδη δὲ τισι παυσάμενου τοῦ αἵματος, ἐρράγη ἕς τὴν κύστιν καὶ ἐχώρησεν αἷμα καὶ πύα· ἦν γοῦν ραγή, διδόναι τὰ αὐτὰ φάρμακα, ἃ καὶ τῷ στραγγουριώντι, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οἴνου διδόναι πλεόν πειν. Οὗτος οὕτω μελετώμενος καὶ τὰ σιτία προσφερόμενος διαχωρητικὰ καὶ τὰ ὄψα, τάχιστα ὑγιῆς ἔσται· ἢ δὲ νοῦσος χαλεπή.

γίνει ἡ καυτηρίαση, ἀν ἐντοπιστεῖ στο πόδι ὁ ἄρρωστος θα μείνει κουτσός, ἀν παρουσιαστεῖ στο κεφάλι θα πάθει κώφωση ἢ τύφλωση. Ἀν παρουσιαστεῖ στην ουροδόχο κύστη θα αποβάλλει αἷμα μαζί με τὰ ούρα, στις περισσότερες περιπτώσεις για σαράντα μέρες. Ἀλλά πρέπει, ἀν ὁ πόνος ξεσπάσει στην κύστη, νὰ του δώσεις τὰ ἴδια φάρμακα που δίνεις σε κείνον που πάσχει ἀπὸ στραγγουρία καὶ ἀν ὁ πόνος ἐντοπιστεῖ κάπου αλλοῦ νὰ κάνεις καυτηρίαση. Πρέπει τὰ σαρκώδη μέρη νὰ καυτηριάσεις με σιδερένια εργαλεῖα καὶ τὰ οστεώδη καὶ τὰ νευρώδη με θερμοκαυστήρα με στρογγυλὴ ἀιχμή.

Πρὶν ἀπὸ τὴν καυτηρίαση πρέπει νὰ κάνεις τούτα: Ἀν παρακολουθεῖς τὸν ἄρρωστο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀρρώστιας, πρέπει νὰ του δίνεις νὰ πει λευκὸ κρασί τῆς Μένδης ἀραιωμένο καὶ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο γιὰ νὰ μεθύσει, μέχρι νὰ προκληθεῖ αἰμορραγία ἀπὸ τὰ ρουθούνια. Ὅταν αὐτὴ ἀρχίσει, θα ἀφήσεις τὸ αἷμα νὰ τρέξει τουλάχιστον δεκατρεῖς μέρες καὶ ὅταν περάσουν οἱ μέρες τούτες ὁ ἄρρωστος δὲν πρέπει νὰ μεθύσει πια, ὅπως δὲν πρέπει νὰ ξαναμεθύσει κι ἀπὸ τὴ στιγμὴ που θ' ἀρχίσει τὸ αἷμα νὰ ρεῖ. Πρέπει νὰ πίνει λίγο παραπάνω κρασί με τὴν τροφή του γιὰ νὰ ρεῖ τὸ αἷμα. Σε μερικὲς περιπτώσεις, ὅταν τὸ αἷμα σταματήσῃ, ξεσπάει στην κύστη καὶ παρουσιάζεται ἐκεῖ αἷμα καὶ πύον. Ἀν παρατηρηθεῖ τὸ ξέσπασμα τούτο, πρέπει νὰ του δώσεις τὰ ἴδια φάρμακα που δίνονται καὶ σε κείνον που πάσχει ἀπὸ στραγγουρία καὶ νὰ του δίνεις νὰ πίνει περισσότερο ἀπὸ τὸ ἴδιο κρασί. Με τὶς φροντίδες τούτες καὶ τρώγοντας δημητριακὰ καὶ φαγητὰ που νὰ βοηθοῦν τὶς κενώσεις θα γίνει πολὺ γρήγορα ὑγιῆς. Ἡ νόσος ὅμως εἶναι σοβαρὴ.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν|18

Ἄλλος ἴκτερος· οὗτος ἐπιλαμβάνει Ἄλλη μορφή ἴκτερου: Τούτος

χειμῶνος ἐν ὄρῃ ἐκ μέθης καὶ ρίγειος· ἄρχεται δὲ τοπρῶτον ρίγιος ἐπιλαμβάνειν, ἔπειτα καὶ πυρετὸς κατέχει· τὸ δὲ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι πήγνυται ἐν τῷ δέρματι. Τοῖσι δὲ δείκνυται ὅτι οὕτως ἔχει· πελιδὸν ἔστιν αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ ὑπόσκληρον, καὶ αἱ φλέβες διὰ τοῦ σώματος τέτανται ὡχραί· μέζονες δὲ καὶ παχυτεραι ἢ πρόσθεν εἰσί· τέτανται τὲ ὑπομελάντεραι καὶ ἄλλαι φλέβες, καὶ ἦν τάμνη τις τινὰ αὐτῶν, ρεύσεται τὸ αἷμα ὡχρόν, ἦν ὡχραὶ ἔωσιν αἱ φλέβες· ἦν δὲ μέλαιναί ἔωσι, μέλαν τὸ αἷμα ρεύσεται. Καὶ τὸ ἰμάτιον πρὸς τῷ σώματι προσκείμενον οὐκ ἀνέχεται ὑπὸ τοῦ κνημοῦ. Οὗτος πρόθυμός ἐστι πρὸς τὸ πορεύεσθαι καὶ φοιτην, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ τὰ σκέλεα ὑποφέρεται, καὶ διψῆ σφόδρα. Αὕτη ἢ νοῦσος οὕτω ἦσσαν της προτέρης θανασίμη· προέρχεται δὲ πλείω χρόνον, ἦν μὴ ἐν τῆσιν ἐπτὰ ἡμέρησιν ὑγιῆς γένηται· ἦν δὲ ἢ νοῦσος ἀπομηκύνηται καὶ γένηται ὄγδοος ἢ ἕννατος, συμπύπτει ἐς κλίνην, καὶ ἢ νοῦσος καὶ ἢ ἀλγηδῶν πιέζει μᾶλλον, καὶ ἀνίστασθαι οὐ δύναται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παραχρήμα φθείρονται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχη, κατ' ἀρχᾶς μὲν τῆς νούσου ἦν παραγένηται, ὅκοταν ἤδη αἱ ἐπτὰ ἡμέραι παρέλθωσιν, ἐλλέβορον πίσαι, τὴν δὲ κάτω κοιλὴν χυλῶ ὑποκαθήραι, ὡς ἐν τῷ πρόσθεν, καὶ τάλλα τὰ αὐτὰ δίδοναι φάρμακα. Διδόναι δὲ καὶ κανθαρίδας, ἄνευ πτερῶν καὶ κεφαλῆς, τέσσαρας τρίβων καὶ διεις οἴνω λευκῷ ἡμικοτυλιω, ἤδη δὲ καὶ μέλι παραχέαι ὀλίγον, εἴτα οὕτω δίδοναι πιεῖν· τοῦτο πινέτω δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρης. Προϊούσης δὲ τῆς νούσου λουτροῖσι καὶ πυριημασι θεραπεύειν· ἐσθιέτω δὲ ἄσσα προσίεται· οἶνον δὲ πινέτω λευκόν, αὐστηρόν, καὶ τάλλα τὰ αὐτὰ

παρουσιάζεται κυρίως τον χειμῶνα ἀπὸ μέθη καὶ κρύωμα. Στὴν ἀρχὴ παρουσιάζεται ρίγιος, στὴ συνέχεια καὶ πυρετός. Το ὑγρὸ που ὑπάρχει στο σῶμα πῆζει στο δέρμα. Καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τα ἐξῆς: Το σῶμα του ἀρρώστου εἶναι πελιδόνο καὶ κάπως σκληρό καὶ οἱ φλέβες ἀπλώνονται στο σῶμα ὡχρές, ἐνῶ εἶναι ἐπίσης μεγαλύτερες καὶ παχύτερες ἀπὸ πρὶν. Ἄλλες φλέβες ἔχουν πιο σκούρο χρῶμα. Ἀν γίνῃ τομὴ σε κάποια ἀπὸ αὐτὲς θα τρέξει αἷμα κίτρινο, ἀν οἱ φλέβες εἶναι ὡχρές, καὶ μαύρο ἀν οἱ φλέβες εἶναι μαύρες. Ο ἀρρώστος δὲν ἀνέχεται ρούχο πάνω στο σῶμα του ἐξαιτίας της φαγούρας. Εἶναι πρόθυμος νὰ περπατήσῃ καὶ νὰ πάει ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τα πόδια του δὲν τον κρατοῦν καὶ διψαίει πάρα πολύ. Ἡ ἀρρώστια τούτη δὲν εἶναι λιγότερο επικίνδυνο νὰ ἐπιφέρει τον θάνατο ἀπ' ὅτι ἡ προηγούμενη καὶ διαρκεῖ περισσότερο καιρὸ ἀν δὲν γίνῃ καλά ο ἀρρώστος μέσα σε ἐπτὰ μέρες. Ἀν ἡ ἀρρώστια παραταθεῖ καὶ μπεῖ ἡ ὄγδοη ἢ ἡ ἕνατη μέρα, ο ἀρρώστος πέφτει στο κρεβάτι καὶ ὑποφέρει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ τον πόνο, δὲν μπορεῖ νὰ σηκωθεῖ καὶ στις περισσότερες περιπτώσεις πεθαίνει στο διάστημα τούτο. Ὅταν αὕτη εἶναι ἡ κατάσταση του ἀρρώστου, ἀν τον ἀναλάβεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ της ἀρρώστιας, ὅταν περάσουν οἱ ἐπτὰ μέρες νὰ του δώσεις νὰ πιεῖ ἐλλέβορο καὶ νὰ προκαλέσεις μέτρια κάθαρση των ἐντέρων με χυλό, ὅπως στον ἀρρώστο της προηγούμενης περίπτωσης. Καὶ τα ἄλλα φάρμακα νὰ του δίνεις τα ἴδια. Νὰ του δίνεις καὶ κανθαρίδες, χωρὶς τα φτερά καὶ το κεφάλι· νὰ τρίβεις τέσσερις ἀπὸ αὐτὲς σε μισή κοτύλη λευκὸ κρασί καὶ προσθέτοντας λίγο μέλι νὰ του δίνεις νὰ το πιεῖ. Τούτο πρέπει νὰ πίνει δύο ἢ τρεῖς φορές τὴ μέρα. Καθὼς προχωρᾷ ἡ ἀσθένεια, πρέπει νὰ τον θεραπεύεις καὶ με λουτρά καὶ

προσφερέσθω ἄ καὶ τῇ πρόσθεν. Αὕτη ἢ νοῦσος χρονίη καὶ χαλεπή, ἢν μὴ κατ' ἀρχᾶς καλῶς μελετηθῆ.

ατμόλουτρα. Από φαγητά να τρώει ὅ,τι του αρέσει. Να πίνει λευκό στυφό κρασί και από τα άλλα να παίρνει τα ίδια ὅπως ο ασθενής της προηγούμενης περίπτωσης. Η αρρώστια τούτη είναι χρόνια και σοβαρή αν δεν γίνει καλή θεραπεία από την αρχή.

Περί των εντός παθῶν 16|36|195

Ἄλλος τύφος· γίνεται μὲν καὶ οὗτος διὰ τόδε, ὅκοταν ἢ χολή σαπίσεια μιγῆ τῷ αἵματι ἀνὰ τᾶς φλέβας καὶ τὰ ἄρθρα, καὶ ὅκοταν στή, οἴδημα ἀνίσταται μάλιστα μὲν ἐν τοῖσιν ἀρθροῖσι καὶ καταστηρίζεται, ἐνίστε δὲ καὶ ἐς τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα, καὶ ὀδύνας παρέχει ὀξείας· καὶ οἱ πολλοὶ ἐκ ταύτης τῆς νοῦσου χλωοὶ γίνονται, ὅκοταν ἀποληφθεῖσα ἐν τοῖσιν ἄρθροισιν ἢ χολή πωρωθῆ· ἢ δὲ ὀδύνη διαλείπουσα ἐπιλαμβάνει καὶ διὰ τριῶν ἡμερέων καὶ διὰ τεσσάρων. Τοῦτον, ὅκοταν ὤδε ἔχη, μελέτην οὕτως· ὅκοταν μὲν ἢ ὀδύνη ἔχη ἐν τῷ σώματι, χλιάσματα χρῆ ποιέειν καὶ προστιθέναι, ἐλαίω ὑπαλείψας· ὅκοταν δὲ ἀνή, δοῦναι αὐτῷ ἐλλέβορον πυριήσας πρόσθεν ἅπαν τὸ σῶμα· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ὀρρὸν αἰγὸς ἐψησας, δοῦναι πιεῖν δυὸ χοέας, παρὰ τὸν ἕτερον χοεα μέλι παραχέας, παρὰ δὲ τὸν ἕτερον ἄλας παραβαλῶν· εἶτα κύλικα παρὰ κύλικα παραλλάσσω πινέτω ἕως ἂν ἐκπίῃ ἅπαν· ἐς ἐσπέρην δὲ μετὰ τὴν κάθαρσιν φακῆς τρυβλίον ροφεέτω, καὶ τεύτλων τρυβλίον λιπαρῶν ἄλφιτα παραπάσας ἐκπιέτω, καὶ νεοσσοῦ ἀλεκτορίδος κρέας ἢ πελειάδος ἢ τρυγόνος ἢ οἴος ἢ ὑὸς πίονος τρωγέτω. Τὸν δὲ ἐλλέβορον δι' ἕκτης ἡμέρης διδόναι, καὶ ἢν κοὺ τῶν ἄρθρων ἀποιδίσκηται καὶ μὴ θέλη ἄφιστασθαι, σικύην προσβολῶν ἀφαιρέειν τὸν αἵματος, κατακεντῶν ἀκίδι τριγώνω ἐς τὰ γούνατα, ἢν ἐν τοῖσι γούνασιν ἐνὴ τὸ οἴδημα, τῶν δὲ

Ἄλλη μορφή τύφου: Τούτος προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀκόλουθη αἰτία: Ὄταν ἡ χολή σαπίσει και αναμειχθεῖ με το αἷμα στις φλέβες και τις αρθρώσεις και σταματήσει ἐκεῖ, παρουσιάζεται οἴδημα κυρίως στις αρθρώσεις και παραμένει ἐκεῖ, μερικές φορές πάλι παρουσιάζεται και στο υπόλοιπο σῶμα, και δημιουργεῖ οξείες πόνους. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὴν αρρώστια τούτη μένουν κουτσοί, ὅταν ἡ χολή παραμένει στις αρθρώσεις και πετρώσει. Ο πόνος εμφανίζεται με διαλείμματα τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ὄταν αὐτὴ εἶναι ἡ κατάσταση του αρρώστου, πρέπει να τον φροντίζεις ἔτσι: Ὄταν ο πόνος καταλαμβάνει το σῶμα του, πρέπει να ετοιμάζεις και να του βάζεις χλιαρὰ ἐπιθέματα, ἀφοῦ πρώτα του κάνεις ἐπαλείψεις με λάδι. Ὄταν περάσει ο πόνος, να του δώσεις ἐλλέβορο, ἀφοῦ προηγουμένως θερμάνεις ὅλο το σῶμα με ατμόλουτρο. Τὴν ἐπομένη να του δώσεις να πιει δύο χοεῖς βρασμένο τυρόγαλα ἀπὸ κατσῖκα, προσθέτοντας στον ἕνα χοεα μέλι και στον ἄλλο βάζοντας ἀλάτι. Να πίνει ἐναλλάξ ἀπὸ τις δύο κύλικες, μέχρι να ἀδειάσει το περιεχόμενο τους. Το βράδυ, μετὰ τὴν κάθαρση, να παίρνει μια κούπα φακὴ και μια κούπα λιπαρὰ τεύτλα, στα οποία θα ἔχεις ρίξει και ἀλεύρι. Να τρώει και κρέας ἀπὸ μικρὸ κοτόπουλο, ἢ περιστέρι ἢ τρυγὸνα ἢ ἀρνί ἢ χοιρινὸ παχύ. Ἐλλέβορο να του δίνεις κάθε ἕξι μέρες. Αν σε κάποια ἀπὸ τις αρθρώσεις το πρήξιμο παραμένει και δεν λέει να φύγει, να βάλεις βεντούζα

ἄλλων ἄρθρων μηδὲν κεντριώσης. Τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερέων σιτίον προσφερέσθω ἄρτον μὲν ὡς ὀπτότατον, μᾶζαν δὲ ψαιστήν ὡς μάλιστα· ὄψον δὲ ἐχέτω μάλιστα μὲν ὄρνιθα ὀπτήν ἄναλτον· εἰ δὲ μή, καὶ ἐφθὴν, ἐζωμευμένην, πλήν ἄνευ τυροῦ καὶ σησάμου καὶ ἄλός· ἴχθυσι δὲ χρεέσθω τοῖσι σαρκωδεστάτοισιν, ὀπτοῖσι δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖσι κρέασιν, ἢ ἐψῶν δι' ὀριγάνου παστά, ἐλαίω αὐτὰ ὑποχρίσας, οἶνον δὲ πινετω λευκόν, ἦν ξυμφέρη· εἰ δὲ μή, μέλανα· καὶ ἐν περιοδοῖσι ταλαιπωρετω δι' ἡμέρης καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ ὄρθριος, ὄρρον δὲ καὶ γάλα τὴν ὥρην πινέτω αἰεῖ· ἦν δὲ σοὶ δοκέη, καὶ ὄνειον γάλα διδόναι ἀφεψήσας. Καὶ ἦν ὑγιῆς γένηται, ἐν φυλακῇ αὐτὸν εἶναι τοῦ ψύχεος καὶ τοῦ πνίγεος, καὶ τῶν σιτίων μὴ λίην ἐμπιπλάσθω· κίνδυνος γὰρ αὐθις ὑποτροπιᾶσαι τὴν νοῦσον. Αὕτη τοιγαροῦν ἢ νοῦσος οὕτω θεραπευομένη ἐν ἑξήμησιν ὑγιῆς γίνεται· οὗτοι γὰρ κρίνουσιν, ἦν τέ θανάσιμος, ἦν τέ μή, ἦν καὶ παραχρήμα θεραπεύηται· πλήν ἢ νοῦσος χαλεπή, καὶ τοῖσι πλείστοισι συναποθνήσκει.

καὶ να αφαιρέσεις το αἶμα τρυπώντας με τριγωνική βελόνα τα γόνατα, αν το πρήξιμο είναι στα γόνατα· στις άλλες αρθρώσεις να μην τρυπήσεις.

Στις ενδιάμεσες μέρες να του δίνεις σταρένιο ψωμί πολύ ψημένο και κριθαρένιο ψωμί ζυμωμένο με μέλι και λάδι κυρίως. Από κρέατα να τρώει κυρίως ψητή κότα ανάλατη. Διαφορετικά βραστή, με ζουμί, χωρίς όμως τυρί, σουσάμι και αλάτι. Από ψάρια να τρώει εκείνα που έχουν το περισσότερο ψαχνό, ψητά όπως τα κρέατα ή βραστά πασπαλισμένα με ρίγανη και αλειμμένα με λάδι. Να πίνει λευκό κρασί, αν τον ωφελεί, διαφορετικά να πίνει μαύρο. Και να ασκείται πεζοπορώντας στη διάρκεια της μέρας και μετά το δείπνο και το πρωί και αν η εποχή είναι κατάλληλη να παίρνει συνέχεια τυρόγαλα και γάλα. Αν σου φαίνεται καλό, να του δίνεις και γαϊδουρίσιο γάλα αφού το ψήσεις. Όταν γίνει καλά να φυλάγεται από το κρύο και την πνιγηρή ζέστη και να μην τρώει υπερβολικές ποσότητες φαγητού. Γιατί υπάρχει κίνδυνος να υποτροπιάσει η ασθένεια. Με τη θεραπεία τούτη η ασθένεια εξαλείφεται μέσα σε ἑξήμηνες. Σε τούτο το διάστημα κρίνεται αν θα αποβεί θανατηφόρα ή όχι, ακόμη και αν η θεραπεία της αρχίσει αμέσως. Η νόσος τούτη είναι βαριά και ταλαιπωρεί τους περισσότερους ως τον θάνατο τους.

Περί των εντός παθῶν|41

Περί ἰσχιάδος· ἰσχιᾶς δὲ ἀπὸ τῶνδε τῶν ἀφορμῶν γίνεται μάλιστα τοῖσι πολλοῖσιν, ἦν εἰληθῆ ἐν τῷ ἡλίῳ πολὺν χρόνον καὶ τὰ ἰσχία διαθερμανθῆ καὶ τὸ ὑγρὸν ἀναξηρανθῆ ὑπὸ τοῦ καύματος τὸ ἐνεὸν ἐν τοῖσιν ἄρθροισιν. Ὡς δὲ ἀναξηραίνεται καὶ πῆγνυται, τότε μοὶ τεκμήριον ὁ γὰρ νοσέων στρέφεισθαι ἢ κινεῖν τὰ ἄρθρα οὐ δύναται ὑπὸ τῆς ἐν αὐτοῖσιν ἀλγηδόνος καὶ τὸν

Σχετικά με την ισχιαλγία: Η ισχιαλγία τις περισσότερες φορές προκαλείται από τις ακόλουθες αιτίες: Αν ο άνθρωπος καθίσει πολύ ώρα στον ήλιο και τα ισχία ζεσταθούν και από την υπερβολική θερμότητα ξεραθεί το υγρό που υπάρχει μέσα στις αρθρώσεις. Για το ότι ξεραίνεται και πήζει το υγρό η απόδειξη κατά τη γνώμη μου είναι τούτη: ο άρρωστος δεν μπορεί να στρέψει ή να κινήσει τις αρθρώσεις του από τον πόνο που

ξυμπεπηγέναι τοὺς σπονδύλους· ἀλγείει δὲ μάλιστα τὴν ὄσφυν καὶ τοὺς σπονδύλους τοὺς ἐκ πλαγίων τῶν ἰσχύων καὶ τὰ γούνατα· ἴσταται δὲ ἢ ὀδύνη ἐν τοῖσι βουβώσι πλεῖστον· χρόνον ἅμα καὶ τοῖσιν ἰσχύοισιν ὀξεῖη καὶ καυματώδης· κὴν τὶς αὐτὸν ἀνιστῆ ἢ μετακινήη, ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνης οἰμώζει ὀκόσον ἂν μέγιστον δύνηται· ἐνίοτε δὲ καὶ σπασμὸς ἐπιγίνεται καὶ ρίγος καὶ πυρετός· Γίνεται δὲ τὸ νοῦσημα ἀπὸ χολῆς· γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ φλέγματος καὶ ἀπὸ αἵματος, καὶ ὀδύνη παραπλήσιοι ἀπὸ πάντων τούτων τῶν νοσημάτων· καὶ ρίγος καὶ πυρετός ἐνίοτε ἐπιλαμβάνει βληχρός· Ἀλλὰ χρὴ ὧδε μελετῆν τὸν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ταύτην τὴν νοῦσον λαβόντα· ὑγραίνειν αὐτοῦ τὸ σῶμα τὴ πυριῆσει καὶ ἀπὸ τῶν σιτίων καὶ ἀπὸ τῶν ποτῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν διδομένων, διδόναι δὲ χλιαρὰ καὶ ὑγρά· ταῦτα δὲ πάντα ἐφθά· σίτω δὲ χρεέσθω μάζη μαλθακὴ ἀτρίπτω· οἶνον δὲ πινετω λευκὸν ὕδαρέα· καὶ τῷ σώματι ἡσυχίην ἐχέτω· ἦν δὲ καὶ δυνατός ἢ ἀνίστασθαι, ὀλίγα περιπατεέτω ἐκάστης ἡμέρης· καὶ μὴ ριγούτω, καὶ λουέσθω μὴ πολλῶ· Καὶ ὀκόταν σοὶ δοκῆ καλῶς ἔχειν καὶ ὑγρὸς εἶναι τὸ σῶμα, πυριῆσαι σφόδρα βληχρὴ τὴ πυριῆ· μάλλον γὰρ ἀνήσει καὶ ἀνυγρανεῖ τὸ συμπεπηγὸς ἐκ τῶν ἄρθρων εἴτα τὴ ὑστεραίῃ πίσαι τοῦ κνιδίου κόκκου· Ἦν δὲ μὴ ὠφελήση, κλύσαι τουτοῖσι χρὴ αὐτὸν· τρίβειν κυμίνον ἡμικοτύλιον, σικύην ἄτμητον τῶν μικρῶν καὶ στρογγύλων ξυγκόψας ἐν τῷ ὄλμῳ, καὶ σήσας ὡς λεπτότατον νίτρου ἐρυθροῦ Αἰγυπτίου τεταρτημόριον μνᾶς, ὀππήσας, τρίψας τὲ λείον, ταῦτα ἐμβάλλειν ἐς χυτρίδα, καὶ ἐγγέαι ἐλαίου κοτύλην, μέλιτος ἡμικοτύλιον, οἴνου λευκοῦ γλυκέος κοτύλην, καὶ σευτλίου χυλοῦ δυὸ κοτύλας· ταῦτα ἐψηῆν, ἕως ἂν σοὶ δοκῆ καλῶς ἔχειν τὸν πάχεος· εἴτα

νιώθει σ' αὐτές καὶ ἐπειδὴ οἱ σπόνδυλοι ἔχουν συνενωθεῖ· Πονάει κυρίως στη μέση καὶ στους σπονδύλους που βρίσκονται προς το πλάι των ισχύων καὶ στα γόνατα. Για μεγάλο διάστημα ισχυρὸς πόνος καὶ κάψιμο παρουσιάζονται στους βουβώνες καὶ στα ισχία ταυτόχρονα. Ἀν κάποιος σηκώσει ἢ μετακινήσει τὸν ασθενή, τούτος φωνάζει ἀπὸ τὸν πόνον ὅσο πιο δυνατὰ μπορεί. Μερικὲς φορές παρουσιάζεται καὶ σπασμὸς, ρίγος καὶ πυρετός. Τὸ νόσημα τούτο προκαλεῖται ἀπὸ τὴ χολή. Προκαλεῖται ἐπίσης ἀπὸ τὸ φλέγμα καὶ τὸ αἷμα καὶ οἱ πόνοι ὅλων τῶν νοσημάτων τούτων εἶναι, παραπλήσιοι. Μερικὲς φορές παρουσιάζεται καὶ ρίγος καὶ χαμηλὸς πυρετός.

Εκείνον που προσβλήθηκε ἀπὸ τὴν αρρώστια τούτη ἐπειδὴ κάθισε στὸν ἥλιο πρέπει νὰ τὸν θεραπεύεις ἐτσι: Νὰ υγραίνεις τὸ σῶμα τοῦ με ατμόλουτρα καὶ με τὶς τροφές, τὰ ποτὰ καὶ τὰ ἄλλα που τοῦ δίνεις, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ τὰ προσφέρεις χλιαρὰ καὶ υγρά. Πρέπει ἐπίσης ὅλα ὅσα τοῦ δίνεις νὰ εἶναι βρασμένα. Θα τρώει μαλακὸ ψωμί ἀπὸ κριθάρι χωρὶς νὰ τοῦ τὸ τρίβεις. Θα πίνει λευκὸ αραιωμένο κρασί καὶ θα αναπαύεται. Ἀν μπορεί νὰ σηκωθεί, θα περπατᾶει λίγο κάθε μέρα. Δεν πρέπει νὰ κρυώνει οὔτε νὰ πλένεται με πολὺ νερό. Ὄταν σου φαίνεται πως ἡ κατάσταση τοῦ εἶναι καλὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἔχει υγρασία, θα τὸν υποβάλλεις σε ατμόλουτρο σε χαμηλὴ θερμοκρασία. Με τούτον τὸν τρόπο θα χαλαρώσουν καὶ θα υγρανθοῦν ξανά καλύτερα οἱ αρθρώσεις που ἔχουν συνενωθεῖ. Τὴν ἐπόμενη μέρα νὰ τοῦ δώσεις νὰ πιεῖ σπόρον τῆς Κνίδου. Ἀν τούτο δεν τὸν ὠφελήσει, πρέπει νὰ τοῦ κάνεις κλύσμα με τὰ ἀκόλουθα: Θα τρίψεις μισὴ κοτύλη κύμινο, θα κοπανήσεις στὸ γουδί ολόκληρη μίαν αγριοκολοκύθα ἀπὸ τὶς μικρές καὶ στρογγυλές καὶ ἀφοῦ

διηθήσας δι' ὄθονιου, παραμίξαι αὐτοῖσι μέλιτος Ἀπτικοῦ κοτύλην, ἢν μὴ βούλη ξυνεψεῖν τὸ μέλι· ἢν δὲ μὴ ἔχησ' Ἀπτικόν, κοτύλην τοῦ καλλίστου παραμίξας ἐψηῆσαι ἐν θυεῖῃ· ἢν δὲ τὸ κλύσμα παχύτερον ἢ, παραχέαι οἴνου τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ πάχος τεκμαιρόμενος· ἐν τούτῳ κλύζειν. Εἴτα ἔην χρῆ μέχρι τριῶν ἡμερῶν καθαίρεσθαι· ἢν δὲ πλείονας ἡμέρας καθαίρηται, τὸν βοείου ἢ τοῦ αἰγείου γάλακτος τρεῖς κοτύλας δοῦναι ἐκπιεῖν· εἴτα τεύτλα λιπαρά, περίπαστα, ἐν ἀρτύμασιν ἄναλτα, δοῦναι ἐσθιεῖν. Ἐκ ταύτης οὖν τῆς νούσου πολλοὶ ἤδη χωλοὶ ἐγένοντο. Ἦν δὲ ἀπὸ χολῆς ἢ νοῦσος γενηται, πίσαι αὐτὸν ἐλλέβορον κάτω ἢ ὀπὸν σκαμμωνίας· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ππισάνης χυλόν, μέλι παραχέων, δυὸ τρυβλία δοῦναι ἐκροφέειν· τῆ δὲ ὑστεραίῃ ἢ τῆ τρίτῃ πυριήσας γάλακτι ὀνειῶ ἐφθῶ ὑποκαθήραι· ἔξ ἐσπέρην δὲ τεύτλου λιπαροῦ δυὸ τρυβλία ἐκφαγέτω ἄλφιτα παραπάσας· οἶνον δὲ πινέτω λευκόν, ὕδαρέα, γλυκὺν καὶ νῦν καὶ μετὰ τὴν τοῦ φαρμάκου κάθαρσιν. Ἦν δὲ ἀπὸ φλέγματος νοσέη, πίσαι αὐτὸν τοῦ κνιδίου κόκκου ἢ τοῦ ἵππόφω πυριήσας, μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν τὰ αὐτὰ χρῆ προσφέρειν καὶ ροφήματα καὶ ποτὰ καὶ γαλακτοποσίην· τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερῶν διαίτη χρεέσθω ὡς κουφοτάτῃ. Καὶ ἢν μὲν ὑπὸ τούτων ὠφελῆται· ἢν δὲ μὴ, καύσαι αὐτόν, τὰ μὲν ὀστώδεα μύκησι, τὰ δὲ σαρκώδεα σιδηρίοισι πολλὰς ἐσχάρας καὶ βαθείας. Ἦν δὲ ὑφ' αἵματος νοσέη, πυριῆσαι, καὶ σικύην προσβάλλειν, καὶ φλεβοτομέειν τὰς ἐν τῆσιν ἰγνύησι φλέβας· ἢν δὲ σοὶ δοκέη, καὶ τὸν κνιδίου κόκκου πίσαι αὐτόν· διαίτη δὲ χρεέσθω ὡς ξηρότατῃ· οἶνον δὲ μᾶλλον μὲν μὴ πινέτω· ἢν δὲ ἄρα καὶ πίνειν θέλη, ὡς ἐλάχιστον καὶ ὕδαρέστατον δίδου, καὶ περιπατεῖν

περάσεις ἀπὸ πολὺ φιλό κόσκινο ἓνα τέταρτο τῆς μνας κόκκινο νίτρο τῆς Αἰγύπτου, τὸ καβουρδίσεις καὶ τὸ ψιλοκοπανίσεις, θὰ βάλεις τούτα σὲ σκεῦος καὶ θὰ ρίξεις μία κοτύλη λάδι, μισή κοτύλη μέλι, μία κοτύλη λευκὸ κρασί γλυκὸ καὶ δύο κοτύλες χυμὸ ἀπὸ τεύτλα. Θὰ ψήσεις τὸ μείγμα μέχρι νὰ εἶναι ἐντάξει κατὰ τὴ γνώμη σου ἀπὸ ἀποψη πυκνότητος. Ἐπειτα θὰ τὸ σουρώσεις με πανί καὶ θὰ τὸ αναμείξεις με μία κοτύλη μέλι Αἰπτικής, ἀν δὲν θέλεις νὰ ψήσεις τὸ μέλι με τὰ υπόλοιπα. Ἀν δὲν ἔχεις μέλι Αἰπτικής, νὰ αναμείξεις μία κοτύλη ἀπὸ τὸ καλύτερο μέλι καὶ νὰ βράσεις τὸ μείγμα σὲ γουδί. Ἀν τὸ μείγμα γιὰ τὸ κλύσμα εἶναι πολὺ πηχτό, νὰ προσθέσεις ἀπὸ τὸ ἴδιο κρασί ποσότητα ἀνάλογη με τὴν πυκνότητα που θέλεις. Με τὸ μείγμα τούτο λοιπὸν θὰ κάνεις τὸ κλύσμα. Ἐπειτα θὰ ἀφήσεις τὴν κάθαρσιν νὰ διαρκέσει τρεῖς ἡμέρες. Ἀν διαρκεῖ περισσότερο, νὰ τοῦ δώσεις νὰ πιεῖ τρεῖς κοτύλες ἀγελαδινό ἢ κατσικίσιο γάλα. Ἐπειτα νὰ τοῦ δώσεις νὰ φάει λιπαρά τεύτλα, πασπαλισμένα, με καρκεύματα ἀλλὰ ὄχι ἀλάτι. Ἀπὸ τὴν ἀσθένεια τούτη πολλοὶ μένουσιν κουσοί.

Ἀν ἡ ἀσθένεια προκληθεῖ ἀπὸ τὴ χολή, νὰ τοῦ δώσεις νὰ πιεῖ ἐλλέβορο ἢ χυμὸ σκαμμωνίας. Μετὰ τὴν κάθαρσιν νὰ τοῦ δώσεις δύο κούπες ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι προσθέτοντας μέλι. Τὴν ἐπομένη ἢ τὴν τρίτη ἡμέρα νὰ τοῦ κάνεις ἀτμόλουτρο καὶ σὲ συνέχεια νὰ προκαλέσεις μέτρια κάθαρσιν με βρασμένο γαῖδουρίσιο γάλα. Τὸ βράδυ νὰ φάει δύο κούπες λιπαρά τεύτλα πασπαλισμένα με ἄλευρα. Νὰ πιεῖ λευκὸ κρασί γλυκὸ ἀραιωμένο σὲ νερό καὶ σὲ τὴν περίπτωση τούτη καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν με τὸ φάρμακο. Ἀν ἡ ἀρρώστια ἔχει προκληθεῖ ἀπὸ τὸ φλέγμα, θὰ τοῦ δώσεις σπύρο τῆς Κνίδου ἢ ἵππόφω, ἀφοῦ προηγουμένως τὸν υποβάλεις σὲ ἀτμόλουτρο. Μετὰ τὴν κάθαρσιν θὰ

ὀλίγα κέλευε· ἦν δὲ δυνατὸς ἦ, πλείστα. Ξυμφέρει δὲ καὶ τῷ ἀπὸ τὸν φλέγματος νοσέοντι τὰ τοιαῦτα ποιέειν. Ἦν δὲ μὴ δύνηται ἴστασθαι, ἐν τῇ κλίνῃ χρῆ περιφέρειν ὡς πνκνώτατα, ἀφ' οὗ ἂν νοσέη, καὶ ἅπαντα ὁμοίως, ὅκως ἂν ἐντὸς μὴ ξυμφυῆ ὁ χόνδρος· ἦν δὲ ξυμφυῆ καὶ τὰ ἄρθρα ξυμπαγή, πᾶσα ἀνάγκη χωλὸν γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἦν βούλη κλύσαι τὸν ἀπὸ τὸν αἵματος νοσέοντα, ὥστε αἷμα ἀπάγειν καὶ φλέγμα ἀπὸ τῶν ἰσχίων, τοίσιδε δεῖ κλύζειν· ἀλὸς δραχμίδα τρίψας, παραμίξαι ἐλαίου κοτύλην καὶ ἀπὸ κριθέων ἐφθῶν δυὸ κοτύλας, εἶτα οὕτω κλύζειν τοῦτον. Οὕτω μελετῶν τάχιστα ὑγία ποιήσεις· ἦ δὲ νοῦσος χαλεπὴ λίην ἐστὶ καὶ χρονίη.

του δώσεις τους ίδιους ζυμούς και τα ίδια ποτά και το ίδιο γάλα. Τις ενδιάμεσες μέρες θα πρέπει η διατροφή του να είναι όσο πιο ελαφρά γίνεται. Αν ωφεληθεί από τούτα, έχει καλώς. Αν όχι, να του κάνεις καυτηρίαση στα ο.στεώδη μέρη με θερμοκαυστήρα με στρογγυλή αιχμή και στα σαρκώδη με σιδερένιο εργαλείο, δημιουργώντας πολλές και βαθιές ε-σχάρες. Αν η αρρώστια έχει προκληθεί από το αίμα, θα του κάνεις ατμόλουτρο, θα του βάλεις βεντούζα και θ' ανοίξεις τις φλέβες των ιγνύων. Αν νομίζεις ότι είναι ωφέλιμο, θα του δώσεις και σπόρο της Κνίδου. Πρέπει να τρέφεται όσο το δυνατόν με ξηρές τροφές. Καλύτερα να μην πίνει κρασί. Αν, όμως, θέλει να πει, να του δίνεις όσο το δυνατόν λιγότερο και πάρα πολύ αραιωμένο. Να του ζητάς επίσης να περπατάει λίγο· αν έχει δυνάμεις, να περπατά πολύ.

Τούτα συμφέρει να κάνει και εκείνος που η αρρώστια του έχει προκληθεί από φλέγμα. Αν δεν μπορεί να σηκωθεί, πρέπει να τον γυρίζεις στο κρεβάτι του όσο πιο συχνά γίνεται, απ' όπου κι αν προέρχεται η αρρώστια του και σε όλες τις περιπτώσεις το ίδιο, ώστε να μη δημιουργηθεί σύμψυση των χόνδρων. Γιατί αν γίνει η σύμψυση και συνενωθούν οι αρθρώσεις, δεν υπάρχει περίπτωση να μη μείνει κουτσός ο άνθρωπος τούτος. Αν θέλεις να κάνεις κλύσμα σ' εκείνον που η αρρώστια του προέρχεται από το αίμα, ώστε να βγάλεις το αίμα και το φλέγμα από τα ισχία, πρέπει να του κάνεις το κλύσμα με τούτα: Θα τρίψεις μια δόση αλάτι, όσο πιάνει το χέρι σου, και θα το αναμείξεις με μία κοτύλη λάδι και δύο κοτύλες βρασμένο κριθάρι. Στη συνέχεια θα του κάνεις το κλύσμα με το μείγμα τούτο. Με τούτες τις φροντίδες θα τον κάνεις πολύ γρήγορα καλά. Η αρρώστια τούτη είναι πολύ σοβαρή και χρονιά.

Έλυμος**Panicum miliaceum L.****POACEAE**

Ρόος λευκός ἐν τῆσι γεραιτέρησι τῶν γυναικῶν μᾶλλον γίνεται ἢ ἐν τῆσι νεωτέρησι· ρόος πυρρὸς ἐν ἀμφοτέρησι· ρόος ἐρυθρὸς ἐν τῆσι νεωτέρησιν. Καὶ ρόος ἐρυθρὸς μὲν γίνεται ἐκ πυρετοῦ, μᾶλλον δὲ ἐκ τρωσμοῦ· γίνεται δὲ καὶ ἐξ ἀπολήψιος ἐπιμηνίων, ὅταν ἀποκλεισθέντα ἐξαπίνης καταρραγή· γίνεται δὲ καὶ ἐκ τόκων. Αἷμα ρεεὶ πάμπολυ, καὶ θρόμβοι ἐκπίπτουσι, καὶ ὀδύνη γίνεται τῶν κληίδων καὶ τῶν τενόντων, καὶ νάρκη τοῦ σώματος ἀπόψυξις τὲ τῶν σκελέων· ἐνίοτε δὲ καὶ ἤρρισε τοὺς ὀδόντας, ἦν πλέον ἢ τὸ αἷμα τὸ ἀπιόν, καὶ ἄναυδοὶ γίνονται, καὶ ἰδρῶς καταχεῖται πουλὺς· πρὸς δὲ τούτοις καρδιωγμοὶ τὲ γίνονται, καὶ περιψύξεις, καὶ πυρετοὶ ἀκρητόχολοι καὶ ἀλυσμῶδες, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρης πολλάκις ριγέουσι, καὶ αὔθις ἰδρούσι, καὶ ἄλλοτε μὲν ἀπὸ τῶν ἄνω χωρίων σπασμοὶ γίνονται σφισιν,

Ἡ λευκὴ ροὴ παρουσιάζεται περισσότερο στις μεγαλύτερες γυναίκες παρά στις νέες. Αντίθετα ἡ ερυθροκίτρινη ροὴ εκδηλώνεται καὶ στις δύο, ἐνῶ ἡ κόκκινη στις νεότερες. Ἡ τελευταία οφείλεται στον πυρετό, πιο πολὺ ὅμως σε αποβολή. Προέρχεται ἐπίσης καὶ ἀπὸ ἐπίσχεση των ἐμμηνων, ὅταν τούτα, μετὰ τὴν ἐπίσχεση τους ἐμφανίζονται ξαφνικά. Τέλος μπορεῖ να συμβεῖ καὶ μετὰ ἀπὸ τοκετό. Τρέχει ἀφθονο αἷμα, κυλοῦν θρόμβοι, πόνος προσβάλλει τις κλειδες καὶ τους τένοντες, παρουσιάζεται μούδιασμα στο σῶμα καὶ ψύξη στα πόδια. Κάποτε τρίζουν τα δόντια, ἀν το αἷμα τρέχει σε υπερβολικὴ ποσότητα, με ἀποτέλεσμα οἱ γυναίκες να χάνουν τὴ φωνή τους καὶ να καταλαμβάνονται ἀπὸ ἀφθονο ἰδρώτα. Επιπλέον εκδηλώνονται καρδιαλγία, γενικὲς ψύξεις καὶ πυρετός που συνοδεύεται ἀπὸ ἐμετό χολῆς καὶ μεγάλη δυσφορία. Πολλὲς φορές τὴν ἴδια

ἄλλοτε δὲ ἀπὸ τῶν κάτω, καὶ ἔς τοὺς
βουβῶνας ὀδύναι ὀξεῖαι ἐμπίπτουσι
καὶ ἰσχυραί, φοιτέουσιν ὡσπερ
ὠδῖνες· ἐνίοτε δὲ καὶ στραγγουρίη· καὶ
τὸ στόμα ξηρόν, καὶ δίψα πιέζει, καὶ ἡ
γλῶσσα τρηχειή, καὶ οἱ δάκτυλοι
ξυνελκονται τῶν ποδῶν οἱ μεγάλοι,
καὶ τᾶς γαστροκνημίας αἰεὶ τῷ μηρῷ
ξυντιταίνεται, καὶ τῆς ὀσφῦος
περιωδυνία, καὶ τῶν χειρῶν
ἀκρᾶσίη. Ὅκοταν δὲ τοιαῦτα γίνηται,
τότε καὶ τέτανοι φιλέουσι γίνεσθαι ἀπὸ
τῶν κληθῶν κατὰ τᾶς σφαγᾶς ἔς τᾶς
γνάθους καὶ τὴν γλῶσσαν, ἐκ δὲ τῶν
τοιουτέων ὀλίγω ὕστερον ὀπισθεν
ἀπὸ τῶν τενόντων κατὰ τὴν ράχιν, καὶ
ὧδε ἀπόλλυνται κατὰ βίην. Προλέγειν
οὖν δεῖ ἀρχομένων τῶν ρῶν, διαιτην
δὲ τόνδε τὸν τρόπον· πρῶτῳ μὲν
διδόναι πρὸς τοὺς ρόους φάρμακον
πίνειν, ὧν ἂν ἐγὼ γράψω, οὐδ' ἂν
δοκέη δεῖσθαι μάλιστα, διδόναι δὲ καὶ
τρὶς καὶ τετράκις· καὶ ἦν πουλὺ ἀπίη
τὸ αἷμα, διαιτην οὖν, ἦν μὲν ἀπύρετοι
ἔωσι, σιτίοισιν· ἦν δὲ πυρεταίνωσι,
ροφήμασιν. Ἔστι δὲ τῶν μὲν
ροφημάτων τάδε ἐπιτηδειότατα·
ἔλυμος, φακή, ἄλητον ἐφθὸν
σητάκιον, χόνδρος κάθεφθος
ροφητός, ζεῖα κάθεφθος· τῶν δὲ
πομάτων, πάλη ἀλφίτου ἐφ' ὕδατι, καὶ
τὰ κνήσματα τὰ ἀπὸ τῶν ἄρτων
κεκομμένα, καὶ ἄλφιτα προκῶνια
λεπτὰ βεβρεγμένα ἐν ὕδατι, ἐλλείχειν
ἄναλτα· τῶν δὲ σιτίων, ἄρτος ἔξοπτος
ἐν σποδιῇ· ὄψον δὲ λαγωῦ κρέας,
πελιάδος, φάσσης, καὶ ἐφθὰ καὶ ὀπτά,
ἐρίφου κρέας ὀπτόν, μηδενὶ
περιπεποιημένον, ἔς ὄξος ἐμβάπτων,
ἦπαρ ἐν σποδιῇ ὀπτόν αἰγὸς ἢ βοός,
ὧῶν ὀπτῶν λέκιθοι, τυρὸς ἄναλτος·
λαχάνων δὲ μηδὲ τίνος γεύεσθαι, μήτε
ἐφθῶν μήτε ὧμων, καὶ λουτρῶν
ἀπέχεσθαι, καὶ ἐπιδέειν τῷ χέρει εἰρίω
ρερυπωμένω στρέψαντα καὶ παχετὸν
ποιήσαντα ὑπὲρ τῶν ἀγκῶνων καὶ
τῶν ἰγνῶν ὑπὲρ τῶν γουνάτων, καὶ
σικύας ἀεῖρειν ἐπάρας μαζοὺς ὑπ'

μέρα ἐκδηλώνεται ρίγος καὶ ἐπειτα
εφίδρωση καὶ παρουσιάζονται
σπασμοὶ ἄλλοτε στα πάνω μέρη τοῦ
σώματος καὶ ἄλλοτε στα κάτω. Πόννοι
διαπεραστικοὶ καὶ ἐντονοὶ ἐντοπίζονται
στὴ βουβωνική χώρα, ποὺ μοιάζουν
με τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ. Κάποτε
παρουσιάζεται στραγγουρία. Το
στόμα εἶναι ξηρό, ἡ δίψα ἀνυπόφορη,
ἡ γλῶσσα τραχιά. Τα μεγάλα δάχτυλα
τῶν ποδιῶν συσπώνονται, καὶ το ἴδιο
συμβαίνει συνέχεια με τὴ
γαστροκνημία καὶ τὸν μηρό. Ἡ μέση
πονᾷ πολὺ καὶ τὰ χέρια εἶναι
ἀδύναμα. Ὅταν συμβοῦν αὐτά, τότε
ἐμφανίζονται συνήθως καὶ σπασμοὶ
τετανικής μορφῆς ἀπὸ τὶς κλείδες καὶ
τὴν περιοχὴ τῶν σφαγιτῶν φλεβῶν
ὡς τὶς γνάθους καὶ τὴ γλῶσσα, καὶ
ἐπειτα λίγο πρὸς τὰ πίσω, στους
τένοντες τῶν ραχιαίων μυῶν. Ἔτσι οἱ
γυναῖκες χάνουν τὴ ζωὴ τους
υποκύπτοντας στὴ βίαιη ἐκδήλωση
τῆς ἀρρώστιας.

Πρέπει, λοιπόν, νὰ κάνετε τὴν
πρόγνωση ἀπὸ τὴν ἐναρξη τῆς ροῆς
καὶ νὰ ρυθμίσετε τὴ δίαιτα με τὸν
ἀκόλουθο τρόπο: τὸ πρῶτῳ θὰ δίνετε
στὴ γυναῖκα φάρμακο γιὰ τὴν
καταπολέμηση τῆς ροῆς, ἀπὸ αὐτὰ
ποὺ θ' ἀναφέρω, ὅποιο θεωρήσετε
καταλληλότερο· ἡ γυναῖκα θὰ το
παίρνει τρεῖς καὶ τέσσερις φορές. Ἀν
τὸ αἷμα τρέχει σε μεγάλη ποσότητα,
νὰ τῆς δίνετε νὰ τρῶει στερεὰ τροφή,
με τὴν προϋπόθεση ὅτι εἶναι ἀπύρετη.
Ἀν ἔχει πυρετό, νὰ τῆς δίνετε ζωμούς.
Οἱ καταλληλότεροι ζωμοὶ εἶναι οἱ
ἀκόλουθοι: ἔλυμος, φακή, καλὰ
βρασμένο αλεύρι ἀπὸ σιτάρι τῆς ἴδιας
χρονιάς, βρασμένο πλιγούρι, ἀσπρο
σιτάρι καλὰ βρασμένο. Τα ποτὰ θὰ
εἶναι λεπτὸ κριθάλευρο σε νερό,
τρίμματα ψωμιοῦ, πρόσφατο, λεπτὸ
κριθάλευρο σε νερό, χωρὶς ἀλάτι.
Ἀπὸ τὶς τροφές με δημητριακά, ἡ
γυναῖκα θὰ καταναλῶνει ψωμί
ξεροψημένο στὴ χόβολη, καὶ ἀπὸ
φαγητὰ θὰ τρῶει κρέας λαγού,
περιστεριοῦ καὶ ἀγριοπερίστερου,

αυτέους, ἄλλοτε μὲν ἔς τὰ δεξιὰ,
ἄλλοτε δὲ ἔς τὰ λαῖα· ἦν δὲ δύσπνοια
γένηται· πρὸς τὴν πρόσβλησιν τῆς
σικύης, ἀφαιρέειν τὴν σικύην· αἷμα δὲ
μὴ ἀπάγειν· προσθέτοισι δὲ χρησθαι,
οἷσιν ἂν ἐγὼ γράψω τῶν στασίμων
τοῦ αἵματος προσθετὰ ποιέοντα τῆσι
τοιαύτησιν. Ἦν μὲν περιγένηται ἐκ
τῶν ρών, ἀπιόντος πολλοῦ αἵματος,
τὸ τὲ χρῶμα ἀφυῶδες, καὶ τὸ
πρόσωπον μετάρσιον, καὶ ἐν τοῖσιν
ὑποφθαλμίοισιν οἰδήματα, καὶ τὰ
σκέλεα ἐπηρμένα, καὶ ἡ ὑστέρα ὑγρή,
καὶ αἰεὶ ἀνεστόμωται παρὰ λόγον, καὶ
τὰ ἀπιόντα ὑδαρέα, οἶον ἀπὸ κρεῶν
ὠμῶν χυμός. Τῆσι τοιαύτησι χρή,
ὅταν ἰσχύη, καὶ ἐμέτους ποιέειν
νήστιας, καὶ μετὰ τοὺς ἐμέτους
ἄριστον διδόναι. Ταύτησι συμφέρι
ὀλιγοποσίη, οἶνος μέλας
ἀκρητέστερος, ἄλουσίη,
ψυχρολουσίη, περίπατοι, μονοσιτή,
πᾶσα ξηρασίη. Ἦν δὲ πρὸς ταῦτα μὴ
καθιστέωνται μηδὲ συμπίπτωσιν αἱ
ὑστέραι, μηδὲ τῶν ρευμάτων
ἀπαλλάσσωνται, ἀποσκεπτόμενον
χρῆ ἔς τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, ἦν ἢ
δυνατή, ἐλλεβορίζειν· ἦν δὲ μὴ
ἐνακούση, τὴν κεφαλὴν καθαίρειν·
καθήραντα δὲ τὰ λοιπὰ διαίτη
θεραπεύειν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὄνπερ
τάς ἀτέκνους.

βραστό και ψητό, κασικᾶκι ψητό με
σάλτσα ἀπὸ ξίδι χωρὶς ἄλλα
καρυκεύματα, συκῶτι κασικᾶς ἢ
βοδιοῦ ψημένο στη χόβολη, κρόκους
ψημένων ἀβγῶν και ἀνάλατο τυρί.
Πρέπει ν' ἀποφεύγει ὅλα τα λαχανικά,
τόσο τα βρασμένα ὅσο και τα ὠμά,
και ν' ἀπέχει ἀπὸ λουτρά. Δένετε τα
δυο της χέρια με βρώμικο μαλλί,
τυλιγμένο και δεμένο πάνω ἀπὸ τους
αγκῶνες. Το ἴδιο κάνετε και με τις
ιγνύες, πάνω ἀπὸ τα γόνατα.
Σηκώνετε τους μαστοὺς και βάζετε
ἀπὸ κάτω βεντούζες, πότε προς τα
δεξιὰ και πότε προς τ' ἀριστερά. Ἀν η
τοποθέτηση της βεντούζας προκαλεῖ
δύσπνοια, την ἀφαιρεῖτε και δὲν
παίρνετε αἷμα. Χρησιμοποιεῖτε τα
υπόθετα που θα υποδείξω, με
αιμοστατικές και κατάλληλες για την
περίσταση ιδιότητες.

Ἀν η γυναίκα σωθεῖ ἀπὸ τις
αιμορραγίες κι ἔχει χάσει πολὺ αἷμα,
το χρῶμα της εἶναι λευκὸ, το
πρόσωπο της πρησμένο, το κάτω
μέρος των ματιῶν της ἐξογκωμένο, τα
πόδια της ἐπίσης διογκωμένα, η
μήτρα της υγρὴ, ἀνοιχτὴ πάντοτε
ἀφύσικα κι ἀπὸ αὐτὴ τρέχει υγρὸ σαν
νερό που ἔχει πλυθεῖ ὠμὸ κρέας. Σε
τέτοιες περιπτώσεις η γυναίκα
πρέπει, ἂν ὁ οργανισμὸς της εἶναι
ισχυρὸς, να κάνει νησικὴ ἐμετὸ και
μετὰ τον ἐμετὸ να παίρνει πρόγευμα.
Στην κατάσταση αὐτὴ εἶναι καλὸ να
πίνει λίγο μαύρο κρασί ἐλάχιστα
αραιωμένο με νερό, ν' ἀποφεύγει τα
λουτρά, να πλένεται με κρύο νερό, να
κάνει περιπάτους, να τρώει μια φορὰ
τη μέρα και να χρησιμοποιεῖ καθετὶ
ξηραντικὸ. Ἀν παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν
ἐπιτευχθεῖ ἀποκατάσταση της μήτρας
οὔτε μείωση κι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τις
μητρορραγίες, πρέπει να ἐξεταστεῖ η
κατάσταση του οργανισμοῦ της
γυναίκας και, ἂν ἔχει δυνατό
οργανισμό, να της δώσετε ἐλλέβορο.
Ἀν δὲν ἔχει ἀποτέλεσμα, να
καθαρίσετε το κεφάλι της και ὑστέρα
ἀπὸ την κάθαρση να τη θεραπεύσετε

με την ίδια δίαιτα που ενδείκνυται και στην περίπτωση των άτεκνων γυναικών.

Περί γυναικείων Β|1

Επίθυμον

***Cuscuta epithymum* L.**

CONVOLVULACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περί των εντός παθών|10

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σκαμμωνία.

Περί των εντός παθών|16

Επίπετρο

Sedum acre

CRASSULACEAE

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Έρπυλος

Thymus serpyllum L.

LAMIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλατσίδα.

Περί γυναικείων Α|74

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σιτάρι.

Περί γυναικείων Β |84

Ευάνθεμο

Anthemis peregrine ή A. chamomilla

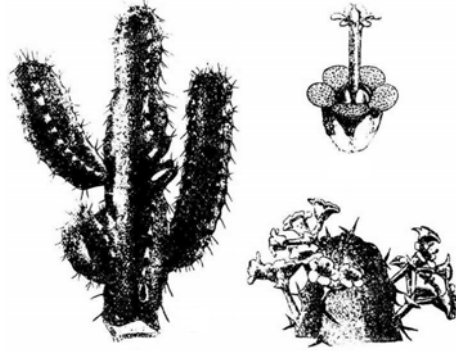
ASTERACEAE

Άλλες ονομασίες: Ανθεμίδα, Μαργαρίτα, Άνθεμο.

Χορίον ἐξάγει, καὶ ἐπιμήνια κατασπᾶ, καὶ ἔμβρυον ἡμίεργον ἔλκει· κανθαρίδας πέντε, ἀποτίλας τὰ πτερά καὶ τὰ σκέλεα καὶ τὴν κεφαλὴν, εἴτα τρίβολον τὸ παραθαλάσσιον κόψας ξὺν τῇ ρίζῃ καὶ τοῖσι φύλλοισιν, ὅσον κόγχην, καὶ τὸ εὐάνθεμον τὸ χλωρὸν τρίψον ἴσον πλῆθος, καὶ σελίνου σπέρμα, καὶ σηπίης ὡὰ πεντεκαίδεκα ἐν οἴνῳ γλυκεῖ κεκρημένῳ ταῦτα ὁμοῦ, καὶ ἐπειδὴν ὀδύνη ἔχη, πίνειν· καὶ ἐν ὕδατι θερμῷ ἐγκαθιζέσθω, πινέτω δὲ μελίκρητον ὕδαρὲς καὶ γλυκὺν οἶνον λευκόν.

Κατάλληλο για την αποβολή του πλακούντα, την εμφάνιση των εμμήνων και την εξαγωγή του μισοσχηματισμένου εμβρύου είναι το ακόλουθο: αφαιρείτε από πέντε κανθαρίδες τα φτερά, τα πόδια και το κεφάλι, κοπανίζετε έπειτα παραθαλάσσιο τριβόλι μαζί με τη ρίζα και τα φύλλα του, σε ποσότητα μιας κόγχης, τρίβετε ίση ποσότητα χλωρού ευάνθεμου, σπόρο από σέλινο και δεκαπέντε αβγά σουπιάς, τα βάζετε όλα αυτά μέσα σε γλυκό κρασί αραιωμένο με νερό και η γυναίκα τα πίνει, όταν πονά. Κάνει επίσης λουτρό έδρας σε ζεστό νερό και πίνει αραιωμένο νερόμελο και γλυκό λευκό κρασί.

Περί γυναικείων Α|78

Ευφόρβιο

Euphorbia resinifera Berg.

EUPHORBIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί διαίτης οξέων|7

Ζαφορά

Crocus sativus L.

IRIDACEAE

Άλλες ονομασίες: Κρόκος, Σαφράνι.

Υγρών· έβένου δραχμήν μίην, χαλκοῦ κεκαυμένου έννεά όβολούς έπ' άκόνης τρίβων, κρόκου τριώβολον· ταῦτα τρίψας λεία, παράχρε οίνου γλυκέος κοτύλην άπτικήν, κάπειτα ές τόν ήλιον θείς, κατακαλύψας· όκόταν ξυνεψηθῆ, τούτω χρέο.

Για τα υγρά μάτια. Παίρνουμε μία δραχμή [3,24 γρμ.] έβено, εννιά όβολούς [4,86 γρμ.] πυρωμένο χαλκό, που κοπανίζουμε μέσα σε γουδί, τρεις όβολούς [1,62 γρμ.] ζαφορά, τα τρίβουμε όλα μαζί καλά, τα περιχύνουμε με μια άπτική κοτύλη [0,27 λ.] γλυκό κρασί και μετά τ'

απλώνουμε στον ήλιο και τα σκεπάζουμε. Όταν το παρασκεύασμα ψηθεί, είναι έτοιμο για χρήση.

Περί διαίτης οξέων|33

Ἄλλο ἐκβόλιον ἔγχυτον ὑστερέων· ὅταν σαπῆ νεκρωθὲν ὑπὸ ψύχους, ὅταν ἄνεμος ψυχρὸς ᾖ, κρόκον τρίψας λεῖον ὅσον ὀλκὴν, ἐν στέατι χηνὸς ἐγχέαι, καὶ ἔαν ὡς πλεῖστον χρόνον. (...) Ἄλλο· χελώνης θαλασσίας τὸν ἐγκέφαλον καὶ αἰγύπτιον κρόκον καὶ ἄλας αἰγύπτιον τρίψας καὶ ξυμμίξας ποιέειν βαλάνους, καὶ προστιθέσθω. (...) Ἔγχυτον ἐμβρύου, ἣν ἐναποθάνῃ, ὥστε ἐκβάλλειν· κρόκον τρίψας ἐπίχεε χηνὸς ἔλαιον, καὶ διηθήσας, ἐγγεε ἐς τὰς μήτρας, καὶ καταλίμπανε ὡς πλεῖστον χρόνον.

Ἄλλο παρασκεύασμα εκχυόμενο μέσα στη μήτρα με σκοπό την αποβολή του εμβρύου, αν έχει σαπίσει, νεκρό από το ψύχος που προκαλεί, ο παγωμένος αέρας: τρίβετε καλά μία ολκή σαφράνι μέσα σε λίπος χήνας, κάνετε την ἐγγυση και αφήνετε μέσα αυτό το παρασκεύασμα όσο το δυνατόν περισσότερο χρόνο. (...) Ἄλλο υπόθετο φτιάχνεται με μυαλό θαλάσσιας χελώνας, αἰγυπτιακό σαφράνι και αἰγυπτιακό αλάτι: τα τρίβετε, τ ανακατεύετε, φτιάχνετε υπόθετα και τα τοποθετείτε. (...) Παρασκεύασμα εκχυόμενο στη μήτρα για αποβολή πεθαμένου εμβρύου: κοπανίζετε σαφράνι, προσθέτετε λίπος χήνας, τα στραγγίζετε, τα χύνετε στη μήτρα και τ' αφήνετε εκεί όσο το δυνατόν περισσότερο.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί γυναικείων Α|90

Ἵστερέων πάσης νούσου θεραπευτικόν· λίνου τὸ σχιστὸν αὐτῆ τῆ καλάμη ὅσον δραχμὴν κόψας λεπτά, καταβρέξαι ἐν οἴνῳ λευκῷ ὡς ἡδίστῳ τὴν νύκτα, ἔπειτα ἀπηθήσας, χλιαίνειν, εἴριον ὡς μαλθακώτατον ἐμβάπτων, καὶ τὸ μὲν προστιθέναι, τὸ δὲ ἀφαιρέειν. Βοηθεῖ δὲ καὶ κρόκος, σμύρνα, κάρυα ποντικά, ἄλευρον καθαρὸν, ἐν χηνὸς στέατι καὶ μύρῳ ἱρίνῳ προστιθέναι.

Θεραπευτικό μέσο για κάθε πάθηση της μήτρας: παίρνετε μια δραχμή σχισμένο καλάμι από λινάρι, το ψιλοκοπανίζετε, το μουσκεύετε μέσα σε λευκό, ιδιαίτερα γλυκό κρασί, για μια νύχτα, ἔπειτα το στραγγίζετε, το χλιαίνετε και βουτάτε σ' αυτό ένα κομμάτι πολύ μαλακό μαλλί· βάζετε και βγάζετε τα υπόθετα τούτα το ένα μετά το άλλο. Τη θεραπεία βοηθά και το υπόθετο από σαφράνι, σμύρνα, καρύδια του Πόντου και καθαρισμένο αλεύρι μέσα σε λίπος χήνας και κρινέλαιο.

Περί γυναικείων Β|99

Προσθετὸν ὑστερέων, ἣν ξυμμεμύκη ἢ σκληρὸν ἢ τὸ στόμα· σῦκον λευκὸν ἐκκαθήρας, καὶ λίτρον αἰγύπτιον τὸ

Υπόθετο για τη μήτρα, αν το στόμιο της είναι κλειστό ή σκληρό: καθαρίζετε άσπρο σύκο, το

καθαρώτατον μίξας λεῖον τετριμμένον, πρόσθετον ποιήσαι ὅσον κικίδα μὴ μεγάλην ἐν εἰρίῳ μαλθακῶ, ἐς ἴρινον μύρον ἐμβάψασα προσθέσθω, ἣν τε τρεῖς ἦν τε πλείους ἡμέρας δοκέη· πυρήσις μετὰ τοῦτο ξυμφέρει ἐν εὐώδει· μετὰ δὲ μαλθακόν τι δεῖ πρόσθετον, ὃ τι ἰχωροειδέα ἄξει μάλιστα· μετὰ δὲ λινόζωστις, ἣν ἢ ἀπαλή, μύρω ῥοδίνῳ χρῆσθαι ἐν ὀθονίῳ ἐς ἡμέρην καὶ νύκτα. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ· χολήν ταύρου καὶ ἄλας ἀναζέσαι, καὶ θεῖον παραμίσγειν, ποιήσας πρόσμακρον μῆκος, ὡς μέγας πυρήν, ψιλὸν προσθέσθαι ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ νύκτας, πρὸς αὐτὰς τὰς ὑστέρας· πάλιν λινόζωστιν μετὰ τοῦτο, ἐπιπάσσειν σμύρναν ἄκρητον μίξας, δεῖναι ῥοδίνῳ, καὶ μύρω ἰρίνῳ διαχρίεσθαι τὸ στόμα ὡς ἐσωτάτω. Θεραπεία ἐπὶ τὸ αὐτὸ νόσημα· ἴριν εὐώδεα κόψας καὶ διασήσας χωρὶς, κυπέιρου ἴσον, καὶ ἔκμαγμα ὅσον μαγίδα, οἴνῳ ἀνθοσμῆ διείναι· εἶτα ἀλειμματῶδες ποιέειν, καὶ ἐς σπλήνας ἀλείψας μῆκος σπιθαμῆς, ἐς σμικρὴν σπιυίδα ἐνθεις, ὅκως μὴ παραπνέη, προσθέσθω.

ανακατεύετε με καλά κοπανισμένο και πολύ καθαρό αιγυπτιακό νίτρο, φτιάχνετε υπόθετο όσο μια μεγάλη κικίδα, τυλίγοντας το σε μαλακό μαλλί, και το τοποθετείτε, αφού το βουτήξετε σε κρινέλαιο· το αφήνετε για τρεις μέρες ή και περισσότερες, αν σας φαίνεται καλό. Ὑστερα από αυτά ωφελεί ο αρωματικός υποκαπνισμός.

Χρησιμοποιείτε ἔπειτα κάποιο μαλακτικό υπόθετο, που προκαλεί προπάντων αποβολή νοσηρῶν υγρῶν. Μετά βάζετε σκαρόχορτο, αν είναι τρυφερό, μαζί με ροδέλαιο, μέσα σε πανί για ένα μερόνυχτο.

Για την ίδια περίπτωση παίρνετε χολή ταύρου και αλάτι, τα βράζετε, τ' ανακατεύετε με θειάφι, φτιάχνετε μακρόστενο υπόθετο, σαν μεγάλο κουκούτσι, και το τοποθετείτε γυμνό πάνω στην ίδια τη μήτρα για δυο μερόνυχτα. Βάζετε πάλι σκαρόχορτο μετά από τούτο, πασπαλισμένο με αμιγή σμύρνα και διαλυμένο σε ροδέλαιο, και αλείφετε με κρινέλαιο το στόμιο της μήτρας όσο γίνεται βαθύτερα. Θεραπεία για την ίδια ασθένεια: κοπανίζετε αρωματική ἴρη, κοσκινίζετε χωριστά ἴση ποσότητα κύπειρου και ζύμη από σαφράνι όσο μια μαγίδα, τα διαλύετε σε αρωματικό κρασί, τα κάνετε σαν αλοιφή, τ' αλείφετε σε πανιά με μάκρος μια σπιθαμῆ, βάζετε το παρασκευάσμα σε μικρό κουτί, για να μη διαχέεται το άρωμα του, και το τοποθετείτε.

Περί αφόρων|23

χρῆσθαι δὲ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πρὸς τὰ πεπταλωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός. Φάρμακον ἕτερον τῶν αὐτέων ἐλκείων· χολή βοῦς ξηρή, μέλι ὡς κάλλιστον, οἶνος λευκός· ἐναφεψῆσαι δὲ ἐν αὐτῷ λωτοῦ τινεῦματα· λιβανωτός, σμύρνα ἴση, κρόκος ἴσος, ἄνθος χαλκοῦ· ὁμοίως δὲ ὑγρῶν, οἶνος

Αυτό χρησιμοποιεῖται για τα τραύματα που χρονίζουν αλλά και για τα πρόσφατα, και στην ακροποσθία, στα τραύματα του κεφαλιού και του αφτιού.

Ἄλλο φάρμακο για τα ἴδια τραύματα: παίρνετε ξερὴ βοδινὴ χολή, εκλεκτῆς ποιότητος μέλι και λευκό κρασί. Βράζετε σ' αὐτό το κρασί ξύσματα λωτοῦ, λιβάνι, σμύρνα, σε ἴσες ποσότητες, ἄλλη τόση ζαφορά, και

πλείστος, μέλι δεύτερον, ὀλίγιστον ἢ χολή. (...) Ἐτερον· ἄνθος χαλκού ὀπτὸν ἡμιμοίριον, σμύρνης δύο ἡμισίρι, κρόκου τρεῖς μοῖραι, μέλι ὀλίγον, σὺν οἴνω ὀπτώμενα. Ἐτερον· λιβανωτοῦ μοῖρα, σμύρνης μοῖρα, κηκίδος μοῖρα, κρόκου τρεῖς μοῖραι· τούτων ἕκαστον ξηρὸν τρίψας ὡς λειότατον, ἔπειτα μίξας, τρίβειν ἐν ἡλίῳ ὡς θερμοτάτῳ, παραχέων χυλὸν ὄμφακος ἕως ἂν ἰξῶδες γένηται, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· ἔπειτα οἴνω αὐστηρῶ μέλανι εὐώδεϊ παραχέων κατ' ὀλίγον δίεσθαι.

άνθος χαλκού. Το ἴδιο και για τα υγρά: το κρασί θα είναι περισσότερο, το μέλι σε λιγότερη ποσότητα και η χολή σε ελάχιστη. (...) Ἄλλο: παίρνετε μισή δόση από καβουρδισμένο άνθος χαλκού, δύο μισές δόσεις από σμύρνα, τρεις δόσεις ζαφορά, λίγο μέλι και τα βράζετε όλα μέσα σε κρασί. —Ἄλλο: παίρνετε μία δόση λιβάνι, μία δόση σμύρνα, μία δόση κηκίδα και τρεις δόσεις ζαφορά. Κοπανίζετε πάρα πολύ καλά καθένα από αυτά τα ξερά συστατικά, ἔπειτα τ' αναμειγνύετε και τα κοπανίζετε κάτω από τον πολύ ζεστό ἥλιο, προσθέτοντας από πάνω χυμό από αγουροστάφυλλα, μέχρις ὅτου γίνει το παρασκεύασμα κολλώδες· τούτο γίνεται για τρεις ἡμέρες. Ἐπειτα, προσθέτοντας στυφό, μαύρο, αρωματικό κρασί, το διαλύετε σιγά σιγά μέσα σ αυτό.

Περί ελκών|12

Θαψία

Thapsia garganica L.

APIACEAE

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· (...) Ἡ θαψίης ρίζης ὅσον δύο πόσιας τρίψας λεῖον, ἐπιχέας τε μέλι καὶ ἔλαιον, διείς ὕδατι χλιαρῷ ὅσον δυσι κοτύλησι, κλύσαι.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει εξέλκωση ἢ φλεγμονή από τον τοκετό: (...) Ἡ κοπανίζετε καλά δύο δόσεις ρίζα θαψίας, ρίχνετε μέλι καὶ λάδι, τα διαλύετε σε δύο κοτύλες χλιαρό νερό καὶ κάνετε το κλύσμα.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σουσάμι.

Περί γυναικείων Α|92

Ὁ γναφευς ο ἐν Σύρω, ὃ φρενιτικός· μετὰ δὲ καύσιος τρομώδης· σκελεῶν τὸ χρῶμα, οἶον ὑπὸ κωνώπων ἐν καταδήγμασιν· ὀφθαλμὸς μέγας, βραχεῖη κίνησις· φωνὴ κεκλασμένη, σαφῆς δέ· οὔρον καθαρὸν, ὑπόστασιν οὐκ ἔχον· ἦρα διὰ τὴν τῆς θαψίης ὑποχώρησιν; Ὅκτωκαιδεκαταῖος ἀνῆκε μολυνθεῖς ἀνευ ἰδρωῶτας.

Ο εριουργός στη Σύρο ἔπασχε ἀπὸ φρενίτιδα. Παρουσίασε φλεγμονή καὶ τρεμούλα. Το χρῶμα των ποδιῶν ἐμοίαζε σαν να εἶχαν τσιμπήματα ἀπὸ κουνούπια. Το μάτι του ἦταν μεγάλο καὶ ἡ κίνηση του ελάχιστη. Ἡ φωνὴ του ἦταν σπασμένη ἀλλὰ καθαρὴ, τα ούρα του καθαρὰ, χωρὶς ἴζημα. Μήπως γιατί ἐγινε κάθαρση με θαψία; Τη δέκατη ὄγδοη μέρα ἡ κατάσταση βελτιώθηκε καὶ εξαφανίστηκε χωρὶς ἐφίδρωση.

Επιδημιῶν το ἔβδομον|79

Κεφαλῆς ὀδύνη· ὀκόταν δὲ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρξαμένη ὀδύνη ὀξέη ἄφωνον ποιήση παραχρῆμα, ἄλλως τε καὶ ἐκ μέθης, οὔτος ἀποθνήσκει ἔβδομαῖος. Ἦσσαν δὲ οἱ ἐκ τῆς μέθης τοιοῦτόν τι παθόντες καὶ ἄφωνοι μείναντες ἀποθνήσκουσιν· ἦν γὰρ ῥήξωσι φωνὴν αὐθημερὸν ἢ τῆ ὕστεραίῃ ἢ τῆ τρίτῃ, ὑγιέες γίνονται· ποιέουσι δὲ ἐκ τῆς μέθης ἔνιοι τοῦτο, οἱ δ' ἕτεροι ἀπόλλυνται. Τούτοισι ππαρμούς τε ἐμποιέειν ἰσχυρούς, καὶ ὑποκλύσαι ὃ τι ἀν χολὴν ἄξι σφόδρα, καὶ ἦν ἐπαίσθηται, ὀπὸν θαψίης δοῦναι ἐν πολλῷ τῷ ὑγρῷ καὶ θερμῷ, ἵνα ὡς τάχιστα ἀπεμέση· ἔπειτα ἀπισχναίνειν, καὶ ἀοινέειν ἑπτὰ ἡμέρας· ἀφαιρέειν δὲ καὶ ἀπὸ τῆς γλώσσης αἶμα, ἦν δύνη λαβεῖν φλέβα.

Πονοκέφαλος: Ὅταν ἀπὸ οξύ πόνου, που ξεκινά ἀπὸ το κεφάλι, περιέλθει ο ἄνθρωπος σε αφασία, για διάφορους λόγους, καθὼς καὶ μετὰ ἀπὸ μέθη, πεθαίνει σε ἐπτὰ μέρες. Σε ὅσους πάθουν κάτι τέτοιο μετὰ ἀπὸ μέθη καὶ περιέλθουν σε αφασία, εἶναι λιγότερες οἱ πιθανότητες να πεθάνουν ἀν ανακτήσουν τὴ φωνή τους τὴν ἴδια μέρα ἢ τὴν ἐπομένη ἢ τὴν τρίτη, γίνονται καλὰ καὶ ξαναβρίσκουν τὴ φωνή τους μερικοὶ μετὰ ἀπὸ μέθη, ἐνῶ οἱ υπόλοιποι πεθαίνουν. Στην ασθένεια αὐτή, πρέπει να προκαλοῦνται δυνατὰ φτερνίσματα καὶ να γίνονται κλύσματα, ὡστε να αποβληθεῖ πολλή χολή· ἀν ο ασθενὴς ἀνακτήσει τις αισθήσεις του, πρέπει να χορηγηθεῖ σε αὐτόν οπὸς θαψίας μέσα σε πολὺ καὶ ζεστό υγρὸ, για να προκληθεῖ ὅσο γίνεται πιο γρήγορα ἐμετός· ἔπειτα πρέπει να εφαρμοστεῖ κατάλληλη δίαιτα για να ἀδυνατίσει ο ἄνθρωπος, καὶ να ἀποφεύγεται ἡ

οινοποσία για επτά μέρες· πρέπει, τέλος, να κάνετε αφαίμαξη από τη γλώσσα, αν μπορείτε να πιάσετε φλέβα.

Περί νούσων το τρίτον|8

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αριστολόχεια.

Περί νούσων το τρίτον|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθών|18

Άλλος τύπος· γίνεται μεν το νόσημα εν οπώρης καιρώ, οκόταν τις πλησθή παντοίης οπώρης. Τοίσι δε πολλοίσι και από τώνδε εγένετο το νόσημα· φαγόντες πλακούντος και σησάμης και των άλλων μελιτωθέντων απλήστως. Το γάρ μέλι το εφθόν καιματωδές εστί και προσπλάσσεται τη κοιλίη· έπειτα οκόταν καθεψηθη εν τη κοιλίη, αναζέεται, και εξαπίνης ή γαστήρ αιείρεται και πίμπραται, και δοκέει διαρρήσσεσθαι· έπειτα δε εξαπίνης διάρροια επεγένετο, και οκόταν άπαξ άρξηται χωρέειν, πολλές ημέρας καθαίρεται, και πολλοί μετά ταύτην την κάθαρσιν υγιές ,εγένοντο. Οκόταν ουν παύσηται αυτόματος καθαιρόμενος, φακών χυμου αναγκάσαι αυτόν εκπιείν τρία ημίχοα, άλας παραβάλλων· μετά δε την κάθαρσιν του χυμού ες εσπέρην, φακής τρυβλίον ροφεέτω ψυχρής ανάλτου, σίλφιον δε επιξύσθω πουλύ, και τεύτλου τρυβλίον ανηδύντου λιπαρού, άλφιτα παραπάσσω φαγέτω· οίνον δε πινέτω μέλανα αυστηρόν κατ' ολίγον. Το δε λοιπόν τον χρόνου τα αυτά ποιεέτω, και σίτα προσφερέσθω άρτον έξοπτον, μαζάν τε ψαιστήν ώς μάλιστα· τάς δε πρωτας των ημερέων άλευρον φαγέτω κάθεφθον, αποψύχων και μέλι παραχέων· οίνον δε πινέτω μέλανα στρυφνόν, έως αν καταστή ή νούσος, ταύτα

Άλλη μορφή τύπου: Η ασθένεια παρουσιάζεται την εποχή των καρπών, όταν κάποιος φάει πάρα πολλά και από όλα τα είδη των φρούτων. Τις περισσότερες φορές τούτο προκαλεί το νόσημα. Παρουσιάζεται επίσης όταν κάποιος φάει με. απληστία πίτα και σουσάμι και άλλα παρασκευάσματα που έχουν μέλι. Γιατί το βρασμένο μέλι έχει μεγάλη θερμότητα και κολλάει στην κοιλιά. Έπειτα, όταν ψηθεί καλά μέσα στην κοιλιά, βράζει και αμέσως η κοιλιά γεμίζει αέρια και πρήζεται και δίνει την εντύπωση πως θα σκιστεί. Έπειτα παρουσιάζεται ξαφνικά διάρροια και όταν αρχίσουν οι κενώσεις η κάθαρση διαρκεί πολλές μέρες. Σε πολλές περιπτώσεις μετά από την κάθαρση τούτη ο ασθενής γίνεται καλά. Όταν σταματήσει η κάθαρση τούτη που δημιουργείται από μόνη της, να αναγκάσεις τον ασθενή να πει τρία ημίχοα χυμού από φακές στον οποίο θα έχεις προσθέσει αλάτι. Μετά την κάθαρση που θα προκαλέσεις με το χυμό τούτο, θα του δώσεις το βράδυ μια κούπα φακή κρύα και ανάλατη στην οποία θα έχεις ξύσει πολύ σίλφιο και μία κούπα λιπαρά τεύτλα χωρίς καρυκεύματα που θα έχεις πασπαλίσει με αλεύρι. Να πίνει μαύρο στυφό κρασί λίγο λίγο. Τον υπόλοιπο χρόνο να κάνει τα ίδια και

προσφερέσθω. Ὁ δε υπό της οπώρης ληφθείς τη νούσω φύσαν παρέχει και στρόφον και οδύνην, και τα σιτία ουκ εθέλει διαχωρεειν, και ή γαστήρ μεγάλη και σκληρή αυτού έστι, και ρίγος και πυρετός έχει. Τούτω ην μεν αυτομάτη παραχθή ή κοιλή, εν είκοσιν ημέρησι το ελάχιστον καθαίρεται, και οκόταν παύσηται καθαιρόμενος, υγιής παραχρήμα έσται· ην δε μη αυτομάτη παραχθη, καθαίρειν αυτόν τω του ιππόφω ουπό ή τω κνιδίω κόκκω· ες εσπέρην δε ταύτα διδόναι α και τω αύτομάτω καθαιρομένω· τη δ' υστεραίη, ην μεν πυρετός έχη, ησυχίην εχέτω, διδόναι δε αυτώ πίνειν του αυτού οίνου ως εν ψυχροτάτω ύδατι· ην δε μη εχη πυρετός, διαιτήσθω δίαιταν μη υγρήν, άλλ' ισχυροτέρην, και περιπατεέτω προς τα σιτία τεκμαιρόμενος. Ὑπό τουτέου του νοσήματος πολλοίσιν ηδη ύδερως εξεγένετο, και ήν δοκέη σοι κλύζειν, τοίσιν αυτοίσι κλύσον οισι και τον υδεριώντα. Ἦν δε βούλη, τοισίδε κλύζειν· εν μελικρήτου κοτύλη ποίην θαψίης εγξύσαι, είτα ούτως εγκλύσαι. Ούτος ούτω θεραπευόμενος τάχιστα υγιής εσαι.

να παίρνει επίσης σταρένιο ψωμί πολύ ψημένο και κριθαρένιο ψωμί ζυμωμένο με λάδι και μέλι κυρίως. Τις πρώτες ημέρες να τρώει επίσης βρασμένα άλευρα που θα τα έχεις αφήσει να κρυώσουν και θα τους έχεις προσθέσει μέλι. Να πίνει στυφό μαύρο κρασί· μέχρι να εξαλειφθεί η ασθένεια τούτα να παίρνει. Ο τύφος που προκαλείται από την κατανάλωση φρούτων δημιουργεί αέρια και συστροφές και πόνο. Οι τροφές δεν μπορούν να αποβληθούν με κενώσεις και η κοιλιά του αρρώστου είναι πρησμένη και σκληρή και τον διακατέχει ρίγος και πυρετός. Αν η διάρροια προκληθεί από μόνη της, η κάθαρση διαρκεί το λιγότερο είκοσι μέρες και, όταν σταματήσει, ο ασθενής γίνεται αμέσως καλά. Αν η διάρροια δεν παρουσιαστεί από μόνη της, πρέπει να προκαλέσεις την κάθαρση με χυμό ιππόφωου ή με τον σπόρο της Κνίδου. Το βράδυ να του δίνεις εκείνα που δίνεις και στον άρρωστο στον οποίο η κάθαρση προκαλείται από μόνη της. Την επομένη, αν έχει πυρετό, ο άρρωστος πρέπει να αναπαύεται και να του δίνεις να πει από το ίδιο κρασί αραιωμένο σε πάρα πολύ κρύο νερό. Αν δεν έχει πυρετό, να του δίνεις τροφές όχι υγρές αλλά πιο δυναμωτικές και να περπατάει ανάλογα με την ποσότητα της τροφής του. Από την ασθένεια τούτη σε πολλούς παρουσιάζεται υδρωπικία· αν νομίζεις ότι χρειάζεται κλύσμα, να του το κάνεις με τα ίδια μέσα που το κάνεις και σε κείνον που πάσχει από υδρωπικία. Αν θέλεις μπορείς να το κάνεις και με τούτα! Σε μία κοτύλη νερόμελο θα ξύσεις θαψία και με τούτα θα του κάνεις το κλύσμα. Με τη θεραπεία τούτη θα γίνει πολύ γρήγορα καλά.

Θλάσπη

Capsella bursa pastoris L.

BRASSICACEAE (CRUCIFERAE)

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) ἢ θλάσπιος ὅσον οξύβαφον μέλιτι παραμίξας, ὕδατι διείξ ὅσον δύο κοτύλησι, χρῶ χλιερῶ.

Κλύσματα για τις παλιές πληγές γίνονται (...) ἢ αναμειγνύετε ἓνα οξύβαφο θλάσπη με μέλι, το διαλύετε σε δύο κοτύλες νερό και το χρησιμοποιεῖτε χλιαρό.

Περί γυναικείων Α|78

Χολῆς καθαρτικὰ ἐκ μήτρης· (...) Ἡ θλάσπιν λείην ποιέων καὶ μέλιτι φυρῶν, προστιθέναι. (...) Ἡ θλάσπιος ὅσον πόσιν ξὺν μέλιτι δίδου.

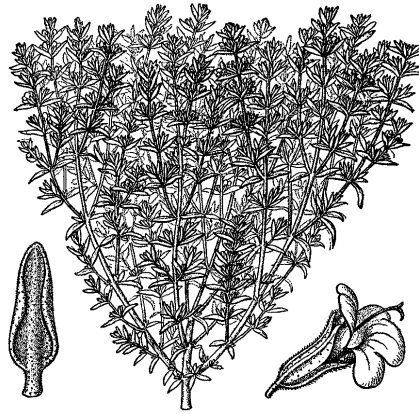
Μέσα κατάλληλα για την κάθαρση της χολῆς της μήτρας: (...) Ἡ τρίβετε καλά θλάσπη, τη ζυμώνετε με μέλι και την τοποθετεῖτε. (...) Ἡ δίνετε μία δόση θλάσπη μαζί με μέλι.

Περί γυναικείων Α|79

Ἄγει αἷμα· (...) Ἐτερον· θλάσπιν λείην ποιέων, μέλιτι φυρέων, προστίθει.

Για να προκαλέσετε την ἐμμηνη ροή, (...) Ἄλλο: ψιλοκοπανίζετε θλάσπη, τη ζυμώνετε με μέλι και την τοποθετεῖτε ως υπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Θυμάρι

Thymus vulgaris L.

LAMIACEAE Ἡ LABIATAE

Θύμον θερμὸν, διαχωρῆει καὶ οὐρέεται, ἄγει δὲ καὶ φλεγματώδεα.

Το θυμάρι εἶναι θερμαντικὸ, υπακτικὸ καὶ διουρητικὸ, καὶ αποβάλλει τὸ φλέγμα.

Περί διαίτης Β|54

Ῥόος λευκός· ρέει λευκὸν ὡς ὄνου οὔρον, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ οἰδήματα, καὶ τὰ ὑποφθάλμια οἰδέει ἄμφω, ὑδρωποειδέα τὲ καὶ οὐ πάνυ εὐειδέα τὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τὸ λαμπρὸν ἄπεστι, καὶ γλαυροὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἀμβλυώσσοντες, καὶ τὸ χρῶμα ἀφυῶδες καὶ φλυκταινοειδές, καὶ ἡ γαστήρ ἐπανοιδέουσα ἢ νειαίρη, καὶ ἐν τήσιν γνάθοισι κατὰ σμικρὸν ἐρυθροειδέα τὲ καὶ σμικρὰ καὶ ὑδαρεα καὶ πονηρά, καὶ ἐν τοῖσιν σκέλεσιν οἰδήματα, καὶ ἦν πιέζῃς τῷ δακτύλῳ, ἐμπλάσσεται ὡσπερ ἐν σταιτί, καὶ τὸ στόμα σιέλου ἐμπύπταται· καρδιωγμοὶ τέ, ὀκόταν νήστιες ἔωσιν, καὶ ἐμέουσιν οἶον ὑδωρ ὀξύ· καὶ ἦν πρὸς ἄναντες πορευθῆ, θάσσον ἄσθμα ἔχει, καὶ πνίξι, καὶ σκελέων ἀπόψυξις, καὶ γουνάτων ἀκρασίη, καὶ ἐν τῷ στοματι ἄφθαι, καὶ ὑστέρη παρὰ λόγον ἀνεστόμωται, καὶ ἐμπέπτωκεν ἐν τῷ στόματι βαρῆ ὡσπερ μόλιβδος· καὶ διὰ τῶν μηρῶν

Σε περίπτωση λευκόρροιας ἡ ροή εἶναι λευκή σαν τὰ οὔρα τοῦ γαῖδουριού. Το πρόσωπο πρήζεται, καθὼς καὶ τὸ κάτω μέρος τῶν δύο ματιῶν. Τα μάτια εἶναι γεμάτα νερό καὶ δὲν ἔχουν πολὺ καλὸ χρῶμα· ἡ λάμψη τοὺς χάνεται, γεμίζουν τσίμπλες καὶ ἡ ὄραση εξασθενεῖ. Το δέρμα γίνεται λευκὸ καὶ γεμίζει φουσκάλες. Το υπογάστριο διογκώνεται. Στις γνάθους ἐμφανίζεται σιγὰ σιγὰ ἓνα κοκκινωπὸ, μικρὸ, νερουλό καὶ ὑπουλο ἐξάνθημα. Τα πόδια πρήζονται κι ἂν τα πιέσετε με τὸ δάχτυλο, μένει αποτύπωμα σαν σε ζυμάρι. Το στόμα γεμίζει σάλια. Ὅταν ἡ γυναίκα εἶναι νηστική, ἔχει καρδιαλγία καὶ κάνει ἐμετό που μοιάζει με ξινὸ νερό. Ἄν ανεβεῖ ἀνήφορο, λαχανιάζει γρηγορότερα. Ἀνασαίνει δύσκολα, τὰ πόδια τῆς παγώνουν, τὰ γόνατα τῆς κόβονται. Ἐμφανίζονται ἀφθες στο στόμα, ἡ μήτρα εἶναι ἀφύσικα ανοιχτή καὶ πέφτει πάνω στο στόμιον βαριά σαν μολύβι. Πόνοι διατρέχουν τοὺς

διατείνουσιν ὀδύναι, καὶ ἀποψύχεται πάντα τὰ κάτω, τὰ ἀπὸ νειαίρης γαστρὸς ἀρχόμενα ἄχρι ποδῶν, καὶ τὰ θέναρα τῶν ποδῶν ναρκῶσι, καὶ ἐπιβαίνειν οὐ δύνανται. Τὰς τοιαύτας χαλεπὸν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσημάτων αἱ τὲ γὰρ ἡλικιαὶ προβεβηκασιν, οἱ τὲ κάματοι συγκαταγηράσκουσιν, ἦν μὴ τί εὐτύχημα τῶν αὐτομάτων λύση γενόμενον. Ταύτησι χρή ἀπαρύσαι, ὅταν πλεονάζη, φαρμάκοισιν ἄσσα χολὴν ξανθὴν μὴ καθαίρει, ἀλλὰ τὰ οὐρητικὰ ταύτησι συμφέρει πινόμενα, καὶ κεφαλῆς καθάρσεις, καὶ ἄλουσῖαι, καὶ τὸ λευκὸν ἐπίθυμον ποιεῖ, καὶ περίπατοι, καὶ πάσα ξηρασίη ἐν τῇ διαίτῃ. Ταῦτα δρῶσαι ὑγιέες μὲν παντελῶς οὐ γίνονται, εὐπετεστερον δὲ διάγουσιν.

μηρούς και ὅλα τα κάτω μέρη του σώματος παγώνουν, ἀπὸ το υπογάστριο ως τα πόδια. Τα πέλματα των ποδιῶν μουδιάζουν και η γυναίκα δεν μπορεί να περπατήσει.

Η θεραπεία των περιπτώσεων τούτων, είναι δύσκολη, γιατί η ηλικία είναι προχωρημένη και οι πόνοι γίνονται μόνιμοι, εκτός αν η πάθηση θεραπευτεῖ μόνη της ἀπὸ κάποιο τυχαῖο ευνοϊκό περιστατικό. Πρέπει να δίνετε καθαρτικά, ὅταν υπάρχει πλησμονή, τέτοια που να μην προκαλοῦν κένωση κίτρινης χολῆς. Τα πόσιμα διουρητικά είναι ωφέλιμα σ' αυτές τις περιπτώσεις, καθώς και οι καθάρσεις του κεφαλιού, η αποφυγή των λουτρῶν, το λευκό παράσιτο του θυμαριού, οι περίπατοι και κάθε ξηραντική δίαιτα. Με τα μέσα τούτα οι γυναίκες δεν θεραπεύονται βέβαια εντελῶς, ἀλλὰ η ζωή τους γίνεται πιο υποφερτή.

Περί γυναικείων Β|7

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί γυναικείων Β|65

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί νούσων το δεύτερον|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί νούσων το δεύτερον|64

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί παθῶν|43

Ἴππομάραθο

Hippomarathrum cristatum

APIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γερούλι.

Περί αφόρων|12

ΙΠΠΟΦΑΕΣ

Euphorbia spinosa L.

EUPHORBIACEAE

Αυαίνεται μυελός ο κατά την ράχιν μάλιστα, ὅκοταν τὰ φλέβια ἀποφραχθῆ τὰ ἔς τὸν μυελὸν τείνοντα καὶ ἧ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἔφοδος. Διὰ κάκωσιν δὲ τοῦ σώματος τάδε πάσχει καὶ νοσέει· αὐαίνεται μάλιστα καὶ ἀπὸ λαγνείης· τάδε οὖν πάσχει· ὀδύνη ὀξέη ἐμπίπτει αὐτῷ ἔς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἔς τὸν τράχηλον, καὶ ἔς τὴν ὀσφύν, καὶ ἔς τοὺς μύας τῆς ὀσφυῖος, καὶ ἔς τὰ ἄρθρα τῶν σκελέων, ὥστε ἐνίστε οὐ δύναται ξυγκάμπειν· καὶ ἧ κόπρος οὐ διαχωρῆει, ἀλλ' ἴσταται καὶ

Ο νωτιαίος μυελός ξεραινεται κυρίως ὅταν ἀποφραχτοῦν οἱ φλέβες που τείνουν προς το μυαλό και η οδός που οδηγεί ἔξω ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο. Οἱ βλάβες τούτες και η νόσος προκαλοῦνται ἀπὸ κάκωση του σώματος· Η ξήρανση του νωτιαίου μυελού προκαλεῖται πάρα πολλές φορές και ἀπὸ σεξουαλικές καταχρήσεις. Τα συμπτώματα εἶναι τα ἀκόλουθα: Οξύς πόνος παρουσιάζεται στο κεφάλι, στον τράχηλο, στη μέση, στους οσφυϊκούς μυς και στις αρθρώσεις των ποδιῶν

δυσουρέεται. Οὗτος κατ' ἀρχᾶς μὲν τῆς νούσου ἡσυχαιότερον διάγει· ὀκόσω δ' ἂν ὁ χρόνος τῆ νούσω ἀπομηκύνηται, πονέει ἅπαντα μᾶλλον, καὶ τὰ σκέλεα οἰδέει ὡς ἀπὸ ὑδέρου, καὶ ἔλκεα ἐκφλυνδάνει ἀπὸ τῆς ὀσφύος, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὑγιαίνεται, τὰ δὲ ἄλλα παραφύεται. Τοῦτον, ὀκόταν οὕτως ἔχη, πυριήσας τὴν κεφαλὴν, τῷ ἱππόφω ὄπω ἢ τῷ κνιδίω κοκκω καθηραι πρῶτον τὸ σῶμα εὔ μάλα· τῆς δὲ ἐσπέρης μετὰ τὴν κάθαρσιν ππισάνης δυὸ τρυβλία ροφεέτω μέλι παραχεας· οἶνον δὲ λευκὸν πινέτω μαλθακόν. Τῆ δὲ ὑστεραίῃ ὄνειου γάλακτος διδόναι αὐτῷ ἐφθοῦ, μέλι παραχεας, ὀκτῶ κοτύλας ἐκπιεῖν· ἦν δὲ μὴ ὄνειον ἔχης, βοείου ἢ αἰγείου ἐφθοῦ τρία ἡμιχόεα, παραχεας μέλι· καὶ τὴν ὠρην γαλακτοποτεετω ἐν ὄρρῳ καὶ γάλακτι, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Σιτίοισι δὲ καὶ ὄψοισι χρεέσθω ὡς διαχωρητικωτάτοισιν· οἶνον δὲ πινέτω λευκόν, μαλθακόν, Μενδήσιον. Ὄκόταν δὲ παχύτατος ἦ, καύσαι αὐτοῦ ἕξ τὴν ὀσφύν ἐκατέρωθεν τῶν σπονδύλων τέσσαρας ἐσχάρας, καὶ ἕξ τὸ μετάφρενον δεκαπέντε ἐκατέρωθεν, καὶ ἕξ τὸν αὐχένα δυὸ μεταξὺ τῶν τενόντων· ἦν γὰρ τύχης καύσας, ὑγία ποιήσεις· ἦ δὲ νοῦσος χαλεπή.

τόσο ὥστε πολλές φορές ὁ ασθενὴς δὲν μπορεῖ νὰ τα λυγίσει. Καὶ δὲν ενεργεῖται κανονικά, ἀλλὰ ἔχει δυσκοιλιότητα καὶ δυσουρία. Στὴν ἀρχὴ τῆς νόσου τὴν υποφέρει ευκολότερα. Ὅσο, ὁμῶς, παρατείνεται ἡ διάρκεια τῆς, ὅλοι οἱ πόνοι δυναμώνουν, τὰ πόδια πρήζονται ὅπως στὴν ὑδρωπικία καὶ παρουσιάζονται ἔλκη στὴν ὀσφυϊκὴ χώρα" ἀπὸ τούτα μερικὰ θεραπεύονται, ἐνῶ δημιουργοῦνται καὶ νέα δίπλα στα παλιά.

Ὅταν αὐτὴ εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ αρρώστου, πρέπει, ἀφοῦ ζεστάνεις τὸ κεφάλι του, νὰ προκαλέσεις πολὺ καλὴ κάθαρση τοῦ σώματος μάλιστα με χυμὸ ἱππόφω ἢ με τὸν σπόρο τῆς Κνίδου. Τὸ βράδυ μετὰ τὴν κάθαρση πρέπει νὰ πιεῖ δύο κούπες χυλὸ ἀπὸ κριθάρι, στὸν ὁποῖο θὰ ἔχεις ρίξει μέλι. Νὰ πίνει ἐπίσης λευκὸ κρασί μαλακτικόν. Τὴν επομένη πρέπει νὰ του δώσεις νὰ πιεῖ οκτῶ κοτύλες, βρασμένο γαῖδουρίσιο γάλα στὸ ὁποῖο θὰ ἔχεις ρίξει μέλι. Ἀν δὲν ἔχεις γαῖδουρίσιο γάλα, νὰ του δώσεις τρία ἡμιχόεα ἀγελαδινού ἢ κατσικίσιου γάλακτος βρασμένου, στὸ ὁποῖο θὰ ἔχεις ρίξει μέλι· καὶ ἀνάλογα με τὴν εποχὴ νὰ παίρνει τυρόγαλα καὶ γάλα γιὰ σαράντα πέντε μέρες. Ἀπὸ τίς ἄλλες τροφές καὶ τὰ κρέατα πρέπει νὰ τρῶει ἐκεῖνα που βοηθοῦν περισσότερο τίς κενώσεις καὶ νὰ πίνει λευκὸ, ελαφρὸ κρασί τῆς Μένδης. Καὶ ὅταν γίνῃ πολὺ παχὺς θὰ σχηματίσεις τέσσερις ἐσχάρεις με καυτηριασμό στὴ μέση ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῶν σπονδύλων καὶ στὴ νεφρική χώρα δεκαπέντε ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ καὶ στὸν αὐχένα δύο μεταξὺ τῶν τενόντων. Ἀν ἡ καυτηρίαση ἐπιτύχει θὰ τὸν κάνεις καλὰ' ἀλλὰ ἡ νόσος εἶναι σοβαρὴ.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν|13

Περίσταται ἀπὸ φλέγματος μάλιστα ἕξ ὑδερὸν τρόπῳ τοιῶδε· ἢ πιμελῆ συντήκεται καὶ γίνετα ὑπὸ τοῦ

Τὸ φλέγμα ἐξελίσσεται συνήθως σὲ ὑδρωπικία με τὸν ἀκόλουθο τρόπο. Τὸ πάχος λιώνει ἀπὸ τὴ ζέστη που

καύματος τοῦ ἐν τῷ φλέγματι ἐόντος ὕδωρ. Γνώση δὲ τούτω, ὅστις δυνατὸς ἐστὶν ἰηθῆναι καὶ ὅστις μὴ· ἕως ἂν τινι ἐπὶ τῷ ἥτρῳ ἔπη ἢ πιμελη, δυνατὸς ἰηθῆναί ἐστι· γνώση δὲ τούτοισι μάλιστα, εἰ ἔπεστι πιμελὴ ἐπὶ τῷ ἥτρῳ ἢ οὐ· ἦν μὲν πυρετοὶ ἐπιγένωνται καὶ μὴ δύνηται ἀνίστασθαι καὶ ὁ ὀμφαλὸς ἕξω ἐξίσχη πεφουσημένος, φάναι μηκέτι ἐπεῖναι πιμελὴν καὶ μὴ ἰήσιμον εἶναι· ἦν δὲ πυρετὸς μὴ ἐπιγένηται, καὶ δυνατὸς ἢ ἀνίστασθαι, καὶ ὁ ὀμφαλὸς μὴ ἐξίσχη, φάναι ἐπεῖναι πιμελὴν καὶ ἰήσιμον εἶναι. Τούτω συμφέρει τὴν κοιλίην ξηραίνειν, διδόντα ἄρτον μὲν αὐτοπυρίτην, θερμόν, μὴ ἕωλον, ὄψον δὲ ὄνου κρέας καὶ κυνὸς τελείου, καὶ ὄϊος, καὶ ὕος ὡς ὄπτα, καὶ ἀλεκτρονόου ὄπτα θερμά, καὶ πουλύποδας ἐσθιέτω ἐψῶν ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῶ· οἶνον δὲ πινέτω μέλανα ὡς παχύτατον καὶ στρυφνότατον ἰχθύων δὲ χρεέσθω κωβιῶ, δράκοντι, καλλιωνύμῳ, κόκκυγι, σκορπίῳ καὶ ἄλλοισι τοῖσι τοιούτοισι πασὶν ἐφθοῖσιν ἐώλοισι καὶ ψυχροῖσιν· ὡς ξηρότατοι γὰρ οὗτοι μάλιστα εἰσι, καὶ ἕς τὸν ζυμὸν μὴ ἐμβαπτέσθω, καὶ ἄναλτοι ἔστωσαν οἱ ἰχθυες· λαχάνων δὲ χρεέσθω ραφανῖσι καὶ σελίνοισιν· ἐψήσθω δὲ φακὴν τῷ ὄξει ἐπωκεστέρην καὶ ἐσθιέτω, καὶ περιπατεέτω καθ' ἡμέρη, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ ὄρθρου, καὶ ὀψιος εὐδέτω, καὶ πρῶϊος ἐξεγειρέσθω. Κῆν μὲν ὑπὸ τούτων καθίστηται, ἄλις· ἦν δὲ μὴ, πίσαι αὐτὸν κνέωρον ἢ ἰππόφω ὄπρον ἢ κνίδιον κόκκον, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν φακῆς δυὸ τρυβλία ἐπιρροφεέτω, καὶ ἄρτον μικρὸν καταφαγέτω· οἶνον δὲ πινέτω μέλανα, στρυφνόν, ὀλίγον· πινέτω δὲ φάρμακον δις τῆς ἡμέρης, ἕως ἂν λαπαρος γενηται. Ἦν δὲ τὸ οἴδημα καθεστήκη ἐν τῇ ὄσχη καὶ τοῖσι

ἔχει το ἴδιο το φλέγμα και γίνεται νερό. Θα καταλάβεις ποιος μπορεί να θεραπευτεῖ και ποιος ὄχι ἀπὸ τούτο: Ἄν υπάρχει πάχος στο υπογάστριο, μπορεί ο ασθενὴς να θεραπευτεῖ. Και το ἀν υπάρχει πάχος στο υπογάστριο ἢ ὄχι θα το καταλάβεις κυρίως με τον τρόπο τούτο: Ἄν ο ἄρρωστος κάνει πυρετό και δεν μπορεί να σηκωθεῖ και ο ἀφαλὸς ἐξέχει διογκωμένος, μπορείς να συμπεράνεις ὅτι δεν υπάρχει πια πάχος και ο ἄρρωστος δεν μπορεί να θεραπευτεῖ· ἀν δεν υπάρχει πυρετὸς και ο ασθενὴς μπορεί να σηκωθεῖ και ο ἀφαλὸς δεν ἐξέχει, μπορείς να συμπεράνεις ὅτι υπάρχει ἀκόμα πάχος και μπορεί να θεραπευτεῖ.

Στην περίπτωση τούτη συμφέρει να ξηράνεις τὴν κοιλιά δίνοντας του μαύρο ψωμί ζεστό και ὄχι μπαγιατικὸ και ψητό κρέας γαῖδουρίσιο και ἀπὸ μεγάλο σκύλο, ἀπὸ πρόβατο και χοιρινό· και ζεστό ψητό κρέας ἀπὸ κοτόπουλο· να φάει ἐπίσης χταπόδι βρασμένο σε στυφὸ μαύρο κρασί. Να πει κρασί μαύρο πολὺ πηχτό και πολὺ στυφὸ και ἀπὸ ψάρια να τρώει κωβιό, δράκοντα, καλλιωνύμο, κόκκυγα, σκορπιό και ἄλλα ψάρια τέτοιου εἶδους, ὅλα βραστά, μιας μέρας και κρύα. Τούτα πρέπει να εἶναι ὅσο γίνεται πιο στεγνά και να μὴν εἶναι βουτηγμένα σε ζυμὸ. Τα ψάρια να εἶναι ἀνάλατα. Ἀπὸ λαχανικά να τρώει ραπανάκια και σέλινα. Να τρώει ἐπίσης φακὴ που θα ἔχει βράσει με ξίδι για να γίνει ξινότερη και να περπατάει κάθε μέρα και μετὰ το δεῖπνο και το πρῶϊ. Να κοιμάται ἀργά και να σηκώνεται νωρίς. Ἄν με τὴν θεραπεία τούτη ἀποκατασταθεῖ ἡ υγεία του, ἔχει καλῶς. Ἄν ὄχι, θα του δώσεις να πει ἀκαλήφη ἢ ἰππόφω ἢ σπόρο της Κνίδου και μετὰ τὴν κάθαρση θα πάρει δύο κούπες φακὴ και θα φάει λίγο ψωμί. Να πίνει μαύρο κρασί στυφὸ και σε μικρὴ ποσότητα. Πρέπει να παίρνει το φάρμακο δύο φορές τὴ

μηροίσι καὶ τῆσι κνήμησι, κατασχῶν μέρη μέχρι να γίνει ευκοίλιος. Αν το
χρῆ ὀξύτάτω μαχαίριω πολλὰ πυκινά. οίδημα εντοπίζεται στο ὄσχεο, στους
Ταῦτα ἦν ποιήεις, ταχὺ ὑγιέα ποιήσεις. μηρούς και στις κνήμες, πρέπει να
κάνεις πολλές τομές με κοφτερό
μαχαίρι. Αν κάνεις τούτα, πολύ
γρήγορα θα τον θεραπεύσεις.

Περί των εντός παθῶν|22

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθῶν |44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθῶν|51

Ίρη αρρωματική

***Iris germanica* L.**

IRIDACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ζαφορά.

Περί αφόρων|23

Ιπτιά

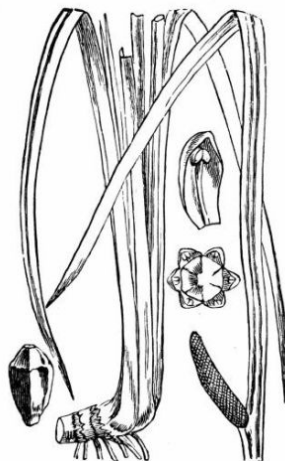
Salix alba L.

SALICACEAE

Έκβόλιον θυμίημα, δυνάμενον και αίμα γαστρὸς ἐξελάσαι· ίτέης φύλλα ἐπὶ πῦρ ἐπιθεῖς θυμιῆν, και περικαθίσας τήν γυναῖκα ἔϊν ἄχρισ ἂν ὁ καπνὸς ἐς τήν μήτρην ἐνδύνη.

Υποκαπνισμός για αποβολή, κατάλληλος και για την εξώθηση του αίματος από την κοιλιά: βάζετε φύλλα ιπτιάς στη φωτιά και κάνετε τον υποκαπνισμό· βάζετε τη γυναίκα να καθίσει πάνω από αυτά, μέχρις ότου ο καπνός εισχωρήσει στη μήτρα.

Περί γυναικείων Α|78

Καλάμι αρωματικό

Acorus calamus L.

ACORACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σχίνος.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κολοκύθι.

Περί γυναικείων Α|91

Καλαμίθρα

Calamintha spp.

LABIATAE

Άλλες ονομασίες: Καλαμίνθη.

Καλαμίνθη θερμαίνει και καθαίρει. η καλαμίθρα θερμαντικές και
καθαρτικές.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κόλιαντρος.

Περί γυναικείων Α|109

Ἦν ξηρῆναι δὲ ρόον, καλαμίνθην ἐν οἴνω μέλανι ἐψεῖν, καὶ ἐς ὄθονιον βράζετε καλαμίνθη μέσα σε μαύρο
βάπποντα, ἐπιτιθέναι. βουτάτε μέσα ένα πανί και το
βάζετε.

Περί γυναικείων Β|87

Κανέλα

Cinnamomum cassia

LAURACEAE

Άλλες ονομασίες: Κιννάμωνο.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|51

Πυρίαι δι' ὧν ὑστέραι καθαίρονται, ἦν σκληραὶ ἔωσιν· οἶνον χρῆ ὡς ἥδιστον ἴσον ἴσω κεράσαι, ὡς τρία ἡμίχρα ἀπτικά, καὶ μαράθου ρίζαν καὶ τοῦ καρποῦ, τεταρτημόριον, καὶ ῥοδίνου ἀλείφατος ἡμικοτύλην, ἐς ἔχινον ἐράσαι, οὗ τὸ ἐπίθεμα ὀπὴν ἔχει, καὶ ἐπιχέαι τὸν οἶνον, καὶ ἐνθέντα κάλαμον πυριῆσαι, καὶ μετέπειτα τὴν σκίλλην προστίθεσθαι. Ἦν ὀδύνη καταγιγίζωσιν ἐξαπιναῖοι, καὶ ἀψυχία ἔωσι· ῥόδων φύλλα, κιννάμωμον, σμύρναν καθαρὴν, νέτωπον, ὀπὸν μήκωνος, τουτέων φθοῖσκους ποιήσας ὅσον δραχμιαίους, ἐπίθεσ ἐπὶ τρύφος ἀμφορέως, καὶ ἦν διαφανὲς ἦ, χρῶ ὑποθυμιάματι· ἦ στύρακος, ὅσον ἐμβάλλουσιν ἐς τοῦλαιον, ὡς ἐπὶ τῆς προτέρης

Υποκαπνισμοὶ γιὰ τον καθαρισμὸ της μήτρας, σε περίπτωση που εἶναι σκληρή: πρέπει ν' αναμείξετε πολὺ γλυκὸ κρασί με ἴση ποσότητα νεροῦ, σχεδὸν τρία ἀπτικά ἡμίχρα συνολικά, καὶ να πάρετε ἓνα τέταρτο ρίζα καὶ σπὸρο μάραθου καὶ μισή κοτύλη ροδέλαιο· τ' αδειάζετε σε δοχεῖο που το σκέπασμα του ἔχει τρύπα, χύνετε ἀπὸ πάνω κρασί, βάζετε στην τρύπα καλάμι καὶ κάνετε τον υποκαπνισμό· ἀργότερα ἡ γυναίκα θα βάλει σκιλλοκρέμμουδο. Ἀν ξαφνικά εμφανιστοῦν πόνοι καὶ λιποθυμικὲς τάσεις, παίρνετε φύλλα τριαντάφυλλων, κανέλα, καθαρὴ σμύρνα, λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα καὶ χυμὸ παπαρούνας, φτιάχνετε δισκία βάρους μίας δραχμῆς, τα βάζετε σ' ἓνα κομμάτι θρυμματισμένου

χρησθαι·

αμφορέα και, όταν πυρωθεί, το χρησιμοποιείτε για υποκαπνισμό· ή με τον ίδιο τρόπο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ρετσίνα αγριοκυδωνιάς σε ποσότητα όση βάζουν στο λάδι.

Περί γυναικείων Β|97

Κιννάμωμον και νάρδον και σμύρναν μύρω ροδίνω δεύσας υποθυμιῶν.

Μουσκεύετε κανέλα, νάρδο και σμύρνα με ροδέλαιο και κάνετε υποκαπνισμό.

Περί γυναικείης φύσιος|34

Φάρμακα μαλθακτηρια, και προς τὸ ἰσχυρὴν κάθαρσιν γενέσθαι ἀνακινῆσαι· (...) Σμύρνα, κασίη, λιβανωτός, κιννάμωμον, νέτωπον· τουτεων ἑκάστου ἴσον ἐν εἰρίῳ ἢ βαλάνους ποιέουσα προστιθέσθω.

Μαλακτικά φάρμακα, ικανά να προκαλέσουν ἀφθονη εμμηνόρροια: (...) Παίρνει ἀκόμα σμύρνα, κασσία, λιβάνι, κανέλα και λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα, βάζει ἴσες ποσότητες ἀπὸ το καθένα σε μαλλί ἢ φτιάχνει ὑπόθετα με σχῆμα βελανιδιού και τα τοποθετεῖ.

Περί επικυήσεως|33

Κάππαρη

Capparis spinosa L.

CAPPARIDACEAE

Ἦν δὲ γένηται ὀδύνη και μὴ Αν υπάρχει πόνος και ὄχι φλεγμονή, φλεγμῆνη, λίτρον ὀπτήσας ἐρυθρόν, ψήνετε κόκκινο νίτρο, το

καὶ τρίψας λεῖον, καὶ στυπτηρίην, καὶ ἄλας φώξας, καὶ τρίψας λείους, συμμίξαι ἴσον ἐκάστου· εἶτα πίσση ξυμμίξας ὡς βελτίστη, ἕς ράκος ἐναλείψας, ἐντιθέναι καὶ καταδεῖν. Ἄλλο· καππάριος φύλλα χλωρὰ τρίψας, ἕς μαρσίπιον ἐμβαλῶν, προσκαταδεῖν· καὶ ἐπὴν καίειν δοκέη, ἀφαιρέειν καὶ αὔθις προστιθέναι. Ἦν δὲ μὴ ἦ φύλλα καππάριος, τὸν φλοιὸν τῆς ρίζης κόψας, φυρήσας οἴνω μέλανι, τὸν αὐτὸν τρόπον καταδεῖν. Τοῦτο καὶ πρὸς σπληνῶν ὀδύνην ἀγαθόν.

ψιλοκοπανίζετε, προσθέτετε στύψη, καβουρδίζετε αλάτι, το κοπανίζετε καλά και ανακατεύετε ἴση ποσότητα ἀπὸ το καθένα συστατικό. Ἐπειτα τ' αναμειγνύετε με την καλύτερης ποιότητας πίσσα, αλείφετε το μείγμα σε κουρέλι, το τοποθετεῖτε στην ἔδρα και το δένετε με επίδεσμο. Ἄλλο: κοπανίζετε πράσινα φύλλα κάππαρης, τα βάζετε σε σακούλι και τα δένετε με επίδεσμο. Ὄταν ο ἄρρωστος αισθανθεῖ κάψιμο, τα βγάζει και τα ξαναβάζει. Αν δεν ἔχετε φύλλα κάππαρης, παίρνετε φλούδα ρίζας, την κοπανίζετε, τη ζυμώνετε με μαύρο κρασί και τη δένετε με τον ἴδιο τρόπο. Τοῦτο εἶναι καλό και για τον πόνο της σπλήνας.

Περί συρίγγων|10

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Τὴν δὲ αἱματώδεα πλευρίτιν θεραπεύειν χρή οὕτως· μετὰ δὲ τὰς κρίσις ἀνακομίζειν σιτίοισι κούφοισι, καὶ ἡσυχάζειν, καὶ φυλάσσεσθαι περισσῶς ἡλίους, ἀνέμους, πλησμονὰς, ὀξέα, ἀλυκὰ, λιπαρὰ, καπνὸν, φύσας τὰς ἐν τῇ κοιλή, πόνους, λαγνείας· ἦν γὰρ ἡ νοῦσος ὑποτροπιάση, θάνατος ἔψεται. Ἐν δὲ τῆσι πτύσεσιν, ἦν ὀδύνη τε ἔχη καὶ μὴ δύνηται ἀποπτύειν, νήσσει δίδου ἄνθος χαλκοῦ ὅσον κοτινάδα, καὶ ὀποῦ σιλφίου ἡμισυ, καὶ τριφύλλου καρποῦ ὀλίγον ἐν μέλιτι λείχειν· ἢ πεπέρους κόκκους πέντε καὶ ὀποῦ σιλφίου ὅσον κύαμον, καὶ μέλι καὶ ὄξος καὶ ὕδωρ πίνειν χλιαρὸν νήσσει δίδου· τοῦτο καὶ τὰς ὀδύνας παύει. Ἦν δὲ μὴ δύνηται πτύειν κατὰ λόγον, ἀλλ' ἐνίσχηται αὐτῷ καὶ ῥέγχη ἐν τοῖσι στήθεσιν, ἄρου τοῦ μεγάλου ρίζης χηραμίδα καὶ ἔλαιον σὺν μέλιτι μίξαι, ἐπιρρόφεῖν δὲ ὄξος κεκρημένον. Ἄλλο ἰσχυρόν· ἄνθος χαλκοῦ ὅσον κύαμον καὶ νίτρον ὀπτὸν διπλάσιον καὶ ὕσσωπον ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισι

Στην αιματώδη πλευρίτιδα πρέπει να ακολουθηθεῖ ἡ παρακάτω θεραπεία: Μετὰ τις κρίσεις πρέπει να τονωθεῖ ο ασθενής με ελαφριές τροφές, να ησυχάζει, να αποφεύγει ὅσο γίνεται περισσότερο τον ἥλιο, τον ἄνεμο, τον κορεσμό του στομάχου, τις ξινές, τις αλμυρές και τις λιπαρές τροφές, τον καπνὸ, τα αέρια που δημιουργοῦνται στην κοιλιά, τη σωματικὴ κόπωση και τις σεξουαλικές επαφές. Γιατί, αν παρουσιασθεῖ υποτροπὴ της ασθένειας, ἐπέρχεται ο θάνατος. Κατὰ τις αποχρέμψεις, αν ο ασθενής πονά και δεν μπορεῖ να αποβάλλει πτύελα, πρέπει να γλείφει, ὅταν εἶναι νηστικός, ἄνθος χαλκοῦ τόσο ὅσο εἶναι μια ἄγρια ελιά, μισή ποσότητα ἀπὸ χυμὸ σιλφίου, λίγο σπὸρο τριφυλλιοῦ, ὅλα αὐτὰ μέσα σε μέλι, ἢ να πίνει νηστικός χλιαρὸ παρασκεύασμα ἀπὸ πέντε κόκκους πιπεριάς, χυμὸ σιλφίου ὅσο εἶναι ἓνα κουκί, μέλι, ξίδι και νερό· με τοῦτο θα σταματήσουν οά πόνοι. Εάν δεν μπορεῖ ο ασθενής να αποβάλλει ομαλά τα πτύελα, ἀλλὰ αὐτὰ

λαβεῖν, μέλιτι μίξας, καὶ ὕδωρ καὶ ἔλαιον μικρὸν ἐπιστάξας, χλιάνας ἐν χηραμίδι, ἐγγείν ἵνα μὴ ἀποπνιγῆ. Καὶ ἐν περιπλευμονίῃ, ἢν μὴ καθαίρηται, τοῦτο δεῖ ποιέειν. Ἦν δὲ μήτε ῥέγχῃ μήτε πτύῃ ὡς δεῖ, καππάριος καρποῦ ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισι λαβεῖν, καὶ πέπερι καὶ νίτρον ὀλίγον καὶ μέλι καὶ ὄξος καὶ ὕδωρ μίξας τοῦτο χλιαρὸν ἐπιρρόφεῖν· τὴν δὲ ἄλλην ἡμέρην ὕσσωπον ἐν ὄξει καὶ μέλιτι καὶ ὕδατι ἀναξέσας ἐπιρρόφεῖν. Τοῦτο καὶ τοῖσι ῥέγχουσι διδόναι καὶ μὴ δυναμένοισι καθαίρεσθαι. Εἰ δὲ ἰσχυρότερον βούλοιο ποιέειν, ὕσσωπου καὶ νάπυος καὶ καρδάμου κόγχην ἢ χηραμίδα τρίψας ἐν μέλιτι καὶ ὕδατι, καὶ ἀναξέσας, καὶ διηθήσας, ἐπιρρόφεῖν χλιαρὸν δίδου.

εγκλωβίζονται καὶ ἔχει ρόγχο στο στήθος, πρέπει νὰ χορηγηθεῖ σ' αὐτὸν μία χηραμίδα ἀπὸ ρίζα αγριοκολοκυθιάς ἀναμειγμένη με λάδι καὶ μέλι καὶ ἐπιπλέον νὰ πιεῖ ξίδι ἀραιωμένο με νερό. Ἐνα ἄλλο δραστικὸ μείγμα εἶναι τὸ ἐξῆς: ἀναμειγνύετε με μέλι ἄνθος χαλκοῦ ὅσο ἓνα κουκί, νίτρο βρασμένο σε διπλάσια ποσότητα καὶ ὕσσωπο ὅσο τρία δάχτυλα, στάζετε σ' αὐτὰ λίγο νερό καὶ λάδι, τὰ ζεσταίνετε σε χηραμίδα καὶ κάνετε μ' αὐτὰ ἐγχύσεις, γιὰ νὰ μην πνιγεί ὁ ἀσθενής.

Καὶ στὴν περίπτωση τῆς περιπνευμονίας, εἰάν δεν γίνονται ἀποχρέμψεις, ἀκολουθεῖται ἡ ἴδια θεραπεία. Εἰάν ὅμως ὁ ἀρρωστος δεν ἔχει ρόγχο οὔτε φτύνει ὅπως πρέπει, ἀφοῦ πάρετε κάππαρη ὅσο τρία δάχτυλα, πιπεριά καὶ λίγο νίτρο, τὰ ἀναμειγνύετε με μέλι, ξίδι καὶ νερό καὶ χορηγεῖτε τὸ μείγμα αὐτὸ ζεστὸ στὸν ἀσθενή γιὰ νὰ τὸ πιεῖ· τὴν ὑπόλοιπὴ μέρα πρέπει τούτος νὰ πίνει ὕσσωπο βρασμένο σε ξίδι, μέλι καὶ νερό. Τὸ παρασκεύασμα αὐτὸ χορηγεῖται ἐπίσης σε ὅσους ἔχουν ρόγχο καὶ δεν μποροῦν νὰ καθαριστοῦν. Εἰάν θέλετε νὰ εἶναι περισσότερο ἀποτελεσματικὸ τὸ μείγμα, πρέπει νὰ τρίψετε μία κόγχη ἢ χηραμίδα ὕσσωπο, σινάπι καὶ κάρδαμο σε μέλι καὶ νερό καὶ, ἀφοῦ τὸ βράσετε (τὸ μείγμα) καὶ τὸ στραγγίσετε, νὰ τὸ δώσετε ζεστὸ στὸν ἀρρωστο γιὰ νὰ τὸ πιεῖ.

Περί νούσων το τρίτον|16

Κάρδαμο

Lepidium Sativum L.

BRASSICACEAE (CRUCIFERAE)

Έρύσιμον υγραίνει και διαχωρεί.

Ο σπόρος του άγριου κάρδαμου υγραίνει και διευκολύνει τις κενώσεις.

Περί διαίτης Β|45

Κάρδαμον θερμόν και τήν σάρκα τήκον, ἴσθησι δὲ φλέγμα λευκόν, ὥστε στραγγουρίην ἐμποιέειν.

Το κάρδαμο είναι θερμαντικό και λιώνει τη σάρκα. Κατακρατά το λευκό φλέγμα και έτσι προκαλεί στραγγουρία.

Περί διαίτης Β|54

Ἦν γυνή ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεγματώδης ἢ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέη, καὶ πυρεταίνῃ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, ἐν τῇ κεφαλῇ εἰλέεται τὸ φλέγμα, καὶ βάρος ἔχει καὶ ψύξις, καὶ ἐς τὸ σῶμα διαχωρέει καὶ ἐς τὰς φλέβας ὅταν ἡ κεφαλὴ ἢ πλήρης· γίνεται δὲ καὶ μολίβῳ τὴν χροιοὴν ἴκελος, καὶ ἐμέει φλέγμα, γλῶσσα λευκὴ καὶ οὖρησις, κοιλίης ἔκλευκος ψυχρὴ τάραξις, δυσκινησίη. Ἐπὴν δὲ τέκῃ, χωρήσει οἱ ἢ κάθαρσις φλεγματώδης, καὶ φανεῖται ὑμενώδης, καὶ ὥσπερ ἀράχνια διατεταμένα ἐν ταύτῃ ἔσται· καὶ πείσεται μὲν τὰ αὐτὰ πάντα καὶ ἢ τὰ καταμήνια ἐχώρει φλεγματώδεα, ἐλάσσονα δὲ χρόνον

Ἄν ἡ ἐγκυος εἶναι φλεγματική καὶ ἔχει πονοκέφαλο καὶ πυρετό· τότε τότε, τὸ φλέγμα στριφογυρίζει μέσα στο κεφάλι, προκαλεῖ βάρος καὶ ψύξη καὶ διαπερνά τὸ σῶμα καὶ τὶς φλέβες, ὅταν γεμίσει τὸ κεφάλι. Τὸ χρῶμα τῆς ἀρρωστησῆς εἶναι μολυβί, κάνει ἐμετό φλέγματος, ἡ γλῶσσα τῆς εἶναι λευκὴ ὅπως καὶ τὰ οὖρα τῆς, τὰ κόπρανα τῆς εἶναι υπόλευκα καὶ κρῦα καὶ διακατέχεται ἀπὸ δυσκινησία. Μετὰ τὸν τοκετό ἡ ἐπιλόχεια κάθαρση εἶναι γεμάτη φλέγμα, φαίνεται πως περιέχει μεμβράνες καὶ στὴν ἐπιφάνεια τῆς ἀπλώνεται κάτι σαν ἱστοὶ ἀράχνης. Ὅλα τὰ συμπτώματα εἶναι ἴδια με τῆς γυναίκας που ἔχει φλεγματώδη ἐμμηνια, ἡ διάρκεια ὁμῶς τῆς

νοσήσει, καὶ κινδύνους τοὺς αὐτοὺς ἢ νοῦσος ἔξει, καὶ σημήϊα, καὶ μεταλλάγας· ξυμβήσεται γὰρ αὐτῇ, ἔμετον γενέσθαι φλεγματώδεα καὶ παθήματα ὅμοια ἐκείνη χρονίσαντα. Ἐξήρηται γὰρ τῷ αὐτέῳ τρόπῳ τὰ λοχεῖα καὶ τὰ καταμήνια τὰ φλεγματώδεα, ἐλάσσονα δὲ χρόνον μένει τῶν καταμηνίων. Καὶ ἦν μὴ ῥαγῆ αὐτῇ ἢ κάθαρσις χρονισθεῖσα, θνήσκει ἐν πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρησι· καὶ ἦν οἱ φλεγματώδης ἢ λοχή κάθαρσις χωρῆ, ἐλάσσονα τῶν ὑγιερῶν χωρήσει, μελεδαινομένη δὲ ἢ γυνὴ ὑγιῆς ἔσται, καὶ φυσηθήσεται ἐξ ἀρχῆς μέχρις ἂν ὑγιανθῇ· χαλεπὸν γάρ. Ταύτη χρὴ δίδοναι φάρμακον, ὃ τι φλέγμα ἄγει, καὶ ἐπιπίνειν γάλα ἐφθὸν αἴγειον ξὺν μέλιτι· ἦν δὲ μὴ ἔσακούη, κάρδαμον ἢ κνήκον ἢ κνέωρον ἢ πουλυπόδιον ἢ ὀρόρον, ἢ τὸ ἀπὸ ἀλῶν ξυντιθέμενον δίδοναι, καὶ ὅσα φλέγμα χαλᾷ καὶ ἄγει.

ασθένειας εἶναι μικρότερη, ἀν καὶ παρουσιάζει τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὶς ἴδιες ἐνδείξεις καὶ τὶς ἴδιες μεταστάσεις. Ἐκδηλώνονται δηλαδὴ ἐμετός βλέννας καὶ φαινόμενα ὅμοια μετὰ τὴν προηγούμενην περίπτωσιν, ἀν ἡ ἀρρώστια γίνῃ χρόνια. Ἡ ἐπιλόχεια κάθαρσις καὶ τὰ ἐμμηνα μετὰ βλέννα ἐξαρτώνται παρόμοια τὸ ἓνα ἀπὸ τοῦ ἄλλο, ἀλλὰ ἡ διάρκειά τῆς ἀσθένειας εἶναι μικρότερη γιὰ τὰ λόγια παρὰ γιὰ τὰ ἐμμηνα. Ἀν ἡ καθυστερημένη ἐπιλόχεια κάθαρσις δὲν ξεσπάσῃ, ἡ γυναῖκα πεθαίνει σὲ σαράντα πέντε μέρες. Ἀν τὰ λόγια περιέχουν φλέγμα, θὰ εἶναι λιγότερα σὲ ποσότητα ἀπὸ τὰ φυσιολογικά. Μετὰ τὴν θεραπεία τὴν ἀρρωστη ἐπανακτὰ τὴν υγείαν τῆς καὶ, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι νὰ γίνῃ αὐτό, θὰ υποφέρει ἀπὸ τυμπανισμό. Ἡ πάθησις εἶναι πραγματικὰ σοβαρὴ. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν πρέπει νὰ χορηγοῦμε φάρμακο ποὺ προκαλεῖ ἀποβολὴ φλέγματος καὶ ἐπιπλέον βρασμένο γάλα κασιόκας μαζί με μέλι. Ἀν τὸ φάρμακο δὲν φέρῃ ἀποτέλεσμα, δίνουμε κάρδαμο, κνήκο, κνέωρο, πολυπόδι, ὀρό γάλακτος ἢ παρασκεύασμα ἀπὸ ἀλάτι, καὶ γενικὰ ὅσα μαλακώνουν καὶ υποβοηθοῦν τὴν ἀποβολὴ φλέγματος.

Περὶ γυναικείων Α|29

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ἄρκευθος.

Περὶ γυναικείων Α|44

Κατάχριστον καθαρτικὸν ὥστε μήτρας ἐκκαθαίρειν· πράσου σπέρμα καὶ καρδάμου τρίψας, ἐν οἴνῳ τε διεῖς καὶ γάλακτι ἐφθῶ, διαχρίειν τὴν νειαίρην γαστέρα.

Καθαρτικὸ φάρμακο, κατάλληλο γιὰ τὴν κάθαρσιν τῆς μήτρας: κοπανίζετε σπέρμα πράσου καὶ κάρδαμου, τὰ διαλύετε σὲ κρασί καὶ βρασμένο γάλα καὶ αλείφετε τὸ υπογάστριο.

Περὶ γυναικείων Α|88

Ἦν ἐξ τὸ ἰσχίον αἰ ὑστεραὶ ἢ ἐξ τὸν κενεῶνα καταστηρίξωσι λεχοί, προστιθένα ἐξ θάτερον ἰσχίον αἰγυπτίον ἔλαιον λευκὸν ἢ ρόδιον, ἐπὶ δὲ τὸ ὑγιῆς ἰσχίον ἄμεινον κατακείσθαι· πίνειν δὲ γλυκυσίδης

Ἀν ἡ μήτρα λεχῶνας στηριχτεῖ στὸ ἰσχίον ἢ στὸ πλευρό, βάζετε στὸ ἄλλο ἰσχίον λευκὸ αἰγυπτιακὸ μύρο ἢ ροδέλαιο. Εἶναι προτιμότερο νὰ πλαγιάζῃ στὸ υγιῆς ἰσχίον. Θὰ πίνειν τέσσερις μαύρους σπόρους παιωνίας,

κόκκους τέσσαρας τοὺς μέλανας, καὶ ἀκτῆς καρπὸν ἐν τοῖσδεσιν ὅσον χηραμύδα, καὶ κάστορος ὡς κύαμον, καὶ σιτίοισι χρῶτο μαλθακοῖσι· λινόζωστις δ' ἂν ἀρμόζοι πρὸ τοῦ σιτίου ἐφθῆ ὡς κράμβη· ροφεέτω δὲ καὶ τοῦ ὕδατος· καὶ τὰ δριμέα τρωγέτω, πλὴν ραφανίδος, καὶ κρομμύου, καὶ καρδάμου· ἄριστον δὲ θριδακίνη.

μια χηραμύδα σπύρο κουφοξυλιάς και καστόριο ὅσο ἓνα κουκί. Θα χρησιμοποιεῖ μαλακτικὲς τροφές· το σκαρόχορτο βρασμένο ὅπως και η κράμβη, ταιριάζει πριν ἀπὸ το φαγητό. Θα πίνει ἐπίσης και το ἀφέψημα της. Θα τρώει καυτερά λαχανικά, ἐκτὸς ἀπὸ ραπανάκια, κρεμμύδια και κάρδαμο· το καλύτερο εἶναι το μαρούλι.

Περὶ γυναικείων Β|27

Πυρίαι δι' ὧν ὑστέραι καθαίρονται, ἦν σκληραὶ ἔωσιν· (...) Ἀρήγει δὲ καὶ μάννα, κυπαρίσσου πρίσματα, καὶ κυπεύρου ρίζα κοπεῖσα, στήσαι δὲ καὶ σχοῖνον τὸν ἡδύοσμον, καὶ κάρδαμον, καὶ ἴριν, ταῦτα πάντα μίσγειν, περιχέαι δὲ ῥόδιον ἔλαιον καὶ νέτωπον, καὶ χρέο ἐν κρίμνοισι πυρίνοισιν.

Υποκαπνισμοὶ για τον καθαρισμὸ της μήτρας, σε περίπτωση που εἶναι σκληρή: (...) Ωφέλιμη ἐπίδραση ἔχουν ἐπίσης το μάννα, τα πριονίδια κυπαρισσιού, η κοπανισμένη ρίζα κυπεύρου, ο αρωματικὸς σχοῖνος, το κάρδαμο και ο κρίνος, ανακατεμένα ὅλα μαζί και περιχυμένα με ροδέλαιο και λάδι ἀπὸ πικραμύδαλα· τα χρησιμοποιεῖτε μαζί με χονδροαλεσμένο σιτάλευρο.

Περὶ γυναικείων Β|97

Πληροῖ δὲ μάλιστα τὰ κοῖλα τὰ καθαρά, ποίη, ἢ λαγώπυρος οὔνομα· (...) Κάρδαμον λεπτόν, ὠμόν, ἐρύσιμον, ἐκατέρου ἴσον, τῆς δὲ ἰσχάδος δύο μέρη, λίνου καρποῦ δύο μοίρας, ὁπὸν συκῆς. Ὄταν τούτων τινὶ χρέη τῶν φαρμάκων, σπλήνας ἄνωθεν ὀξηροῦς ἐπιθεις, σπόγγον ἄνωθεν τῶν σπληνῶν ἐπίθεις, καὶ ἐπίδει, καὶ προσπίεσαι ὀλίγῳ μᾶλλον· τὰ δὲ περιέχοντα ἦν φλεγμαίνη, ὅτι ἂν δοκῆ συμφέρειν, περιπλάσσειν.

Αὐτὸ που γεμίζει προπάντων τα βαθουλά και καθαρά τραύματα εἶναι το βότανο με το ὄνομα λαγώπυρος. (...) Παίρνετε τριμμένο ὠμὸ κάρδαμο και σκυλλόβρουβα, ἴση ποσότητα ἀπὸ το καθένα, καθὼς και δύο δόσεις ἀπὸ σύκα ξερά, δυο δόσεις λιναρόσπορο και γάλα συκιάς. Ὄταν μεταχειρίζεστε κάποιον ἀπὸ αὐτὰ τα φάρμακα, βάζετε ἀπὸ πάνω γάζες, διαποτισμένες με ξίδι, και πάνω ἀπὸ αὐτές τοποθετεῖτε σφουγγάρι. Δένετε με ἐπίδεσμο το τραῦμα και το πιέζετε λίγο περισσότερο. Αν οι γύρω περιοχές ἔχουν φλεγμονή, τοποθετεῖτε πάνω τους ὅ,τι θεωρεῖτε ὠφέλιμο.

Περὶ ἐλκῶν|15

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περὶ νούσων το δεύτερον|26

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περὶ νούσων το δεύτερον|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάππαρη.

Περί νούσων το τρίτον|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Τεύτλα.

Περί των εντός παθών|40

Καρυδιά

Juglans spp.

JUGLANDACEAE

Αί άμυγδάλαι καυσώδες, τρόφιμοι δέ· καυσώδες μὲν διὰ τὸ λιπαρὸν, τρόφιμοι δὲ διὰ τὸ σαρκῶδες. Καὶ κάρυα τὰ στρογγύλα παραπλήσια· τὰ δὲ πλατιά πέπωνα τρόφιμα, καὶ διαχωρέει καθαρὰ ἔόντα, καὶ φῦσαν ἐμποιέει· οἱ δὲ χιτῶνες αὐτέων στάσιμοι.

Τα αμύγδαλα είναι πολύ θερμαντικά αλλά και θρεπτικά θερμαντικά χάρη στη λιπαρότητά τους και θρεπτικά χάρη στην άφθονη σάρκα τους. Τα στρογγυλά καρύδια έχουν παρόμοιες ιδιότητες. Τα ώριμα πλατιά καρύδια είναι θρεπτικά και υπακτικά, όταν είναι καθαρισμένα [ξεφλουδισμένα], και προκαλούν τυμπανισμό. Το περίβλημα τους είναι στυπτικό.

Περί διαίτης Β|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ζαφορά.

Περί γυναικείων Β|99

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Περί νούσων το τρίτον|11

Κασσία

Laurus cassia

LAURACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|51

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βρουβί.

Περί γυναικείων Β|72

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δάφνη.

Περί εβδομάδων|30

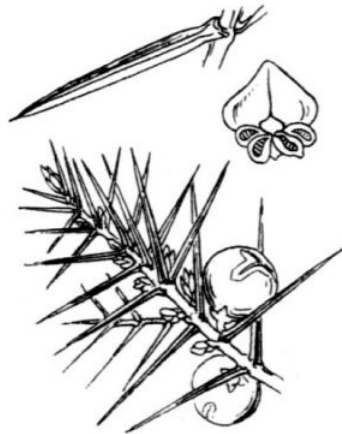
Καυκαλίδα

Tordylium officinale

UMBELLIFERAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί διαίτης Β|54

Κέδρος

Juniperus oxycedrus

CUPRESSACEAE

Κυητήριον· κεδρίης έμβάφιον, στέατος βοείου δραχμάς τέσσαρας, λεία τρίψας και ές τωύτò μίξας, πεσσούς ποιέων, προστίθει νήστει, και προσκειμένη έκνηστευέτω τήν ήμέρη· προστιθέσθω δέ δις, πρωί και δείλης, μετά τà καταμήνια, και μετά τò δεϊπνον λούσθω, και κοιμάσθω ξύν τῷ άνδρί. Ἡ μελάνθιον φλάσαι, και ές ράκος ένδῆσαι, και χηνός έλαιον έμβαλεϊν, και δοῦναι προσθέσθαι.

Παρασκεύασμα κατάλληλο για σύλληψη: τρίβετε καλά και ανακατεύετε μαζί ένα εμβάφιο ρετσινιού από κέδρο και τέσσερις δραχμές βοδινό λίπος και φτιάχνετε υπόθετα, που η γυναίκα τοποθετεί, όταν είναι νηστική· πρέπει να μείνει νηστική όλη την ημέρα. Το υπόθετο πρέπει να χρησιμοποιείται μετά την εμμηνορρυσία, δύο φορές τη μέρα, πρωί βράδυ. Μετά από το δείπνο η γυναίκα θα πλένεται και θα κοιμάται με τον άντρα της. Ἡ σπάζετε μελάνθιο, το δένετε σε πανί, προσθέτετε λίπος χήνας και το δίνετε να τοποθετηθεί.

Περί γυναικείων Α|75

Ἄλλο· χαλβάνην ὅσον ἐλαίην τρίψας ἐν κεδρίνω ἐλαίῳ προσθέσθω· τοῦτο δύναται διαφθείρειν καὶ ἐκβάλλειν τὸ νωχελές.

Ἄλλο: κοπανίζετε χαλβάνη ὅσο μια ελιά μέσα σε κέδρινο λάδι και την τοποθετείτε. Το παρασκεύασμα τούτο μπορεί να καταστρέψει και ν' αποβάλλει το ὑστερο που αργεί ν' αποβληθεί.

Περί γυναικείων Α|78

Ἄλλο ἐκβόλιον ἔγχυτον ὑστερέων· ὅταν σαπίῃ νεκρωθὲν ὑπὸ ψύχους, ὅταν ἄνεμος ψυχρὸς ᾖ, (...) Ἄλλο προσθετόν· τοῦ κισσοῦ τοῦ λευκοῦ τὸν καρπὸν καὶ κέδρου πρίσμα τρίψασα καὶ βαλάνια ποιήσασα προστιθέσθω.

Ἄλλο παρασκεύασμα εκχυόμενο μέσα στη μήτρα με σκοπὸ την αποβολή του εμβρύου, αν έχει σαπίσει, νεκρὸ ἀπὸ τὸ ψύχος που προκαλεῖ, ὁ παγωμένος ἀέρας: (...) Ἄλλο ὑπόθετο: τρίβετε καρπὸ λευκοῦ κισσοῦ και πριονίδια ἀπὸ κέδρο, τους δίνετε τὸ σχήμα μικρῶν βελανιδιών και τα τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Α|78

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἢ ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· (...) Ἄλλο· βούτυρον καὶ κέδρινον ἔλαιον ἐν μέλιτι ὀλίγῳ χλιήνας, ξυμμίξας, κλύσαι. (...) Ἡ κέδρον ἐψήσας ἐν οἴνω, κλύσαι τῷ οἴνω.

Καθαρτικὰ κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει ἐξέλκωση ἢ φλεγμονή ἀπὸ τὸν τοκετό: (...) Ἄλλο: βάζετε βούτυρο και κέδρινο λάδι μέσα σε λίγο μέλι, τα χλιαίνετε, τ' ανακατεύετε και κάνετε τὸ κλύσμα. (...) ἢ βράζετε κέδρο μέσα σε κρασί και κάνετε κλύσμα με τὸ κρασί·

Περί γυναικείων Α|78

Ἐπὴν γυναικὶ ἐν τῷ αἰδοίῳ ἢ ἐν τῷ ἀρχῷ ἀσκαρίδες γένωνται, λύγου καρπὸς μίσγεται ἢ φύλλα, καὶ βοὸς χολὴ παραμίσγεται ὅσον ὀβολός· κεδρίνω δὲ ἐλαίῳ φυρῆν, καὶ εἰρίῳ πινόνεντι εὐειροτάτῳ ἀναλαβεῖν· ἐντιθέσθω δὲ διὰ τρίτης νύκτα και ἡμέρην, τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀφελομένη λουέσθω θερμῷ, καὶ σκόροδα ἐφθὰ και ὦμα ἐσθιέτω, και αἰ ἀσκαρίδες ἐξίασι και θνήσκουσιν· ἄλμη δὲ κλύζειν χρή.

Ὅταν εμφανίζονται σκουλήκια στα γεννητικά ὄργανα ἢ στο ἀπευθυσμένο, παίρνετε καρπὸ ἢ φύλλα λυγαριάς, προσθέτετε ἕνα ὀβολὸ χολὴ βοδιού, τα ζυμώνετε με λάδι κέδρου και τα μαζεύετε μ' ἕνα κομμάτι λιπαρὸ και πολὺ καλῆς ποιότητας μαλλί. Τα βάζετε κάθε τρεις μέρες για ἕνα μερόνυχτο· την ἐπόμενη μέρα, ὅταν ἡ γυναίκα τὸ βγάξει, κάνει λουτρό με ζεστὸ νερὸ και τρώει σκόροδα βρασμένα και ὦμα, με ἀποτέλεσμα να βγαίνουν τα σκουλήκια και να φοφούν. Πρέπει να γίνονται ἐπίσης πλύσεις με ἄρμη.

Περί γυναικείων Β|78

Ῥόου λευκοῦ ποτόν· κισσοῦ λευκοῦ τὸ σπέρμα και πίτυος φλοιὸν ἐν οἴνω αὐστηρῷ παρέχειν. Ἡ ἐλάφου κέρας κατακαῦσαι μοῖραν, ὦμηλυσίος δὲ

Ποτό για τη λευκόρροια: χορηγεῖτε σπόρους λευκοῦ κισσοῦ και φλούδα πεύκου μέσα σε μπρούσκο κρασί. Ἡ καίτε μια δόση κέρατο ελαφιού, δύο

δύο μοίρας καὶ κεδρίδας πέντε, τρίβειν ἐν ὕδατι, καὶ πίνειν.

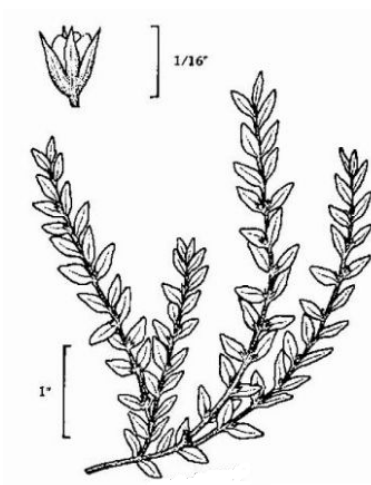
δόσεις ωμό κριθάλευρο καὶ πέντε καρπούς κέδρου, τα κοπανίζετε μέσα σε νερό καὶ δίνετε στη γυναίκα να τα πει.

Περί γυναικείων Β|90

Ἦν πρὸς τὰ σπλάγχνα τραπέϊσαι πνίγωσιν, οἶνον κέδρινον καὶ κύμινον Αἰθιοπικὸν πινέτω, καὶ θερμῶ λουέσθω, καὶ ἀπὸ θερμῶν πινέτω.

Αν ἡ μήτρα στραφεί πρὸς τα σπλάγχνα καὶ προκαλέσει πνίξιμο, ἡ γυναίκα θα πει κρασί ἀπὸ κέδρο καὶ αιθιοπικό κύμινο, θα πλυθεῖ με ζεστό νερό καὶ μετὰ το λουτρό θα πάρει ποτό.

Περί γυναικείης φύσιος|73

Κενταύριο

Centaureum majus

GENTIANACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί νούσων το δεύτερον|54

Κέστρο

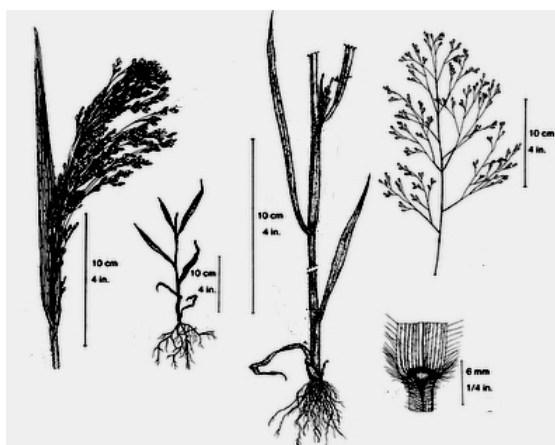
Sideritis syriaca

LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης: (...) Ἡ ἐλατήριον, ἢ κέστρον δύο πόσις, ἐψεῖν ἐν ὕδατι ὅσον δύο κοτύλῃσι, καὶ κλύσαι χλιαρῶ.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει εξέλκωση ἢ φλεγμονή ἀπὸ τον τοκετό: (...) Ἡ παίρνετε καθαρτικό ἢ κέστρο, δύο δόσεις, τα βράζετε σε δύο κοτύλες νερό και κάνετε το κλύσμα χλιαρό.

Περί γυναικείων Α|78

Κεχρί

Panicum miliaceum L.

POACEAE

Κέγχρων χόνδροι καὶ κυρήβια, ξηρὸν καὶ στάσιμον, μετὰ σύκων ἰσχυρὸν τοῖσι πονέουσιν· αὐτοὶ δὲ οἱ κέγχροι ἐφθοὶ τρόφιμοι, οὐ μέντοι διαχωρεύουσιν.

Το χονδράλευρο ἀπὸ κεχρί και τα φλούδια του εἶναι ξηρά και συτυπτικά· σε συνδυασμὸ με τα σύκα εἶναι δυναμωτικά για ὄσους εργάζονται. Το ἴδιο το κεχρί βρασμένο εἶναι θρεπτικό, ωστόσο δεν διευκολύνει το έντερο.

Περὶ διαίτης Β|45

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περὶ διαίτης οξέων|7

Ἦν δὲ πυρετὸς μὴ ἔχη, καὶ στρόφοι ἔωσι, γάλα ὄνειον θερμὸν ὀλίγον τὸ πρῶτον, ἔπειτα ἐκ προσαγωγῆς πλεῖον, καὶ λίνου σπέρμα, καὶ πύρινα ἄλφια, καὶ τῶν αἰγυπτίων κυάμων ἐξελὼν τὰ πικρὰ, καταλέσας, ἐπιπάσσωσιν πινέτω· καὶ ὡὰ ἡμιπαγέα ἐσθιέτω ὄπτα, καὶ σεμίδαλιν, καὶ κέγχρον, καὶ χόνδρον ἐφθὸν ἐν γάλακτι, ἐφθὰ ψυχρὰ ἐσθίειν, καὶ τὰ τούτοισιν ὅμοια καὶ ποτὰ καὶ ἐδέσματα προσφερέσθω.

Αν ο ἄρρωστος δεν ἔχει πυρετό, ἔχει ὁμως κωλικούς στα έντερα, του δίνουμε να πιει ζεστό γαῖδουρίσιο γάλα, λίγο στην αρχή, και αυξάνουμε αργότερα την ποσότητα, πασπαλίζοντας μέσα λιναρόσπορο και σιτάλευρο, και αλέθουμε αἰγυπτιακά κουκιά, αφού πρώτα αφαιρέσουμε τα πικρά. Του δίνουμε επίσης να φάει αβγά ψημένα, όχι πολύ σφιχτά, σιμιγδάλι, κεχρί και χοντροαλεσμένο αλεύρι βρασμένο μέσα σε γάλα. Αυτά χορηγούνται βρασμένα και κρύα, ὅπως και οποιοδήποτε παρόμοιο φαγητό ή ποτό.

Περὶ διαίτης οξέων|21

Ἐτέρη νοῦσος· ἦν δὲ χολᾶ ὁ ἐγκέφαλος, πυρετὸς ἴσχει βληχρὸς και ῥίγος και ὀδύνη διὰ τῆς κεφαλῆς πάσης, μάλιστα δὲ ἐς τοὺς κροτάφους και ἐς τὸ βρέγμα και ἐς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, και αἱ ὀφρῦες ἐπικρέμασθαι δοκέουσι, και ἐς τὰ ὦτα ὀδύνη ἐσφοιτᾶ ἐνίοτε, και κατὰ τὰς ῥίνας χολὴ ῥεῖ, και ἀμβλυώσσουσι τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι· και τοῖσι μὲν πλείστοισιν ἐς τὸ ἡμισυ τῆς κεφαλῆς ἡ ὀδύνη ἐσφοιτᾶ, γίνεται δὲ και ἐν πάσῃ τῇ κεφαλῇ. Ὅταν οὕτως ἔχη, ψύγματα οἱ προστιθέναι πρὸς τὴν κεφαλὴν, και ἐπὴν ἢ τε ὀδύνη και τὸ ῥεῦμα παύηται, σελίνου χυλὸν ἐς τὰς ῥίνας ἐνστάζειν, και ἀλουτεέτω ἕως ἂν ἡ ὀδύνη ἔχη, και ῥοφανέτω κέγχρον λεπτόν, μέλι ὀλίγον παραχέων, και

Ἄλλη ασθένεια: Αν εισέλθει στον εγκέφαλο χολή, παρουσιάζονται ελαφρὸς πυρετός, ρίγη και πόνος σε ὄλο το κεφάλι και κυρίως στους κροτάφους, στο βρέγμα και στην περιοχή των ματιῶν, τα φρύδια μοιάζουν σαν να κρέμονται και μερικές φορές ο πόνος επεκτείνεται μέχρι τα αυτιά· γίνεται καταρροή χολῆς ἀπὸ τη μύτη και ελαττώνεται η ὄραση· στις περισσότερες περιπτώσεις εμφανίζονται ημικρανίες, αλλά παρουσιάζεται πόνος και σε ὄλο το κεφάλι.

Ὅταν ο ἄνθρωπος περιέλθει στην κατάσταση τούτη, πρέπει να τοποθετηθῶν στο κεφάλι κρύα ἐπιθέματα και, ὅταν σταματήσουν ο πόνος και η καταρροή, πρέπει να ριχθῶν μέσα στη μύτη σταγόνες ἀπὸ

πινέτω ὕδωρ· ἦν δὲ μὴ ὑποχωρή, κράμβας ἐσθιέτω καὶ τὸν χυλὸν ῥοφανέτω· ἦν δὲ μὴ, τῆς ἀκτῆς τῶν φύλλων τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἐπήν σοι δοκῆ καὶρός εἶναι, σιτία προσφέρειν οἱ ὡς ὑποχωρητικώτατα· καὶ ἦν, ἀπηλλαγμένου τοῦ ῥεύματος καὶ τῆς ὀδύνης, ὑπὲρ τῆς ὀφρύος αὐτῷ βάρος ἐγγένηται ἢ μύξα παχὴ καὶ σαπρὴ, πυριήσας αὐτὸν ὄξει καὶ ὕδατι καὶ ὀριγάνω, ἔπειτα λούσας θερμῷ ὕδατι, προσθεῖναι τὸ ἄνθος τοῦ χαλκοῦ καὶ τὴν σμύρναν πρὸς τὰς ῥίνας. Ταῦτα ποιήσας, ὡς τὰ πολλὰ ὑγιῆς γίνεται· ἢ δὲ νοῦσος οὐ θανατώδης.

χυμὸ σέλινου καὶ ὁ ασθενὴς νὰ μὴ κάνει ατμόλουτρα, μέχρι νὰ περάσει ὁ πόνος, καὶ νὰ πίνει ὡς ρόφημα αραιό κεχρί, αναμειγμένο με λίγο μέλι, καθὼς καὶ νερό· αν δὲν ενεργηθεῖ, πρέπει νὰ τρῶει κραιβολάχανα καὶ νὰ πίνει τὸν ζυμὸ, εἰδάλλως, φύλλα κουφοξυλιάς που ἔχουν παρασκευαστεῖ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο· ὅταν κριθεῖ πῶς εἶναι ὁ καιρὸς κατάλληλος, νὰ χορηγηθῶν στον ἄρρωστο τροφές που ἐπιφέρουν ἀφόδευση. Αν, ἀφού ἔχει ἀπαλλαχθεῖ ἀπὸ τὴν καταρροὴ χολῆς καὶ τοὺς πόνους, νιώσει βάρος πάνω ἀπὸ τὰ φρύδια ἢ δημιουργηθεῖ μύξα πηχτὴ καὶ σαπρὴ, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ κάνει ὁ ασθενὴς ατμόλουτρο με ξίδι, νερό καὶ ρίγανη καὶ ἔπειτα, ἀφού πλυθεῖ με ζεστό νερό, νὰ τοποθετηθῶν μπροστὰ στη μύτη του ἄνθος του χαλκοῦ καὶ σμύρνα. Αν γίνουν ὅλα αὐτά, ὁ ασθενὴς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θεραπεύεται· ἡ ἀσθένεια τούτη δὲν εἶναι θανατηφόρα.

Περὶ νοῦσων το δεῦτερον|19

Πλευρίτις· πλευρίτις ὅταν λάβῃ, πυρετὸς καὶ ῥίγος ἔχει, καὶ ὀδύνη διὰ τῆς ράχιος ἐς τὸ στήθος, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ βήξ, καὶ τὸ σίαλον λεπτὸν καὶ ὑπόχολον, καὶ ἀποβήσεται οὐ ῥηϊδίως, καὶ διὰ τῶν βουβῶνων ὀδύνη, καὶ οὐρέει αἱματώδεις. Ὅταν οὕτως ἔχη, ἦν μὲν τὸ πῦρ ἀνῆ ἑβδομαῖον ἑόντα, ὑγιῆς γίνεται· ἦν δὲ μὴ ἀνῆ, ἀφικνέεται ἢ νοῦσος ἐς τὰς ἑνδεκα ἡμέρας ἢ τὰς τεσσαρεσκαίδεκα· οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἐν ταύτησιν ἀπόλλυνται· ἦν δὲ ὑπερβάλλῃ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην, ἐκφυγγάνει. Ὅταν οὕτως ἢ ὀδύνη ἔχη, χλιάσματα προστιθέναι· πινέτω δὲ μέλι, ἀναζέσας, ἐπιχέας ὄξος ἴσον τῷ μέτρῳ τοῦ μέλιτος, ἔπειτα ὅποσον ἂν γένηται μέτρον τοῦ ἐφθοῦ μέλιτος καὶ τοῦ ὄξους, ἐπιχέας ὕδατος ἑνὸς δέοντος εἴκοσι, τοῦτο διδόναι πίνειν κατ' ὀλίγον πυκνὰ, καὶ μεταμίσειν

Πλευρίτιδα· Ὅταν ἐκδηλωθεῖ πλευρίτιδα, παρουσιάζονται πυρετὸς, ρίγη, πόνος που ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν πλάτη στο στήθος, ὀρθοπνοια καὶ βήχας, ἐκκρίνεται λεπτό καὶ υποχολικό σάλιο, ἡ ἀπόχρεμψη γίνεται με δυσκολία, ἐμφανίζεται πόνος στη βουβωνική χώρα καὶ ἀποβάλλονται οὔρα αιματόχροα. Ὅταν ἐκδηλωθῶν τέτοια συμπτώματα, αν υποχωρήσει ὁ πυρετὸς τὴν ἑβδομὴν μέρα, ἀποκαθίσταται ἡ υγεία του ἀσθενούς· αν ὁμως δὲν πέσει ὁ πυρετὸς, παρατείνεται ἡ ἀσθένεια σὺς ἑνδεκα ἢ δεκατέσσερις μέρες, καὶ σὺν περίπτωση τούτη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ασθενὴς πεθαίνει· αν ὁμως ξεπεράσει τὴν δέκατη τέταρτη μέρα, γλιτώνει. Ὅταν παρουσιάζεται τέτοιος πόνος, πρέπει νὰ τοποθετοῦνται ζεστά ἐπιθέματα, νὰ πίνει ὁ ασθενὴς μείγμα

ὔδωρ, ὄξος ὀλίγον παραχέων· ῥοφεέτω δὲ καὶ κέγχρου χυλὸν, μέλι ὀλίγον παραστάζων, ψυχρὸν, ὅσον τεταρτημόριον κοτύλης ἕφ' ἑκατέρω σιτίῳ, καὶ πινέτω οἶνον λευκὸν, οἰνώδεα, ὑδαρέα, ὀλίγον· ὁ δὲ οἶνος ἔστω ὡς μαθακώτατος ὁδμὴν μὴ ἔχων. Ὅταν δὲ ὁ πυρετὸς ἀφῆ, ἡμέρας μὲν δύο τὸν κέγχρον ῥοφεέτω δις τῆς ἡμέρης, καὶ τεύτλα ἡδύτατα ἐσθιέτω· ἔπειτα μετὰ ταῦτα σκύλακα ἢ ὀρνίθιον κάθεφθον ποιήσας, τοῦ ζωμοῦ ῥοφεέτω, καὶ τῶν κρεῶν φαγέτω ὀλίγα· τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον μάλιστα ὅσον ὑπὸ τῆς νούσου ἔχοιτο, ἀριστιζέσθω μὲν τὸν κέγχρον, ἐς ἐσπέρην δὲ σιτίοισιν ὡς ἐλαχίστοισι χρήσθω καὶ μαθακωτάτοισιν.

ἀπὸ μέλι βραστό καὶ ξίδι σε ἴσες αναλογίαι· στη συνέχεια, ἀφοῦ μετρηθεῖ το ὑπόλοιπο βραστό μέλι καὶ το ξίδι καὶ αναμειχθεῖ με νερό σε αναλογία ἓνα πρὸς εἴκοσι ἀντίστοιχα, πρέπει το παρασκευάσμα που θα προκύψει να το πίνει ο ασθενής σε μικρές ποσότητες καὶ συχνά καὶ να προστίθεται σε τούτο νερό καὶ λίγο ξίδι. Πρέπει ἐπίσης να πίνει κρύο ζωμό ἀπὸ κεχρί, αναμειγμένο με λίγο μέλι σε ποσότητα ἐνός τετάρτου της κοτύλης, μετὰ ἀπὸ κάθε γεύμα, καὶ ἐπιπλέον να πίνει λίγο καλῆς ποιότητας λευκό κρασί νερωμένο· το κρασί πρέπει να εἶναι ὅσο γίνεται πιο ελαφρύ καὶ χωρὶς ἐντονο ἀρωμα. Ὅταν υποχωρήσει ο πυρετός, για δύο μέρες πρέπει να πίνει ζωμό ἀπὸ κεχρί δύο φορές τη μέρα καὶ να τρώει τεύτλα, μαγειρεμένα κατὰ τέτοιο τρόπο ὡστε να εἶναι πολὺ νόστιμα. Ἐπειτα, μετὰ ἀπὸ τούτα, πρέπει να πίνει τὸν ζωμό καλὰ βρασμένου μικροῦ σκύλου ἢ κοτόπουλου καὶ να τρώει καὶ λίγο ἀπὸ το κρέας τους. Σε ὅλο το ἄλλο διάστημα που θα εἶναι ἀρρωστος, πρέπει να τρώει το πρῶο κεχρί καὶ το βράδυ τροφές ὅσο το δυνατόν πιο μαλακές καὶ σε μικρὴ ποσότητα.

Περὶ νούσων το δευτέρων|44

Νωτιάς· ῥίγος καὶ πυρετὸς καὶ βῆξ καὶ δύσπνοια λαμβάνει, καὶ τὸ σίαλον πτύει χλωρὸν, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὕφαιμον, καὶ πονέει μάλιστα τὸ μετάφρενον καὶ τοὺς βουβῶνας, καὶ ἡμέρη τρίτη ἢ τετάρτη οὐρέει αἱματῶδες, καὶ ἀποθνήσκει ἐβδομαῖος· ἐπὴν δὲ τὰς τεσσαρασκαίδεκα ἐκφύγη, ὑγιῆς γίνεται· ἐκφυγγάνει δ' οὐ μάλα. Τούτῳ δίδονται μελίκρητον ἀναζέσας ἐν καινῇ χύτρῃ, ψύχων, σελίνου φλοιὸν ἀποτέγγων ἢ μαράθρου· τούτο δίδονται πίνειν, καὶ ππισάνης χυλὸν δις τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον λευκὸν ὑδαρέα· ἢ δ' ἂν ὁδύνῃ

Ἀσθένεια της πλάτης· Παρουσιάζονται ρίγη, πυρετός, βήχας καὶ δύσπνοια, ἀποβάλλεται σάλιο κίτρινο, που μερικές φορές περιέχει αἷμα, καὶ ο ασθενής αισθάνεται πόνο κυρίως στη νεφρική χώρα καὶ στη βουβωνική χώρα, την τρίτη ἢ τέταρτη μέρα τα ούρα του εἶναι αιματόχροα καὶ την ἑβδομη πεθαίνει· ἀν ὅμως ζήσει τις πρώτες δεκατέσσερις μέρες, γίνεται καλὰ· ἀλλὰ τις περισσότερες φορές δεν διαφεύγει τὸν θάνατο. Ὅταν σε ἓναν ἄνθρωπο παρουσιαστοῦν τα παραπάνω συμπτώματα, πρέπει να πίνει νερόμελο που ἔχει βραστεῖ σε καινούρια χύτρα καὶ στη συνέχεια ἔχει

προσίσθηται, χλιαίνειν, καὶ λούειν θερμῶ, ἢν μὴ ὁ πυρετὸς πολὺς ἔχη· ἐπὴν δὲ αἱ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν, ἀριστίζεσθαι μὲν τὸν κέγχρον, ἕς ἐσπέρην δὲ κρέα σκυλακίου ἢ ὀρνίθεια ἐφθὰ ἐσθίειν, καὶ τοῦ ζωμοῦ ροφάνειν· σιτίοισι δὲ ὡς ἐλαχίστοισι χρῆσθαι τὰς πρώτας ἡμέρας.

ψυχθεὶ καὶ ἔχει βουτηχθεὶ σε τούτο φλούδα ἀπὸ σέλινου ἢ μάραθο· πρέπει ἐπίσης νὰ πίνει δύο φορές τὴ μέρα ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι καὶ επιπλέον λευκὸ κρασί νερωμένο· νὰ τοποθετηθοῦν χλιαρὰ ἐπιθέματα στο σημεῖο ὅπου παρουσιάζεται ὁ πόνος καὶ νὰ πλένεται ὁ ασθενὴς με ζεστὸ νερό, εἰάν δὲν ἔχει πολὺ υψηλὸ πυρετό. Μετὰ ἀπὸ δεκατέσσερις μέρες μπορεῖ νὰ τρῶει τὸ πρῶν κεχρί καὶ τὸ βράδυ βραστό κρέας μικροῦ σκύλου ἢ κοτόπουλου καὶ νὰ πίνει τὸν ζωμὸ τους καὶ τὶς πρώτες μέρες νὰ τρῶει ὅσο γίνεται πιο λίγο.

Περὶ νοῦσων το δευτερον|56

Πυρετὸς ὁ φονώδης λεγόμενος· πυρετὸς ἴσχει καὶ ῥίγος, καὶ αἱ ὀφρῦες ἐπικρέμασθαι δοκέουσι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγείει, καὶ ἐμέει σίαλον θερμὸν καὶ χολὴν πολλήν· ἐνίοτε καὶ κάτω ὑποχωρεῖ· καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἱ χῶραι οὐ χωρέουσι, καὶ ὀδύνη ἕς τὸν αὐχένα καὶ ἕς τοὺς βουβῶνας ἴσχει· καὶ δυσθενεῖ καὶ φλυηρέει. Οὗτος ἐβδομαῖος ἢ καὶ πρότερον ἀποθνήσκει· ἢν δὲ ταύτας ὑπερφύγη, ὡς τὰ πολλὰ ὑγιαίνει· ἢ δὲ νοῦσος θανατώδης. Τούτῳ ψύγματα χρῆ προσίσχειν πρὸς τὰ σπλάγχνα καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ πίνειν διδόναι ἐρείξαντα τὰς κάχρυς σὺν τοῖσιν ἀχύροισιν, ἀποβρέχοντα, ἀπηθέοντα τὸ ὕδωρ, ἐν τούτῳ μελίκρητον ποιέοντα, ὕδαρες τοῦτο διδόναι· σιτίον δὲ μὴ προσφέρειν μηδὲ ρόφημα ἐπτὰ ἡμερέων ἄχρις, ἢν μὴ ἀσθενὴς σοι δοκῆ εἶναι· ἢν δὲ ἢ, χυλὸν πτισάνης ψυχρὸν καὶ λεπτὸν ὀλίγον διδόναι δις τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν ὕδωρ· ἐπὴν δὲ ἐπτὰ ἡμέραι παρέλθωσι καὶ τὸ πῦρ μεθῆ, κέγχρον λείχει· ἕς ἐσπέρην δὲ κολοκύνθην ἢ τεῦτλα διδόναι ὀλίγα, καὶ οἶνον λευκὸν ὕδαρέα ἐπιπίνειν, ἔστ' ἂν γένηται ἐνναταῖος· ἔπειτα σιτίῳ ὡς ἐλαχίστῳ διαχρήσθω, ἀριστιζόμενος κέγχρον·

Πυρετὸς που ονομάζεται φονικός· Παρουσιάζονται πυρετὸς καὶ ρίγη, τὰ φρύδια μοιάζουν σαν νὰ κρέμονται, ὁ ἄνθρωπος ἔχει πονοκέφαλο καὶ αποβάλλει με εμετό ζεστὸ σάλιο καὶ πολλή χολή· μερικές φορές γίνονται κοιλιακὲς κενώσεις· τὰ μάτια δὲν χωροῦν στις κόγχες τους καὶ παρουσιάζεται πόνος στον αὐχένα καὶ στη βουβωνική χώρα· καὶ ὁ ασθενὴς εξαντλεῖται καὶ παραμιλά. Πεθαίνει τὴν ἑβδομὴ μέρα ἢ καὶ νωρίτερα· ἀν ὅμως περάσει αὐτὲς τὶς μέρες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θεραπεύεται· ἡ νόσος βέβαια εἶναι θανατηφόρα. Ὅταν ἐκδηλωθεῖ, πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν κρύα ἐπιθέματα στὴν κοιλιά καὶ τὸ κεφάλι καὶ νὰ πίνει ὁ ἄρρωστος τὸ παρασκεύασμα που γίνεται με τὸν ἀκόλουθο τρόπο: καβουρδίζετε κριθάρι, τὸ τρίβετε μαζί με τὸν φλοιό του καὶ τὸ μουσκεύετε σε νερό· στὴ συνέχεια σουρώνετε τὸ νερό καὶ με τούτο παρασκευάζετε νερόμελο, που δίνετε στον ασθενή, ἀφοῦ τὸ αραιώσετε με νερό· δὲν πρέπει νὰ χορηγηθεῖ σε τούτον οὔτε τροφή οὔτε ρόφημα γιὰ ἐπτὰ μέρες, ἐκτὸς ἀν εἶναι πολὺ εξαντλημένος· στὴν περίπτωση αὐτὴ πρέπει νὰ πίνει δύο φορές τὴ μέρα χυμὸ ἀπὸ κριθάρι κρύο καὶ αραιό σε μικρὲς ποσότητες καὶ επιπλέον νὰ πίνει νερό.

λουτρῶ δὲ, ἔστ' ἂν ἡ ὀδύνη ἔχη καὶ ὁ πυρετός, μὴ χρήσθω· ἐπὴν δὲ παύσῃται, λούσθω πολλῶ· ἦν δὲ ἡ γαστήρ μὴ ὑποχωρήη, ὑποκλύζειν κλύσματι μαλθακῶ, ἢ βαλάνους προστιθέναι. Ἐπὴν δὲ ἰσχύση, προσθεῖς πρὸς τὰς ῥίνας φάρμακον μαλθακόν, τὴν κοιλίην κάτω κάτω· ἔπειτα γάλα ὄνου μετάπισσον.

Όταν περάσουν επτά μέρες και ο πυρετός πέσει, πρέπει να γλείφει κεχρί και το βράδυ να τρώει λίγα κολοκύθια ἢ τεύτλα και να πίνει επιπλέον λευκό κρασί νερωμένο, και όλα τούτα μέχρι την ένατη μέρα· ἔπειτα πρέπει να καταναλώνει τροφές όσο το δυνατό σε μικρότερες ποσότητες και να τρώει το πρωί κεχρί· να μην πλένεται όσο διαρκούν ο πόνος και ο πυρετός, όταν όμως σταματήσουν, να κάνει λουτρά με πολύ νερό· αν δεν ενεργηθεί, πρέπει να γίνει μαλακτικό κλύσμα ἢ να χορηγηθούν υπόθετα. Όταν ο ασθενής αναλάβει, πρέπει να του χορηγηθεί από τη μύτη μαλακτικό φάρμακο και να προκληθούν αφοδεύσεις· ἔπειτα να πίνει γάλα ὄνου.

Περί νοῦσων το δεύτερον|67

Νοῦσος φλεγματώδης· λάζεται μὲν καὶ ἄνδρα, μᾶλλον δὲ γυναῖκα· και παχείη μὲν ἔστι και εὐχρως, ὀδοιπορέουσα δὲ ἀσθενέει, μάλιστα δὲ ἐπὴν πρὸς αἶπος ἴη· και πυρετός λεπτός λαμβάνει, ἐνίοτε και πνίγμα· και ἀπεμέει μὲν, ὅταν ἄσιτος ἦ, χολὴν και σίαλα πολλά, πολλάκις δὲ και ὅταν φάγη, τοῦ δὲ σιτίου οὐδέν· και ὅταν πονήσῃ, ὀδυνᾶται ἄλλοτε ἄλλη τὸ στήθος και τὸ μετάφρενον, και καταπίμπλαται πομφῶν ὡς ὑπὸ κνίδης. Τοῦτον φάρμακον πιπίσκειν, και ὀρρόν και γάλα ὄνου πινέτω· ἦν δὲ ὀρρόποτή, προπίσαι φάρμακον κάτω ὡς πλείστας ἡμέρας· και ἦν ἀπολήγη τῆς ὀρρόποτίης, μεταπιέτω γάλα ὄνειον· ἐπὴν δὲ πίνῃ, σιτίων μὲν ἀπεχέσθω· οἶνον δὲ πινέτω ὡς ἡδιστον, ἐπὴν παύσῃται καθαιρόμενος· ἐπὴν δὲ ἀπολήξῃ τῆς πόσιος, ἀριστιζέσθω μὲν κέγχρον, ἐς ἐσπέρην δὲ σιτίω ὡς μαλθακωτάτω χρήσθω και ἐλαχίστω· ἀπεχέσθω δὲ πίωνων και γλυκέων και ἐλαιηρῶν· και ἄλλοτε και ἄλλοτε, μάλιστα τοῦ χειμῶνος, ἀπεμεέτω τῷ φακίω,

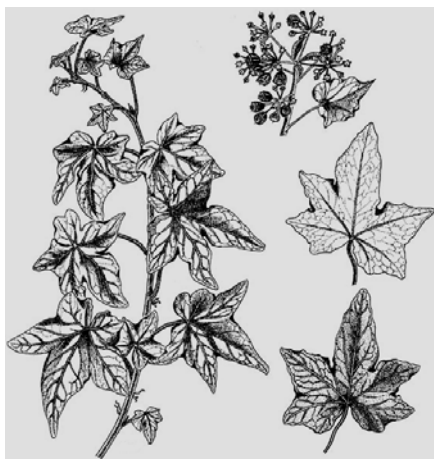
Ασθένεια φλεγματική: Εκδηλώνεται και σε ἄνδρες, κυρίως ὅμως σε γυναῖκες· ἡ γυναῖκα εἶναι παχιά και το χρώμα της εἶναι ροδαλό, όταν ὅμως περπατάει, αισθάνεται ἐξάντληση και κυρίως όταν βαδίζει σε ἀνήφορο· παρουσιάζεται ελαφρὸς πυρετός και μερικές φορές δύσπνοια, ἀποβάλλει ὁ ἄνθρωπος, όταν εἶναι νηστικός, χολή και πολλά σάλια, ἀλλὰ πολλές φορές και όταν ἔχει φάει, χωρίς ὅμως να ἀποβάλλει τροφές· και μετά ἀπό σωματική κόπωση παρουσιάζεται πόνος, σε διαφορετικά κάθε φορά σημεία στο στήθος και τη νεφρική χώρα και γεμίζει το σῶμα με φλύκταινες σαν αυτές που προκαλοῦνται ἀπὸ τσουκνίδα.

Στον ἄρρωστο πρέπει να χορηγείται καθαρτικό και να πίνει τυρόγαλο και γάλα ὄνου· πριν πει το τυρόγαλο, πρέπει να πίνει όσο το δυνατόν πιο πολλές μέρες καθαρτικό· και όταν σταματήσει να καταναλώνει τυρόγαλο, πρέπει να πίνει γάλα ὄνου· και κατά το διάστημα που πίνει το γάλα του ὄνου, πρέπει να μένει νηστικός και να πίνει όσο το δυνατόν

λάχανα προτρώγων· καὶ θερμῶ ὡς ἤκιστα λούσθω, ἀλλὰ εἰληθερεέτω. Ἡ δὲ νοῦσος συναποθνήσκει.

πιο λίγο κρασί, όταν σταματήσει η κάθαρση. Όταν πάψει να πίνει γάλα, πρέπει να τρώει το πρωί κεχρί και το βράδυ όσο το δυνατόν πιο μαλακτικές τροφές σε πολύ μικρή ποσότητα· να αποφεύγει φαγητά με λίπος, γλυκά και λάδι· και πότε πότε, όταν είναι κυρίως χειμώνας, να κάνει εμετό πίνοντας ζωμό φακής, αφού έχει φάει προηγουμένως λαχανικά· και να κάνει όσο το δυνατόν πιο λίγα λουτρά με ζεστό νερό και να λιάζεται. Η ασθένεια διαρκεί μέχρι τον θάνατο του ασθενούς.

Περὶ νοῦσων το δεῦτερον|70

Κισσός

Hedera helix L.

ARALIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περὶ υγρῶν χρήσιος|5

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ροδιά.

Περὶ γυναικείων Α|23

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κέδρος.

Περὶ γυναικείων Α|78

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἢν ἐκ Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· (...) περίπτωση που έχει παρουσιάσει

Ἡ κισσὸν ἐψήσας ἐν ὕδατι, κλύσαι τῷ ὕδατι.

εξέλκωσις ἢ φλεγμονή ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ: (...) ἢ βράζετε κισσό σε νερό και κάνετε κλύσμα με το νερό.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ἦν δὲ φλεγμαίνῃ, κισσοῦ Ρίζαν ἐψήσας ἐν ὕδατι, τρίψας λείον, ἄλευρον ξυμμίσγων ὡς κάλλιστον, ἐν οἴνωλευκῷ φυρήσας, καταπλάσσειν, καὶ ἄλειφα πρὸς τούτοις ξυμμίξας. Ἄλλο· μανδραγόρου Ρίζαν μάλιστα μὲν χλωρὴν, εἰ δὲ μὴ, ξηρὴν, τὴν μὲν οὖν χλωρὴν ἀποπλύναντα καὶ ταμόντα, ἐψῆσαι ἐν οἴνω κεκρημένῳ, καὶ καταπλάσσειν· τὴν δὲ γε ξηρὴν τρίψαντα καταπλάσσειν ὁμοίως. Ἄλλο· σικίου πέπνος τὸ ἔνδον τρίψας λείον καταπλάσσειν.

Ἄν ὑπάρχει φλεγμονή, βράζετε ρίζα κισσοῦ μέσα σε νερό, τὴν ψιλοκοπανίζετε, τὴν αναμειγνύετε με πολὺ καλῆς ποιότητος κριθάλευρο, τὰ ζυμώνετε ὅλα με λευκὸ κρασί και τὰ τοποθετεῖτε ὡς καταπλάσμα, ἀφοῦ προσθέσετε ἐπιπλέον λίπος. Ἄλλο: παίρνετε ρίζα μανδραγόρα, χλωρὴ κατὰ προτίμηση, αλλιῶς ξερή· τὴ χλωρὴ τὴν πλένετε, τὴν κόβετε, τὴ βράζετε σε κρασί αραιωμένο με νερό και κάνετε καταπλάσμα· τὴν ξερὴ τὴν τρίβετε και κάνετε ἐπίσης καταπλάσμα. Ἄλλο: ψιλοκοπανίζετε τὸ ἐσωτερικὸ πέπνου και τὸ χρησιμοποιεῖτε ὡς καταπλάσμα.

Περὶ συρίγγων|9

Κίστος ἢ Κίσθος

Cistus villosus ἢ C. Salvifolius

CISTACEAE

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περὶ υγρῶν χρήσιος|5

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ακακία.

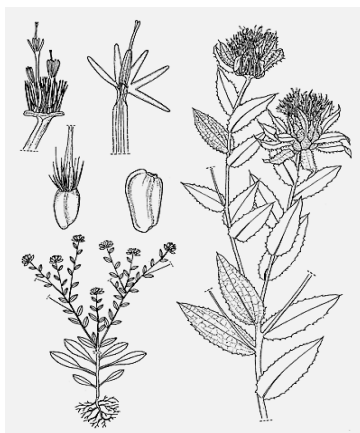
Κνέωρο

Daphne tartonraira

THYMELAEACEAE

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Ἡ κολοκυνθίδας ἀγρίας δύο ἐν οἴνῳ ἢ ἐν γάλακτι ἐφθῶ ἀποβρέξας ὅσον τέσσαρας κοτύλας, καὶ ἀπηθέειν, καὶ κλύζειν. Ἡ σικύης ἐντεριώνην ὅσον παλαιστήν ἐψήσας ἐν ὕδατι κοτύλησι τέσσαρσι, μέλι τε καὶ ἔλαιον ἐπιχέαντα ἐνεργεῖν. (...) Ἡ σικύης ὅσον παλαιστήν, καὶ κνεώρου ὅσον μίαν πόσιν ἐψήσας ὕδατος κοτύλησι πέντε, μέλι παραχέας καὶ ἔλαιον κλύσαι.

Κλύσματα για τις παλιές πληγές γίνονται (...) Ἡ παίρνετε δύο μικρά ἀγρία κολοκυθιά, τα μουσκεύετε σε τέσσερις κοτύλες κρασί ἢ βρασμένο γάλα, τα σουρώνετε και κάνετε κλύσμα. Ἡ βράζετε το εσωτερικό μέρος κολοκυθιού σε ποσότητα ὅσο χωράει στην παλάμη μέσα σε τέσσερις κοτύλες νερό, προσθέτετε μέλι και λάδι και κάνετε κλύσμα. (...) Ἡ βράζετε κολοκύθι ὅσο χωρά σε μια παλάμη και μία δόση κνεώρου μέσα σε πέντε κοτύλες νερό, προσθέτετε μέλι και λάδι και κάνετε κλύσμα.

Κνήκος

Carthamus tinctorius L.

COMPOSITAE Ἡ ASTERACEAE

Άλλες ονομασίες: Κνίκος, Ατρακτυλίδα, Σαφλόρι.

Κνήκος διαχωρέει.

Ο κνήκος διευκολύνει το έντερο.

Περί διαίτης Β|45

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί διαίτης Β|54

Ῥόου ἐρυθροῦ προσθετά· (...) Ἡ κνήκον ξὺν οἴνω τρίβων προστίθει.

Κολπικά υπόθετα για την κόκκινη ροή: (...) Ἡ τρίβετε κνήκο σε κρασί και τον βάζετε·

Περί γυναικείων Β|87

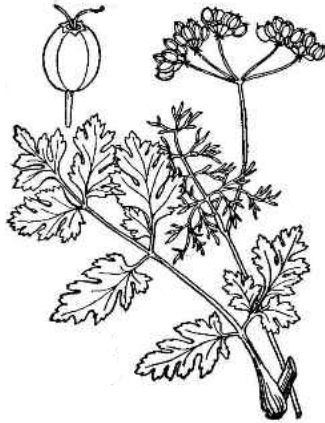
Ἔτερα μαλθακτικά, ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται, ἣν μὴ πουλυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσσεται· Ἔτερον· κνίκον τὸν αὐτὸν τρόπον ποιήσας, προστίθει.

Άλλα μαλακτικά που καθαρίζουν τα υγρά και το αίμα, διευκολύνουν τον ερχομό των εμμήνων -αν δεν έχουν σταματήσει πολύ καιρό- και μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας: (...) Άλλο: με τον ίδιο τρόπο κατασκευάζετε υπόθετο από κνίκο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντο.

Περί νούσων το τρίτον|17

Κόλιαντρος

Coriandrum sativum

UMBELLIFERAE

Άλλες ονομασίες: Κορίαντο.

Κορίαντον θερμόν καὶ στατικόν, καὶ τὴν ὀξυρεγμίην παύει, ὕστατον δ' ἐπεσθιόμενον καὶ ὑπνοποιεῖει.

Ο κόλιαντρος είναι καυτερός και συτυπτικός, σταματάει τις ξινίλες και, αν φαγωθεί στο τέλος του γεύματος, προκαλεί υπνηλία.

Περί διαίτης Β|54

Ἐκβόλιον· κορίαννον ξὺν τῇ ρίζῃ καὶ νίτρον καὶ νέτῳπον προσθεμένη περιπατεῖτω.

Άλλο παρασκεύασμα για αποβολή νεκρού εμβρύου: η γυναίκα βάζει ως υπόθετο κόλιαντρο μαζί με τη ρίζα του, νίτρο και λάδι από πικραμύγδαλα, και περπατά.

Περί γυναικείων Α|78

Τεινεσμοῦ· (...) Ἔτερον· ἀσταφίδα λευκὴν ἐς ὕδωρ ἔμβαλῶν, καλαμίνθη ἢ κορίον ἀνατρίβειν ἐς ὕδωρ ὑπόγλυκυ.

Κλύσμα για τη δυσεντερία: (...) Άλλο: βάζετε σε νερό λευκή σταφίδα, καλαμίνθη η κόλιαντρο και τα κοπανίζετε, ως ότου το νερό γίνει κάπως γλυκό.

Περί γυναικείων Α|109

Ἔτερον παῦνον ὀδύνας· (...) Ἔτερον· σμύρναν ὅσον τριώβολον, κόριον ὀλίγον, ῥητίνην, γλυκυσίδης ρίζαν, κύμινον Αἰθιοπικόν· ταῦτα τρίψας λεῖα, οἴνω λευκῷ διεῖς, δίδου πίνειν, ἀκροχλίερον ποιήσας.

Άλλο καταπραυντικό για τους πόνους: (...) Άλλο: παίρνετε τρεις οβολούς σμύρνα, λίγο κόλιαντρο, ρετσίνι, ρίζα παιωνίας και αιθιοπικό κύμινο, τα κοπανίζετε καλά, τα διαλύετε σε λευκό κρασί και τα δίνετε ως ποτό, αφού το χλιάνετε λίγο.

Περί γυναικείης φύσεως|32

Λίτρον αἰγύπτιον καὶ κορίανον καὶ κύμινον τρίβοντα σὺν ἀλείφατι συναλείφειν.

Κοπανίζουμε αἰγυπτιακό νίτρο, κόλιαντρο καὶ κύμινο μαζί με λιπαρή οὐσία καὶ κάνουμε επαλείψεις.

Επιδημιῶν το ἔκτον|9

Ὅστε ἔχειν γυναῖκα ἐν γαστρὶ πωλύπια ὑπὲρ φλογὸς ὀπτῶντα, ὡς θερμότατα καὶ πλείστα ἡμίφλεκτα δίδοναι τρώγειν, καὶ τρίψαντα λίτρον αἰγύπτιον καὶ κορίανον καὶ κύμινον, κόλλικας ποιεῦντα, προστιθέναι τῷ αἰδοίῳ.

Για να βοηθήσουμε γυναίκα να συλλάβει: ψήνουμε χταπόδια στη φωτιά, της δίνουμε να τα φάει μισοψημένα, ὅσο το δυνατό πιο ζεστά, κοπανίζουμε αἰγυπτιακό νίτρο, κόλιαντρο καὶ κύμινο, τα κάνουμε ροδελες καὶ τα τοποθετοῦμε στο αἰδοίῳ.

Επιδημιῶν το ἔκτον|29

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ νοῦσων το δευτέρου|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀδίαντος.

Περὶ νοῦσων το τρίτου|17

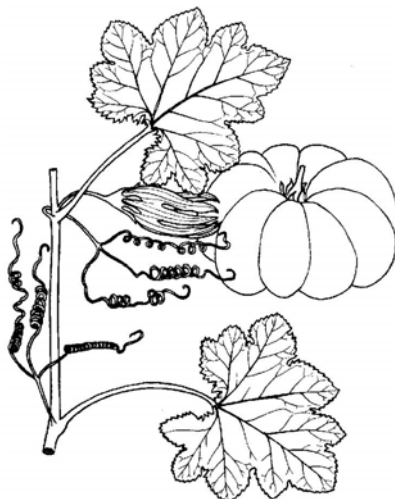
Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περὶ παθῶν|38

Κορίανον εὐκαρδῖον καὶ διαχωρητικόν, καὶ ἔφθον καὶ ὤμον.

Το κορίανο κάνει καλό στο στομάχι καὶ διευκολύνει τις κενώσεις καὶ βραστό καὶ ωμό.

Περὶ παθῶν|54

Κολοκύθα

Curcubita maxima Duchesne

CUCURBITACEAE

Κολοκύνθη ψύχει καὶ ὑγραίνει καὶ διαχωρῆει, οὐκ οὐρέεται δέ.

Ἡ κολοκύθα θερμαίνει, υγραίνει καὶ διευκολύνει τὴν ἀφόδευση ὄχι ὅμως καὶ τὴ διούρηση.

Περὶ διαίτης Β|54

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Βλίτο.

Περὶ διαίτης Γ|75

Κυητήριον προσθετὸν σφόδρα ἀναστομῶσαι μήτηρ δυνάμενον, ὅταν μεμύκη καὶ μὴ δύνηται κυῆσαι, καὶ ὕδωρ ἐκκαθῆραι· λαβὼν σχεδιάδα τὴν μικρὴν, καὶ σχῖνον, καὶ κύμινον, καὶ κύππειρον, καὶ ἀγρίην κολοκύντην, καὶ νίτρον ἐρυθρὸν, καὶ ἄλας αἰγύπτιον, καὶ σχεδιάδα τὴν μεγάλην, ταῦτα πάντα λεία ποιήσας, δι' ὀθονίου διηθῆσαι· λαβὼν δὲ μέλι, ἔψησον ἐπὶ πυρὶ μαλθακῶ· ἐπειδὴν δὲ ζέση, παράμιξον κηρὸν, ῥητίνην· ἔπειτα ξυμμίξας πάντα, ἔλαιον ἐπιχέας, ἀφελῶν, χλιήνας, εἴριον ἐγκυλίωτον ἐνελίξας προστίθει τῇ μήτρῃ, μέχρις ἂν καθαρθῇ.

Υπόθετο γιὰ τὴ σύλληψη ἐξαιρετικὰ κατάλληλο γιὰ τὴ διεύρυνση τοῦ στομίου τῆς μήτρας -ὅταν τοῦτο εἶναι κλειστὸ καὶ ἡ γυναίκα δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβει- καὶ γιὰ τὴν ἀποβολὴ νεροῦ: παίρνετε μικρὸ ριζάρι, σχῖνο, κύμινο, κύππειρο, ἀγριοκολοκύθα, κόκκινο νίτρο, αἰγυπτιακὸ ἀλάτι καὶ μεγάλο ριζάρι, τὰ κοπανίζετε ὅλα καλὰ καὶ τὰ περνάτε ἀπὸ ἓνα πανί. Παίρνετε μέλι καὶ τὸ βράζετε σὲ χαμηλὴ φωτιά. Ὄταν βράσει, προσθέτετε κερὶ καὶ ρετσίνοι. Ἐπειτα τ' ἀνακατεύετε ὅλα, χύνετε λάδι, τὰ βγάζετε ἀπὸ τὴ φωτιά, τ' ἀφήνετε νὰ χλιάνουν, κάνετε ἓνα κύλινδρο ἀπὸ μαλλί καὶ τὸν τοποθετεῖτε στὴ μήτρα, μέχρι νὰ καθαριστεῖ.

Περὶ γυναικείων Α|75

Μητρέων καθαρτικὸν, ὅταν τοῦ παιδίου ἐναποθανόντος αἷμα ἐμμείνη· κολοκύντην ἀγρίην τρίψασα ἐν μέλιτι λειχέτω, ἢ προστιθέσθω.

Καθαρτικὸ γιὰ τὴ μήτρα, ὅταν τὸ παιδί ἔχει πεθάνει καὶ τὸ αἷμα μένει μέσα: τρίβετε ἀγριοκολοκύθα μέσα σὲ μέλι καὶ τὸ δίνετε ὡς ἐκλείγμα [μαντζούνι] ἢ ὡς υπόθετο.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ποτὰ δυνάμενα χορίον τι κρατηθὲν ἐν τῇ μήτρῃ ἐξαγαγεῖν· κολοκυνθίδος ἀγρίης τρίψας τὸ ἔνδον ἐν γάλακτι γυναικείῳ ἐν ὀθονίῳ προστιθέσθω.

Ποτὰ που μποροῦν νὰ ἐξωθήσουν τὸν πλακούντα που ἔμεινε μέσα στὴ μήτρα: τρίβετε τὸ μέσα μέρος ἀγριοκολοκύθας μέσα σὲ γυναικείο γάλα καὶ τὸ τοποθετεῖτε τυλιγμένο σὲ πανί.

Περὶ γυναικείων Α|78

Περὶ φλεγμονῆς ἐκ τόκου· ἢν ἐκ τόκου φλεγμῆνωσιν αἰὶ ὑστέραι, στρύχνου χυλὸν ἐγγέαι αἰδοίων ἔσω,

Γιὰ τὴ φλεγμονή που οφείλεται στὸν τοκετό: ἀν μετὰ τὸν τοκετό ἡ μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή, κάνετε

ἢ σελίνου, ἢ ῥάμνου, ἢ τεύτλου, ἢ κολοκύνθης χυλὸν ἐκπιέσας ἐγγχείαι· ἢ αὐτῆς τὸ μέσον καὶ ἀπαλώτατον περιζέσας μακρὸν ἔνθες.

ἐγγχυση στο εσωτερικό των γεννητικών οργάνων με χυμό από στρύχνο, σέλινο, παλουριά ή σέσκουλα η κάνετε την ἐγγχυση στύβοντας τον χυμό κολοκύθας· ή ζύνετε το μεσαίο και τρυφερότατο μέρος της κολοκύθας σε μακρουλό σχήμα και το βάζετε μέσα.

Περί γυναικείων Α|78

Χολῆς καθαρτικὰ ἐκ μήτρης· σικύης τὴν ἐντεριώνην λείην τρίψας, καὶ μέλιτι φυρήσας, βάλανον ποιέων, προστίθει· φάρμακον δὲ χρὴ διδόναι καὶ ἄνω καὶ κάτω καθαίρειν, καὶ λούειν τῷ θερμῷ, προστιθέναι δὲ ἄνησον ἢ μελάνθιον. Ἡ κολοκυνθίδος ἀγρίης τὸ ἔνδον λείον ποιέειν, καὶ μέλιτι φυρῆν, καὶ προστιθέναι.

Μέσα κατάλληλα για την κάθαρση της χολῆς της μήτρας: κοπανίζετε καλά το εσωτερικό κολοκύθας, το ζυμώνετε με μέλι, φτιάχνετε υπόθετο και το τοποθετείτε. Πρέπει να δώσετε φάρμακο που προκαλεί κένωση από πάνω και από κάτω, να παραγγείλετε λουτρά με ζεστό νερό και να τοποθετήσετε υπόθετο από ἄνηθο ή μελάνθιο. Ἡ κοπανίζετε καλά το εσωτερικό ἀγρίας μικρῆς κολοκυθᾶς, το ζυμώνετε με μέλι και το βάζετε.

Περί γυναικείων Α|79

Ἦν αἱ μήτραι ξυμμύωσι καὶ τὰ ἐπιμήνια μὴ φαίνηται, κολοκυνθίδα ἀγρίην καὶ κύμινον αἰθιοπικὸν καὶ νίτρον καὶ ἄλας θηβαϊκὸν καὶ νεφρίδιον καὶ ἄλευρον καὶ σμύρναν καὶ ῥητίνην, ζέσας πάντα ὁμοῦ καὶ μίξας λεία, καὶ ποιήσας βάλανον, προστίθει.

Αν η μήτρα κλείσει και δεν ἔρχεται η εμμηνορρυσία, παίρνετε ἀγρία μικρή κολοκύθα, αἰθιοπικό κύμινο και νίτρο, θηβαϊκό αλάτι, λίπος νεφρών, κριθάλευρο, σμύρνα και ρετσίνι, τα βράζετε ὅλα μαζί, τ' ανακατεύετε καλά, φτιάχνετε υπόθετο και το τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Β|55

Κολοκύθι

Cucurbita pepo

CUCURBITACEAE

Πειρητήριον· (...) ἢ σικύου σπέρμα καὶ ὄστρακον κατακαύσας, ἐν οἴνῳ τε δεύσας, ἐν λαγωῆσι θριξίν ἢ εἰρίῳ προστιθέναι.

Τρόπος για εξακρίβωση της γονιμότητας: (...) ἢ καίτε κολοκυθόσπορο και κεραμίδι, τα βουτάτε σε κρασί και τα τοποθετείτε τυλιγμένα σε τρίχες λαγού ή σε μαλλί.

Περί γυναικείων Α|78

Ἄλλος κλυσμός, χολώδης και φλεγματώδης· σικύης ἐντεριώνης ὅσον παλαιστήν ἐψήσας ἐν ὕδατι ποτῶ τέσσαρσι κοτύλῃσι, καὶ μέλι μίξας καὶ ἔλαιον ἄνθινον, κλύζειν.

Ἄλλος υποκλυσμός για τη χολή και το φλέγμα: μέσα σε τέσσερις κοτύλες πόσιμο νερό βράζετε μια παλάμη από την καρδιά κολοκυθιού, ανακατεύετε μέλι και κρινέλαιο και κάνετε κλύσμα.

Περί γυναικείων Α|80

Διεκβόλιον, ἦν ἀποθάνῃ τὸ ἔμβρυον· (...) Ἔτερον· κάλαμον τὸν εὐώδεα και σικύης ἐντεριώνην τρίψαι ἐν χηνεῖῳ στέατι· ἐπίδησον δὲ τὸν ὀμφαλὸν και τὸ ἦτρον· και σμικρὸν ἀπ' αὐτέου ἐνστάξασα, ἐς εἶριον προστιθέσθω πρὸς τὸ στόμα τῆς μήτρας· ἐκ τούτου κατ' ὀλίγον ἔρχεται. (...) Ἄλλο· σικύης ἐντεριώνην τρίψας λείην ἐν κεδρίνῃ πίσσῃ ἐς εἶριον ἐνελίξας, προσθήσας πρὸς τὸ πτερόν λίνῳ, προσθέσθω ἔσω· τοῦ δὲ πτεροῦ τὸ σκληρόν προεχέτω σμικρὸν ἔξω ἐκ τοῦ εἰρίου· ὅταν δὲ αἷμα φανῆ, ἀφελέσθω.

Παρασκεύασμα για την αποβολή του εμβρύου που έχει πεθάνει: (...) Ἄλλο: παίρνετε αρωματικό καλάμι, και καρδιά κολοκυθιού, τα κοπανίζετε μέσα σε λίπος χήνας και τα δένετε στον αφαλό και στο υπογάστριο. Η γυναίκα ρίχνει λίγες σταγόνες από αυτό σ' ένα κομμάτι μαλλί και το τοποθετεί στο στόμιο της μήτρας. Ἔτσι το ἔμβρυο βγαίνει σιγά σιγά. (...) Ἄλλο: ψιλοκοπανίζετε το εσωτερικό κολοκυθιού μέσα σε πίσσα κέδρου, το τυλίγετε σε μαλλί, το δένετε σε φτερό με κλωστή και το βάζετε μέσα· το σκληρό μέρος του φτερού θα προεξέχει λίγο από το μαλλί. Ὄταν εμφανιστεῖ το αἷμα, το βγάζετε.

Περί γυναικείων Α 7|91|231

Ὄταν δὲ ἡ γυνὴ μὴ κυῖσκηται εἰωθυῖα πρότερον κυῖσκεσθαι, τοῦ ἀνδρὸς δὲ τὴν γονὴν ἐσδέχωνται αἱ μήτραι ἐς ἐνωτάς, ἀνάγκη παχὺ οὐρέειν τὴν γυναῖκα ταύτην· ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐν τῆσι μήτρησι τὸ πῦον ἐγγίνεται· τὸ δὲ πῦον τὸ ἐν τῆσι μήτρησιν ὑπὸ φυμάτων γίνεται· διὰ δὴ τοῦτο ἡ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς ὅταν μίσηται, οὐχ ἄπτεται

Ὄταν δεν μπορεί να συλλάβει μια γυναίκα που στο παρελθόν είχε συλλάβει, μολονότι η μήτρα της δέχεται το αντρικό σπέρμα, η γυναίκα αυτή αναγκαστικά έχει πηχτά ούρα. Κάποτε σχηματίζεται μέσα στη μήτρα πύον, που προέρχεται από αποστήματα. Γι' αυτό και το αντρικό σπέρμα, όταν ανακατεύεται, δεν συγκρατεῖται στη μήτρα, για να γίνει η

τῆς μήτρης, ἵνα δεῖ πῆγνυσθαι τὴν γονὴν τοῦ ἀνδρός· τὸ γὰρ πῦον ἄμαυροῖ, ὥστε μὴ προσφέρεσθαι· τέθνηκε γὰρ τὸ πῦον καὶ σήπει τὴν γονὴν· δεῖ δὴ τό τε πῦον ἐκκαθῆραι τῶν μητρώων, καὶ τὸ φῦμα τὸ ἐν τῇ δελφύϊ καταστῆσαι, ὅπως τὸ λοιπὸν μὴ κωλύῃ τὴν γονὴν πῆγνυσθαι καὶ προσφέρεσθαι· ταχύνειν δὲ χρὴ ἐκκαθαίροντα, πρὶν ἢ πωρωθῆναι τὸ πῦον ἐν τῆσι μήτρησι. Κλύσαι δὲ χρὴ τὰς μήτρας ὧδε· ἵππειον γάλα ἐψήσας, διεῖς διὰ κρησέρης ὡς λεπτοτάτης καὶ καθαρωτάτης, τούτῳ κλύζειν, κλυστήρα ἐπιτήδειον ποιησάμενος· τὸ μὲν ἄκρον τοῦ κλυστήρος λείον ἔστω, οἶόν περ μήλης, ἀργύρεον· καὶ παρ' αὐτὸ τετροπήσθω τοῦ κλυστήρος ἀπολειπὸν ὀλίγον τὸ τρήμα· εἶναι δὲ καὶ ἄλλας ἐκτρήσιαι, διαλειπέτω δὲ ἴσον ἐκάστη ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκ τοῦ πλαγίου τοῦ κλυστήρος, καὶ μὴ μεγάλας, ἀλλὰ στενάς· τοῦ δὲ κλυστήρος ἢ μὲν κορυφὴ στερεὴ ἔστω, τὸ δὲ ἄλλο πᾶν κοῖλον ἔστω ὡς αὐλίσκος· δῆσαι δὲ χρὴ κύστιν συὸς θηλείης, ταύτην δὲ ψήσας εὔ μάλα· ἐπὶ δὲ προσδήσης, ἐγχέας τὸ γάλα ἐς τὴν κύστιν, ἐς τὰς τρήσιαι ἐνθεῖς ῥάκος λεπτῆς ὀθόνης, ὅπως μὴ τὸ γάλα ῥέῃ· ἐπειδὴν δὲ πλήσης τὴν κύστιν, ἀποδῆσαι, καὶ δοῦναι τῇ γυναικὶ αὐτῇ, ἣν μέλλεις κλύζειν· κείνη δὲ ἐξελοῦσα τὸ βύσμα, ἐς τὴν μήτηρ ἐνθέσθαι· αὐτὴ δὲ εἰδήσει ὅκου δεῖ· ἔπειτα δὲ πιέζειν τῇ χειρὶ τὴν κύστιν, ἔστ' ἂν τὸ πῦον ἐκρυῖ ἔξω πᾶν· δῆλον δὲ τοῦτο ἔσται, ἐπὶ μὴκέτι ἐξίῃ τὸ πῦον ἅμα τῷ γάλακτι· δῆλον γὰρ ὅτι οὐκέτι ἔνεστι· τότε χρὴ παύεσθαι· καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπὶ ἄναψυχθῆ ὀλίγον χρόνον, σικυῶνης ξηρῆς πεφυκυίας τὸν πυθμένα ἀποτρήσας, καὶ τῆς κορυφῆς τὸ ἄκρον ὡς ἂν τετροπῆμενον ἦ, τοῦτο ὁμοιον ποιήσας τὸ ἄλλο πλὴν τὸ

πήξη του. Το πύον το εξασθενίζει, με αποτέλεσμα να μην προσκολλάται· γιατί το πύον εἶναι κάτι νεκρὸ καὶ προκαλεῖ τὴ σήψη του σπέρματος. Πρέπει λοιπὸν να καθαρίσετε τὴ μήτρα ἀπὸ το πύον καὶ να διαλύσετε τὸ ἀπόστημα τῆς, ὥστε να μην εμποδίζει ἀπὸ δω καὶ στο ἐξῆς τὴν πήξη του σπέρματος καὶ τὴν προσκόλληση του στὴ μήτρα. Ἡ κάθαρση πρέπει να γίνεῖ γρήγορα, προτοῦ το πύον ἐξελιχθεῖ σε σκληρία μέσα στὴ μήτρα.

Ἡ πλύση τῆς μήτρας πρέπει να γίνεῖ με τὸν παρακάτω τρόπο: βράζετε φοραδίσιον γάλα, τὸ περνάτε ἀπὸ πολὺ λεπτό καὶ πολὺ καθαρὸ κόσκινον καὶ κάνετε τὴν πλύση, χρησιμοποιώντας κατάλληλο κλυστήρα. Ἡ ἄκρη τοῦ κλυστήρα θα εἶναι λεία, ὅπως μίας μήλης, καὶ ασημένια. Στὰ πλάγια τοῦ κλυστήρα θ' ανοίξετε τρύπα, αφήνοντας να προεξέχει λίγο ἡ ἄκρη του. Θα κάνετε κι ἄλλες τρύπες ἀπὸ τὴν μια καὶ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ κλυστήρα, ὄχι μεγάλες ἀλλὰ στενές. Ἡ ἄκρη τοῦ κλυστήρα θα εἶναι συμπαγῆς, ἐνὼ ὅλο τὸ υπόλοιπο, μέρος κοῖλο σαν σωλήνας. Πρέπει να δέσετε τὴν ουροδόχο κύστη θηλυκοῦ χοίρου, πολὺ καλὰ ξυσμένη. Ὄταν τὴ δέσετε, χύνετε τὸ γάλα μέσα στὴν κύστη, τοποθετώντας στὶς τρύπες λεπτό κουρελόπανο, για να μην χυθεῖ τὸ γάλα. Ὄταν γεμίσετε τὴν κύστη, τὴ δένετε καὶ τὴ δίνετε στὴν ἴδια τὴ γυναίκα που πρόκειται να κάνει τὴν πλύση. Εκείνη, αφαιρώντας τὰ βύσματα, θα τὴ βάλει στὴ μήτρα. Ἡ γυναίκα ξέρεῖ πού πρέπει να τὴν τοποθετήσῃ. Ἐπειτα πιέζει με τὸ χέρι τὴν κύστη, ὥσπου να χυθεῖ ἔξω ὅλο τὸ πύον. Τοῦτο θα τὸ καταλάβετε, ὅταν δεν βγαίνει πια πύον μαζί με τὸ γάλα· γιατί τότε εἶναι φανερό πως δεν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο, ὁπότε πρέπει να σταματήσετε.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἡ γυναίκα, ἀφοῦ πάρει μίαν ἀνάσα, θα τρυπήσῃ τὸν

ἄκρον, καθάπερ τοῦ κλυστήρος τὸν αὐτὸν τρόπον· πάχος δὲ λεπτότερον ὀλίγον ὡς ἀνδρὸς αἰδοῖόν ἐστιν· τοῦτο περιθεῖναι ἐς τεῦχος, οἴνου ἐμπλήσας τὸ τεῦχος· ὁ δὲ οἶνος ἔστω ἀνθοσμῆς ὡς εὐωδέστατος καὶ ξηρότατος καὶ παλαιότατος· ἔπειτα λίθον μέλανα διαφανῆ ἐμβάλλειν ἐς τὸν οἶνον· ἔπειτα περιθεῖναι σικυώνην ποιήσας χαλκοῦ λευκοῦ, καὶ ἡ γυνὴ ἀμφικαθεζέσθω περὶ τὴν βάλανον τῆς σικύης, τὸ αἰδοῖον ποιήσασα ὀκοῖον δεῖ· ὅκως δὲ ὑπερέξει τὴν χαλκὴν καὶ ἔξωθεν σικυώνην, δύο δακτύλοιον ἔστω.

πυθμένα καὶ τὴν κορυφὴν ξεροῦ κολοκυθίου καὶ θα το διαμορφώσει ὅλο ἐκτός ἀπὸ τὴν ἄκρη του με τον ἴδιο τρόπο ὅπως καὶ τον κλυστήρα. Το πάχος του θα εἶναι λίγο μικρότερο ἀπὸ το πάχος του πέους. Το βάζετε σ' ἓνα δοχεῖο, το ὁποῖο γεμίζετε με κρασί ιδιαίτερα αρωματικό, πολὺ ξηρὸ καὶ πολὺ παλιό. Μετὰ ρίχνετε στο κρασί μαύρη καὶ πυρωμένη πέτρα. Φτιάχνετε ἓνα κολοκύθι ἀπὸ λευκὸ χαλκὸ καὶ το βάζετε ἀπὸ πάνω. Ἡ γυναίκα κάθετα πάνω στη βάλανο του κολοκυθίου, σαν να κάθετα πάνω σε πέος. Το χάλκινο αὐτὸ κολοκύθι θα προεξέχει ἀπὸ το ἄλλο κολοκύθι δύο δάχτυλα.

Περὶ ἀφῶρων|10

Ἐτέρη κυνάγχη· πυρετὸς καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν κεφαλὴν, καὶ ἡ φάρυγξ φλεγμαίνει καὶ τὰ σηγόνια, καὶ τὸ σίαλον καταπίνειν οὐ δύναται, πτύει δὲ παχὺ καὶ πολλόν, καὶ φθέγγεται χαλεπῶς. Ὅταν οὕτως ἔχη, πρῶτον μὲν σικύην προσβάλλειν τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς περὶ καὶ ἄνωθεν εἶπομεν· ἔπειτα προσίσχειν σπόγγον βρέχων ἐν ὕδατι θερμῷ πρὸς τὸν τράχηλον καὶ τὰ σηγόνια· ἀναγαγαρίζειν δὲ διδόναι τὸ ἀπὸ τῶν φύλλων εἰληθερές· πίνειν δὲ διδόναι μελίκρητον ὕδαρές· ροφάνειν δὲ ἀναγκάζειν τὸν χυλὸν τῆς ππισάνης. Ἦν δὲ οἱ ταῦτα ποιέοντι τὸ σίαλον μὴ ἐξίη, πυριᾶν τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς περὶ ἐν τῇ πρόσθεν. Ἦν δὲ οἱ ἐς τὰ στήθεα τράπηται ἢ ἐς τὸν τράχηλον τὸ φλέγμα, τεύτλα ἢ κολοκύντας καταταμών, ἐμβάλων ἐς ὕδωρ ψυχρὸν ἐπιτιθέσθω, καὶ πινέτω ψυχρὸν, ὅκως τὸ σίαλον εὐπετέστερον ἀποχρέμπτηται· ὅταν δὲ ἐξοιδήσῃ ἐς τὰ στήθεα, οἱ πλέονες ἐκφεύγουσιν. Ἦν δὲ, τῆς φάρυγγος καθεστηκυίας καὶ τῶν οἰδημάτων, στραφῆ ἐς τὸν πλεύμονα ἢ νοῦσος, πυρετὸς εὐθὺς ἐπανέλαβε, καὶ ὀδύνη

Ἄλλη μορφή κυνάγχης· Παρουσιάζονται πυρετὸς, πόνος στο κεφάλι καὶ φλεγμονή στο φάρυγγα καὶ τὰ σαγόνια καὶ ὁ ασθενὴς δὲν μπορεῖ να καταπιεῖ το σάλιο του, ἀλλὰ ἀποβάλλει πτύελα σκληρὰ καὶ σε μεγάλη ποσότητα καὶ μιλά με δυσκολία.

Ὅταν περιέλθει στην κατάσταση τούτη, πρέπει να του βάλουν βεντούζες κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως εἰπώθηκε καὶ παραπάνω· ἔπειτα πρέπει να τοποθετηθεῖ σφουγγάρι βρεγμένο με ζεστὸ νερὸ στον τράχηλο καὶ στα σαγόνια· ὁ ασθενὴς πρέπει να κάνει γαργάρες με το μείγμα ἀπὸ τα φύλλα, που ἔχει ζεσταθεῖ ἀπὸ τὸν ἥλιο, καὶ να πίνει αραιωμένο νερόμελο καὶ ἀναγκαστικά ὡς ρόφημα ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι. Εἴαν ὅταν γίνουν ὅλα τούτα δὲν ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀποβολὴ του σάλιου, πρέπει να γίνει ἀτμόλουτρο κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὅπως καὶ στην προηγούμενη περίπτωση.

Ἄν το φλέγμα κατευθυνθεῖ πρὸς τὸ στήθος ἢ τὸν τράχηλο, πρέπει, ἀφοῦ κοποῦν τεύτλα ἢ κολοκύθια καὶ μουσκευτοῦν σε κρῦο νερὸ, να τοποθετηθοῦν πάνω στα μέρη τούτα καὶ ὁ ασθενὴς να πίνει κρῦα υγρά,

τοῦ πλευροῦ, καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ ἀπέθανε, ἐπὴν τοῦτο γένηται· ἦν δὲ ὑπερφύγη ἡμέρας πέντε, ἔμπυος γίνεται, ἦν μὴ μιν βῆξ ἐπιλάβη αὐτίκα· ἦν δὲ ἐπιλάβη, ὑποχρεμψάμενος καὶ ἀποκαθαρθεὶς, ὑγιῆς γίνεται. Τοῦτον, ἔστ' ἂν μὲν ἡ ὀδύνη τὸ πλευρὸν ἔχη, χλιαίνειν τὸ πλευρὸν, καὶ προσφέρειν ὅσα περ εἰ περιπλευμονίῃ ἔχοιτο· ἦν δὲ ὑπερφύγη τὰς πέντε ἡμέρας καὶ ὁ πυρετὸς ἀνῆ, ἡ δὲ βῆξ ἔχη, τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας ροφήμασι διαχρῆσθαι· ἐπὴν δὲ τῶν σιτίων ἄρξῃται, ὡς λιπαρώτατα καὶ ἀλυκώτατα ἐσθίειν· ἦν δὲ τοι βῆξ μὴ ἔχη, ἀλλὰ γινώσκῃς ἔμπυον γινόμενον, δειπνήσας, ἐπὴν μέλλῃ καθεύδειν, σκόροδα ἐσθιέτω ὡμὰ ὡς πλεῖστα, καὶ ἐπιπινέτω οἶνον οἰνώδεα ἀκρητέστερον· καὶ ἦν μὲν οὕτως οἱ ῥαγῆ τὸ πῦον· ἦν δὲ μὴ, τῆ ὑστεραίῃ λούσας θερμῶ θυμιάσαι, καὶ ἦν ῥαγῆ, ἰῆσθαι ὡσπερ ἔμπυον.

προκειμένου να διευκολυνθεῖ ἡ ἀπόχρεμψη. Ὄταν σχηματίζεται οἴδημα στο στήθος, οἱ περισσότεροι διαφεύγουν τον θάνατο. Εἰάν ὁμως, ἀφοῦ θεραπευτεῖ ὁ φάρυγγας καὶ υποχωρήσει τὸ πρήξιμο, ἡ ἀσθένεια προσβάλλει τὸν πνεύμονα, ἀνεβαίνει ξανά ἀμέσως πυρετὸς καὶ παρουσιάζεται πόνος στο πλευρὸ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὅταν συμβεῖ κάτι τέτοιο, ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει· εἰάν ὁμως διατηρηθεῖ στη ζωὴ γιὰ πέντε ἡμέρες, γίνεται διαπύηση, ἐκτὸς εἰάν ἐμφανιστεῖ βήχας ἀμέσως· καὶ ἀν ἐμφανιστεῖ, καθαρίζεται ὁ ἀσθενὴς με ἀποχρέμψεις καὶ γίνεται καλὰ.

Ἀν διατηρηθεῖ ὁ πόνος στο πλευρὸ, πρέπει τὸ πλευρὸ νὰ θερμανθεῖ καὶ νὰ εφαρμοστεῖ ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή που ἀκολουθεῖται καὶ στὴν περίπτωση τῆς περιπνευμονίας. Εἰάν ὁμως μετὰ ἀπὸ πέντε ἡμέρες ὁ πυρετὸς υποχωρήσει, ἀλλὰ ὁ ἀσθενὴς εξακολουθεῖ νὰ ἔχει βήχα, πρέπει νὰ πίνει ροφήματα τὶς πρώτες ἡμέρες· ὅταν θὰ ἀρχίσει νὰ τρώει, πρέπει νὰ καταναλῶνει ὅσο γίνεται πιο λιπαρὲς καὶ ἀλμυρὲς τροφές. Εἰάν ὁ βήχας σταματήσει, ἀλλὰ διαπιστωθεῖ ὅτι ἔχει γίνει διαπύηση, ὁ ἀσθενὴς πρέπει μετὰ τὸ δεῖπνο, πρὶν νὰ κοιμηθεῖ, νὰ τρώει ὅσο τὸ δυνατόν πιο πολλὰ ὡμὰ σκόροδα καὶ ἐπιπλέον νὰ πίνει δυνατό κρασί ἀνέρωτο· ἀν ὅλα τούτα τηρηθοῦν, θὰ γίνει ρήξη τοῦ πύου, εἰδᾶλλως τὴν ἐπομένη μέρα πρέπει, ἀφοῦ λουστεῖ με ζεστὸ νερὸ, νὰ κάνει ἀτμόλουτρο καὶ, ἀν γίνει ρήξη τοῦ πύου, ἡ υγεία τοῦ ἀσθενοῦς θὰ ἀποκατασταθεῖ με τὴν ἐφαρμογὴ τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς που ἀκολουθεῖται καὶ στὴν περίπτωση τοῦ ἐμπυήματος.

Περὶ νοῦσων τὸ δεύτερον|27

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Κεχρί.

Περὶ νοῦσων τὸ δεύτερον|67

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Βλίτο ἢ Βλήτο.

Περὶ παθῶν|55

Κόνυζα

Inula viscosa Aiton

COMPOSITAE Ἡ ASTERACEAE

Άλλες ονομασίες: Ίνουλα η ιξώδης, Νεροκόνυζος, Νεροκολλησιά, Κόντζα, Σκουντζιά ήρεμη, Γκρουζιά, Ψυλλίστρα, Ψυλλήθρα, Στρογγυλόχορτο.

Κυητήριον· (...) Ἦν δὲ τούτου μὴ ἔσακούη, λαβὼν κόνυζαν εὖοδμον, ξυγκόψας καὶ ἐκθλίψας τὸν χυλὸν καὶ μίξας οἴνω, πινέτω νῆστις.

Άλλο παρασκεύασμα για τη σύλληψη: (...) Αν τούτο δεν έχει αποτέλεσμα, να πάρει αρωματική κόνυζα, να την κόψει, να τη στύψει, ν'ανακατέψει τον χυμό της με κρασί και να τον πει νηστική.

Περί γυναικείων Α|75

Ἔτερον ἐκβόλιον· ὑπὸ τὰς μασχάλας λαβὼν σείειν ἰσχυρῶς. (...) ἢ κονύζης τῆς δυσόσμου ὅσον χεῖρα πλείην διείναι πράσου χυλῶ, καὶ νέτωπον, ὅσον χήμην ἀδρῆν· ταῦτα ἐν οἴνω δοῦναι πιεῖν τρίψαντα λεῖα.

Άλλος τρόπος για την αποβολή του πλακούντα: πιάνετε τη γυναίκα κάτω από τις μασχάλες και την τινάζετε δυνατά. (...) ἢ παίρνετε κόνυζα με βαριά μυρωδιά, όσο πιάνει το χέρι σας, τη διαλύετε σε νερό από πράσα και μια χήμη γεμάτη λάδι από πικραμύγδαλα· τούτα δίνετε να πει μέσα σε κρασί, αφού τα κοπανίσετε καλά.

Περί γυναικείων Α|78

Άλλο ἐκβόλιον ἔγχυτον ὑστερέων· (...) Ποτὸν συμβάλλον πρὸς τόδε καλῶς· κόνυζαν τὴν ἠδύοσμον, μέλι

Παρασκεύασμα εκχυόμενο στη μήτρα για αποβολή πεθαμένου εμβρύου: (...) Ποτό πολύ ωφέλιμο για

καὶ ῥητίνην τρίψας λείην ἐν οἴνω
εὐώδει, ἢ ἐν συρμαίῃ, δοῦναι πιεῖν,
καὶ λοῦσαι θερμῶ.

τον ἴδιο σκοπό: τρίβετε καλά
αρωματική κόνυζα, μέλι και ρετσίνα
μέσα σε αρωματικό κρασί η μέσα σε
νερό από ρεπάνι και δίνετε στη
γυναίκα να το πει· πρέπει να πλυθεί
με ζεστό νερό.

Περί γυναικείων Α|78

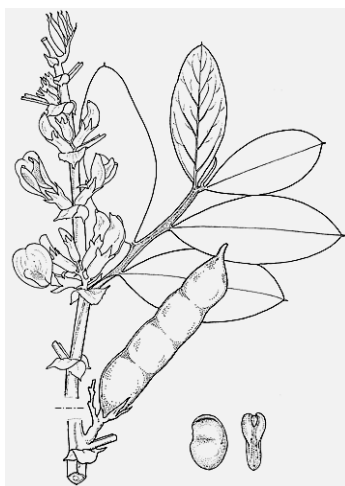
Ὅταν αἱ ὑστέραι πνίγῳσι· καστόριον
καὶ κόνυζαν ἐν οἴνω λευκῶ δίδου
πίνειν· ἦν δὲ προσεστήκη [πρὸς τῇ
ῥίνι], κόκκου τὸ εἶσω τὸ λευκὸν μέλιτι
μίξας, ἀλείφειν τὴν ῥίνα.

Ὅταν η μήτρα προκαλεί πνίξιμο,
δίνετε ποτό από καστόριο και κόνυζα
μέσα σε λευκό κρασί. Αν το πνίξιμο
δεν υποχωρεί, ανακατεύετε με μέλι το
εσωτερικό και άσπρο μέρος σπόρου
της Κνίδου και αλείφετε τη μύτη.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθών|44

Κουκιά

Vicia faba

FABACEAE

Άλλες ονομασίες: Κύαμος.

Κύαμοι, τρόφιμόν τι καὶ στατικόν και
φυσῶδες· φυσῶδες μὲν ὅτι οὐ
δέχονται οἱ πόροι τὴν τροφήν ἀλέα
ἐπιούσαν· στάσιμον δὲ ὅτι ὀλίγην ἔχει
τὴν ὑποστάθμην τῆς τροφῆς.

Τα κουκιά είναι κάπως θρεπτικά,
στυπτικά και δημιουργούν αέρια·
τούτα δημιουργούνται, γιατί οι δίοδοι
δεν δέχονται τὴν ἀφθονή τροφή
που τους διαπερνά· η στυπτικότητα

οφείλεται στο ότι τα κατάλοιπα της τροφής είναι ελάχιστα.

Περί διαίτης Β|45

Δυσεντερίας· κυάμων καθαρῶν τεταρτημόριον, καὶ ἐρυθροδάνου δυοκαίδεκα κάρφεια λεία ξυμμίξαντα καὶ ἐψήσαντα, λιπαρὸν διδόναι ἐκλείχειν.

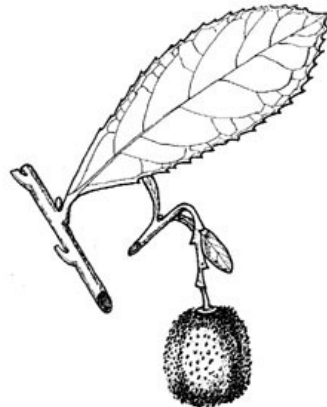
Για τη δυσεντερία παίρνουμε ένα τεταρτημόριο [81 γρμ.] κουκιά καθαρισμένα, δώδεκα ξερά κλωνάρια από ριζάρι, τα κοπανίζουμε καλά, τα ανακατεύουμε και τα βράζουμε προσθέτοντας λίπος. Έτσι φτιάχνουμε ένα αποχρεμπτικό.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|31

Ταραχῆς γαστρὸς, κυάμους ἐφθοῦς διδόναι, ἢν μὴ τὰ ἄνω κατακορέα ἤ, ἢ κύμινον διδόναι τρώγειν μετὰ τῶν κυάμων.

Στις διαταραχές του πεπτικού συστήματος πρέπει να δώσουμε βρασμένα κουκιά, ἔκτος αν τα ανωτέρα μέρη του σώματος έχουν χολή, ή δίνουμε στον άρρωστο να φάει κύμινο μαζί με τα κουκιά.

Επιδημιῶν το δεύτερον|7

Κουμαριά

Arbutus Unedo

ERICACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βελανιδιά.

Περί διαίτης Β|55

Κουφοξυλιά

Sambucus nigra L. & S. ebulus L.

CAPRIFOLIACEAE

Άλλες ονομασίες: Ακτή, Σαμπούκος μαύρος.

διαχωρητικοί δὲ καὶ καθαρτικοί, ἐρεβίνθων, φακῆς, κριθῆς, τεύτλων, κράμβης, λινοζώστιος, ἀκτῆς, κνήκου· ταῦτα πάντα ὑποχωρέεται μᾶλλον ἢ διουρέεται.

Υπακτικοί και καθαρτικοί είναι οι χυμοί των ρεβιθιών, της φακῆς, του κριθαριού, των σέσκουλων, της κράμβης, του σκιλλόχορτου, της κουφοξυλιάς και του κνήκου. Αυτά όλα διευκολύνουν περισσότερο την αφόδευση παρά την ούρηση.

Περί διαίτης Β|54

Ἦν ἐκ τόκου φλεγμῆνωσιν αἰ ὑστέραι, πυρετὸς ἴσχει τὸ σῶμα βληχρὸς, καὶ ἀχλύς· ἐκ δὲ τῆς κοιλῆς οὐδέποτε ἐκλείπει τὸ πῦρ· καὶ διψῆ, καὶ τὰ ἰσχία ἀλγέει, καὶ οἰδέει τὴν γαστέρα τὴν νειαίρην ἰσχυρῶς, καὶ ἡ κοιλὴ ταρασσεται· ὑποχώρημα δὲ κακὸν καὶ ὀζόμενον, καὶ λάζεται τὸ πῦρ σφοδρὸν, καὶ ἀσιτίη ἔχει, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα ὀδύνη, καὶ οὐ δύναται εἰρῦσαι τῆς κοιλῆς ὁ στόμαχος ποτὰ καὶ σιτία, καὶ ἀδυνατέει πέσσειν· καὶ ἦν μὴ θεραπεύωνται εὐθέως, αἰ πλείσται θνήσκουσιν, ἡ κοιλὴ δὲ αἰτίη. Τῆς ἀκτῆς οὖν τὰ φύλλα ὡς ἀπαλώτατα ἐν πυρῶν κριμνοῖσιν ἐψήσας σιτανίοισιν, ἀκροχλίερον ῥοφέειν, καὶ διδόναι μελίκρητον καὶ

Αν η μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή μετά τον τοκετό, τα σώμα της γυναίκας κυριεύεται από ελαφρό πυρετό και η όραση της σκοτεινιάζει. Η ζέστη δεν εγκαταλείπει πότε την κοιλιά. Η γυναίκα διψά και πονά στους γοφούς. Παρουσιάζεται υπερβολικό πρήξιμο στο υπογάστριο και κοιλιακή διαταραχή. Τα κόπρανα είναι κακά και δύσοσμα. Εκδηλώνεται υψηλός πυρετός, ανορεξία, πόνος στο βρέγμα. Το στόμιο του στομάχου δεν μπορεί να τραβήξει τα ποτά και τις τροφές και η πεπτική λειτουργία είναι αδύνατη. Αν δεν γίνει αμέσως θεραπεία, οι περισσότερες γυναίκες πεθαίνουν, και αιτία είναι η κοιλιά. Βράζετε πολύ τρυφερά φύλλα κουφοξυλιάς σε χονδροαλεσμένο

οἶνον ὑδαρέα, καὶ τὸ ἥτρον καταπλάσσειν τοῖσι ψυκτικοῖσι, σιτίον δὲ ὡς ἐλάχιστον προσφέρειν, καὶ τὴν γαστέρα ἴστασθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἰῆσθαι, ὑποχόνδριον δὲ καταπλάσσειν.

σιτάλευρο της ἴδιας χρονιάς και δίνετε το ρόφημα τούτο χλιαρό. Δίνετε επίσης νερόμελο και νερωμένο κρασί, βάζετε στο υπογάστριο κρύα καταπλάσματα, προσφέρετε τροφή σε ελάχιστη ποσότητα, σταματάτε τη διάρροια, θεραπεύετε το κεφάλι και τοποθετείτε καταπλάσματα στο υποχόνδριο.

Περί γυναικείων Α|50

Ἦν δὲ ὕδερὸς ἐν τῆσι μήτηρσιν ἐγγένηται, τὰ ἐπιμήνια ἐλάσσονα καὶ πονηρὰ γίνεται καὶ προαπολείπει, καὶ ἡ νειαίρη γαστήρ οἰδέει, καὶ οἱ μαζοὶ στερροὶ, οὐ μαλθακοὶ, καὶ τὸ γάλα πονηρὸν, καὶ δοκέει ἐν γαστρὶ ἔχειν, καὶ ἐν τούτοισι γνώση ὅτι ὕδερὸς ἐστὶ· σημαίνει δὲ καὶ ἐν τῷ στόματι τῆσιν ὑστέρησι, ψαυούση γὰρ ἰσχνὸν καὶ ὑγρὸν φαίνεται· καὶ ῥίγος καὶ πῦρ λαμβάνει. Ὅσῳ δ' ἂν ὁ χρόνος πλείων γίνηται, ὀδύνη ἔχει τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὰς ἰζύας καὶ τοὺς κενεῶνας καὶ τοὺς βουβῶνας. Αὕτη ἡ νοῦσος ἐκ τρωσμοῦ γίνεται, καὶ ἐξ ἄλλων δὲ προφασίων, καὶ ὅταν τὰ ἐπιμήνια κρυφθῇ. Λούειν χρὴ πολλῶ καὶ θερμῶ, καὶ χλιάσματα προστιθέναι, ἢν ἡ ὀδύνη ἔχη· ἐπὴν δὲ παύσῃται, φάρμακον χρὴ πῖσαι κάτω, καὶ πυριῆσαι τῶ ξὺν τῶ βολίτῳ τὰς ὑστέρας· ἔπειτα προσθεῖναι τὸ ξὺν τῆ κανθαρίδι, καὶ διαλείπειν δύο ἡμέρας ἢ τρεῖς· καὶ ἢν ῥώμη ἴσχη, νετώπῳ κλύσαι· καὶ ἢν ἡ γαστήρ λαπαρὴ γένηται, καὶ οἱ πυρετοὶ παύωνται καὶ τὰ καταμήνια προχωρῆ κατὰ λόγον, τῶ ἀνδρὶ ξυγκοιμάσθω, καὶ ἐν τοῖσι προσθέτοισι μενέντω, καὶ μεσηγὺς ἡμέρης πινέτω κρήθμου φλοιὸν, γλυκουσίδης τοὺς μέλανας κόκκους πέντε, ἀκτῆς καρπὸν ἐν οἴνῳ νῆστις· καὶ τὴν λινόζωστιν ἐσθιέτω ὡς πλείστην, καὶ σκόροδα ὦμα καὶ ἐφθὰ, καὶ τοῖσι μαλθακοῖσι πρὸς ὕπνον χρῆσθω, καὶ πουλύποσι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι μαλθακοῖσι, θαλασσίοισι

Αν η μήτρα προσβληθεί από υδρωπικία, τα ἐμμηνα λιγοστεύουν, δεν είναι καλά και σταματούν πριν την ὠρα τους. Το υπογάστριο πρήζεται, οι μαστοὶ σκληραίνουν, ἀντὶ να εἶναι μαλακοί, το γάλα δεν εἶναι καλό και η γυναίκα ἔχει την εντύπωση πως εἶναι ἐγκυος. Ὅλα αυτά δείχνουν πως η γυναίκα πάσχει ἀπὸ υδρωπικία. Συμπτώματα παρουσιάζει ὁμως και το στόμιο της μήτρας, που φαίνεται κατὰ την ψηλάφηση λεπτό και υγρό. Παρουσιάζεται ἐπίσης ρίγος και πυρετός. Ὅσο ο καιρὸς περνά, η γυναίκα αισθάνεται πόνο στο υπογάστριο, στα λαγόνια, στα πλευρά και στη βουβωνική χώρα. Η ἀρρώστια τούτη οφείλεται σε ἀποβολή ἀλλὰ και σε ἄλλες αἰτίες, καθὼς και στην ἐπίσχεση των ἐμμήνων. Η γυναίκα πρέπει να κάνει λουτρά με ἀφθονο ζεστό νερό και να χρησιμοποιεῖ θερμά ἐπιθέματα, αν νιώθει πόνο. Ὅταν σταματήσῃ, πρέπει να πάρει καθαρτικό και να κάνει υποκαπνισμοὺς της μήτρας με σβουνιά ἀγελάδας.

Ἐπειτα τοποθετεῖτε το υπόθετο που φτιάχνετε με κανθαρίδα και διακόπτετε για δυο ἢ τρεις μέρες. Αν η ἀρρωστη αισθάνεται γερή, κάνετε υποκλυσμό με λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα. Αν η κοιλιά ἀνακουφιστεῖ, ο πυρετός σταματήσῃ και η ἐμμηνορρυσία εἶναι κανονική, η γυναίκα θα κοιμάται μαζί με τον ἀντρα της, θα διατηρεῖ τα υπόθετα και, ἀφού μεσολαβῆσῃ μια μέρα, θα πίνει νηστική φλούδα κρήθμου, πέντε

μᾶλλον ἢ κρέασι· καὶ ἦν τέκη, ὑγιαίνει.

μαύρους σπόρους παιωνίας και σπόρους κουφοξυλιάς μέσα σε κρασί. Πρέπει να τρώει όσο το δυνατόν περισσότερο σκαρόχορτο και σκόρδα ωμά και βρασμένα. Για τον ύπνο θα παίρνει μαλακή τροφή, χταπόδια κι άλλα μαλακά πράγματα, θαλασσινά μᾶλλον παρά κρέατα. Αν η γυναίκα μείνει έγκυος, γίνεται καλά.

Περί γυναικείων Α|59

Προσθετὸν ἐκβάλλον χορίον ἀπολελειμμένον· τῆς ἀκτῆς τὸ φύλλον, προπυριῆν δὲ καὶ προστιθέναι ξὺν τῇ κανθαρίδι τοῦτο καὶ ὅσα ἠπεδανά· ἦν δὲ ἀμύσσηται καὶ δάκνη, αὐτίκα ἀφαιρέειν, καὶ ἐς ῥόδιον εἴριον ἀποβάπτουσα προσθέσθω.

Υπόθετο κατάλληλο για την αποβολή του πλακούντα που έχει μείνει μέσα: παίρνετε φύλλα κουφοξυλιάς και, αφού κάνετε πρώτα υποκαπνισμο, τα τοποθετείτε μαζί με κανθαρίδα και ό,τι άλλο μαλακό. Αν το υπόθετο γδέρνει και ερεθίζει, το βγάζετε αμέσως, βουτάτε το μαλλί σε ροδέλαιο και το τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Α 7|78|187

Ἦν ἐς τὸ ἰσχίον λεχοῖ καταστηρίξωσιν αἱ ὑστέραι ἢ ἐς τὸν κενεῶνα, προστίθεσθαι χρῆ πρὸς τὸ ὑγιὲς ἰσχίον ἔλαιον Αἰγύπτιον λευκὸν ἢ βακκάριον, καὶ ἐπὶ τὸ ὑγιὲς ἰσχίον κατακείσθω, καὶ πινέτω γλυकुσίδης κόκκους πέντε τοὺς μέλανας, καὶ ἀκτῆς καρπὸν ὅσον χηραμίδα, καὶ κάστορος ὅσον κύαμον ἐν οἴνω· ἔπειτα λουσαμένη θυμῆσθω, καὶ τοῖσι πότοισι καὶ σιτίοισι χρῆσθω μαλθακοῖσι, καὶ λινοζώστει, καὶ τοῖσι ὀριμέσι πᾶσι χωρὶς ῥαφάνου καὶ κρομμύων.

Αν η μήτρα λεχώνας γυρίσει προς τον γοφό ή το πλευρό, πρέπει να βάλετε στον γερό γοφό λευκό αιγυπτιακό λάδι ή λάδι βάκκαρης. Η γυναίκα θα ξαπλώνει από τον γερό γοφό και θα πίνει κρασί με πέντε μαύρους σπόρους παιωνίας, μια χηραμίδα καρπὸ κουφοξυλιάς και καστόριο όσο ένα κουκί. Μετά θα πλένεται και θα κάνει υποκαπνισμούς. Πρέπει να καταναλώνει μαλακτικά ποτά και τροφές, σκαρόχορτο αλλά και κάθε ερεθιστική τροφή, εκτός από ραπάνια και κρεμμύδια.

Περί γυναικείης φύσιος|25

Λοχεῖα καθῆραι· τῆς ἀκτῆς τὰ φύλλα ἐψήσας, ἐπιχέας ἔλαιον, δοῦναι πιεῖν· ἐσθιέτω δὲ καὶ κράμβας ἐφθὰς καὶ πράσα.

Για την κάθαρση των λοχιών: βράζετε φύλλα κουφοξυλιάς, προσθέτετε λάδι και δίνετε στη γυναίκα να το πιει. Θα τρώει συνάμα βρασμένη κράμβη και πράσα.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κεχρί.

Περί νούσων το δεύτερον|19

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθών|44

Κράμβη η κεφαλωτή

Brassica oleracea var. capitata L.

BRASSICACEAE

Άλλες ονομασίες: κραμβολάχανο, κραμπολόχανο, λάχανο.

Κράμβη θερμαίνει και διαχωρεί και τὰ χολώδεα ἄγει.

Η κράμβη είναι θερμαντική, υπακτική και συμβάλλει στην αποβολή χολικών ουσιών.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί διαίτης Β|54

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης: (...) Ἄλλο: κράμβην, καὶ λινόζωστιν, καὶ λίνου σπέρμα, καὶ χλωρὸν τὸ λίνον ἐψήσας ἐν ὕδατι, ἀπηθήσας, κλύσαι τῷ ὕδατι.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει εξέλκωση ή φλεγμονή από τον τοκετό: (...) Ἄλλο: παίρνετε κράμβη, σκαρόχορτο, λιναρόσπορο και χλωρό λινάρι, τα βράζετε σε νερό, τα σουρώνετε και κάνετε κλύσμα με το νερό.

Περί γυναικείων Α|78

Ἦν περιστραφώσιν αἱ μήτραι ἐκ τόκου κατὰ τὰ δεξιά, τὰ τὲ λοχεῖα οὐ γίνονται, καὶ ὀδύνη ἔχει τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὰς ἴξιας καὶ τοὺς κενεώνας, καὶ τὸ δεξιὸν σκέλος βαρύνεται, καὶ νάρκη ἔχει, καὶ τετρεμαίνει, καὶ οὐκ ἂν δύναίτο τοῦ στόματος θιγεῖν τῶν μητρεων, ἀλλ' ὄψει λείας τὲ καὶ ὄμαλας ἰσχυρως. Ὅταν δὲ ὧδε ἔχη, φάρμακον πισαι ὑφ' ὃν καθαίρεται καὶ ἄνω καὶ κάτω, κάτω δὲ μᾶλλον, καὶ πυριην ὄλον τὸ σῶμα καὶ τὰς ὑστερας ὡς μάλιστα προσηνέως, καὶ λούειν τῷ θερμῷ δις τῆς ἡμερης, καὶ τῶν ποτημάτων ὅτι μάλιστα ἂν προσδεξῆται πειρώμενος, καὶ τῷ ἄνδρι ξυνευδέτω θαμινά, καὶ τὴν κράμβην ἐσθιετω.

Ἄν ἡ μήτρα μετὰ τον τοκετό στραφεῖ προς τα δεξιά, δεν γίνεται επιλόχεια κάθαρση, εμφανίζεται πόνος στο υπογάστριο, στα λαγόνια και στα πλευρά, το δεξί πόδι βαραίνει, μουδιάζει και τρέμει. Είναι αδύνατο ν' αγγίξετε το στόμιο της μήτρας, αλλά θα δείτε πως η μήτρα είναι πολύ λεία και ομαλή. Σ αυτή την περίπτωση δίνετε καθαριστικό για κένωση του στομάχου και του εντέρου, περισσότερο όμως του τελευταίου. Κάνετε υποκαπνισμό σε ὅλο το σώμα και στη μήτρα με ὅσο το δυνατό ηπιότερο τρόπο, συστήνετε λουτρά με ζεστό νερό δυο φορές την ημέρα και παραγγέλλετε δοκιμαστικά τα ποτά που δέχεται πιο ευχάριστα. Η γυναίκα θα συνουσιάζεται συχνά και θα τρώει κράμβη.

Περί γυναικείων Β|30

Πρόσωπον ἀγλαΐζει ἤπαρ ταύρου, τρίβειν ξὺν ἐλαίῳ, ἀλείφειν δὲ ἐν ἀκρήτῳ οἴνῳ· χολὴ δὲ χλωροῦ φθείρει· ἀλλὰ καὶ ὁ χυλὸς τῆς πτισάνης ὁμοίως λαμπρύνει, καὶ ὠῶν τὸ λευκὸν, καὶ ἄλητον θέρμων καὶ ὀρόβων, καὶ σῦκον καταπλάσσειν, καὶ κράμβης ρίζα καὶ σπέρμα· ταῦτα καὶ φακοὺς αἴρει, καὶ ἀλκυόνιον, καὶ κονιορτὸς ἦν λυπὴ τὸ πρόσωπον, κηρωτῆ ὑγρῆ διὰ ροδίνου ὑποχρίειν, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν προσχέειν. Καὶ ρυτίδας ἐκτείνει, ἐν θυίῃ λιθίνῃ μολίβδαιναν τρίβειν, καὶ μηνιαῖον ὕδωρ παραχέοντα πλάσαι κυκλίσκους· κάπειδὰν ξηρανθῶσιν, ἐλαίῳ διεῖς, χρεῖ τὸ τὰς ρυτίδας φέρον πρόσωπον.

Για τον καλλωπισμό του προσώπου κοπανίζετε συκῶτι ταύρου μαζί με λάδι, προσθέτετε ανέρωτο κρασί και αλείφετε το πρόσωπο. Η χολή από φρέσκο συκῶτι χαλά το πρόσωπο. Αντίθετα το ομορφαίνει το αφέψημα πτισάνης, το ασπράδι του αβγού, το αλεύρι από λούπινα και ρόβια, το σύκο ως κατάπλασμα, η ρίζα και ο σπόρος της κράμβης. Αυτά εξαφανίζουν τις φακίδες, όπως και το αλκυόνιο. Ἄν ἡ σκόνῃ χαλά το πρόσωπο, το αλείφετε με υγρή αλοιφή από κερι και ροδέλαιο και ρίχνετε ἔπειτα κρύο νερό. Για την εξαφάνιση των ρυτίδων κοπανίζετε θεικὸ μόλυβδο μέσα σε πέτρινο γουδί, προσθέτετε νερό που το ἔχετε ἕνα μήνα και φτιάχνετε δισκία. Ὅταν ξεραθούν, τα διαλύετε σε λάδι και αλείφετε το πρόσωπο με τις ρυτίδες.

Περί γυναικείων Β|79

Ἐκβόλιον· βατράχιον καὶ ἐλατηρίου μικρὸν μίσας ἐν ὄξει εὐκρατον πῖσαι. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ· κράμβης καυλὸν ἀπαλὸν, τὸ ἄκρον χρίσας νετώπῳ,

Εκτριπτικό: δίνετε να πει βατράχιο και λίγο καθάρσιο, ανακατεμένα με ξίδι και ανάλογο νερό. Ανάλογο: παίρνετε τρυφερό μίσχο κράμβης,

τύψαι. Ἦν τὰ ἐπιμήνια μὴ γίνηται·
τερμίνθου καρπὸν τρίψας ἐν οἴνῳ καὶ
ὔδατι διεῖς καὶ διηθήσας διδόναι
νήστει πιεῖν, καὶ θερμῷ λουέσθω.
Ἐμμήνια κινεῖν· φοινικικοὺς κόκκους
ἐν οἴνῳ νήστει διδόναι πίνειν.

αλείφετε την άκρη του με λάδι από
πικραμύγδαλα και τον κοπανίζετε. Αν
η εμμηνορρυσία έχει σταματήσει,
παίρνετε τον καρπὸ τερμίνθου, τον
κοπανίζετε, τον διαλύετε σε κρασί και
νερό, τον σουρώνετε και δίνετε στη
γυναίκα να πει το μείγμα νηστική· θα
πλυθεί με ζεστό νερό. Για να
προκαλέσετε εμμηνόρροια, η γυναίκα
πίνει νηστική κρασί με πέντε
φοινικικούς σπόρους.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἐτερον παῦον ὀδύνας· (...) Ἐτερον·
ἀστέρας θαλασσίους τοὺς μέλανας
καὶ κράμβην, μίξας ἐν οἴνῳ εὐώδει,
δοῦναι πιεῖν.

Άλλο καταπραϋντικό για τους
πόνους: (...) Άλλο: παίρνετε μαύρους
θαλάσσιους αστερίες και κράμβη, τ'
ανακατεύετε με αρωματικό κρασί και
δίνετε να τα πει.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Τὰ χολερικὰ ἐκ κρηφαγίης, μάλιστα
δὲ χοιρείων ἔνωμοτερων, καὶ
ἔρεβινθων, καὶ μέθης εὐώδεος
παλαιοῦ, καὶ ἡλιωσιος, καὶ σηπιης,
καὶ καραβων τὲ καὶ ἀστακῶν, καὶ
λαχανοφαγίης, μάλιστα δὲ πράσων
καὶ κρομμύων, ἐτι δὲ θριδάκων
ἔφθων, καὶ κράμβης, καὶ λαπάθων
ἔνωμοτέρων, καὶ ἀπὸ πεμμάτων, καὶ
μελιτωμάτων, καὶ ὀπώρης, καὶ σικύον
πέπνος, καὶ οἶνογάλακτος, καὶ
ἀρόβων, καὶ ἄλφιτων νέων. Μᾶλλον
ἐν θέρει τὰ χολερικά, καὶ οἱ
διαλείποντες πυρετοί. Καὶ οἷσι φρίκαι
ἐπιγίνονται, οὗτοι ἐστὶν ὅτε κακοήθεις
γίνονται, καὶ ἔς νοσήματα ὀξέα
καθίστανται· ἄλλ' εὐλαβείσθαι χρή·
μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα νοσήματα ἢ
πέμπτη καὶ ἢ ἐβδόμη καὶ ἢ ἐνάτη
δηλοῦσι, βέλτιον δὲ μέχρι τῶν
τεσσαρεσκαίδεκα φυλάσσεσθαι.

Οι χολερικές παθήσεις εκδηλώνονται
μετά από κατανάλωση κρέατος,
ιδιαίτερα χοιρινού και όχι καλά
βρασμένου, καθώς και ρεβιθιών.
Ακόμα όταν κάποιος μεθύσει με
παλαιό αρωματικό κρασί, όταν εκτεθεί
στον ήλιο, όταν φάει σουπιές,
καραβίδες, αστακούς και λαχανικά,
ιδιαίτερα πράσα και κρεμμύδια·
επίσης όταν φάει βρασμένα
μαρούλια, λάχανο και λάπατα
μισοβρασμένα, γλυκίσματα,
μελόπιτες, φρούτα, πεπόνι, όταν πει
κρασόγαλα και φάει ρόδια και φρέσκο
χυλό από αλεύρι.

Οι χολερικές παθήσεις εκδηλώνονται
κυρίως το καλοκαίρι, όπως και ο
περιοδικός πυρετός. Όσοι έχουν ρίγη
βρίσκονται μερικές φορές σε άσχημη
κατάσταση και προσβάλλονται από
βαριές ασθένειες. Πρέπει να
προσέχετε. Σε τούτες τις αρρώστιες η
πέμπτη, η έβδομη και η ένατη μέρα
έχουν ιδιαίτερη σημασία· προτιμότερο
όμως είναι να προφυλάσσεται
καθένας μέχρι τη δέκατη τέταρτη.

Επιδημιών το έβδομον |82

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κεχρί.

Περί νούσων το δεύτερον|19

κράμβη δὲ ἔχει τινὰ δριμύτητα ἔς τὸ διαχωρεῖν, καὶ ἄμα εὐχυμος·

Ἡ κράμβη εἶναι κάπως καυτερή και γι' αὐτὸ διευκολύνει τις κενώσεις ενώ συγχρόνως δίνει καλοὺς χυμούς.

Περί παθῶν|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί των εντός παθῶν|12

Κρανιά

Cornus mas L. & C. sanguinea L.

CORNACEAE

Οὔα δὲ καὶ μέσπιλα καὶ κράνια καὶ ὄση ἄλλη τοιαύτη ὀπώρη στατική και στρυφνή.

Τα σούρβα, τα μούσμουλα, οι καρποί της κρανιάς και ὅλοι οι παρόμοιοι καρποί εἶναι συτπτικοί και συτοφοί.

Περί διαίτης Β|55

Ὅσους δὲ μὴ οἶόν τε ἐπίδεσει ἴησασθαι διά τινα τούτων τῶν εἰρημένων τρόπων, ἢ τῶν εἰρησομένων, τούτους περι πλείονος χρή ποιέεσθαι, ὅκως εὐθέτως σχήσουσι τὸ κατηγὸς τοῦ σώματος κατ' ἰθυωρίην, προσέχοντα τὸν νόον, καὶ τῷ ἀνωτέρω δὲ μᾶλλον ἢ τῷ κατωτέρω. Εἰ δὲ τις μέλλοι καλῶς και εὐχερῶς ἐργάζεσθαι, ἄξιον και

Στις περιπτώσεις που κάποιος δεν μπορούν να θεραπευτούν με έναν από τους τρόπους επίδεσης που είπαμε ή που θα πούμε, πρέπει κυρίως να φροντίσετε να δώσετε καλή θέση στο σπασμένο μέλος και να το ευθυγραμμίσετε, προσέχοντας να κρατιέται μάλλον υπερυψωμένο παρά χαμηλωμένο. Αν κάποιος πρόκειται να χειριστεί τα μηχανήματα σωστά και επιδέξια, αξίζει να το κάνει, για να

μηχανοποιήσασθαι, ὅπως κατάτασιν
δικαίην καὶ μὴ βιαίην σχήσει τὸ
κατηγὸς τοῦ σώματος· μάλιστα δὲ ἐν
κνήμη ἐνδέχεται μηχανοποιεῖν. Εἰσὶ
μὲν οὖν τινες, οἳ ἐπὶ πᾶσι τοῖσι τῆς
κνήμης κατήγμασι καὶ τοῖσιν
ἐπιδεμένοισι, καὶ τοῖσι μὴ
ἐπιδεομένοισι, ὃν πόδα ἄκρον
προσδέουσι πρὸς τὴν κλίνην, ἢ πρὸς
ἄλλο τι ξύλον παρὰ τὴν κλίνην
κατορύξαντες. Οὗτοι μὲν οὖν πάντα
κακὰ ποιέουσιν, ἀγαθὸν δὲ οὐδέν·
οὔτε γὰρ τοῦ κατατείνεσθαι ἄκος ἐστὶ
τὸ προσδεδέσθαι τὸν πόδα, οὐδὲν
γὰρ ἦσσαν τὸ ἄλλο σῶμα
προσχωρήσει πρὸς τὸν πόδα, καὶ
οὕτως ν' ἔτι τεῖνοιτο· οὔτ' αὖ ἐς τὴν
ἰθυωρίην οὐδὲν ὠφελείη, ἀλλὰ καὶ
βλάπτει, στρεφομένου γὰρ τοῦ ἄλλου
σώματος ἢ τῆ ἢ τῆ, οὐδὲ κωλύσει ὁ
δεσμὸς τὸν πόδα καὶ τὰ ὀστέα τὰ τῶ
ποδὶ προσηρητημένα ἐπακολουθεῖν
τῶ ἄλλῳ σώματι. Εἰ δὲ μὴ
προσεδέδετο, ἦσσαν ἂν διεστρέφετο·
ἦσσαν γὰρ ἂν ἐγκατελείπετο ἐν τῇ
κινήσει τοῦ ἄλλου σώματος. Εἰ δὲ τις
σφαίρας δύο ῥάψαιτο ἐκ σκύτεος
αἰγυπτίου τοιαύτας οἷας φοροῦσιν οἱ
ἐν τῆσι μεγάλῃσι πέδησι πολλὸν
χρόνον πεπεδημένοι, αἱ δὲ σφαῖραι
ἔχοιεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν χιτῶνας, τὰ μὲν
πρὸς τοῦ τρώματος βαθυτέρους, τὰ
δὲ πρὸς τῶν ἄρθρων βραχυτέρους,
εἶεν δὲ ὀγκηραὶ μὲν καὶ μαλθακαὶ,
ἀρμόζουσαι δὲ, ἢ μὲν ἄνωθεν τῶν
σφυρῶν, ἢ δὲ κάτωθεν τοῦ γούνατος·
ἐκ δὲ πλαγίης ἄκρης δισσὰ ἢ κάτωθεν
ἔχοι προσηρητημένα, ἢ ἀπλόου
ἰμάντος, ἢ διπλόου, βραχέα ὡσπερ
ἀγκύλας, τὰ μὲν τι τοῦ σφυροῦ
ἐκατέρωθεν, τὰ δὲ τι τοῦ γούνατος·
καὶ ἢ ἄνωθεν σφαῖρα ἕτερα τοιαῦτα
ἔχοι κατὰ τὴν ἰθυωρίην τὴν αὐτήν.
Κάπειτα κραναῖνας ῥάβδους
τέσσαρας λαβῶν ἴσον τὸ μέγεθος
ἀλλήλησιν ἐχούσας, πάχος μὲν ὡς
δακτυλιαίας, μήκος δὲ ὡς κεκαμμένα

τεντώσει τὸ σπασμένο μέλος με
τρόπο κατάλληλο καὶ ἀβίαστο. Τα
μέσα αὐτὰ μποροῦν νὰ
χρησιμοποιηθοῦν κυρίως σε
κατάγματα κνήμης.

Υπάρχουν γιατροὶ που σε ὅλα τα
κατάγματα τῆς κνήμης, δεμένα μ'
επιδέσμους ἢ ὄχι, δένουν τὸ ἄκρο τοῦ
ποδιοῦ στο κρεβάτι ἢ σε ξύλο που τὸ
μπήγουν στο ἔδαφος κοντὰ στο
κρεβάτι. Οἱ γιατροὶ αὐτοὶ προκαλοῦν
μόνο κακὸ καὶ κανένα καλὸ. Γιατί ἀπὸ
τῆ μια, δένοντας τὸ πόδι, δὲν εἶναι
δυνατὸ νὰ τὸ φέρουν στὴν ἔκταση,
δεδομένου ὅτι τὸ υπόλοιπο σῶμα θὰ
στραφεῖ κι αὐτὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ
ποδιοῦ, ὁπότε καὶ ἡ ἔκταση δὲν
μπορεῖ νὰ συνεχιστεῖ· ἀπὸ τὴν ἄλλη
πάλι, αὐτὸ ὄχι μόνο δὲν χρησιμεύει
στὴ διατήρηση τοῦ σκέλους σε εὐθεία,
ἀλλὰ ἀντίθετα βλάπτει, ἀφοῦ, καθὼς
τὸ υπόλοιπο σῶμα στρέφεται πρὸς τὴ
μια ἢ τὴν ἄλλη κατεύθυνση, ἡ
πρόσδεση δὲν ἐμποδίζει τὸ πόδι καὶ
τὰ κόκαλα που συνάπτονται μ' αὐτὸ,
νὰ παρακολουθήσουν τὸ υπόλοιπο
σῶμα. Εξάλλου, ἀν τὸ πόδι δὲν ἦταν
δεμένο, θὰ ἔστριβε λιγότερο, ἀφοῦ θὰ
μπορούσε νὰ παρακολουθήσει πιο
ἀνετα τὴν κίνηση τοῦ υπόλοιπου
σώματος.

Ἀντὶ γι' αὐτὸ, θὰ ἔπρεπε νὰ ῥάψετε
δύο δαχτυλίδια ἀπὸ αἰγυπτιακὸ
δέρμα, ὅμοια με αὐτὰ που φοροῦν
στα πόδια ὅσοι εἶναι γιὰ πολὺ καιρὸ
δεμένοι σε βαριές αλυσίδες. Τα
δαχτυλίδια τούτα θὰ ἔχουν καὶ ἀπὸ τις
δύο πλευρές καλύμματα, πιο παχιά
πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ κατάγματος καὶ
λεπτότερα πρὸς τις ἀρθρώσεις. Τα
δαχτυλίδια θὰ εἶναι χοντρά καὶ
μαλακά καὶ θὰ προσαρμοστοῦν τὸ
ἐνα πάνω ἀπὸ τὸν ἀστράγαλο καὶ τὸ
ἄλλο κάτω ἀπὸ τὸ γόνατο. Στα πλάγια
καὶ στὴν ἄκρη που προεξέχει, τὸ
κάτω δαχτυλίδι θὰ ἔχει δύο
προσαρτήματα ἀπὸ ἐνα ἀπλὸ ἢ διπλὸ
δερμάτινο λουρί, μικρά, σαν λαβὲς
αγγείων, τοποθετημένα ἀπὸ τὴ μια
πλευρὰ μέσα κι ἔξω ἀπὸ τὸν

έναρμόσωσιν ἐς τὰ ἀπαιωρήματα, ἐπιμελόμενος ὅκως τὰ ἄκρα τῶν ῥάβδων μὴ ἐς τὸν χρῶτα, ἀλλ' ἐς τὰ ἄκρα τῶν σφαιρέων ἐγκέλσει. Εἶναι δὲ χρὴ ζεύγεα τρία τῶν ῥάβδων, καὶ πλέω, καὶ τιμι μακροτέρας τὰς ἐτέρας τῶν ἐτέρων, καὶ τιμι καὶ βραχυτέρας καὶ σμικροτέρας, ὡς καὶ μᾶλλον διατείνειν, ἣν βούληται, καὶ ἥσσον· ἔστωσαν δὲ αἱ ῥάβδοι ἐκάτεραι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν σφυρῶν. Ταῦτα τοίνυν εἰ καλῶς μηχανοποιηθεῖη, τὴν τε κατάτασιν καὶ δικαίην ἂν παρέχοι καὶ ὁμαλὴν κατὰ τὴν ἰθυωρίην, καὶ τῷ τρώματι πόνος οὐδεὶς ἂν εἴη· τὰ γὰρ ἀποπιέσματα, εἴ τι καὶ ἀποπιέζοιτο, τὰ μὲν ἂν ἐς τὸν πόδα ἀπάγοιτο, τὰ δὲ ἐς τὸν μηρόν· αἱ τε ῥάβδοι εὐθετώτεραι, αἱ μὲν ἔνθεν, αἱ δὲ ἔνθεν τῶν σφυρῶν, ὥστε μὴ κωλύεσθαι τὴν θέσιν τῆς κνήμης· τό τε τρώμα εὐκατάσκεπτον καὶ εὐβάστακτον· οὐδὲν γὰρ ἐμποδῶν, εἴ τις ἐθέλοι τὰς δύο τῶν ῥάβδων τὰς ἀνωτέρω αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας ζεῦξαι, καὶ ἦν τις κούφως βούληται ἐπιβάλλειν, ὥστε τὸ ἐπιβαλλόμενον μετέωρον ἀπὸ τοῦ τρώματος εἶναι. Εἰ μὲν οὖν αἱ τε σφαῖραι προσηνέες καὶ καλαὶ καὶ μαλθακαὶ καὶ καιναὶ ῥαφεῖεν, καὶ ἡ ἔντασις τῶν ῥάβδων χρηστῶς ἐνταθείη, ὥσπερ ἤδη εἴρηται, εὐχρηστον τὸ μηχανήμα· εἰ δὲ τι τουτέων μὴ καλῶς ἔξει, βλάπτοι ἂν μᾶλλον ἢ ὠφελέοι. Χρὴ δὲ καὶ τὰς ἄλλας μηχανὰς ἢ καλῶς μηχανᾶσθαι, ἢ μὴ μηχανᾶσθαι· αἰσχροὺν γὰρ καὶ ἄτεχνον μηχανοποιέοντα ἀμηχανοποιέεσθαι.

αστράγαλο, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπέναντι ἀπὸ το γόνατο. Το πάνω δαχτυλίδι θα ἔχει τα ἴδια προσαρτήματα πρὸς τὴν ἀντίστοιχη κατεύθυνση. Στὴ συνέχεια παίρνετε τέσσερα ραβδιά ἀπὸ ξύλο κρνιαῖς, ἴσα στο μέγεθος, ἓνα δάχτυλο χοντρά καὶ τόσο μακριά ὥστε να μπαίνουν λυγισμένα μέσα στα προσαρτήματα. Ὁ γιατρός φροντίζει ὥστε οἱ ἄκρες αὐτῶν τῶν ραβδιῶν να μην ακουμπάνε πάνω στο δέρμα ἀλλὰ στις ἄκρες τῶν δαχτυλιδιῶν.

Ἀπὸ τα ραβδιά αὐτὰ πρέπει να ἔχετε τρία ζευγάρια ἢ καὶ περισσότερα, ἀλλὰ μακρύτερα κι ἄλλα κοντύτερα καὶ λεπτότερα, για να μπορεῖτε, αν θέλετε, ν' αυξήσετε ἢ να ελαττώσετε το τέντωμα. Τα τέσσερα ραβδιά τοποθετοῦνται δύο δύο, το ἓνα πάνω καὶ το ἄλλο κάτω ἀπὸ κάθε αστράγαλο.

Ἄν το μηχανήμα τοποθετηθεῖ σωστά, θα δώσει ἕκταση σωστή, ὁμαλὴ καὶ ευθυγραμμισμένη, χωρὶς να προξενήσει τὸν παραμικρὸ πόνου στο τραῦμα. Κι αὐτὸ γιατί ἡ πίεση τῶν ραβδιῶν, αν υπάρχει, θα μεταδίδεται πότε στο πόδι καὶ πότε στον μηρό. Τα ραβδιά θα εἶναι τοποθετημένα με κατάλληλο τρόπο, ἀπὸ τὴν μια καὶ τὴν ἄλλη πλευρά τῶν αστραγάλων, ὥστε να μην ενοχλοῦν τὴν [οριζόντια] θέση τῆς κνήμης καὶ να εἶναι εὐκόλο να επιβλέπεται καὶ να υποστηρίζεται το τραῦμα. Γιατί δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο, αν κάποιος θέλει να ενώσει μεταξύ τους τα δύο πάνω ραβδιά καὶ να τοποθετήσει κάποιον ελαφρὸ επίθεμα, ἔτσι ὥστε τούτο να μην ακουμπά στο τραῦμα. Ἄν, λοιπόν, τα δαχτυλίδια εἶναι κατάλληλα; καλοφτιαγμένα, μαλακά [ευλυγιστά] καὶ πρόσφατα ραμμένα καὶ αν το τέντωμα τῶν ραβδιῶν γίνεται σωστά, ὅπως ἔχω ἤδη υποδείξει, το μηχανήμα αὐτὸ θα ἔχει καλὰ αποτελέσματα. Ἄν ὅμως ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ἔχει κάποιον ελάττωμα, τότε βλάπτει μᾶλλον παρά ὠφελεί. Ἄλλὰ

και τ' άλλα μηχανικά μέσα πρέπει ή να τα μεταχειρίζεστε σωστά ή να μην τα μεταχειρίζεστε καθόλου· γιατί είναι ντροπή και αταίριαστο με την τέχνη μας να μεταχειριζόμαστε μηχανήματα χωρίς να γνωρίζουμε τον χειρισμό τους.

Περί εβδομάδων|30

Κρεμμύδι

Allium cepa L.

ALLIACEAE

Κρόμμυον τῆ μὲν ὄψει ἀγαθὸν, τῷ δὲ σώματι κακὸν, διότι θερμὸν καὶ καυσῶδές ἐστι καὶ οὐ διαχωρεῖ· τροφήν μὲν γὰρ οὐ δίδωσι τῷ σώματι οὐδὲ ὠφελείην· θερμαῖνον δὲ ξηραίνει διὰ τὸν ὀπόν.

Το κρεμμύδι κάνει καλό στα μάτια, βλάπτει όμως το σώμα, γιατί είναι θερμό και καυστικό και δεν διευκολύνει το έντερο. Δεν παρέχει τροφή ή ωφέλεια στο σώμα, αλλά το θερμαίνει και το ξηραίνει με τον χυμό του.

Περί διαίτης Β|54

Ἔτερον κυητήριον· διαιτῶν δεῖ τὴν γυναῖκα ἥτις δέεται κυήσιος, καὶ δίδοναι αὐτῇ ἄπερ λεχοῖ καὶ ἐσθίειν καὶ πίνειν, τῷ δὲ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς τᾶλλα πλὴν σκορόδου, καὶ κρομμύου, καὶ ἔτνους, καὶ ὀποῦ σιλφίου, καὶ ὅσα φυσητικά· τούτων δὲ ἀπεχεσθῶ.

Ἄλλος τρόπος που υποβοηθά τη σύλληψη: πρέπει να υποβάλλετε σε δίαιτα τη γυναίκα που χρειάζεται να συλλάβει και να της δίνετε να φάει και να πει τα ίδια που παίρνει μια λεχώνα· στον άνδρα δίνετε όλα όσα παίρνει και η γυναίκα, εκτός από σκόρδα, κρεμμύδια, χυλούς από

όσπρια, χυμό σιλφίου και όσα δημιουργούν αέρια. Αυτά πρέπει ν' αποφεύγει.

Περί γυναικείων Α 7|75|177

Τήν κοιλίην λῦσαι παιδίου· εἴριον ἄπλυτον ἐς μέλι βάψας ἐνθεῖναι· ἦν δὲ γεραίτερον ἢ, κρομμύων τὰ ἔσωθεν τρίψας ἐνπιθέναι· ἦν δὲ μὴ, κλύσαι γάλακτι αἰγὸς, συμμίξας μέλι· ἐὰν δὲ γάλα μὴ ἦ, σητάνιον ἄλευρον ἐκπλύνας, μέλι καὶ ἔλαιον μίξας, χλιερῶ κλύσαι.

Για ν' ανακουφίσετε την κοιλιά του παιδιού χρησιμοποιείτε ως υπόθετο άπλυτο μαλλί βουτηγμένο σε μέλι. Αν το παιδί είναι μεγαλύτερο, κοπανίζετε το εσωτερικό κρεμμυδιών και το μεταχειρίζεστε ως υπόθετο· διαφορετικά, κάνετε κλύσμα με κατσικίσιο γάλα αναμειγμένο με μέλι. Αν δεν έχετε γάλα, πλένετε αλεύρι από σιτάρι της ίδιας χρονιάς, το ανακατεύετε με μέλι και λάδι και κάνετε χλιαρό κλύσμα.

Περί γυναικείων Α|92

Ἔτερον· ἦν φλεγμῆνη· (...) Ἔτερον· τοῦ κρομμύου τήν κεφαλὴν καθαίρειν, ἐν ὕδατι τρίψας, ἐς ράκος ἀποδήσας, προσθεῖναι.

Άλλο, σε περίπτωση φλεγμονής: (...) Άλλο: καθαρίζετε τον βολβό κρεμμυδιού, τον κοπανίζετε μέσα σε νερό, τον δένετε σε κουρέλι και σχηματίζετε υπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη η κεφαλωτή.

Επιδημιών το έβδομον|82

Κρόμμου ἐς τὰ οὐρὰ ἐπιτήδεια· ὃ γὰρ ὀπὸς δριμύτητα τίνα παρέχει ὥστε διαχωρέειν· τούτοισιν ὥδε χρῆσθαι, ἀλλὰ τοῖσιν ἀσθενέουσι μὴ προσφέρειν.

Τα κρεμμύδια είναι πολύ καλά διουρητικά, γιατί ο χυμός τους είναι κάπως καυτερός και διευκολύνει την αποβολή των ούρων. Τούτα πρέπει να χρησιμοποιούνται με τον τρόπο αυτό, αλλά να μην προσφέρονται στους αρρώστους.

Περί παθῶν|54

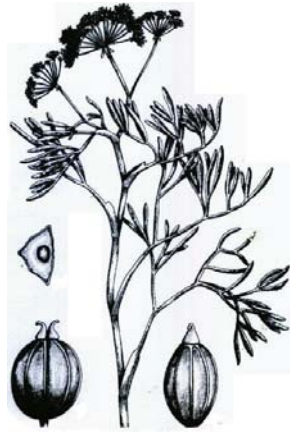
Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί των εντός παθῶν|35

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί ιερῆς νούσου|1

Κρήθμος

Crithmum maritimum L.

APIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαρίφαλο.

Περί διαίτης Β|54

Ἦν τὰ ἐπιμήνια παντάπασι μὴ γίνηται, ἦν μὲν ὑπὸ πόνου ἤ, πρῶτον μὲν τὴν κοιλίην καθῆραι κάτω, ἔπειτα προσθεῖναι, ὑφ' οὗ αἷμα καθαίρεται ἐκ τῶν ὑστερέων· ἔπειτα διαλιπῶν ἡμέρην μίην ἢ δύο, ὑφ' οὗ αἷμα καθαίρεται προσθεῖναι· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον τὸν φλοιὸν πινέτω τοῦ κρήθμου ἐν οἴνῳ τρίψασα.

Αν δεν υπάρχουν καθόλου ἐμμηνα, και αν τούτο οφείλεται σε κόπωση, πρώτα καθαρίζετε το έντερο κι ἔπειτα χορηγεῖτε ἐμμηναγωγό. Μετά ἀπὸ διακοπή μιας ἢ δυο ημερῶν βάζετε ἐμμηναγωγό ὑπόθετο. Τον ὑπόλοιπο καιρό η ἀρρωστη θα πίνει κοπανισμένη φλούδα κρήθμου μέσα σε κρασί.

Περί γυναικείης φύσιος|23

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μάραθος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Κριθάρι

Hordeum vulgare

POACEAE

Κριθαί φύσει μὲν ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηραίνει· ἔνι δὲ καὶ καθαρτικὸν τι ἀπὸ τοῦ χυλοῦ τοῦ ἀχύρου· τεκμήριον δὲ, ἦν μὲν θέλης κριθᾶς ἀπίστους ἐψῆσαι, καθαίρει ὁ χυλὸς ἰσχυρῶς· εἰ δὲ ἐπισημένως, φύχει μᾶλλον καὶ ἴστησιν· ὁκόταν δὲ πυρωθῶσι, τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ καθαρτικὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς οἴχεται, τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καταλείπεται. Ὀκόσα δὲ δεῖ ψῆσαι καὶ ξηρῆσαι, ἄλφιστα διαπρήσεται ὥδε χρεομένω μάζη παντοδαπέϊ, δύναμιν δὲ ἔχει ἢ μᾶζα τοιήνδε. Τὰ συγκομιστὰ ἄλευρα τροφήν μὲν ἔχει ἐλάσσω, διαχωρεῖ δὲ μᾶλλον· τὰ δὲ καθαρὰ τροφιμώτερα, ἦσσαν δὲ διαχωρεῖ. Μᾶζα προφυρηθεῖσα, ῥαντή, ἄτριπτος, κούφη, καὶ διαχωρεῖ, καὶ φύχει· φύχει μὲν ὅτι ψυχρῶ ὕδατι ὑγρὴ ἐγένετο, διαχωρεῖ δὲ ὅτι ταχέως πέσεται, κούφη δὲ ὅτι πολὺ τῆς τροφῆς μετὰ τοῦ πνεύματος ἕξω ἀποκρίνεται. Στενωπότεραι γὰρ αἱ διέξοδοι τῆ τροφῆ ἑοῦσαι ἄλλην ἐπιοῦσαν οὐκ ἐπιδέχονται· καὶ τὸ μὲν ξὺν τῷ πνεύματι λεπυνόμενον ἀποκρίνεται ἕξω, τὸ δ' αὐτοῦ ἐμμένον φῦσαν ἐμποιεῖ· καὶ τὸ μὲν ἄνω ἐρυγγάνεται, τὸ δὲ κάτω ὑποχωρεῖ· πολὺ οὖν τῆς τροφῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀποπνέεται. Ἦν δὲ θέλης τὴν μᾶζαν εὐθέως φυρήσας διδόναι, ἢ τοιαύτη ξηραντική· ἅτε γὰρ τὸ ἄλφιτον ξηρὸν ἔόν καὶ ὑπὸ τοῦ ὕδατος διάβροχον οὕτω γεγεννημένον, ἐσπεσὸν ἐς τὴν κοιλίην, ἔλκει ἐξ αὐτῆς τὸ ὑγρὸν θερμὸν ἔόν· πέφυκε γὰρ τὸ μὲν θερμὸν ψυχρὸν ἔλκειν, τὸ δὲ ψυχρὸν θερμὸν·

Το κριθάρι εἶναι ἀπὸ τῆ φύση τοῦ κρύου, ὑγρὸ καὶ ξηραντικὸ, ἔχει ὅμως κάποια καθαρτικὴ ιδιότητα ἀπὸ τοῦ χυμοῦ τοῦ ἀχύρου. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται, ἀν θελήσουμε νὰ βράσουμε ἀξεφλούδιστο κριθάρι: τὸ ἀφέψημα τοῦ εἶναι δυνατό καθαρτικὸ. Ἀν ὅμως ξεφλουδιστεῖ, γίνεται μᾶλλον δροσιστικὸ καὶ στυπτικὸ. Ὄταν καθαρτιστεῖ, ἡ ὑγρασία καὶ ἡ καθαρτικὴ τοῦ ιδιότητα ἀφανίζεται ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ ἀπομένει τὸ ψυχρὸ καὶ ξηρὸ μέρος. Ἀν εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητο νὰ τὸ ψύξουμε καὶ νὰ τὸ ξεράνουμε, τότε ἡ ζύμη τοῦ κριθάλευρου θὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴς τὴς ιδιότητες, με ὁποιοδήποτε τρόπο κι ἀν παρασκευαστεῖ. Τέτοια εἶναι ἡ ιδιότητα τοῦ κριθαρένιου ψωμιοῦ. Τὸ ἀλεύρι ποῦ περιέχει πῖτουρο [ακοσκίνιστο ἀλεύρι] ἔχει μικρότερη θρεπτικὴ ἀξία, εἶναι ὅμως περισσότερο ὑπακτικὸ. Τὸ ἀλεύρι ποῦ δὲν περιέχει πῖτουρο [κοσκινισμένο ἀλεύρι], εἶναι πῖο θρεπτικὸ, διευκολύνει ὅμως λιγότερο τὴς κενώσεις. Ἡ κριθαρένια ζύμη ποῦ παρασκευάστηκε ἀπὸ πρὶν [προζύμη], μουσκεύτηκε ἀλλὰ δὲν ζυμώθηκε, εἶναι ελαφριά, ὑπακτικὴ καὶ δροσιστικὴ· εἶναι δροσιστικὴ, γιὰτὶ ὑγράνθηκε με κρύο νερό, ὑπακτικὴ, γιὰτὶ χωνεύεται γρήγορα, καὶ ελαφριά, γιὰτὶ μὲγάλο μέρος τῆς τροφῆς ἐκβάλλεται μαζὶ με τὸν ἀέρα. Οἱ διόδοι εἶναι πολὺ στενές γιὰ τὴν τροφή καὶ γι' αὐτὸ δὲν δέχονται προσθήκη ἄλλης· ἐτσι ἓνα μέρος τῆς ἀραιώνει καὶ ἐκβάλλεται μαζὶ με τὸν ἀέρα, ἐνὼ τὸ ἄλλο παραμένει ἐκεῖ καὶ δημιουργεῖ ἀέρια. Ἐνα μέρος ἀπὸ τὰ ἀέρια

καταναλισκομένου δὲ τοῦ ὑγροῦ ἐκ τῆς κοιλῆς ἀνάγκη ξηραίνεσθαι, τοῦ δὲ ὕδατος τοῦ ξὺν τῇ μάζῃ ἐσελθόντος ψύχει ψύχεσθαι ἐπαγόμενον. Ὅσα οὖν δεῖ ξηρῆναι ἢ ψῦξαι ἢ διαρροίῃ ἐχόμενον ἢ ἄλλῃ τινὶ θερμασίῃ, ἢ τοιαύτῃ μᾶζα διαπρήσσεται. Ἡ δὲ ξηρὴ τριπτὴ ξηραίνει μὲν οὐχ ὁμοίως διὰ τὸ πεπιλησθαι ἰσχυρῶς, τροφήν δὲ τῷ σώματι πλείστην δίδωσιν, ἅτε δὴ ἡσυχῇ τηκομένης δέχονται τὴν τροφήν αἱ δίοδοι· διαχωρεῖ μὲν οὖν βραδέως, φῦσαν δὲ οὐκ ἐμποιέει οὐδὲ ἐρυγγάνεται. Ἡ δὲ προφυρηθεῖσα τριπτὴ τρέφει μὲν ἦσσον, διαχωρεῖ δὲ, καὶ ἐμποιέει μᾶλλον φῦσαν.

αποβάλλεται ἀπὸ πάνω με ρεψίματα, και το ἄλλο ἀπὸ κάτω. Ἔτσι μεγάλο μέρος τῆς τροφῆς ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ σῶμα μαζί με τὸν ἀέρα. Ἄν τὸ κριθαρένιο ψωμί προσφερθεῖ ἀμέσως μόνις ἀναμειχθεῖ με νερό, ἔχει ξηραντικὲς ιδιότητες· γιατί ἀφοῦ τὸ κριθαρένιο ἀλεύρι ἔχει γίνεϊ ξηρό και τόσο μουσκεμένο ἀπὸ τὸ νερό, πέφτει στὴν κοιλιὰ και ἀπορροφᾷ τὴν υγρασία τῆς με τῆ θερμότητα του· γιατί εἶναι φυσικό τὸ κρῦο να ἔλκει τὸ ζεστό και τὸ ζεστό τὸ κρῦο. Ὅταν ἡ υγρασία τῆς κοιλιᾶς καταναλωθεῖ, τούτῃ ἀναγκαστικά ξηραίνεται, κι ὅταν μπει μέσα τὸ νερό μαζί με τὸ κριθάρι, προκαλεῖ ψύξη. Ὅταν λοιπὸν πρέπει να ξεράνουμε ἢ να ψυχράνουμε ὅποιον πάσχει ἀπὸ διάρροια ἢ ἀπὸ κάποια ἄλλη φλόγωση, ἐνδείκνυται τέτοιου εἶδους κριθαρένιο ψωμί. Τὸ ξερὸ και καλοζυμωμένο κριθαρένιο ψωμί δὲν ξηραίνει τὸ ἴδιο, γιατί εἶναι πολὺ συμπυκνωμένο· παρέχει ὅμως πάρα πολλή τροφή στο σῶμα, γιατί, καθὼς λιώνει ἀργά, οἱ ἀγωγοὶ δέχονται τὴν τροφή. Ἀποβάλλεται ἀργά ἀπὸ τὸ ἔντερο χωρὶς να δημιουργεῖ οὔτε ἀέρια οὔτε ρεψίματα. Τὸ ἀπὸ πρὶν ἀναμειγμένο με νερό και καλοζυμωμένο κριθάλευρο εἶναι λιγότερο θρεπτικό, διευκολύνει τὸ ἔντερο και προκαλεῖ περισσότερα ἀέρια.

Περὶ διαίτης Β|40

Κυκεῶν δὲ σὺν ἀλφίτοισι μοῦνον ἐφ' ὕδατι μὲν ψύχει και τρέφει, ἐπ' οἴνω δὲ θερμαίνει και τρέφει και ἴστησιν· ἐπὶ μέλιτι δὲ θερμαίνει μὲν ἦσσον και τρέφει, διαχωρεῖ δὲ μᾶλλον, ἦν μὴ ἄκρητον ἢ τὸ μέλι· ἦν δὲ μὴ, οὐ διαχωρεῖ, ἀλλ' ἴστησιν· ἐπὶ δὲ γάλακτι τρόφιμοι μὲν πάντες, πλὴν ἀλλὰ τὸ μὲν οἶον ἴστησι, τὸ δὲ αἶγειον μᾶλλον διαχωρεῖ, τὸ δὲ βόειον ἦσσον, τὸ δὲ ἵππειον και τὸ ὄνειον μᾶλλον διαχωρεῖ.

Ὁ κυκεῶνας που παρασκευάζεται μόνο ἀπὸ κριθάρι και νερό, εἶναι δροσιστικός και θρεπτικός· με κρασί γίνεται θερμαντικός, θρεπτικός και στυπτικός. Με τὴν προσθήκη μελιού εἶναι λιγότερο θερμαντικός και θρεπτικός ἀλλὰ περισσότερο υπακτικός, ἀν τὸ μέλι εἶναι ἀραιωμένο· διαφορετικά, δὲν εἶναι υπακτικός ἀλλὰ στυπτικός. Οἱ κυκεῶνες με γάλα εἶναι ὅλοι θρεπτικοί, με τὴ διαφορά ὅτι τὸ πρόβειο γάλα εἶναι στυπτικό ἐνὼ τὸ κασικίσιο μᾶλλον υπακτικό, λιγότερο

Ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τεκμήρια πλησμονῆς· ἄλγει τοῦ σώματος οἷσι μὲν ἅπαν, οἷοι δὲ μέρος τί τοῦ σώματος ὅτι ἂν τύχη· τὸ δὲ ἄλγος ἔστιν ὀκκοῖον κόπος· δοκέοντες οὖν κοπιῖν, ραθυμίῃσι τὲ καὶ πλησμονῆσι θεραπεύονται, μέχρις ἂν ἔξ πυρετὸν ἄψικνωσιν· καὶ οὐδέκω οὐδὲ τοῦτο γινώσκουσιν, ἀλλὰ λουτροῖσι τὲ καὶ σιτίοισι χρησάμενοι ἔξ περιπλευμονίην κατέστησαν τὸ νόσημα, καὶ ἔξ κίνδυνον τὸν ἔσχατον ἀφικνεύονται. Ἄλλα χρὴ προμηθέεσθαι πρὶν ἂν ἔξ τῶν νόσους ἀφικνεύονται, καὶ θεραπεύεσθαι τῷδε τῷ τρόπῳ· μάλιστα μὲν πυριηθέντα μαλακῆσι πυριῖσι τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ μή, λουσάμενον πολλῶν καὶ θερμῶν, διαλύσαντα τὸ σῶμα ὡς μάλιστα, χρησάμενον τοῖσι σιτίοισι πρῶτον μὲν τοῖσι δριμέσι καὶ πλείστοισιν, εἶτα τοῖσιν ἄλλοισιν ἐξεμέσαι ἓν, καὶ ἐξαναστάντα περιπατῆσαι ὀλίγον χρόνον ἓν ἄλεῖ, ἔπειτα καταδαρθεῖν· πρῶτὸν δὲ τοῖσι περιπάτοισι πολλοῖσιν ἔξ ὀλίγον προσάγοντα χρέεσθαι καὶ τοῖσι γυμνασίοισι κούφοισι καὶ τῆσι προαγωγῆσι καθάπερ καὶ τὸ πρότερον· ἰσχυρασίης δὲ τοῦτο πλείστης δέεται καὶ περιπάτων. Ἦν δὲ μή προνοηθεῖς ἔξ πυρετὸν ἀφίκηται, προσφέρειν μηδὲν ἄλλο ἄλλ' ἢ ὕδωρ ἡμέροη· τριῶν ἢν μὲν οὖν ἓν ταύτησι παύσηται· εἰ δὲ μή, πτισάνης χυλῶν θεραπεύεσθαι, καὶ ἢ τεταρταῖος ἢ ἑβδομαῖος ἐκστήσεται, εἰ ἐξιδρώσει· ἀγαθὸν δὲ τοῖσι χρίσμασι χρέεσθαι τοῖσιν ἰδρωτικοῖσιν ὑπὸ τῆς κρίσεως, ἐξαναγκάζουσι γάρ.

Υπάρχουν και τα ακόλουθα συμπτώματα πλησμονῆς· πονάει το σώμα, ἄλλοτε ολόκληρο κι ἄλλοτε κάποιο μέρος του, οποιοδήποτε τύχει. Ο πόνος αυτός μοιάζει με τη κόπωση. Νομίζοντας, λοιπόν, οι ασθενεῖς πως εἶναι κουρασμένοι, προσπαθοῦν να θεραπευτοῦν με ἀνάπαυση και υπερτροφία, μέχρι που καταλαμβάνονται ἀπὸ πυρετό. Ἀκόμα και τότε ὁμως δεν καταλαβαίνουν τι συμβαίνει και, κάνοντας λουτρά και τρώγοντας, μετατρέπουν την ἀρρώστια τους σε περιπνευμονία και. φτάνουν στον ἔσχατο κίνδυνο. Πρέπει ὡστόσο να ληφθεῖ πρόνοια, προτοῦ εμφανιστοῦν οι ασθένειες, και η θεραπεία να γίνει με τον ἀκόλουθο τρόπο. Ο ἄνθρωπος πρέπει προπάντων να κάνει ελαφρά ἀτμόλουτρα ἢ ἀλλιώς, να πλένεται πολλές φορές με ζεστό νερό, ὡστε να μαλακώσει το σώμα του ὅσο το δυνατό περισσότερο· ἀφοῦ πάρει τροφή ἀρχικά ἐρεθιστική και σε μεγάλη ποσότητα, κι ἔπειτα ἄλλα εἶδη τροφῆς, να κάνει καλά καλά ἐμετό, μετὰ μικρὸ περίπατο στον ἥλιο και ἔπειτα να κοιμηθεῖ. Το πρῶτὸν πρέπει να κάνει μακρινούς περιπάτους ἀρχίζοντας ἀπὸ μικρούς και αυξάνοντας τους σταδιακά. Οι ασκήσεις πρέπει να εἶναι ελαφρές και με σταδιακή ἀύξηση ὅπως και στην προηγούμενη περίπτωση. Η κατάσταση αὐτή ἀπαιτεῖ σημαντική μείωση του βάρους και περιπάτους. Ἀν ὁμως ἀπὸ ἔλλειψη πρόνοιας προκληθεῖ πυρετός, για τρεις ἡμέρες ο ασθενής δεν πρέπει να πάρει τίποτε ἄλλο ἀπὸ νερό. Ἀν ο πυρετός υποχωρήσει στο διάστημα αὐτό, ἔχει καλῶς· διαφορετικά, ο ασθενής πρέπει να θεραπεύεται με ἀφέψημα κριθαριού, και την τέταρτη ἢ ἑβδόμη ἡμέρα, ἀν ιδρώσει, θα ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ

τα συμπτώματα. Καλό είναι να χρησιμοποιηθούν εφιδρωτικές αλοιφές, όταν πλησιάζει η κρίση, επειδή προκαλούν εφίδρωση.

Περί διαίτης Γ|72

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί διαίτης οξέων|7

Σύναγχος δὲ γίνεται, ὁκόταν ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥεῦμα πουλὺ καὶ κολλῶδες ὥρην χειμερινὴν ἢ ἔαρινὴν ἐς τὰς σφαγίτιδας φλέβας ἐπιρῥύη, καὶ τὸ ῥεῦμα πλεῖον διὰ τὴν εὐρύτητα ἐπισπάζονται· ὁκότ δὲ ψὸν τε ἐὸν καὶ κολλῶδες ἐμφράξεται, τοῦ πνεύματος τοῦ καὶ τοῦ αἵματος ἀποφράσσον, πῆγνυσι τὰ ξύνεγγυς τοῦ αἵματος, καὶ ἀκίνητον καὶ στάσιμον ποιέει, φύσει ψυχρον ἐὸν καὶ ἐμφρακτικόν. Διὰ τοῦτο πνίγονται, τῆς γλώσσης ἀποπελιουμένης καὶ στρογγυλουμένης καὶ ἀνακαμπτομένης διὰ τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν· τῆς γὰρ ὑποταμνομένης σταφυλῆς, ἦν δὴ κιονίδα καλεῦσιν, ἐκατέρωθεν φλέψ παχείη. Ὅκόταν οὖν πλήρεις αὐταῖ ἐοῦσαι ἐς τὴν γλῶσσαν ἐναποστηρίζονται ἀραιὴν ἐοῦσαν καὶ σπογγοειδέα, διὰ τὴν ξηρασίην ὑπὸ βίης τὸ ἐκ τῶν φλεβῶν δεχομένη ὑγρὸν, ἐκ πλατεΐης μὲν στρογγύλη γίνεται, ἐξ εὐχρόου δὲ πελιδνῆ, ἐκ μαλθακῆς δὲ σκληρῆ, ἐξ εὐκάμπτου δὲ ἄκαμπτου, ὥστε ταχέως ἀποπνίγεσθαι, ἦν μὴ τις ὀξέως βοηθῆ. Φλεβοτομίην τε ποιούμενος ἀπὸ βραχιόνων, καὶ τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας ὑποτάμνων, καὶ φαρμακεύων τοῖσιν ἐκλεικτοῖσι, καὶ ἀναγαγαρίζων θερμοῖσι, καὶ κεφαλὴν ὑποξυρῶν, καὶ κήρωμα κεφαλῆ καὶ τραχήλω περιτιθέναι, καὶ εἰρίοισι περιελίσσειν, καὶ σπόγγοισι μαλθακοῖσιν, ἐν ὕδατι θερμῷ ἐκπιεζεῦντα, πυριῆν· πίνειν τε ὕδωρ

Ἡ κυνάγχη εμφανίζεται, ὅταν ἀφθονὴ καὶ κολλῶδης ρευστὴ οὐσία κατεβαίνει ἀπὸ το κεφάλι, τὸν χειμῶνα ἢ τὴν ἀνοιξή, πρὸς τὴς σφαγίτιδες φλέβες, οἱ ὁποῖες, ἐπειδὴ εἶναι εὐρύχωρες, προσελκύουν μεγαλύτερη ποσότητα ἀπὸ τὴ ρευστὴ τούτῃ ὑλῆ. Ὄταν ἡ οὐσία αὐτή, ψυχρὴ καὶ κολλῶδης ὅπως εἶναι, προκαλέσει ἐμφραγμα, ἐμποδίζοντας τὴς διόδους τοῦ αἵρα καὶ τοῦ αἵματος, πῆζει τὸ αἶμα τριγύρω, τὸ ἀκίνητοποιεῖ καὶ τὸ σταματάει, δεδομένου ὅτι ἀπὸ τὴ φύση τῆς εἶναι ψυχρὴ καὶ δημιουργεῖ φραγμούς. Γι' αὐτὸ ὁ ἄρρωστος νιώθει νὰ πνίγεται, ἡ γλῶσσα τοῦ μελανιάζει, στρογγυλεῖ καὶ κυρτώνεται ἐξαιτίας τῶν φλεβῶν που υπάρχουν κάτω ἀπὸ τὴ γλωσσά.

Πραγματικά, ὅταν κόψουμε τὴ σταφυλή, που λέγεται «κιονίδα» [μικρὴ κολόνα], βλέπουμε μὴ χοντρή φλέβα ἀπὸ τὴ μὴ καὶ τὴν ἄλλη πλευρά. Ὄταν λοιπὸν οἱ υπογλώσσιες φλέβες εἶναι γεμάτες καὶ στερεωμένες στη γλῶσσα, που ἔχει ἰστό χαλαρὸ καὶ σπογγώδη, τὸ ὄργανο τούτο δέχεται ἀναγκαστικά, ἐξαιτίας τῆς ξηρότητας τοῦ, τὸ υγρὸ ἀπὸ τὴς φλέβες, στρογγυλεῖ ἀπὸ ἐπίπεδο που εἶναι, μελανιάζει, ἐνὼ εἶχε ζωηρὸ χρῶμα, σκληραίνει, ἐνὼ ἦταν μαλακὸ, καὶ γίνεται δύσκαμπτο, ἐνὼ ἦταν εὐκάμπτο. Ἐτσι ὁ ἄρρωστος διατρέχει ἀμεσο κίνδυνο νὰ πνιγεί, ἀν δὲν προλάβουμε νὰ τὸν βοηθήσουμε ἐγκαιρα. Πρέπει νὰ γίνῃ φλεβοτομία ἀπὸ τὰ μπράτσα, διάνοιξη τῶν υπογλωσσίων φλεβῶν, χορήγηση καθαρτικῶν οὐσιῶν που προκαλοῦν ἐκκρίση σάλιου, καὶ ζεστὲς γαργάρες.

καὶ μελίκρητον μὴ ψυχρά· χυλὸν δε προσφέρειν, ὀκόταν ἐκ κρίσιος ἐν ἀσφαλείῃ ἤδη ἦ. Ὀκόταν ἐν θερινῇ ἢ μετοπωρινῇ. ἢ ἐκ κεφαλῆς θερμὸν τὸ ῥεῦμα καταρῥῶγῃ, καὶ νιτρῶδες ἦ, ἅτε ὑπὸ τῆς ὥρης ὀριμὸν καὶ θερμὸν γεγεννημένον, δάκνει τοιόνδε ἐὸν, καὶ ἔλκοι, καὶ πνεύματος ἐμπύπλησι, καὶ ὀρθοπνοίη παραγίγνεται καὶ ξηρασίη πολλή, καὶ τὰ θεωρούμενα ἰσχνὰ φαίνεται, καὶ τοὺς ὀπισθεν τένοντας ἐν τῷ τραχήλῳ ξυντείνεται, καὶ δοκέει οἱ τέτανος ἐντετάσθαι, καὶ ἡ φωνὴ ἀπέρρῶγε, καὶ τὸ πνεῦμα σμικρὸν, καὶ ἡ ἀντίσπασις τοῦ πνεύματος πυκνὴ καὶ βίαίη παραγίγνεται. Οἱ τοιοῖδε τὴν ἀρτηρίην ἐλκοῦνται, καὶ τὸν πλεύμονα πίμπρῃται, οὐ δυνάμενοι τὸ ἔξωθεν πνεῦμα ἐπάγεσθαι. Τοῖσι τοιοῦτοῖσι δὲ ἦν μὴ ἐς τὰ ἔξω μέρη τοῦ τραχήλου ἐκουσίη ἀποφέρηται, δεινότερα καὶ ἀφυκτότερα ἐστὶ, καὶ διὰ τὴν ὥρην, καὶ ὅτι ἀπὸ θερμῶν καὶ ὀριμέων.

Ξυρίζουμε το κεφάλι και τοποθετούμε πάνω σε τούτο και στον τράχηλο ἐμπλαστρο· τυλίγουμε τα σημεία τούτα με μάλλινο ὕφασμα και βάζουμε θερμές κομπρέσες με μαλακά σφουγγάρια βουτηγμένα σε ζεστό νερό και καλά στυμμένα. Δίνουμε στον ἄρρωστο νερό και νερόμελο, ὄχι κρύα. Δίνουμε ἀκόμη ζουμί ππισάνης, ὅταν πια φτάσει η ἀρρώστια στην κρίση της, και ο ἄρρωστος ἔχει πια ξεπεράσει τον κίνδυνο.

Όταν το καλοκαίρι ἢ το φθινόπωρο η ρευστή αὐτή οὐσία κατεβαίνει ἀπὸ το κεφάλι ζεστή και καυστική -γιατί η εποχὴ τῆς δίνει την καυστικότητα και τη θερμότητα- ερεθίζει με αὐτές τις ιδιότητες που ἔχει, δημιουργεῖ πληγὴ και γεμίζει ἀέρα· επακολουθεῖ συνάμα ὀρθόπνοια και μεγάλη ξηρότητα του λαιμοῦ· αν εξετάσουμε [τον λάρυγγα] θα δούμε ὅτι δεν παρουσιάζει πρήξιμο, ἀλλὰ οἱ πίσω τένοντες του τραχήλου δείχνουν κάποια σύσπαση, και ο ἄρρωστος φαίνεται σαν να ἔχει προσβληθεῖ ἀπὸ τέτανο· η φωνὴ χάνεται, η αναπνοὴ γίνεται ἀσθενική, η εἰσπνοὴ του ἀέρα εἶναι συχνὴ και βίαιη· η τραχεῖα παρουσιάζει ἐξελκώσεις, οἱ πνεύμονες φλεγμονή και οἱ ἄρρωστοι δεν μποροῦν να ἐκπνεύσουν. Η κυνάγχη αὐτοῦ του εἶδους, αν δεν κατευθύνεται αὐτόματα προς τα ἐξωτερικά σημεία του λαιμοῦ, εἶναι σοβαρότερη [ἀπὸ την προηγούμενη] και ἐκθέτει τον ἄρρωστο σε μεγαλύτερο κίνδυνο, τόσο ἐξαιτίας της εποχῆς ὅσο και ἐξαιτίας της θερμότητας και καυστικότητας των υγρῶν.

Περὶ διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|6

Ἦν φλεγμαίνηται ἡ μήτηρ, ψαύεται· ἦν δὲ τι σφακελίζη και παλιγκοταίνη, πῦρ ἔχει ὄξυ και μέγα, και φρίκη σκληρή· τὰ ἀμφὶ τὰ αἰδοῖα ἐκπάγλως αἴθεται και δάκνεται και ὀργᾶ, και εἴ τις ἐπαφήσει τῷ δακτύλῳ, και αὔθις κάκιον ἴσχει και ἀδάξεται, και τὴν

Αν η μήτρα ἔχει φλεγμονή, μπορεῖ να ψηλαφηθεῖ. Αν κάτι σαπίσει και η φλεγμονὴ παρουσιάζει κακοήθη υποτροπὴ, ἐκδηλώνεται ἔντονος και υψηλὸς πυρετός και ρίγος που προκαλεῖ δυσκαμψία. Η περιοχή των γεννητικῶν ὀργάνων φλογίζεται,

κεφαλήν ἀλγέει καὶ τὸ βρέγμα, καὶ ἀχλὺς, καὶ ἰδρῶς μετωπίδιος, καὶ τὰ ἄκρεα ψύχονται καὶ τετρεμαίνουσι, καὶ κῶμα ἔχει ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καὶ ἔσακούειν οὐκ ἐθέλει· οὐδὲ ἡ ὑστέρα ἐνεργεῖ· ἀσιτίη πολλή, καὶ στόμαχος οὐ πάμπαν εἰρύεται τὴν τροφήν οὐδὲ ἡ κοιλίη, καὶ βοᾷ, καὶ ἀναίσσει, καὶ ὀδυνᾶται τό τε ἥτρον καὶ τοὺς βουβῶνας καὶ τὰς ἰξύας καὶ παραφάσις, καὶ ταχὺ θνήσκουσιν· ἦν δὲ αἰὶ ὀδύναι καταιγίζωσι, σπτόγγοισι θερμοῖσιν ἐξ ὕδατος ἢ ἐλαίου ἐκπεπτευσμένοισι πυριῆσαι· καὶ προσθέτοισι μαλθακοῖσι, μυελὸν ἐλάφου καὶ χηνὸς ἄλειφα καὶ κηρὸν λευκὸν καὶ ὠοῦ τὸ πυρρὸν ἢ κηρωτὴν πισσηρὴν προστιθέναι ξὺν ῥήτινῃ· καθαίρειν δὲ ὀνείῳ γάλακτι ἢ αἰγείῳ, ἢ ζωμῷ ὄρνιθος· οἶνον δὲ μὴ πίνειν, καὶ ππισάνης χυλὸν ῥοφεέτω.

ερεθίζεται καὶ κατέχεται ἀπὸ ὀργασμοῦ. Ἄν τὴν ἀγγίξετε με τὸ δάχτυλο, τὸ κακὸ ἐπιδεινώνεται καὶ τὰ ὄργανα ερεθίζονται καὶ δημιουργοῦν φαγοῦρα. Τὸ κεφάλι καὶ τὸ βρέγμα πονοῦν, τὰ μάτια θολώνουν, τὸ μέτωπο ἰδρώνει, τὰ ἄκρα κρυώνουν καὶ τρέμουν. Πότε πότε ἡ ἀρρωστη πέφτει σὲ κῶμα καὶ δὲν θέλει ν' ἀκούσει τίποτα. Ἡ μήτρα εἶναι σὲ κατάστασι ἀδράνειας. Ἡ γυναῖκα ἔχει μεγάλη ἀνορεξία καὶ ὁ οἰσοφάγος καὶ ἡ κοιλία δὲν τραβοῦν τὴν τροφή καθόλου. Ἡ ἀρρωστη φωνάζει, πετάγεται πάνω καὶ πονά σὲ ὑπογάστριον, σὲ τοὺς βουβῶνες, σὲ λαγόνια καὶ σὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Ὁ θάνατος δὲν ἀργεῖ. Ἄν οἱ πόνοι γίνουν ἐντονοί, ζεσταίνετε τὰ σημεῖα με σφουγγάρια ζεστά, βρεγμένα σὲ νερὸ ἢ λάδι καὶ στυμμένα. Μεταχειρίζεστε μαλακτικὰ ὑπόθετα με μυαλὸ ἐλαφιοῦ, λίπος χήνας, λευκὸ κερί καὶ κρόκο ἀβγοῦ ἢ ἀλοιφή ἀπὸ κερί με πίσσα καὶ ρετινί. Καθαρίζετε τὴν ἀρρωστη με γαῖδουρίσιο ἢ κατσικίσιο γάλα ἢ με ζωμὸ κότας. Δὲν πρέπει νὰ πίνει κρασί, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ παίρνει ὡς ῥόφημα ἀφέψημα ππισάνης.

Περὶ γυναικείων Β|62

Ῥόου ἐρυθροῦ ποτὸν ἀγαθόν· ἐλάφου κέρασ κατακαύσας, ὠμήλυσιν κριθέων ξυμμίξαι διπλασίην, ἐπὶ οἶνον πρᾶμνιον ἐπιπάσσουσα πινέτω, καὶ ἴσταται.

Ὠφέλιμον ποτό σὲ περίπτωσι κόκκινης ροῆς· καίτε κέρατο ἐλαφιοῦ, τὸ ἀναμειγνύετε με διπλάσια ποσότητα ἀπὸ ὠμὸ κριθάλευρον, τὸ ρίχνετε σὲ κρασί τῆς Πράμνου καὶ δίνετε σὲ τὴν γυναῖκα νὰ τὸ πιεῖ· ἐτσι ἡ ροὴ σταματά.

Περὶ γυναικείων Β|83

Ὅταν δὲ μετακινηθεῖσαι θλίβωσιν αἰ ὑστέραι, κριθὰς ξὺν τοῖσι κυρηβίοισι καὶ πρόμαλον καὶ ἐλάφου κέρασ οἶνω δεύσας, ὑποθυμῆν.

Ὅταν ἡ μήτρα μετακινούμενη προκαλέσει πίεσι, βρέχετε με κρασί κριθάρι μαζί με τὰ πίτουρα, πρόμαλο καὶ κέρατο ἐλαφιοῦ, καὶ κάνετε ὑποκαπνισμό.

Περὶ γυναικείων Β|94

Λεχοῖ πάση· ἐρύσιμον καὶ ἄλφιτον, ἔλαιον παραχέας, ὅταν ἦ ἐφθόν,

Για ὅλες τὶς λεχώνες· θα πάρουν ζωμὸ ἀπὸ σκυλλόβρουβα καὶ

ροφείτω, καὶ σιτίοισιν ὡς κριθάλευρο, περιχύνοντας τα με
μαλακωτάτοισι χρήσθω. βρασμένο λάδι, και θα τρέφονται με
ὅσο γίνεται πιο μαλακτικές τροφές.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Τόκου καθαρτήριον· κρίθην ἐρείξας, Για τον καθαρισμό μετά τον τοκετό:
ὅσον ἥμισυ ἡμιχοινικίου, ἐφεῖν ἐν κοπανίζετε ένα τέταρτο της χοίνικας
ὔδατος κοτύλαις τέσσαρσιν· ὁκόταν κριθάρι, το βράζετε σε τέσσερις
δὲ ζέση, δοῦναι δις ἢ τρίς ροφήσαι. κοτύλες νερό και όταν βράσει, δίνετε
το ρόφημα δυο ή τρεις φορές.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἀρχὸς ἦν ἐκπίπτῃ καὶ αἰμορροῆ· (...) Ἄν υπάρχει πτώση του
ἄλλο· τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίης, ἦν απευθυσμένου και αιμορραγία, (...) ἄλλο: παίρνετε τις πιο
ἔνιοι καλέουσι ψιλώθριον, ταύτης τὰς τρυφερές ρίζες
Ρ'ίζας τὰς ἀπαλωτάτας περιξέσαντα ἀπὸ ἀγριο ἀμπέλι, που μερικοί το
ἐψηῆσαι ἐν οἴνῳ μέλανι ἀκρήτῳ ονομάζουν «ψιλώθριο»
αύστηρῶ· ἔπειτα τρίψαντα [αποτριχωτικό], τις ξύνετε και τις
καταπλάσσειν χλιηρόν· ξυμμίσγειν δὲ βράζετε μέσα σε μαύρο, ανέρωτο,
καὶ ἄλευρα, καὶ φυρῆν ἐν οἴνῳ λευκῶ στυφὸ κρασί. Ἐπειτα τις κοπανίζετε
καὶ ἐλαίῳ χλιηρῶς. και τοποθετεῖτε αυτό το καταπλασμα
χλιαρό. Αναμειγνύετε επίσης
κριθάλευρο και ζυμώνετε με λευκό
κρασί και λάδι, χλιαρά.

Περί συρίγγων|9

Λεχοῖ δὲ πυρεταινούση καὶ Κάνουμε σε λεχώνα με πυρετό και
ἀλγεούση, ὔδωρ καταχεῖν, και πόνους καταπόνηση και της δίνουμε
ππισσάνην παχειήν διδόναι τρίς τῆς να πει τρεις φορές τη μέρα πηχτό
ἡμέρης, θερμήν. ζουμί ἀπὸ κριθάρι, ζεστό.

Επιδημιῶν το δευτερον|3

Ἡ δέρματος ἀραιότης, ἡ κοιλίης Η χαλαρότητα του δέρματος, η
πυκνότης, ἡ δέρματος ξύνδεσις, ἡ πυκνότητα της κοιλιάς, η διάταση του
σαρκῶν αὔξησις, ἡ κοιλίης νάρκωσις, δέρματος, η ανάπτυξη της σάρκας, η
ἡ τῶν ἄλλων ξύγχυσις, ἡ τῶν ἀγγείων νάρκωση της κοιλιάς, η διαταραχή
ἀκαθαροσύνη, ἡ ἐγκεφάλου ἀνάλωσις, ὅλων των ἄλλων, η ακαθαροσία των
διὸ καὶ φαλακρότης, ἡ τῶν ὀργάνων αγγείων, η ἀνάλωση του ἐγκεφάλου,
κατάτριψις. Ἡ καθαίρεσις, δρόμοισιν, που προκαλεῖ φαλάκρα, η φθορά των
ἡσυχίησιν, πάλησι, πολλοῖσι οργάνων. Το αδυνατίσμα του
περιπάτοισι τάχεσιν, οἷσιν ἐφθῆ μάζα σώματος ἀπὸ τους ἀγῶνες δρόμου,
τὸ πλεῖστον, ἄρτος ὀλίγος. την ἀνάπαυση, την πάλη, τους
Καθαρέσιος σημεῖον τὴν αὐτὴν ὥρην συχνοὺς και γρήγορους περιπάτους,
τῆς ἡμέρης φυλάσσειν· ἐξαπίνης γὰρ για ὅσους παίρνουν ἀφθονο
εἰρύεται· ὑφεῖναι τῶν πόνων, ἢ βρασμένο κριθάρι και λίγο ψωμί.
εἰρύεται ὁμοίως γὰρ ὅλον ξυμπίπτει· Πρέπει να παρακολουθεῖτε το σημεῖο
ὅταν δὲ δὴ ξυμπέσωσι, προσάγειν αδυνατίσματος την ἴδια ὥρα της
ὔεια ὀπτά· ὅταν δὲ πληρῶνται, ἡμέρας, γιατί συμβαίνουν και μειώσεις
σημεῖον, αὔθις τὸ σῶμα ἀνθηρόν ἀνάλογα με τη μείωση, γιατί ολόκληρο

γίνεται. Ἐν γυμνασίοισι σημείον, ὃ ἰδρῶς ὁ ῥέων στάγδην ὃς ἕξιςιν ὡσπερ ἐξ ὀχετῶν, ἢ ξύμππτως ἐξ ἐπάρσιος.

το σώμα αδυνατίζει κατά τον ίδιο τρόπο· όταν παρουσιαστεί εξάντληση, δίνετε ψημένο χοιρινό. Ἐνδειξη της επανάκτησης των δυνάμεων είναι ὅτι το σώμα παίρνει ζωηρή ὄψη. Ἐνδειξη κατά τη διάρκεια των ασκήσεων: ὁ ἰδρώτας ρέει σταγόνα σταγόνα, ὅπως σταλάζει το νερό ἀπό τις πηγές, ἢ ἡ κατάπτωση προκαλεῖται ἀπό υπεραιμική διόγκωση.

Επιδημιῶν το έκτον|1

Ἄλλος πυρετός· ἕξωθεν ἀφασσόμενος ἐστὶ βληχρὸς, ἕσωθεν δὲ καίεται, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τρηχίη, καὶ πνεῖ διὰ τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος θερμόν· ὅταν δὲ πεμπταῖος γένηται, τὰ ὑποχόνδρια σκληρὰ, καὶ ὀδύνη ἔνεστι, καὶ ἡ χροίη οἶον ὑπὸ ἰκτέρου ἔχομένου φαίνεται, καὶ οὐρέει παχὺ καὶ χολῶδες. Τοῦτον ἦν μὲν ἐβδομαῖον ὄντα ῥίγος λάβη καὶ πυρετός ἰσχυρὸς καὶ ἐξιδρώση· ἦν δὲ μὴ, ἀποθνήσκει ἐβδομαῖος ἢ ἑνναταῖος· λαμβάνει δὲ μάλιστα, ἦν μὴ τὸ ἔτος αὐχμηρὸν γένηται, αὕτη ἢ νοῦσος. Ὅταν οὕτως ἔχη, λούειν θερμῷ ἐκάστης ἡμέρης, καὶ πίνειν διδόναι μελίκρητον ὕδαρες πολλὸν, καὶ ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς ππισάνης ψυχρὸν δις τῆς ἡμέρης· ἐπὶ δὲ τῷ ῥοφήματι πίνειν οἶνον ὕδαρέα, λευκὸν, ὀλίγον· ἦν δὲ ἡ γαστήρ μὴ ὑποχωρήη, ὑποκλύσαι, ἢ βάλανον προσθεῖναι· σιτίον δὲ μὴ προσφέρειν, ἕως ἂν ὁ πυρετός ἀνῆ· ἐπὶ δὲ παύσεται, φάρμακον πῖσαι κάτω· ὑποστρέφει γὰρ ἔστιν ὅτε ἡ νοῦσος, ἦν ἀκάθαρτος διαφέρηται. Ἡ νοῦσος αὕτη λαμβάνει, ἦν ὑπερχολήση τὸ αἷμα.

Πυρετός που οφείλεται σε ἄλλη αἰτία: Ὁ ἄνθρωπος, ὅπως διαπιστώνεται μετὰ τὴν ἀφή, ἐξωτερικὰ εἶναι ὀροσερός, ἀλλὰ ἐσωτερικὰ καίγεται, ἡ γλῶσσα τοῦ εἶναι ἐρεθισμένη καὶ ὁ ἀέρας κατὰ τὴν ἐκπνοή ἀπὸ τὴ μύτη ἢ τὸ στόμα εἶναι ζεστός· ὅταν περάσουν πέντε ἡμέρες, τὰ ὑποχόνδρια γίνονται σκληρὰ καὶ παρουσιάζεται πόνος, τὸ χρῶμα τοῦ ἀσθενοῦς μοιάζει με τὸ χρῶμα ἀνθρώπου που πάσχει ἀπὸ ἰκτερο καὶ ἀποβάλλονται οὐρα πηκτὰ καὶ χολικά. Στὴν περίπτωση τούτη, εἰάν καταληφθεῖ ὁ ἀσθενής ἀπὸ ῥίγος τὴν ἕβδομη ἡμέρα, παρουσιασθεῖ ὑψηλὸς πυρετός καὶ γίνεῖ ἐφίδρωση, ἡ κατάσταση τοῦ βελτιώνεται, εἰδᾶλλως πεθαίνει τὴν ἕβδομη ἢ ἑνάτη ἡμέρα. Ἡ ἀσθένεια τούτη προσβάλλει τὸν ἄνθρωπο κυρίως κατὰ τὰ ἔτη που δὲν ἐπικρατεῖ ξηρασία.

Ὅταν κάποιος παρουσιάσει τὰ παραπάνω συμπτώματα, πρέπει νὰ κάνει καθημερινὰ ζεστά λουτρά, νὰ πίνει μεγάλη ποσότητα νερόμελου ἀραιωμένου με νερό, καθὼς καὶ ζωμό ἀπὸ κριθάρι δύο φορές τὴ ἡμέρα· ἐκτός ἀπὸ τὸ ρόφημα τούτο, νὰ πίνει ἐπιπλέον λίγο λευκὸ κρασί ἀραιωμένο με νερό. Ἀν δὲν ἐνεργηθεῖ, πρέπει νὰ γίνεῖ κλύσμα ἢ νὰ τοῦ βάλουν ὑπόθετο· καὶ δὲν πρέπει νὰ φάει ὁ ἀσθενής, πρὶν ὑποχωρήσει ὁ πυρετός· ὅταν ὁ πυρετός πέσει, πρέπει νὰ τοῦ χορηγηθεῖ καθαρτικό· γιατί μπόρει νὰ παρουσιασθεῖ ὑποτροπὴ τῆς νόσου, ὅταν δὲν ἔχουν γίνεῖ κοιλιακὲς κενώσεις. Ἡ ἀσθένεια

τούτη εκδηλώνεται, όταν υπάρχει πολλή χολή μέσα στο αίμα.

Περί νούσων το δεύτερον|41

Φθίσις νωτιάς· ἢ νωτιάς φθίσις ἀπὸ τοῦ μυελοῦ γίνεται· λαμβάνει δὲ μάλιστα νεογάμους καὶ φιλολάγνους· γίνονται δὲ ἄπυροι, καὶ ἐσθίειν ἀγαθοὶ, καὶ τήκονται· καὶ ἦν ἐρωτᾷς αὐτὸν, φήσει οἱ ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν ράχιν κατέρχεσθαι δοκεῖν οἶον μύρμηκας, καὶ ἐπὶν οὐρέη ἢ ἀποπατέη, προέρχεται οἱ θορὸς πουλὺς καὶ ὑγρὸς, καὶ γενεὴ οὐκ ἐγγίνεται, καὶ ὄνειρώσσει, κἄν συγκοιμηθῆ ἡ γυναικί, κἄν μή· καὶ ὅταν ὀδοιπορήσῃ ἢ δρᾶμῃ, ἄλλως τε καὶ πρὸς αἶπος, ἄσθμά μιν καὶ ἀσθενεῖν ἐπιλαμβάνει, καὶ τῆς κεφαλῆς βᾶρος, καὶ τὰ ὦτα ἡχέει. Τοῦτον χρόνῳ ὅταν ἐπιλάβωσι πυρετοὶ ἰσχυροὶ, ἀπ' οὗ ὦλετο ὑπὸ λιπυρίου. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἦν ἐξ ἀρχῆς μεταχειρίσῃ, πυριήσας αὐτὸν ὅλον, φάρμακον δοῦναι πίνειν ἄνω, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν καθῆραι, μετὰ δὲ πῖσαι κάτω· ἐγγχειρέειν δὲ βούλεσθαι μάλιστα τοῦ ἥρος· καὶ μεταπῖσαι ὀρρόν ἢ γάλα ὄνειον· βόειον δὲ γάλα διδόναι πιέειν τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἐς ἐσπέρην δὲ ἕως ἂν γαλακτοποτέῃ, χόνδρον διδόναι ῥοφεῖν· σιτίων δὲ ἀπεχέσθω. Ἐπὶν δὲ παύσῃται γαλακτοποτέων, σιτίοισι διακομίζειν αὐτὸν μαλθακοῖσιν ἐξ ὀλίγου ἀρχόμενος, καὶ παχύνειν ὡς μάλιστα, καὶ ἐνιαυτοῦ θωρηξίων ἀπεχέσθω καὶ ἀφροδισίων καὶ ταιλαιπωριέων ὅτι μὴ περιπάτοισι, φυλασσόμενος τὰ ψύχρα καὶ τὸν ἥλιον· λούσθω δὲ χλιαρῶ.

Φθίση του νωτιαίου μυελού: Η φθίση τούτη προέρχεται ἀπὸ τον νωτιαῖο μυελό και προσβάλλει κυρίως νεόνυμφους και «όσους ἔχουν έντονη σεξουαλική ζωή. Δεν παρουσιάζεται πυρετός και ο άνθρωπος τρώει καλά, αλλά αδυνατίζει· και όταν ερωτηθεῖ, απαντά ότι του φαίνεται πως κατεβαίνουν ἀπὸ το κεφάλι στη ράχη του μυρμηγκια και, όταν ουρεί ἢ ενεργεῖται, αποβάλλεται πολύ και υδαρές σπέρμα· οι άνθρωποι που προσβάλλονται ἀπὸ την ασθένεια δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν και παθαίνουν ονειρώξεις είτε συνουσιάζονται είτε ὄχι· και όταν περπατήσουν ἢ τρέξουν και κυρίως σε ανηφόρα, αισθάνονται δύσπνοια, εξάντληση και βᾶρος στο κεφάλι και τα αφτιά τους βουίζουν. Στην περίπτωση τούτη μετὰ ἀπὸ λίγο καιρό ανεβαίνει υψηλὸς πυρετός και ἐπέρχεται ο θάνατος ἀπὸ λειπυρικά. Ὅταν παρουσιαστούν τέτοια συμπτώματα, εἴαν ἡ θεραπεία ξεκινήσει ἀπὸ την ἀρχή, πρέπει να γίνονται ατμόλουτρα σε ὅλο το σῶμα, να χορηγείται εμετικό, μετὰ να καθαρίζεται το κεφάλι και στη συνέχεια να πίνει ο ασθενὴς καθαρτικό· καλύτερα εἶναι να ξεκινήσει ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή την ἀνοιξη" ἔπειτα ο ασθενὴς πρέπει να πίνει τυρόγαλο ἢ γάλα ὄνου και για σαράντα ἡμέρες ἀγελαδινό γάλα· το βράδυ σε ὅλο το διάστημα που χορηγείται γάλα στον ασθενή πρέπει να πίνει χοντροππισάνη και να μην καταναλώνει στερεά τροφή. Ὅταν σταματήσει να πίνει γάλα, πρέπει να τονωθεί ο άνθρωπος με τροφές μαλακές, ἀρχικά σε μικρές ποσότητες, και να αυξηθεῖ το βᾶρος του ὅσο γίνεται περισσότερο και για ἕνα χρόνο να αποφεύγει την κατάχρηση οινόπνεύματος, τις σεξουαλικές

επαφές και την κούραση, να περπατά προφυλάσσοντας τον εαυτό του από το κρύο και τον ήλιο και να κάνει χλιαρά λουτρά.

Περί νούσων το δεύτερον|51

Φῦμα ἐν τῷ πλεύμονι· ἐπὴν φῦμα φυῆ ἐν τῷ πλεύμονι, βῆξ ἔχει καὶ ὀρθοπνοίη καὶ ὀδύνη ἐς τὸ στήθος ὀξέη καὶ ἐς τὰ πλευρὰ, καὶ ἕως μὲν τῶν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερῶν πάσχει· τοῖσι γὰρ πλείστοισι τοσαύτας ἡμέρας μάλιστα φλεγμαίνει τὸ πάθος τοῦ φύματος· καὶ τὴν κεφαλὴν διαλγέει καὶ τὰ βλέφαρα, καὶ ὄρα ἴσθαι οὐ δύναται, καὶ τὸ σῶμα ὑπόπυρρον γίνεται καὶ φώδων ἐμπύπυρα. Τοῦτον λούειν πολλῶ θερμῶ, καὶ μελίκρητον διδόναι πίνειν ὑδαρῆς, καὶ τῆς πτισάνης τὸν χυλὸν ροφάνειν, καὶ οἶνον ὑδαρέα ἐπιπίνειν· ἦν δὲ ἡ ὀδύνη πιέζει, χλιαίνει· ἐπὴν δὲ παύσῃται, σιτίοισιν ὡς μαλθακωτάτοισι χρῆσθαι. Ἦν δὲ ἀπηλλαγμένον τῆς νούσου δυσπνοίη λαμβάνη, ἐπὴν πρὸς ὀρθὸν χωρίον ἢ ἢ σπεύση πη ἄλλως, φάρμακον διδόναι, ὑφ' οὗ ἡ κοιλίη ἢ κάτω μὴ κινήσεται· καὶ ἦν ἅμα τῷ ἐμέσματι πῦον ἔπηται, ἦν μὲν τὸ πῦον ἢ λευκὸν καὶ ἴνες ἐν αὐτῷ ὑφαιμοὶ ἕωσιν, ἐκφυγγάνει· ἦν δὲ πελιδνὸν καὶ χλωρὸν καὶ κάκοδμον, ἀποθνήσκει. Καθαίρονται δὲ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησιν ἀφ' ἧς ἂν ῥαγῆ, πολλοῖσι δὲ καὶ ἐνιαυσίη γίνεται ἡ νοῦσος· ποιέειν δὲ χρὴ τοῦτον ἄπερ τὸν ἔμπυον. Ἦν δὲ μὴ ῥαγῆ, ἐνίοισι γὰρ τῷ χρόνῳ ἀφίσταται ὡς τὸ πλευρὸν καὶ ἐξοιδίσκεται, τοῦτον χρὴ, ἦν τοιοῦτο γένηται, τὰμνειν ἢ καίειν.

Πνευμονικό οἴδημα: Ὄταν δημιουργηθεῖ οἴδημα στον πνεύμονα παρουσιάζονται βήχας, ὀρθόπνοια, ὀξὺς πόνος στο στήθος και στα πλευρά και ο ἄνθρωπος υποφέρει για δεκατέσσερις μέρες· γιατί στους περισσότερους ανθρώπους τόσες μέρες παρουσιάζει μεγαλύτερη ἔνταση ἢ φλεγμονή του οιδήματος. Παρουσιάζονται πόνοι στο κεφάλι και τα βλέφαρα, ἀπώλεια της ὄρασης και το σῶμα κοκκινίζει και γεμίζει ἀπὸ κοκκινόμαυρους κύκλους.

Πρέπει ο ασθενής να κάνει λουτρά με πολὺ και ζεστὸ νερό και να πίνει νερόμελο αραιωμένο με νερό, ζυμὸ ἀπὸ κριθάρι και ἐπιπλέον νερωμένο κρασί· ἐάν ο πόνος εἶναι ὀξὺς, πρέπει να τοποθετηθῶν στο σημεῖο ὅπου παρουσιάζεται ζεστὰ ἐπιθέματα· και ὅταν ο πόνος σταματήσει ο ασθενής πρέπει να τρώει ὅσο το δυνατόν πιο μαλακὲς τροφές. Ἐάν ὁμως, ἀφού ἀπαλλαχθεῖ ἀπὸ την ἀσθένεια ο ἄνθρωπος, παρουσιάζεται σε τούτον δύσπνοια, ὅταν περπατᾷ στην ἀνηφόρα ἢ ὅταν τρέχει, πρέπει να του χορηγηθεῖ φάρμακο που δεν θα προκαλέσει διαταραχές στην κοιλιά" και ἀν ἀποβάλλεται με τον ἐμετὸ πῦον, ἐάν το πῦον εἶναι ἄσπρο και περιέχει ἴνες με αἷμα, ο ασθενής διαφεύγει τον θάνατο· ἐάν ὁμως το πῦον εἶναι σκούρο, πρασινοκίτρινο και δύσοσμο ο ἄνθρωπος πεθαίνει.

Καθαρίζεται ο οργανισμὸς σε σαράντα μέρες ἀφότου ἐγίνε ἢ ρήξη του ἀποστήματος και πολλές φορές ἢ ἀσθένεια μπόρει να διαρκέσει ἕνα χρόνο· ἢ θεραπεία που συνιστάται στην περίπτωση τούτη εἶναι ἐκείνη που ἐφαρμόζεται και κατά τὴ διαπύηση. Ἐάν δεν γίνε ἢ ρήξη του ἀποστήματος, γιατί μερικές φορές

μετά από λίγο χρόνο το εμπύημα φτάνει μέχρι το πλευρό και δημιουργεί οίδημα, πρέπει στην περίπτωση τούτη να γίνει τομή ή καυτηρίαση.

Περί νούσων το δεύτερον|57

Βλητοί· οί δὲ βλητοὶ λεγόμενοι εἶναι, ὁκόταν ὁ ἐγκέφαλος πλησθῆ πολλῆς ἀκαθαρσίας, ὀδύνην παρέχει τὸ πρόσθεν τῆς κεφαλῆς πρῶτον, καὶ ἀναβλέπειν οὐ δύνανται οἱ μὲν ἀμφοῖν τοῖν ὀφθαλμοῖν, οἱ δὲ θατέρω, καὶ κῶμά μιν ἔχει, καὶ ἔκφρονές εἰσι, καὶ οἱ κρόταφοι πηδῶσι, καὶ πυρετὸς λεπτὸς ἔχει καὶ τοῦ σώματος ἀκρασίη. Οὗτος ἀποθνήσκει τριταῖος ἢ πεμπταῖος· ἐς δὲ τὰς ἐπτὰ οὐκ ἀφικνέεται· ἦν δὲ ἄρα ἀφίκηται, ἐξάντης γίνεται. Τοῦτον ἦν βούλη θεραπεύειν, πυριᾶν τὴν κεφαλὴν, καὶ ταμῶν ἀνάπνευσιν ποιέειν· ἦν δὲ ὀδύνη ἐστηριγμένη ἦ, καὶ ππαρμούς ἐμποιέειν χρῆ, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν κούφοισι καὶ εὐώδεσι, καὶ τὴν κάτω κοιλίην καθαίρειν, ἀοινέειν δὲ τὸ πάμπαν, πτισάνης δὲ χυλῶ χρῆσθαι.

Βλητοί: Βλητοὶ ονομάζονται οἱ ἄνθρωποι που ὁ ἐγκέφαλος τους ἔχει γεμίσει ἀπὸ πολλὰ βλαβερὰ υγρὰ· σε αὐτοὺς παρουσιάζεται πόνος στο μπροστινὸ μέρος τοῦ κεφαλιού ἀρχικὰ, χάνουν τὴν ὄραση τους, ἄλλοι κι ἀπὸ τὰ δύο μάτια καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὸ ἓνα, περιέρχονται σε κῶμα καὶ ἐκδηλώνουν παράνοια· οἱ κρόταφοι χτυποῦν δυνατὰ, παρουσιάζεται ελαφρὸς πυρετὸς καὶ παραλύει τὸ σῶμα. Ὁ θάνατος ἐπέρχεται σε τρεῖς ἢ πέντε μέρες· συνήθως δὲν ζεῖ ὁ ἀσθενὴς ἐπτὰ μέρες, ἀν ὅμως περάσει τὴν ἑβδομὴ μέρα, γλιτώνει. Ἐάν θέλετε νὰ θεραπεύσετε τὸν ἀσθενή, πρέπει νὰ θερμαίνετε τὸ κεφάλι τοῦ με ἀτμόλουτρα καὶ κάνοντας τομή νὰ τὸν ἀνακουφίσετε· ἀν ὁ πόνος ἐκδηλώνεται σε κάποιο σημεῖο, πρέπει νὰ προκληθοῦν φτερνίσματα, νὰ γίνει καθαρισμὸς τοῦ κεφαλιού με ελαφρὲς καὶ ἀρωματικὲς ουσίες, καὶ νὰ προκληθοῦν ἐπίσης κοιλιακὲς κενώσεις. Ὁ ἀσθενὴς δὲν πρέπει νὰ πίνει καθόλου κρασί ἀλλὰ ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι.

Περί νούσων το τρίτον|3

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὁκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὔρησιν ποιέει, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἦν τις ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. Τοῦτο μὲν, κηρίων ξηρῶν ὅσον δύο κοτύλας βρέχων ὕδατι καὶ ἀνατρίβων γευέσθω, ἕως ἂν ὑπόγλυκυ γένηται,

Στους καύσους πρέπει νὰ δίνετε στὸν ἀσθενή γιὰ νὰ πιεῖ τὰ παρακάτω δροσερὰ ροφήματα ἀνάλογα με τὴν περίπτωση· πολλές ιδιότητες ἔχουν αὐτὰ· γιὰτί ἄλλα εἶναι διουρητικά, ἄλλα καθαρτικά, ἄλλα καὶ τὰ δύο, ἄλλα οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἀπλῶς δροσίζουν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρῦο νερὸ μέσα σε δοχεῖο με βραστὸ νερὸ ἢ ἀφήνει αὐτὸ τὸ δοχεῖο στὸν δροσερὸ ἀέρα. Πρέπει νὰ δίνετε ἀνάλογα με τὴν περίπτωση καὶ διαφορετικὰ ποτὰ, διότι οὔτε τὰ γλυκὰ ωφελοῦν ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς οὔτε τὰ στυφὰ οὔτε μποροῦν ὅλοι νὰ

εἴτα διηθήσας, σέλινά ἐμβαλὼν, δίδου πίνειν. (...) Τοῦτο δὲ, κριθᾶς ἀχιλλήϊδος κοτύλην αὐήνας, ἄρας τὸν ἀθήρα καὶ πλύνας εὔ, ἐπιχέας ὕδατος χοέα, ἔψει, καὶ τὸ ἥμισυ ἀπολείπων, ψύχων, δίδου πίνειν. (...) Τοῦτο δὲ, ππισάνης κοτύλην χοέα ὕδατος ἐπιχέας, λείπειν τὸ ἥμισυ ἐψῶν· ἔπειτα διηθήσας, σέλινά ἐπιβαλὼν, δίδου ψυχρὸν. (...) Τοῦτο δὲ, κρίμων κριθέων ἀδρῶν ἡμιχοϊνικόν, ὕδατος χοέα ἐπιχέας, ὁκόταν ἤδη ἀνοιδέη τὰ κρίμνα, τρίβειν τῆσι χερσὶν ἕως ἂν λευκὸν τὸ ὕδωρ γένηται, καὶ ἀδιάντου δραχμίδα ἐμβαλὼν, ἀπαιθριάσας δίδου. (...) Τοῦτο δὲ, ἡμιχοϊνικόν κακρύων εὔ ἀποπλύνας, ἐν ὕδατος χοῖ ζέσας δις ἢ τρις, ψυχρὸν δίδου. Τοῦτο δὲ, ππισάνης χυλὸν κάθεφθον λεπτόν καὶ οἶνον γλυκὺν δίδου· τοῦτο οὐκ ἄγει.

πίνουν τα ἴδια. (...) Ἄλλο παρασκεύασμα: ξεραίνετε μια κοτύλη καλῆς ποιότητας κριθάρι, το ξεφλουδίζετε, το πλένετε καλά, ρίχνετε ένα χοέα νερό, βράζετε το μείγμα και, αφού μείνει το μισό, το κρυνετε και το δίνετε στον ασθενή για να το πιει. (...) Ἄλλο παρασκευάζεται από μία κοτύλη κριθάρι που τη ρίχνετε σε ένα χοέα νερό και βράζετε το μείγμα μέχρι να μείνει το μισό· ἔπειτα, αφού το στραγγίσετε και προσθέσετε σέλινο, το δίνετε κρύο στον ασθενή. (...) Ἄλλο: σε μισή χοϊνικά χοντροκομμένο κριθάρι καλῆς ποιότητας χύνετε ένα χοέα νερό και, όταν φουσκώσει το κριθάρι, το τρίβετε με τα χέρια, μέχρι το νερό να γίνει άσπρο, ρίχνετε μια δραχμή πολυτρίχι και στη συνέχεια αφήνετε το μείγμα στη νυχτερινή αιθρία και μετά το δίνετε στον ασθενή. (...) Ἄλλο ρόφημα: καθαρίζετε καλά μισή χοϊνικά κοπανισμένο κριθάρι, τη βράζετε δυο ἢ τρεις φορές σε ένα χοέα νερό και δίνετε το παρασκεύασμα στον ασθενή κρύο. Ἄλλο: αναμειγνύετε ζωμό από κριθάρι καλά βρασμένο και ελαφρό με γλυκό Κρασί· τούτο δεν προκαλεί αφοδευση.

Περί νούσων το τρίτον|17

Ὁ ἄρτος ο καθαρῶν τῶν ἀλεύρων ἔς ἴσχυν καὶ κομιδὴν ξυμφορώτερος ἢ ο ἀνερεϊκτός, καὶ πρόσφατος ἢ ἔωλος, καὶ τῶν ἀλεύρων προσφάτων ἢ παλαιότερων. Τὰ ἄλφιτα ἀβρέκτων τῶν κριθέων περίχυδα ἐππισμένων ἰσχυρότερα ἢ βεβρεγμένων, καὶ πρόσφατα ἢ παλαιότερα, καὶ ἢ μᾶζα προπεφυρημένη ἰσχυροτέρη ἢ μὴ προπεφυρημένη.

Το ψωμί που γίνεται από ψιλὸ αλεύρι είναι πιο δυναμωτικό και τονωτικό από εκείνο που γίνεται από χοντρό αλεύρι. Το ἴδιο και το φρέσκο σε σχέση με το μπαγιάτικο ψωμί και εκείνο που γίνεται από φρέσκα ἀλευρα σε σχέση με εκείνο που γίνεται από μπαγιάτικα. Το πλιγούρι είναι πιο δυναμωτικό όταν γίνεται από κριθάρι που δεν το έχει μουσκέψει κάποιος, αλλά το έχει βρέξει απλώς για να το ξεφλουδίσει. Κατά τον ἴδιο τρόπο το πρόσφατο είναι πιο δυναμωτικό σε σχέση με το παλιότερο. Το ζυμωμένο κριθαρένιο ψωμί είναι πιο δυναμωτικό από το αζύμωτο.

Ἄλλος ἴκτερος· γίνεται μὲν ἀπὸ φλέγματος, ἐπὶ δὲ χειμῶνος μάλιστα ἐπιλαμβάνει, καὶ ἢ χροιοῦ αὐτέου λευκή, καὶ τὰ στήθεα αὐτέου πλήρεια γίνεται φλέγματος, καὶ ἀποπτύει τὸ σίαλον πουλύ, καὶ ὁκόταν ἀποχρέμπτται, λυγμὸς αὐτῷ γίνεται, καὶ οὐρέει λευκὸν καὶ παχύ, καὶ ὑπ' αὐτῷ ὑφίσταται ὁκοῖον ἄλευρον. Οὗτος ο ἴκτερος οὐκ ἐστὶ θανατώδης καὶ ἐν τάχει ὑγιαίνεται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχη, πίσαι κνίδιον κόκκον, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν ππισάνης χυλόν, μέλι παραχέας, δοῦναι ἐκροφείν τέσσαρας κοτύλας· τὴν δὲ ἄνω κοιλίην ἐμετοποιούμενος καθαρὴν παρεχέτω ὡς ἐν τῆσι πρόσθεν· οὕτω γὰρ ἂν ρήιστα τὸ φλέγμα ἄπαγαγοί του πλεύμονος καὶ τῶν ἀρτηριῶν· καὶ ἀναγαγαρισμὸν σκευάζειν αὐτῷ θαμινά· Οὗτος ἐνίστε καὶ πυρεταίνει βληχρῶ πυρετῷ, καὶ φρίκη λεπτή ἐπιγίνεται. Καὶ τάλλα μελετῆν οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν ἴκτερους, καὶ φαρμάκοισι καὶ πυρίησι καὶ λουτροῖσι καὶ ἐδέσμασι καὶ ποτοῖσι καὶ ροφήμασιν· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ὑγία ποιήσῃας.

Ἄλλη μορφή ἴκτερου: Προκαλεῖται ἀπὸ το φλέγμα καὶ παρουσιάζεται κυρίως τον χειμῶνα. Το χρώμα του αρρώστου εἶναι ἀσπρο καὶ το στήθος γεμίζει φλέγμα. Αποβάλλει πολὺ σάλιο καὶ κατὰ τὴν ἀπόχρεμψη τον πιάνει λόξιγκας. Τα οὔρα του εἶναι ἀσπρα καὶ πηχτά καὶ το ἴζημα τους μοιάζει με ἄλευρα. Ο ἴκτερος τούτος δὲν ἐπιφέρει τον θάνατο καὶ θεραπεύεται γρήγορα. Ὅταν τέτοια εἶναι ἡ κατάσταση του αρρώστου, πρέπει να του δώσεις σπόρο της Κνίδου καὶ μετὰ τὴν κάθαρση τέσσερις κοτύλες χυλὸ ἀπὸ κριθάρι στο ὁποῖο θα προσθέσεις μέλι. Κάθαρση του στομάχου θα κάνεις προκαλώντας ἐμετό ὅπως καὶ στην προηγούμενη περίπτωση. Με τον τρόπο τούτο θα διώξεις το φλέγμα ἀπὸ τον πνεύμονα καὶ τις ἀρτηρίες. Να τον βάζεις ἐπίσης συχνά να κάνει γαργάρες. Ο ασθενὴς ἔχει μερικές φορές χαμηλὸ πυρετό καὶ ελαφρὰ ρίγη. Κατὰ τα ἄλλα να τον θεραπεύεις με τα φάρμακα, τα λουτρά, τα ατμόλουτρα, τις τροφές, τα ποτά καὶ τους ζυμούς που χρησιμοποιεῖς καὶ στους ἄλλους ἴκτερους. Ἔτσι θα τον κάνεις ἐντελῶς καλά.

Περί των εντὸς παθών|38

Ἄλλος τέτανος· ο δὲ τέτανος ἦσσαν θανατώδης ἢ οἱ πρόσθεν, γίνεται δὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν· πολλοὶ δὲ καὶ πεσόντες ἐς τὰ ὄπισθεν ἔλαβον τὸ νοῦσημα. Πάσχει οὖν τάδε· σπᾶται ὅλον τὸ σῶμα· ἐνίστε δὲ καὶ ὄκη ἂν τύχη τοῦ σώματος σπᾶται· καὶ περιφοιτῆ μὲν τοπρῶτον· ἔπειτα τοῦ χρόνου προϊόντος ἐς τὴν κλίνην πίπτει, καὶ αὔθις ἀνῆκεν ο πόνος καὶ ο σπασμὸς· καὶ ἀναστᾶς ἂν ἴσως περιέλθοι ὀλίγας ἡμέρας, ἔπειτα αὔθις ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἄλγεσι κείται. Ταῦτα πάσχει καὶ μεταβάλλει συχνὸν χρόνον· καὶ ἦν τί φάγη, οὐ διαχωρεῖ

Ἄλλη μορφή τετάνου: Ο τέτανος τούτος εἶναι λιγότερο ἐπικίνδυνο να ἐπιφέρει τον θάνατο ἀπὸ ὅ,τι οἱ προηγούμενοι. Προκαλεῖται ἀπὸ τις ἴδιες αἰτίες. Πολλοὶ ἐπίσης παθαίνουν τὴν αρρώστια τούτη ἀπὸ πέσιμο προς τα πίσω. Τα συμπτώματα εἶναι τούτα: Συσπᾶται ολόκληρο το σῶμα. Μερικές φορές ἡ σύσπασση γίνεται σε ὅποιο σημεῖο του σώματος τύχει. Στην ἀρχὴ ο ἄρρωστος μπορεῖ να περπατά. Ἐπειτα, καθὼς περνά ο καιρὸς, πέφτει στο κρεβάτι καὶ πάλι ελαττώνεται ο πόνος καὶ ο σπασμὸς. Μπορεῖ να σηκωθεί καὶ να περπατήσει ξανά για λίγες μέρες.

κάτω, ἦν μὴ μόλις, καὶ ταῦτα
ξυγκεκαυμένα, ἄλλ' ἐν τοῖσι στήθεσιν
ἔχεται τὸ σιπίον καὶ πνίγα παρέχει.
Τοῦτον τοῖσιν αὐτοῖσι θεραπεύων,
οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν, τάχιστα ὕγεια
ποιήσεις· κλύζειν δὲ ἐν ππισάνῃ ἐφθῆ
λεπτῆ καὶ μέλιτι.

Ἐπειτα τον κρεβατώνουν πάλι οι ἴδιοι
πόννοι. Τούτα εἶναι τα συμπτώματα και
οι μεταβολές τους αυτές γίνονται
συχνά. Αν ο ἄρρωστος φάει κάτι, δεν
μπορεῖ να το αποβάλει με κένωση,
αλλά μόλις και μετά βίας και αυτό
συγκαμένο. Η τροφή ανεβαίνει στο
στήθος και δημιουργεῖ αἴσθημα
πνιγμού. Τον ασθενή τούτο πρέπει να
θεραπεύεις με τον ἴδιο τρόπο ὅπως
τους προηγούμενους και ἔτσι θα τον
κάνεις γρήγορα καλά. Κλύσμα να του
κάνεις με αραιό βρασμένο κριθάρι και
μέλι.

Περί των εντός παθών|54

Ρεῦμα πουλὺ ὁπόταν διὰ τοῦ
οἰσοφάγου ἔς τὴν κοιλίην ρεύση,
ἴνησις γίνεται κάτω, ἐστὶ δ' ὅτε και
ἄνω· τούτω ἦν μὲν ὀδύνη ἐν τῇ
γαστρῇ, ὑπεξάγειν πρῶτον φαρμάκω
ἢ χυλῶ, ἔπειτα φαρμάκω ἰσχητηρίω
χρήσθαι, τοῖσι δὲ σιπίοισι
διαχωρητικοῖσιν ἕως ἂν ἡ ὀδύνη ἔχη·
ἐπὴν δὲ παύσῃται ἡ ὀδύνη, καὶ τοῖσι
σιπίοισιν ἰσχητηριοῖσι χρήσθαι· τὸν
αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὴν πολλᾶς
ἡμέρας ἴνησις ἔχη, ἰάσθαι· ἦν δὲ
ἀσθενῆς ἢ καὶ μὴ δύνηται
προσφέρεσθαι ὑπὸ ἀσθενείης,
κλύζειν πρῶτον μὲν χρῆ χυλῶ
ππισάνης, ἔπειτα ἐπὴν τούτω
καθήρης, τῶν στυφόντων τινί.

Όταν δημιουργηθεῖ μεγάλη ροή από
τον οἰσοφάγο προς την κοιλιά,
προκαλούνται κενώσεις από κάτω και
καμιά φορά και εμετοί. Στον ασθενή
τούτο, ὅταν υπάρχει πόνος στην
κοιλιά, πρέπει να προκαλέσεις πρώτα
κένωση με φάρμακο ἢ ζωμό και
ἔπειτα να του δώσεις δυναμωτικό
φάρμακο· πρέπει επίσης να του δίνεις
υπακτικές τροφές για ὅσο κρατάει ο
πόνος. Όταν σταματήσει ο πόνος,
πρέπει και οι τροφές που του δίνεις
να εἶναι δυναμωτικές. Με .τον ἴδιο
τρόπο πρέπει να τον θεραπεύεις κι
ὅταν οι κενώσεις κρατοῦν για πολλές
μέρες. Αν εἶναι εξασθενημένος και δεν
μπορεῖ να δεχτεῖ καθαρτικό από την
αδυναμία, να του δώσεις πρώτα ζωμό
από κριθάρι και ἔπειτα, αφού κάνεις
την κάθαρση με τούτο, να του δώσεις
κάτι στυπτικό.

Περί τόπων των κατά ἄνθρωπον|20

Κρίνο

Lilium candidum L. & L. chalcedonicum L.

LILIACAEAE

Φλέγμα και χολήν καθαίρον· κόκκους κνιδίους ἐξήκοντα, μέλι τε και ἔλαιον ἄνθινον μίξας, κλύζειν ἐν ὕδατι.

Καθαρτικό για το φλέγμα και τη χολή: αναμειγνύετε ἐξήντα σπόρους Κνίδου, μέλι και κρινέλαιο και κάνετε κλύσμα μαζί με νερό.

Περί γυναικείων Α|80

Ὅκοταν δὲ γυναικὶ διδῶς φάρμακον, παράμισγε τῷ φαρμάκῳ ὅσα ὑστέρας καθαίρει και ὅσα ἐλαύνει. Ἔτερα ποτὰ και προσθετὰ, δυνάμενα χόριον ἐξάγειν και ἐπιμήνια κατασπάσαι· (...) Ἔτερον· κρινάνθεμον τὸ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν φυόμενον τὸν αὐτὸν τρόπον πῖσαι.

Ὅταν χορηγεῖτε φάρμακο σε γυναίκα, αναμειγνύετε σ' αὐτό ὅ,τι καθαρίζει και κινεῖ τη μήτρα. Ἄλλα ποτὰ και υπόθετα που μπορούν να διευκολύνουν την ἐξοδο του υστέρου και την κάθοδο της ἐμμηνης ροῆς (...) Ἄλλο: δίνετε να πει με τον ἴδιο τρόπο κρινάνθεμο που φυτρώνει πάνω στα σπῖτια.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν ἀφθήση τὰ αἰδοῖα, στέαρ βοὸς και βούτυρον και χηνὸς ἔλαιον και σούσιον μίξας, διαχρίειν τὰ αἰδοῖα τουτέοισι, και διακλυζέσθω ὕδατι χλιερῶ.

Αν εκδηλωθούν ἀφθες στα γεννητικά ὄργανα, αναμειγνύετε λίπος βοδιού, βούτυρο, λίπος χήνας και κρινέλαιο· κάνετε μ' αὐτὰ επαλείψεις στα γεννητικά ὄργανα και πλύσεις με χλιαρό νερό.

Περί γυναικείης φύσιος|86

Κρότων

Ricinus communis

EUPHORBIACEAE

Άλλες ονομασίες: Κίκι.

Ύστερας ελαύνει τοῦ κροτωνοειδέος Κινητικό της μήτρας: δίνετε να πει
τήν ρίζαν δίδου πίνειν. ρίζα κροτωνοειδούς.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Κυδωνιά

Cydonia oblonga

ROSACEAE

κυδώνια στυπτικά και ού Τα κυδώνια είναι στυπτικά και δεν διαχωρεύουσιν· διευκολύνουν τις κενώσεις.

Περί διαίτης Β|55

Προσθετὸν ἄλλο καθαρτικὸν, ἦν τὰ γυναικεῖα μὴ φαίνηται· στύρακα καὶ ὀρίγανον τρίψας λεῖον καὶ ξυμμίξας, ἐπίχθε χηνὸς ἔλαιον, καὶ προστίθει.

Ἄλλο καθαρτικὸν υπόθετο για περιπτώσεις που δεν υπάρχει εμμηνορρυσία: τρίβετε καλά αγριοκυδωνιά και ρίγανη, τις ανακατεύετε, χύνετε πάνω τους λίπος χήνας και τα τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Α|74

Τεινεσμοῦ· λιβανωτοῦ (...) Χυλὸν ἐγγέας ἐς σκαφίδα, μῆλα κυδώνια κατατάμνειν, καὶ ἔῶν ἐκβρέχεσθαι· ἐπειδὴν δὲ τὸ ὕδωρ τὴν ὀσμὴν ἔχη, δίδοναι πίνειν. Ππισάνης λέκιθον ἐμβαλὼν ἐς χοέα ὕδατος, ἔψε μέχρι λιπαρὸς γένηται, φύξας δὲ, τὰ μῆλα κατατάμνειν, κηρίον δὲ καταβρέξαι ἐν ὕδατι, καὶ ἅμα τρίβειν, ἔστ' ἂν ὑπόγλυκυ ἦ, καὶ διηθήσας, ἐβάλλειν σελίνου φύλλα.

Για τη θεραπεία του τεινεσμού (...) Βάζετε σε δοχείο αφέψημα ππισάνης, κόβετε κυδώνια και τ' αφήνετε εκεί να μουσκέψουν. Όταν το νερό πάρει τη μυρωδιά των κυδωνιών, δώστε το στον άρρωστο να το πει. Ρίχνετε αφέψημα ππισάνης σ' ένα χοέα νερό, το βράζετε μέχρι να πήξει, το αφήνετε να κρυώσει, κόβετε τα κυδώνια, βρέχετε μια κερήθρα με νερό, τα κοπανίζετε όλα μαζί, μέχρις ότου το μείγμα γλυκάνει κάπως, και αφού το σουρώσετε, προσθέτετε φύλλα σελίνου.

Περί γυναικείων Α|109

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὀκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὔρησιν ποιέει, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἦν τις ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. (...) Τοῦτο δὲ, μῆλα κυδώνια ὡσαύτως, ἦν ἡ κοιλίη λελυμένη ἦ, ἐν πυρετῶ καυσώδει.

Στους καύσους πρέπει να δίνετε στον ασθενή για να πει τα παρακάτω δροσερά ροφήματα ανάλογα με την περίπτωση· πολλές ιδιότητες έχουν αυτά· γιατί άλλα είναι διουρητικά, άλλα καθαρτικά, άλλα και τα δύο, άλλα ούτε το ένα ούτε το άλλο, απλῶς δροσιζουν, όπως όταν κάποιος χύνει κρύο νερό μέσα σε δοχείο με βραστό νερό ή αφήνει αυτό το δοχείο στον δροσερό αέρα. Πρέπει να δίνετε ανάλογα με την περίπτωση και διαφορετικά ποτά, διότι ούτε τα γλυκά ωφελούν όλους τους ασθενείς ούτε τα στυφά ούτε μπορούν όλοι να πίνουν τα ίδια. (...) Ἄλλο ρόφημα παρασκευάζεται κατά τον ίδιο τρόπο από κυδώνια στην περίπτωση που έχει ενεργηθεί ο ασθενής, όταν αυτός υποφέρει από καυστικό πυρετό.

Κυκλάμινο

Cyclamen graecum Link.

PRIMULACEAE

Ἦν ὕδρωψ γένηται ἐν τῆσι μήτρῃσι, τὰ ἐπιμήνια ἐλάσσω γίνεται καὶ κακίω καὶ διὰ πλέονος χρόνου· καὶ κύει δίμηνον ἢ μικρῶ πλέον· καὶ οἰδέει ἢ κοιλή, καὶ τὸ ἐπικτένιον, καὶ αἱ κνήμαι, καὶ ἡ ὀσφύς· ἐπειδὴν δὲ συχνὸς χρόνος γένηται, καὶ ἐν γαστρὶ ἔχη, διαφθείρει καὶ ἐκβάλλει, καὶ ὕδωρ ξὺν αὐτῷ ἐκχέεται, καὶ ἡ γυνὴ θνήσκει ὡς ἐπὶ τὸ πουλύ· τὸ δὲ αἷμα φθείρεται, καὶ ὑδροῦνται. Ταύτην γαλακτοποτέειν, καὶ τῶν μηκόνων πίνειν, ἔστ' ἂν τὸ ἔμβρυον κινέεσθαι δύνηται· ἔτι δὲ πρὸ τούτου ὡς ἐπιτοπουλὺ διαφθείρεται καὶ ἐξαμβλίσκεται, καὶ αἵματος καὶ ὕδατος ῥέουσιν αἱ μήτραι· ταῦτα δὲ πάσχει οὐδέν τι μᾶλλον ἐκ πόνου ἢ ἄλλως. Τούτῳ δ' ἂν γνοιῆς ὅτι ὕδρωψ ἐστίν, εἰ ἀφάσσω τῷ δακτύλῳ ὄψει τὸ στόμα αὐτέων ἰσχνὸν καὶ περίπλεον ὑγρασίας. Ἦν δὲ αὕτη τὸ ἔμβρυον μὴ

ἂν ἡ μήτρα προσβληθεῖ ἀπὸ ὑδρωπικία, τὰ ἐμμηνα εἶναι λιγότερα, χειρότερης μορφῆς καὶ ἐρχονται σε αραιότερα διαστήματα. Ἡ γυναίκα κυοφορεῖ δύο μῆνες ἢ καὶ λίγο περισσότερο. Ἡ κοιλιὰ καὶ τὸ εφηβαῖο πρήζονται, καθὼς καὶ οἱ κνήμες καὶ ἡ μέση. Ὄταν περάσει πολὺς καιρὸς καὶ συλλάβει, τὸ ἔμβρυο πεθαίνει καὶ αποβάλλεται, καὶ μαζί μ' αὐτὸ τρέχει νερό, με ἀποτέλεσμα ἡ γυναίκα νὰ πεθαίνει συνήθως. Τὸ αἷμα αλλοιώνεται καὶ οἱ γυναῖκες προσβάλλονται ἀπὸ ὑδρωπικία. Σ' αὕτη τὴν περίπτωση πρέπει νὰ πίνουν γάλα καὶ ἀφέψημα ἀπὸ παπαρούνες, μέχρις ὅτου τὸ ἔμβρυο μπορέσει νὰ κινηθεῖ. Πάντως πρὶν ἀπὸ αὐτὸ τὸ διάστημα τὸ ἔμβρυο συνήθως πεθαίνει καὶ αποβάλλεται, καὶ ἀπὸ τὴν μήτρα τρέχει αἷμα καὶ νερό. Αὐτὰ τὰ περιστατικά ἐκδηλώνονται λιγότερο ἀπὸ κούραση παρά ἀπὸ ἄλλη αἰτία.

κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἤδη δίμηνον, διαφθείρηται τε καὶ ἀποπνίγηται, ἢ τε γαστήρ ἢ νειαίρη ἐπανοιδέει, καὶ ἀπτομένη ἀλγέει ὡς ἔλκος, καὶ πυρετὸς μέγας αὐτὴν καὶ βρυγμὸς λαμβάνει, καὶ ὀδύνη ἰσχυρὴ τοῦ αἰδοίου, καὶ τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὰς ἰξύας, καὶ τοὺς κενεῶνας καὶ τὴν ὀσφὺν ὀξέη τε καὶ σπερχνή. Ὅταν οὕτως ἔχη, λούειν αὐτὴν θερμῶ, ἢν ἢ ὀδύνη ἔχη, καὶ χλιάσματα προσάγειν, πειρεόμενον ὃ τι ἂν μάλιστα προσδέχηται, καὶ φάρμακον καθαρθήριον κάτω· διαλιπεῖν δὲ χρόνον, ὅσον αὐτῇ δοκέει ἰκανὸς εἶναι, καὶ κλύσαι, καὶ πυριῆσαι, καὶ τὴν κυκλάμινον ἐν ῥάκει μέλιτι δεύων προσθεῖναι πρὸς τὸ στόμα τῶν μητρέων· καὶ τῆς κυπαρίσσου καταξύσας καὶ τέγγας ἐν ὕδατι, προσθεῖναι ὡσαύτως, ἐλάσσονι δὲ χρόνῳ καὶ διὰ πλέονος τοῦτο, ὅσῳ μᾶλλον δάκνει καὶ ξαίνει, καὶ μήλην ποιησάμενος κασσιτερίνην ἐγκαθιέναι, καὶ τῶ δακτύλῳ ὡσαύτως, καὶ τὰ ποτήματα ὃ τι ἂν μάλιστα προσίηται πιπίσκειν, καὶ ξυγκοιμάσθω τῶ ἀνδρὶ ὡς μάλιστα τῶν καιρῶν παρόντων· ἢν γὰρ ξυλλάβῃ τὴν γονὴν καὶ κυήσῃ, ὑπεκκαθαίρεται καὶ τὰ πρόσθεν ὑπόντα ξὺν αὐτοῖσι, καὶ οὕτως ἂν μάλιστα ὑγιῆς γένοιτο.

Θα διαπιστώσετε πως πρόκειται για υδρωπικία από το ότι, αγγίζοντας με το δάχτυλο, θα παρατηρήσετε ότι το στόμιο της μήτρας είναι λεπτό και γεμάτο υγρασία. Αν η γυναίκα δεν αποβάλλει στην αρχή, αλλά όταν πια το έμβρυο είναι δύο μηνών, και αισθάνεται δύσπνοια, τότε το υπογάστριο πρήζεται και με το άγγιγμα πονά σαν πληγή. Η γυναίκα προσβάλλεται από υψηλό πυρετό, τρίξιμο των δοντιών, σοβαρό, σφοδρό και συνεχή πόνο στο αιδεοίο, στο υπογάστριο, στα λαγόνια, στα πλευρά και στη μέση.

Όταν η κατάσταση είναι έτσι, η γυναίκα πρέπει να πλένεται με ζεστό νερό, αν πονά, να μεταχειρίζεται θερμά επιθέματα, όποια δοκιμασμένα αντέχει περισσότερο, και να παίρνει καθαρτικό. Ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα που φαίνεται αρκετό γι' αυτή, πρέπει να κάνει υποκλυσμό, υποκαπνισμό και να τοποθετήσει στο στόμιο της μήτρας υπόθετο από κυκλάμινο ποτισμένο με μέλι, τυλιγμένο σε πανί. Ακόμα, ξύνετε κυπαρίσσι, το μουσκεύετε σε νερό και το τοποθετείτε με τον ίδιο τρόπο, για λιγότερο όμως χρονικό διάστημα και σε αραιότερα διαστήματα, γιατί ερεθίζει και πληγώνει περισσότερο. Βάζετε μέσα στη μήτρα μήλη από κασσίτερο, καθώς και το δάχτυλο σας. Θα δώσετε στην άρρωστη να πει ό,τι είναι κατάλληλο γι αυτή. Η γυναίκα θα κοιμάται με τον άντρα της, κυρίως στις ευνοϊκές εποχές. Αν συλλάβει και μείνει έγκυος, καθαρίζεται κατά τη λοχεία, και μαζί μ' αυτή την κάθαρση αποβάλλονται και όσα υπήρχαν από πριν προπάντων μ αυτό τον τρόπο θα γίνει καλά.

Περί γυναικείων Α|60

Μαλθακά ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ ψάμμος, καὶ ἄγει ἐπιμήνια, ἢν μὴ πολυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσσει· (...) ἢ καὶ κυκλαμίνου

Μαλακτικά που προκαλούν αποβολή νερού και άμμου, συντελοῦν και στην εμφάνιση των εμμήνων, αν αυτά δεν έχουν κατακρατηθεί πολύ καιρό, αλλά

μίγε ὄσον ἀστράγαλον· καὶ ἄνθος χαλκοῦ ὄσον κύαμον τρίψας, μέλιτι δεῦσαι καὶ ποιῆσαι βάλανον, καὶ προστιθέναι·

μαλακώνουν επίσης και το στόμιο της μήτρας: (...) Μπορείτε ακόμα ν' ανακατέψετε κυκλάμινο ἴσο στο μέγεθος με στραγάλι και επίσης να κοπανίσετε ἄνθος χαλκού, ὅσο ένα κουκί, να το βουτήξετε στο μέλι, να φτιάξετε υπόθετο και να το τοποθετήσετε.

Περί γυναικείων Α|74

Ἦν δὲ σκληρυνθέωσιν αἱ μήτραι, τὸ στόμα σκληρὸν γίνεται τῶν ὑστερέων καὶ συμμέμυκε, καὶ τὰ ἐπιμήνια οὐ γίνεται, ἀλλ' ἐλάσσω καὶ κακίω, καὶ πῦρ καὶ ῥίγος λαμβάνει, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτει ἐς τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὴν ὀσφύν καὶ τοὺς κενεῶνας. Ὅταν ὧδε ἔχη, λούειν πολλῶ θερμῶ, καὶ χλιάσματα προστιθέναι, ἦν ἡ ὀδύνη ἔχη, καὶ πυριῆν τὰς ὑστέρας βληχρῶς πουλὺν χρόνον, τῶ ἀπὸ τοῦ σικίου τοῦ ἀγγρίου ὕδατι· ἔπειτα προστιθέσθω μαλθακῆρια. Τρεῖς ἡμέρας ταῦτα ποιέειν· καὶ ἦν ψαυούση αὐτῇ μαλθακὸν τὸ στόμα τῶν ὑστερέων φαίνεται, μοτοῦν ὠμολίνω καθετῆρι, ὧ τοὺς ἐμπύους, μοτοῖσι τρισί· τῶ μὲν πρώτῳ λεπτῶ, τῶ δὲ δευτέρῳ ὀλίγον παχυτέρῳ· ὁ δὲ παχύτατος ἔστω τῶ μεγέθει ὄσον ὁ σμικρὸς δάκτυλος, μῆκος δὲ πέντε δακτύλων· χρίων χηνεῖω ἀλείφατι, προστιθέναι, προπυριήσας τοῖσιν εὐώδεσι, καὶ βάλανον μαλθακτικὴν νίτρου ὄσον ἐπαλείφοντα, ὡς μὴ τρώση, οὐ γὰρ κεντέειν δεῖ, καὶ προσκείσθω δύο ἡμέρας· ἀφίσταται δὲ οἶον λοπὸς καὶ δέρμα παχύ· διαλιπὼν δὲ τρεῖς ἡμέρας, τὴν κυκλάμινον καὶ τὸ ξὺν τῶ ναρκισσίνῳ. Ἦν δὲ ταῦτα μὴ καθήρη, κατανοῶν πολὺ προστιθέναι, τέως τὸ ξὺν τῆ βουπρήσει· προσκείσθω δὲ τὴν ἡμέρην· καὶ ἐπὴν δάκνη ἰσχυρῶς, ἔλκειν τὴν βάλανον, καὶ διανίζεσθαι τὸ αἰδοῖον ὕδατι θερμῶ, καὶ ἐν ἐλαίῳ ἴζεσθαι· τῆ δὲ ὑστεραίῃ λουσαμένη, ἐλάφου στέαρ τήξασα καὶ εἰς εἶριον

Αν η μήτρα σκληρύνει, το στόμιο γίνεται επίσης σκληρό και κλείνει. Η εμμηνορρυσία δεν έρχεται καθόλου ή έρχεται σε μικρότερη ποσότητα και με χειρότερη μορφή [από το συνηθισμένο]. Εκδηλώνεται πυρετός, ρίγος και πόνος στο υπογάστριο, στη μέση και στα πλευρά. Σ' αυτή την περίπτωση η γυναίκα πρέπει να κάνει λουτρό με άφθονο ζεστό νερό και να βάζει ζεστά επιθέματα, αν υπάρχει πόνος. Κάνει ελαφρύ υποκαπνισμό στη μήτρα για πολλή ώρα με νερό από πικραγγουριά. Έπειτα τοποθετεί μαλακτικά. Τούτα γίνονται για τρεις μέρες. Αν αγγίξει το στόμιο της μήτρας και της φανεί μαλακό, βάζει βύσμα από ακατέργαστο λινάρι σαν κι αυτό που χρησιμοποιείται στα, εμπυήματα. Τα βύσματα είναι τρία: το ένα λεπτό, το δεύτερο κάπως παχύτερο και το τρίτο πολύ χοντρό, ἴσο στο πλάτος με το μικρό δάχτυλο και στο μήκος με πέντε δάχτυλα. Τ' αλείφετε με λίπος χήνας και τα τοποθετείτε ὕστερα από αρωματικό υποκαπνισμό. Βάζετε μαλακτικό υπόθετο, αλειμμένο με νίτρο, για να μην προξενήσει τραύμα· γιατί δεν πρέπει να τσιμπάει. Το αφήνετε μέσα δυο μέρες. Τότε βγαίνει κάτι σαν φλούδα και παχύ δέρμα. Αφού περάσουν τρεις μέρες, βάζετε κυκλάμινο και υπόθετο με λάδι ναρκίσσου. Αν η μήτρα δεν καθαρίσει μ' αυτό τον τρόπο, εξετάζετε προσεχτικά την κατάσταση και βάζετε την ημέρα το υπόθετο με βούπρηστη. Σε περίπτωση που το υπόθετο προκαλέσει δυνατό ερεθισμό, η

μαλθακὸν ἀναφυρήσασα προστιθέσθω. Καὶ ἦν σοι δοκέη ἔτι καθάρσιος δεῖσθαι, διαλιπῶν τρεῖς ἡμέρας, προστιθέναι τὸ ξὺν τῷ ναρκισσίνῳ· τῇ δὲ ὑστεραίῃ τὸ νέτωπον· ἔπειτα πάλιν διαλιπῶν τρεῖς ἡμέρας, κλύσαι τὰς ὑστέρας εὐώδεσι καὶ λιπαροῖσι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ τὴν γλήχωνα προστιθέναι μίην ἡμέρην· τῇ δὲ ἐπομένη πυριῆν τοῖσιν ἀρώμασι· σιτίοισι δὲ ὀριμέσι χρήσθω καὶ τοῖσι θαλασσίοισιν, ἢ κρέασιν. Ἐν δὲ τοῖσιν ἐπιμηνίοισι πινέτω τὸν κάστορα, καὶ ἀσιτέουσα ἀλουεῖτω, θυμιωμένη, καὶ τὸν κυκεῶνα πίνουσα, παρὰ τὸν ἄνδρα ἡκέτω.

ἀρρωστη το αφαιρεί και πλένει τα γεννητικά ὄργανα με ζεστό νερό, κάνοντας επίσης λουτρό ἔδρας με λάδι. Τὴν ἄλλη μέρα κάνει λουτρό, λιώνει λίπος ελαφιού, το ζυμώνει σε μαλακό μαλλί και το τοποθετεῖ. Ἀν σας φαίνεται πως χρειάζεται ἀκόμα καθάρση, αφήνετε να περάσουν τρεις μέρες και βάζετε το υπόθετο με το λάδι ναρκίσσου. Τὴν ἐπομένη χρησιμοποιεῖτε λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα. Μετά ἀπὸ διάλειμμα πάλι τριῶν ἡμερῶν κάνετε πλύσεις τῆς μήτρας με αρωματικές και λιπαρές ουσίες. Τὴν ἄλλη μέρα βάζετε υπόθετο ἀπὸ φλισκούνη για μια μέρα. Τὴν ἐπομένη κάνετε αρωματικό υποκαπνισμό. Ἡ γυναίκα παίρνει καυτερές τροφές και θαλασσινὰ ψάρια ἢ κρέας. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐμμηνόρροιας πίνει καστόριο. Δεν τρώει, δεν πλένεται, κάνει υποκαπνισμό, παίρνει κυκεῶνα και συνευρίσκεται με τὸν ἄντρα τῆς.

Περὶ γυναικείων Β|48

Τρηχὺ μὲν, σφοδρὰ δὲ ἄγει παντοῖα· (...) Ἔτερον· νέτωπον, χολὴν ταύρου, νίτρον, κυκλάμιον, κικίδα, τρίβειν ξὺν μέλιτι, μετέπειτα λουσαμένη στέαρ ἐχέτω ἢ γλήχωνα· καὶ χολὴν ταύρου, σμύρναν, μέλι προστιθέναι, καὶ λουσαμένη ἔλαιον ῥόδιον· ἢ χολὴν ταύρου τριπτὴν περιπλάσσειν πτερῶ, καὶ ἐς ἄλειφα ἐμβάψας αἰγύπτιον, προστιθέναι· ἢ κυκλάμιον ὅσον ἀστράγαλον ξὺν χαλκοῦ ἄνθει, ἢ ἀνεμώνης κεφαλὴν τρίψας ξὺν ἀλήτῳ, πτερῶ περιπλάσσειν, ἢ ἐς λευκὸν εἶριον ἐμβάπτεσθαι.

Υπόθετο που είναι σκληρό ἀλλὰ αποτελεσματικό στην ἀποβολὴ κάθε εἶδους υγρῶν: (...) Ἄλλο υπόθετο: παίρνετε λάδι ἀπὸ πικραμύγδαλα, χολὴ ταύρου, νίτρο, κυκλάμινο και κικίδα, τα κοπανίζετε μαζί με μέλι, κι ἔπειτα, ἀφού ἡ γυναίκα λουστεῖ, βάζει υπόθετο ἀπὸ λίπος ἢ ἀπὸ φλισκούνη. Βάζε ἐπίσης υπόθετο ἀπὸ χολὴ ταύρου, σμύρνα και μέλι, καθώς και ροδέλαιο μετά το λουτρό· Ἡ περιτυλίγετε σε φτερό κοπανισμένη χολὴ ταύρου, τὴ βουτάτε σε αἰγυπτιακό μύρο και τὴν τοποθετεῖτε. Ἡ παίρνετε κυκλάμινο στο μέγεθος ἀστραγάλου μαζί με ἄνθος χαλκοῦ ἢ κοπανισμένο κεφάλι ἀνεμώνης μαζί με ἀλεύρι και τα τυλίγετε σε φτερό ἢ τα βουτάτε σε λευκὸ μαλλί.

Περὶ γυναικείων Β|96

Ἦν δὲ ἀλγέη τὰς ὑστέρας, κυκλαμίνου ῥίζαν ἐν οἴνῳ λευκῶ πιπίσκειν νῆστιν, καὶ τῷ θερμῶ

Ἀν πονά ἡ μήτρα, ἡ γυναίκα παίρνει νηστική ῥίζα κυκλαμίνου μέσα σε λευκὸ κρασί, κάνει λουτρό με ζεστό

λούεσθαι, καὶ ἀπόθερμον πινέτω.

νερό και πίνει ἀπόθερμο.

Περί γυναικείων Β|100

Ἔτερα μαλθακτικὰ, ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται, ἦν μὴ πουλυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσσεται· (...) Ἔτερον· κυκλαμίνου μέγεθος ὅσον ἀστραγάλου, καὶ ἄνθος χαλκοῦ ὅσον κύαμον τρίψας, καὶ μέλιτι δεύσας, καλῶς ποιήσας βάλανον, προστιθέναι.

Ἄλλα μαλακτικὰ που καθαρίζουν τα υγρά και το αἷμα, διευκολύνουν τον ερχομὸ των εμμήνων -αν δεν ἔχουν σταματήσει πολὺ καιρό- και μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας: (...) Ἄλλο: κοπανίζετε κυκλάμινο ὅσο το μέγεθος του αστραγάλου και ἄνθος χαλκού ὅσο ἓνα κουκί, τα μουσκεύετε σε μέλι, δίνετε το σχῆμα βελανιδίου και τα χρησιμοποιεῖτε ως υπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Κύμινο

Cuminum cyminum L.

UMBELLIFERAE

Τὰ ἔξωθεν ὠφελέοντα ἢ βλάπτοντα, ἄλειψις, κατάχυσις, κατάχρισις, κατάπλασις, ἐπίδεσις ἐρίων καὶ τῶν τοιούτων, καὶ τὰ ἐνδοθέν ὑπακούει τούτων ὁμοίως ὡσπερ τὰ ἔξω τῶν ἔσω προσφερομένων· ἀτὰρ καὶ τάδε, ἐν ἐρίοισι κοίτη πινώδεσι, καὶ τὸ παρὰ

Οτιδήποτε εφαρμόζεται στα εξωτερικά μέρη του σώματος ωφελεί ἢ βλάπτει: η ἐπάλειψη, ο ραντισμὸς, η εντριβή, το κατάπλασμα, η χρήση ἐπιδέσμων ἀπὸ μαλλί και ἄλλα τέτοια· ὅλα αὐτὰ ἐπηρεάζουν και τα εσωτερικά μέρη, ὅπως ακριβῶς ὅ,τι δίνεται για τα εσωτερικά μέρη του

βασιλεῖ λεγόμενον κύμινον, ὀρώσιν, ὀσφραινομένοισιν· ὅσα κεφαλῆς ἀγωγὰ, ταρακτικᾶ, λόγοι, φωνή, καὶ τὰ τοιαῦτα· μαζοί, γονή, ὑσέρη, σημήια ταύτ' ἐν τήσιν ἡλικίησι, καὶ ἐν τοῖσι πνιγμοῖσι, καὶ βηξί, τὰ πρὸς ὄρχιν.

σώματος επιδρά και στα εξωτερικά. Αλλά και αυτά, το στρώμα από λιπαρό, ακάθατο μαλλί προβάτων και το κύμινο το λεγόμενο βασιλικό, επηρεάζουν την ὄραση και την ὄσφρηση. Τα φάρμακα καθαρίζουν το κεφάλι, ενώ προκαλούν διαταραχή οι ομιλίες, η φωνή και τα παρόμοια. Οι μαστοί, το σπέρμα, η μήτρα είναι ενδείξεις της ηλικίας· οι πνιγμονές και ο βήχας προκαλούν διόγκωση των ὀρχεων.

Περί χυμῶν|10

Ὅσησι δὲ ἐμμένει καὶ ἐνσήπεται καὶ ὄχλον ποιέει, ἀνδραφάξιος ἀγρίης καρπὸν ἢ χυλὸν ξὺν μέλιτι ἢ ξὺν κυμίνῳ ἐκλεικτὸν διδόναι.

Στις γυναίκες που το σπέρμα μένει, σαπίζει και προκαλεί αδιαθεσία, να δίνετε ως μαντζούρι καρπό η χυμό ἀγρίου σπανακιού μαζί με μέλι ή με κύμινο.

Περί γυναικείων Α|14

Ἦν δὲ μὴ δύναιτο τίκτειν, ὑποθυμία ῥητήνην ἢ κύμινον ἢ πίτυος φλοιόν· καὶ τούτῳ ὑποθυμία.

Αν δεν μπορεί να γεννήσει, να κάνει υποκαπνισμούς με ρετσίνοι, κύμινο ή φλούδα πεύκου και μ' αυτή γίνεται υποκαπνισμός.

Περί γυναικείων Α|34

Ἦν δὲ ἐνέχηται τὸ χορίον, λεβηρίδος ὅσον ὀβολὸν τρίβειν ἐν οἴνῳ καὶ πῖσαι. Ἦ σελίνου ῥίζαν καὶ μύρτα ἐψέτω, πίνειν δὲ ἡμέρας τέσσαρας. Ἦ κύμινον αἰθιοπικόν, καὶ τὸ καστόριον ὀκόσον ὀβολόν, καὶ κανθαρίδος σμικρόν· ταῦτα ἐν οἴνῳ διδόναι πίνειν.

Αν δεν βγαίνει ο πλακούντας, τρίβετε μέσα σε κρασί ένα οβολό δέρμα φιδιού και το πίνει. Ἦ βράζετε ῥίζα σελίνου και μύρτα και τα πίνει τέσσερις μέρες. Ἦ δίνετε να πει μέσα σε κρασί αιθιοπικό κύμινο, ένα οβολό καστόριο και λίγη κανθαρίδα. Ἦ πίνει ῥίζα μάραθου βρασμένη σε κρασί, λάδι και μέλι.

Περί γυναικείων Α|78

Χολῆς καθαρτικὰ ἐκ μήτρης· (...) Ἦ νίτρον καὶ κύμινον καὶ σκόροδον καὶ σῦκον, λεία πάντα ποιήσας καὶ μέλιτι δεύσας, προστίθεσθαι· θερμῶ δὲ λουέσθω, καὶ ἀπὸ λουτροῦ πινέτω.

Μέσα κατάλληλα για την κάθαρση της χολῆς της μήτρας: (...) Ἦ παίρνετε νίτρο, κύμινο, σκόρδο και σύκο, τα κοπανίζετε ὅλα καλά, τα βρέχετε με μέλι και τα τοποθετεῖτε· η γυναίκα θα πλυθεῖ με ζεστό νερό και μετά το λουτρό θα πάρει ποτό.

Περί γυναικείων Α|79

Κάθαρσις παμπόλλη τε καὶ παντοίη ὑπὸ τούτου γίνεται· (...) Ἦ κυμίνου φύλλα ἐν οἴνῳ τρίψας, ἐν εἰρίῳ

Ἄφθονη και κάθε είδους κάθαρση προκαλεῖται ἀπὸ το ἀκόλουθο ὑπόθετο: (...) Ἦ τρίβετε φύλλα

πρόσθες. (...) Ἡ σμύρναν, ἄλας, κύμινου μέσα σε κρασί και τα κύμινον, χολήν ταύρου ξὺν μέλιτι τοποθετεῖτε τυλιγμένα σε μαλλί. (...) Ἡ μεταχειρίζεστε με τον ἴδιο τρόπο σμύρνα, αλάτι, κύμινο, χολή ταύρου και μέλι.

Περί γυναικείων Α|81

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αριστολόχεια.

Περί νούσων το τρίτον|16

Ὅταν δὲ ξηραίνης τὸ σῶμα, (...) Ὅταν θέλεις να ξηράνεις το σώμα, (...) σκευάζειν δὲ τὰ ὄψα ἄλσι καὶ κυμίνω, Τα φαγητά να παρασκευάζεις με καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν ἄρτυμασιν ὡς αλάτι και κύμινο και τα ἄλλα ἐλαχίστοισι χρῆσθαι. μυρωδικά να τα χρησιμοποιεῖς ὅσο γίνεται λιγότερο.

Περί παθῶν|43

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθῶν|51

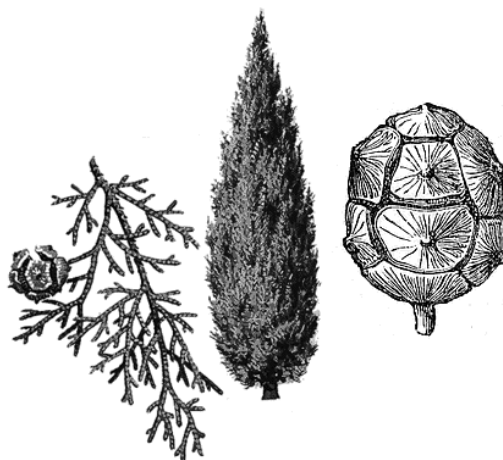
Κυνόροδο

Rosa sempervirens

ROSACEAE

Αἷμα ὡσαύτως ἐξελάσεις ἐκ μητρέων· ῥοῦ τὸν καρπὸν, ὁκόταν ἐρυθρὸς ᾖ, τρίβων κόκκους τριήκοντα χλωροὺς καὶ κυνὸς ῥόδα ἐρυθρὰ, περιλέγων τὸ ἐρυθρὸν, διδόναι πίνειν ἐν οἴνω, ἔστ' ἂν τὸ αἷμα ῥαγῇ.

Μπορείτε επίσης ν' αποβάλλετε αἷμα ἀπὸ τη μήτρα με τον παρακάτω τρόπο: παίρνετε καρπὸ χρυσοξύλου, ὅταν εἶναι κόκκινος, κοπανίζετε τριάντα φρέσκους σπόρους, διαλέγετε και το κόκκινο μέρος κόκκινων κυνόροδων και δίνετε να τα πιει μέσα

Κυπαρίσσι

Cupressus sempervirens L.

CUPRESSACEAE

Καθαρτικόν καταμηνίων· τὸ βόλβιτον πλάσαι οἶον σκαφίδα, φερῆν δὲ ζυμμίσγων τῆς κυπαρίσσου τὰ πρίσματα, ξηραίνειν δὲ ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐς τοῦτο τὰ θυμιάματα ἐμβάλλειν.

Εμμηναγωγός υποκαπνισμός: πλάθετε κόπρον αγελάδας και της δίνετε το σχήμα σκαφίδας, τη ζυμώνετε με πριονίδια από κυπαρίσσι, ξεραίνετε το μείγμα στον ήλιο και ρίχνετε σ' αυτό τα υλικά του υποκαπνισμού.

Περί γυναικείων Α|86

Ῥόου ἐρυθροῦ ποτὸν ἀγαθόν· (...) Ἡ ἀλήτου σητανίου ὀξύβαφον, κόμμεως λευκοῦ ἥμισυ, μάννης τρίτον μέρος, καὶ σχοίνου ὀλίγον, ἢ πίτυος, ἢ κυπαρίσσου διεὶς ὕδατι πίνειν δίδου δις τῆς ἡμέρης·

Ωφέλιμο ποτό σε περίπτωση κόκκινης ροής: (...) Ἡ παίρνετε ένα οξύβαφο αλεύρι από σιτάρι εκείνης της χρονιάς, μισό οξύβαφο λευκό κόμμα, ένα τρίτο μάννα, λίγο σχοίνο, πεύκο ή κυπαρίσσι, τα διαλύετε σε νερό και δίνετε στη γυναίκα να τα πει δυο φορές την ημέρα.

Περί γυναικείων Β|83

Ἦν αἰ μήτραι ἐξέχωσι, περινίψας αὐτὰς ὕδατι χλιερῶ καὶ ἀλείψας ἐλαίῳ καὶ οἴνω, πάλιν ἐνθεῖναι, καὶ ἀναδῆσαι ἐκ τῶν ἰξύων, καὶ ὑποθυμῆν τὰ

Αν η μήτρα προεξέχει, την πλένετε με χλιαρό νερό, την αλείφετε με λάδι και κρασί και την επαναφέρετε στη θέση της. Τη συγκρατείτε με ταινία δεμένη από τα λαγόνια και κάνετε

κακώδεα, καὶ ἦν μὴ δύνηται οὐρέειν, λούσας θερμῶ καὶ πυριήσας, ὑποθυμιάσας κυπαρίσσου πρίσματα, τῶν οὐρητικῶν ποτημάτων διδόναι πίνειν.

δύσοσμούς υποκαπνισμούς. Ἄν ἡ γυναίκα δὲν μπορεῖ νὰ ουρήσει, συστήνετε λουτρά με ζεστό νερό, ατμόλουτρα, υποκαπνισμούς με πριονίδια κυπαρισσιού καὶ χορηγεῖτε διουρητικά ποτά.

Περὶ γυναικείης φύσιος|81

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περὶ συρίγγων|9

Κύπειρος

Cyperus rotundus L.

CYPERACEAE

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Ἦ ἀργύρου ἄνθος ἐν οἴνῳ καὶ μέλιτι καὶ κηρῶ τηκτῶ, καὶ κύπειρον καὶ σχοῖνον καὶ κάλαμον, ἅτινα δὴ ἐς μύρον μίσγεται, καὶ ἴριν, βρύον, ἐν οἴνῳ ἐψῶν, κλύζειν.

Κλύσματα για τις παλιές πληγές (...) Ἦ παίρνετε ἄνθος ἀργύρου μέσα σε κρασί, μέλι καὶ λιωμένο κερί, κύπειρο, σχοῖνο καὶ καλάμι, τ' ανακατεύετε με μύρο, κρίνο καὶ βρύα καὶ, βράζοντας τα σε κρασί, κάνετε κλύσμα.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ἦν ἀνεμωθέωσιν αἱ μήτραι, ἦν ἄνεμος ἐγγένηται τῇ νηδύϊ, καὶ πόνος ἦ, ἐλελίσφακον καὶ κύπερον κόψας, τέγξας τὴν νύκτα, ἔωθεν ἀπηθήσας, τὸ καθαρὸν ἐς χύτρην ἐγχέας, κρίμνα πύρινα ἐμβαλὼν, ὄξος λευκὸν ὅσον κύαθον ἐπιχέας, ὅπὸν σιλφίου ὅσον κύαμον ἐμβαλὼν, ἐψήσας

Περίπτωση πλήρωσης τῆς μήτρας ἀπὸ αέρα: ἀν ὑπάρχει αέρασ στὴν κοιλότητα τῆς μήτρας καὶ πόνος, κοπανίζετε φασκομηλιά καὶ κύπειρο, τ' αφήνετε τὴ νύκτα νὰ μουσκέψουν, τὸ πρῶι τα σουρώνετε, ρίχνετε σε χύτρα τὸ σουρωμένο, προσθέτετε σιτάλευρο καὶ ἓνα κύαθο λευκὸ ξίδι,

ένωμότερον, δίδου ρόφάνειν.

ρίχνετε επίσης χυμό σιλφίου όσο ένα κουκί, τα βράζετε λίγο και τα δίνετε ως ρόφημα.

Περί γυναικείης φύσιος|64

Κώνειο

Conium maculatum L.

ΑΡΙΑΧΕΑΕ

Άλλες ονομασίες: Αμάραγγος, Μαγκούτα, Βρωμόχορτο, Ασκοπιτσάρα.

Ἦν δὲ ἐν τῇ ὀσφύϊ αἰ ὑστέραι ἐνώσιν ἢ ἐν τῷ κενεῶνι, καὶ ἴη πνεῦμα μετάρσιον, καὶ πνίγος ἔχη, ἀσθμὰ μὴν λάζυται πυκινόν, καὶ οὐκ ἐθέλει κινέεσθαι· τρίψας θεῖον ἢ ἄσφαλτον ἢ κώνειον ἢ σμύρναν, μέλι ἐφθὸν παραχέας, ποιέειν βάλανον μακρὴν πάχετον, καὶ ἐντιθέναι ἐς τὴν ἔδρην.

Αν η μήτρα βρίσκεται στη μέση ή στα πλευρά, η αναπνοή είναι δυσχερής και συχνή και υπάρχει αίσθημα πνιξίματος, τότε η γυναίκα προσβάλλεται συχνά από ασθματικούς παροξυσμούς και δεν θέλει να κινείται. Τρίβετε θειάφι, άσφαλτο, κώνειο ή σμύρνα, προσθέτετε βρασμένο μέλι, φτιάχνετε μακρύ και παχύ υπόθετο και το τοποθετείτε στο απευθυσμένο.

Περί γυναικείων Β|21

Ἐποθυμῆσιες ῥόων· (...) Ἦ κώνειον, ἢ σμύρναν, ἢ λιβανωτὸν, τὸ μύρον περιχέων, θυμῆ. Ἦ ἄσφαλτον καὶ κριθέων ἄχυρα ὁμοίως.

Υποκαπνισμοί σε περιπτώσεις ροών: (...) Ἦ παίρνετε κώνειο, σμύρνα ή λιβάνι, τα περιχύνετε με μύρο και κάνετε υποκαπνισμό. Το ίδιο κάνετε με άσφαλτο και άχυρα κριθαρίου.

Περί γυναικείων Β|86

Ἔτερα ποτὰ καὶ προσθετὰ Ἄλλα ποτὰ καὶ υπόθετα με
καθαρήρια· (...) Ἔτερον· κώνειον καθαρικές ιδιότητες: (...) Ἄλλο: δίνετε
ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισιν ἐν ὕδατι μια πρέζα κώνειο μέσα σε νερό ως
δίδου πίνειν. ποτό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γερούλι.

Περὶ ἀφόρων|12

Ἀρχὸς ἦν ἐκπίπτη καὶ αἰμορροῆ· (...). Ἄν υπάρχει πτώση του
Ἄλλο· κωνείου καρπὸν τρίβοντα, ἀπευθυσμένου καὶ αἰμορραγία, (...)
Ἄλλο: τρίβετε τον καρπὸ του κώνειου, τον περιχύνετε με λευκὸ ἀρωματικὸ
παραστάζειν οἶνον λευκὸν εὐώδεα, ἔπειτα καταπλάσσειν χλιηρόν. κρασί καὶ τοποθετεῖτε ἔπειτα το
καταπλάσμα τούτο χλιαρό.

Περὶ συρίγγων|9

Λαγώπυρος

Lagurus ovatus L.

POACEAE

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Πράσιο.

Περὶ ἐλκῶν|15

Λαθούρι (Φάβα)

Lathyrus clymenum

FABACEAE

Ώχροι δὲ καὶ δόλιχοι Τα λαθούρια καὶ τα φασόλια
διαχωρητικώτεροι τουτέων, ἥσσον δὲ διευκολύνουν περισσότερο τις
φυσώδεες, τρώφιμοι δέ. κενώσεις ἀπὸ τα προηγούμενα,
προκαλοῦν λιγότερα αέρια καὶ εἶναι
θρεπτικά.

Περί διαίτης Β|45

Λάπατο

Rumex acetosa

POLYGONACEAE

Άλλες ονομασίες: Λάπαθο, Ξυνολάπατο, Ξινήθρα.

Λάπαθον θερμαῖνον διαχωρέει.

Το λάπατο θερμαίνει και διευκολύνει το έντερο.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί γυναικείων Α|91

Λειχήνας ἐξάγει πάντας, ὄξος, μάννα, κίσσηρις, θεῖον μετ' ὄξους, κάρδαμον ἄγριον καὲν καὶ σποδωθὲν, ἐχίδνης λεβηρίς, καὶ λαπάθου ἀγρίου ρίζα· τρίβειν δὲ μετ' ὄξεος οἰνώδεος· φλυκταινοῦται, καὶ λιθαργύρου χρέο.

Οι λειχήνες κάθε είδους θεραπεύονται με ξίδι, μάννα, ελαφρόπετρα, θειάφι ανακατεμένο με ξίδι, σκυλλόβρουβα καβουρδισμένη και κονιοποιημένη, με δέρμα ἐχίδνας και ρίζα ἀγρίου λάπαθου. Τα κοπανίζετε μαζί με δυνατό ξίδι. Αν σχηματιστούν φουσκάλες, χρησιμοποιείτε και λιθάργυρο.

Περί γυναικείων Β|82

Ῥόου καὶ πάσης νούσου ποτόν, ὅσα ἀπὸ τῶν ὑστερέων γίνονται· (...) Ἡ λαπάθου καρπὸν, ξὺν τῷ τῆς κικίδος ἔξω περιεξυσμένῳ· ταῦτα τρίβειν ἄμφω, καὶ ἐν οἴνῳ πίνειν, καὶ μετέπειτα κυκεῶνα.

Ποτό που ενδείκνυται για τις ροές και για κάθε αρρώστια, που οφείλεται στη μήτρα: (...) Ἡ κοπανίζετε σπόρο λάπαθου και ξύσματα από το εξωτερικό μέρος της κικίδας και δίνετε να τα πει μέσα σε κρασί· αργότερα η γυναίκα θα πάρει κυκεῶνα.

Περί γυναικείων Β|83

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη η κεφαλωτή.

Επιδημιῶν το ἐβδομον|82

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βλίτο ή Βλήτο.

Περί παθῶν|55

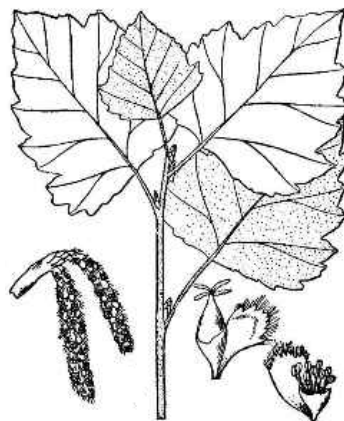
Λεπίδι

Lepidium latifolium L.

BRASSICACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πικραμυδαλιά.

Περί γυναικείων Β|81

Λεύκα

Populus alba L.

SALICACEAE

Ἐτερον ἐκβόλιον· (...) Ἡ αἰγείρου κρητικῆς κόκκους ἐννέα τρίψας ἐν οἴνῳ πινέτω.

Ἄλλος τρόπος για την αποβολή του πλακούντα: (...) Ἡ τρίβετε ἐννιά κόκκους ρετσίνοι ἀπὸ κρητικὴ λεύκα καὶ τοὺς πίνει μέσα σε κρασί.

Περί γυναικείων Α|78

Ἵπαλείφειν ὄφθαλμόν· μέλι ὡς κάλλιστον καὶ οἶνον παλαιὸν γλυκὺν ἐψεῖν ὁμοῦ. Πρὸς ἄργεμον· αἰγείρου δάκρυον, γάλα γυναικείον μίξας χρῶ.

Αλοιφή για τα μάτια: βράζετε μαζί εκλεκτότατο μέλι και παλιό γλυκό κρασί. Για το ἄργεμο ενδείκνυται η χρήση του δακρύου λεύκας αναμειγμένο με γυναικείο γάλα.

Περί γυναικείων Α|105

Ἔτερον· αἰγείρου κρητικῆς κόκκους ἐννέα τρίψας ἐν οἴνῳ διδόναι πίνειν· τουτέῳ καὶ ἀπολύσασθαι, ἣν δυστοκέη.

Άλλο: δίνετε να πει εννιά κόκκους από κρητική λεύκα, κοπανισμένους μέσα σε κρασί· τούτο διευκολύνει την απαλλαγή της γυναίκας από το ἔμβρυο, σε περίπτωση δυστοκίας.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Λινάρι

Linum usitatissimum L.

LINACEAE

Λίνου καρπὸς τρόφιμον καὶ στάσιμον· ἔχει δέ τι καὶ ψυκτικόν. Ὁρμίνου καρπὸς παραπλήσια τῷ λίνῳ διαπρήσσεται.

Ο λινόσπορος είναι θρεπτικός, στυπτικός και κάπως δροσιστικός. Ο σπόρος του ορμίνου έχει παραπλήσιες ιδιότητες με τον λινόσπορο.

Περί διαίτης Β|45

Τὰ δὲ περιπλευμονικὰ καὶ πλευριτικά ὧδε χρῆ σκέπτεσθαι· ἣν ὀξύς ὁ πυρετός ἤ, καὶ τὰ ὀδυνήματα τοῦ

Η εξέταση των ασθενών με περιπνευμονία και πλευρίτιδα πρέπει να γίνεται με τον ακόλουθο τρόπο: αν ο πυρετός είναι υψηλός, αν υπάρχει

έτέρου πλευροῦ ἢ ἀμφοτέρων, καὶ τοῦ πνεύματος δὲ ἀναφερομένου ἦν πονέη, καὶ βήχες ἐνέωσι, καὶ πτύσματα πτύρη πυρρὰ ἢ πελιὰ, ἢ καὶ λεπτὰ καὶ ἀφρώδεα καὶ ἀνθηρὰ, καὶ εἴ τι ἄλλο διαφέρον ἔχοι παρὰ τὰ μεμαθηκότα, τούτοισιν οὕτω χρῆ διάγειν· ἦν μὲν ἡ ὀδύνη ἄνω περαίνη πρὸς κληῖδα ἢ περὶ μαζὸν ἢ περὶ βραχίονα, τάμνειν χρῆ τὴν ἐν τῷ βραχίονι φλέβα τὴν ἔσω, ἐφ' ὀκότερον ἂν ἢ τῶν μερέων κατὰ τόδε· ἀφαιρέειν δὲ κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν καὶ ὠρην καὶ ἠλικίην καὶ χροίην πλεῖον, καὶ θαρσέων, ἦν ὅξυ τὸ ἄλγημα ἢ, ἄγειν πρὸς λιποψυχίην· ἔπειτα ὑποκλύζειν μετὰ τοῦτο. Ἦν δὲ ὑποκάτω τοῦ θώρηκος ἢ τὸ ἄλγημα, καὶ ξυντείνη λίην, τῷ πλευριτικῷ τὴν κοιλίην ὑποκάθαιρε· μεσηγὺ δὲ τῆς καθάρσιος μηδὲν δίδου· μετὰ καθαρσιν δὲ ὀξύμελι· φαρμακεύειν δὲ τεταρταῖον· τὰς δὲ ἐξ ἀρχῆς τρεῖς ὑποκλύζειν, καὶ ἦν μὴ κουφίζη, οὕτως ὑποκάθαιρε· φυλακὴ δὲ ἔστω ἕως ἀπυρέτου καὶ ἐβδόμης· ἔπειτα ἦν ἀσφαλῆς ἐὼν φαίνεται, οὕτω χυλῶ ὀλίγω καὶ λεπτῷ τὸ πρῶτον, ξὺν μέλιτι μίσιγων δίδου· ἦν δὲ ἀνάγηται Ρ'ηϊδίως, καὶ εὔπνοος ἢ καὶ ἀνώδυνος τὰ πλευρὰ, καὶ ἀπύρετος, κατὰ σμικρὸν παχυτέρω τε καὶ πλείονι, καὶ δις τῆς ἡμέρης· ἦν δὲ μὴ Ρ'ηϊδίως ἀπαλλάσση, ἔλασσόν τε τὸ πόμα, καὶ τὸ Ρ'όφημα ὀλίγον, χυλὸν λεπτόν, καὶ ἄπαξ, ἐν ὀκοτέρῃ ἂν ὠρη βέλτιον διάγη· γνώση δὲ ἐκ τῶν οὔρων. Δεῖ δὲ Ρ'όφημα προσφέρειν τοῖσιν ἐκ τῶν νοσημάτων μὴ πρότερον ἢ πέπωνα τὰ οὔρα ἢ πτύσματα ἴδης γεγενημένα ἦν δὲ φαρμακευθεῖς συχνὰ καθαρθῆ, ἀναγκαῖον διδόναι, ἔλασσον δὲ καὶ λεπτότερον· οὐ γὰρ δυνήσεται ὑπὸ κενεαγγείης ὑπνώσσειν, οὐδὲ πέσσειν ὁμοίως, οὐδὲ τὰς κρίσιος

πόνος στο ἓνα πλευρό ἢ καὶ στα δυο, ἀν πονάει ὁ ἀρρωστος ἀναπνέοντας, ἀν ἔχει βήχα, ἀν τα πτύελα τοῦ εἶναι ἐρυθροκίτρινα ἢ μελανὰ, ἀραιὰ ἢ καὶ ἀφρισμένα καὶ με ζωηρό ἀιμάτινο χρῶμα, με λίγα λόγια ἀν παρουσιάζουν διαφορά ἀπὸ τα φυσιολογικά πτύελα, ὁ τρόπος θεραπείας εἶναι ὁ ἀκόλουθος: Ἀν ὁ πόνος ἐξαπλώνεται πρὸς τα πάνω, πρὸς τὴν κλεῖδα ἢ πρὸς τὸν μαστό ἢ τὸν βραχίονα, πρέπει ν' ἀνοίξουμε τὴν πρὸς τα μέσα φλέβα τοῦ βραχίονα σε ὅποιο ἀπὸ τα δυο μέρη ἐκδηλώνεται ὁ πόνος . Ἡ ποσότητα τοῦ αἵματος θα πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογη με τὴν κρᾶση τοῦ ἀρρωστοῦ, τὴν ἐποχὴ, τὴν ἠλικία καὶ τὸ χρῶμα τοῦ. Ἀν ὁ πόνος εἶναι δυνατός, πρέπει νὰ συνεχίσουμε με τόλμη τὴν ἀφαίμαξη μέχρι λιποψυχίας, καὶ μετὰ νὰ κάνουμε στον ἀρρωστο ὑποκλυσμό.

Ἀν ὁ πόνος βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν θώρακα καὶ εἶναι πολὺ δυνατός, δίνουμε στον πλευριτικὸ ὑπακτικὸ, καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπουμε νὰ πάρει τίποτε κατὰ τὴ διάρκεια δράσης τοῦ καθαρτικοῦ. Μετὰ τὴν ἀφόδευση θα πάρει ξιδόμελο. Το καθαρτικὸ πρέπει νὰ δοθεῖ τὴν τέταρτη μέρα. Τὶς τρεῖς πρῶτες μέρες θα γίνουν ὑποκλυσμοί, κι ἀν δὲν ἀνακουφίσουν, θα φροντίσουμε νὰ ἐνεργηθεῖ ὁ ἀρρωστος ἐτσι ὅπως εἶπαμε. Τὸν παρακολουθοῦμε μέχρις ὅτου πέσει ὁ πυρετός καὶ φτάσει ἡ ἐβδομη μέρα. Ἀν τότε φαίνεται πως δὲν διατρέχει κίνδυνο, τοῦ δίνουμε, ζωμὸ ππισάνης, λίγο καὶ ἀραιὸ σὴν ἀρχῇ, ἀνακατεμένο με μέλι. Ἀν ἡ ἀνάρρωση προχωρεῖ ομαλά, ἡ ἀναπνοὴ εἶναι καλὴ καὶ τα πλευρὰ δὲν πονάνε καὶ ἀν ὁ ἀρρωστος εἶναι ἀπύρετος, τοῦ δίνουμε τὸν ζωμὸ δυο φορές τὴ μέρα, ἀυξάνοντας σιγὰ σιγὰ τὴν πυκνότητα καὶ τὴν ποσότητα τοῦ. Ἀν ὁμως ἡ ἀνάρρωση εἶναι δύσκολη, χορηγοῦμε λιγότερο ζωμὸ, ἀραιὸ καὶ μόνο μια φορά τὴ μέρα, καὶ ὅποια ὠρα ὁ

ὑπομένειν· ἀλλ' ἐπειδὴν ξυντήξεις ὤμων γένωνται, καὶ τὰ ἀντέχοντα ἀποβάλλη, ἀνθέξει οὐδέν. Πέποννα δὲ ἐστὶ τὰ μὲν πτύελα, ὁκόταν γένηται ὅμοια τῷ πύω, τὰ δὲ οὔρα τὰς ὑποστάσις ὑπερύθρους ἔχοντα ὁκοῖον ὀρόβων. Οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἀλγήματα τῶν πλευρέων χλιάσματα προστιθέναι καὶ κηρώματα· ἀλείφειν δὲ σκέλεα καὶ ὄσφυν θερμῶ, καὶ λίπος ἐγκαταλείφειν· ἐπὶ δὲ ὑποχόνδρια λίνου σπέρμα καταπλάσσειν ἕως μαζῶν· ἀκμαζούσης δὲ τῆς περιπλευμονίης, ἀβοήθητον μὴ ἀνακαθαιρομένου, καὶ πονηρὸν ἦν δύσπνοος ἦ, καὶ οὔρα λεπτὰ καὶ δριμέα, καὶ ἰδρῶτες περὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν γίνωνται· οἱ τοιοῦτοι ἰδρῶτες πονηροὶ, ὑπὸ πνιγμοῦ καὶ Ρ' ὠγμῆς καὶ βίης ἐπικρατεόντων τῶν νουσημάτων, ἦν μὴ οὔρα πολλὰ καὶ παχεὰ ὀρμήση, καὶ πτύσματα πέποννα ἔλθῃ· ὅ τι δ' ἂν τούτων αὐτοματίση, λύσει τὸ νόσημα.

ἄρρωστος νιώθει καλύτερα· τούτο διαπιστώνεται ἀπὸ τα οὔρα.

Ὅσοι πλησιάζουν πρὸς τὸ τέλος τῆς αρρώστιας τους, δὲν πρέπει νὰ παίρνουν ζυμὸ κριθαριοῦ, προτοῦ διαπιστώσετε ὅτι τα οὔρα καὶ τα πτύελα τους ἔχουν ωριμάσει (ἀν ὅμως ὁ ἄρρωστος ἔχει πάρει καθαρτικό, καὶ οἱ κενώσεις του εἶναι συχνές, εἶναι ἀνάγκη νὰ του δώσουμε κριθαρόζυμο σε μικρότερη καὶ αραιότερη ποσότητα, γιατί διαφορετικά δὲν θὰ μπορεῖ με ἄδειο στομάχι νὰ κοιμηθεῖ οὔτε νὰ φέρει ὅμοια σε πέρας τὴ λειτουργία τῆς πέψης οὔτε καὶ νὰ ἀντέξει τὶς κρίσεις τῆς αρρώστιας). Ἐκτός ἀπὸ τούτο, πρέπει καὶ τα ἀπειπτα υγρά νὰ ωριμάσουν καὶ ν' ἀποβληθεῖ ὅ,τι ἀποτελεῖ ἐμπόδιο· τότε δὲν ἐμποδίζει τίποτε πια τὴ διατροφή του. Τα πτύελα ωριμάζουν, ὅταν γίνουν ὅμοια με τὸ πύον, καὶ τα οὐρά, ὅταν ἀποκτήσουν ἴζημα κοκκινωπὸ ὅπως τα ρόβια.

Για τοὺς ἄλλους πόνους τῶν πλευρῶν τίποτα δὲν ἐμποδίζει νὰ χρησιμοποιήσουμε ζεστὰ ἐπιθέματα καὶ ἐμπλαστρα ἀπὸ κερὶ. Μπορούμε νὰ τρίψουμε τα πόδια καὶ τὴ μέση με ζεστὸ λάδι, κι ἔπειτα νὰ τα αλείψουμε με λίπος· σκεπάζουμε ἀκόμη τα ὑποχόνδρια με λιναρόσπορο ὡς τοὺς μαστοὺς. Ὅταν ἡ περιπνευμονία βρίσκεται στὴν κορύφωση τῆς, ὁ ἄρρωστος μένει ἀβοήθητος, ἀν δὲν πάρει καθαρτικό· καὶ εἶναι κακὸ νὰ ἔχει δύσπνοια, ν' ἀποβάλλει αραιὰ καὶ καυστικά οὐρά καὶ νὰ ἰδρώνει γύρω ἀπὸ τὸν λαιμὸ καὶ τὸ κεφάλι· γιατί οἱ ἰδρωτες αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἀσχημοὶ, ἐμφανιζόμενοι ὅταν ἡ αρρώστια κυριαρχεῖ στὸν ὀργανισμό με τὴ δύσπνοια, τὸν ρόγχο καὶ τὴν πίεση, ἐκτός ἀν ἀποβληθοῦν ἀφθονα καὶ πηχτὰ οὔρα καὶ ὠριμα πτύελα. Ὅποιο ἀπὸ τα φαινόμενα αὐτὰ ἐμφανιστεῖ αὐτόματα, θὰ εξαφανίσει τὴν αρρώστια.

Ἦν δὲ ἐλκωθέωσι σφοδρῶς, αἷμα καὶ πῦον καθαίρεται, καὶ ὀδμή γίνεται βαρῆ, καὶ ὀκόταν ἢ ὀδύνη προσλάβη, ὡς ὑπὸ ὠδίνος τὸ πλῆθος τὰ περὶ τὸν ῥόον γίνεται, καὶ ὀκόταν ὁ χρόνος ἦ, τὰ σκέλεα καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ ἰῶνται οἱ ἰητροὶ ὡς ὕδρωπα· τὸ δὲ οὐ τοῖον. Ταύτην ἦν λάβης, λούειν πρῶτα θερμῶ, καὶ χλιαίνειν, καὶ κλύζειν δριμέσι καὶ μαλθακοῖσι καὶ στρυφνοῖσιν, ὕδατί τε καὶ οἴνω· καὶ πουλύκαρπον καὶ πουλύκνημον καὶ μέλι ἐψῶν ὁμοῦ, εἴτα εἴριον ἐς τοῦτο βάπτων, διαχρίειν τὰ αἰδοῖα, καὶ ῥητίνην καὶ μέλι καὶ συὸς ἔλαιον ἐγχρίειν· καὶ πιπίσκειν λίνου καρπὸν, καὶ σήσαμον φώξας καὶ βούτυρον καὶ τυρὸν αἴγειον καὶ ἄλφιτον ἐφ' ἅπασιν πιπίσκειν ἐν οἴνω νῆστιν, ἐς ἐσπέρην δὲ μέλι ἐπιχέων πουλύ· καὶ ἕως μὲν ἂν τὸ αἷμα καθαίρηται, καὶ ὀδύνη ὀξεία ἔχῃ, καὶ ὀλίγον διαλείπῃ, τοῦτο ποιέειν· ὅταν δὲ οἱ ἔλασσον ἦ καὶ ὀδύνη βληχρότεραι ἴσῃσι διὰ πλέονος χρόνου, φάρμακον πιπίσκειν κάτω, καὶ διαλείπειν. Ταῦτα ποιέουσα, ὑγιῆς γίνεται· γενεὴ δὲ οὐκ ἔτι.

Ἄν ἡ ἐξέλκωσι τῆς μήτρας εἶναι ἰσχυρῆ, ἀποβάλλεται αἷμα καὶ πύον, ἀναδίδεται δυσσομία, καὶ ὅταν παρουσιάζεται ὁ πόνος, τὰ φαινόμενα που σχετίζονται με τὴν ροὴ μοιάζουν συνήθως με ὠδίνες. Με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ κνήμες καὶ τὰ πόδια πρήζονται καὶ οἱ γιατροὶ θεραπεύουν σαν νὰ πρόκειται γιὰ ὑδρωπικία· δὲν εἶναι ὅμως κάτι τέτοιο. Ἄν ἀναλάβετε τὴν θεραπεία αὐτῆς τῆς ἀρρωστης, πρέπει νὰ τὴν πλύνετε πρῶτα με ζεστὸ νερὸ, νὰ τὴ ζεστάνετε καὶ νὰ τῆς κάνετε υποκλυσμοὺς με ἐρεθιστικὲς, μαλάκες καὶ συτυπτικὲς ουσίες, με νερὸ καὶ κρασί. Βράζετε μαζί πολύκαρπο, πολύκνημο καὶ μέλι, εἴπειτα βουτάτε σ' αὐτὰ ἓνα κομμάτι μαλλί καὶ αλείφετε τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Κάνετε ἐπίσης επαλείψεις με ρετσίνοι, μέλι καὶ χοιρινὸ λίπος. Τῆς δίνετε νὰ πιεῖ νηστικὴ μέσα σε κρασί λιναρόσπορο καὶ σουσάμι καβουρδισμένο, μαζί με βούτυρο, κασικίσιο τυρὶ καὶ κριθάλευρο· τὸ βράδυ θὰ προσθέσετε ἀφθονὸ μέλι. Τοῦτα πρέπει νὰ κάνετε, ὅσο εξακολουθεῖ τὸ αἷμα καὶ ὑπάρχουν δυνατοὶ πόνοι που παρουσιάζουν σύντομα διαλείμματα. Ὅταν τὸ αἷμα λιγοστέψει καὶ οἱ πόνοι μαλακώσουν καὶ ἐμφανίζονται σε ἀραιότερα διαστήματα, δίνετε καθαρτικὸ καὶ διακόπτετε. Ἄν γίνουν αὐτά, ἡ γυναίκα θεραπεύεται, δὲν μπορεῖ ὅμως ἀκόμα νὰ συλλάβει.

Περὶ γυναικείων Α|65

Ἦν αἱ μήτραι πρὸς τὰς πλευρᾶς προσπέσωσι, βῆξ ἴσχει, καὶ ὀδύνη ὑπὸ τὸ πλευρόν, καὶ προσίσταται σκληρὴ ὡς σφαίρη, καὶ ἄπτομενη πονεῖ ὡς ἀπὸ ἔλκεος, καὶ καταφθίνει, καὶ δοκέει οἶον περιπλευμονίη εἶναι, καὶ εἰρύεται, καὶ κυφὴ γίνεται· καὶ τὰ ἐπιμηνια οὐ φαίνεται, ἐνήσι δὲ καὶ ἀπόλλυται προφανέντα, τότε δὲ γενόμενα ἀσθενέα καὶ ὀλίγα καὶ

Ἄν ἡ μήτρα πέσει πρὸς τὸ μέρος τῶν πλευρῶν, ἡ γυναίκα κυριεύεται ἀπὸ βῆχα καὶ πόνου κάτω ἀπὸ τὰ πλευρά. Προσβάλλεται ἀπὸ αἰσθημα σκλήρυνσης σαν τὴ σφαίρα καὶ με τὸ ἀγγίγμα πονά σαν νὰ ὑπάρχει πληγή. Ἐξασθενίζει υπερβολικὰ, δίνει τὴν ἐντύπωση πως πάσχει ἀπὸ περιπνευμονία, ζαρώνει καὶ καμπουριάζει. Ἡ ἐμμηνόρροια δὲν ἐμφανίζεται καὶ σε μερικές γυναίκες

κακήθεα, ἦν ἴδης· καὶ ἡ γονὴ οὐ γίνεται τουτέου τοῦ χρόνου. Ὄταν ὤδε ἔχη, φάρμακον χρῆ πίσαι κάτω ἐλατήριον, καὶ λούειν πολλῶ θερμῶ, καὶ τῶν χλιασμάτων ἃ ἂν προσδέχεται προσίσχειν, καὶ προστιθέναι, ὑφ' ὧν καθαίρεται τὸ αἷμα, καὶ λίνου σπέρμα φώσαι, κόψαι καὶ σῆσαι, καὶ μήκων ὃ λευκὸς ὠφελέουσι καὶ ἐλελίσφακος σὺν ἀλφίτοισι λεπτοῖσι, καὶ τυρὸν αἰγίον ἐπιξύσας τὴν ἄλμην, ταῦτα μίσγε, μίαν μοῖραν τυροῦ καὶ τῶν ἀνάτων ἀλφίτων μοῖραν, καὶ νήστει πίνειν δίδου ἐν οἴνω· ὅταν δὲ ἔσπερος ἦ, κυκεῶνα παχὺν μέλι ἐπιχέων δίδου πιεῖν καὶ τῶν ποτημάτων ἃ δεῖται πιπίσκειν, καὶ πυριην πυκνά, καὶ τῷ θερμῷ καταίοναν, καὶ τὴ χειρὶ ἡσύχως καὶ μαλθακῶς καὶ ὀμαλῶς ἀπωθέειν ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὰς μήτρας, καὶ ἀναδεῖν τὸ πλευρὸν ταινίη πλατεΐη, καὶ γαλακτοποτέειν βόειον γάλα ὡς πλεῖστον ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντασι τοῖσι δὲ χρῆσθαι ὡς μαλθακωτάτοισιν. Ἐ δὲ νοῦσος σπερχνή τε καὶ θανατώδης, καὶ ὀλίγα ἐκφεύγουσιν ὤδε μελεδαινόμεναι.

εξαφανίζεται μόλις παρουσιασθεῖ καὶ τότε εἶναι ἀδύναμη, λίγη σε ποσότητα καὶ με ἀσχημὴ μορφῇ. Αυτό το διάστημα δὲν ὑπάρχει σπέρμα. Ὄταν τα πράγματα εἶναι ἔτσι, πρέπει ἡ ἄρρωστη νὰ πιεῖ καθάρσιο, νὰ κάνει λουτρά με ἀφθονο ζεστό νερό καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅσα θερμά ἐπιθέματα εἶναι κατάλληλα, καθὼς καὶ τα ὑπόθετα ἐκεῖνα που προκαλοῦν κένωση αἵματος: καβουρδίζετε λιναρόσπορο, τον κοπανίζετε καὶ τον κοσκινίζετε. Ωφέλιμη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ λευκὴ παπαρούνα, ὅπως καὶ ἡ φασκομηλιά με λεπτό κριθάλευρο, ἀλλὰ καὶ το κασικίσιο τυρί ἀπὸ το ὁποῖο ἔχετε ξύσει τὴν ἄρμη. Ἀπὸ αὐτὰ αναμειγνύετε ἓνα μέρος τυρί κι ἄλλο τόσο ἀνάλατο κριθάλευρο καὶ δίνετε στη γυναῖκα νὰ τα πιεῖ νηστικὴ μέσα σε κρασί. Ὄταν βραδιάσῃ, φτιάχνετε πηχτὸ κυκεῶνα [μείγμα συνήθως ἀπὸ κριθάλευρο, τυρί καὶ κρασί], τον περιχύνετε με μέλι καὶ δίνετε νὰ τον πιεῖ. Δίνετε ἐπίσης τα ποτὰ που χρειάζονται, κάνετε συχνούς υποκαπνισμούς καὶ καταιονήσεις με ζεστό νερό. Με τὸ χέρι ἡπια, μαλακά καὶ ομαλά απομακρύνετε τὴ μήτρα ἀπὸ τὸ πλευρό, δένετε τὸ πλευρό με πλατιά ταινία καὶ συστήνετε στη γυναῖκα νὰ πίνει ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο ἀγελαδινό γάλα, για σαράντα μέρες. Οἱ τροφές τῆς πρέπει νὰ εἶναι ὅσο γίνεται πιο μαλακτικές. Ἡ ἀρρώστια εἶναι βίαιη καὶ θανατηφόρα καὶ λίγες γυναῖκες σώζονται, ἀκόμα κι ἀν υποβληθούν σ' αὐτὴ τὴ θεραπεία.

Περὶ γυναικείων Β|20

Ἦν γυνὴ διὰ παλαιοῦ μὴ κυῖσκηται, τῶν ἐπιμηνίων ἐμφαινομένων, ὀκόταν ἢ τριταίη ἢ τεταρταίη, στυπτηρίην λείην τρίψας, διεῖς μύρω, εἰρίω ἀνασπογγίζων, προστίθει· καὶ ἐχέτω κείμενον ἡμέρας τρεῖς· τῇ δὲ τρίτῃ ξύσας βοὸς χολὴν καὶ ἐν ῥάκει ἐπιθείς, διεῖς ἐλαίω τὸ ξύσμα καὶ ἀναδεύσας, προστίθει· καὶ ἐχέτω ἡμέρας τρεῖς· τῇ δὲ ἐτέρῃ ἐξελέσθω

Ἄν μια γυναῖκα δὲν συλλαμβάνει ἀπὸ καιρὸ, τὴν τρίτῃ ἢ τὴν τέταρτῃ μέρα ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῆς ἐμμηνόρροιας, ψιλοκοπανίζετε στύψη, τὴ διαλύετε σε μύρο, τὴ μαζεύετε με μαλλί καὶ τὴ χρησιμοποιεῖτε ὡς ὑπόθετο, που πρέπει νὰ μείνῃ μέσα για τρεῖς μέρες. Τὴν τρίτῃ μέρα ξύνετε χολὴ βοδιού, τὴ βάζετε σε κουρελόπανο, διαλύετε τὸ ξύσμα σε λάδι, τὸ ζυμώνετε καὶ τὸ

καὶ τῷ ἀνδρὶ ξυνελθέτω. Λίνον τὸ σχιστὸν αὐτῇ τῇ καλάμῃ ὅσον δραχμίδα κόψας λεπτά, καταβρέξας τε ἐν οἴνῳ λευκῷ ὡς ἡδίστῳ τὴν νύκτα, ἔπειτα ἀπηθήσας, χλιαίνων ἐν χυτριδίῳ, εἰρίον ὡς μαλθακώτατον ἐμβάπτων, τὸ μὲν προστιθέναι, τὸ δὲ ἀφαιρέειν. Ἦν βούλη ὑστερας καθῆραι, πρῶτον μὲν χρὴ ὑποθυμιῆσαι κριθὰς ἐλαίῳ δεδευμένας ἐπ' ἀνθράκων· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ὄϊος χρὴ κρέας ἐψεῖν, κυτριδίῳ ἐξηθριασμένον· τὸ δὲ κυτριδίον εἶναι ὅσον χοέα, καὶ καθεψεῖν σφόδρα· ἐπειδὴν δὲ ἐφθὰ ἦ, ἀκροχλίερα κατεσθιέτω, καὶ τὸν ζωμὸν ἐπιρροφείτω· τῇ δ' ὑστεραίῃ λιβανωτὸν καὶ γλήχωνα λεία ποιήσας, ἀναδεύσας μέλιτι, εἰρίῳ ἀνασπογγίζων, προστίθει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

βάζετε ὡς υπόθετο. Το αφήνετε μέσα τρεις μέρες. Την άλλη μέρα η γυναίκα θα το βγάλει και θα συνευρεθεί με τον άντρα της. Παίρνετε μια δραχμὴ λινάρι με σχισμένο το καλάμι του, το κόβετε σε λεπτά κομμάτια, το μουσκεύετε τη νύχτα σε λευκό κρασί, ὅσο γίνεται πιο γλυκό, στη συνέχεια το σουρώνετε, το χλιαίνετε σε μικρὴ χύτρα, βουτάτε σ' αυτό πολύ μαλακό μαλλί και το χρησιμοποιεῖτε για υπόθετο, βάζοντας το κάθε τόσο και αφαιρώντας ἓνα ἄλλο [αντικαθιστώντας το με ἄλλο].

Αν θέλετε να καθαρίσετε τη μήτρα, πρῶτα πρέπει να κάνετε υποκαπνισμούς ρίχνοντας σε κάρβουνα κριθάρι μουσκεμένο στο λάδι. Την ἄλλη μέρα πρέπει να βράσετε αρνίσιο κρέας και να το αφήσετε μέσα σε μικρὴ χύτρα στη δροσιά της νύχτας. Η χύτρα θα ἔχει περιεκτικότητα ενός χοέα και το κρέας πρέπει να βράσει καλά. Αφού βράσει, η γυναίκα θα το φάει μόλις χλιαρό και θα πιει τον ζωμό του. Την ἄλλη μέρα τρίβετε καλά λιβάνι και φλισκούνη, τα ζυμώνετε με μέλι, τα μαζεύετε με μαλλί και το χρησιμοποιεῖτε ὡς υπόθετο, αφήνοντας το τρεις μέρες.

Περὶ γυναικείης φύσιος|53

Χρὴ δὲ καὶ τὰ ὑποχόνδρια καταπλάσσειν τὰ ἐπηρμένα λίνω σπέρματι λείῳ, ἵνα μὴ τὸ θερμὸν παραμένον ἐν αὐτέοισι ξυλλέγη τὸ αἷμα καὶ σπασμούς ποιέον ἀποκτείνῃ. Θεραπεύειν δὲ οὕτως χρὴ ἅπαντάς τους πυρετούς.

Πρέπει να κάνετε κατάπλασμα στα πρησμένα ὑποχόνδρια με κοπανισμένο σπόρο λιναριού, για να μην παραμένει η θερμότητα στις περιοχές εκείνες, με ἀποτέλεσμα να συγκεντρώνει το αἷμα, να προκαλεῖ σπασμούς και να επιφέρει τον θάνατο. Τούτος εἶναι ο κατάλληλος τρόπος θεραπείας ὅλων των ειδῶν πυρετού.

Περὶ εβδομάδων|39

Βλέπε το κείμενο ἀπὸ το φυτό: Ἄγριο ρόδο.

Περὶ ελκῶν|11

Πληροῖ δὲ μάλιστα τὰ κοῖλα τὰ καθαρὰ, ποιή, ἢ λαγώπυρος οὔνομα· (...) Ἔτερον· ἰσχάδος τὸ εἶσω, τὸ

Αὐτό που γεμίζει προπάντων τα βαθουλά και καθαρὰ τραύματα εἶναι το βότανο με το ὄνομα λαγώπυρος.

πίαρ, τὸ μελιτοειδές, ὡς ξηροτάτης, ὕδατος δύο μοίρας, καὶ λίνου καρποῦ φρύξας μὴ σφόδρα ὡς λεπτοτάτου μοίραν μίαν.

(...) -Ἄλλο: παίρνετε τὸ εσωτερικό, ζουμερό καὶ μελωμένο μέρος πολὺ ξεροῦ σύκου, δύο δόσεις νερό καὶ μια δόση λιναρόσπορου τὸν ὁποῖο καβουρδίζετε λίγο καὶ ψιλοκοπανίζετε ὅσο γίνεται περισσότερο.

Περὶ ελκῶν|15

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὁκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὔρησιν ποιέει, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἣν τις ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. (...) Τοῦτο δὲ, λίνου καρποῦ ὀξύβαφον, ὕδατος κοτύλας δέκα ἐπιχέας, ἐψεῖν ἐν καινῇ χύτρῃ ἐπὶ ἀνθράκων ἄζεστον, ἵνα ἀναπνέη, ἕως ἂν ὁ χυλὸς ἀππομένῳ λιπαρὸς γένηται.

Στους καύσους πρέπει νὰ δίνετε στον ασθενή γιὰ νὰ πει τα παρακάτω δροσερά ροφήματα ἀνάλογα με τὴν περίπτωση· πολλές ιδιότητες ἔχουν αὐτὰ· γιατί ἄλλα εἶναι διουρητικά, ἄλλα καθαρτικά, ἄλλα καὶ τα δύο, ἄλλα οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἀπλῶς δροσίζουν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρύο νερό μέσα σε δοχεῖο με βραστό νερό ἢ αφήνει αὐτὸ τὸ δοχεῖο στον δροσερό ἀέρα. Πρέπει νὰ δίνετε ἀνάλογα με τὴν περίπτωση καὶ διαφορετικά ποτά, διότι οὔτε τα γλυκὰ ωφελοῦν ὅλους τους ασθενεῖς οὔτε τα στυφὰ οὔτε μποροῦν ὅλοι νὰ πίνουν τα ἴδια. (...) Ἄλλο παρασκεύασμα εἶναι τὸ εξής: σε ἓνα οξύβαφο σπόρο λιναριοῦ χύνετε δέκα κοτύλες νερό καὶ βράζετε τὸ μείγμα σε καινούρια χύτρα πάνω σε κάρβουνα, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ αφήσετε νὰ κοχλάσει, γιὰ νὰ εἰσέρχεται ἀέρας σ' αὐτό, μέχρις ὅτου διαπιστώσετε με τὴν ἀφή ὅτι ὁ ζωμός εἶναι λιπαρός.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|17

Ἴσχιᾶς δὲ ὅταν γένηται, ὀδύνη λαμβάνει ἔς τὴν πρόσφυσιν τοῦ ἰσχίου καὶ ἔς ἄκρον τὸ πυγαῖον καὶ ἔς τὸν γλουτόν· τέλος δὲ καὶ διὰ παντός του σκέλεος πλανᾶται ἢ ὀδύνη. Τούτῳ συμφέρει, ὅταν ἢ ὀδύνη ἔχη, μαλάσσειν καθ' ὁκοῖον ἂν τυγχάνη τοῦ σκέλεος στηρίζουσα ἢ ὀδύνη, ἐν λουτροῖσι καὶ χλιάσμασι καὶ πυρίησι, καὶ τὴν κοιλιὴν ὑπάγειν· ὅταν δὲ λωφήσῃ ἢ ὀδύνη, φάρμακον δοῦναι κάτω· καὶ μετὰ ταῦτα πείν γάλα ὄνου ἐφθόν· δίδοναι δὲ τῆς ὀδύνης ἂ γέγραπται παρὰ τοῖσι φαρμάκοισιν. Ἐδὲ νοῦσος γίνεται, ἔπειδαν χολὴ καὶ

Ὅταν παρουσιασθεῖ ἰσχιαλγία, ὁ πόνος εμφανίζεται στην ἀρθρωση τοῦ ἰσχίου, στο ἄκρο τῆς ἔδρας καὶ στον γλουτό. Στο τέλος ὁ πόνος πλανᾶται σε ὅλο τὸ πόδι. Στον ασθενή τούτο κάνει καλὸ, ὅταν παρουσιάζεται ὁ πόνος, νὰ μαλακῶνεις τὸ σημεῖο στο ὁποῖο εστιάζεται κάθε φορά, με λουτρά, θερμὰ ἐπιθέματα καὶ ατμόλουτρα καὶ νὰ προκαλεῖς κενώσεις. Ὅταν υποχωρήσει ὁ πόνος, νὰ του δίνεις καθαρτικό. Μετὰ ἀπὸ τούτα πρέπει νὰ πει βρασμένο γαῖδουρίσιο γάλα. Γιὰ τὸν πόνο νὰ του δίνεις ἐπίσης ἐκεῖνα που ἔχουν γραφθεῖ στα φάρμακα. Ἡ ἀρρώστια

φλέγμα ἔξ τὴν αἵμορροον φλέβα καταστηρίξη, ἢ ἔξ ἐτέρης νοῦσον, ἢ ἄλλως, ὀκόσον ἂν τοῦ αἵματος ὑπὸ φλέγματος καὶ χολῆς νοσήση ξυνεστηκός· τοῦτο γὰρ πλανᾶται ἀνὰ τὸ σκέλος διὰ τῆς φλεβὸς τῆς αἵμορροῦ καὶ ὄκου ἂν στή, ἢ ὀδύνη κατὰ τοῦτο ἔνδηλος μάλιστα γίνεται, ἢ δὲ νοῦσος μακρὴ γίνεται καὶ ἐπίπνοος, θανατώδης δὲ οὐ· ἦν δὲ ἔξ ἐν τί χωρίον καταστηρίξη ἢ ὀδύνη καὶ στή, καὶ τοῖσι φαρμάκοισι μὴ ἔξελαύνηται, καύσαι καθ' ὀκοῖον ἂν τόπον τυγχάνη ἐοῦσα ἢ ὀδύνη, καίειν δὲ τῷ ὤμολίνῳ.

τούτη προκαλεῖται ὅταν φλέγμα καὶ χολή μαζευτοῦν καὶ μείνουν στη μεγάλη φλέβα ἢ ἀπὸ ἄλλη αρρώστια ἢ ἀπὸ κάποια ἄλλη αἰτία καὶ ορισμένη ποσότητα αἵματος πῆξει ἀπὸ το φλέγμα καὶ τη χολή καὶ νοσήσει. Γιατί το αἷμα τοῦτο πλανᾶται μέσα στο σκέλος μέσα ἀπὸ τη μεγάλη φλέβα καὶ, ὅπου σταθεῖ, ὁ πόνος γίνεται πάρα πολὺ ἔντονος. Ἡ αρρώστια εἶναι μακροχρόνια καὶ ἔχει πολλοὺς πόνους, δὲν επιφέρει ὅμως τον θάνατο. Ἀν ὁ πόνος καταλήξει σε ἕνα σημεῖο καὶ σταματήσει ἐκεῖ καὶ δὲν μποροῦν να τον διώξουν τα φάρμακα, πρέπει να κάνεις καυτηρίαση σε ὅποιο σημεῖο κι ἂν βρῖσκεται ὁ πόνος. Να κάνεις τὴν καυτηρίαση με ἀκατέργαστο λινάρι.

Περὶ παθῶν|29

Ποδάγρη δὲ βιαιοτατον μὲν τῶν τοιοῦτων ἀπάντων ὀκόσα περὶ τὰ ἄρθρα, καὶ πολυχρονιώτατον, καὶ δυσσαππαλακτότατον καὶ ἔστι μὲν ἢ νοῦσος αὐτή, τοῦ αἵματος ἐφθαρμένου τοῦ ἐν τοῖσι φλεβίοισιν ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· ὅσω δὲ ἐν λεπτοτάτοισι τὲ φλεβίοισι καὶ ἐν ἀνάγκη πεφυκῶσι πλείστη του σώματος καὶ ἐν νεύροισι καὶ ὀστέοισι πολλοῖσι τὲ καὶ πυκνοῖσι, τοσοῦτω παραμονιμώτατον τὲ ἔστι τὸ νόσημα καὶ δυσσαππαλακτότατον. Ξυμφέρει δὲ καὶ ταύτη τὰ αὐτά, ἃ καὶ τῆ ἀρθρίτιδι· καὶ μακρὴ μὲν καὶ αὐτὴ ἢ νοῦσος καὶ ἐπίπνοος, θανατώδης δὲ οὐ· ἦν δὲ τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι μεγάλοισιν ἢ ὀδύνη ἐγκαταλείπεται, καύσαι τᾶς φλέβας τοῦ δακτύλου ὑπὲρ τοῦ κόνδύλου ὀλίγον, καίειν δὲ ὤμολίνῳ.

Ἡ ποδάγρα εἶναι ἡ πιο ἰσχυρὴ ἀπὸ ὅλες τις παθήσεις των αρθρώσεων, ἡ πιο μακροχρόνια καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ ἀσθενὴς ἀπαλλάσσεται δυσκολότερα. Ἡ νόσος τούτη προκαλεῖται ἀπὸ αἷμα που καταστρέφεται ἀπὸ τὴ χολή καὶ το φλέγμα. Ὅπου τα φλεβίδια εἶναι πολὺ λεπτά καὶ πολὺ πιεσμένα μέσα στο σῶμα καὶ τα νεύρα καὶ τα ὀστά πολλὰ καὶ πυκνά, ἐκεῖ τὸ νόσημα εἶναι πιο μόνιμο καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ αὐτό εἶναι πιο δύσκολη. Τον ἀσθενὴ τούτο ωφελοῦν τα ἴδια που ωφελοῦν κι ἐκείνον που πάσχει ἀπὸ ἀρθρίτιδα. Ἡ αρρώστια τούτη κρατᾶει πολὺ καὶ ἔχει πολλοὺς πόνους, ἀλλὰ δὲν επιφέρει τον θάνατο. Ἀν ὁ πόνος συγκεντρώνεται στα μεγάλα δάχτυλα, πρέπει να κάνεις καυτηρίαση στις φλέβες του δακτύλου λίγο πιο πάνω ἀπὸ τον κόνδυλο. Ἡ καυτηρίαση πρέπει να γίνε με ἀκατέργαστο λινάρι.

Περὶ παθῶν|31

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιδα.

Περὶ των εντὸς παθῶν|1

Λουλάκι

Indigofera tinctorum

LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE

Άλλες ονομασίες: Ινδικοφόρος.

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθών|38

Λούπινο

Lupinus angustifolius

FABACEAE

Θέρμοι φύσει μὲν ἰσχυρὸν καὶ θερμὸν, διὰ δὲ τὴν ἐργασίην κουφότερον καὶ ψυκτικώτερον ἔστι καὶ διαχωρέει.

Τα λούπινα εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους δυναμωτικά καὶ θερμαντικά, ὅταν ὁμως υποστούν επεξεργασία, γίνονται ελαφρότερα καὶ πῖο δροσιστικά καὶ διευκολύνουν τὸ ἔντερο.

Περὶ διαίτης Β|45

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Κράμβη ἢ κεφαλωτή.

Περὶ γυναικείων Β|79

Λυγαριά

Vitex agnus castus L.

VERBENACEAE

Ἄλλες ονομασίες: Αγνιά.

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ἄρκευθος.

Περὶ γυναικείων Α|44

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ἀπήγανος.

Περὶ γυναικείων Α|75

Ἵστερον δύναται ἐκβάλλειν· (...) Ἄλλο· λύγου καρπὸν, σεσέλιος ἴσον, σμύρνης, τρίβειν ὁμοῦ, καὶ σὺν ὕδατι διδόναι πίνειν. Ἐκβόλια· ἄγνου λευκῆς νῆς ὅσον ὀξύβαφον, ἐν οἴνω λευκῶ

Κατάλληλο γιὰ τὴν ἀποβολή του πλακούντα εἶναι τὸ ἀκόλουθο παρασκεύασμα: (...) Ἄλλο: τρίβετε μαζί ἴση ποσότητα ἀπὸ σπέρου λυγαριάς, σέσελι καὶ σμύρνα καὶ

εύωδει δὸς πιεῖν, τρίψας λεῖον.

δίνετε να τα πει μαζί με νερό. Για την αποβολή του πλακούντα παίρνετε ένα οξυβαφο λευκή φρέσκια λυγαριά και δίνετε να την πει μέσα σε λευκό αρωματικό κρασί, αφού την κοπανίσετε καλά.

Περί γυναικείων Α|78

Ἦν αἷμα ῥέη λαῦρον ἐξ ὑστερέων, ἄγνου φύλλα ξὺν οἴνω μέλανι· τὰ στρυφνὰ ῥόον ἴστησιν, οἴνω μέλανι μιγνύμενα.

Αν από τη μήτρα τρέχει άφθονο αίμα, χορηγείτε φύλλα λυγαριάς μέσα σε μαύρο κρασί. Οι συτπτικές ουσίες ανακατεμένες με μαύρο κρασί σταματούν τις ροές.

Περί γυναικείων Β|83

Ἦν πρὸς τὴν καρδίην προσπεσοῦσαι αἰ ὑστέραι πνίγωσιν, ἄγνου τὸν καρπὸν καὶ γλυκουσίδης δίδου ἐν οἴνω πίνειν.

Αν η μήτρα πλακώνει την καρδιά και προκαλεί πνίξιμο, δίνετε στη γυναίκα να πει μέσα σε κρασί καρπὸ λυγαριάς και παιωνίας.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθών|38

Σπληνός νούσος πρώτη γίνεται δε ή τοιαύτη νουσος δια θερμασίην του ηλίου χολής κινηθείσης, όκόταν έλκυση έφ' έωυτόν χολήν ο σπλην. Τάδε ούν πάσχει· πυρετός οξύς επιγίνεται κατ' αρχάς· προϊούσης δε της νουσου αφήησι, πλην κατ' αυτόν τον σπλήνα· ταυτη δε αιει θέρμη έχει· και όδυνη άλλοτε και άλλοτε εμπίπτει όξειή και ες την λαπάρην και ες την κοιλίην· τα δε σιτία κατ' αρχάς προσίεται μεν, διαχωρεί δε ου μάλα, προϊούσης δε της νουσου, η τε χορηγή ωχρή γίνεται, και όδυνη ισχυρή εμπίπτει, και αι κληιδες λεπτυνονται, και τα σιτία ούχ άμαλώς προσίεται ώσπερ κατ' αρχάς, και από ολίγου πίμπλαται· ό δε σπλήν άλλοτε μέγας της αυτής ήμερης, άλλοτε έλάσσων γίνεται. Τούτον, όκόταν ούτως έχη, πισαι έλλέβορον, κάτω δ' ύποκαθήραι τω κνιδίω κόκκω· ες έσπερην δε μετά την κάθαρσιν φακής δούναι τρυβλίον

Πρώτη νόσος της σπλήνας: Η αρρώστια τούτη προκαλείται όταν εξαιτίας της θερμότητας του ήλιου η χολή κινηθεί και η σπλήνα την τραβήξει προς το μέρος της. Τα συμπτώματα είναι τούτα: Στην αρχή παρουσιάζεται υψηλός πυρετός. Καθώς η ασθένεια εξελίσσεται, ο πυρετός αφήνει τον ασθενή, με εξαίρεση την ίδια τη σπλήνα· τούτη έχει συνέχεια υψηλή θερμοκρασία. Παρουσιάζεται πόνος πότε πότε και στην περιοχή ανάμεσα στα πλευρά και στα λαγόνια και στην κοιλιά. Ο ασθενής στην αρχή δέχεται την τροφή, αλλά δεν ενεργείται πολύ. Καθώς η ασθένεια εξελίσσεται το χρώμα του γίνεται κίτρινο και τον καταλαμβάνει ισχυρός πόνος, οι κλειδες αδυνατίζουν, δεν δέχεται την τροφή ομαλά όπως στην αρχή και χορταίνει με μικρή ποσότητα· η σπλήνα την ίδια μέρα άλλοτε

ροφέειν οξυτερης, και τευτλίων
τρυβλίον λιπαρών, άλφιτα
παραπάσας· τη δ' υστεραίη και τη
τρίτη άρτον μικρόν δούναι· όπω δε
φακή χρεέσθω, και υός κρέας εν τή
φακή έφθόν τετριμμένον· οινον δε
πινέτω αύστηρόν, μέλανα,
άκρητέστερον κατ' ολίγον, και ήσυχήν
εχέτω ταύτας τάς ημέρας, πλην ένδον
ολίγα περιπατεετω εν σκιή. Τον δε
λοιπόν χρόνον τάδε χρή
προσφέρεσθαι· σιτίον μεν άρτον
αυτοπυρίτην, οшон δε έχέτω κρέας
κυνός μέζονος, ή αιγός ή οίος
τετριμμενον, και τάριχος Γαδειρικόν ή
σαπερδην, και τα οξέα και τα αλμυρά
πάντα προσφερέσθω και τα στρυφνά·
πινέτω δε οινον Κώνον υπόστρυφνον
ώς μελάντατον των δε γλυκέων και
λιπαρών άπεχέσθω και κνισωδέων,
και σίλφιον μη προσφερέσθω, μηδέ
σκόροδα, μηδέ κρέας χοίρειον, μηδέ
κεστρέα μηδέ ταριχηρον μηδέ νεαρόν,
μήτε εγγελυν, μήτε λάχανον μηδέν
έφθόν άνευ οξέος· τρωξιμών δε,
ραφανιδι χρεέσθω και σελινω, ες οξος
βάπτων, και οινω άλφιτα φυρών
έσθειέτω, και του οίνου ροφεέτω
άκρητον· ην δε βουληται, και τον
άρτον ες τον οινον ένθρυπτόμενος
έσθειέτω θερμόν· διδόναι δέ και
ίχθυων σκορπίον, δράκοντα,
κόκκυγα, κωβίον, καλλιώνυμον,
τουτους έφθούς και ψυχρούς διδόναι.
Διδόναι δέ και α μέλλει τον σπλήνα
λεπτυνειν εκάστης ήμερης,
άσφοδέλου του καρπού, ή ιξου τα
φύλλα, ή αιγόκερας, ή άγνου καρπόν,
η πήγανον, η διδυμαίου ρίζην· τούτων
τριβων ο τι αν βουλη, διδόναι εν οινου
κοτύλη αυστηρού νήσται. Ήν δέ
δυνατός η, αναγκάζειν αυτόν πρίειν
ξύλα τριηκοντα ήμέρας, και απ'
άκρων των ώμων παλαιέτω, και
περιπατεέτω δι' ήμερης, και οψιος
εύδέτω, πρῶίος δέ εγειρέσθω, και
ευωχεέσθω ά προείρηται. "Σπληνός
νοῦσος πρώτη· γίνεται δέ η̄ τοιαύτη
νοσος διὰ θερμασίην τοῦ ήλιου
χολῆς κινηθείσης, ὅκοταν ἔλκυση ἔφ'

πρήζεται και άλλοτε συστέλλεται.
Όταν τέτοια είναι η κατάσταση του
αρρώστου, πρέπει να του δώσεις να
πυει ελλέβορο και να προκαλέσεις
κάθαρση των εντέρων με τον σπόρο
της Κνίδου. Το βράδυ μετά την
κάθαρση να του δώσεις μία κούπα
φακή που θα την έχεις κάνει πιο ξινή
και μία κούπα λιπαρά τεύτλα, πάνω
στα οποία θα έχεις ρίξει κριθάλευρο.
Την επόμενη μέρα και την τρίτη θα
του δώσεις λίγο σταρένιο ψωμί. Θα
φάει επίσης φακή και χοιρινό κρέας
βραστό, τριμμένο μέσα στη φακή.
Πρέπει επιπλέον να πίνει λίγο λίγο
μαύρο στυφό κρασί, το οποίο δεν θα
έχεις αραιώσει με νερό. Τις μέρες
τούτες πρέπει να αναπαύεται, με
εξαίρεση λίγο περπάτημα που θα
κάνει μέσα στο σπίτι στη σκιά. Τον
υπόλοιπο χρόνο πρέπει να του δίνεις
τούτα: Μαύρο ψωμί και κρέας από
μεγάλο σκύλο ή από κατσικά ή από
πρόβατο ψιλοκομμένο και παστά
Γαδειρικά ή σαπέρδη. Να τρώει όλες
τις ξινές και αλμυρές και στυφές
τροφές και να πίνει κρασί από την Κω
ελαφρά στυφό και όσο γίνεται πιο
μαύρο. Να απέχει από τις γλυκές και
ελαιώδεις και λιπαρές τροφές. Να μην
του δίνεις σίλφιο, ούτε σκόροδα, ούτε
χοιρινό κρέας ούτε κεστρέα παστό ή
φρέσκο. Δεν πρέπει επίσης να τρώει
χέλι ούτε λαχανικό βραστό χωρίς ξίδι.
Από κείνα που τρώγονται ωμά να
τρώει ραπανάκια και σέλινο τα οποία
θα έχεις βουτήξει στο ξίδι και
κριθάλευρο ζυμωμένο με κρασί. Το
κρασί θα το πίνει χωρίς να το
αραιώσει. Αν θέλει, μπορεί να τρώει
και το ψωμί ζεστό τρίβοντας το μέσα
στο κρασί. Από ψάρι να του δίνεις
σκορπιό, δράκαινα, κόκκυγα, κωβιό
και καλλιουμο, βραστά και κρύα.
Πρέπει να του δίνεις και εκείνα που
θα βοηθήσουν να ξεπρηστεί η
σπλήνα κάθε μέρα, σπόρο
ασφόδελου ή φύλλα ιξού ή αιγόκερας
ή σπόρο αγνιάς ή απήγανο ή ρίζα
διδυμαίου. Αφού τρίψεις από τούτα

ἔωυτον χολήν ο σπλήν. Τάδε οὖν πάσχει· πυρετὸς ὄξυς ἐπιγίνεται κατ' ἀρχᾶς· προΐουσης δὲ τῆς νουσου ἄφιησι, πλήν κατ' αὐτὸν τὸν σπλήνα· ταύτη δὲ αἶει θέρμη ἔχει· καὶ ὄδυνη ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐμπίπτει ὄξειη καὶ ἔς τὴν λαπάρην καὶ ἔς τὴν κοιλίην· τὰ δὲ σιτία κατ' ἀρχᾶς προσίεται μὲν, διαχωρεῖ δὲ οὐ μάλα, προΐουσης δὲ τῆς νουσου, ἢ τὲ χροιοῖ ὡχρὴ γίνεται, καὶ ὄδυνη ἰσχυρὴ ἐμπίπτει, καὶ αἱ κληίδες λεπτυνονται, καὶ τὰ σιτία οὐχ ἄμαλως προσίεται ὡσπερ κατ' ἀρχᾶς, καὶ ἀπὸ ὀλίγου πίμπλαται· ὃ δὲ σπλήν ἄλλοτε μέγας τῆς αὐτῆς ἡμερῆς, ἄλλοτε ἔλασσων γίνεται. Τοῦτον, ὅκοταν οὕτως ἔχη, πισαὶ ἐλλέβορον, κάτω δ' ὑποκαθηραι τῷ κνιδίῳ κόκκῳ· ἔς ἔσπερην δὲ μετὰ τὴν κάθαρσιν φακῆς δοῦναι τρυβλίον ροφέειν ὄξυτερης, καὶ τευτλίων τρυβλίον λιπαρῶν, ἄλφιτα παραπάσας· τῆ δ' ὑστεραίῃ καὶ τῆ τρίτῃ ἄρτον μικρὸν δοῦναι· ὄψω δὲ φακὴ χρεέσθω, καὶ ὑὸς κρέας ἐν τῇ φακῇ ἔφθον τετριμμένον· οἶνον δὲ πινέτω αὔστηρον, μέλανα, ἄκρητεστερον κατ' ὀλίγον, καὶ ἡσυχίην ἐχέτω ταύτας τὰς ἡμέρας, πλήν ἔνδον ὀλίγα περιπατετω ἐν σκιῇ. Τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον τάδε χρὴ προσφέρεσθαι· σιτίον μὲν ἄρτον αὐτοπυρίτην, ὄψον δὲ ἔχετω κρέας κυνὸς μέζονος, ἢ αἰγὸς ἢ οἴος τετριμμένον, καὶ τάριχος Γαδειρικὸν ἢ σαπερδην, καὶ τὰ ὄξέα καὶ τὰ ἄλμυρά πάντα προσφερέσθω καὶ τὰ στρυφνά· πινέτω δὲ οἶνον Κῶον ὑποστρυφνον ὡς μελάντατον τῶν δὲ γλυκέων καὶ λιπαρῶν ἄπεχεσθω καὶ κνισωδέων, καὶ σίλφιον μὴ προσφερέσθω, μηδὲ σκόροδα, μηδὲ κρέας χοίρειον, μηδὲ κεστρέα μηδὲ ταριχηρον μηδὲ νεαρόν, μήτε ἐγγελυν, μήτε λάχανον μηδὲν ἔφθον ἄνευ ὄξεος· τρωξίμων δέ, ραφаниδι χρεέσθω καὶ σελινῳ, ἔς ὄξος βάπτων, καὶ οἶνω ἄλφιτα φυρῶν ἔσθιετω, καὶ

ὅποιο θέλεις, θα του δώσεις να το πει νηστικός μέσα σε μία κοτύλη στυφό κρασί.

Αν έχει τη δύναμη, θα του επιβάλεις να πριονίζει ξύλα για τριάντα μέρες και να παλεύει από τις άκρες των ώμων και να περπατάει κατά τη διάρκεια της μέρας, να κοιμάται αργά και να ξυπνάει πρῶι και να τρέφεται καλά με ὅ,τι ειπώθηκε παραπάνω.

Αν δεν καλύτερέψει με τούτα, πρέπει να κάνεις στη σπλήνα δέκα μεγάλες εσχάρες με καυτηρίαση με θερμοκαυστήρα με στρογγυλή αιχμή, όταν η σπλήνα είναι πάρα πολύ διογκωμένη και πρησμένη. Αν η καυτηρίαση έχει την επιτυχία που πρέπει, θα τον κάνεις καλά, ὄχι ὄμως σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η αρρώστια τούτη χρειάζεται μεγάλες φροντίδες, γιατί είναι σοβαρή και χρόνια, αν η θεραπεία της δεν αρχίσει αμέσως.

τοῦ οἴνου ροφεέτω ἄκρητον· ἦν δὲ
βουληται, καὶ τὸν ἄρτον ἐς τὸν οἶνον
ἔνθρυπτομενος ἔσθιετω θερμόν·
διδόναι δὲ καὶ ἰχθυων σκορπίον, δρά-
κοντα, κόκκυγα, κωβιόν,
καλλιώνυμον, τούτους ἔφθους καὶ
ψυχροὺς διδόναι. Διδόναι δὲ καὶ ἄ-
μέλλει τὸν σπλήνα λεππυνειν ἐκάστης
ἡμερης, ἄσφοδελοῦ του καρποῦ, ἢ
ἰξοῦ τὰ φύλλα, ἢ αἶγοκερας, ἢ ἄγνου
καρπόν, ἢ πήγανον, ἢ διδυμαίου
ρίζην· τούτων τρίβων ο τί ἂν βουλή,
διδόναι ἐν οἴνου κοτύλη αὐστηροῦ
νήστει. Ἦν δὲ δυνατὸς ἦ, ἀναγκάζειν
αὐτὸν πρίειν ξύλα τριηκοντα ἡμέρας,
καὶ ἀπ' ἄκρων τῶν ὠμων παλαιέτω,
καὶ περιπατεέτω δι' ἡμερης, καὶ ὄψιος
εὔδετω, πρῶτος δὲ ἐγειρέσθω, καὶ
εὐωχεέσθω ἄ προείρηται. Ἦν δὲ μὴ
ὑπὸ τούτων ρηιση, καυσαι τὸν
σπλήνα μύκησι δέκα ἐσχάρας
μεγάλας, ὄκοταν μέγιστος ἢ ο σπλήν
καὶ ἐξηρμένος μάλιστα· ἦν γὰρ τύχης
καύσας ὡς δεῖ, ὑγία ποιήσεις, πλήν
οὐκ ἐν τάχει. Ἦ δὲ νουσος δέεται
θεραπτηης· χαλεπή γὰρ καὶ χρόνιος,
ἦν μὴ παραχρήμα μελετηθῆ. Ἦν δὲ μὴ
ὑπὸ τούτων ρηιση, καυσαι τον
σπλήνα μύκησι δέκα εσχάρας
μεγάλας, ὄκόταν μέγιστος ἢ ο σπλήν
και εξηρμένος μάλιστα· ἦν γαρ τύχης
καύσας ὡς δεῖ, υγία ποιήσεις, πλην
ουκ εν τάχει. Ἦ δὲ νουσος δέεται
θεραπτηης· χαλεπή γαρ και χρόνιος,
ἦν μὴ παραχρήμα μελετηθη.

Περί των εντός παθών|30

Λωτός

Celtis australis

ULMACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακακία.

Περί γυναικείων Α|63

Κλυσμοὶ καθαρτήριοι· ὄλυνθοι χειμερινοὶ καυθέντες, καὶ βραχέντες ἐν ὕδατι· ἀποχέαι δὲ τὸ ὕδωρ, καὶ ἔλαιον ξυμμίσγειν, καὶ κλύζειν, καὶ μετακλύζειν σιδίοισι, κικίδι, λωτοῦ πρίσμασιν, ἐν οἴνῳ δὲ μέλανι χρῆ ἐψείν.

Καθαρτικά κλύσματα: ψήνετε χειμωνιάτικα αγριόσυκα καὶ τα βρέχετε με νερό· αδειάζετε το νερό σε δοχείο, προσθέτετε λάδι καὶ κάνετε κλύσμα· ἔπειτα κάνετε ἄλλο κλύσμα με φλούδες ροδιού, κικίδα καὶ ξύσματα λωτού, βρασμένα ὅλα σε μαύρο κρασί.

Περί γυναικείων Α|80

Ἦν αἱ μήτραι προιωσιν ἐξωτέρω τῆς φύσιος, πυρετὸς ἔχει τὸ αἰδοῖον καὶ τὴν ἔδρην, καὶ τὸ οὔρον στάζει θαμινὰ καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ δάκνεται σφοδρῶς τὸ αἰδοῖον πάσχει δέ, ἦν ἐκ τόκου ἐοῦσα τῷ ἄνδρι ξυνευνάζηται. Ὅταν οὖν ᾧδε ἔχη, μύρτα καὶ λωτοῦ ξύσματα ἐψῆσαι ἐν ὕδατι, καὶ θείναι τὸ ὕδωρ ἐς τὴν αἰθρίην· προσαιονη δὲ ᾧδε ὡς ψυχροτατον τὸ αἰδοιον· καὶ τρίβων λείως πρόσπλασσε· ἔπειτα πίνουσα ὕδωρ φακῶν ξὺν μέλιτι καὶ ὄξει ἐμεέτω, ἐστ' ἂν αἱ ὑστέραι

Ἄν ἡ μήτρα προβάλλει ἐξω ἀπὸ τα φυσιολογικά ὅρια, φλόγωση προσβάλλει το αἰδοῖο καὶ τὴν ἔδρα, τα οὔρα αποβάλλονται συχνὰ καὶ λίγα λίγα καὶ τα γεννητικά ὄργανα εἶναι πολὺ ερεθισμένα. Ἡ κατάσταση τούτη εμφανίζεται, ἂν ἡ γυναίκα μετὰ τον τοκετό συνουσιαστεῖ με τον ἄντρα της. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση βράζετε σε νερό μύρτα καὶ ξύσματα λωτού, αφήνετε το νερό στη δροσιά της νύχτας καὶ πλένετε μ' αὐτό, ὅσο γίνεται πιο κρύο, τα γεννητικά ὄργανα. Ψιλοκοπανίζετε τούτα τα

ἀνελκυσθέωσι· καὶ τὴν κλισίην ἀνεκᾶς
χρῆ ποιέειν τὰ ἀπὸ τῶν ποδῶν καὶ τὸ
αἰδοῖον ὑποθυμῆν τὰ κακῶδεα, τᾶς
δὲ γέ ρίνας τὰ εὐῶδεα· σιτίοισι δὲ
χρεέσθω ὡς μαλθακωτάτοισι καὶ
ψυχροῖσι, καὶ τὸν οἶνον ὑδαρέα
λευκὸν πινέτω, καὶ μὴ λουέσθω, μηδὲ
τῷ ἀνδρὶ ξυνερχέσθω.

συστατικά και τα βάζετε επίσης για
κατάπλασμα. Ἐπειτα δίνετε στην
ἀρρωστη να πει νερό από φακή μαζί
με μέλι και ξίδι, για να κάνει εμετό, ως
ότου η μήτρα στραφεί προς τα πάνω.
Το κρεβάτι πρέπει να είναι
ανασηκωμένο προς το μέρος των
ποδιών. Κάνετε υποκαπνισμούς στο
αἰδοῖο με δύσοσμες ουσίες και στη
μύτη με αρωματικές. Η γυναίκα θα
παίρνει τροφή πολύ μαλακτική και
κρύα και αραιωμένο λευκό κρασί· θ'
αποφεύγει τα λουτρά και τη
σεξουαλική επαφή.

Περί γυναικείων Β|34

Ῥόου ἐρυθροῦ προσθετά· (...) Ἡ
ρόδα ἐψῆσας ἐν ὕδατι, καὶ τρίψας
λεῖα ἐν μύρῳ ροδίνῳ, ἐν εἰρίῳ ἐλίξας,
προστίθει. Ἡ τοῦ λωτοῦ τὸ ἄνθος
ἐψῆσαι ἐν ὕδατι, κάπειτα τρίβειν ἐν
ροδίνῳ μύρῳ, καὶ ἐν εἰρίῳ πρὸς τὸ
στόμα τῆς ὑστέρης προσάγειν. (...) Ἡ
λωτοῦ τὸ πρίσμα ὁμοίως.

Κολπικά υπόθετα για την κόκκινη
ροή: (...) Μπορείτε ακόμα να
παρασκευάσετε υπόθετο από
τριαντάφυλλα βρασμένα σε νερό,
κοπανισμένα μέσα σε ροδέλαιο και
τυλιγμένα σε μαλλί. Ἡ βράζετε σε
νερό το ἄνθος λωτού, το κοπανίζετε
ἐπειτα μέσα σε ροδέλαιο και το
τοποθετεῖτε με μαλλί στο στόμιο της
μήτρας. (...) Το ἴδιο κάνετε και με
ξύσματα λωτού.

Περί γυναικείων Β|87

Ἔτερα μαλθακτικά, ὑφ' ὧν καθαίρεται
ὑδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται,
ἦν μὴ πουλυχροῖα ἦ, καὶ τὸ στόμα
μαλθάσσειται· (...) Ἔτερον· λωτοῦ
πρίσματα τὸν αὐτὸν τρόπον ποιέειν.

Ἄλλα μαλακτικά που καθαρίζουν τα
υγρά και το αἷμα, διευκολύνουν τον
ερχομό των εμμήνων -αν δεν έχουν
σταματήσει πολύ καιρό- και
μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας:
(...) Ἄλλο: κάνετε το ἴδιο με πριονίδια
λωτού.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ξηρὰ ἀποτρέπει τὰ νεότρωτα
διαπυῖσθεσθαι, ἢ ὄξει ἀπονίψας, ἢ
οἶνῳ ἀποσπογγίσας. Τὸν μόλιβον τὸν
λεῖον ξὺν τῇ σποδῶ τῇ κυπρίῃ
λεανθέντα ἐπιπάσσειν· καὶ τοῦ λωτοῦ
τὰ ἰχθυήματα ἐπιπάσσειν, καὶ τὴν
λεπίδα τοῦ χαλκοῦ, καὶ τὴν
στυπτηρίην, καὶ τὴν χαλκίτιν μετὰ τοῦ
χαλκοῦ, καὶ μόνην, καὶ μετὰ τῶν τοῦ
λωτοῦ ἰχθυημάτων. Καὶ ἄλλως, ὅταν
δέηται, ξηροῖσι τοῖσι τοιοῦτοισι

Οι ξέρες ουσίες αποτρέπουν τη
διαπύηση των πρόσφατων
τραυμάτων. Τις αφαιρεί κανείς είτε
πλένοντας το τραύμα με ξίδι ή
σκουπίζοντας το με σφουγγάρι
βουτηγμένο σε κρασί. Παίρνετε
τριμμένο μολύβι, κοπανισμένο μαζί με
κυπριακή σποδό, και πασπαλίζετε το
τραύμα. Το πασπαλίζετε επίσης με
σκόνη από ξύσματα λωτού και
ρινίσματα χαλκού, με στύψη, με
χαλκόλιθο μαζί με χαλκό η μονό του η

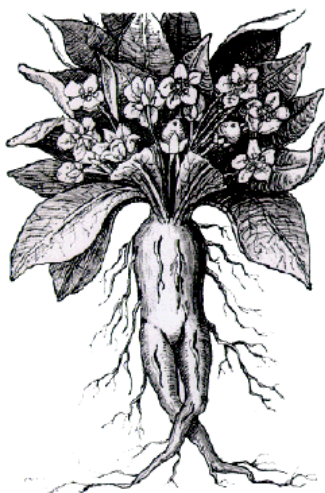
χρέεσθαι, καὶ τῆ σποδῶ τῆ ἰλλυριώτιδι
λείη μετὰ τῶν ἰχθυημάτων, καὶ αὐτοῖσι
μόνοισιν ἰχθυήμασι, καὶ ἄνθει
ἀργύρου μόνῳ ὡς λειοτάτῳ· καὶ τὴν
ἀριστολοχίην ξύων τε καὶ τρίβων λείην
ἐπιπάσσειν.

καὶ ανακατεμένο με τὴ σκόνῃ ἀπὸ τα
ξύσματα λωτοῦ. Ἄλλωστε, ὅταν
χρειάζεται, μεταχειρίζεστε αὐτές τις
ξέρες ουσίες, καθὼς καὶ σποδὸ ἀπὸ
τὴν Ἰλλυρία, τριμμένη μαζί με τα
ξύσματα λωτοῦ, ἀλλὰ καὶ τα ἴδια τα
ξύσματα μόνῳ τους, καθὼς καὶ ἄνθος
ἀργύρου μόνῳ του, τριμμένο ὅσο το
δυνατόν καλύτερα. Πασπαλίζετε
ἀκόμα το τραῦμα με ξυσμένη καὶ
ψιλοκοπανισμένη πικρόρριζα.

Περὶ ἐλκῶν|13

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασφόδελος.

Περὶ ἐλκῶν|22

Μανδραγόρας

Mandragora officinarum

SOLANACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περὶ γυναικείων Α|74

Κλύσμα ἔλκον φλέγμα· κόκκον
τρίβειν καὶ τοῦ μανδραγόρου ξὺν
ὔδατι.

Κλύσμα που βοηθά στην αποβολή
φλέγματος: κοπανίζετε μέσα σε νερό
σπόρο Κνίδου καὶ μανδραγόρα.

Περὶ γυναικείων Α|80

Ἦν ῥόος αἱματώδης, ἢ λευκός, ἢ
ὁποῖος ἂν ᾗ· θεῖον καὶ μανδραγόρου

Σε περίπτωση αιματηρῆς, λευκῆς ἢ
οποιασδήποτε ροῆς παίρνετε θειάφι
καὶ καθαρὸ χυμὸ μανδραγόρα καὶ τα

τὸ ἄκρητον ἀναλαβόντα εἰρίῳ προσθεῖναι, καὶ ὑπτίη εὐδέτω, καὶ ἀκίνητος μενέτω. Ἡ σῖδια ξηρὰ τρίβειν ἐν οἴνω πραμνίῳ καὶ διδόναι πίνειν.

τοποθετεῖτε με μαλλί. Ἡ γυναῖκα πρέπει να κοιμάται σε ὑπτία θέση και να μένει ακίνητη. Ἄλλη λύση εἶναι να τρίψετε ξερές φλούδες ροδιού μέσα σε κρασί Πράμνου και να δώσετε να το πιει.

Περί γυναικείων Β|90

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κισσός.

Περί συρίγγων|9

Τοὺς ἄνωμενους καὶ νοσέοντας καὶ ἀπάγχεσθαι βουλομένους, μανδραγόρου ρίζαν πρῶτῃ πιπίσκειν ἔλασσον ἢ ὡς μαίνεσθαι. Σπασμὸν ὧδε χρή ἰάσθαι· πῦρ παρακαίειν ἐκατέρωθεν τῆς κλίνης, καὶ μανδραγόρου ρίζαν πιπίσκειν ἔλασσον ἢ ὡς μαίνεσθαι, καὶ πρὸς τοὺς τένοντας τοὺς ὀπισθίους σακκία προστιθέναι θερμά. Ἄπὸ σπασμοῦ πυρετὸς ἦν ἐπιλάβη, παύεται αὐθημερὸν ἢ τῇ ὑστεραίῃ ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ. Ἄπὸ ρήγματος πυρετὸς οὐ λάζεται πλεῖον ἢ τρεῖς ἢ τεσσάρων ἡμέρας· ἦν δὲ λάζεται, οἴομενος ἀπὸ ρήγματος ἔχειν, ἀπ' ἄλλου τίνος λάζοιτο ἄν, καὶ οὐ χρή ὡς ἄν ἀπὸ ρήγματος εὐτρεπίζειν. Ὅπότεν ἄνθρωπος συντεταμένος ἢ τοὺς πόδας καὶ τῆς χεῖρας, μανίην ἐωυτω ποιέει.

Σ' εκείνους που εἶναι θλιμμένοι και ἀρρωστοι ἀπὸ τῆ λύπη και θέλουν να κρεμαστούν να δίνεις να πίνουν το πρῶτῃ ζυμὸ ἀπὸ ρίζα μανδραγόρα, σε μικρότερη ποσότητα ἀπὸ ὅση θα τους ἔφερνε μανία. Τους σπασμούς πρέπει να θεραπεύεις ἔτσι: Να ανάβεις φωτιά και ἀπὸ τις δυο πλευρές του κρεβατιοῦ και να δίνεις στον ἀρρωστο να πιει ζυμὸ ἀπὸ ρίζα μανδραγόρα σε ποσότητα λιγότερη ἀπὸ εκείνη που θα του ἔφερνε μανία και να βάζεις ζεστά σακιά κοντά στους ὀπισθίους τένοντες. Ἄν ἀπὸ τους σπασμούς προκληθεῖ πυρετὸς, περνά την ἴδια μέρα ἢ την ἐπόμενη ἢ την τρίτη. Ὁ πυρετὸς ἀπὸ αἱμάτωμα δεν κρατᾶ περισσότερο ἀπὸ τρεῖς ἢ τέσσερις μέρες. Ἄν κρατήσῃ περισσότερο, ἐνὼ φαίνεται ὅτι προκαλεῖται ἀπὸ αἱμάτωμα προκαλεῖται ἀπὸ κάτι ἄλλο και δεν πρέπει να τον θεραπεύεις ὅπως εκείνον που προέρχεται ἀπὸ αἱμάτωμα. Ὅταν ο ἄνθρωπος παρουσιάζει συσπάσεις στα πόδια και στα χέρια, καταλαμβάνεται ἀπὸ μανία.

Περί τόπων των κατὰ ἄνθρωπον|39

Μαντζουράνα

Origanum majorana

LAMIACEAE

Άλλες ονομασίες: Ρίγανη γλυκιά.

Ἦν προστώσιν αἰ̄ ὑστέραι πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, πνίγεται ὡς ὑπὸ ἐλλεβόρου, καὶ ὀρθόπνοος γίνεται, καὶ καρδιωγμοὶ σθεναροί· αἰ̄ δὲ καὶ ἐμέουσιν ἐνίοτε σίελον ὀξύ, καὶ τὸ στόμα ὕδατος ἐμπέπλησται, καὶ τὰ σκελέα ἀποψύχονται. Αἰ̄ τοιαῦται, ἦν μὴ ταχὺ ἀφιστώνται ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων αἰ̄ ὑστέραι, ἄναυδοι γίνονται, καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν γλῶσσαν νάρκη ἔχει. Τᾶς τοιαύτας ἦν ἀναύδους καταλάβης καὶ τοὺς ὀδόντας συνηρηισμένας, πρὸς μὲν τᾶς ὑστέρας προσθεῖναι εἴριον πρὸς αὐλόν, ὡς ὠθεῖν μάλιστα, τοῦ πτεροῦ περιελίξας, βάψας ἢ λευκῶ αἰγυπτίῳ ἢ μυρσίῳ ἢ βακχαρίῳ ἢ ἀμαρακίνῳ· ἔς δὲ τᾶς ρίνας, τοῦ φαρμάκου τοῦ μέλανος, τοῦ τῆς κεφαλῆς, λαβόντα τὴ μῆλη ἐμπλάσαι· ἦν δὲ μὴ ἦ τοῦτο, τῷ ὀπῶ διαλείψαι τᾶς ρίνας, ἢ πτερόν ὄξει βάψαι καὶ καθεῖναι, διαλείψαι δὲ τᾶς ρίνας, ἢ τοῦ ππαρμικοῦ προσθεῖναι· Ὅταν δὲ κλεισθῆ τὸ στόμα καὶ ἦ ἀναυδῆ, δοῦναι πιεῖν τοῦ καστορέϊου ἐν οἴνῳ·

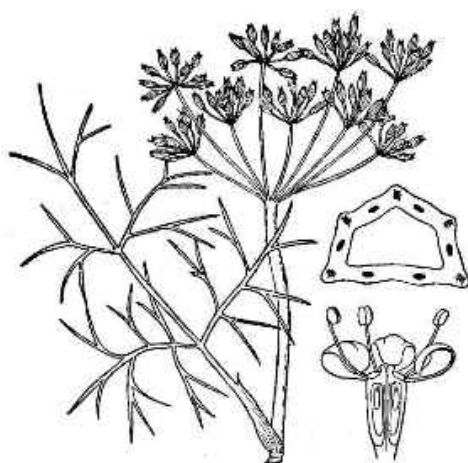
Ἄν ἡ μήτρα πλησιάζει πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, ἡ γυναῖκα αισθάνεται τὸ ἴδιο πνίξιμο, ὅπως ὅταν παίρνει ἐλλέβορο. Ἐκδηλώνεται ὀρθόπνοια καὶ ἰσχυρὴ καρδιαλγία. Μερικὲς γυναῖκες κάνουν κάποτε ἐμετὸ ἀπὸ ξινὰ σάλια, τὸ στόμα τους γεμίζει νερό καὶ τὰ πόδια τους παγώνουν. Στις ἀρρώστιες αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἂν ἡ μήτρα δὲν ἀπομακρυνθεῖ γρήγορα ἀπὸ τὰ ὑποχόνδρια, οἱ γυναῖκες χάνουν τὴ φωνὴ τους καὶ μουδιάζει τὸ κεφάλι καὶ ἡ γλῶσσα τους. Ἄν βρεῖτε τὴν ἀρρωστη ἀναυδῆ καὶ με σφιγμένα δόντια, βάζετε μέσα στη μήτρα με τὴ βοήθεια σωλήνα, γιὰ νὰ πάει πολὺ βαθιά, ἓνα κομμάτι μαλλί τυλιγμένο γύρω ἀπὸ φτερό καὶ βουτηγμένο σὲ λευκὸ αἰγυπτιακὸ μύρο ἢ σὲ μύρο μυρτιάς ἢ νάρδου ἢ μαντζουράνας. Στὴ μύτη θα βάλετε με τὴ μῆλη τὸ μαῦρο φάρμακο· που προορίζεται γιὰ τὸ κεφάλι. Ἄν αὐτὸ δὲν ὑπάρχει, θ' αλείψετε τὴ μύτη με χυμὸ σιλφίου ἢ θα βουτήξετε ἓνα φτερό μέσα σὲ ξίδι, θα το βάλετε μέσα στη μύτη καὶ θα τὴν αλείψετε ἢ θα βάλετε τὸ φάρμακο που προξενεῖ φτέρνισμα. Σὲ

τᾶς δὲ ρίνας διαλείψαι βάψας τὸν δάχτυλον ἔλαιον φώκης· τὸ δὲ εἶριον ἔὰν προσκείσθαι, μέχρι οὐ καταστέωσιν· ὅταν δὲ παύσῃται, ἀφελέσθαι χρή. Ἦν δὲ ἀφαιρεθέντος αὐθις ἀναχωρησῶσι, τὸ εἶριον αὐθις προσθεῖναι τὸν αὐτὸν τρόπον, ὑπὸ δὲ τᾶς ρίνας θυμῖν, κέρας μέλαν αἰγὸς ἢ ἐλάφου κνήσας, ἐπιπάσσωσιν ἐπὶ σποδιῆν θερμῆν, ὅκως μάλιστα θυμῖσεται, καὶ εἰρυσάτω τὴν ὁδμὴν ἄνω διὰ τῶν ρινῶν, ὡς ἂν δύνῃται μάλιστα· ἄριστον δὲ θυμῖν φώκης ἔλαιον, ἐπ' ὄστρακον ἐπιπιθοντα ἄνθρακας περικαλύψαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπερίσχειν, ὡς μάλιστα ἢ ὁδμὴ ἐσίη, καὶ ἐπιστάζειν τοῦ λίπεος, καὶ ἄνω ἐλκέτω τὴν ὁδμὴν· τὸ δὲ στόμα ξυμμεμυκέναι χρή. Ἦν ἄνω προσπίπτωσι, ταῦτα χρή ποιέειν.

περίπτωση που το στόμα είναι κλειστό και υπάρχει ἔλλειψη φωνῆς, δίνετε να πιουν καστόριο μέσα σε κρασί και αλείφετε τη μύτη με το δάχτυλο, βουτώντας το σε λάδι φώκιας. Αφήνετε το μαλλί μέσα, μέχρι να επανέλθει η μήτρα στη θέση της. Όταν γίνει αυτό, το βγάζετε.

Αν βγάλετε το μαλλί και η μήτρα ανέβει πάλι προς τα πάνω, βάλτε το πάλι με τον ίδιο τρόπο, υποκαπνιστε τη μύτη με ξύσματα από μαύρο κέρατο κασικιού ή κέρατο ελαφιού, που τα ρίχνετε στη χόβολη, για να δημιουργηθεί ἀφθονος καπνός. Η γυναίκα θ' ανασαίνει τον καπνό με τη μύτη όσο περισσότερο μπορεί. Το καλύτερο για υποκαπνισμούς είναι το λίπος φώκιας- βάζετε κάρβουνα σε πήλινο αγγείο, σκεπάζετε τη γυναίκα αφήνοντας το κεφάλι της ἀκάλυπτο, για να εισχωρήσουν οι αναθυμιάσεις όσο το δυνατό πιο πολύ, και χύνετε το λίπος σίγα σιγά. Η γυναίκα αναπνέει τη μυρωδιά, κρατώντας το στόμα της κλειστό. Λυτά ενδείκνυνται, σε περίπτωση που η μήτρα στρέφεται προς τα πάνω.

Περί γυναικείων Β|17

Μάραθος

Foeniculum vulgare Gaertn

UMBELLIFERAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαρίφαλο.

Περί διαίτης B|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων A|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων A|66

Ἦν δὲ ἐνέχηται τὸ χορίον, (...) Ἦ μαράθρου ρίζαν ἐν οἴνω καὶ ἐλαίῳ καὶ μέλιτι ἀναζέσαντα πιπίσκειν. Ἦν δὲ βγαίνει ο πλακούντας, (...) Ἦ πίνει ρίζα μάραθρου βρασμένη σε κρασί, λάδι και μέλι.

Περί γυναικείων A|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Περί γυναικείων B|26

Ὀδύνης ὑστερέων· οἶνον ὡς ἥμιστον ἴσον ἴσῳ κεράσας, ὡς τρία ἡμίχρα ἀπτικά, καὶ μαράθρου ρίζας καὶ τοῦ καρποῦ τριτημόριον, καὶ ῥοδίνου ἐλαίου ἡμικοτύλιον, ταῦτα ἐμβάλλειν ἐς ἐχθίνον καινόν, καὶ τὸν οἶνον ἐπιχέαντα πυριῆν, καὶ τὴν σκίλλην προστίθεται, ἔστ' ἂν φῆ τὸ στόμα μαλθακὸν εἶναι καὶ φαρκιδῶδες καὶ εὐρύ· καὶ ἦν ἐλκωθῆ, καὶ ὀλοφυκτίδες ἔωσιν, ἄμεινον στέατος χηνείου ἀλείφατι ξύν λιβανωτῶ θεραπεύειν.

Για τους πόνους της μήτρας ενδείκνυται το ακόλουθο παρασκεύασμα: αναμειγνύετε κρασί εξαιρετικής ποιότητας με ίση ποσότητα νερού, τρία απτικά ημίχρα περίπου, ένα τρίτο ρίζες και σπόρο μάραθρου και μισή κοτύλη ροδέλαιο, τα ρίχνετε σε καινούριο δοχείο, προσθέτετε κρασί και κάνετε υποκαπνισμό. Η γυναίκα θα βάλει επίσης το υπόθετο με το σκιλλοκρέμμοδο, ώσπου να πει πως το στόμιο της μήτρας μαλάκωσε, απέκτησε ρυτίδες και πλάτυνε. Αν σχηματιστούν πληγές και εκδηλωθούν φουσκάλες, είναι καλύτερο να τις θεραπεύσετε με λίπος χήνας και λιβάνι.

Περί γυναικείων B|97

Λοχεῖα καθαίρειν· μαράθρου καρπὸν καὶ κρηθμοῦ τὸν φλοιὸν καὶ λιβανωτὸν ἐν οἴνω διδόναι πίνειν.

Για την επιλόχεια κάθαρση: δίνετε να πει σπόρο μάραθρου, φλούδα κρήθμου και λιβάνι μέσα σε κρασί.

Περί γυναικείων φύσιος|32

Ἔτερον παῦον ὀδύνας· μαλάχης τὴν ρίζαν καὶ μαράθρου φλοιὸν καὶ κρήθμου ἐν ὕδατι δοῦναι πιεῖν.

Άλλο καταπραυντικό για τους πόνους: παίρνετε ρίζα μολόχας και φλούδα μάραθρου και κρήθμου, τα ρίχνετε σε νερό και τα δίνετε ως ποτό.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν τὰ ὕστερα μὴ δύνηται ἀποφυγεῖν, μαράθρου ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ καὶ μέλιτι ἀναζέσαντα δοῦναι πιεῖν.

Ἄν το ὕστερο δὲν μπορεῖ ν' ἀποβληθεῖ, βράζετε μάραθο μέσα σε κρασί, λάδι καὶ μέλι καὶ το χορηγεῖτε ὡς ποτό.

Περί γυναικείης φύσιος|76

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί των εντός παθών|35

Μαρούλι

Lactuca sativa

COMPOSITAE ἢ ASTERACEAE

Θρίδαξ ψυχρότερον πρὶν τὸν ὄπὸν ἔχειν· ἀσθενεῖν δέ τινα ἐμποιεῖ τῷ σώματι.

Το μαρούλι εἶναι πιο δροσιστικό, προτοῦ ἀποκτήσει τὸν χυμό του, προκαλεῖ ὅμως κάποια ἀδυναμία στο σῶμα.

Περί διαίτης Β|54

Ἦν ἐκ τόκου τὴν ἔδρην ἀλγέη, (...) καὶ θρίδακος σπέρμα τρίψας σὺν χηνεῖῳ ἀλείφατι ἐσθίειν.

Ἄν ἡ ἔδρα πονά ἀπὸ τὸν τοκετό, (...) Κοπανίζετε σπόρο μαρουλιού με λίπος χήνας καὶ το τρώτε.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάρδαμο.

Περί γυναικείων Β|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη ἢ κεφαλωτή.

Μελάνθιο

Nigella sativa L.

RANUNCULACEAE

Έπιμήνια κατασπάσαι· έλατηρίου δύο πόσιας, ξυμμίσγεται δέ και στέαρ οἶος ἀπό τῶν νεφρῶν, ὅσον τὸ έλατήριον, μὴ διαθρύπτεσθαι, ποιέειν δέ δύο προσθετά· ἢ μελάνθιον τὸ έκ τῶν πυρῶν τρίψας ὕδατι φορύξαι και προσθετά δύο ποιῆσαι· προστιθέναι δέ ταῦτα πρὸ τῶν ἡμερέων ἧσι μέλλει έπέρχεσθαι· ποιέει δέ, μὴ έξερχόμενα, ρίγεα και πυρετούς.

Εμμηναγωγά φάρμακα: παίρνετε δύο δόσεις καθάρσιο, αναμειγνύετε λίπος από νεφρά προβάτου, σε ποσότητα ίση με το καθάρσιο, χωρίς να το κόψετε σε κομμάτια, και φτιάχνετε δύο υπόθετα. Ἡ κοπανίζετε μελάνθιο από το σιτάρι, το ζυμώνετε με νερό και φτιάχνετε δύο υπόθετα. Τοποθετείτε τούτα πριν από τις μέρες που πρόκειται να έλθει η εμμηνόρροια· αν δεν έλθει, προκαλούνται ρίγη και πυρετός.

Περί γυναικείων Α|74

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κέρδος.

Περί γυναικείων Α|75

Πειρητήριον· (...) Ἡ μελάνθιον τρίψας έν οἴνω έν εἰρίῳ προστίθει.

Τρόπος για εξακρίβωση της γονιμότητας: (...) Ἡ κοπανίζετε μελάνθιο μέσα σε κρασί, το τυλίγετε σε μαλλί και το τοποθετείτε.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|79

Ῥόου καὶ πάσης νούσου ποτόν, ὅσαι ἀπὸ τῶν ὑστερέων γίνονται· γλυκυσίδης καρπὸν, καὶ τοῦ ῥόου τὰς ρίζας, καὶ κύμινον αἰθιοπικόν, καὶ μελάνθιον ἐν οἴνῳ λευκῷ διδόναι.

Ποτό που ενδείκνυται για τις ροές και για κάθε αρρώστια, που οφείλεται στη μήτρα: παίρνετε σπόρο παιωνίας, ρίζες χρυσόξυλου, αιθιοπικό κύμινο και μελάνθιο και τα δίνετε μέσα σε λευκό κρασί.

Περί γυναικείων Β|83

Ἐγκυητήριον ἄκρον· μελανθίου γυναικὶ διδόναι, ἐν οἴνῳ μέλανι στρυφνῷ.

Εξαιρετικό μέσο για σύλληψη: δίνετε στη γυναίκα μελάνθιο μέσα σε μαύρο, στύφο κρασί.

Περί αφόρων|19

Μελία

Fraxin us ornus L.

OLEACEAE

Άλλες ονομασίες: Βρωμόδεντρο.

Ἅτερον· μελίας ὅσον κόκκους δέκα ἐν οἴνῳ δοῦναι πιεῖν. Τοῦτο ἀγαθὸν ἐπὶ παντὸς ἀλγήματος ὑστερέων, καὶ σφόδρα διουρητικόν.

Άλλο: δίνετε να πει δέκα κόκκους μελίας μέσα σε κρασί. Τούτο ωφελεί όλους τους πόνους της μήτρας και είναι συνάμα ισχυρό διουρητικό.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Μελίλωτο

Melilotus officinalis L.

FABACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Β|101

Τῶν παλαιῶν ἐλκέων τῶν ἐν τοῖσιν ἀντικνημίοισι γινομένων, αἱματώδεα δέ ποι γίνεται καὶ μέλανα· μελιλώτου ἄνθος τρίψας, μέλιτι φυρῶν, ἐπιπλάστῳ χρῆσθαι.

Τα παλαιά τραύματα που βρίσκονται στο μπροστινό μέρος της κνήμης παίρνουν μερικές φορές κόκκινο και μαύρο χρώμα. Κοπανίζετε ἄνθος μελιλώτου, το ζυμώνετε με μέλι και το χρησιμοποιείτε ως ἔμπλαστρο.

Περί ελκῶν 11|19|255

Μενεξές

Viola odorata

VIOLACEAE

Άλλες ονομασίες: Γιασεμί, Ίον.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί γυναικείων Α|74

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σιτάρι.

Περί γυναικείων Β|84

Μέντα

Menta piperata

LABIATAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|26

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδϊαντος.

Περί νούσων το τρίτον|17

Ἐτέρη κυνάγχη· φλεγμαίνει Ἄλλη μορφή κυνάγχης: τοῦπισθεν τῆς γλώσσης καὶ τὸ Παρουσιάζεται φλεγμονή στο πίσω κλῆθρον τὸ ὑπὸ τὸν βρόγχον, καὶ οὐ μέρος τῆς γλώσσας καὶ στην εἴσοδο δύναται καταπίνειν τὸ σίαλον, οὐδ' του λάρυγγα πίσω στον λαιμό καὶ ο ἄλλο οὐδέν· ἦν δ' ἀναγκασθῆ, διὰ τῶν ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ καταπιεῖ το

ρίνων οί ρέει. Όταν οὕτως ἔχη, τρίψας μίνθην χλωρὴν καὶ σέλινον καὶ ὀρίγανον καὶ λίτρον καὶ τῆς ῥόου τῆς ἐρυθρῆς, μέλιτι διείς, παχὺ ποιέων, ἐγχρίειν τὴν γλῶσσαν ἔσωθεν ἢ ἂν οἰδέη· ἔπειτα ἀναζέσας σῦκα, ἀποχέας τὸ ὕδωρ, τρίψας τῆς ῥόου, ὀλίγην διῆναι τῷ συκίῳ τούτῳ, καὶ ἀναγαργαρίζειν, ἐὰν δύνηται· ἦν δὲ μὴ, διακλύζεσθαι· πίνειν δὲ διδόναι τὸ ἀπὸ τῶν κρίμνων ὕδωρ· ἔξωθεν δὲ τὸν αὐχένα καὶ τὰ σηγόνια καταπλάσσειν ἀλήτῳ, ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἔψοντα, χλιαρῷ, καὶ ἄρτους προστιθέναι θερμούς. Ἀποπυῖσκειται γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἐν τῷ κλήθρῳ, καὶ ἦν μὲν ῥαγῆ αὐτόματον, ὑγιῆς γίνεται· ἦν δὲ μὴ ῥηγνύηται, ψηλαφήσας τῷ δακτύλῳ ἦν μαλθακὸν ἔη, σιδήριον ὀξύ προσδησάμενος πρὸς τὸν δάκτυλον τρήσαι. Ταῦτα ποιήσαντι ὑγιέες γίνονται· ἢ δὲ νοῦσος αὕτη ἥκιστα ἔστι θανατώδης.

σάλιο οὔτε καὶ τίποτα ἄλλο· ἐὰν ὁμως ἀναγκαστεῖ, δημιουργεῖται καταρροή ἀπὸ τῆς μύτης.

Ὄταν παρουσιαστούν τα συμπτώματα τούτα, ἀφού τριφθοῦν χλωρὴ μέντα, σέλινο, ρίγανη, νίτρο καὶ κόκκινο ρούδι καὶ ὅλα τούτα ἀναμειχθοῦν με μέλι καὶ παρασκευαστεῖ πηχτὸ μείγμα, πρέπει νὰ γίνουν με τούτο ἐπαλείψεις στο ἐσωτερικὸ τμήμα τῆς γλῶσσας στο σημεῖο ὅπου ὑπάρχει ὁ ἐρεθισμὸς· ἔπειτα, ἀφού βραστοῦν σῦκα καὶ σουρωθεῖ ὁ ζωμὸς τους, νὰ προστεθεῖ σε αὐτὸν λίγο τριμμένο ρούδι καὶ με τὸ παρασκεύασμα τούτο νὰ κάνει γαργάρες ὁ ἀσθενής, ἐὰν μπορεῖ, εἰδᾶλλως ἀπλῶς νὰ καθαρῖσει καλὰ με αὐτὸ τὸ στόμα του. Πρέπει νὰ πίνει ζωμὸ ἀπὸ χοντραλεσμένα ἄλευρα καὶ νὰ τοποθετηθεῖ στην ἔξω πλευρὰ του αὐχένα καὶ στα σαγόνια κατάπλασμα ἀπὸ αλεύρι που ἔχει βρασθεῖ σε κρασί καὶ λάδι καὶ νὰ προστεθοῦν ζεστά ψωμιά.

Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στην εἴσοδο τοῦ λάρυγγα δημιουργεῖται ἀπόστημα καὶ, ἀν σπάσει μόνου του, ὁ ἀσθενής θεραπεύεται-ἐὰν ὁμως δὲν γίνου ῥήξη του, ἀφού ψηλαφῖσει ὁ γιαντρός με τὸ δάκτυλο καὶ διαπιστώσει ἀν εἶναι μαλακό, πρέπει νὰ τὸ τρυπήσει με βελόνα. Ἀν γίνουν αὐτά, ὁ ἀσθενής θεραπεύεται· ἡ ἀσθένεια τούτη δὲν ἐπιφέρει ποτέ τὸν θάνατο.

Μηλιά

Mallus pumilla Mill

ROSACEAE

Μήλα γλυκέα δύσπεπτα, τὰ δὲ ὀξέα καὶ πέπωνα ἦσσαν· (...) οἱ δὲ χυλοὶ τῶν μήλων πρὸς τοὺς ἐμέτους στατικοὶ καὶ οὐρητικοί· καὶ ὀδμαὶ πρὸς τοὺς ἐμέτους· τὰ δὲ ἄγρια μήλα στατικά, ἐφθὰ δὲ ἐσθιόμενα μᾶλλον διαχωρητικά· πρὸς δὲ τὴν ὀρθοπνοίην οἷ τε χυλοὶ αὐτῶν καὶ αὐτὰ πινόμενα ὠφελέει.

Τα γλυκά μήλα είναι δύσπεπτα, λιγότερο όμως τα ξινά και ώριμα. (...) Ο χυμός των μήλων σταματά τους εμετούς και είναι διουρητικός. Ακόμα και η μυρωδιά του μήλου κάνει καλό στους εμετούς. Τα άγρια μήλα είναι στυπτικά, όταν τρώγονται όμως ψημένα, είναι περισσότερο υπακτικά. Ο χυμός των μήλων αλλά και τα ίδια τα μήλα είναι ευεργετικά για την ορθόπνοια.

Περί διαίτης Β|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὀκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὐρησιν ποιέει, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἦν τις ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. (...) Τοῦτο δὲ, μήλα εὐώδεα γλυκέα φλάσας, καὶ ἐν

Στους καύσους πρέπει να δίνετε στον ασθενή για να πει τα παρακάτω δροσερά ροφήματα ανάλογα με την περίπτωση· πολλές ιδιότητες έχουν αυτά· γιατί ἄλλα είναι διουρητικά, ἄλλα καθαρτικά, ἄλλα και τα δύο, ἄλλα οὔτε το ένα οὔτε το ἄλλο, απλῶς δροσιζούν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρύο νερό μέσα σε δοχεῖο με βραστό νερό ἢ αφήνει αὐτὸ το δοχεῖο στον δροσερὸ ἀέρα. Πρέπει να δίνετε ἀνάλογα με την περίπτωση και διαφορετικά ποτὰ, διότι οὔτε τα

ὕδατι ἀποβρέξας, δίδου πίνειν τὸ γλυκὰ ωφελούν όλους τους ασθενεῖς οὔτε τα στυφὰ οὔτε μποροῦν ὅλοι να πίνουν τα ἴδια. (...) Ἄλλο: κόβετε μήλα με ωραῖο ἀρωμα και γλυκὰ, τα μουσκεύετε σε νερό και δίνετε στον ασθενή να πει το νερό.

Περί νούσων το τρίτον|17

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθῶν|25

Μολόχα

Malva silvestris

MALVACEAE

Ἄλλες ονομασίες: Μάλβα, Μαλάχη η αγρία.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί γυναικείων Α|35

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βουκέρα.

Περί γυναικείων Α|68

Κυητήριον· βολβοῦ τοῦ λευκοῦ καρπὸν ἢ τὸ ἄνθος τρίψασα ζὺν μέλιτι, ἐν εἰρίῳ ἐλίξασα, προσθέσθω πρὸς τὴν μήτρην ἡμέρας τρεῖς· τῇ δὲ τετάρτῃ, μαλάχην ἀγρίην τὴν πλατύφυλλον τρίψασα, μίξαι γυναικὸς γάλακτι, καὶ ἐς εἶριον ἐλίξασα, Ἄλλο παρασκεῦασμα για τη σύλληψη: τρίβετε μέσα σε μέλι καρπὸ ἢ ἄνθος λευκοῦ βολβοῦ, τα τυλίγετε σ' ἓνα κομμάτι μαλλί και τα βάζετε στη μήτρα για τρεις μέρες. Την τέταρτη μέρα τρίβετε ἀγρία, πλατύφυλλη μολόχα, την ανακατεύετε με γυναικείο

προσθέσθω· εἶτα κοιμάσθω μετὰ ἀνδρός· προῤοφέετω δὲ γλήχωνα ἐπ' ἀλεύροισιν ἐφθὴν, καὶ πινέτω γλήχωνα ἐν οἴνω λεπτήν.

γάλα, τὴν τυλίγετε σε μαλλί και τὴν τοποθετεῖτε. Ἐπειτα ἡ γυναῖκα θα κοιμηθεῖ με τὸν ἀντρα τῆς. Πριν πρέπει να πάρει ρόφημα ἀπὸ φλισκούνη βρασμένο με αλεύρι και να πει ελαφρὸ ἀφέψημα ἀπὸ φλισκούνη μέσα σε κρασί.

Περὶ γυναικείων Α|75

Ῥόου ἐρυθροῦ προσθετά· (...) Ἦν ξηρῆναι δέη ῥόον, (...) Ὡσαύτως πράσα και μαλάχην και κηρὸν και χηνὸς ἄλειφα μῖξαι, εἶτα χλιερὸν προστιθέναι πρὸς τὰ αἰδοῖα.

Κολπικά ὑπόθετα για τὴν κόκκινη ροή: (...) Ἀν χρειάζεται να σταματήσετε τὴ ροή, (...) Με τὸν ἴδιο τρόπο αναμειγνύετε πράσα, μολόχα, κερὶ και λίπος χήνας και τὰ τοποθετεῖτε χλιαρά στα γεννητικά ὄργανα.

Περὶ γυναικείων Β|87

Ἄγαθὰ και καθαρτικὰ και τὰς ὀδύνας παύοντα· τῆς μαλάχης δίδου ἐν ὕδατι τὴν ρίζην.

Ευεργετικά καθαρτικά και καταπραῦντικά τῶν πόνων: δίνετε ρίζα μολόχας σε νερό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε τὸ κείμενο ἀπὸ τὸ φυτὸ: Ἄγριο ρόδο.

Περὶ ἐλκῶν|11

Μοσχοστούβιά

Satureja thymbra L.

LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Άλλες ονομασίες: θύμβρη, Θρούμπι.

Γλήχων θερμαίνει και διαχωρίζει. Όριγανον θερμαίνει, υπάγει δὲ καὶ τὰ χολώδεα. Θύμβρη παραπλήσια τῷ ὀριγάνῳ διαπρήσσεται.

Το φλισκούνι θερμαίνει και διευκολύνει το έντερο, η ρίγανη θερμαίνει και συμβάλλει στην αποβολή των χολικών ουσιών. Η μοσχοστούβιά προκαλεί τα ίδια αποτελέσματα με τη ρίγανη.

Περί οστέων φύσιος|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|26

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί νούσων το δεύτερον|52

Μουριά

Morus nigra L.

MORACEAE

Μόρα θερμαίνει και υγραίνει και διαχωρίζει.

Τα μούρα είναι θερμαντικά, υγραντικά και διευκολύνουν το έντερο.

Περί διαίτης Β|55

Ἦν κύουσα οἰδέη, κνίδης καρπὸν ὡς πλείστον καὶ μέλι καὶ οἶνον κεκρημένον εὐώδεα διδόναι ποτὸν δις τῆς ἡμέρης. Ἦν κύουσαν χολή λυττή, ππισάνης χυλὸν δίδου, ῥόον ἐπιπάσσω τὸν ἐρυθρὸν ἢ τὸν ἐκ τῆς συκαμίνου, ψυχρὸν δὲ ῥοφεέτω, καὶ καταστήσεται.

Αν ἡ ἐγκυος πρηστῆί, δώστε τῆς να πει δύο φορές τὴν ἡμέρα ὅσο το δυνατό περισσότερο σπύρο τσουκνίδας με μέλι καὶ αρωματικό κρασί αραιωμένο με νερό. Αν ἡ ἐγκυος υποφέρει ἀπὸ τὴ χολή τῆς, δώστε τῆς ζουμί ππισάνης πασπαλισμένο με τὸν καρπὸ του κόκκινου χρυσόξυλου ἢ τῆς μουριάς· τούτο πρέπει να το παίρνει κρύο καὶ ἔτσι θα θεραπευτεῖ.

Περί γυναικείων Α|31

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αντράκλα.

Περί γυναικείων Β|84

Μουσμουλιά

Eriobotrya japonica

ROSACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κρανιά.

Περί διαίτης Β|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Μπιζέλι

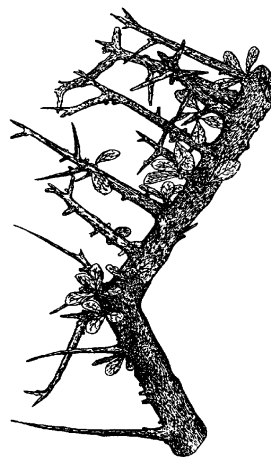
Lathyrus sativus

FABACEAE

Άλλες ονομασίες: Αρακάς.

Οί πισσοί φυσῶσι μὲν ἥσσον, Τα μπιζέλια προκαλούν λιγότερα
διαχωρέουσι δὲ μᾶλλον. αέρια και διευκολύνουν περισσότερο
τις κενώσεις.

Περί διαίτης Β|45

Μυρτιά

Myrtus communis

MYRTACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Ἦν τὴν γονὴν μὴ δέχεται ἡ γυνὴ τῶν γυναικῶν κατὰ φύσιν ἐρχομένων, μῆνιγξ ἐπὶ πρόσθεν ἔσται· γίνεται δὲ καὶ ἐξ ἄλλων· γνώση δὲ τόδε τῷ δακτύλῳ εἰ ἄψη τοῦ προβλήματος. Πρόσθεμα δὲ ποιῆσαι ῥητίνην καὶ ἄνθος χαλκοῦ, ἐν μέλιτι διεῖς, ὀθόνιον ἄρδαλώσας, πρόσθετες ῥάμμα ἐκδήσας ἐκ τοῦ ἄκρου ὡς ἐσωτάτῳ· ὅταν δὲ ἐξεγκύσης, τὴν μυρσίνην ἐν οἴνω ἀφεψῶν, τῷ οἴνω χλιερῶ διανιζέσθω· περιελεῖν δὲ τὸν χιτῶνα ἄμεινον.

Αν η γυναίκα δεν δέχεται το σπέρμα, ενώ η εμμηνόρροιά της έρχεται φυσιολογικά, θα υπάρχει μπροστά κάποια μεμβράνη. Αυτό όμως συμβαίνει και γι' άλλους λόγους. Η διαπίστωση του προβλήματος γίνεται ψηλαφώντας με το δάχτυλο. Κάνετε ένα υπόθετο από ρετσίνα και άνθος χαλκού, διαλύοντας τα σε μέλι και μουσκεύοντας με αυτά ένα πανί. Το τοποθετείτε όσο το δυνατόν πιο βαθιά, αφού δέσετε από την άκρη του κλωστή. Όταν το αφαιρέσετε, η γυναίκα θα πλυθεί με χλιαρό κρασί, όπου έβρασαν προηγουμένως μύρτα· καλύτερα όμως είναι ν αφαιρεθεί η μεμβράνη.

Περί γυναικείων Α|20

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί γυναικείων Α|34

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάλσαμο.

Περί γυναικείων Α|57

Ἦν δὲ ἐνέχεται τὸ χορίον, (...) Ἦ σελίνου ρίζαν καὶ μύρτα ἐψέτω, πίνειν δὲ ἡμέρας τέσσαρας.

Αν δεν βγαίνει ο πλακούντας, (...) Ἦ βράζετε ρίζα σέλινου και μύρτα και τα πίνει τέσσερις μέρες.

Περί γυναικείων Α|78

Ῥόου ἐρυθροῦ ποτὸν ἀγαθόν· (...) Ἦ κυπαρίσσου καρπὸν ὅσον τρία ἢ τέσσαρα, καὶ μύρτα μέλανα καὶ ὁμοῦ καὶ αὐτὰ καθ' ἑωυτὰ, πρὸς ἰσχὺν τοῦ σώματος ὀρέων τῆς γυναικὸς, ζὺν οἴνω δὲ ἡ πόσις γενέσθω.

Ωφέλιμο ποτό σε περίπτωση κόκκινης ροῆς: (...) Ἦ παίρνετε τρία η τέσσερα κυπαρισσόμηλα και μαύρα μύρτα, μαζί αλλά και χωριστά, και δίνετε στη γυναίκα να τα πει μαζί με κρασί, ανάλογα με την αντοχή του οργανισμού της.

Περί γυναικείων Β|83

Ἔτερα ποτὰ καὶ προσθετὰ καθαρτήρια· (...) Ἔτερον· μύρτων μελαινῶν τὸν καρπὸν τρίψας, διεῖς ἐν ὕδατι, ἄλφита ἐπιβαλὼν, δίδου πίνειν.

Άλλα ποτά και υπόθετα με καθαρτικές ιδιότητες: (...) Άλλο: κοπανίζετε τους καρπούς μαύρων μύρτων, τους διαλύετε στο νερό, προσθέτετε κριθάλευρο και τους δίνετε ως ποτό.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἔλκεα γένηται, βόειον στέαρ ἐπαλείφειν καὶ προστιθέναι, καὶ τῆς μυρσίνης ἐν οἴνω ἀφεψῶν διακλύσαι.

Ἄν δημιουργηθούν ἐξελκώσεις στα γεννητικά ὄργανα, κάνετε ἐπαλείψεις με λίπος βοδιού και φτιάχνετε μ' αὐτό υπόθετα· κάνετε ἐπίσης πλύσεις βράζοντας μυρτιά μέσα σε κρασί.

Περί γυναικείης φύσιος|83

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντος.

Περί συρίγγων|9

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|26

Μυρτίδανο

Piper cubeba

PIPERACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πιπέρι.

Περί γυναικείων Α|81

Νάρδος

Valeriana bioscoridis

VALERIANACEAE

Άλλες ονομασίες: Βαλεριάνα.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μαντζουράνα.

Περί γυναικείων Β|17

Όταν γυνή τήν κεφαλὴν ἀλγέῃ τὸ βρέγμα τε καὶ τὸν τράχηλον καὶ ἰλιγγιᾷ πρὸ τῶν ὀμμάτων καὶ φοβῆται καὶ στυγνὴ ἦ, καὶ οὖρα μέλανα καὶ δι' ὑστέρης ὅμοια, καὶ ἄση ἔχη καὶ δυσθυμίη, μέλαινα χολή ἐν τῆσι μήτρησιν ἐνι. Θεραπευέσθω δέ· ἐντεριώνην παλαιὴν ἐνιαυσίην, ταύρου χολήν, ἄνθος χαλκοῦ τρίβειν ξὺν βακκάρει, καὶ προσθετὰ ποιέειν, καὶ φάρμακον πιπίσκειν, καὶ λούειν.

Όταν η γυναίκα έχει πόνους στο κεφάλι, στο βρέγμα και στον τράχηλο, ιλίγγους μπροστά στα μάτια, φοβίες και μελαγχολία, σκούρα ουρά όμοια με τα υγρά από τη μήτρα, όταν νιώθει αηδία και κακοδιαθεσία, τότε υπάρχει στη μήτρα μαύρη χολή. Η θεραπεία πρέπει να γίνεται με το εσωτερικό πικραγγουριού ηλικίας ενός χρόνου, με χολή ταύρου και με άνθος χαλκού, κοπανισμένα μαζί με νάρδο, με τα οποία φτιάχνετε υπόθετο. Δίνετε καθαρτικό και συνιστάτε λουτρό.

Περί γυναικείων Β|73

Νάρθηκας

Ferula communis L.

UMBELLIFERAE

Άλλες ονομασίες: Μαγκούτα.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασφόδελος.

Κωακαί προγνώσεις|491

Ῥόου καὶ πάσης νούσου ποτόν, ὅσαι ἀπὸ τῶν ὑστερέων γίνονται· (...) Ἡ νάρθηκα ξύσας, ὅσον οξύβαφον, καὶ πράσου χυλὸν, ἐν οἴνῳ λευκῷ κεκρημένῳ, τοῦτο καὶ ἐκ ῥινῶν αἷμα ῥέον παύει.

Ποτό που ενδείκνυται για τις ροές και για κάθε αρρώστια, που οφείλεται στη μήτρα: (...) Ἡ χορηγεῖτε ἓνα οξύβαφο ξύσματα μαγκούτας και αφέψημα ἀπὸ πράσα μέσα σε λευκό κρασί αραιωμένο με νερό· το ποτό αὐτό σταματᾷ και τη ρινορραγία.

Περί γυναικείων Β|83

Νάρκισσος

Narcissus tazetta

AMARYLLIDACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αψίνθιο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν ἄνθρωπον θέρμη ἔχη μὴ ἀπὸ χολῆς, μηδὲ ἀπὸ φλέγματος, ἀλλ' ἢ ἀπὸ κόπου, ἢ ἄλλως πυρεταίνῃ, ὕδωρ θερμῆναι πολλὸν, ἔπειτα ὑπερχέων τὴν κεφαλὴν βρέχειν, μέχρις ἂν τοὺς πόδας ἰδρώσῃ· καὶ ἄλητον ἔψεσθαι ὡς παχύτατον, ἐπὴν δὲ ἰδρώσῃ τοὺς πόδας, ἄλητον ὡς πλεῖστον καὶ θερμότατον ἐσθίων, καὶ οἶνον ἄκρητον ἐπιπίνων, περιστειλόμενος ἱματίοις, ἀναπαυέσθω εὐκόπως, ἢ μὴν ναρκίσσου δύο ἢ τρεῖς κεφαλὰς ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐσθιέτω.

Ἄν ο πυρετός δεν προέρχεται ἀπὸ τη χολή ἢ ἀπὸ τη βλέννα, ἀλλὰ ἀπὸ κούραση ἢ οποιοδήποτε ἄλλη αἰτία, ζεσταίνουμε ἀφθονο νερό και βρέχουμε το κεφάλι του αρρώστου, μέχρι να ἰδρώσουν τα πόδια του. Βράζουμε αλεύρι ὅσο το δυνατόν πιο πηχτό και, ὅταν ἰδρώσουν τα πόδια, δίνουμε στον ἄρρωστο να φάει ὅσο μπορεῖ περισσότερο και ζεστό· του δίνουμε ἐπίσης να πιει ἀνέρωτο κρασί και, σκεπάζοντας τον με κουβέρτες, τον αφήνουμε να ησυχάσει, μετά το δεῖπνο θα μπορούσε να φάει και δυο, τρία κεφάλια ναρκίσσους.

Επιδημιῶν το δεύτερον|31

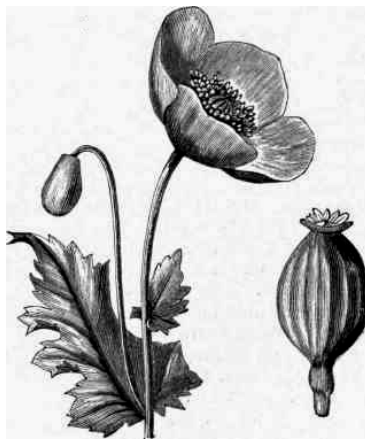
Ολοκωνίτις

Cyperus esculentus L.

CYPERACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κύμινο.

Περί γυναικείων Α|78

Όπιο

Papaver Somniferum

PAPAVERACEAE

Τοῖσιν ὑπνωτικοῖσι, μηκώνιον, Για την υπνηλία παίρνουμε ένα
λεκίσκιον άπτικόν στρογγύλον, πόσις. απτικό στρογγυλό λεκίσκιο [0,68 λ.]
όπιο και ετοιμάζουμε με τούτο ποτό.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|36

Καὶ τὸ μηκόνιον τρίβων, ὕδωρ ἐπιχέων, καὶ διηθέων, ἄλευρον φυρῶν, ἰτρίον ὀπτῶν, μέλι ἐφθὸν παραχέων, τοῖσιν ἔδρικοῖσιν ὀδερικοῖσί τε τρώγειν δίδου, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον γλυκὺν, ὕδαρέα, ἢ μελίκρητον ὕδαρες, τὸ ἀπὸ τῶν κοπρίων· ἢ μηκόνιον ξυλλέγων ταμιεύου, καὶ θεράπτει.

Κοπανίζουμε ὀπιο, το περιχύνουμε με νερό, το στραγγίζουμε, το ζυμώνουμε με αλεύρι και, αφού σχηματίσουμε μικρές πίτες, τις ψήνουμε, τις περιχύνουμε με βρασμένο μέλι και τις δίνουμε σε ὄσους ἔχουν ἀνάγκη να ενεργηθοῦν και σε ὄσους πᾶσχουν ἀπὸ ὑδρωπικία. Αμέσως θα πιούν γλυκό κρασί αραιωμένο με νερό, η νερόμελο πάλι αραιωμένο με νερό, φτιαγμένο ἀπὸ υπολείμματα κερήθρας. Ἡ μπορούμε να μαζέψουμε ὀπιο, να το διατηρήσουμε και να το χρησιμοποιήσουμε για θεραπευτικούς σκοπούς.

Περὶ διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|39

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αντράκλα.

Περὶ γυναικείων Β|92

Ορμίνου

Salvia horminum L.

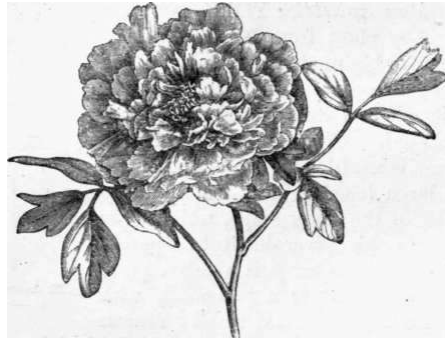
LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Ἄλλες ονομασίες: Σαρκοτρόφι.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λινάρι.

Περὶ διαίτης Β|45

Παιωνία

Paeonia spp.

PAEONIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί γυναικείων Α|59

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάρδαμο.

Περί γυναικείων Β|27

Πευκέδανον και πάνακες και γλυκουσίδης ρίζαν εν οίνω δίδου πίνειν. Ἐμβρυον ἐκβάλλει τεθνεὸς και τὰ ὕστερα.

Δίνετε ακόμα στη γυναίκα να πει πευκέδανο, πάνακες και ρίζα παιωνίας μέσα σε κρασί. Τούτο αποβάλλει το πεθαμένο έμβρυο μαζί με το ύστερο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Λοχεῖα καθαίρειν· (...) Ἐτερον· δᾶδα ὡς πιωτάτην ἐν οἴνω ἐψήσας, και γλυκουσίδης κόκκους πέντε τρίψας ἐν οἴνω, ὅσον τεταρτημόριον κοτύλης δοῦναι πιεῖν. (...) Ἐτερον· γλυκουσίδης τοὺς μέλανας κόκκους ὅσον πέντε και ὡὰ σηπίης δοῦναι πίνειν ἐν οἴνω. (...) Ἐτερον· τῆς γλυκουσίδης μέλιτι δεύσας και μύρω ῥοδίνω και Αἴγυπτίω ἐν ἐρίω προσθεῖναι.

Για την επιλόχεια κάθαρση: (...) Ἄλλο: παίρνετε κλαδιά πεύκου με όσο το δυνατό περισσότερο ρετσί, βρασμένα μέσα σε κρασί, και πέντε σπόρους παιωνίας κοπανισμένους μέσα σε κρασί, και δίνετε να τα πει σε δόση ενός τετάρτου της κοτύλης. (...) Ἄλλο: δίνετε να πει κρασί με πέντε μαύρους σπόρους παιωνίας και αβγά σουπιάς. (...) Ἄλλο: μουσκεύετε παιωνία μέσα σε μέλι, ροδέλαιο και αιγυπτιακό μύρο και τυλιγμένη σε μαλλί τη βάζετε ως υπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν κυούση ἐπιφαίνεται, ὀνίδα ξηρὴν, μίλτον, ὄστρακον σηπίης τρίψας λεία, ἐς ῥάκος ἀποδήσας, προστιθέναι. Ἄλλο· γλυκουσίδης τοὺς μέλανας

Αν η έγκυος έχει εμμηνόρροια, παίρνετε ξερά περιπτώματα γαῖδουριού, μίλτο και ὄστρακο σουπιάς, τα κοπανίζετε καλά, τα

κόκκους τρίβων ἐν οἴνῳ διδόναι πιεῖν
κεκρημένῳ.

δένετε σε κουρέλι και τα τοποθετείτε.
Ἄλλο: κοπανίζετε μαύρους σπόρους
παιωνίας και δίνετε να τους πει μέσα
σε νερωμένο κρασί.

Περί αφόρων|33

Ἦν τὰ ἐπιμήνια πολλὰ γένηται,
γλυκυσίδης κόκκους τοὺς μέλανας δις
ἑπτὰ πίνειν ἐν οἴνῳ δυοὶ κυάθοις.

Αν τα ἐμμηνα εἶναι ἀφθονα, η
γυναίκα πίνει δεκατέσσερις μαύρους
σπόρους παιωνίας μέσα σε δυο
κυάθους [αγγεία περιεκτικότητας περ.
0,038 λ.] κρασί.

Περί επικυήσεως|40

Παλουριά

Rhamnus paliurus

RHAMNACEAE

Ἄλλες ονομασίες: Ράμνος.

Ἦν δὲ ἐκ τόκου αἱ μήτραι
φλεγμῆνωσιν, στρύχνου
ἐγγέειν ἢ τεύτλου ἢ ράμνου.

Αν η μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή
ἀπὸ τον τοκετό, κάνετε ἐγγυση με
χυμό στρύχνου, σέσκουλου ἢ
παλουριάς.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αντράκλα.

Περί γυναικείων Β|84

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθῶν|38

Παπαρούνα

Papaver rhoeas

PAPAVERACEAE

Άλλες ονομασίες: Μηκωνίδα, Μήκων.

Μήκων στάσιμον, μάλλον δὲ ἢ μέλαινα μήκων, ἀτὰρ καὶ ἡ λευκὴ τροφίμον δὲ καὶ ἰσχυρόν. Τουτέων δὲ ἀπάντων οἱ χυλοὶ διαχωρητικώτεροι τῆς σαρκός· δεῖ οὖν τῇ ἐργασίῃ φυλάσσειν, ὅκοσα μὲν βούλει ξηραίνειν, τοὺς χυλοὺς ἀφαιρέοντα τῇ σαρκὶ χρῆσθαι· ὅκοσα δὲ διαχωρέειν, τῷ μὲν χυλῷ πλέονι, τῇ δὲ σαρκὶ ἐλάσσονι καὶ εὐχυλοτέρῃ.

Ἡ παπαρούνα εἶναι συτπτική, περισσότερο ἢ μαύρη ἄλλα καὶ ἡ λευκὴ. Εἶναι θρεπτικὴ καὶ δυναμωτικὴ. Οἱ χυμοὶ ὅλων αὐτῶν των σπόρων εἶναι περισσότερο υπακτικοὶ ἀπὸ τῆς σάρκα τους. Πρέπει λοιπὸν κατὰ τὴν επεξεργασία τους να προσέχετε: ὅταν θέλετε να ξεράνετε, πρέπει να χρησιμοποιεῖτε τὴ σάρκα, αφαιρώντας τους χυμούς· ὅταν θέλετε να προκαλέσετε κενώσεις, πρέπει να χρησιμοποιεῖτε περισσότερο χυμὸ, λιγότερη σάρκα καὶ μόνο ἀπὸ τους πιο ζουμεροὺς σπόρους.

Περὶ διαίτης B|45

Τοῖσι δὲ ἐμπύοισι (...) Ρ'οφήματα δὲ, μήκωνος τῆς λευκῆς ὑποτρίψας ὅκοσον λεκίσκιον, ὕδατι διεῖς σητανίου πλύματι ἀλεύρου, ἐψήσας, μέλι ἐπιχέας, χλιερὸν ἐπιρ'οφέων,

Για τὴ θεραπεία των εμπυημάτων (...) Ροφήματα: τρίβουμε ἓνα λεκίσκιο [0,068 λ.] ἄσπρη παπαρούνα καὶ τὴ μουσκεύουμε σε νερό που ἔχει χρησιμοποιηθεῖ για το πλύσιμο

οὕτω διαγέτω τὴν ἡμέρην □ εἶτα ἐς τὰ ἀποβαίνοντα λογιζόμενος τὸ δεῖπνον δίδου.

αλευριού από σιτάρι πρόσφατης σοδειάς. Τη βράζουμε και προσθέτουμε μέλι. Ο άρρωστος πρέπει να πάρει το ρόφημα χλιαρό και να περάσει με τούτο τη μέρα του. Μετά, ανάλογα με τα αποτελέσματα, του δίνουμε το βραδινό φαγητό.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|30

Ἵπαλείφειν ὀφθαλμόν· (...) Παράπαστον· μόλιβος κεκαυμένος και σποδὸς ἴσα, σμύρνης δέκατον μέρος, ὁποῦ μήκωνος σμικρὸν, οἶνος παλαιός· ξηρὰ τρίψας χρῶ.

Αλοιφή για τα μάτια: (...) Φάρμακο σε σκόνη παρασκευάζεται με καμένο μολύβι και σποδό σε ίσα μέρη, με ένα δέκατο σμύρνα, λίγο χυμό παπαρούνας και παλιό κρασί· τα ξεραίνετε, τα κοπανίζετε και τα χρησιμοποιείτε.

Περί γυναικείων Α|105

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελιά.

Περί γυναικείων Β|83

Ἵπὲρ ὑστερέων ὀδύνης· πευκέδανον, ἀριστολοχίαν, πάνακες, ταῦτα ὁμοῦ μίξαι ἐν γλυκεῖ οἴνω, και χλιήναντα πίσαι, και μήκωνος λευκῆς ῥοφέειν, και κνίδης σπέρμα.

Για τους πόνους της μήτρας χρησιμοποιείτε πευκέδανο, πικρορριζα και πάνακες, τα οποία ανακατεύετε μαζί μέσα σε γλυκό κρασί, τα χλιαίνετε και δίνετε στην άρρωστη να τα πει· ως ρόφημα θα πάρει σπόρο λευκής παπαρούνας και τσουκνίδας.

Περί γυναικείων Β|97

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αριστολόχεια.

Περί νούσων το τρίτον|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πέπλιο.

Περί των εντός παθών|7

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί των εντός παθών|12

Πάπυρος

Cyperus papyrus L.

CYPERACEAE

Ἵπαλείφειν ὄφθαλμόν· (...) Σκίλλα, καὶ σποδοῦ τρίτον μέρος, καὶ ψιμυθίου, τρίτον μέρος χάρτου κεκαυμένου, μέρος δέκατον σμύρνης.

Αλοιφή για τα μάτια: (...) Παίρνετε σκιλλοκρέμμιδα, ένα τρίτο σποδό και λευκό του μολύβδου, ένα τρίτο καμένο πάπυρο κι ένα δέκατο σμύρνα.

Περί γυναικείων Α|105

Παρθενούλι

Tanacetum parthenium Schultz Bip.

COMPOSITAE Ἡ ASTERACEAE

Άλλες ονομασίες: Παρθένιο.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδίαντο.

Περί γυναικείης φύσιος|109

Ἔτερον ἔναιμον· (...) Ἄλλο· ποίη ἢ
ικρόφυλλος, ἢ ὄνομα παρθένιον τὸ
μικρόφυλλον, ἢ τὰ θύμια τὰ ἀπὸ τοῦ
ποσθίου ἀφαιρεῖ, καὶ συπτηρήη ἢ
χαλκίτις· καὶ μηλίαδος ὠμῆς·
ἐλατήριον λεπτὸν ξηρὸν προστεῖλαι,
καὶ τὸ σίδιον λεπτὸν ξηρὸν ὡσαύτως.

Ἄλλο αιμοστατικό φάρμακο: (...) Ἄλλο: παίρνετε το βότανο με τα μικρά φύλλα, που ονομάζεται παρθένιο το μικρόφυλλο και αφαιρεί τις εκβλαστήσεις της ακροποσθίας, καθώς και χαλκίτικη στύψη, ωμο χαλκόλιθο της Μήλου, ξερό καθάρσιο τριμμένο, καθώς και τριμμένη σκόνη ξερής φλούδας ροδιού.

Περί ελκών|14

Πεντάφυλλο

Potentilla reptans L.

ROSACEAE

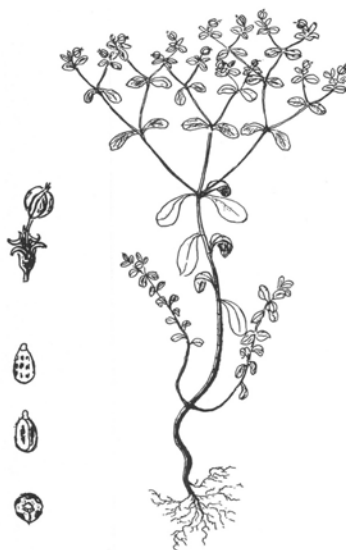
Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι
καύσοισι πίνειν, ὀκόταν βούλη· πολλὰ
δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὖρησιν
ποιεῖ, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω,
τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μῶνον
ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἢν τις ἐπιχέη
ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος

Στους καύσους πρέπει να δίνετε στον ασθενή για να πει τα παρακάτω δροσερά ροφήματα ανάλογα με την περίπτωση· πολλές ιδιότητες έχουν αυτά· γιατί άλλα είναι διουρητικά, άλλα καθαρτικά, άλλα και τα δύο, άλλα ούτε το ένα ούτε το άλλο,

πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνουν δύνανται. (...) Τοῦτο δὲ, οἱ σταφίδιοι λευκοὶ οἴνοι ὑδαρές. Τοῦτο δὲ, τρύγες στεμφυλίτιδες σταφιδευταῖαι ὑδαρές. Τοῦτο δὲ, ἄσταφισ λευκὴ ἄνευ γιγάρτων κοτύλη, καὶ πενταφύλλου ῥιζέων χεῖρα πλὴν φλάσας, εἴκοσι κοτύλας ὕδατος ἐπιχέας, ἀφεψήσας καὶ τὸ ἥμισυ λείπων, δίδου ψυχρὸν κατ' ὀλίγον.

απλῶς δροσίζουν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρύο νερό μέσα σε δοχείο με βραστό νερό ή αφήνει αυτό το δοχείο στον δροσερό αέρα. Πρέπει να δίνετε ανάλογα με την περίπτωση και διαφορετικά ποτά, διότι ούτε τα γλυκά ωφελούν όλους τους ασθενείς ούτε τα στυφά ούτε μπορούν ὅλοι να πίνουν τα ίδια. (...) Ἄλλο ρόφημα είναι λευκό κρασί παρασκευασμένο από σταφίδες και νερωμένο, ενώ ένα άλλο είναι απόσταγμα από σταφίδες, που έχει αραιωθεί με νερό. Ἄλλο: ρίχνετε μία κοτύλη λευκές σταφίδες, χωρίς κουκούτσια, και μία χούφτα από κοπανισμένες ρίζες πεντάφυλλου σε εἴκοσι κοτύλες νερό, βράζετε το μείγμα μέχρι να μείνει το μισό και το δίνετε στον ασθενή κρύο λίγο λίγο.

Περί νούσων το τρίτον|17

Πέπλιο

Euphorbia peplus

EUPHORBIACEAE

Ἄλλες ονομασίες: *Ευφόρβιο*.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: *Ανεμώνη*.

Περί γυναικείων Α|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρον.

Περί επικυήσεως|32

Ἦν πλεύμων ἀπὸ ἐρυσιπέλατος οἰδήση, τάδε τὸ οἶδημα μάλιστα ἀπὸ αἵματος γίνεται, ὅταν ἔς ἑωυτὸν ὁ πλεύμων ἐλκύση αἷμα καὶ ἔχη ἀναλαβῶν· τὸ δὲ νόσημα θέρεος ἐν ὥρῃ μάλιστα γίνεται. Τάδε οὖν ἀπ' αὐτοῦ πάσχει· βῆξ ἐμπίπτει ξηρή, καὶ ρίγος, καὶ πυρετός, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ὁ πόνος ἰσχυρὸς ἐν τοῖσι στήθεσι, καὶ τᾶς ρίνας ἀνοίγει ὡς ἵππος δραμῶν, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξίσχει ὡς κύων θερεος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐν τῷ καύματι καιόμενος, καὶ οἶδημα κατέχει τὰ στήθεα, καὶ φθέγγεται βραχέως, καὶ ἐρύθημα καὶ κνησμὸν τῷ σώματι φέρει, καὶ ὑπὸ τοῦ πόνου κατακέεσθαι οὐ δύναται, ἀλλ' αὐτὸς ἔωυτον ρίπτει ἀλύων. Οὗτος ἐν ἐπτᾶ ἡμέρησι θνήσκει μάλιστα· ἦν δὲ ταύτας ἐκφύγη, ὃν μάλα θνησκει. Τοῦτον, ὁκόταν ὧδε ἔχη, ἰῆσθαι ἐν τούτοισι· ψύχειν μὲν τὸ σῶμα, ἐν ὕδατι ψυχρῷ βάπτων σεύτλα καὶ τῷ σώματι ἐπιπιθεῖς, μάλιστα πρὸς πόνον νέον, ἢ ράκια βάπτων ἐν ψυχρῷ ὕδατι καὶ ἐκθλίβων προστιθέναι. Κήν μὲν οὕτω ρῆσι· ἦν δὲ μή, κεραμικὴ γῆ ψυχρὴ καταπλάσσειν, καὶ ἐν τῇ αἰθρῇ κοιμάσθω. Οὕτω γὰρ ἂν μελετώμενος πολλάκις ἂν φύγοι τᾶς ἐπτὰ ἡμέρας. Ὅκόταν δὲ αἱ ἐπτὰ ἡμέραι παρέλθωσι καὶ ἡ ὀδύνη προσεχῆ, χρίων ἐν ἐλαίῳ τὸ πονέον μέρος ἔσο, καὶ χλιάσματα μάλιστα προστίθει τὰ αὐτά, ἃ καὶ τῇ πλευρίτιδι, καὶ πίσαι αὐτὸν ἔς ὑποκάθαρσιν τῷ τοῦ πεπλίου καὶ τῆς μηκωνίδος καὶ τοῦ κόκκου τοῦ κνιδίου, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν φακῆς τρυβλίον δοῦναι ροφῆσαι, πινέτω δὲ ὕδωρ. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ λούσαι αὐτὸν πολλῶ καὶ θερμῶ πλήν τῆς κεφαλῆς· ἔπειτα πίσαι ὀρίγανον ἐν μελικρήτῳ ἀποβρέξας· ποτοῖσι δὲ ὡς θερμοτάτοισι χρεέσθω· σιτία δὲ

Ἄν ὁ πνεύμονας πρησθεῖ ἀπὸ ἐρυσιπέλας, τὸ πρήξιμο τοῦτο προκαλεῖται κυρίως ἀπὸ αἵμα, τὸ ὁποῖο ἐλκύει ὁ πνεύμονας καὶ ἀφοῦ τὸ μαζέψει τὸ κρατάει. Ἡ αρρώστια τούτη παρουσιάζεται κυρίως τὸ καλοκαίρι. Τα συμπτώματα τῆς εἶναι τὰ ἀκόλουθα: παρουσιάζεται ξερὸ βήχας, ρίγος, πυρετός, ὀρθόπνοια καὶ ἰσχυρὸς πόνος στὸ στήθος· τὰ ρουθούνια ἀνοίγουν ὅπως τοῦ ἀλόγου που τρέχει, καὶ ἡ γλῶσσα βγαίνει ἔξω ὅπως τοῦ σκύλου που υποφέρει ἀπὸ τὸν ζεστὸ ἀέρα μέσα στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὸ στήθος εἶναι πρησμένο καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ αρρώστου κόβεται· υποφέρει ἀπὸ κοκκινίλα καὶ φαγοῦρα στὸ σῶμα, δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπαυτεῖ ἀπὸ τὸν πόνον καὶ στριφογυρίζει βαρυγκωμῶντας. Πεθαίνει συνήθως σε ἐπτὰ μέρες. Ἄν ὁμως γλιτώσει αὐτὲς τὶς μέρες, ὁ θάνατος εἶναι πιο σπάνιος.

Τὸν ἀσθενὴ τούτο, ὅταν αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ, πρέπει νὰ τὸν θεραπεύεις με τὸν ἀκόλουθο τρόπο: νὰ ὀροσίσεις τὸ σῶμα τοῦ τοποθετώντας πάνω τοῦ τεύτλα που ἔχεις βουτήξει σε κρύο νερό, ἰδίως ὅταν ἀρχίζει νὰ πονᾷ, ἢ βάζοντας τοῦ πανιά που ἔχεις βουτήξει σε κρύο νερό καὶ τὰ ἔχεις στύψει. Ἔτσι μπορεῖ νὰ καλυτερέψει ἡ κατάστασις τοῦ. Ἄν ὄχι, πρέπει νὰ πάρεις κρύο πηλὸ που χρησιμοποιεῖται στὴν κεραμικὴ, νὰ τοῦ τὸν βάλεις γιὰ κατάπλασμα καὶ στὴ συνέχεια ὁ ἀσθενὴς νὰ κοιμηθεῖ στὸ ὑπαιθρο. Με αὐτὲς τὶς φροντίδες, πολλές φορές ἀσθενεῖς γλίτωσαν τὸν κίνδυνον τῶν πρώτων ἐπτὰ ἡμερῶν. Ὅταν περάσουν οἱ ἐπτὰ μέρες καὶ ὁ ἀσθενὴς πονᾷ ἀκόμη, πρέπει νὰ ἀλείψεις με λάδι τὸ πονεμένο μέρος καὶ νὰ χρησιμοποιήσεις τὰ ἴδια θερμά ἐπιθέματα που χρησιμοποιοῦνται στὴν πλευρίτιδα καὶ νὰ τοῦ δώσεις γιὰ

προσφερέσθω τὰ αὐτὰ ταῦτα, ἃ καὶ οὐκ ὑπὸ τῆς πλευρίτιδος ἐαλωκῶς, ἢ μὴ πυρετὸς προσίσχη. Αὕτη ἢ νοῦσος χαλεπή, καὶ παύροι ἔκφυγγανουσιν.

μέτριο καθαριστικὸ πέπλιο καὶ μηκωνίδα καὶ τὸν σπῆρον τῆς Κνίδου. Μετὰ τὴν κένωση πρέπει νὰ τοῦ δώσῃς μίαν κούπα φακὴ καὶ νὰ πῖναι νερό. Τὴν επομένη πρέπει νὰ τὸν πλύνῃς με πολὺ καὶ ζεστὸ νερό, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ἐπειτα νὰ τοῦ δώσῃς ρίγανη βρεγμένη με νερόμελο. Τα ποτὰ που πίνει πρέπει νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατό ζεστὰ. Ἀπὸ τροφῆς νὰ τοῦ δίνῃς ἐκεῖνες που δίνονται καὶ στὸν ἀρρωστο ἀπὸ πλευρίτιδα, ἀν δὲν ἔχει ἐπίμονο πυρετό. Ἡ ἀρρώστια τοῦτη εἶναι σοβαρὴ καὶ λίγοι γλιτώνουν.

Περί των εντὸς παθῶν|7

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Γαλασιδα.

Περί των εντὸς παθῶν|10

Πεπόνι

Cucumis melo L.

CUCURBITACEAE

οἱ δὲ πέπωνες οὐρέονται καὶ ἐνὸς ταυ πεπόνια εἶναι διουρητικὰ καὶ διαχωρέονται, φουσώδεες δέ. ὑπακτικά, προκαλοῦν ὅμως ἀέρια.

Περί διαίτης Β|55

Ἦν δὲ φλεγμαίνη, (...) Ἄλλο· σικίου Ἄν ὑπάρχει φλεγμονή, (...) Ἄλλο:

πέπνος τὸ ἔνδον τρίψας λείων ψιλοκοπανίζετε το εσωτερικό
καταπλάσσειν. πεπτονίου και το χρησιμοποιείτε ως
καταπλάσμα.

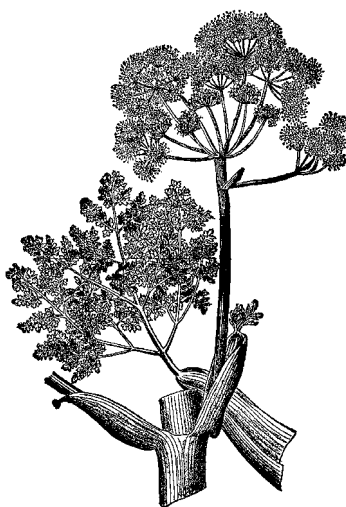
Περί συρίγγων|9

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη η κεφαλωτή.

Επιδημιών το έβδομον|82

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί παθών|57

Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος

***Ferula galbaniflua* Boiss. et Buhse**

UMBELLIFERAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί διαίτης οξέων|10

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αβρότονο.

Περί διαίτης οξέων|11

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί γυναικείων Α|75

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κόνυζα.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πεύκο.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κέδρος.

Περί γυναικείων Α|78

Ἵποθυμῆσις ῥών· (...) ἢ ὕποκαπνισμοί σε περιπτώσεις ῥών:
χαλβάνην, ἢ μάνναν, ἢ ῥητίνην οἴνω (...) Ἡ βρέχετε με κρασί χαλβάνη,
δεῦσαι, ἢ αἰγὸς κέρας καὶ κικίδα, καὶ ὁ μάννα ἢ ρετσίνη ἢ κέρατο κατσικιοῦ
ῥόος ἴσταται. καὶ κικίδα, κι ἔτσι σταματᾶ ἡ ροή.

Περί γυναικείων Β|86

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγριοσυκιά.

Περί τόπων των κατὰ ἄνθρωπον|47

Πευκέδανο

Peucedanum officinale

APIACEAE

Χολῆς καθαρτικὰ ἐκ μήτρης· (...) Ἡ Μέσα κατάλληλα για την κάθαρση
πευκεδάνου ὀκόσον τρεῖς κυάθους της χολῆς της μήτρας: (...) Ἡ δίνετε
δίδου πιεῖν. Ἡ ἄνησον καὶ μελάνθιον στη γυναίκα να πει τρεις κυάθους
διεῖς οἴνω, δίδου πιεῖν. ἀφέψημα ἀπὸ πευκέδανο.

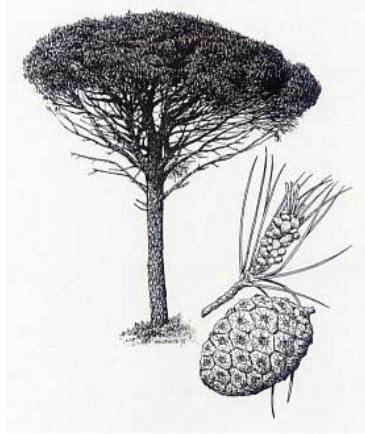
Περί γυναικείων Α|79

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παπαρούνα.

Περί γυναικείων Β|97

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παιωνία.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Πεύκο

Pinus oinea L. & P. laricia Koch

PINACEAE

Ὅκοταν δὲ τὰ ἐπιμήνια κρυφθῆ, ὀδύνη ἔχει τὴν νειαίρην γαστέρα, καὶ δοκέει τι ἐγκεῖσθαι βάρος, καὶ τὰς ἰξύας ἐκπάγλως πονέει καὶ τοὺς κενεῶνας. Ἦν δὲ τὰ ἐπιμήνια παντάπασι μὴ γίνηται ὑπὸ νούσου ἢ παχέα καὶ γλίσχρα καὶ κολλώδεα ἔη, πρῶτον χρὴ τὴν κοιλίην καθῆραι ἄνω τε καὶ κάτω· ἔπειτα τὰς ὑστέρας προσθέτω, ὑφ' οὗ αἷμα καθαίρεται, καὶ διαλιπεῖν, καὶ πῖσαι ὑφ' οὗ τὸ αἷμα καθαίρεται· πινέτω δὲ καὶ κρήθμον ἐν οἴνω τῷ ἀπὸ δαιδός. Ἦν δὲ οἱ ῥόος μὴ γίνηται, ἔσται ὥστε δοκέειν ἐγκύμονα εἶναι, καὶ μισγομένη ἀνδρὶ ἀλγέει, ὥστε δοκέειν ἐγκεῖσθαι τι, καὶ βρῖθος ἐν τῇ γαστρὶ ἐγγίνεται, καὶ ἡ γαστήρ πρόκειται, καὶ ἰμείρεται ἠδελφισμένως ἐν γαστρὶ ἐχούση, καὶ καρδιώσσει, ἐπὴν ἡμέραι πεντήκοντα μάλιστα ἔωσι, καὶ πόνος ἔχει ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε τῆς γαστρὸς τὸ κατὰ τοῦ ὀμφαλοῦ, τὸν τε τράχηλον καὶ τοὺς βουβῶνας καὶ τὴν ὀσφύν. Καὶ ἐπὴν μῆνες δύο ἢ τρεῖς γένωνται, ἔστιν ὅτε ἐρράγη οἱ κατὰ τὸ αἰδοῖον τὰ καταμήνια ἀθρόα, καὶ δοκέει ὥσπερ

Ὅταν σταματήσει ἡ ἐμμηνορροσία, πόνος προσβάλλει τὸ υπογάστριο, ἡ ἀρρωστη ἔχει τὴν ἐντύπωση πως κάποιον βάρους ὑπάρχει ἐκεῖ καὶ αἰσθάνεται ἰσχυροὺς πόνους στα λαγόνια καὶ στα πλευρά. Ἄν τα ἐμμηνα ἔχουν σταματήσει ἐντελῶς ἀπὸ κάποια ἀρρώστια ἢ ἂν εἶναι πηχτά, γλοιώδη καὶ κολλώδη, πρέπει ἀρχικὰ νὰ γίνῃ καθαροσὴ τῆς κοιλιᾶς ἀπὸ πάνω καὶ ἀπὸ κάτω. Ὑστερα πρέπει νὰ γίνῃ καθαροσὴ τῆς μήτρας με κολπικὸ ὑπόθετο, τὸ ὁποῖο προκαλεῖ τὴν ἀποβολὴ τοῦ αἵματος. Μετὰ ἀφήστε νὰ περάσει κάποιον χρονικὸ διάστημα καὶ δώστε φάρμακο που καθαρίζει ἀπὸ τὸ αἷμα. Ἡ ἀρρωστη πρέπει νὰ πει καὶ κρήθμον μέσα σε κρασί ἀπὸ κλαδί πεύκου. Ἄν δὲν ὑπάρξει ροή, θα υποθέσει κανεῖς ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι ἐγκυος. Ἡ συνουσία εἶναι ἐπώδυνη γι' αὐτή, ἔτσι ὥστε ἔχει τὴν ἐντύπωση πως κάτι ὑπάρχει μέσα τῆς. Αἰσθάνεται βάρους στὴν κοιλιᾶ, ἡ ὁποία εἶναι προτεταμένη, ἔχει ἀνάλογες ἐπιθυμίες με μια ἐγκυο, καὶ νιώθει ναυτία, ὅταν περάσουν περίπου πενήντα μέρες·

σαρκία εἶναι τὰ ἀπίοντα ὡς ἐκ διαφθορῆς καὶ μέλανα. Ἔστι δ' ἥσι καὶ ἔλκεα γίνεται ἐν τῆσι μήτρῃσι, καὶ δεήσεται προσέχειν τῇ μελέτῃ. Πολλῆσι δὲ ξυμβαίνει ὥστε δοκέειν ἕξ μῆνας ἔχειν ἐν γαστρὶ ἢ ὀλίγω ἐλάσσονα χρόνον, καὶ ἡ γαστήρ πρόκειται, καὶ τᾶλλα οἱ δοκέει γίνεσθαι ὡς τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ· ἔπειτα ἔστι μὲν ἥσι διαπύοντα ἐρράγη ὑπὲρ τοῦ βουβῶνος ἅμα τῷ πέμπτῳ ἢ ἕκτῳ μηνὶ καὶ ὁδὸν ταύτη ἐποιήσατο· ἔστι δὲ καὶ ἥσιν ἔλκεα γίνεται ἐν τῆσι μήτρῃσι κατὰ τὸ ὑπὲρ τοῦ βουβῶνος, καὶ κινδυνεύσει ἀποθανεῖν, ἣν δὲ καὶ περιγένηται, ἄφορος ἔσται. Ἔστι δὲ ἥσι κατὰ τὸ αἰδοῖον ῥήγνυται, καὶ χωρέει αὐτέῃσι σεσηπτότα καὶ πυώδεα, καὶ ἀπὸ τουτέων ἔλκεα ἐγγίνεται ἐν τῆσι μήτρῃσι, καὶ κινδυνεύσει, καὶ χρῆ, ὅπως μὴ τὰ ἔλκεα παλαιὰ γένηται, ἰητρεύειν προσέχοντα· ἄφορος δὲ καὶ αὐτὴ γίνεται, ἣν γε καὶ ἰηθῆ. Ἦν δὲ μὴ οἱ καταρράγῃ τὰ καταμήνια διενεχθέντα ἕξ μῆνας, πείσεται πάντα ἄπερ τῇ ἀτόκῳ τὰ καταμήνια ὑδὸν οὐ δυνάμενα ἐφευρεῖν· καὶ ἦν μὲν θεραπευθῆ, ὑγιῆς ἔσται· ἦν δὲ μὴ, διαρκέσασα καὶ ἕξ ὀκτῶ μῆνας ἀποθνήσκει. Πολλῆσι δὲ γίνεται, ἦν τὰ καταμήνια φλεγματώδεα χωρέη, ἐπὶ πολλὸν χρόνον χωρέειν καὶ ἐλάσσονα εἶναι τῶν ὑγιῶν· ὑγιῆς δὲ γίνεται ἐν κόσμῳ ἰηθεῖσα.

πού καὶ πού εκδηλώνονται πόνοι στην κοιλιά της, στην περιοχή του αφαλού, στον τράχηλο, στη βουβωνική χώρα καὶ στη μέση.

Μετά την πάροδο δύο ἢ τριῶν μηνῶν ξεσπούν κάποτε στα γεννητικά ὄργανα ἀφθονες οἱ ἐμμηνες ροές· ὅτι ἐξέρχεται μοιάζει με μικρὰ κομμάτια σάρκας σαν ἀπὸ ἀποβολή, καὶ εἶναι μελανό. Κάποτε σχηματίζονται πληγές στη μήτρα καὶ πρέπει νὰ φροντίσει κανεὶς γιὰ τὴν θεραπεία τους. Πολλές φορές συμβαίνει ἡ γυναίκα νὰ φαίνεται ἐγκυος ἕξι μηνῶν ἢ κάπως λιγότερο, ἡ κοιλιά της προεξέχει, καὶ τ' ἄλλα ὅλα φαίνονται σ' αὐτὴ σαν νὰ εἶναι σε κατάσταση ἐγκυμοσύνης. Ἐπειτα, σε μερικές τὰ ἐμμηνα ξεσπούν διαπυημένα πάνω ἀπὸ τὴν βουβωνική χώρα τὸν πέμπτο ἢ ἕκτο μῆνα καὶ βρίσκουν διέξοδο ἀπὸ ἐκεῖ. Κάποτε παρουσιάζεται ἐξέλκωση στη μήτρα, στην περίπτωση που τὰ ἐμμηνα ξεσπούν στην περιοχή πάνω ἀπὸ τὸν βουβῶνα. Τότε κινδυνεύει νὰ πεθάνει, κι ἂν σωθεῖ, θὰ μείνει στείρα.

Σε μερικές περιπτώσεις οἱ ἐμμηνες ροές ξεσπούν στα γεννητικά ὄργανα καὶ βγαίνουν σε κατάσταση ἀποσύνθεσης καὶ γεμάτες πύον, προκαλώντας πληγές μέσα στη μήτρα. Τότε ὑπάρχει κίνδυνος καὶ πρέπει νὰ φροντίσει κανεὶς γιὰ τὴν θεραπεία τους, γιὰ νὰ μὴ γίνουν οἱ πληγές χρόνιες· καὶ αὐτὴ ἡ γυναίκα μένει στείρα, ἂν βέβαια θεραπευτεῖ. Ἀλλιῶς, ἂν ἡ ἐμμηνορρυσία που ἔχει καθυστερήσει ἕξι μῆνες, δὲν ξεσπάσει, ἡ γυναίκα θὰ πάθει ὅτι ἀκριβῶς παθαίνει ἐκείνη που δὲν ἔχει γεννήσει καὶ που τὰ ἐμμηνα της δὲν μποροῦν νὰ βρουν διέξοδο. Ἄν υποβληθεῖ σε θεραπεία, θὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ υγεία της. Διαφορετικά, θὰ ζήσει ὀκτῶ μῆνες καὶ μετὰ θὰ πεθάνει. Σε πολλές γυναίκες, ἂν οἱ ἐμμηνες ροές τους εἶναι βλενωδεις, διαρκοῦν πολὺ χρόνο καὶ ἡ ποσότητά τους εἶναι μικρότερη ἀπὸ

το φυσιολογικό. Αν η γυναίκα υποβληθεί σε κανονική θεραπεία, γίνεται υγιής.

Περί γυναικείων Α|3

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κύμινο.

Περί γυναικείων Α|34

Ἐτερον ἐκβόλιον· ὑπὸ τὰς μασχάλας λαβῶν σείειν ἰσχυρῶς. (...) Ἡ δ᾿αῖδα πιωτάτην ξὺν γλυκεῖ οἴνω ἐψείν, ἐπιχέας ὅσον τρεῖς κυάθους, καὶ χαλβάνην ὅσον τριῶβλον, καὶ σμύρναν, ἐψήσας, ἐπειδὴν παχὺ γένηται, δὸς πιεῖν χλιαρόν. Ἡ πράσου χυλὸν καὶ σμύρναν καὶ οἶνον γλυκὺν ὁμοῦ.

Ἄλλος τρόπος για την αποβολή του πλακούντα: πιάνετε τη γυναίκα κάτω από τις μασχάλες και την τινάζετε δυνατά. (...) Ἡ βράζετε πολύ λιπαρό κλαδί από πεύκο μέσα σε γλυκό κρασί σε ποσότητα τριῶν κυάθων, προσθέτετε τρεις οβολούς χαλβάνη, και σμύρνα, τα βράζετε κι όταν πήξουν, δίνετε να τα πιει χλιαρά. Το ίδιο κάνετε και με αφέψημα πράσων, σμύρνα και γλυκό κρασί.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί γυναικείων Α|90

Ῥόου λευκοῦ ποτόν· κισσοῦ λευκοῦ τὸ σπέρμα καὶ πίτυος φλοιὸν ἐν οἴνω αὐστηρῶ παρέχειν.

Ποτό για τη λευκόρροια: χορηγήστε σπόρους λευκού κισσού και φλούδα πεύκου μέσα σε μπρούσκο κρασί.

Περί γυναικείων Β|90

Ἦν δὲ παντάπασιν ἐκ τῶν αἰδοίων ἐκπέσωσιν, ἐκκρέμανται οἶόν περ ὄσχη, καὶ ὀδύνη λαμβάνει· τοῦτο δὲ, ὅταν ἐκ τόκου ταλαιπωρήσῃ, ὥστε σεῖσαι τὰς ὑστέρας, ἢ τῷ ἀνδρὶ ξυγκοιμᾶται ἐν τῷ λοχείῳ. Ὅταν οὕτως ἔχη, ψύγματα προστίθεσθαι πρὸς τὰ αἰδοῖα, καὶ τὰ ἔξωθεν ὑποκαθήρας, σίδιον ἐν οἴνω μέλανι οἰνώδει ἐψήσας, οὕτω περιπλύνας, εἴσω ἀπωθέειν· ἔπειτα μέλι καὶ ῥητίνην ξυνηχέας ἴσον ἑκατέρου, ἔγχει ἐς τὰ αἰδοῖα, καὶ κεισθαι ὑπίπην, ἄνω τὰ σκέλεα ἔχουσιν ἐκτειναμένην· κᾶπειτα σπόγγον προσθεῖς, ἀναδῆσαι ἐκ τῶν ἰξύων· ἔστ' ἂν δ' οὕτως ἔχη, σιτίων δέον ἀπέχεσθαι, ποτῶ τε ὡς ἐλαχίστω χρέεσθαι, μέχρις ἂν ἐπτὰ ἡμέραι παρέλθωσιν. Καὶ ἦν μὲν οὕτως ἐθέλωσιν ἰέναι· εἰ δὲ μὴ, ἄκρας

Αν η μήτρα πέσει εντελῶς ἔξω από τα γεννητικά ὄργανα [πλήρης πτώση της μήτρας], κρέμεται σαν το ὄσχεο και δημιουργεῖ πόνο. Τοῦτο συμβαίνει, ὅταν η γυναίκα ταλαιπωρηθεῖ μετὰ τον τοκετό, τόσο ὥστε να πάθει η μήτρα κλονισμό, ἢ ὅταν συνουσιάζεται κατά τη διάρκεια της λοχείας. Ὅταν εμφανιστεῖ η κατάσταση τούτη, τοποθετεῖτε ψυχρά επιθέματα στα γεννητικά ὄργανα, καθαρίζετε τις εξωτερικές περιοχές, βράζετε φλούδα ροδιού σε μαύρο δυνατό κρασί, πλένετε με αυτό τη μήτρα και τη σπρώχνετε προς τα μέσα. Ἐπειτα λιώνετε μέλι και ρετσίνα σε ἴση ποσότητα, κάνετε ἐγχυση στα γεννητικά ὄργανα και η γυναίκα μένει ξαπλωμένη σε ὑπτια θέση, ἔχοντας τα πόδια ανασηκωμένα και ανοιχτά. Ὑστερα βάζετε σπόγγο και τον δένετε

περιξέσαι τὰς μήτρας καὶ ἀποπλῦναι τῇ πίτυϊ ἐφθῆ· ἔπειτα πρὸς κλίμακα δήσας τοὺς πόδας, κρούειν κατὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ τῇ χειρὶ ἐσωθέειν· ἔπειτα ξυνδήσας τὰ σκέλεα ἐπαλλάξ, ἔῃν ἡμέρην καὶ νύκτα ἀτρέμα· διδόναι δὲ ὀλίγον χυλὸν ππισάνης ψυχρὸν, ἄλλο δὲ μηδὲν· τῇ δὲ αὔριον ἐγκατακλίνας ἐπὶ τὸ ἰσχίον, σικύην προσβάλλειν ὡς μεγίστην, καὶ ἔῃν ἔλκειν πουλὺν χρόνον, καὶ ὅταν ἀφέλης, κατακλίνας, ἔῃν κεῖσθαι, καὶ μὴ προσφέρειν ἄλλο μηδὲν ἢ τὸν χυλὸν, ἔστ' ἂν ἐπτὰ ἡμέραι παρέλθωσιν· σιτίοισι δὲ ὡς μαλθακωτάτοισι καὶ ἐλαχίστοισι χρήσθω· ἦν δὲ ἀποπατεῖν ἐθέλη, ἀποπατεῖτω ἀνακειμένη, ἕως ἂν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν· ἔπειτα ἀνίστασθαι καὶ περιέρχεσθαι ὡς ἐλάχιστα, καὶ μὴ λουέσθω, σιτίοισιν ὀλίγοισι χρήσθω, τὰ αἰδοῖα τοῖσι κακῶδεσι θυμῆσθω, καὶ ἐπὶ ἄρχηται περιχωρέειν, τὴν σφενδόνην φορεῖτω.

ἀπὸ τῆς μέσης τῆς. Ὅσο διαρκεῖ ἡ κατάσταση τούτη, ἡ γυναίκα πρέπει ν' ἀποφεύγει το φαγητό και να πίνει όσο γίνεται λιγότερο, μέχρις ὅτου περάσουν επτὰ μέρες.

Ἄν ἔτσι ἡ μήτρα γυρίσει στη θέση τῆς, ἔχει καλῶς· διαφορετικὰ ξύνετε τὴν ἄκρη τῆς καὶ τὴν πλένετε με ἀφέψημα ἀπὸ κλαδιά πεύκου. Ἐπειτα δένετε τὴν γυναίκα ἀπὸ τὰ πόδια σε μια σκάλα, τὴν ταρακουνάτε ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κεφαλιού καὶ σπρώχνετε με τὸ χέρι τὴν μήτρα πρὸς τὰ μέσα. Ἐπειτα δένετε τὰ πόδια τῆς σταυρωμένα μεταξύ τους καὶ τὴν ἀφήνετε ἐκεῖ ἀκίνητη ἓνα μερόνυχτο. Τῆς δίνετε λίγο κρῦο ἀφέψημα ἀπὸ κριθάρι καὶ τίποτε ἄλλο. Τὴν ἐπόμενη μέρα τὴν βάζετε να ξαπλώσει πάνω στον γοφὸ καὶ χρησιμοποιεῖτε μια πολὺ μεγάλη βεντούζα. Τὴν ἀφήνετε να τραβήξει πολλή ὥρα καὶ ὅταν τὴν βγάλετε, ξαπλώνετε τὴν γυναίκα ἀνάσκελα καὶ τὴν ἀφήνετε ἔτσι, χωρὶς να τῆς δίνετε τίποτε ἄλλο παρά μόνο τὸ ἀφέψημα κριθαρίου, ὥσπου να περάσουν επτὰ μέρες. Θα παίρνει όσο το δυνατόν πιο μαλακές καὶ λίγες σε ποσότητα τροφές. Ἄν θελήσει να αφοδεύσει, ας τὸ κάνει καθιστὴ στο κρεβάτι, μέχρις ὅτου παρέλθουν δεκατέσσερις μέρες. Ἐπειτα σηκώνεται καὶ περπατᾷ πάρα πολὺ λίγο, δὲν πλένεται, παίρνει λίγη τροφή, κάνει υποκαπνισμοὺς στα γεννητικὰ ὄργανα με δύσσομες ουσίες καὶ, ὅταν ἀρχίσει να περπατᾷ, φορᾷ ἐπίδεσμο.

Περὶ ἀφῶρων|36

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Σκιλλοκρέμμυδο.

Περὶ ἐλκῶν|21

Πικραγγουριά

Ecballium elaterium

CUCURBITACEAE

Άλλες ονομασίες: Αγριαγγουριά, Ελατήριον ο αγριοσίκης.

Γυναικί όκόταν αί ύστέραι σκληραι γένωνται και ές τὰ αίδοϊα έξίωσι, και οί βουβώνες σκληροί γίνωνται, και καϋμα έν τοΐσιν αίδοίοισιν ένη, καρκινουΐσθαι φιλέει πάντα. Όταν ώδε έχη, σικύου χρη τὸ ένδον τρίψαι και κηρίον, ύδατος κοτύλην έπιχέας, ένείναι ές τήν έδρην, και καθαίρεται.

Όταν η μήτρα γίνει σκληρή και βγει έξω από τα γεννητικά όργανα, οι βουβώνες σκληραίνουιν, τα γεννητικά όργανα ζεσταίνονται υπερβολικά και συνήθως όλα αυτά εξελίσσονται σε καρκίνο. Σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να κοπανίσετε το εσωτερικό πικραγγουριού και μια κερήθρα, να ρίξετε μια κοτύλη νερό και να κάνετε υποκλυσμό στο απευθυσμένο, που έτσι καθαρίζει.

Περί γυναικείων Β|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Νάρδος ή Βαλεριάνα.

Περί γυναικείων Β|73

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πικραμυδαλιά.

Περί γυναικείων Β|81

Έκβόλιον έμβρύου και ύστέρων· σικύου άγρίου τόν όπον, όσον πόσιν, ές μάζαν έμπάσασαν προσθειναι, προνηστεύσασαν έπί δύο ήμέρας. Σταφίδος άγρίης όσον δύο δραχμίδας διεις μελικρήτῳ δοϋναι πιείν.

Μέσα για την αποβολή του εμβρύου και του υστέρου. Παίρνετε μια δόση πικραγγουριού, το ζυμώνετε σε κριθαρόπιτα και το χρησιμοποιείτε ως υπόθετο, αφού η γυναίκα είχε νηστέψει πριν για δυο μέρες. Διαλύετε επίσης δύο δραχμές άγρια σταφίδα μέσα σε νερόμελο και δίνετε να το

Πικραλίδα

Taraxacum officinale

COMPOSITAE ἢ ASTERACEAE

Άλλες ονομασίες: Αγριομάρουλο, Ταραξάκος.

ψύχει σκολοπένδριον, μίνθη, σέσελι, Δροσιστικό είναι το σκολοπένδριο, ο
σέρις, καυκαλίδες, ὑπερικόν, κνίδαι· δυόσμος, το σέσελι , η πικραλίδα, οι
καυκαλίδες, το ρείκι, η τσουκνίδα.

Περί διαίτης Β|54

Πικραμυγδαλιά

Prunus amygdalus Stokes var. amara Schn.

ROSACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί γυναικείων Α|59

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κόνυζα.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κόλιαντρος.

Περί γυναικείων Α|78

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Κλύσματα για τις παλιές πληγές (...)
Ἦ σμύρνης ὀξύβαφον, λιβανωτὸν, Ἦ κάνετε χλιαρό κλύσμα μ' ένα
σέσελι, νέτωπον, ἴσον ἐκάστου, ὀξύβαφο σμύρνα, λιβάνι, σέσελι και
χλιαρῶ κλύζειν. λάδι από πικραμύδαλα, σε ἴση
ποσότητα το καθένα.

Περί γυναικείων Α|78

Ἔτερον καθαρτικὸν, ὕδωρ ἄγει και Ἄλλο καθαρτικό, που παρασύρει
δέρματα και μύξας και ἰχώρα υγρά, φλούδες, βλέννες και αιματηρό
ὑφαιμον· (...) Ἦ χολήν ταύρου και νοσηρό χυμό: (...) Ἦ χρησιμοποιεῖτε
νίτρον ἐρυθρὸν, νέτωπον, κυκλαμίνου χολή ταύρου, κόκκινο νίτρο, λάδι από
ὅσον κικίδα ἐν μέλιτι. πικραμύδαλα και κυκλάμινο ὅσο μια
κικίδα, βουτηγμένα σε μέλι.

Περί γυναικείων Α|84

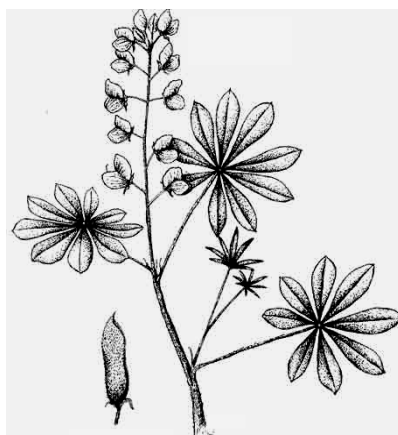
Τὰς δ' ἐφηλίδας λεγομένας αἶρει, Τα δερματικά στίγματα που λέγονται
ὀρόβιον, τεύτλου χυλὸς, ὠῶν τὸ φακίδες θεραπεύονται με αλεύρι από
λευκὸν, ππισάνη, ἢ σικύου ἀγρίου ρίζη ρόβια, ἀφέψημα από σέσκουλα,
ξηρὴ, μετ' οἴνου τρυγὸς τριφθειῖσα, και ασπράδι αβγού, ἀφέψημα ππισάνης,
ἐπαλειφομένη, ἢ συκῆς φύλλα ξερὴ ρίζα ἀγρίου αγγουριού
προστιθέμενα· σησάμω τριπτῶ κοπανισμένη με μούργα κρασιού και
σμήχεσθαι, ἢ ἀμυγδάλαις πικραῖς· χρησιμοποιοῦμενη ως αλοιφή, ἢ με
κνίδης τε σπέρμα, σκορόδων κέλυφος φύλλα συκιάς ως κατάπλασμα·
ἐπιθεόμενον, λεπίδιον. ἐπίσης θεραπεύονται με εντριβή με
κοπανισμένο σουσάμι ἢ με
πικραμύδαλα. Ἀκόμη μπορείτε να
μεταχειριστεῖτε σπόρο τσουκνίδας και
να δέσετε στο δέρμα φλούδες
σκόρδου ἢ λεπίδι.

Περί γυναικείων Β|81

Πειρητήριον· (...) νέτωπον ὀλίγον ἐν Δοκιμαστικό μέσο [για την ικανότητα
εἰρίω εἰλίξας προσθεῖναι, και ὀρῆν σύλληψης]: (...) τυλίγετε λίγο λάδι από
ὄθεν ἂν τοῦ στόματος ὄζη. πικραμύδαλα σε μαλλί και
τοποθετώντας το, βλέπετε τι μυρωδιά
βγαίνει από το στόμα.

Περί γυναικείης φύσιος|96

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κανέλα ή Κιννάμωνο.
Περί επικυήσεως|33

Πικροκουκιά

Lupinus Spp.

LEGUMINOSAE

Άλλες ονομασίες: Λούπινο.

Όσπρια δὲ πάντα φυσώδεα, καὶ ὤμα, καὶ ἐφθὰ, καὶ πεφρυγμένα· ἥκιστα δὲ βεβρεγμένα καὶ χλωρά· τουτέοισι δὲ μὴ χρέεσθαι, ἦν μὴ μετὰ σιτίων. Ἔχει δὲ καὶ ἰδίας μοχθηρίας ἕκαστον αὐτέων. (...) Θέρμος δὲ ἥκιστα τουτέων κακὰ ἔχει.

Όλα τα όσπρια, ωμά, βραστά ή ψημένα, δημιουργούν αέρια. Τούτο συμβαίνει λιγότερο, όταν μουσκέψουν στο νερό ή είναι χλωρά. Πρέπει να τρώγονται μαζί με ψωμί. Καθένα όσπριο έχει τα δικά του ιδιαίτερα μειονεκτήματα. (...) Τα πικροκούκια είναι λιγότερο βλαβερά από τα άλλα όσπρια.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|18

Πιπέρι

Piper nigrum

PIPERACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αβρότονο.

Περί διαίτης οξέων|11

Κάθαρσις παμπόλλη τε καὶ παντοίη ὑπὸ τούτου γίνεται· (...) Ἡ κόκκους ἐκλέψαντα ὅσον τρεῖς ἰνδικοῦ φαρμάκου, τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, ὃ καλέεται πέπερι, καὶ τοῦ στρογγύλου, τρία ταῦτα λεῖα τρίβειν, καὶ οἶνω παλαιῷ χληρῷ διεῖς, βαλάνιον περὶ πτερόν ὄρνιθος τιθέναι, καὶ ὧδε προσάγειν.

Ἄφθονη καὶ κάθε εἶδους κάθαρση προκαλεῖται ἀπὸ το ἀκόλουθο ὑπόθετο: (...) Ἡ ξεφλουδίζετε τρεῖς κόκκους ἀπὸ το ἰνδικό φάρμακο, ἀπὸ αὐτό που χρησιμοποιεῖται γιὰ παθήσεις των ματιῶν καὶ λέγεται πιπέρι, καὶ ἀπὸ τον στρογγυλό σπόρο [μυρτίδανο, εἶδος πιπεριού], τρίβετε καλά τα τρία αὐτά πράγματα, τα διαλύετε σε παλιό χλιαρό κρασί, σχηματίζετε μικρό υπόθετο γύρω ἀπὸ φτερό ὄρνιθας καὶ το βάζετε.

Περί γυναικείων Α|81

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αντράκλα.

Περί γυναικείων Β|92

Μαλθακὰ προσθετὰ, ὕδωρ ἄγει καὶ μύξας καὶ δέρματα, καὶ οὐχ ἐλκοῖ· σμύρναν ὡς ἀρίστην, καὶ ἀλὸς χόνδρον καὶ πίσσαν ἡδυντήν, τρίβειν λεῖα καὶ τιθέναι. Ἔτερον προσθετόν·

Μαλακτικά υπόθετα, που αποβάλλουν νερό, βλέννες καὶ φλούδες, χωρίς να δημιουργοῦν ἐξελκώσεις: παίρνετε ἐκλεκτή σμύρνα, κόκκους αλατιού καὶ αρωματική πίσσα, τα κοπανίζετε καλά καὶ τα

ἐκλέψας κόκκους τριήκοντα, τὸ ἰνδικὸν, ὃ καλέουσιν οἱ Πέρσαι πέπερι, καὶ ἐν τούτῳ ἓν στρογγύλον, ὃ καλέουσι μυρτίδανον, ξὺν γάλακτι γυναικείῳ ὁμοῦ τρίβειν καὶ μέλιτι διέναι· ἔπειτα εἴριον μαλθακὸν καὶ καθαρὸν ἀναφυρήσας, περὶ πτερὸν περιελίξας προσθεῖναι, καὶ τὴν ἡμέρην ἔῃν· ἦν δὲ ἰσχυρότερον βούλη ποιῆσαι, σμύρναν ὀλίγην παραμίσειν ὅσον τριτημόριον, καὶ εἴριον μαλθακὸν καθαρὸν ἢ ἡμίρρυπον.

βάζετε. Ἄλλο υπόθετο: ξεφλουδίσετε τριάντα σπόρους Κνίδου, τὴν ἰνδική ουσία που οἱ Πέρσαι ονομάζουν πιπέρι καὶ που μέσα της υπάρχει κάτι στρογγυλό, που αποκαλεῖται μυρτίδανο, τα κοπανίζετε μαζί με γυναικείο γάλα καὶ τα διαλύετε σε μέλι. Τα τυλίγετε ἔπειτα σε μαλακό καὶ καθαρὸ μαλλί καὶ γύρω ἀπὸ ἓνα φτερό καὶ βάζετε τὸ υπόθετο, αφήνοντας τὸ μια μέρα. Ἄν θέλετε να τὸ κάνετε δραστικότερο, προσθέτετε λίγη σμύρνα, περίπου τὸ ἓνα τρίτο, καὶ χρησιμοποιεῖτε μαλακό καὶ καθαρὸ ἢ μισοβρώμικο πανί.

Περὶ γυναικείων Β|96

Ἔτερον· ἦν φλεγμῆνη· (...) Ἔτερον· κόκκους ἐκλέξας ὅσον τριήκοντα, καὶ τρίμματα μηδικοῦ φαρμάκου τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ὃ καλεῖται πέπερι, καὶ τοῦ στρογγύλου ὃ καλεῖται, ταῦτα τὰ τρία τρίβων ἐν οἴνῳ παλαιῷ, λεία διείς, γλυκεῖ ἐλαίῳ ἀναφυρέων, περὶ τὸ εἴριον περιθεῖς, προσθέσθω, καὶ διανιζέσθω οὔρῳ.

Ἄλλο, σε περίπτωση φλεγμονῆς: (...) Ἄλλο: διαλέγετε τριάντα σπόρους τῆς Κνίδου, τρίμματα ἀπὸ τὸ μηδικό φάρμακο, που προορίζεται για τα μάτια καὶ λέγεται πιπέρι, καὶ ἀπ' αὐτό που λέγεται στρογγυλό, κοπανίζετε αὐτά τα τρία μέσα σε παλιὸ κρασί, τα διαλύετε καλά, τα ζυμώνετε με γλυκὸ λάδι, τα περιτυλίγετε με μαλλί καὶ τα πλένετε με οὔρα.

Περὶ γυναικείης φύσεως|32

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Δάφνη.

Περὶ εβδομάδων|30

Τὰ ἐντεθέντα ἔς τὴν ρῖνα, ἦν πυρετήνωσιν, ἦν μὲν λυθῆ ἢ ὀδύνη, παχέα κατὰ τὸν μυκτήρα ρεῖ· ἦν δὲ μήτε ὀδύνη, μήτε πυρετός, λεπτά καὶ ἴσως πυρώδεα, οἷον τὸ μὲν λεπτὸν Ἡγησιππῳ ἔς νύκτα προσθεμένῳ, τὸ δὲ παχὺ τῷ ἐν Κορίνθῳ εὐνούχῳ· εἰ δεῖ, τὸ σκαλεύειν· πέπερι.

Φάρμακα που μπαίνουν στη μύτη, ἀν υπάρχει πυρετός: ὅταν ὁ πόνος σταματήσει, ἀπὸ τὴ μύτη τρέχουν πηχτὰ υγρά· ἀν οὔτε ὁ πόνος οὔτε ὁ πυρετός υποχωροῦν, τρέχουν υγρά αραιὰ καὶ ἴσως φλογισμένα, ὅπως στην περίπτωση τοῦ Ηγησιππου, που εἶχε ροή ἀπὸ αραιὰ υγρά, ὅταν του ἔβαλαν στη μύτη ἔρρινο φάρμακο για τὴ νύχτα· ροή ἀπὸ πηχτὰ υγρά εἶχε κι ὁ ευνούχος που ἔμενε στην Κόρινθο· ἀν εἶναι ἀνάγκη, σκαλιστέ [τὴ μύτη]· χρησιμοποιήστε πιπέρι.

Επιδημιῶν τὸ τέταρτον|40

Τὴ Ἀσπασίου ὀδόντος δεινὸν ἄλγημα καὶ γνάθου· καστόριον καὶ πέπερι διακλυζομένη, καὶ κατέχουσα ἐν τῷ

Ἡ γυναίκα τοῦ Ασπασίου ἐνίωσε δυνατό πόνο στα δόντια καὶ στο σαγόνι. Ἐκανε πλύσεις, κρατώντας

στόματι, ἀνήκε, καὶ στραγγουρικὸν αὕτη ἀνήκε προσθεμένη τὸ ἄλευρον τὸ ξὺν τῷ ροδίνῳ. Τᾷς ἀφ' ὑστερέων κεφαλαλγίας καστόριον παύει. Τὰ πλεῖστα τῶν ὑστερικῶν, αἱ φύσαι-σημεῖον, οἱ ἐρευγμοί, καὶ οἱ περὶ γαστέρα ψόφοι, καὶ ἐπάρματα ὀσφῦος, καὶ περὶ νεφροὺς ἀλγήματα καὶ ἰσχία· καὶ ἔκγεγλευκισμενος μέλας· ἢ ἀρωμάτων τρίτον μέρος, ἀλεῦρον δυό, ἐν οἴνῳ εὐώδει ἐψῆσαι λευκῶ, ἐπ' ὀθόνιον ἐπιχέαντα, ἐπαλείψαντα, καταπλάσσειν, ἢ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἀλγήματα ὑστερικά.

στο στόμα της μείγμα από καστόριο και πιπέρι κι έτσι ανακουφίστηκε. Από τη στραγγουρία ανακουφίστηκε με υπόθετο από αλεύρι και ροδέλαιο. Το καστόριο καταπραΰνει τους πόνους που προέρχονται από τη μήτρα. Στις περισσότερες από τις παθήσεις της μήτρας εμφανίζονται αέρια.

Συμπτώματα είναι τα ρεψίματα, το γουργούρισμα της κοιλιάς, το πρήξιμο της μέσης, οι πόνοι γύρω από τα νεφρά και τους γοφούς. Χρησιμοποιούμε μαύρο κρασί που έχει πάψει να είναι μούστος ή ένα τρίτο αρωματικών ουσιών με δύο δόσεις αλεύρι, βρασμένο μέσα σε λευκό αρωματικό κρασί. Ρίχνουμε το παρασκεύασμα σε πανί, το απλώνουμε πάνω του και το τοποθετούμε ως κατάπλασμα πάνω στο μέρος της κοιλιάς, όπου εντοπίζονται οι πόνοι της μήτρας.

Επιδημιῶν το ἔβδομον|64

Πιπεριά

Capsicum annuum

SOLANACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάππαρη.

Περί νούσων το τρίτον|16

Πόλιον

Teucrium polium

LAMIACEAE

Άλλες ονομασίες: Άγριος αμάραντος.

Ἐτερον κυητήριον· άσπαράγου καρπὸν πινέτω ὁμοίως ἐν οἴνῳ. Ἐτερον κυητήριον· χορίον γυναικὸς καὶ τῶν εὐλέων τὰς κεφαλὰς τρίψας, διεῖς στυπτηρίην αἰγυπτίην ἐν χηνὸς στέατι, ἐν εἰρίῳ προσθέσθω πρὸς τὸ στόμα τῆς μήτρας. Ἐτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ· ἰὸν χαλκοῦ, ἄνθος, ἡμιωβόλιον ἑκατέρου, λιβανωτὸν ἄρσενα, στυπτηρίην σχιστήν, οἰάνανθην ἀμπέλου, κικίδα, σμύρναν, σίδιον, ῥητίνην, πόλιον, ὀβολὸν ἑκάστου, ἐν μέλιτι τρίψασα, προσθέσθω ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας δις τῆς ἡμέρης· ἦν δ' ἴσως δριμύτερον ἢ, παραμίσειν χηνὸς στέαρ καὶ νίτρον ὀπτὸν· διδόναι δὲ οἶνον, φεύγοντα τὸ ἐν αὐτῷ μένος.

Άλλος τρόπος για τη σύλληψη είναι να πίνει η γυναίκα σπόρους από σπαράγγια επίσης μέσα σε κρασί. Άλλο παρασκεύασμα για τη σύλληψη γίνεται, αν κοπανίσετε γυναικείο πλακούντα και κεφάλια σκουληκιού, διαλύσετε αιγυπτιακή στύψη σε λίπος χήνας και τα τοποθετήσετε μ' ένα κομμάτι μαλλί στο στόμιο της μήτρας. Άλλο παρασκεύασμα για τον ίδιο σκοπό: παίρνετε σκουριά και άνθος χαλκού, ένα ημιωβόλιο από το καθένα, αρσενικό λιβάνι, τεμάχια στύψης, ανθό αμπελιού, κικίδα, σμύρνα, ρόδι, ρετσίμι, πολιό, ένα οβολό από το καθένα, τα τρίβετε μέσα σε μέλι και τα βάζετε δύο φορές την ημέρα για τρεις μέρες. Αν το υπόθετο τούτο είναι ίσως ερεθιστικότερο απ' ό,τι πρέπει, ανακατεύετε λίπος χήνας και ψημένο νίτρο· δίνετε επίσης κρασί, προσέχοντας να μην είναι πολύ δυνατό.

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Πολύκαρπος

Polygonum persicaria

POLYGONACEAE

Άλλες ονομασίες: Αγριοπιπεριά.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λινάρι.

Περί γυναικείων Α|65

Πολύκνημο

Ziziphora capitata L.

LAMIACEAE Ἡ LABIATAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λινάρι.

Περί γυναικείων Α|65

Πολυπόδι

Polypodium vulgare L.

POLYPODIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάρδαμο

Περί γυναικείων Α|29

Πράσιο

Marrubium vulgare L. & M. creticum Miller

LAMIACEAE Ἡ LABIATAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γερούλι.

Περί αφόρων|12

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Πληροῖ δὲ μάλιστα τὰ κοῖλα τὰ καθαρά, ποίη, ἢ λαγώπυρος οὔνομα· ἐστὶ δὲ πιτύροισιν ὁμοίη ὅταν αὐαίνηται, μικρὸν τὸ φύλλον, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς ἐλαίης, καὶ μακρότερον· καὶ πρασίου τὸ φύλλον, σὺν ἐλαίῳ.

Αὐτό που γεμίζει προπάντων τα βαθουλά και καθαρά τραύματα εἶναι τὸ βότανο με τὸ ὄνομα λαγώπυρος. Αὐτό μοιάζει με πίτουρα, ὅταν ξεραίνεται, και τὸ φύλλο του εἶναι μικρὸ σαν τῆς ἐλιάς ἀλλά πιο μακρὺ· τὸ ἴδιο και τὸ φύλλο του πρασίου μαζί με λάδι.

Περί ελκών|15

Πράσο

Allium porum L.

LILIACAEAE

Πράσον θερμαίνει μὲν ἥσσον, οὐρέεται δὲ καὶ διαχωρέει· ἔχει δὲ τι καθαρτικόν· ὑγραίνει δὲ καὶ ὀξυρεγμῖν παύει· καλὸν δὲ ὕστατον τῶν ἄλλων βρωμάτων ἐσθίειν αὐτό.

Το πράσο εἶναι λιγότερο θερμαντικό, εἶναι ὅμως διουρητικό και υπακτικό· ἔχει και κάποιες καθαρτικές ιδιότητες. Ὑγραίνει και σταματά τις ξινίλες. Καλό εἶναι να τρώγεται στο τέλος, μετά το φαγητό.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βλίτο ή Βλήτο.

Περί διαίτης Γ|75

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αντράκλα.

Περί γυναικείων Α|75

Κατάχριστον καθαρτικόν ὥστε μήτρας ἐκκαθαίρειν· πράσου σπέρμα καὶ καρδάμου τρίψας, ἐν οἴνῳ τε διεῖς καὶ γάλακτι ἐφθῶ, διαχρίειν τὴν νειαίρην γαστέρα.

Καθαρτικό φάρμακο, κατάλληλο για την κάθαρση της μήτρας: κοπανίζετε σπόρο πράσου και κάρδαμου, τα διαλύετε σε κρασί και βρασμμένο γάλα και αλείφετε το υπογάστριο.

Περί γυναικείων Α|88

Ἦν δ' ἔτι φέρηται ὁ ῥόος, πρόμαλον φώξας καὶ τρίψας ἐν οἴνῳ δίδου, ἢ πράσων χυλόν.

Αν η ροή δεν υποχωρεί, καβουρδίζετε πρόμαλο, το κοπανίζετε και το δίνετε μέσα σε κρασί· ή δίνετε αφέψημα από πράσα.

Περί γυναικείων Β|83

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κόνυζα.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν δὲ ἐς τὴν καρδίην προσιστάμεναι πνίγωσιν αἰ ὑστέραι καὶ μὴ ἀφιστῶνται, πράσου καρπὸν τρίψας καὶ γλήχωνα, διεῖς ὕδατος κυάθοις τρισὶ καὶ ὄξεος λευκοῦ κυάθῳ καὶ μέλιτος τρίτῳ μέρει κυάθου, χλιαίνων, νήσκει δίδου ῥοφάνειν.

Αν η μήτρα πλησιάσει στην καρδιά, προκαλώντας πνίξιμο, και δεν απομακρυνθεί από εκεί, κοπανίζετε σπόρο πράσου και φλισκούνη, τα διαλύετε σε τρεις κυάθους νερό, σ ένα κύαθο λευκό ξίδι και σ' ένα τρίτο του κυάθου μέλι, τα χλιαίνετε και τά δίνετε στη γυναίκα ως ρόφημα, όταν εἶναι

νηστική.

Περί γυναικείης φύσιος|62

Ἦν φλεγμῆνωσιν αἱ μήτραι, Ἄν ἡ μήτρα εκδηλοῖσει φλεγμονή, κοτυληδόνας φύλλα καὶ πράσα βράζετε φύλλα κοτυληδόνας καὶ κρίμνοις ἐνεψῶν πυρίνοις, ἔλαιον πράσα μέσα σε σιτάλευρο, τα ἐπιχέων, δίδου ἐσθίειν. περιχύνετε με λάδι και δίνετε να τα φάει.

Περί γυναικείης φύσιος|78

Ἦν δὲ μετὰ τόκον τᾶς ὑστέρας ἀλγέη, Ἄν ἡ μήτρα πονά ὑστερα από τον πτισάνην καὶ πράσα καὶ στέαρ αἴγειον τοκετό, ἡ γυναίκα βράζει πτισάνη, ἐψησασα, ροφεῖτω τούτου ὡς πράσα και κασικίσιο λίπος και ὀλίγιστον. παίρνει τον ζωμό τούτο σε ελάχιστη ποσότητα.

Περί επικυήσεως|38

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη η κεφαλωτή.

Επιδημιῶν το ἐβδομον|82

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασφόδελος.

Περί νούσων το δεύτερον|38

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί νούσων το δεύτερον|71

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθῶν|38

Πράσα τὰ μὲν ἐφθὰ διουρητικὰ καὶ Τα πράσα, ὅταν εἶναι βρασμένα, εἶναι διαχωρητικὰ, τὰ δὲ ὠμὰ καυματώδεα διουρητικὰ και υπακτικά, ἐνῶ ὅταν εἶναι ὠμὰ εἶναι καυτερά και προκαλοῦν φλόγωση.

Περί παθῶν|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί των εντός παθῶν|12

Πρίνος

Quercus smilax ή ilex

FAGACEAE

Άλλες ονομασίες: Πουρνάρι, Δρυς η κοκκοφόρος.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βελανιδιά.

Περί διαίτης Β|55

χρῆσθαι δὲ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πρὸς τὰ πεπταλωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός. (...) Ἔτερον· ἐν οἴνῳ γλυκεῖ ἔψειν λευκῷ πρίνου ρίζας· ἐπειδὴν δὲ δοκῆη καλῶς ἔχειν, ἀποχέας, τοῦ οἴνου δύο μοίρας ποιῆσαι τοῦδε καὶ ἀμόργης ἐλαίου ὡς ἀνυδροτάτου μοῖραν μίαν, ἔπειτα ἔψειν, ἀνακινέων ὡς μὴ φρυγῆ, μαλθακῷ πυρὶ, ἕως ἂν δοκῆη τοῦ πάχεος καλῶς ἔχειν.

Αυτό χρησιμοποιεῖται για τα τραύματα που χρονίζουν αλλά και για τα πρόσφατα, και στην ακροποσθία, στα τραύματα του κεφαλιού και του αφτιού. (...) Άλλο: βράζετε μέσα σε γλυκό λευκό κρασί ρίζες από πουρνάρι. Όταν νομίσετε πως έχουν βράσει καλά, αδειάζετε το αφέψημα σε δοχείο και παίρνετε δυο δόσεις από αυτό το κρασί και μια δόση μούργα λαδιού που θα περιέχει όσο το δυνατό λιγότερο νερό. Στη συνέχεια τα βράζετε σε χαμηλή φωτιά, τα αναταράζετε για να μην καούν, ωστόσο φανεί ότι έχουν πήξει, καλά.

Περί ελκών|12

Ραπάνι

Raphanus sativus L.

CRUCIFERAE

Ῥαφανὶς ὑγραίνει διαχέουσα τὸ φλέγμα τῆ ὀριμύτητι, τὰ δὲ φύλλα ἤσσον, πλὴν πρὸς τοὺς ἀρθριτικούς· μοχθηρὸν ἢ ῥίζη, ἐπιπολάζον δὲ καὶ δύσπεπτον.

Το ραπάνι υγραίνει διαλύοντας τὸ φλέγμα με τὴν καυστικότητα του, ἀλλὰ τὰ φύλλα του ἔχουν αὐτὴ τὴν ιδιότητα σε μικρότερο βαθμὸ, ἔκτος ἀν πρόκειται γιὰ ὅσους υποφέρουν ἀπὸ ἀρθριτικά. Ἡ ῥίζα κάνει κακό, μένει πάνω πάνω καὶ εἶναι δύσπεπτη.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Κόνυζα.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Κάρδαμο.

Περί γυναικείων Β|27

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ακακία.

Περί γυναικείων Β|80

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ἴπποφαές.

Περί των εντός παθών|22

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περί των εντός|30

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Τεύτλα.

Ρεβίθι

Cicer arietinum L.

LEGUMINOSAE ἢ FABACEAE

Ἐρέβινθοι λευκοὶ διαχωρεύουσι καὶ οὐρέονται καὶ τρέφουσι· τρέφει μὲν τὸ σαρκῶδες· οὐρέεται δὲ τὸ γλυκὺ· διαχωρέεται δὲ τὸ ἀλμυρόν.

Τα ἄσπρα ρεβίθια εἶναι υπακτικά, διουρητικά καὶ θρεπτικά· τὸ σαρκῶδες μέρος τους εἶναι θρεπτικό, τὸ γλυκὸ διουρητικό καὶ τὸ ἀλμυρὸ μέρος διευκολύνει τὴν ἀφόδευση.

Περί διαίτης B|45

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί διαίτης B|54

Ὅσπρια δὲ πάντα φυσώδεα, καὶ ὠμά, καὶ ἐφθὰ, καὶ πεφρυγμένα· ἤκιστα δὲ βεβρεγμένα καὶ χλωρά· τούτοις δὲ μὴ χρέεσθαι, ἢν μὴ μετὰ σιτίων. Ἔχει δὲ καὶ ἰδίας μοχθηρίας ἕκαστον αὐτέων. Ἐρέβινθος μὲν φῦσαν, ὠμὸς καὶ πεφρυγμένος, καὶ πόνον ἐμποιεῖ.

Ὅλα τὰ ὄσπρια, ὠμά, βραστά ἢ ψημένα, δημιουργοῦν ἀέρια. Τοῦτο συμβαίνει λιγότερο, ὅταν μουςκέψουν στο νερό ἢ εἶναι χλωρά. Πρέπει νὰ τρώγονται μαζί με ψωμί. Καθένα ὄσπριο ἔχει τὰ δικά του ἰδιαίτερα μειονεκτήματα. Τὰ ρεβίθια, ὠμά ἢ ψημένα, δημιουργοῦν ἀέρια καὶ προκαλοῦν πόνους.

Περί διαίτης οξέων NOΘA|18

Προσθετὸν δυνάμενον χορίον ἐξαγαγεῖν, καὶ ἐπιμήνια κατασπάσαι καὶ ἔμβρυον ἀπόπληκτον· κανθαρίδας πέντε ἀποτίλας τὰ πτερὰ καὶ τὰ σκέλεα καὶ τὴν κεφαλὴν, εἶτα τρίβολον παραθαλάσσιον κόψας ξὺν τῇ ῥίζῃ καὶ τοῖσι φύλλοισιν ὅσον κόγχην, καὶ

Υπόθετο που ἔχει τὴν ἰκανότητα ν' αποβάλλει τὸν πλακούντα, νὰ προκαλεῖ ἐμμηνόρροια καὶ νὰ ἐξωθεῖ νεκρωμένο ἔμβρυο: ἀφαιρεῖτε ἀπὸ πέντε κανθαρίδες τὰ φτερά, τὰ πόδια καὶ τὸ κεφάλι, κοπανίζετε ἔπειτα μὴ κόγχῃ παραθαλάσσιο τρίβολο με τὴν ῥίζα καὶ τὰ φύλλα του, τρίβετε μὴ

τὸ βοάνθεμον χλωρὸν τρίψας τὸ ἕξω σκληρὸν ὅσον κόγχην, καὶ σελίνου σπέρμα τὸ ἴσον, καὶ σηπίης ὡὰ πεντεκαίδεκα ἐπ' οἴνω γλυκεῖ κεκρημένω προσθεῖναι, καὶ ἐπὴν ὀδύνη ἔχη, ἐν ὕδατι θερμῷ καθήσθω, καὶ μελίκρητον ὕδαρες πινέτω, καὶ οἶνον γλυκὺν, καὶ τοῦ τετριμμένου ὅσον στατήρα αἰγινάϊον ἐν οἴνω πίνειν γλυκεῖ· ἐπὴν δὲ ὀδύνη ἔχη, λευκοὺς ἔρεβίνθους καὶ σταφίδας ἐψήσας ἐν ὕδατι ψῦξαι καὶ διδόναι πίνειν, καὶ ὅταν ἢ στραγγουρίη ἔχη, ἐν ὕδατι χλιερῷ ἐγκαθήσθω.

κόγχη ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ σκληροῦ μέρους χλωροῦ βοάνθεμου, ἴση ποσότητα σπόρο ἀπὸ σέλινου καὶ δεκαπέντε ἀβγά σουπιάς μέσα σε αραιωμένο γλυκὸ κρασί καὶ τα τοποθετεῖτε. Ἄν ὑπάρχει πόνος, ἡ γυναίκα θὰ κάνει ζεστὸ λουτρό ἐδρας καὶ θὰ πει αραιωμένο νερόμελο καὶ γλυκὸ κρασί. Ἀπὸ τοῦ κοπανισμένου παρασκευάσμα θὰ πίνει ἓνα αἰγινήτικο στατήρα μέσα σε γλυκὸ κρασί. Ἄν ὑπάρχει πόνος, βράζετε λευκὰ ρεβίθια καὶ σταφίδες μέσα σε νερό, τ' ἀφήνετε νὰ κρυώσουν καὶ δίνετε νὰ τα πει. Ἄν ἐκδηλωθεῖ στραγγουρία, κάνετε λουτρό ἐδρας με χλιαρὸ νερό.

Περὶ γυναικείων Α|78

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Ἀδίαυτος.

Περὶ γυναικείων Β|83

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Βατράχιον.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Κράμβη ἢ κεφαλωτή.

Ἐπιδημιῶν τὸ ἐβδομον|82

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Ἀσφόδελος.

Περὶ νοῦσων τὸ δεύτερον|38

Αἱ τέσσαρες νοῦσοι αἱ ἀπὸ τῶν νεφρῶν γινόμεναι· ἀπὸ τῆς πρώτης τάδε πάσχει· ὀδύνη ὀξεῖη ἐμπίπτει ἐς τὸν νεφρὸν καὶ ἐς τὴν ὄσφυν καὶ ἐς τὸν κενεῶνα καὶ ἐς τὸν ὄρχιν τὸν κατὰ τὸν νεφρὸν, καὶ οὐρέει πυκινὰ, καὶ στύφει κατ' ὀλίγον τὸ οὖρον, καὶ ἅμα τῷ οὐρῷ προέρχεται ψάμμος, καὶ ὅκοταν ἐξίη διὰ τῆς οὐρηθρῆς ἢ ψάμμος, ὀδύνην παρέχει ἰσχυρὴν ἐν τῇ οὐρηθρῇ· ὅκοταν δὲ διεξουρήσῃ, ἢ ὀδύνη ἀνίησιν ἔπειτα αὔθις ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἄλγεσι κέεται· ὅκοταν δὲ οὐρέη, καὶ τὸν καυλὸν ὑπὸ τῆς ὀδύνης τρίβει. Πολλοὶ δὲ τῶν ἰητρῶν οἱ μὴ συνιέντες τὴν νοῦσον, ὅκοταν ἴδωσι τὴν ψάμμον, δοκέουσι λιθινὴν τὴν κύστιν, καὶ ταύτην μὲν οὐ, τὸν δὲ

Οἱ αρρώστιες ποὺ προκαλοῦνται ἀπὸ τὰ νεφρά εἶναι τέσσερις. Τα συμπτώματα τῆς πρώτης εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Παρουσιάζεται οξὺς πόνος στο νεφρὸ καὶ στη μέση καὶ στην περιοχὴ ἀπὸ τὰ πλευρά ὡς τὰ λαγόνια καὶ στον ὄρχι ποὺ βρίσκεται ἀπὸ τὴν πλευρά τοῦ νεφροῦ ποὺ νοσεῖ. Παρουσιάζεται ἐπίσης συχνουρία καὶ ἡ ποσότητα τῶν οὔρων ελαττώνεται σιγὰ σιγὰ. Μαζί με τὰ οὔρα αποβάλλεται καὶ ἄμμος καὶ καθὼς ἡ ἄμμος περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν ουρήθρα δημιουργεῖ ἐκεῖ ἰσχυρὸ πόνον. Ὅταν τελειώσει ἡ οὐρήση σταματᾷ καὶ ὁ πόνος. Ἐπειτα παρουσιάζονται πάλι οἱ ἴδιοι πόννοι καὶ ὅταν ουρεῖ ὁ ασθενὴς τρίβει τὸ πέος τοῦ ἀπὸ τὸν πόνον. Πολλοὶ γιαιοῖ

νεφρὸν λιθιή. Αὕτη ἢ νοῦσος γίνεται ἀπὸ φλέγματος, ὁκόταν ὁ νεφρὸς ἐς ἑωυτὸν ἀναλαβῶν φλέγμα μὴ ἀφή πάλιν, ἀλλ' αὐτοῦ συμπτωρωθῆ· τοῦτο γίνεται λίθοι λεπτοὶ οἷον ψάμμος. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχη, τῷ ὀπῶ τῆς σκαμμωνίης ἢ αὕτη τῆ ριζῆ, πυριήσας προσθεν ἅπαν τὸ σῶμα, ὑποκαθηραι· τῆ δὲ ὑστεραίῃ τῷ ἀπὸ ἑρεβίνθων λευκῶν χυλῶ ὑποκαθηραι δυὸ χοεύσιν, ἅλας δὲ παρεμβάλῶν διδόναι πίνειν· μετὰ δὲ ταῦτα ποτοῖσι καὶ βρωτοῖσι καὶ λουτροῖσι μελετήν, διδοὺς τὰ αὐτὰ ἂ τῷ στραγγουριῶντι δίδοται φάρμακα. Ὅκόταν δὲ ἢ ὀδύνη πίεση, λούειν πολλῶ καὶ θερμῶ, καὶ χλιάσματα προστιθέναι ὄπη πονέει μάλιστα. Ὅκόταν δὲ ἀποιδήση καὶ ἔξαρθῆ, ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον ταμνεῖν κατὰ τὸν νεφρὸν, καὶ ἔξελων τὸ πύος, τὴν ψάμμον διουρητικοῖσιν ἴησθαι· ἦν μὲν γὰρ τμηθῆ, ἔλπις ἐκφυγέειν· ἦν δὲ μή, ἢ νοῦσος τῷ ἀνθρώπῳ συναποθνήσκει.

που δεν γνωρίζουν την αρρώστια ὅταν δουν την ἄμμο νομίζουν πως υπάρχει πέτρα στην κύστη. Δεν ἔχει, ὅμως, ἡ κύστη πέτρα ἀλλὰ τὸ νεφρὸ. Ἡ αρρώστια τούτη προκαλεῖται ἀπὸ τὸ φλέγμα, ὅταν τὸ νεφρὸ τὸ ελκύσει καὶ στη συνέχεια μάλιστα δεν τὸ αποβάλει. Τότε ἐκεῖνο συμπυκνώνεται καὶ σκληραίνει, παίρνοντας τὴ μορφὴ ψιλῶν λίθων ὅπως ἡ ἄμμος.

Ὅταν ἡ κατάσταση τοῦ αρρώστου εἶναι τέτοια, πρέπει ἀφοῦ πρώτα τὸν υποβάλεις ολόκληρο σε ατμόλουτρο, νὰ προκαλέσεις μέτρια κάθαρση με τὸ χυμὸ ἢ τὴ ρίζα σκαμμωνίας. Τὴν επομένη πρέπει νὰ προκαλέσεις μέτρια κάθαρση δίνοντας του νὰ πιεῖ χυλὸ ἀπὸ ἄσπρα ρεβίθια ποσότητος δύο χοέων, στον ὁποῖο θα ἔχεις προσθέσει ἀλάτι. Μετὰ ἀπὸ τούτα θα τὸν φροντίζεις δίνοντας του τὰ ἴδια ποτά καὶ τροφές καὶ κάνοντας του τὰ λουτρά που χρησιμοποιοῦνται ὡς φάρμακο γιὰ ἐκεῖνον που πάσχει ἀπὸ στραγγουρία. Καὶ ὅταν τὸν πιέζει πολὺ ὁ πόνος, νὰ τὸν λούζεις με πολὺ καὶ ζεστὸ νερὸ καὶ νὰ του βάζεις θερμὰ ἐπιθέματα στα σημεῖα που πονάει περισσότερο. Ὅταν δημιουργηθεῖ πρήξιμο καὶ διόγκωση, τότε θα κάνεις τομὴ στο νεφρὸ καὶ, ἀφοῦ ἀδειάσεις τὸ πύον, θα θεραπεύσεις τὸ πρόβλημα τῆς ἄμμου με διουρητικὸ. Ἀν γίνει τομὴ, υπάρχει ἐλπίδα νὰ γλιτώσει. Διαφορετικὰ ἡ αρρώστια ταλαιπωρεῖ τὸν ἀσθενή μέχρι τὸν θάνατο του.

Ρείκι

***Erica arborea* L.**

ERICACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδϊαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ρίγανη

***Origanum vulgare* L. & *O. heracleoticum* Rchb.**

LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Ὁρίανον θερμαίνει, ὑπάγει δὲ καὶ τὰ χολώδεα. ἡ ρίγανη θερμαίνει καὶ συμβάλλει
στην αποβολὴ των χολικῶν οὐσιῶν.

Περὶ διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περὶ διαίτης οξέων|29

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄρκευθος.

Περὶ γυναικείων Α|51

Ἔτερον κυητήριον· εὐλὴν ἣτις ἔχει ἄλλο παρασκεύασμα γιὰ τὴν σύλληψη: παίρνετε σκουλήκι με ουρά, τὴν κέρκον, λαβὼν αὐτῶν τρεῖς ἢ τέσσαρας μοίρας καὶ ὀρίανον τρία ἢ τέσσερα κομμάτια, καὶ ψιλή λεπτὴν, τρίψας ἐν ῥοδίνῳ μύρῳ, ρίγανη, τὰ κοπανίζετε μέσα σε προσθέτω πρὸς τὸ στόμα τῆς μήτρας. ροδέλαιο καὶ τὰ τοποθετεῖτε στο στόμιο τῆς μήτρας.

Περὶ γυναικείων Α|75

Βλέπε το κείμενο ἀπὸ το φυτό: Ἄγριο ρόδο.

Περὶ ελκῶν|11

Ὁ ὀρίανος ὀφθαλμοῖσι κακὸν πινόμενος, καὶ ὁδοῦσιν. Ἡ ρίγανη σε ποτό κάνει κακό στα μάτια καὶ στα δόντια.

Επιδημιῶν το πέμπτον|54

Χειμέτων, κατασχάν, ἀλεαίνειν τοὺς πόδας, ὡς μάλιστα ἐκθερμαίνειν πυρὶ καὶ ὕδατι. Ὀφθαλμοῖσι πονηρόν, φακὴ· τοῖσι γέ οὕτως ἔχουσιν, ἢ γλυκὴ ὀπώρη, καὶ λάχανα. Τοῖσι περὶ ὀσφύν ἢ ἴσχιον ἢ σκέλεα ἀλγήμασιν ἐκ πόνων, θαλάσση, ὄξει, θερμοῖσι καταιονην, καὶ σπόγγους βάπτοντα πυρὴν, ἐπικαταδεῖν δὲ εἴριοισιν. Ὁρίανος ὀφθαλμιοσὶ κακὸν πινόμενῳ καὶ ὁδοῦσιν.

Σχίζετε τὶς χιονίστρες καὶ διατηρεῖτε τὰ πόδια ζεστά θερμαίνοντας τὰ ὅσο μπορεῖτε με φωτιά καὶ νερό. Ἡ φακὴ κάνει κακό στα μάτια. Ὅσοι πάσχουν ἀπὸ τὰ μάτια τοὺς καλό εἶναι νὰ παίρνουν γλυκοὺς καρπούς καὶ λαχανικά. Γιὰ τοὺς πόνους τῆς μέσης, τῶν γοφῶν ἢ τῶν ποδιῶν, που προέρχονται ἀπὸ κούραση, κάνετε ζέστες καταιονήσεις με θαλασσινὸ νερό ἢ ξίδι καὶ, βρέχοντας σφουγγάρια, τὰ μεταχειρίζεστε ὡς θερμά ἐπιθέματα, συγκρατώντας τὰ με μαλλί. Ἡ ρίγανη σε ποτό εἶναι βλαβερὴ γιὰ τὰ μάτια καὶ τὰ δόντια.

Επιδημιῶν το ἑβδομον|76

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀπήγανος.

Περὶ νοῦσων το δεύτερον|26

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀπήγανος.

Περὶ νοῦσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί νούσων το δεύτερον|52

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί παθών|43

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περί των εντός παθών|10

Ὑδερὸς ἀπὸ τοῦ ἥπατο· ὁ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὕδερὸς γίνεται, ὁκόταν ἐξ τὸ ἥπαρ φλέγμα ἐπιγένηται, καὶ ἀναλαβὴ τὸ ἥπαρ καὶ διυγρανθῆ· εὐθὺς οὖν καῦμα τούτω παρέχει, καὶ φυσαὶν ἐμποιέει, ἔπειτα δὲ χρόνῳ ὕδατος πύμπλαται· κάπειτα δηγμὸς ἐξ τὸ σῶμα ἐμπίπτει, καὶ οἴδημα ἐν τῆσι κνήμησι καὶ ἐν τοῖσι πόσιν ἔνεστι, καὶ τὸ ἥπαρ σκληρὸν καὶ οἰδέει, καὶ αἱ κλείδες λεπτύνονται. Τούτω ὁκόταν οὕτως ἔχη, κατ' ἀρχᾶς τοῦ νοσήματος διδόναι, ἦν ἀλγέη τὸ ἥπαρ, ὀρίγανον τρίβων, ὅπνὸν σιλφίου ὁκόσον ὀροβον διείξ, ἐν οἴνῳ λευκῷ ἡμικοτυλίῳ πίνειν, καὶ γάλα αἴγος, τρίτον μέρος μελικρήτου παραμίσγων, τετρακότυλον κύλικα· σιτίων δὲ ἀπεχέσθω τᾶς πρώτας ἡμερας δέκα· αὕται γὰρ κρίνουσιν, εἰ θανάσιμον ἦ οὔ· ροφανέτω δὲ πτισάνης χυλόν, κάθεφθον μέλι παραχέων· οἴνον δὲ πινέτω λευκὸν Μένδαιον ἢ ἄλλον τὸν ἡδιστον ὕδαρεα. Ὅκοταν δὲ αἱ δέκα ἡμέραι παρέλθωσι, σιτία προσφερέσθω καθαρὰ, καὶ ὄψον ἐχέτω ἀλεκτρούονος κρέα ὅπτα θερμά· ἐχέτω δὲ καὶ σκύλακος ἐφθά· ἰχθύι δὲ γαλεῶν καὶ νάρκη χρεέσθω ὅπποισιν· οἴνον δὲ τὸν αὐτὸν πινετω. Κῆν μὲν ἀπὸ τούτων παύσηται, ἄλις· ἦν δὲ μή, ὅκοταν αὐτὸς ἔωυτου παχύτατος ἔη καὶ τὸ ἥπαρ μέγιστον, καύσαι μύκησιν· οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγία ποιήσῃς· καύσαι δὲ χρῆ ἐσχάρας ὀκτώ. Ἦν δὲ ὁ ὕδερὸς ἐγγενηται καὶ ραγῆ ἐξ τὴν κοιλίην, τοῖσιν αὐτοῖσιν ἴησθαι οἷσι καὶ τὰ πρόσθεν, φαρμάκοισι καὶ ποτοῖσι καὶ βρωτοῖσι

Ὑδρωπικία που προκαλεῖται ἀπὸ το συκῶτι: Ἡ υδρωπικία που προκαλεῖται ἀπὸ το συκῶτι παρουσιάζεται ὅταν στο συκῶτι φτάσει φλέγμα και το συκῶτι το τραβήξει και γεμίσει υγρασία. Τούτο προκαλεῖ ἀμέσως μεγάλη θερμότητα και δημιουργεῖ ἀέρια. Μετά ἀπὸ λίγο το συκῶτι γεμίζει νερό. Στη συνέχεια εμφανίζεται ἐρεθισμὸς στο σῶμα και πρήξιμο στις κνήμες και στα ακροπόδια, το συκῶτι εἶναι σκληρό και πρησμένο και οι κλείδες ἀδυνατίζουν.

Ὅταν αὐτή εἶναι ἡ κατάσταση του ασθενή, στην ἀρχή της νόσου, ἀν πονάει στο συκῶτι, πρέπει να του δώσεις να πει μισή κοτύλη λευκό κρασί στο οποίο θα ἔχεις τρίψεις ρίγανη και θα ἔχεις προσθέσει χυμὸ σιλφίου ὅσο ἓνα ρόβι. Θα του δώσεις ἐπίσης να πει τέσσερις κοτύλες κασικίσιο γάλα, στο οποίο θα ἔχεις προσθέσει ἓνα τρίτο νερόμελο. Ὁ ἀρρώστος θα ἀπέχει ἀπὸ τὴν τροφή τις πρώτες δέκα μέρες, γιατί στο διάστημα τούτο κρίνεται ἀν ἡ ἀρρώστια θα ἀποβεί θανάσιμη ἢ ὄχι. Πρέπει ἐπίσης να παίρνει χυλὸ ἀπὸ κριθάρι στο οποίο θα ἔχεις προσθέσει καλὰ βρασμένο μέλι και να πίνει λευκό κρασί της Μένδης ἢ ἄλλο πολὺ γλυκὸ κρασί ἀραιωμένο. Ὅταν περάσουν οι δέκα μέρες λοιπὸν να του προσφέρεις μη ἀναμειγμένες τροφές ἀπὸ δημητριακά. Να φάει ἐπίσης κρέας ἀπὸ κοτόπουλο ζεστὸ και ψητὸ και βρασμένο κρέας ἀπὸ σκυλάκι. Ἀπὸ ψάρια να τρώει ψητὸ γαλέο και μουδιάστρα και κρασί να πίνει το ἴδιο. Ἀν με τούτα θεραπευτεῖ

καὶ ταλαιπωρήσιν· οἶνον δὲ πινετω μέλανα αὐστηρόν. Ἦν δὲ σοὶ δοκέη ποῦ ἀφίστασθαι τοῦ ἥπατος, καύσαι ὄκου ἂν φανῆ σιδηρίω, καὶ ἀφιέναι τοῦ ὕδατος κατ' ὀλίγον, καὶ ἴησθαι ὡς καὶ τὰ λοιπὰ πρόσθεν. Ἦν δὲ μὴ ὑπὸ τούτων ὑγιῆς γένηται, φθειρόμενος θνησκει χρόνω· ἢ γὰρ νοῦσος χαλεπή, καὶ παύροι ταύτην διαφυγγάνουσιν.

ἔχει καλῶς. Ἄν ὄχι, ἀφοῦ τον παχύνεις πολὺ καὶ το συκῶτι του διογκωθεῖ πάρα πολὺ, νὰ κάνεις καυτηρίαση με θερμοκαυστήρα με στρογγυλὴ αιχμῆ.

Ἄν ἡ υἰδρωπικία εντοπιστεῖ καὶ ξεσπάσει στην κοιλία, νὰ θεραπεύεις τον ἀρρωστο με τον ἴδιο τρόπο ὅπως καὶ στις προηγούμενες περιπτώσεις, επιβάλλοντας τὰ ἴδια φάρμακα καὶ ποτὰ καὶ τις ἴδιες τροφές καὶ ασκήσεις. Κρασί νὰ πίνει μαύρο στυφόν. Ἄν σου φαίνεται ὅτι ἡ ἀρρώστια ἀπὸ το συκῶτι μεταφέρεται σε κάποιον ἄλλο σημεῖο, νὰ κάνεις καυτηρίαση με σιδερένιο εργαλεῖο στο σημεῖο ὅπου εκδηλώνεται, αφήνοντας το νερό νὰ τρέξει σιγά σιγά, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα νὰ εφαρμόζεις την ἴδια θεραπεία ὅπως καὶ στις προηγούμενες περιπτώσεις. Ἄν δεν γίνει καλά με τούτα, ο ἀρρωστος σβῆνει σιγά σιγά καὶ πεθαίνει με την πάροδο του χρόνου γιατί ἡ ἀρρώστια εἶναι σοβαρὴ καὶ λίγοι γλιτώνουν.

Περὶ των εντὸς παθῶν|24

Νοῦσος ἥπατίτις· ἢ δὲ νοῦσος γίνεται ἀπὸ χολῆς μελαίνης, ὅκοταν ἐπιρρη ἔς τὸ ἥπαρ· προσπίπτει δὲ μάλιστα μετοπώρου, ἐν τῆσι μεταβολῆσι τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τάδε οὖν πάσχει· ἔς τὸ ἥπαρ ὀδύνη ὄξειη ἐμπίπτει αὐτῷ, καὶ ὑπὸ τῆς νεάτας πλευρᾶς καὶ ἔς τὸν ὠμὸν καὶ ἔς τὴν κληίδα καὶ ὑπὸ τὸν τιθόν, καὶ πνίξι ἔχει ἰσχυρὴ, καὶ ἐνίστε ἀπεμει πελιδνὴν χολὴν, καὶ ρῖγος, καὶ πυρετὸς τῆς πρωτας ἡμέρας σφόδρα, ἔπειτα μέντοι βληχρότερος ἔχει, καὶ ψαυόμενος ἀλγέει τὸ ἥπαρ, καὶ ἢ χροιὴ ὑποπέλιδνος αὐτέου, καὶ τὰ σιτία ἂ πρόσθεν ἐβεβρώκει πνίγει αὐτὸν προσπίπτοντα καὶ καίει καὶ στρέφει τὴν κοιλίην. Ταῦτα μὲν πάσχει κατ' ἀρχᾶς· τῆς δὲ νοῦσου προϊούσης οἱ τὲ πυρετοὶ ἄφιασι καὶ ἐπ' ὀλίγων σιτίων πίμπλαται, ἐν δὲ τῷ ἥπατι ἢ ὀδύνη μούνη λείπεται, καὶ αὐτὴ ποτὲ μὲν ἰσχυρὴ, ποτὲ δὲ ἥσων

Ἡπατίτιδα: Ἡ ἀρρώστια τούτη προκαλεῖται ἀπὸ τὴ μαύρη χολή, ὅταν αὐτὴ χυθεῖ στο συκῶτι. Παρουσιάζεται κυρίως το φθινόπωρο στην ἀλλαγὴ των εποχῶν. Τὰ συμπτώματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Παρουσιάζεται οξύς πόνος στο συκῶτι καὶ κάτω ἀπὸ τὰ τελευταία πλευρά, καθὼς ἐπίσης στον ὠμο, στην κλειδα καὶ στο στήθος. Ὁ ἀρρωστος ἔχει ἐπίσης ἐντονο αἶσθημα πνιξίματος καὶ μερικές φορές αποβάλλει με εμετό μαύρη χολή. Παρουσιάζεται ἐπίσης ρίγος καὶ ψηλός πυρετός τις πρώτες μέρες, ο οποίος στη συνέχεια εἶναι χαμηλότερος. Το συκῶτι πονάει με την ψηλάφηση καὶ το χρώμα του ἀρρωστοῦ εἶναι σταχτί. Ὅταν φάει, ἡ τροφή του προξενεῖ αἶσθημα πνιγμού, καούρες καὶ συστροφές των εντέρων. Τούτα εἶναι τὰ συμπτώματα στην ἀρχή. Καθὼς ἡ νόσος εξελίσσεται, ο

διαπαύουσα· ἐνίστε δὲ ὀξεῖη λαμβάνει, καὶ πολλάκις ἐξαπίνης ἀφῆκε τὴν ψυχὴν. Τούτω ξυμφέρει, ὁκόταν μὲν ἢ ὀδύνη ἔχη, τὰ τὲ ἄλλα καὶ μὴν καὶ τὰ χλιάσματα προστιθέναι ταυτά, ἃ καὶ τῆ πλευρίτιδι· ὁκόταν δὲ ἀνὴ ο πόνος, λούειν αὐτὸν πολλῶ καὶ θερμῶ, μελίκρητον τὲ διδόναι πίνειν καὶ οἶνον λευκὸν γλυκὺν αὐστηρόν, ὁκότερον ἂν ξυμφέρη, καὶ ροφήματα ταυτά, ἃ καὶ τῷ ὑπὸ πλευρίτιδος ἐαλωκότι. Ὑπὲρ δὲ τῆς ὀδύνης τάδε χρῆ διδόναι πίνειν· ἀλεκτορίδος ὠοῦ ἐφθοῦ τὸ ὠχρὸν τρίψας, παραχέας στρύχνου χυλοῦ ἡμικοτυλιον καὶ μελίκρητον ἐν ὕδατι πεποιημένον, ἡμισυ ἡμικοτύλιον, τούτοισι διεις διδόναι πίνειν, καὶ παύσει τὴν ὀδύνην· διδόναι δὲ καὶ ἐκάστης ἡμέρης, ἕως ἂν ἢ ὀδύνη παύσῃται· πινέτω δὲ καὶ σιλφίου ὀπὸν ὁκοσον ὀροβον, καὶ ὀρίγανον τρίβων διεῖναι οἶνω λευκῷ, καὶ οὕτω πίνειν νῆστις· ἐπιπινέτω δὲ καὶ τὰ ἐν τῆ πλευρίτιδι διδομένα φάρμακα, εἴνεκα τῆς ὀδύνης· πινέτω δὲ καὶ γάλα αἶγος, τρίτον μέρος μέλιτος παραμίσγων, τοῦ δὲ γάλακτος ἔστωσαν τέσσαρες κοτύλαι· τοῦτο ἔωθεν πινέτω ὅκοχαν τάλλα μὴ πίνῃ. Σιτίων δὲ ἀπεχέσθω, ἕως ἂν κριθῆ ἢ νοῦσος· κρίνεται δὲ μάλιστα ἐν ἐπτῷ ἡμερησι, ταύτησι γὰρ δηλοῦται εἰ θανάσιμος ἢ οὔ. Ἦν δὲ καὶ πνίγμα προσίστηται, τάδε χρῆ διδόναι, ὅκως ἂν ἀπεμέση· μέλι, καὶ ὕδωρ, ὄξος, ἄλας, ταῦτα μίξας ἐγγέαι ἕς χυτρίδιον καινόν· εἶτα χλιαίνειν, καὶ ταράσσειν ὀριγάνου κλωνίοισι τῆς κεφαλοειδέος ξὺν τῷ καρπῷ· ὁκόταν δὲ χλιανθῆ, ἐκπιεῖν δοῦναι χλιερόν· εἶτα περιβαλῶν ἱμάτια ἐάν, περιστείλας ὅκως ἂν ἴδρω μάλιστα, καὶ ὁκόταν ἔμετος αὐτὸν ἔχη, ἐμεέτω προθύμως καταματτευόμενος ππερῷ· ἦν δὲ μὴ δύνῃται ἐμέσαι, ἐπιπιῶν μελικρητου χλιαροῦ κύλικα δικότυλον, οὕτως ἐμεέτω· καὶ ἦν τί ἀπεμέση χολῆς ἢ

πυρετός λιγοστεύει καὶ ὁ ἄρρωστος χορταίνει με μικρὴ ποσότητα τροφῆς. Μένει μόνο ὁ πόνος στο συκώτι καὶ τούτος πότε εἶναι ἰσχυρὸς καὶ πότε ελαφρότερος, με διαλείμματα. Μερικὲς φορές παρουσιάζεται με μεγάλη σφοδρότητα καὶ ὁ ἄρρωστος παραδίδει ξαφνικὰ τὸ πνεῦμα. Σε τούτον τὸν ἄρρωστο, ὅταν πονάει, πρέπει να εφαρμόζεις τὴν ἴδια ἀγωγή καὶ κυρίως να βάζεις τα ἴδια θερμά ἐπιθέματα που χρησιμοποιοῦνται στὴν πλευρίτιδα. Ὅταν τὸν ἀφήνει ὁ πόνος, να τὸν λούζεις με πολὺ καὶ ζεστὸ νερὸ καὶ να τοῦ δίνεις να πει νερόμελο καὶ λευκὸ γλυκὸ στυφὸ κρασί, ὅ,τι ἀπὸ τα δύο νομίζεις πως εἶναι καλύτερο, καὶ να τοῦ δίνεις τους ἴδιους ζωμούς που δίνονται καὶ σε κείνον που πάσχει ἀπὸ πλευρίτιδα.

Για τὸν πόνον πρέπει να τοῦ δίνεις να πει τούτα: Παίρνεις τὸν κρόκο ἀπὸ ἓνα βρασμένο ἀβγὸ κότας καὶ τὸν τρίβεις προσθέτοντας μισὴ κοτύλη χυμὸ στρύχνου καὶ ἓνα τέταρτο τῆς κοτύλης ἀραιὸ νερόμελο καὶ ἀφοῦ τα ἀνακατέψεις τα δίνεις στὸν ἄρρωστο να τα πει. Τὸ μείγμα αὐτὸ σταματᾷ τὸν πόνον. Πρέπει να τοῦ το δίνεις κάθε μέρα μέχρι να σταματήσῃ ὁ πόνος. Να πίνει ἐπίσης χυμὸ σιλφίου ὅσο ἓνα ρόβι ἀναμεμιγμένο με λευκὸ κρασί στο ὁποῖο θα ἔχεις τρίψει καὶ ρίγανη. Τούτο τὸ μείγμα να πίνει νηστικός. Να πίνει ἐπιπλέον τα φάρμακα που δίνονται για τὸν πόνον στὴν πλευρίτιδα. Να πίνει καὶ κατσικίσιο γάλα τὸ ὁποῖο θα ἔχεις ἀναμείξει με ἓνα τρίτο μέλι· ἡ ποσότητα τοῦ γάλακτος να εἶναι τέσσερις κοτύλες. Τούτο πρέπει να πίνει τὸ πρῶν, ὅταν δεν παίρνει τα ἄλλα. Να ἀπέχει ἀπὸ τις στερεές τροφές μέχρις ὅτου κριθεῖ ἡ νόσος. Μέσα σε ἐπτὰ ἡμέρες κρίνεται συνήθως ἀν ἡ ἀσθένεια θα ἀποβεί θανάσιμη ἢ ὄχι. Ἀν ὁ ἄρρωστος ἐκτὸς ἀπὸ τα ἄλλα υποφέρει καὶ ἀπὸ δύσπνοια, πρέπει να τοῦ δώσεις τούτα για να προκαλέσεις ἐμετό: Θα

φλέγματος, αὔθις τὸ αὐτὸ χρῆ ποιέειν ἐπὶ τεσσάρων ὥρας· ὠφελήσει γάρ. Μετὰ δὲ τῆς νούσου τὴν κρίσιν μελετήν, σιτία ὀλίγα διδοὺς καθαρὰ· κὴν μὲν ἄρτον φιλέη ἐσθίειν, ἄρτον θερμὸν ὡς μάλιστα καθαρὸν ἐσθιέτω· ἦν δὲ μάζην, ἄτριπτον ἐσθιέτω, πρότερον προφυρήσας· ὄψον δὲ ἐχέτω κρέα σκυλακίου ἐφθὰ ἢ πελειάδος ἢ ἄλεκτοριδος νεοσσοῦ, ἐφθοῖσι πασιν· ἰχθύων δὲ γαλεῶ, νάρκη, τρυγόνι τέ καὶ βατίσι τῆσι μικρησι, πασιν ἔφθοισι· λουέσθω δὲ καὶ ἡμερης ἐκάστης, καὶ τὸ ψῦχος φυλασσέσθω, καὶ περιπατεέτω ὀλίγα τέως ἐν ἄσφαλειῃ. Ταῦτα δὴ ἦν φυλάσσηται, οὐχ ὑποτροπιᾶσαι τὴν νοῦσον δεὸς πάλιν καὶ γὰρ ἢ τοιαύτη νοῦσος χαλεπὴ ἐστὶ καὶ χρονίη.

αναμείξεις μέλι, νερό, ξίδι και αλάτι και θα τα ρίξεις σε καινούριο σκεύος. Στη συνέχεια θα ζεστάνεις το μείγμα και θα το αναταράξεις με κλωνάρια ρίγανης με κεφάλι που θα έχουν επάνω τον σπόρο. Όταν το μείγμα ζεσταθεί θα του δώσεις να το πει ζεστό. Στη συνέχεια σκεπάζοντας τον με ρούχα θα τον αφήσεις να ιδρώσει πολύ και όταν του έρθει εμετός θα τον βοηθήσεις να τον κάνει ερεθίζοντας το λαιμό του με φτερό. Αν δεν μπορεί να κάνει εμετό θα του δώσεις να πει δύο κοτύλες χλιαρό νερόμελο και έτσι θα κάνει εμετό. Και αν αποβάλει με τον εμετό λίγη χολή ή φλέγμα πρέπει να κάνει το ίδιο πάλι για τέσσερις ώρες, γιατί τούτο θα τον ωφελήσει. Αφού κριθεί η νόσος, πρέπει να τον θεραπεύεις δίνοντας του μικρή ποσότητα από μη αναμειγμένες τροφές. Αν συνηθίζει να τρώει σταρένιο ψωμί, θα του δώσεις να το φάει ζεστό και καθόλου αναμειγμένο. Αν συνηθίζει να τρώει κριθαρένιο ψωμί, θα του το δώσεις χωρίς να το τρίψεις, αφού πρώτα το ζυμώσεις. Πρέπει να τρώει βραστό κρέας από σκυλάκι ή περιστέρι ή κοτόπουλο, όλα βραστά και από ψάρια να τρώει το γαλέο, τη μουδιάστρα, την τρυγόνα και μικρό βατί, όλα βραστά. Να λούζεται κάθε μέρα, να φυλάγεται από το κρύο και να κάνει μικρούς περιπάτους ώστε να είναι ασφαλής. Αν παίρνει τις προφυλάξεις τούτες δεν υπάρχει φόβος να υποτροπιάσει η νόσος. Γιατί πράγματι η νόσος τούτη είναι σοβαρή και χρονία.

Περί των εντός παθών|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθών|41

Ριζάρι

Rubia tinctorum

RUBIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουκιά.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|31

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κολοκύθα.

Περί γυναικείων Α|75

Ὅκοταν δὲ γυναικὶ διδῶς φάρμακον, παράμισγε τῷ φαρμάκῳ ὅσα ὑστέρας καθαίρει καὶ ὅσα ἐλαύνει. Ἔτερα ποτὰ καὶ προσθετὰ, δυνάμενα χόριον ἐξάγειν καὶ ἐπιμήνια κατασπάσαι: (...) Ἔτερον· τῆς ἀγχούσης τὰ φύλλα ὅσον δύο δραχμίδας ἐν οἴνῳ ἐφθῶ κεράσας ὕδατι ἴσῳ πῖσαι.

Ὅταν χορηγεῖτε φάρμακο σε γυναίκα, αναμειγνύετε σ' αυτό ὅ,τι καθαρίζει και κινεῖ τη μήτρα. Ἄλλα ποτὰ και υπόθετα που μπορούν να διευκολύνουν την ἐξοδο του υστέρου και την κάθοδο. της ἐμμηνης ροῆς (...) Ἄλλο: βάζετε δυο δραχμές φύλλα ἀπὸ ριζάρι μέσα σε βρασμμένο κρασί αραιωμένο με ἴση ποσότητα νερού.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἄλλο ξηρὸν ὁμοίως δάκνον· μίσυος ὡς λειοτάτου ἐπιπάσσειν ἐπὶ τὰ ὑγρά καὶ σαπρὰ, καὶ ἄνθος λεπτὸν μὴ παντελῶς λεῖον. -Ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐλκῶν· χαμαιλέων μέλας, στυπτηρίη ἢ τῷ ὀπῶ τῆς συκῆς δεδευμένη, δεύειν δὲ ὀπτῆν, καὶ ἄγχουσαν μίσειν. -Ἀναγαλλίς, καὶ στυπτηρίη αἰγυπτίη ὀπτῆ, ἐπίπαστον ὄρχομένιον ἐπιπάσσειν.

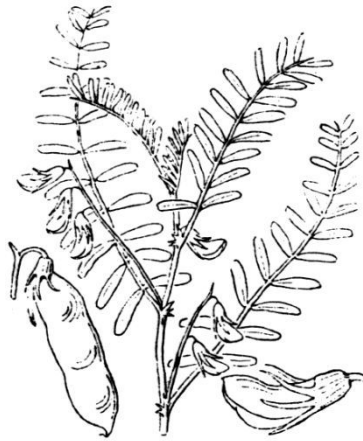
Ἄλλο ἐπίσης ξερὸ και ερεθιστικό: πασπαλίζετε τα ὑγρά και σαπισμένα τραύματα με ψιλοκοπανισμένο μίσυ και με ἄνθος χαλκού, ὄχι εντελῶς κονιοποιημένο.

-Για τα ἴδια τραύματα: παίρνετε μαύρο χαμαιλέοντα, στύψη βρεγμένη με γάλα συκιάς -τη βρέχετε αφού την ψήσετε- και την αναμειγνύετε με ριζάρι. -Παίρνετε αναγαλλίδα, ψημένη αἰγυπτιακή στύψη και ἐπίπαστο

Ορχομενού και πασπαλίζετε με αυτά
το τραύμα.

Περί ελκών|17

Ρόβι

Ervum ervilia L.

FABACEAE

Όροβοι, στάσιμον καὶ ἰσχυρὸν καὶ Τα ρόβια εἶναι στυπτικά και
παχύνει καὶ πληροῖ καὶ εὐχρουν δυναμωτικά, παχαίνουν, χορταίνουν
ποιέει τὸν ἄνθρωπον. και δίνουν κάλο χρώμα στον
άνθρωπο.

Περί διαίτης Β|45

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί διαίτης οξέων|7

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κράμβη η κεφαλωτή.

Περί γυναικείων Β|79

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πικραμυδαλιά.

Περί γυναικείων Β|81

Πυρήσιες ρών· (...) Ἡ φακοὺς Θερμαντικά μέσα σε περίπτωση
φώξας, καὶ περιπτίσας, ποιέειν ρών: (...) Ἡ καβουρδίζετε φακή, την
ἄλευρα χονδρότερα, καὶ ἐν ὕδατι κοπανίζετε, φτιάχνετε αλεύρι χοντρό,
ἐψεῖν, καὶ ὁμοίως καταπλάσσειν· ἢ το βράζετε με νερό και κάνετε πάλι
ὀρόβους ὡσαύτως. κατὰπλάσμα· το ίδιο μπορείτε να
κάνετε και με ρόβια.

Περί γυναικείων Β|84

Θεραπεύειν δὲ δεῖ ὧδε· πρῶτον μὲν ὑπαρχέτω εἶδέναι ἐν οἴῳ χωρίῳ γίνονται. Ἀρχὸν γὰρ καὶ τάμνων, καὶ ἀποτάμνων, καὶ ἀναρῶν ἄπτων, καὶ δαίων, καὶ ἀποσήπων, ταῦτα γὰρ δοκέει δεινότερα εἶναι, οὐδὲν ἂν σίνοιο. Παρασκευάσασθαι δὲ κελεύω ἐπτά ἢ οκτὼ σιδήρια, σπιθαμιαῖα τὸ μέγεθος, πάχος δὲ ὡσεὶ μήλης παχείης· ἐξ ἄκρου δὲ κατακάμψαι· καὶ ἐπὶ τῷ ἄκρῳ πλατὺ ἔστω ὡς ἐπὶ ὀβολοῦ μικροῦ. Προκαθήρας δὴ φαρμάκῳ τῇ πρότερον, αὐτῇ δὲ ἢ ἂν ἐπιχειρέης καῦσαι, ἀνακλίνας τὸν ἄνθρωπον ὑπτίον, καὶ προσκεφάλαιον ὑπὸ τὴν ὀσφύν ὑποθείς, ἐξαναγκάζειν ὡς μάλιστα τοῖσι δακτύλοισι τὴν ἔδρην ἔξω, ποιέειν δὲ καὶ διαφανέα τὰ σιδήρια, καὶ καίειν ἕως ἂν ἀποξηράνης, καὶ ὅκως μὴ ὑπαλείψης· καίειν δὲ καὶ μηδεμίην ἔἴσαι ἄκαυστον τῶν αἰμῶν ῥοῖδων, ἀλλὰ πάσας ἀποκαύσεις. Γνώσει δὲ οὐ χαλεπῶς τὰς αἰμῶν ῥοῖδας· ὑπερέχουσι γὰρ ἐς τὸ ἐντὸς τοῦ ἀρχοῦ, οἷον ῥοῖδες πελιδναί, καὶ ἅμα ἐξαναγκαζομένου τοῦ ἀρχοῦ ἐξακοντίζουσιν αἷμα. Κατεχόντων δ' αὐτῶν, ὅταν καίηται, τῆς κεφαλῆς καὶ τὰς χεῖρας, ὡς μὴ κινῆται, βοάτω καιόμενος· ὁ γὰρ ἀρχὸς μᾶλλον ἐξίσχει. Ἐπὴν δὲ καύσης, φακοὺς καὶ ὀρόβους ἐψήσας ἐν ὕδατι, τρίψας λείους, κατάπασσε πέντε ἢ ἕξι ἡμέρας· τῇ δὲ ἐβδόμῃ σπόγγον μαλθακὸν τάμνειν ὡς λεπτότατον, πλάτος δὲ εἶναι τοῦ σπόγγου ὅσον ἕξ δακτύλων πάντη· ἔπειτα ἐπιθεῖναι ἐπὶ τὸν σπόγγον ὀθόνιον ἴσον τῷ σπόγγῳ λεπτόν καὶ λεῖον, ἀλείψας μέλιτι· ἔπειτα ὑποβαλὼν τῷ δακτύλῳ τῷ λιχανῶ τῆς ἀριστερῆς χειρὸς μέσον τὸν σπόγγον, ὥσαι κάτω τῆς ἔδρης ὡς προσωτάτω· ἔπειτα ἐπὶ τὸν σπόγγον προσθεῖναι

Ο τρόπος θεραπείας τους εἶναι ὁ παρακάτω: πρῶτα πρῶτα πρέπει νὰ διαπιστώσετε σε ποιο σημεῖο βρίσκονται οἱ αιμορροΐδες. Μπορεῖτε νὰ κόψετε, νὰ αποκόψετε, νὰ ράψετε, νὰ κάψετε καὶ νὰ διαβρώσετε τὸ απευθυσμένο, πράγματα που φαίνονται φοβερὰ, δὲν δημιουργοῦν ὅμως καμιά βλάβη. Συνιστῶ νὰ ἔχετε ἔτοιμα ἐπτά ἢ οκτὼ σιδερῆνια εργαλεῖα με μήκος μια σπιθαμὴ καὶ πάχος ἴσο με μιας χοντρῆς μήλης· ἡ ἄκρη τους πρέπει νὰ εἶναι κυρτὴ καὶ νὰ ἔχει πλάτος ἴσο με ἓνα μικρὸ ὀβολό. Τὴν προηγούμενη μέρα ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση χορηγεῖτε καθαρτικό. Τὴν ἡμέρα που πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ ἐγχείρησις, ξαπλώνετε τὸν ἄνθρωπο σε ὑπτία θέση, βάζετε κάτω ἀπὸ τὴν μέση του μαξιλάρι, ἀναγκάζοντας με τὰ δάχτυλα τὴν ἔδρα νὰ βγῇ ὅσο τὸ δυνατόν πρὸς τὰ ἔξω. Πυρῶνετε τὰ σιδερῆνια εργαλεῖα καὶ καυτηριάζετε μέχρι νὰ ξεράνετε τὸ μέρος, με τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀγγίζετε ἐκεῖ οὔτε καν ελαφρὰ. Ἡ καυτηρίασις πρέπει νὰ γίνῃ ἔτσι ὥστε νὰ μὴ μείνῃ καμιά αιμορροΐδα ἀκαυτηρίαστη, ἀλλὰ νὰ καυτηριαστοῦν ὅλες.

Οἱ αιμορροΐδες ἀναγνωρίζονται εὐκόλα· γιατί προεξέχουν στο ἐσωτερικὸ τοῦ απευθυσμένου, σαν μελανιασμένες ρώγες σταφυλίου, καὶ, ὅταν τὸ απευθυσμένο πιέζεται, βγάζουν αἷμα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καυτηρίασις οἱ βοηθοὶ θα κρατοῦν τὸ κεφάλι καὶ τὰ χεῖρα τοῦ ἀρρώστου, γιὰ νὰ μὴ κινεῖται. Ἀς φωνάζει τὴν ὥρα που καυτηριάζεται, γιατί ἔτσι τὸ απευθυσμένο βγαίνει περισσότερο πρὸς τὰ ἔξω.

Ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ καυτηρίασις, χρησιμοποιοῦν γιὰ πέντε ἢ ἕξι μέρες κατάπλασμα ἀπὸ φακὲς καὶ ρόβια, βρασμένα σε νερό καὶ καλά λιωμένα. Τὴν ἐβδόμη μέρα κόβετε σε ὅσο τὸ δυνατό μικρότερα κομμάτια μαλακὸ σφουγγάρι, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος θὰ εἶναι ἕξι δάχτυλα παντού. Στὴ

εἶριον, ὡς ἂν ἐν τῇ ἔδρῃ ἀτρεμίζη. Διαζώσας δὲ ἐν τῆσι λαγόσι, καὶ ὑφείς ταινίην ἐκ τοῦ ὀπισθεν, ἀναλαβὼν ἐκ τῶν σκελέων τὸν ἐπίδεσμον, ἀναδῆσαι ἐς τὸ διάζωσμα παρὰ τὸν ὀμφαλόν. Τὸ δὲ φάρμακον, ὃ εἶπον, ἐπίδει τὸ πυκνὴν τὴν σάρκα ποιέον καὶ ἰσχυρὴν φύναι. Ταῦτα δὲ δεῖ ἐπίδειν μὴ ἔλασσον ἡμερῶν εἴκοσι. Ῥοφέειν δὲ ἅπαξ τῆς ἡμέρης ἄλευρον, ἢ κέγχρον, ἢ τὸ ἀπὸ τῶν πιτύρων, καὶ πίνειν ὕδωρ· ἦν δὲ ἐς ἄφοδον ἴζηται, ὕδατι θερμῷ διανίζειν· λούεσθαι δὲ διὰ τρίτης ἡμέρης.

συνέχεια βάζετε πάνω στο σφουγγάρι ένα κομμάτι πανί ίσο στο μέγεθος με το σφουγγάρι, λεπτό και λείο, αλειμμένο με μέλι. Ὑστερα, βάζοντας τον δείκτη του αριστερού χεριού στη μέση του σφουγγαριού, το σπρώχνετε όσο γίνεται πιο βαθιά μέσα στην ἔδρα. Μετά τοποθετεῖτε πάνω στο σφουγγάρι μαλλί, για να μένει ακίνητο μέσα στην ἔδρα. Γύρω από τα λαγόνια δένετε ἐπίδεσμο, αφήνοντας ἀπὸ πίσω μια ταινία που θα τη φέρετε ἀνάμεσα ἀπὸ τα σκέλη ως τον ἀφαλὸ· και ἐκεῖ θα στερεώσετε τον ἐπίδεσμο. Τοποθετεῖτε το φάρμακο που ἀνέφερα και ἔχει τὴν ιδιότητα να κάνει τὴν σάρκα στερεή και σφριγηλή. Τοῦτα πρέπει να συγκρατοῦνται ἐκεῖ με τον ἐπίδεσμο για εἴκοσι μέρες το λιγότερο. Ο ἄρρωστος θα παίρνει μια φορά τὴν ἡμέρα ζωμὸ ἀπὸ κριθάλευρο, ἀπὸ κεχρί ἢ ἀπὸ πίτουρα, και θα πίνει νερό. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀφόδευση θα πλένεται με ζεστὸ νερό και θα κάνει λουτρό κάθε τρίτη μέρα.

Περὶ αιμορροϊδων|2

Ἐν Αἴνω ὀσπριοφαγέοντες ξυνεχέως, θήλεα, ἄρρενα, σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο καὶ διετέλεον, ἀτὰρ και ὀροβοφαγέοντες γονυαλγέες.

Στον Αἴνο, γυναῖκες και ἄντρες, που ἔτρωγαν συνέχεια ὀσπρία, ἐνίωσαν ἀδυναμία στα ποδιά, κάτι που κράτησε πολὺ· ἀλλὰ και ὅσοι ἔτρωγαν ρόβια ἐνίωσαν πόνους στα γόνατα.

Επιδημιῶν το ἕκτον|11

Ἐτέρη νοῦσος· ἦν σφακελίση ὃ ἐγκέφαλος, ὀδύνη λάζεται ἐκ τῆς κοτίδος ἐς τὴν ῥάχιν, και ἐπὶ τὴν καρδίην καταφοιτᾷ ψῦχος, και ἰδρῶς ἐξαπίνης, και ἄπνοος τελέθει, και διὰ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥεῖ· πολλοὶ δὲ και ἐμέουσιν. Οὗτος ἐν τρισὶν ἡμέρησιν ἀποθνήσκει· ἦν δὲ τὰς ἐπτὰ ἡμέρας ὑπερφύγη, οὐχ ὑπερφεύγουσι δὲ οἱ πολλοὶ, ἦν οὖν τὸ αἷμα ἐμέη ἢ ἐκ τῶν ῥινῶν ῥέη, μήτε λούειν αὐτὸν θερμῷ, μήτε χλιάσματα προσφέρειν, πίνειν δὲ διδόναι ὄξος λευκὸν ὕδαρες κερνάς, και ἦν ἀσθενέη, τῆς ππισάνης

Ἄλλη ἀσθένεια : Ἀν παρουσιαστεῖ ἐγκεφαλίτιδα, ὃ πόνος ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν κορυφή του κεφαλιού ως τὴν πλάτη, κατέρχεται τὸ κρῦο σὴν καρδιά, ἐκκρίνεται ξαφνικά ἰδρώτας και ὃ ἄνθρωπος ἔχει δύσπνοια και αιμορραγία ἀπὸ τὴ μύτη· πολλοὶ κάνουν και ἐμετό. Ο θάνατος ἐπέρχεται σε τρεῖς μέρες· ἀν ὅμως ὃ ἀσθενής διαφύγει τὸν θάνατο τὶς ἐπτὰ μέρες -τόσο δὲν ζουν οἱ περισσότεροι- και ἀν λοιπὸν ἔχει αιμοπτύσεις ἢ ρινορραγία, δὲν πρέπει να πλυθεῖ με ζεστὸ νερό οὔτε να χρησιμοποιηθοῦν ζεστά ἐπιθέματα,

ρόφάνειν. Ἦν δὲ πλεῖόν σοι δοκῆ τοῦ δικαίου ἐμέειν τὸ αἷμα ἢ ἐκ τῶν ῥινῶν οἱ ῥέη, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐμέτου πινέτω ἄλητον σιτάκιον ἐπὶ ὕδωρ ἐπιπάσσω· ἦν δὲ ἐκ τῶν ῥινῶν ῥέη, καὶ ἀποδείτω τὰς φλέβας τὰς ἐν τοῖσι βραχίοσι καὶ τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, σπλήνα ὑποτιθείς. Ἦν δὲ τούτων οἱ μῆδ' ἕτερον ἔη, ἀλγέη δὲ τὴν κοτίδα καὶ τὸν τράχηλον καὶ τὴν ῥάχιν, καὶ ἐπὶ τὴν καρδίην ἴη τὸ ψῦχος, χλιαίνειν ἐν τοῖσιν ὀρόβοισι τὰ στέρνα καὶ τὸ νῶτον καὶ τὴν κοτίδα καὶ τὸν τράχηλον. Ταῦτα ποιέων μάλιστα ἂν ὠφελείσ· ἐκφεύγουσι δὲ τὴν τοιαύτην νοῦσον ὀλίγοι.

ἀλλά πρέπει να του δίνουν να πίνει λευκό ξίδι αραιωμένο με νερό και, εάν είναι εξαντλημένος, να πίνει ως ρόφημα ζυμὸ από κριθάρι.

Εάν φαίνεται ότι έχει χάσει με αιμοπτώσεις ή ρινορραγίες περισσότερο αίμα από το κανονικό, πρέπει να πίνει για τις αιμοπτώσεις νερό πασπαλισμένο με σιτάλευρο και για τις ρινορραγίες να δεθούν καλά οι φλέβες των βραχιόνων και των κροτάφων, αφού τοποθετηθούν επιθέματα κάτω από τον επίδεσμο. Εάν δεν έχει ο άρρωστος ούτε το ένα ούτε το άλλο (αιμόπτυση ή ρινορραγία), αλλά παρουσιαστεί πόνος στην κορυφή του κεφαλιού, στον τράχηλο και την πλάτη και το κρύο φτάσει μέχρι την καρδιά, πρέπει να θερμανθούν με ρόβια το στέρνο, η πλάτη, η κορυφή του κεφαλιού και ο τράχηλος. Αν γίνουν όλα τούτα θα ωφεληθεί πολύ ο ασθενής. Ωστόσο από αυτή τη νόσο λίγοι διαφεύγουν τον θάνατο.

Περί νοῦσων το δευτερον|20

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιδα.

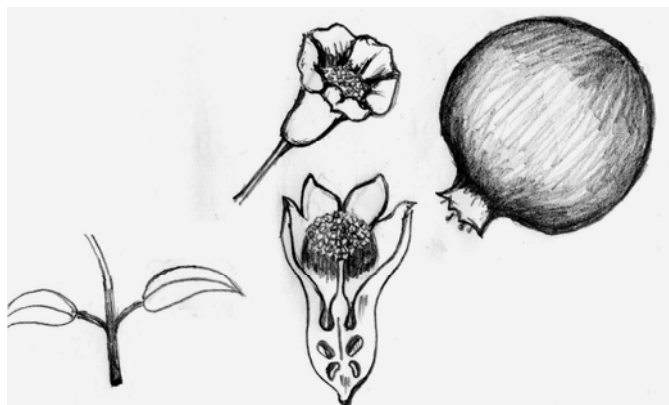
Περί των εντός παθῶν|1

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί των εντός παθῶν|12

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αριστολόχεια.

Περί των εντός παθῶν|23

Ροδιά

Punica granatum

PUNICACE

Ῥοιῆς γλυκείης ὁ χυλὸς διαχωρῆει, καυσῶδες δέ τι ἔχει· αἱ οἰνώδεις τῶν Ῥοιῶν φυσώδεις· αἱ δὲ ὀξεῖαι ψυκτικώτεραι· οἱ δὲ πυρῆνες πασέων στάσιμοι.

Ο χυμὸς τοῦ γλυκοῦ ροδιοῦ εἶναι υπακτικός, ἔχει ὅμως κάποιες καυστικές ιδιότητες. Τα ρόδια με γεύση κρασιοῦ προκαλοῦν τυμπανισμό, ἐνῶ τα ξινά εἶναι πιο δροσιστικά. Ὅλων οἱ σπόροι εἶναι στυπτικοί.

Περί διαίτης B|55

Ἦν δὲ θέλης ξυλλαβεῖν, τοῦ κισσοῦ ἐπτὰ κόκκους, ἢ τῶν φύλλων κατὰ μῆνα πίνειν ἐν οἴνῳ παλαιῷ, παυομένων τῶν ἐπιμηνίων· ἢ σίδιον ἐψήσας ἐν οἴνῳ εὐώδει ἀκρήτῳ, βάλανον ποιήσας, προσθεῖναι ἕξ τε μεσημβρίην· ἢ στυπτηρίην αἰγυπτίην τρίψας λείην, ἕξ εἴριον ἐνδήσας προστίθεσθαι, ἧμος ἥλιος δύνῃ, εἴτα ἀφελομένη διανιζέσθω οἴνῳ εὐώδει· ποιέειν δὲ ταῦτα, παυομένων τῶν ἐπιμηνίων.

Ἄν θέλετε να βοηθήσετε τη γυναίκα να συλλάβει, δώστε της να πει ἐπτὰ σπόρους ἢ φύλλα κισσοῦ κάθε μῆνα, μέσα σε παλιό κρασί προς το τέλος της ἐμμηνορρυσίας. Ἡ βράστε ρόδι σε καθαρὸ, αρωματικό κρασί, φτιάξτε ὑπόθετο και ἀφήστε το ως το μεσημέρι. Ἡ ψιλοκοπανίστε αἰγυπτιακή στύψη, δέστε τη σε κομμάτι μαλλί και χρησιμοποιήστε την ως ὑπόθετο, μέχρι να βασιλέψει ο ἥλιος. Ὅταν αὐτὸ ἀφαιρεθεῖ, γυναίκα πρέπει να πλυθεῖ με αρωματικό κρασί. Τούτα να κάνετε προς το τέλος της ἐμμηνορρυσίας.

Περί γυναικείων A|23

Κλυσμοὶ καθαρτικοὶ μητρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης· (...) Καὶ σιδίοισι και μάννη, ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῶ ἐψημένῳ, εἴτα ἀποχέας τὸν οἶνον, τούτῳ κλύζε. Ἄλλος κλυσμός· τρύγα οἴνου κατακαύσας τῆξον, και ἐν ὕδατι κλύσον, εἴτα σίδια, μύρτα, σχοῖνον εὐώδεα, φακοὺς ἐψήσας ἐν οἴνῳ, ἀποχέας τὸν οἶνον, κλύζε.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που ἔχει παρουσιάσει ἐξέλκωση ἢ φλεγμονή ἀπὸ τον τοκετό: (...) Βράζετε φλούδες ροδιοῦ και μάννα μέσα σε μαύρο μπρούσκο κρασί, χύνετε ἔπειτα το κρασί σε δοχεῖο και μ' αὐτὸ κάνετε τον υποκλυσμό. Ἄλλο κλύσμα: καίτε μούργα κρασιοῦ, τη διαλύετε, τη βάζετε σε νερό και κάνετε το κλύσμα· ἔπειτα βράζετε φλούδες ροδιοῦ, μύρτα, αρωματικό σχοῖνο και φακές μέσα σε κρασί, χύνετε το κρασί σε δοχεῖο και κάνετε τον υποκλυσμό.

Περί γυναικείων A|78

Κλυσμός κρατυντήριος, ἦν ἔλκεα ἢ Δυναμωτικό κλύσμα, αν οἱ πληγές

καθαρά· (...) Ἡ σιδίοισι καὶ λωτοῦ πρίσμασιν, ἐν οἴνω δὲ μέλανι ἐψεῖν. Ὅταν δὲ ἀκάθαρτα φέρηται, τρύγα καίειν, καὶ οἴνω καὶ ὕδατι κλύζειν.

Περὶ γυναικείων Α|78

Ἐμετον λύει· ὠκύμου χυλὸς ἐν οἴνω λευκῷ. Ἔτερον· ἀλήτου σητανίου κεχυλισμένου τὸ ὕδωρ, ἢ ροιὰς γλυκείας καὶ ὀξειας ἀποχυλώσας, εἶτα μέλι μίξας.

εἶναι καθαρές: (...) Ἡ βράζετε φλούδες ροδιοῦ καὶ ξύσματα λωτοῦ μέσα σε μαύρο κρασί.

Για να σταματήσετε τον εμετό χρησιμοποιεῖτε χυμὸ βασιλικοῦ μέσα σε λευκὸ κρασί ἢ νερό όπου θα ἔχετε βράσει αλεύρι ἀπὸ σιτάρι τῆς ἴδιας χρονιάς ἢ χυμὸ ἀπὸ γλυκά καὶ ξινὰ ρόδια, ανακατεμένο με μέλι.

Περὶ γυναικείων Α|93

Ἐὰν ὀφθαλμὸς δακρῦη καὶ ὀδύνη ἔχη· ροιῆς γλυκείας τὸν χυλὸν ἐκπιέσας, ἐν χαλκείῳ ἐψεῖν ἐν πυρὶ μαλθακῷ, μέχρι οὗ παχὺ γίνηται καὶ μέλαν ὡσπερ πίσσα· ἐὰν δὲ θέρος ᾖ, ἔς τὸν ἥλιον τιθέναι· εἶτα ὑγρῷ ὑπαλείφειν.

Ἄν το μάτι δακρῦζει καὶ πονά, στύβετε γλυκὸ ρόδι καὶ βράζετε τὸν χυμὸ του σε χάλκινο δοχεῖο πάνω σε χαμηλὴ φωτιά, μέχρι να πῆξει καὶ να γίνει μαύρο σαν πίσσα. Ἄν εἶναι καλοκαίρι, αφήστε το να βράσει στὸν ἥλιο· ἔπειτα κάνετε επαλείψεις με το υγρὸ τοῦτο.

Περὶ γυναικείων Α|105

Δυσεντερίης κλυσμός· ἐν οἴνω σίδια ροιῆς γλυκείας ἐψῆσαι ὡς πλεῖστα, ἐψεῖν δὲ μέχρις οὗ τὸ ἥμισυ λειφθῆ, μίσγειν δὲ μέλι, ἔλαιον, τεταρτημόριον κοτύλης ἐκατέρου.

Κλύσμα για τὴ δυσεντερία: βάζετε μέσα σε κρασί ὅσο το δυνατόν περισσότερες φλούδες ἀπὸ γλυκὰ ρόδια, τις βράζετε ὡσπου να μείνει ἡ μισή ποσότητα καὶ τις αναμειγνύετε με ἕνα τέταρτο μέλι κι ἄλλο τόσο λάδι.

Περὶ γυναικείων Α|109

Ῥόου καὶ πάσης νούσου ποτὸν, ὅσαι ἀπὸ τῶν ὑστερέων γίνονται· (...) Ἡ σίδην ἐψῆσαι ἐν οἴνω μέλανι, καὶ περιλέψαι, καὶ τὰ ἔνδον τρίψαι, ἐν οἴνω μέλανι ξὺν πάλη ἀλφίτου πιεῖν. (...) Ἡ τάμισον ὄνειον καὶ σίδης γλυκείας ρίζην καὶ κικίδα ἐξ ἴσου πάντα, καὶ ροιῆς γλυκείας χυλὸν ξὺν οἴνω πίνειν.

Ποτό που ἐνδείκνυται για τις ροές καὶ για κάθε αρρώστια, που οφείλεται στη μήτρα: (...) Ἡ βράζετε ρόδι μέσα σε μαύρο κρασί, το ξεφλουδίζετε, κοπανίζετε το ἐσωτερικό του καὶ δίνετε να το πιει μέσα σε μαύρο κρασί μαζί με λεπτοαλεσμένο κριθάλευρο. (...) Ἡ παίρνετε ἴσες ποσότητες ἀπὸ πτυιά γαῖδουριού, ρίζα γλυκοῦ ροδιοῦ, κικίδα καὶ χυμὸ γλυκοῦ ροδιοῦ καὶ δίνετε να τα πιει μέσα σε κρασί.

Περὶ γυναικείων Β|83

Ἦν κιὼν ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἐγγένηται, ὀδύνη ἴσχει, καὶ τῆς μὲν ὀδύνης σελίνου καρπὸς ἀλέξημα, καὶ

Ἄν ἐκδηλωθεῖ στα γεννητικὰ ὄργανα σαρκῶδες ἐκβλάστημα, παρουσιάζεται πόνος. Φάρμακο για τὸν πόνο εἶναι ὁ σπόρος σελίνου καὶ

κισσός, καὶ ροιῆς γλυκεῖης τριπτηῆς ἐν οἴνω παλαιῷ ξὺν ποταινῇ σαρκὶ προστίθεται, καὶ ἐπιπλάσαι τὰ φύλλα· τὴν δὲ νύκτα ὅλην ἐχέτω κείμενα, κᾶπειτα ἀφελομένη ἐν οἴνω διακλυζέσθω.

ο κισσός. Κοπανίζετε γλυκό ρόδι μέσα σε παλιό κρασί και το μεταχειρίζεστε ως υπόθετο μαζί μ' ένα κομμάτι φρέσκο κρέας. Βάζετε τα φύλλα του ως ἐμπλαστρα. Η γυναίκα θα τα κρατήσει ὅλη νύχτα κι ἔπειτα, αφαιρώντας τα, κάνει κλύσμα με κρασί.

Περί γυναικείων B 8|103|199

Ἦν δὲ αἱ ὑστέραι ἔξω χωρέωσι, ἦν τε ἐκ πόνου, ἦν τε ἐκ τόκου, ἦν μὲν οὖν παραλάβης νεωστὶ παθούσας, ἄξιον ἐπιχειρεῖν· εἰ δὲ μὴ, ἔῃν. Ποιέειν δὲ χρὴ ὧδε· ἐπιταμῶν τὸν ὑμένα τῆς ὑστέρης κατὰ φύσιν καὶ κατὰ πλάγιον, τρίψαι ὀθονίω ὡς φλεγμαίνῃ, κᾶτα ἀλείψας φώκης ἐλαίω ἢ πίσσῃ, καταπλάσας ἅμα κυτίνοισι, καὶ μαλθακοὺς σπόγγους οἴνω ῥήνας, προσθεῖς, ἀναδῆσαι ἐκ τῶν ὤμων· καὶ ἀνακείσθω ὡς ἀνωτάτω τὰ σκέλεα ἔχουσα, ἐσθιέτω δὲ σιτία μέτρια.

Αν η μήτρα βγαίνει, ἔξω, εἴτε ἀπὸ κούραση εἴτε ἀπὸ τοκετό, αν η κατάσταση εἶναι πρόσφατη, αξίζει να επιχειρήσετε τη θεραπεία της· αλλιῶς, αφήστε τη. Πρέπει να κάνετε τα ἀκόλουθα: κόβετε τον ὑμένα της μήτρας κατὰ τη φυσική του φορά και πλάγια, την τρίβετε με πανί, για να προξενήσετε φλεγμονή, ἔπειτα την αλείφετε με λίπος φώκιας ἢ πίσσα και συνάμα κάνετε κατάπλασμα με ἄνθη ροδιάς. Υγραίνετε με κρασί μαλακά σφουγγάρια, τα τοποθετεῖτε και τα δένετε ἀπὸ τους ὤμους. Η ασθενής πρέπει να ξαπλώνει ἀνάσκελα με τα πόδια ὅσο το δυνατόν πιο ψηλά και να τρώει με μέτρο.

Περί εγκατατομῆς ἐμβρύου|5

Βλέπε το κείμενο ἀπὸ το φυτό: Ἄγριο ρόδο.

Περί ἐλκῶν|11

χρῆσθαι δὲ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πρὸς τὰ πεπταλωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός. (...) τὰ δὲ ξηρὰ, ἄνθος χαλκοῦ, σμύρνα, σίδιον αὔον.

Αυτό χρησιμοποιεῖται για τα τραύματα που χρονίζουν ἀλλά και για τα πρόσφατα, και στην ακροποσθία, στα τραύματα του κεφαλιού και του αψιού. (...) Στερεές ουσίες: ἄνθος χαλκοῦ, σμύρνα, ξερὴ φλούδα ροδιού.

Περί ἐλκῶν|12

Βλέπε το κείμενο ἀπὸ το φυτό: Παρθενοῦλι.

Περί ἐλκῶν|14

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νοῦσων το δεῦτερον|47

Νοῦσος ἢ καλουμένη λήθαργος· βῆξ ἴσχει, καὶ τὸ σίαλον πτύει πουλὺ καὶ ὑγρὸν, καὶ φλυηρέει, καὶ ὅταν

Η ἀσθένεια που ονομάζεται λήθαργος: Παρουσιάζεται βήχας, αποβάλλεται πολὺ και αραιὸ σάλιο

παύσεται φλυηρέων, εὔδει, καὶ ἀποπατέει κάκοδμον. Τοῦτον πιπίσκειν τὸ ἀπὸ τοῦ κρίμνου, καὶ μεταπιπίσκειν οἶνον λευκὸν οἰνώδεα, καὶ ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς ππισάνης· ξυμμίσγειν δὲ σίδης χυλὸν· καὶ οἶνον ἐπιπίνειν οἰνώδεα λευκὸν, καὶ μὴ λούειν. Οὗτος ἐν ἐπτὰ ἡμέρησιν ἀποθνήσκει· ἦν δὲ ταύτας ὑπερφύγη, ὑγιῆς γίνεται.

καὶ ὁ ασθενὴς παραμιλά καὶ, ὅταν σταματήσει τὸ παραμιλητό, κοιμάται· τὰ κόπρανα τοῦ εἶναι ἰδιαίτερα δύσοσμα. Στὴν περίπτωση τούτη πρέπει ὁ ασθενὴς νὰ πίνει ζωμὸ ἀπὸ χοντραλεσμένα ἀλευρα καὶ μετὰ δυνατὸ ἄσπρο κρασί καὶ νὰ πίνει ἐπίσης ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι, στὸν ὁποῖο ἔχει αναμειχθεῖ χυμὸς ἀπὸ ρόδια· καὶ νὰ πίνει επιπλέον δυνατὸ λευκὸ κρασί καὶ νὰ μὴν κάνει λουτρά. Ὁ ἄρρωστος σε ἐπτὰ μέρες πεθαίνει· ἀν ὅμως περάσει αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα, γίνεται καλὰ.

Περὶ νούσων το δεύτερον|65

Ροιή κομιστικὸν καὶ φλεγματῶδες, καὶ ξὺν μὲν τῷ πυρήνι στάσιμον, ἄνευ δὲ τοῦ πυρῆνος διαχωρητικόν.

Τὸ ρόδι εἶναι τονωτικὸ καὶ παράγει φλέγμα. Μαζὶ με τὰ σπύρια προκαλεῖ δυσκοιλιότητα, ἐνὼ χωρὶς τὰ σπύρια διευκολύνει τὶς κενώσεις.

Περὶ παθῶν |54

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ἄνηθος.

Περὶ των εντός παθῶν|12

Ρόδον

Rosa gallica L.

ROSACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|51

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|74

Ἦν ἕς τὰ σκέλεα καὶ τῷ πόδε τραπῶσι, γνώση ὧδε· οἱ μεγάλοι δάκτυλοι τοῖν ποδοῖν σπῶνται ὑπὸ τοὺς ὄνυχας, καὶ ὀδύνη ἔχει τὰ σκελέα καὶ τῷ μηρῷ, καὶ ἔγκειται καὶ θλίβει τὰ ἄμφι τὸν μηρὸν νεῦρα. Ὅταν οὕτως ἔχη, λούειν χρὴ πολλῶ καὶ θερμῶ θαμινά, καὶ πυριήν, ἣν ἀνδάνηται, καὶ ὑποθυμῆν τὰ κακῶδεα, καὶ τῷ μύρῳ τῷ ροδίνῳ ἀλειφέσθω λίπα.

Αν η μήτρα στραφεί προς τα σκέλη και τα πόδια, θα το διαπιστώσετε από τα παρακάτω συμπτώματα: τα μεγάλα δάχτυλα των δύο ποδιών συσπώνται κάτω από τα νύχια, πόνος προσβάλλει τα σκέλη και τους μηρούς και εκδηλώνεται αίσθημα βάρους που πιέζει τα νεύρα του μηρού. Όταν παρουσιάζεται αυτή η κατάσταση, η άρρωστη πρέπει να κάνει συχνά λουτρά με άφθονο και ζεστό νερό, ατμόλουτρα, αν την ευχαριστούν, υποκαπνισμούς με δύσοσμες ουσίες στα γεννητικά όργανα και επαλείψεις αυτών με ροδέλαιο.

Περί γυναικείων Β|41

Ἔτερα μαλθακτικὰ, ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται, ἣν μὴ πουλυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσσειται· (...) Ἔτερον· χηνὸς ἔλαιον καὶ στέαρ μήλειον, κηρὸν λευκὸν, ῥητίνην, μύρον ῥόδιον, ῥάκος κατατίλας λεπτὸν, προστίθει. (...) Ἔτερον· στέαρ ὄϊος ἢ αἰγὸς καὶ ὠοῦ τὸ λευκὸν ῥοδίνῳ μύρῳ ἀναφυρήσας, εἰρίῳ ἀνασπογγίσας, πρόσθες.

Άλλα μαλακτικά που καθαρίζουν τα υγρά και το αίμα, διευκολύνουν τον ερχομό των εμμήνων -αν δεν έχουν σταματήσει πολύ καιρό- και μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας: (...) Άλλο: παίρνετε λίπος χήνας και προβάτου, άσπρο κερι, ρετσίνι και ροδέλαιο, ξαίνετε ένα κομμάτι λεπτό ύφασμα και κατασκευάζετε υπόθετα. (...) Άλλο: παίρνετε λίπος προβάτου ή κατσίκας και ασπράδι αβγού, τα ζυμώνετε με ροδέλαιο, τα μαζεύετε με μαλλί και παρασκευάζετε υπόθετα.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν δὲ ἐλκωθέωσιν αἱ μήτραι, ἣ τρηχυνθῆ τὸ στόμα, ἣ ὑπὸ προσθέτου τινὸς δηχθῶσιν, ἐν εἰρίῳ χρῆσαι στέαρ, καὶ ῥόδιον ἀλείψαι, καὶ κηροῦ μικρὸ.

Αν η μήτρα παρουσιάσει εξέλκωση ή το στόμιο της γίνει τραχύ ή αν η ίδια ερεθιστεί από κάποιο υπόθετο, αλείψετε σε μαλλί λίπος, ροδέλαιο και λίγο κερι.

Περί αφόρων|24

Νεοτόκω γυναικί· ῥόδιον, σμύρναν, κηρὸν μίξαντα ἐν εἰρίῳ δοῦναι προστίεσθαι· ὅταν δὲ οἱ προσπέσωσιν αἱ μήτραι, τὰ ξηρὰ καὶ στρυφνὰ προσφερειν καὶ πίνειν καὶ

Για τη γυναίκα που γέννησε πρόσφατα [λεχώνα]: φτιάχνετε υπόθετο από ροδέλαιο, σμύρνα και κερι, ανακατεύοντας τα και βάζοντας τα σε μαλλί. Όταν η μήτρα της είναι

προσέχειν.

πεσμένη, της χορηγείτε ξηραντικές και συυπτικές ουσίες σε ποτά και σε υπόθετα.

Περί επικυήσεως|36

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πιπέρι.

Επιδημιών το έβδομον|64

Ρόκα

Eruca sativa

BRASSICACEAE ἢ CRUCIFERAE

Νᾶπυ θερμὸν, διαχωρητικὸν δὲ, πλὴν δυσουρέεται καὶ τοῦτο· ἀλλὰ καὶ εὐζωμον παραπλήσια διαπρήσσεται.

Το σινάπι εἶναι ζεστό και υπακτικό, με τη διάφορα ὅτι προκαλεί κι αυτό δυσουρία· ἀλλὰ και η ρόκα ἔχει παραπλήσια δράση.

Περί διαίτης Β|54

Ρούδι

Rhus coriaria L.

ANACARDIACEAE

Άλλες ονομασίες: Ρούς, Κότινος.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μέντα.

Περί νούσων το δεύτερον|28

Σαπουνόχορτο

Radix saponariae ή Stellaria media

CARYOPHYLLACEAE

Καθαρτήριον ἐπιμηγίων καὶ λοχείων
μάλιστα, καὶ ὕδωρ ἄγει καὶ τὰ ἄλλα·
στρουθίου ρίζαν λεῖον κεκομμένην,
ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισιν, ἐν μέλιτι
δεύσας, προσθεῖναι· φύεται δὲ οἶον τὸ
ἐν Ἄνδρω ἐν τοῖσιν αἰγιαλοῖσιν.

Παρασκεύασμα καθαρτικό των
εμμήνων και των λοχιών κυρίως, που
συντελεί και στην αποβολή του νερού
και των άλλων, γίνεται ως εξής:
παίρνετε ρίζα σαπουνόχορτου καλά
κοπανισμένη, σε ποσότητα ὅση
πιάνουν τα τρία δάχτυλα, τη βρέχετε
με μέλι και την τοποθετείτε. Το φυτό
τούτο ευδοκιμεί στους γιαλούς της
Ἄνδρου.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδϊαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄρον.

Περί επικυήσεως|32

Σαυρίδιο

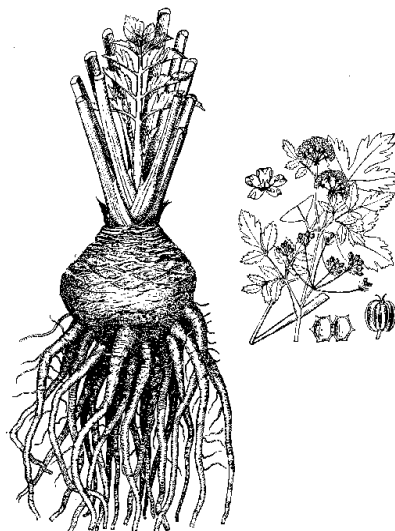
Iberis runemarkii

BRASSICACEAE ἢ CRUCIFERAE

Ἄλλες ονομασίες: Ιβηρίς.

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Ἄγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Σέλινο

Apium graveolens L.

APIACEAE

Σέλινον ούρέεται μᾶλλον ἢ Το σέλινο είναι περισσότερο διαχωρέει, καὶ αἱ ρίζαι μᾶλλον ἢ αὐτὸ διουρητικὸ παρά υπακτικὸ· περισσότερο υπακτικές εἶναι οἱ ρίζες του παρά ο βλαστὸς του.

Περὶ διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περὶ γυναικείων Α|75

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ρεβίθι.

Περὶ γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κεχρί.

Περὶ νούσων το δεύτερον|19

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περὶ νούσων το δεύτερον|26

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασφόδελος.

Περὶ νούσων το δεύτερον|38

Περὶ μὲν οὖν πυρετῶν ἀπάντων εἴρηταί μοι· ἀμφὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐρέω ἤδη. Οἴδημα ἐγκεφάλου· ὁκόταν ὁ ἐγκέφαλος οἰδήση ὑπὸ φλεγμασίης, ὀδύνη ἴσχει ἅπασαν τὴν κεφαλὴν, μάλιστα δὲ ὄπη σταίη ἢ φλεγμασίη· ἴσταται δὲ ἐν τῷ κροτάφῳ· τὰ τε οὖατα ἠχῆς πλήρεα γίνεται, καὶ ἀμβλὺ ἀκούει, καὶ αἱ φλέβες τέτανται καὶ σφύζουσι, πυρετός τε καὶ ρῖγος ἐνίστε ἐπιλαμβάνει, ἢ τε ὀδύνη ἐκλείπει οὐδέποτε, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἀνίησι, ποτὲ δὲ μᾶλλον πιέζει· βοᾷ τε καὶ ἀναΐσσει ὑπὸ τῆς ὀδύνης, καὶ ὁκόταν ἀναστῆ, αὔθις σπεύδει ἐπὶ τὴν κλίνην καταπεσεῖν, καὶ ριπτάζει ἑωυτόν.

Σχετικὰ λοιπὸν με τα περισσότερα εἶδη πυρετῶν ἐχω ἤδη μιλήσει, ἐνὸς γὰρ ὅσα υπολείπονται θα κάνω λόγον τῶρα .

Εγκεφαλίτιδα: Ὄταν πρησθεῖ ὁ ἐγκέφαλος ἀπὸ φλεγμονῆς, παρουσιάζεται πόνος σὲ ὅλο το κεφάλι, καὶ κυρίως σὲ σημεῖο ὅπου βρίσκεται ἡ εστία τῆς φλεγμονῆς· καὶ ἡ εστία βρίσκεται σὲ κροτάφο· βουίζουν ἐντονα τα αφτιά καὶ ελαττώνεται ἡ ἀκοή, τεντώνονται καὶ χτυποῦν οἱ φλέβες, καὶ μερικὲς φορές παρουσιάζονται πυρετός καὶ ρίγη· δὲν σταματᾷ καθόλου ὁ πόνος, ἀλλὰ πότε υποχωρεῖ καὶ πότε γίνεται δυνατότερος· ὁ ἄνθρωπος φωνάζει

Οὗτός ἐστι μὲν θανατώδης, ὀκόσων δὲ ἡμερέων ἀποθανεῖται, οὐκ ἔχει κρίσιν· ἄλλοι γὰρ ἄλλως ἀπόλλυνται· ὡς μέντοι ἐπιτοπολὺ ἐν τῆσιν ἐπτὰ ἡμέρησι τελευτῶσιν· εἴκοσι δὲ καὶ μίαν διαφυγόντες ὑγιέες γίνονται. Χρὴ δὲ, ὀκόταν περιωδυνέη, ψύχειν τὴν κεφαλὴν, μάλιστα μὲν ξύρανα, ἢ ἐς κύστιν ἢ ἐς ἔντερα ἐγγέαντα τῶν ψυκτικῶν τι, οἷον χυλὸν στρύχνου καὶ γῆν κεραμίτιδα, τὸ μὲν προστιθέναι, τὸ δὲ ἀφαιρέειν, πρὶν ἢ χλιαρὸν γένηται, καὶ τοῦ αἵματος ἀφαιρέειν, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν σελίνου χυλοῖσι μιγνύντα εὐώδεα· ἀοιπέειν δὲ τὸ πάμπαν, ῥοφεῖν δὲ ππισάνης χυλὸν ψυχρὸν, καὶ τὴν κάτω κοιλὴν λύειν.

και αναπηδᾷ ἀπὸ τους πόνους και, ὅταν ἀνασηκωθεῖ, ξαναπέφτει ἀμέσως στο κρεβάτι και στριφογυρίζει στο στρώμα.

Ἡ ἀσθένεια τούτη εἶναι θανατηφόρα, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ καθοριστεῖ σε πόσες μέρες θὰ ἐπέλθει ὁ θάνατος, γιατί ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς δὲν πεθαίνουν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βέβαια ὁ θάνατος ἐπέρχεται σε ἐπτὰ μέρες, ἀν ὅμως διατηρηθεῖ ὁ ἀσθενής στη ζωὴ γιὰ εἴκοσι μέρες, στη συνέχεια θεραπεύεται. Ὅταν ὁ πόνος εἶναι οξὺς, πρέπει νὰ δροσίζετε τὸ κεφάλι τοῦ ἀρρώστου, και ὁ καλύτερος τρόπος εἶναι, ἀφοῦ ξυρίσετε τὸ κεφάλι, νὰ χύνετε σε κύστη ἢ ἔντερο κάτι δροσερό, ὅπως χυλὸ στρύχνου και ἀργίλο, και νὰ τοποθετεῖτε πάνω στο κεφάλι τὸ κατάπλασμα τούτο και, πρὶν ζεσταθεῖ, νὰ τὸ ἀντικαθιστάτε με ἄλλο· πρέπει ἐπίσης νὰ κάνετε ἀφαίμαξη και νὰ καθαρίζετε τὸ κεφάλι με τὴ χορήγηση ζωμοῦ ἀπὸ σέλινο στον ὁποῖο ἔχουν ἀναμειχθεῖ ἀρωματικές ουσίες· νὰ μὴ πίνει ὁ ἀρρώστος καθόλου κρασί ἀλλὰ κρύο ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι και νὰ προκαλεῖται ἀφόδευση.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|1

Ψυκτήρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὀκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὔρησιν ποιεῖ, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἢν τις ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. Τοῦτο μὲν, κηρίων ξηρῶν ὅσον δύο κοτύλας βρέχων ὕδατι και ἀνατρίβων γευέσθω, ἕως ἂν ὑπόγλυκυ γένηται, εἶτα διηθήσας, σέλινά ἐμβαλὼν, δίδου πίνειν. (...) Τοῦτο δὲ, μελικρήτου ὑδαρέος καθεψήσας τὸ ἥμισυ λείπειν· ἔπειτα σέλινά ἐπιβαλὼν, τοῦτο

Στους καύσους πρέπει νὰ δίνετε στον ἀσθενή γιὰ νὰ πιεῖ τὰ παρακάτω δροσερά ροφήματα ἀνάλογα με τὴν περίπτωση· πολλές ιδιότητες ἔχουν αὐτὰ· γιατί ἄλλα εἶναι διουρητικά, ἄλλα καθαρικά, ἄλλα και τὰ δύο, ἀλλὰ οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἀπλῶς δροσίζουν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρύο νερὸ μέσα σε δοχεῖο με βραστό νερὸ ἢ ἀφήνει αὐτὸ τὸ δοχεῖο στον δροσερὸ ἀέρα. Πρέπει νὰ δίνετε ἀνάλογα με τὴν περίπτωση και διαφορετικά ποτὰ, διότι οὔτε τὰ γλυκὰ ωφελοῦν ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς οὔτε τὰ στυφὰ οὔτε μποροῦν ὅλοι νὰ πίνουν τὰ ἴδια.

Μουσκεύετε δύο κοτύλες ξερὲς κερήθρες σε νερὸ και τὶς κοπανίζετε και, ἀφοῦ τὶς δοκιμάσετε, μέχρι νὰ

ψυχρόν κατ' ὀλίγον δίδου. (...) Τοῦτο δὲ, ππισάνης κοτύλην χοέα ὕδατος ἐπιχέας, λείπειν τὸ ἥμισυ ἐψῶν· ἔπειτα διηθήσας, σέλινά ἐπιβαλὼν, δίδου ψυχρόν.

αποκτήσουν υπόγλυκη γεύση, ἔπειτα τις στραγγίζετε, βάζετε σ' αυτές σέλινά και δίνετε το μείγμα να το πει ο ασθενής. (...) Ἄλλο παρασκεύασμα: βράζετε νερόμελο αραιωμένο με νερό, μέχρι να μείνει το μισό προσθέτετε στη συνέχεια σέλινά και το μείγμα τούτο το δίνετε λίγο λίγο στον ασθενή κρύο. (...) Ἄλλο παρασκευάζεται ἀπὸ μία κοτύλη κριθάρι που τη ρίχνετε σε ένα χοέα νερό και βράζετε το μείγμα μέχρι να μείνει το μισό· ἔπειτα, ἀφού το στραγγίσετε και προσθέσετε σέλινά, το δίνετε κρύο στον ασθενή.

Περὶ νούσων το τρίτον|17

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περὶ παθῶν|38

Σέλινά καὶ ἐφθὰ καὶ ὠμὰ διουρητικά, καὶ τῶν σελίνων τὰ ἔλαια τῶν ἡμέρων πλέονα ἔχει δύναμιν.

Τα σέλινά και βραστά και ὠμά είναι διουρητικά και τα ἄγρια ἔχουν περισσότερη δύναμη ἀπὸ τα ἡμερά.

Περὶ παθῶν|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθο.

Περὶ των εντός παθῶν|12

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἴπποφαές.

Περὶ των εντός παθῶν|22

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περὶ των εντός παθῶν|30

Σέσελι

Tordylium officinale

UMBELLIFERAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περί συρίγγων |3

Σέσκουλο

Beta vulgaris var. Altissima

CHENOPODIACEAE

Τεύτλου ὁ μὲν χυλὸς διαχωρῆει, τὸ δὲ ὄχι· ὁ χυμὸς τοῦ σέσκουλου διευκολύνει
λάχανον ἐσθιόμενον ἴσθησιν, αἱ δὲ τὸ ἔντερο, ἀλλὰ τὸ ἴδιο εἶναι συτυπτικὸ
ρίζαι τῶν τεύτλων διαχωρητικώτεραι. ἐνῶ οἱ ρίζες τοῦ περισσώτερο
υπακτικές.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί υγρῶν χρήσιος|5

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παλουριά.

Περί γυναικείων Α 7|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί γυναικείων Β|77

Ἦν δὲ μὴ διαβεβρώκη ἢ σύριγξ, προμηλώσας μήλη, τέμνε ἕως ἂν διέλθῃ, καὶ ἐπίπασσε ἄνθος χαλκοῦ, καὶ ἔῃν ἐπὶ πέντε ἡμέρας· κατάχεε δὲ ὕδωρ θερμόν· καὶ ἐπάνω ὕδατι φυρῶν ἄλφιτον κατάπασσε, καὶ φύλλα τεύτλων ἐπίδει· ἐπὶ δὲ ἐκπέση τὸ ἄνθος τοῦ χαλκοῦ, καὶ καθαρὸν ἦ τὸ ἔλκος τῆς σύριγγος, ἰῶ ὥσπερ τὴν ἔμπροσθεν.

Ἄν το συρίγγιο δὲν ἔχει διεισδύσει βαθιά, μεταχειρίζεστε τὴν μήλην καὶ κόβετε ὡς ἐκεῖ που ἔχει φτάσει. Τὸ πασπαλίζετε με ἄνθος χαλκοῦ καὶ τὸ ἀφήνετε γιὰ πέντε μέρες. Κάνετε πλύσεις με ζεστό νερό. Ζυμώνετε κριθαρένιο αλεύρι με νερό καὶ τὸ βάζετε πάνω, τοποθετώντας καὶ φύλλα ἀπὸ σέσκουλα, τὰ ὁποῖα συγκρατεῖτε με ἐπίδεσμο. Ὄταν τὸ ἄνθος χαλκοῦ πέσει καὶ ἡ πληγὴ τοῦ συριγγίου καθαρῆσιν, κάνετε τὴν θεραπεία ὅπως καὶ στὴν προηγούμενη περίπτωση.

Περί συρίγγων|5

Σίλφιο

Silphium spp. ή Ferula tingitana L.

ASTERACEAE

Όσπρια δὲ πάντα φυσώδεα, καὶ ὠμά, καὶ ἐφθὰ, καὶ πεφρυγμένα· ἤκιστα δὲ βεβρεγμένα καὶ χλωρά· τουτέοισι δὲ μὴ χρέεσθαι, ἦν μὴ μετὰ σιτίων. Ἔχει δὲ καὶ ἰδίας μοχθηρίας ἕκαστον αὐτέων. (...) Σίλφιον δὲ καὶ ὅπὸς ἔστι μὲν οἷσι μάλιστα, τοῖσι δὲ ἀπείροισιν οὐ διέρχεται τῇ κοιλίῃ, ἀλλὰ καλέεται ξηρὴ χολέρη· μάλιστα δὲ γίγνεται, ἦν μετὰ πολλοῦ τυροῦ μιχθῆ ἢ κρηφαγίης βοείων κρεῶν. Τὰ μὲν γὰρ μελαγχολικὰ παθήματα καὶ παροξυνθεῖν ἂν ὑπὸ βοείων κρεῶν· ἀνυπέρβλητος γὰρ ἡ φύσις αὐτέων, καὶ οὐ τῆς τυχούσης κοιλίης καταπέψαι· βέλτιστα δ' ἂν ἀπαλλάξαιεν, εἰ διέφθοισί τε χρέοιντο καὶ ὡς παλαιοτάτοισιν.

Όλα τα ὄσπρια, ωμά, βραστά ἢ ψημένα, δημιουργοῦν ἀέρια. Τούτο συμβαίνει λιγότερο, ὅταν μουσκέψουν στο νερό ἢ εἶναι χλωρά. Πρέπει να τρώγονται μαζί με ψωμί. Καθένα ὄσπριο ἔχει τα δικά του ιδιαίτερα μειονεκτήματα. (...) Το σίλφιο, καὶ μάλιστα ο βλαστός του, απορροφάται πολὺ καλά ἀπὸ μερικά άτομα, ἀπὸ ἄλλα ὅμως, που εἶναι ἀσυνήθιστα στη χρήση του, δὲν απορροφάται καὶ προκαλεῖ τὴ λεγόμενη ξερὴ χολέρα . Τούτο συμβαίνει κυρίως, ὅταν ἡ οὐσία αὐτὴ καταναλωθεῖ μαζί με πολὺ τυρὶ ἢ βοδινό κρέας, γιατί τὸ βοδινό κρέας ἐπιδεινώνει τὶς παθήσεις τῶν μελαγχολικῶν ἀτόμων, δεδομένου ὅτι εἶναι δύσκολο να κατανηθεῖ ἡ φύση του καὶ δὲν μπορεῖ κάθε στομάχι να το χωνέψει. Αισθάνεται ὅμως κανεὶς πολὺ καλύτερα, ἀν φάει τὸ κρέας τούτο καλοβρασμένο καὶ ὅσο περισσότερο σιτευμένο.

Περὶ διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|18

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτὸ: Κρεμμύδι.

Περὶ γυναικείων Α|75

Κάθαρσις παμπόλλη τε καὶ παντοίη ὑπὸ τούτου γίνεται· (...) Ἡ ὀπὸν σιλφίου μετὰ σύκων μαλάσσειν, καὶ βάλανον ποιέειν·

Ἄφθονη καὶ κάθε εἶδους κάθαρση προκαλεῖται ἀπὸ το ἀκόλουθο ὑπόθετο: (...) Ἡ ζυμώνετε χυμὸ σιλφίου με σύκα καὶ φτιάχνετε ὑπόθετο.

Περὶ γυναικείων Α|81

Ἔτερον· ἦν φλεγμῆνη· (...) Ἔτερον· ὀπὸν σιλφίου καὶ σῦκον μίξας, βάλανον ποιέων, προστίθει.

Ἄλλο, σε περίπτωση φλεγμονῆς: (...) Ἄλλο: ανακατεύετε χυμὸ σιλφίου καὶ σύκα, φτιάχνετε ὑπόθετο σε σχῆμα βελανιδιῦ καὶ το βάζετε.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀπήγανος.

Περὶ νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περὶ νούσων το δεύτερον|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀριστολόχεια.

Περὶ νούσων το τρίτον|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀριστολόχεια.

Περὶ των εντός παθών|23

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ρίγανη.

Περὶ των εντός παθών|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περὶ των εντός παθών|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Τεύτλα.

Περὶ των εντός παθών|40

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περὶ των εντός παθών|44

Σίον

Sium spp.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Σιτάρι

Triticum spp.

POACEAE

Ὁ δὲ τῷ χυλῷ πεφυρημένος Το σιτάρι είναι πιο δυναμωτικό και

κουφότερος, καὶ τρέφει ἱκανῶς, καὶ διαχωρῆει· τρέφει μὲν ὅτι καθαρὸς, κοῦφος δὲ ἔστιν ὅτι τῷ κουφοτάτῳ πεφύρηται καὶ ἐζύμωται ὑπὸ τούτου καὶ πεπύρωται· διαχωρῆει δὲ ὅτι τῷ γλυκεῖ καὶ διαχωρητικῷ τοῦ πυροῦ συμμέμικται. Αὐτῶν δὲ τῶν ἄρτων οἱ μέγιστοι τροφιμώτατοι, διότι ἤκιστα ἐκκαίονται ὑπὸ τοῦ πυρὸς τὸ ὑγρὸν· καὶ οἱ ἱπνῖται ἄρτοι τροφιμώτεροι τῶν ἐσχαριτῶν καὶ ὀβελιέων, διότι ἤσσον ἐκκαίονται ὑπὸ τοῦ πυρὸς. Οἱ δὲ κλιβανίται καὶ οἱ ἐγκρυφίαι ξηρότατοι, οἱ μὲν διὰ τὴν σποδὸν, οἱ δὲ διὰ τὸ ὄστρακον ἐκπινόμενοι τὸ ὑγρὸν. Οἱ δὲ σεμιδαλίται ἰσχυρότατοι πάντων τούτων, ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ οἱ ἐκ τοῦ χόνδρου καὶ τρόφιμοι σφόδρα, πλὴν οὐ διαχωρῆουσιν ὁμοίως. Ἄλητον καθαρὸν πινόμενον ἐφ' ὕδατι ψύχει, καὶ πλῆμα σταιπὸς ἐπὶ πυρί. Πιτύρων χυμὸς ἐφθὸς κοῦφος καὶ διαχωρῆει. Τὰ δὲ ἐν γάλακτι ἐψόμενα ἄλητα διαχωρῆει μᾶλλον ἢ τὰ ἐν τῷ ὕδατι, διὰ τοὺς ὀρρούς, καὶ μάλιστα ἐν τοῖσι διαχωρητικοῖσιν. Ὅκόσα δὲ ζὺν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ ἔψεται ἢ ὀπτάται ἐξ ἀλήτων, πάντα καυσώδεα καὶ ἐρευγμώδεα· ἐρευγμώδεα μὲν ὅτι τρόφιμα ἔόντα οὐ διαχωρητικά ἐστι, καυσώδεα δὲ διότι λιπαρὰ ἔόντα καὶ γλυκέα καὶ ἀξύμφορα ἀλλήλοισιν, οὐ τῆς αὐτῆς καθεψήσιος δεόμενα, ἐν τῷ αὐτῷ ἔστί. Σεμίδαλις καὶ χόνδρος ἐφθὰ, ἰσχυρὰ καὶ τρόφιμα, οὐ μέντοι διαχωρῆει.

θρεπτικότερο ἀπὸ το κριθάρι, τόσο ὁμως το ἴδιο ὅσο και ο χυλὸς του εἶναι λιγότερο υπακτικά. Ο ἄρτος που παρασκευάζεται απ' αὐτό χωρὶς να αφαιρεθεῖ το πίτουρο [μαῦρο ψωμί], εἶναι ξηραντικός και προκαλεῖ κενώσεις, ἐνῶ ο καθαρὸς ἄρτος [ἀσπρο ψωμί] εἶναι περισσότερο θρεπτικός ἀλλὰ λιγότερο υπακτικός. Απὸ τα ἴδια τα εἶδη ψωμιού, το ζυμωτό εἶναι ελαφρὺ και υπακτικό. Εἶναι ελαφρὺ, γιατί η υγρασία ἔχει προηγουμένως ἀναλωθεῖ ἀπὸ τα οξέα της προζύμης, πράγμα που ἀποτελεῖ τροφή. Προκαλεῖ κενώσεις, γιατί χωνεύεται γρήγορα. Το ἄζυμο ψωμί εἶναι λιγότερο υπακτικό ἀλλὰ πιο θρεπτικό. Το ψωμί που ἀναμειγνύεται με σταρένιο χυλὸ, εἶναι ελαφρότερο, ἀρκετὰ θρεπτικό και υπακτικό. Εἶναι θρεπτικό, γιατί εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ καθαρὸ σιτάρι· ελαφρὸ, ἐπειδὴ ἀναμειγνύεται με τα ελαφρότερα υλικά, ζυμώνεται και ψήνεται μαζί τους εἶναι υπακτικό, γιατί ἔχει ἀναμειχθεῖ μαζί με το γλυκὸ και υπακτικό μέρος του σιταριού. Τα μεγαλύτερα τεμάχια ψωμιού εἶναι τα πιο θρεπτικά, γιατί ἐλάχιστη ἀπὸ την υγρασία τους ἀπορροφάται ἀπὸ τη φωτιά. Το ψωμί του φούρνου εἶναι πιο θρεπτικό ἀπὸ ἐκεῖνο που ψήνεται στη σχάρα ἢ τη σοῦβλα, γιατί καίγεται λιγότερο ἀπὸ τη φωτιά. Το ψωμί που ψήνεται μέσα σε πῆλινο ἀγγεῖο και κάτω ἀπὸ τη χόβολη εἶναι και το πιο ξερὸ, γιατί χάνει την υγρασία του, το δεύτερο ἐξαιτίας της χόβολης και το πρώτο ἐξαιτίας του ἀγγεῖου. Το ψωμί ἀπὸ σιμιγδάλι εἶναι το πιο δυναμωτικό απ' ὅλα τούτα, και ἀκόμα πιο δυναμωτικό και πολὺ θρεπτικό εἶναι το ψωμί ἀπὸ χοντροαλεσμένο σιτάρι [πλιγούρι], με τη διαφορά ὅτι δεν διευκολύνει τόσο τις κενώσεις. Το κοσκινισμένο αλεύρι που πίνεται ἀνακατεμένο με νερὸ, δροσίζει· το ἴδιο και το ἀπόπλυμα ζυμαριού που ψήνεται στη φωτιά. Το βρασμένο ἀφέψημα πίτουρου εἶναι ελαφρὸ και

διευκολύνει τις κενώσεις. Το αλεύρι που βράζει μέσα σε γάλα, διευκολύνει περισσότερο το έντερο από το αλεύρι που βράζει μαζί με νερό, χάρη στον ορό γάλακτος [τυρόγαλα], και μάλιστα όταν προστεθούν υπακτικά στοιχεία. Όσες τροφές προέρχονται από αλεύρι βρασμένο ή ψημένο με μέλι ή λάδι, είναι όλες θερμαντικές και προκαλούν ρεψίματα· προκαλούν ρεψίματα γιατί, θρεπτικές όπως είναι, δεν περνούν εύκολα από το έντερο· είναι θερμαντικές, γιατί μέσα τους περιέχονται συστατικά λιπαρά, γλυκά και ασυμβίβαστα μεταξύ τους, που δεν απαιτούν τον ίδιο τρόπο μαγειρέματος. Το σιμιγδάλι και το πλιγούρι βρασμένα είναι δυναμωτικά και θρεπτικά, ωστόσο δεν διευκολύνουν τις κενώσεις.

Περί διαίτης Β|42

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παπαρούνα.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί γυναικείων Α|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Μελάνθιο.

Περί γυναικείων Α|74

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί γυναικείων Α|75

Πειρητήριον· (...) Ἡ βόλβιον τὸ ἐκ τῶν πυρῶν τρίψας ἐν οἴνῳ τε δεύσας, ἐν εἰρίῳ προστίθει. Ἡ οἴνου παλαιοῦ λευκοῦ τὴν τρύγα κατακαῦσαι, καὶ κατασβέσαι οἴνῳ λευκῷ, καὶ τρῖψαι, καὶ προσθεῖναι ἐν ὄθονίῳ.

Τρόπος για εξακρίβωση της γονιμότητας: (...) Ἡ τρίβετε τον μικρό βολβό που φυτρώνει ανάμεσα στο σιτάρι, τον μουσκεύετε σε κρασί και τον τοποθετείτε με μαλλί. Μπορείτε ακόμα να κάψετε τη μούργα παλιού λευκού κρασιού, να τη σβήσετε με λευκό κρασί, να την κοπανίσετε και να την τοποθετήσετε μ' ένα πανί·

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ροδιά.

Περί γυναικείων Α|93

Λειεντερίης· φακούς, πυρούς σιτανίους ὅσον δύο χοίνικας βρέξας, ἔπειδὰν μαλθακοὶ ὡς διατρωγόμενοι, ἰσχυρῶς ποιῆσαι λείους ἐν ὄλμῳ ἢ ἐν θυίῃ· ἔπειτα ἐπιχέαι ὕδατος κοτύλας ἕξ, καὶ ἀνακινήσαι ἰσχυρῶς· ὅ τι δ' ἂν ἀπέλθῃ, ἐγγέας ἐς χύτρην, ἐψεῖν, μέλι ὀλίγον παραχέας· ἔπειδὰν δὲ ἐφθὸν ἰσχυρῶς γένηται, φρύξας διδόναι ἐσθίειν τούτου· ἦν δὲ διψῆ, οἶνον πινέτω ὡς παλαιότατον· τουτέῳ χρήσθω, ἄχρισ ἂν ὑγιῆς γένηται.

Για τη θεραπεία της λειεντερίας βρέχετε φακή και δύο χοίνικες σιτάρι της ίδιας χρονιάς· όταν σας φανούν μαλακά, καθώς τα μασάτε, τα κοπανίζετε πολύ καλά σε γουδί. Ἐπειτα χύνετε πάνω τους ἕξι κοτύλες νερό και τα κουνάτε καλά. Ὅ,τι αποχωρίζεται, το χύνετε σε χύτρα, προσθέτετε λίγο μέλι και το βράζετε. Αφού βράσει καλά, το ψήνετε και δίνετε στον ἄρρωστο να το φάει. Αν ο ἄρρωστος διψά, ας πει πολύ παλιό κρασί. Θα μεταχειρίζεται το φάρμακο τούτο, μέχρις ὅτου γίνει καλά.

Περί γυναικείων Α|107

Πυριήσιες ρόων· (...) Ἡ ἀρωμάτων ὕδατι συναψεῖν πίτυρα πύρινα. Ἡ ἀσταφίδος ἀποβρέγματι πίτυρα πυρῶν ἐψεῖν, ἢ λευκοῖου καρπὸν, ἢ τὰς ρίζας ἀψεῖν, καὶ τῷ ὕδατι ξὺν πιτύροισι πυρίνοισιν ἐπιρρίπτειν, ἢ τῷ ἀψεψήματι πίτυρα πυρῶν τοῦτο ποιήσασα, θερμῷ ἐνελιξαμένη εἰρίῳ, πυριήσθω· ἢ τῷ τῆς ἐρπύλλου ἀψεψήματι πίτυρα τὸν αὐτὸν τρόπον·

Θερμαντικά μέσα σε περίπτωση ροών: (...) Ἡ βράζετε πίτυρα ἀπὸ σιτάρι μέσα σε αρωματικό νερό ἢ μέσα σε ἀφέψημα ἀπὸ σταφίδες· ἢ βράζετε σπόρους ἢ ρίζες λευκοῦ μενεξέ και μέσα στο νερό που ἔχουν βράσει ρίχνετε πίτυρα ἀπὸ σιτάρι· ἢ ρίχνετε τα πίτυρα στο ἀφέψημα, τα τυλίγετε σε ζεστό μαλλί και κάνετε θερμὸ ἐπίθεμα. Το ἴδιο μπορεῖτε να κάνετε με ἀφέψημα ἐρπύλλου και πίτυρα.

Περί γυναικείων Β|84

Λοχεῖα καθαίρειν· (...) Ἔτερον· αἰρῶν ἄλευρον καὶ πύρινα ἅμα μέλιτι φυρήσας ἐν εἰρίῳ προστιθέναι.

Για την επιλόχεια κάθαρση: (...) Ἄλλο: ζυμώνετε αλεύρι ἀπὸ ζιζάνια και ἀπὸ σιτάρι μαζί με μέλι, τοποθετεῖτε το μείγμα μέσα σε μαλλί και το χρησιμοποιεῖτε ὡς ὑπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο ἀπὸ το φυτό: Ελιά.

Ἐπιδημιῶν το ἔβδομον|65

Σταφυλή· ἦν σταφυλή ἐν τῇ φάρυγγι γένηται, ἐμπίπλονται ἄκρος ὁ γαργαεῶν ὕδατος, και γίνεται στρογγύλος τὸ ἄκρον και διαφανῆς, και ἐπιλαμβάνει τὴν πνοιήν, και ἦν φλεγμαίνῃ τὰ σιαγόνια ἔνθεν και ἔνθεν, ἀποπνίγεται· ἦν δὲ αὐτὸ ἐφ' ἔωυτοῦ γένηται, τούτων μὴ φλεγμηνάντων, ἥσσον ἀποθνήσκει.

Φλεγμονή της σταφυλής: Εάν γίνει φλεγμονή της σταφυλής στον φάρυγγα, γεμίζει η ἄκρη της σταφυλής με νερό, γίνεται στρογγυλή και διαφανῆς και δυσκολεύει την αναπνοή και, αν φλεγμανθούν και ἀπὸ τις δύο πλευρές οι σιαγόνες, ο ἄνθρωπος πνίγεται. Εάν η φλεγμονή δημιουργηθεῖ μόνο στη σταφυλή και

Ὅταν οὕτως ἔχη, λαβὼν τῷ δακτύλῳ τὸν γαργαρεῶνα, ἄνω ἐς τὴν ὑπερώην ἀποπιέσας, διαταμέειν ἄκρον· ἔπειτα διδόναι ἀναγαργαρίζειν τὸ ἀπὸ τῶν φύλλων· λείχειν δὲ ἄλητον ψυχρὸν, καὶ ὕδωρ ἐπιπίνειν, καὶ μὴ λούεσθαι.

δεν φλεγμανθούν οι σιαγόνες, υπάρχει μικρότερος κίνδυνος ο άνθρωπος να πεθάνει. Όταν όμως περιέλθει στην κατάσταση τούτη, αφού πιάσει κάποιος με το δάχτυλο τη σταφυλή, πρέπει να την πιέσει πάνω προς τον ουρανίσκο και να κόψει την άκρη της· ἔπειτα πρέπει να κάνει ο ασθενής γαργάρες από το γνωστό παρασκεύασμα με τα φύλλα, να γλείφει σταρένιο αλεύρι κρύο, να πίνει επιπλέον νερό και να μην κάνει λουτρά.

Περί νούσων το δεύτερον|29

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί νούσων το δεύτερον|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί των εντός παθῶν|12

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθῶν|25

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ρίγανη.

Περί των εντός παθῶν|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περί των εντός παθῶν|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί των εντός παθῶν|35

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθῶν|41

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθῶν |44

Πλευρίτιν ὧδε χρὴ ἰάσθαι· τὸν πυρετὸν μὴ παύειν ἑπτὰ ἡμερεων, πτότω δὲ χρήσθω ἢ ὄξυμελικρήτω, ἢ ὄξει καὶ ὕδατι· ταῦτα δὲ χρὴ προσφερεῖν ὡς πλεῖστα, ὡς ἐπιτεγξις γενηται καὶ γινομένη ἐπανάχρεμψιν ποιήη· καὶ τὴν ὄδυνην παύειν θερμαντηρίοισι φαρμάκοισι, καὶ καταρροφεῖν διδόναι ὅτι ἐπανάχρεμψιν ποιήσῃ, καὶ λουτροῖσι

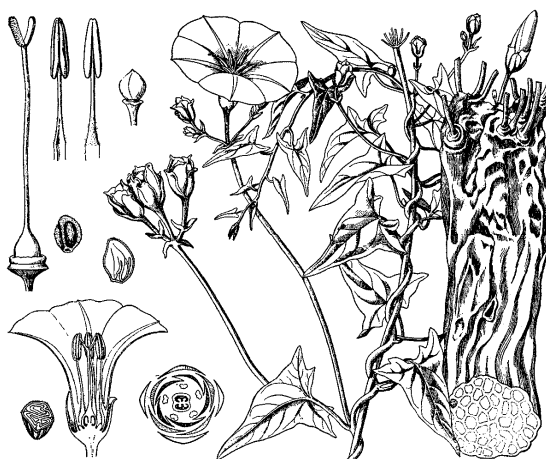
Την πλευρίτιδα πρέπει να θεραπεύεις έτσι: Να μη ρίχνεις τον πυρετό τις πρώτες επτά μέρες και από ποτά να χρησιμοποιεῖς νερόμελο με ξίδι ή νερό και ξίδι. Τούτο πρέπει να προσφέρεῖς όσο το δυνατόν περισσότερο για να γίνει επίβρεξη που με τη σειρά της θα προκαλέσει απόχρεμψη. Τον πόνο να σταματάς με θερμαντικά φάρμακα και να του δίνεις ροφήματα που θα

χρήσθαι τεταρταίοισιν· τῇ δὲ πέμπτῃ καὶ τῇ ἕκτῃ χρίειν ἐλαίῳ· τῇ δὲ ἑβδόμῃ λούειν, ἣν μὴ ὁ πυρετός μέλλῃ ἀφιέναι, ὡς ὑπὸ τοῦ λουτροῦ ὁ ἴδρωσ ἐγγένηται· καὶ ἐτι τῇ πέμπτῃ καὶ τῇ ἕκτῃ ἰσχυροτατοῖσι χρήσθαι τοῖσιν ἑπαναχρεμπτηρίοισι φαρμάκοις, ὡς τὴν ἑβδόμην ὅτι ρήϊστα ἡμέρην ἀγαγῆ· ἣν δὲ μηδὲ τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρῃ παύσῃται, τῇ ἑννατῇ παύσεται, ἣν μὴ τί ἄλλο τῶν ἐπικινδύνων γενῆται· ἕπην δὲ ὁ πυρετός ἀφῆ, ροφήματα ὡς ἀσθενέστατα ποιέων προσφέρειν· ἣν δὲ ἴνηθμος ἐγγενῆται, ἣν μὲν ἔτι θερμοῦ τοῦ σώματος ἔοντος, τῶν ποτῶν ἀφαιρεῖν· ἣν δὲ τοῦ πυρετοῦ ἀφεικός, πυρίνοις τοῖσι ροφήμασι χρῶ. Καὶ τὴν περιπλευμονίην τὸν αὐτὸν τρόπον ἴω.

προκαλέσουν ἀπόχρεμψη. Τὴν τέταρτη μέρα να τοῦ κάνεις ἐπίσης λουτρά, ἐνὼ τὴν πέμπτῃ καὶ τὴν ἕκτῃ μέρα να τὸν αλείψεις με λάδι. Τὴν ἑβδόμῃ μέρα, αν ὁ πυρετός ἐπιμένει, θα τὸν λούσεις, ὡστε μην προκληθεῖ ἐφίδρωση ἀπὸ το λουτρό. Ἐπίσης τὴν πέμπτῃ καὶ τὴν ἕκτῃ μέρα θα χρησιμοποιήσεις τα πιο ἰσχυρά ἀποχρεμπτικά φάρμακα ὡστε ἡ ἑβδόμῃ μέρα να εἶναι πολὺ εὐκόλῃ για τὸν ἀρρώστο. Αν δεν σταματήσει τὴν ἑβδόμῃ μέρα θα σταματήσει τὴν ἑνάτῃ, αν δεν ἐμφανιστεῖ κάποιο ἄλλο ἀπὸ τα ἐπικίνδυνα συμπτώματα. Ὅταν τὸν ἀφήσει ὁ πυρετός, να τοῦ δώσεις ζωμούς ὅσο το δυνατόν ἐλαφρότερους. Αν υπάρξουν κενώσεις ἐνὼ το σῶμα τοῦ ἀρρώστου εἶναι ἀκόμη ζεστό, να ἐλαττώσεις τα ποτά· αν παρουσιαστοῦν ὅταν ὁ πυρετός ἔχει πέσει, να τοῦ δώσεις ζωμό ἀπὸ σιτάρι. Καὶ τὴν περιπνευμονία να θεραπεύεις με τὸν ἴδιο τρόπο.

Περὶ τόπων τῶν κατὰ ἀνθρώπων|17

Σκαμμωνία

Convolvulus scammonia L.

CONVOLVULACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ανεμώνη.

Περί γυναικείων Α|16

Πειρητήριον· (...) Άλλο προσθετόν· (...) Ἡ ὀπὸν σκαμμωνίης καὶ στέαρ ἐν μάζῃ ξυμμίξας οἴνω τε δεύσας, δι' ὀθονίου προσάγειν.

Τρόπος για εξακρίβωση της γονιμότητας: (...) Άλλο υπόθετο: (...) Ἡ αναμειγνύετε χυμό σκαμμωνίας και λίπος με κριθαρόπιτα, τα βρέχετε με κρασί και τα βάζετε μ' ένα πανί.

Περί γυναικείων Α|78

Λοχεῖα καθαίρειν· (...) Ἐτερον· σκαμμωνίην τρίψας ἐν γάλακτι γυναικίῳ ἐν εἰρίῳ ἀνασπογγίσας προσθεῖναι.

Για την επιλόχεια κάθαρση: (...) Άλλο: κοπανίζετε σκαμμωνία μέσα σε γυναικείο γάλα, τη μαζεύετε με μαλλί και τη χρησιμοποιείτε ως υπόθετο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἦν δὲ ἄρτηρη σπασθῆ ἢ τις τῶν φλεβῶν τῶν τεινουσῶν ἔς τὸν πλεύμονα, τάδε πάσχει· κατ' ἄρχας μὲν τῆς νούσου βῆξ ἴσχει ὄξειη, καὶ ρῖγος, καὶ πυρετός, καὶ τὸ σίαλον ἄποπτουει πουλὺ τὲ καὶ λευκὸν καὶ ἀφρώδες, ἄλλοτε δὲ ὕφαιμον, καὶ ὀδύνη τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον ἴσχει. Αὕτη ἢ νοῦσος ἰσχυροτέρη της πρόσθεν, καὶ μέχρι μὲν δέκα ἡμερέων τῶν πρώτων τοιαῦτα πάσχει· ἔπειτα οἱ πολλοὶ τῆ ἐνδέκατη πύα ἀποπτύουσι παχεα βιαίως· ἡμέρη δὲ τετάρτη καὶ δεκάτη καθαρώτερα ἀποπτύει, ἢν φύξιμος ἦ, καὶ τῆ ὀδύνη ἦσσον πονέει, καὶ ἐν τάχει ὑγιῆς γίνεται. Ἦν δὲ μέλλη πουλυχρόνιος ἢ νοῦσος ἐσεσθαι, τὰ τὲ πύα πολλω πλείονα ἀποπτουει, καὶ ὁ ἄλλος πόνος ἐν τῷ σώματι πολλω ἐνὶ πλείων· αἱ δὲ θερμαι βληχρότεραι ἐχουσιν ἢ τὸ πρίν. Τοῦτον ἢν λάβης κατ' ἀρχᾶς, ὕποκαθραι κάτω ὅπω σκαμμωνίης, ἢν ἀπύρετος ἦ· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν προσφερέσθω ταῦτα ἃ καὶ πρόσθεν, καὶ τάλλα τὰ αὐτὰ προσφερέσθω, ἡσυχίην ἔχων ὡς μάλιστα τῷ σώματι, καὶ μαλθακῶς κοιμάσθω· ταῦτα μὲν κατ' ἀρχᾶς ποιεετω μέχρι τῶν δέκα ἡμερέων. Ἦν δὲ ἔμπυος γενηται, τὰ αὐτὰ ἃ καὶ ὁ πρόσθεν ποιεετω· ἢν δὲ ὑγιῆς γενηται, τῶνδε χρῆ ἄπεχεσθαι,

Αν συσπαστεί η αρτηρία [τραχεία] ή κάποια από τις φλέβες που έχουν την κατάληξη τους στον πνεύμονα, τα συμπτώματα είναι τα ακόλουθα: Στην αρχή της αρρώστιας παρουσιάζεται οξύς βήχας, ρίγος και πυρετός και ο ασθενής αποβάλλει πολύ, λευκό και αφρώδες σάλιο, μερικές φορές και με αίμα, και νιώθει πόνο στο κεφάλι και στον τράχηλο. Η νόσος τούτη είναι σοβαρότερη από την προηγούμενη και τις πρώτες δέκα μέρες έχει αυτά τα συμπτώματα· την ενδέκατη μέρα οι περισσότεροι αποβάλλουν με δυσκολία πηκτά πτύελα· τη δέκατη τέταρτη μέρα, αν υπάρχει πιθανότητα να γλιτώσουν από την αρρώστια, αποβάλλουν καθαρότερα πτύελα, ο πόνος γίνεται πιο ανεκτός και γρήγορα γίνονται καλά. Αν η νόσος πρόκειται να είναι μακροχρόνια, αποβάλλουν πολύ περισσότερα πυώδη πτύελα και οι άλλοι πόνοι στο σώμα γίνονται ακόμα πιο δυνατοί· ο πυρετός, όμως, είναι χαμηλότερος από πριν.

Αν αναλάβεις αυτόν τον ασθενή από την αρχή, να τον κάνεις να ενεργηθεί δίνοντας του για καθαριστικό χυμό σκαμμωνίας, αν είναι απύρετος. Μετά την κένωση θα του δώσεις ό,τι και στην προηγούμενη περίπτωση και ως προς τα άλλα θα του κάνεις την ίδια θεραπεία, φροντίζοντας να

σιπίων μὲν καὶ ποτῶν ὀξέων καὶ δριμέων καὶ ἀλικῶν καὶ λιπαρῶν τάλαιπωρῆς δέ, ἄπεχεσθαι τῶν αὐτῶν ὦν καὶ ὁ πρόσθεν. Ταῦτα ἦν ποιη, τάχιστα τῆς νοῦσου ἄπαλλαγησεται· ἦν δὲ τί τουτεων μὴ ποίηση, κινδυνεύσει πάλιν ὑποτροπιᾶσαι, καὶ ἦ νοῦσος κάκιον ἔχει· καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ πλευμορρωγεες ἔοντες διατελευουσιν, ἕως ἂν ἄποθανωσιν. Τοῦτον ἦν μὴ παραχρημὰ τὶς ἰήσεται, ὑποτροπιασάσης τῆς νοῦσου, οὐκ ἂν μετὰ ταῦτα ἔχοις ὠφελῆσαι, ἦν μὴ τάδε ποιήσης· γάλακτι βοεῖω παχύνας, καύσαι τὰ στήθεα καὶ τὸ μετάφρενον· ἦν γὰρ τύχης καύσας, ἦ αὐτὴ ἂν ὠφελειη γένοιτο. Ἡ δὲ νοῦσος ἀπὸ τῶν αὐτεων ἄμαρταδων γίνεται ὦν καὶ ἦ πρόσθεν.

ξεκουράζεται ὅσο το δυνατόν περισσότερο καὶ να κοιμάται σε μαλακὸ κρεβάτι. Αὐτὰ θα κάνεις στην ἀρχή, μέχρι να περάσουν οἱ πρώτες δέκα μέρες. Ἄν παρουσιάσει ἐμπύημα, να κάνεις ὅ,τι καὶ στην προηγούμενη περίπτωση· Ἄν θεραπευτεῖ, πρέπει να ἀπέχει ἀπὸ τούτα: ἀπὸ τις τροφές καὶ τα ποτὰ ἐκεῖνα που εἶναι ξινὰ, καυτερά, αλμυρά καὶ λιπαρά. Ὡς προς τὴ σωματικὴ ἀσκηση να ἀπέχει ἀπὸ ἐκεῖνα που πρέπει να ἀπέχει καὶ ὁ προηγούμενος. Ἄν κάνει τούτα, γρήγορα θα ἀπαλλαγεί ἀπὸ τὴν ἀσθένεια. Ἄν δεν κάνει κάτι ἀπὸ τούτα, ὑπάρχει κίνδυνος να ὑποτροπιᾶσει καὶ ἡ ἀρρώστια να χειροτερέψει. Μάλιστα οἱ περισσότεροι μένουν με τὴ ρῆξη τοῦ πνεύμονα μέχρι να πεθάνουν. Ἄν κάποιος δεν θεραπεύσει ἀμέσως τὸν ἀρρωστο καὶ ἡ νόσος ὑποτροπιᾶσει, δεν μπορείς να ὠφελήσεις πια τὸν ἀρρωστο, μετὰ ἀπὸ τούτα, αν δεν κάνεις τα ἀκόλουθα: να τὸν παχύνεις με γάλα ἀγελάδας καὶ να κάνεις καυτηριάσεις στο στήθος καὶ στη νεφρικὴ χώρα. Ἄν ἡ καυτηρίαση ἔχει ἐπιτυχία, ἡ ὠφέλεια θα εἶναι ἡ ἴδια ὅπως στην προηγούμενη περίπτωση. Ἡ ἀρρώστια αὐτὴ προκαλεῖται ἀπὸ τα ἴδια σφάλματα με τὴν προηγούμενη.

Περὶ των ἐντὸς παθῶν|1

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ρεβίθι.

Περὶ των ἐντὸς παθῶν|14

Τρίτη νοῦσος νεφρῶν· τὸ μὲν οὔρον προέρχεται οἷον ἀπὸ κρεῶν βοείων ὄππων χυλός. Γίνεται δὲ τὸ νοῦσημα ἀπὸ χολῆς μελαίνης, ὅκοταν χολὴ ἕς τὰ φλέβια σὺ ρρῆ τὰ τείνοντα ἕς τὸν νεφρόν, καὶ ὅκοταν στή, ἔλκοι τὰ φλεβια καὶ τὸν νεφρόν· ὑπὸ οὖν τῆς ἔλκωσιος τοιοῦτον ὑποχωρεῖ ἄμα τῷ οὐρῷ. Αἱ δὲ ὀδύνη ἐχουσιν ἐν τῇ ὀσφυϊ καὶ ἐν τῇ κυστει καὶ ἐν τῷ περινέφω καὶ ἐν αὐτῷ τῷ νεφρῷ, ἐπ'

Τρίτη νόσος των νεφρῶν: Τα οὔρα που ἀποβάλλονται μοιάζουν με χυμὸ ἀπὸ βοδινὸ κρέας ψητό. Ἡ ἀρρώστια τούτη προκαλεῖται ἀπὸ τὴ μαύρη χολή, ὅταν τούτη συσσωρευτεῖ στις φλέβες που τείνουν στο νεφρὸ καὶ σταματῆσει ἐκεῖ, προκαλώντας ἔλκη στις φλέβες καὶ το νεφρὸ. Ἐξαιτίας τῆς ἐξέλκωσις τούτης ἀποβάλλεται τέτοιο υγρὸ μαζί με τα οὔρα καὶ οἱ πόννοι παρουσιάζονται στη μέση καὶ στην ουροδόχο κύστη καὶ στο περίνεο καὶ

ὀλίγον χρόνον· ἔπειτα ἀνῆκεν ο πόνος καὶ αὔθις ἐπέλαβεν ὀξύς δι' ὀλιγου· καὶ ἔς τὸ λεπτόν της γαστρὸς ἔστιν ὅτε ὀδύνη ἐμπίπτει. Τοῦτον, ὅκοταν οὕτως ἔχη, ὑποκαθήραι τὴν κοιλιὴν ἐπιθύμω ἢ τῆς σκαμμωνίης ρίζη· πίνειν διδόναι τὰ αὐτὰ ἃ καὶ τῶ στραγγουριώντι, καὶ ὅκοταν ἢ ὀδυνη ἔχη, λούειν πολλῶ καὶ θερμῶ, χλιάσματα προστιθέντα πρὸς τὸ πονέον μάλιστα, καὶ ροφήματι χρεεσθῶ ἄλευρῶ ἐφθῶ, μέλι παραχέας, καὶ τῆ ἄλλῃ διαίτη χρεεσθῶ ὡς διαχωρητικωτάτη, καὶ οἶνον πινέτω λευκὸν Μένδαιον μελίχρουν, ἢ ἄλλον λευκὸν τὸν ἡῷστον καλῶς κεκρημενον. Αὕτη ἢ νοῦσος οὐ μάλα ἐκλείπει· καὶ τὴν ὥρην ὄρροποτεετω καὶ γαλακτοποτεετω, ἔς κάθαρσιν μὲν τῶ ὄρρω, τὴν δὲ γαλακτοποσίην ποιεεσθῶ ἐν ὥρῃ, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ταύτ' ἦν οὕτω ποιήης, ἐπὶ τὸ κρεσσον διαθήσεις τὴν νοῦσον.

στο ἴδιο το νεφρὸ για μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Ἐπειτα ο πόνος σταματᾷ για λίγο καὶ ὑστερα επανέρχεται ὀξύς. Μερικὲς φορές ο πόνος προσβάλλει καὶ τὸ υπογάστριο. Ὄταν ἡ κατάσταση το αρρώστου εἶναι τέτοια, πρέπει να προκαλέσεις μέτρια κάθαρση των εντέρων με ἐπίθυμο ἢ ρίζα σκαμμωνίας. Πρέπει να του δίνεις να πίνει τα ἴδια με αὐτὰ που πίνει εκείνος που πάσχει ἀπὸ στραγγουρία καὶ, ὅταν παρουσιάζεται πόνος, να τον λούζεις με πολὺ καὶ ζεστὸ νερὸ καὶ να βάζεις θερμὰ ἐπιθέματα στο σημεῖο που πονᾷ περισσότερο. Να του δίνεις να πει ζυμὸ ἀπὸ βρασμένο αλεύρι στο ὁποῖο θα ἔχεις ρίξει μέλι καὶ ἡ υπόλοιπη δίαιτα του να εἶναι τέτοια που να βοηθᾷ ὅσο γίνεται περισσότερο τις κενώσεις. Να πίνει λευκὸ γλυκὸ κρασί της Μένδης ἢ ἄλλο λευκὸ κρασί ὅσο το δυνατόν πιο γλυκὸ καὶ καλὰ ανακατεμένο με νερὸ. Ἡ αρρώστια τούτη δεν ἀφήνει συχνὰ τον ασθενή. Ὄταν εἶναι κατάλληλη ἡ εποχὴ, να παίρνει ἐπίσης τυρόγαλα καὶ γάλα. Το τυρόγαλα θα το παίρνει ὡς καθαρτικὸ καὶ τὸ γάλα τὴν κατάλληλη εποχὴ ἐπὶ σαράντα πέντε ἡμέρες. Ἄν κάνεις τούτα θα βελτιώσεις τὴν κατάσταση του.

Περὶ των εντὸς παθῶν|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτὸ: Ελλέβορο.

Περὶ των εντὸς παθῶν|51

Σκαρόχορτο

Mercurialis annua

EUPHORBIACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί γυναικείων Α|59

Ἔτερον καθαρτικὸν προσθετὸν, ὥστε μήτρας ἐκκαθαίρειν καὶ αἷμα ἐκκενοῦν· (...) Ἡ λινοζώστιος τὰ φύλλα λεῖα προσθετὰ ποιέειν· τοῦτο λεπτήν ἄγει καὶ χολώδεα κάθαρσιν. Καὶ ἡ ἀρτεμισίη ποιέει ὡς ἡ λινοζώστις, καὶ καθαίρει ἄμεινον.

Ἄλλο καθαρτικὸ ὑπόθετο που καθαρίζει τὴ μήτρα καὶ τὴν ἀδειάζει ἀπὸ τὸ αἷμα: (...) Ἡ φτιάχνετε ὑπόθετο ἀπὸ κοπανισμένα φύλλα σκαρόχορτου, τὸ ὁποῖο προκαλεῖ ἀραιή καὶ χολικὴ κάθαρση. Ἡ ἀρτεμισία ἔχει ἴδια δρᾶση με τὸ σκαρόχορτο καὶ καθαρίζει καλύτερα.

Περί γυναικείων Α|74

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Ἡ λινοζώστιν ἐψεῖν ἐν ὕδατι καὶ ἀπηθεῖν.

Κλύσματα γιὰ τὶς παλιές πληγές (...) Ἡ βράζετε σκαρόχορτο σε νερό καὶ τὸ σουρώνετε.

Περί γυναικείων Α|78

Ἦν αἱ μήτραι φλεγμῆνωσι, τὰ ἐμμήνια οὐ γίνεται παντάπασιν, ἢ πονηρὰ καὶ ὀλίγα· καὶ ὁκόταν νῆστις ἦ, ἔμετος αὐτὴν λαμβάνει· ὁκόταν δὲ τι φάγη, ἔμει τα σιτία, καὶ ὀδύνη ἔχει τὴν νειαίρην γαστέρα καὶ τὰς ἰξύας, καὶ λειποψυχὴ ἴσχει· ἢ δὲ γαστήρ ὅτε μὲν σκληρὴ, ὅτε δὲ μαλακὴ ἔστι, καὶ

Ἄν ἡ μήτρα παρουσιάσει φλεγμονή, ἡ ἐμμηνη ροὴ σταματᾷ τελείως ἢ βγαίνει νοσηρὴ καὶ λιγοστή. Ὄταν ἡ γυναίκα εἶναι νηστική, ἔχει τάση πρὸς εμετό. Ὄταν φάει κάτι, κάνει εμετό τὸ φαγητό της· πόνος καταλαμβάνει τὸ ὑπογάστριο καὶ τὰ λαγόνια, καὶ ἐκδηλώνονται λιποθυμικὲς τάσεις. Ἡ κοιλία εἶναι ἄλλοτε σκληρὴ, ἄλλοτε

φυσᾶται, καὶ μεγάλη γίνεται, καὶ δοκέει ἐν γαστρὶ ἔχειν· ἦν δὲ ἀφασσῆση, κενεὸν γίνεται τὸ πλήρωμα· ταύτη μέχρι μὲν δέκα μηνῶν τὸ οἶδημα κατ' ὀλίγον αὔξεται, οἷόν περ τῆ ἐν γαστρὶ ἐχούση· ἐπὴν δὲ οἱ δέκα μῆνες παρέλθωσιν, ἐμπίπλαται ἢ γαστήρ καὶ ὕδατος, καὶ ὁ ὀμφαλὸς ἐξίσχει, καὶ ἦν ἐσαφάσσης τὸν δάκτυλον, εὐρήσεις τὰ στόμα ἰσχνὸν καὶ ξυμπεπτωκὸς τῆς μήτρης· καὶ ἐπ' οὖν ἐφάνη τὰ ἐπιμήνια ὀλίγα καὶ πονηρὰ, καὶ τὰς κληῖδας καὶ τὸν τράχηλον λεπτύνεται, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσιν. Ὅκóταν ὧδε ἔχη, φάρμακον πῖσαι κάτω, καὶ προστιθέναι πρὸς τὰς ὑστέρας ὀκόσα καθαίρει μὴ δάκνοντα, καὶ μετὰ τὴν πρόσθεσιν κλύζειν τὰς ὑστέρας, ἴσον τὸ ὄξος μίσγων ὀξύτατον· καὶ τὴν λινόζωστιν ἐσθιέτω, καὶ τὸν χυλὸν, ἐπιβάλλουσα ἄλητον, ὀκόταν ἐφθὸν ἦ, ῥοφεέτω. Ἡ δὲ νοῦσος ἐπικίνδυνός ἐστιν.

μαλακῆ, γεμάτη αέρια, καὶ διογκώνεται, δημιουργώντας τὴν ἐντύπωση ἐγκυμοσύνης· ἀν ὅμως τὴν ἀγγίξετε, ὁ ὄγκος τῆς εἶναι χωρὶς περιεχόμενον. Τὸ πρήξιμο μεγαλώνει σιγά σιγά, μέχρι τὸν δέκατο μῆνα, ὅπως συμβαίνει στὴν ἐγκυο. Ὅταν ὅμως περάσουν οἱ δέκα μῆνες, ἡ κοιλία γεμίζει νερό καὶ ὁ ἀφαλὸς ἐξέχει. Ἀν ἀκουμπήσετε τὸ δάκτυλο, θὰ διαπιστώσετε πὼς τὸ στόμιο τῆς μήτρας εἶναι ἀδύνατο καὶ πεσμένο.

Τότε ἐμφανίζονται λιγοστά καὶ νοσηρὰ ἐμμηνα, ἡ γυναίκα ἀδυνατίζει γύρω ἀπὸ τὶς κλειδὲς καὶ τὸν τράχηλο καὶ πρήζονται τὰ πόδια τῆς.

Στὴν περίπτωση τούτῃ θὰ χορηγήσετε καθαρτικὸ τοῦ ἐντέρου καὶ θὰ τοποθετήσετε στὴ μήτρα ὑπόθετα ποὺ καθαρίζουν, χωρὶς νὰ ἐρεθίζουν. Μετὰ τὴν χρησιμοποίησιν ὑπόθετων θὰ κάνετε ὑποκλυσμὸ στὴ μήτρα με νερό καὶ πολὺ δυνατό ξίδι σὲ ἴση ποσότητα. Ἡ ἀρρωστη θὰ τρώει σκαρόχορτο καὶ θὰ πίνει τὸ ζουμί τοῦ, προσθέτοντας βρασμένο ἀλεύρι. Ἡ ἀσθένεια εἶναι ἐπικίνδυνη.

Περὶ γυναικείης φύσεως|11

Ψυκτῆρια δὲ τάδε δίδου ἐπὶ τοῖσι καύσοισι πίνειν, ὀκόταν βούλη· πολλὰ δὲ ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὔρησιν ποιέει, τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέτερα, ἀλλὰ ψύχει μοῦνον ὡς ἄγγος ὕδατος ζέον, ἦν τὶς ἐπιχέη ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ψυχρῶν αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγη· δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ γλυκεὰ πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. (...) Τοῦτο δὲ, ὧν τὸ λευκὸν τριῶν ἢ τεσσάρων κατακυκῶν ἐν ὕδατος χοῖ πινέτω· τοῦτο ψύχει σφόδρα καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγει· ἦν δὲ δοκέη μᾶλλον ὑπάγειν, τὴν λινόζωστιν προσκατακύκα.

Στους καύσους πρέπει νὰ δίνετε στὸν ἀσθενή γιὰ νὰ πιεῖ τὰ παρακάτω δροσερὰ ροφήματα ἀνάλογα με τὴν περίπτωση· πολλές ιδιότητες ἔχουν αὐτὰ· γιὰτί ἄλλα εἶναι διουρητικά, ἄλλα καθαρτικά, ἄλλα καὶ τὰ δύο, ἄλλα οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἀπλῶς δροσιζοῦν, ὅπως ὅταν κάποιος χύνει κρύο νερό μέσα σὲ δοχεῖο με βραστὸ νερό ἢ ἀφήνει αὐτὸ τὸ δοχεῖο στὸν δροσερὸ ἀέρα. Πρέπει νὰ δίνετε ἀνάλογα με τὴν περίπτωση καὶ διαφορετικά ποτά, διότι οὔτε τὰ γλυκὰ ωφελοῦν ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς οὔτε τὰ στρυφὰ οὔτε μποροῦν ὅλοι νὰ πίνουν τὰ ἴδια. (...) Ἄλλο: χτυπάτε τὸ ἀσπράδι τριῶν ἢ τεσσάρων ἀβγῶν μέσα σὲ ἓνα χοεᾶ νερό καὶ τὸ μείγμα ποὺ προκύπτει τὸ δίνετε στὸν ἀσθενή· αὐτὸ τὸν δροσιζει πολὺ καὶ προκαλεῖ ἀφόδευση· γιὰ νὰ εἶναι πιο

αποτελεσματικό ως διαχωρητικό,
πρέπει να προστεθεί σ' αυτό
σκαρόχορτο.

Περί νούσων το τρίτον|17

Σκιλλοκρέμμυδο

Scilla maritima L.

LILIACEAE

Άλλες ονομασίες: Σκίλλα, Σκιλλόχορτο.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυδαλιά.

Περί διαίτης οξέων|30

Κάθαρσις παμπόλλη τε καὶ παντοίη ὑπὸ τούτου γίνεται (...) Ἡ αὐτὴν τὴν σκίλλαν ἄνευ ρίζης τρίβειν, καὶ ὡσαύτως ἐλίσσειν εἰρίω, εἶτα προστιθέναι.

Ἄφθονη καὶ κάθε εἶδους κάθαρση προκαλεῖται ἀπὸ το ἀκόλουθο υπόθετο: (...) Ἡ κοπανίζετε το ἴδιο το σκιλλοκρέμμυδο χωρὶς τὴ ρίζα του, το τυλίγετε πάλι σε μαλλί κι ἔπειτα το τοποθετεῖτε.

Περί γυναικείων Α|81

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Πάπυρος.

Περί γυναικείων Α|105

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βρυωνία.

Περί γυναικείων Β 8|25|97

Ἔτερον ἦν φλεγμῆνη· (...). Ἔτερον· σκίλλης ῥίζαν ὅσον ἑξαδάκτυλον καθελίξας τοὺς δύο δακτύλους, ἐρίω πρόσθες.

Ἄλλο, σε περίπτωση φλεγμονῆς: (...) Ἄλλο: παίρνετε δυο δάχτυλα από ρίζα σκιλλόχορτου μήκους ἑξι δαχτύλων, τα τυλίγετε σε μαλλί και τα τοποθετείτε.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Μαλθακώδεα, τοῖσιδε χρη τοῖσι φαρμάκοισι χρῆσθαι ἐν χειμῶνι μάλλον ἢ ἐν θέρει· φάρμακα μαλθακώδεα, ἃ και οὐλὰς καλὰς ποιεῖ· σκίλλης τὸ εἶσω τὸ μυξῶδες τρίψας, ἢ πεύκην σὺν συεῖω στέατι νέω, ὀλίγον ἔλαιον και ῥητίνης ὀλίγον, και ψιμυθίου. -Και στέαρ χηνὸς, και συὸς νέον, και σκίλλαν, και ἔλαιον ὀλίγον. -Κηρὸς ὡς λευκότατος, στέαρ πρόσφατον καθαρὸν. -Ἡ σκίλλαν, ἔλαιον λευκὸν, ῥητίνης ὀλίγον. -Κηρὸν, στέαρ συὸς παλαιὸν και νέον, και ἔλαιον, και ἰὸς, και σκίλλα, και ῥητίνη, ἔστω δὲ δύο μοῖραι τοῦ παλαιοῦ στέατος πρὸς τὸ νέον, τῶν δὲ ἄλλων ὁκόσον δοκέει καιρὸς εἶναι. --Στέαρ συντήξας πρόσφατον, ἀποχέας ἐς ἕτερον χυτρίδιον, και τῆς μολυβδαίνης τρίψας ὡς λειότατον, διατήσας, ξυμμίξας, ἔψειν, και κυκᾶν τὸ πρῶτον, ἐψεῖν δὲ ἕως ἂν ἐπισταχθὲν ἐπὶ γῆς πηγνύηται, ἔπειτα καθελῶν ἀποχέαι τὸ ἄλλο πλὴν τῆς λίθου τῆς ὑποστάσης, και ἐμβάλλειν ῥητίνην και ἀνακινέειν, κέδρινον ἔλαιον ὀλίγον ξυμμίξας και τὸ ἀφηρημένον. Πᾶσι χρῆ τοῖσι μαλθακοῖσιν ὅκου ἂν ῥητίνην ξυμμιγνύης, ἐπειδὴν ἀφέλης ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὸ φάρμακον, ἐς θερμὸν ἔτι ἐὸν καθεῖς τὴν ῥητίνην κυκᾶν.

Πρέπει να χρησιμοποιεῖτε τα μαλακτικά φάρμακα περισσότερο τον χειμῶνα παρά το καλοκαίρι. Μαλακτικά φάρμακα, που ἔχουν την ιδιότητα να σχηματίζουν καλές ουλές: τρίβετε το εσωτερικὸ σκιλλοκρέμμουδο, που είναι σαν μίξα, η πεύκο μαζί με φρέσκο χοίρινο λίπος· προσθέτετε λίγο λάδι και λίγο ρετσίνι καθώς και το λευκό του μολύβδου. -Μεταχειρίζεστε επίσης λίπος χήνας, πρόσφατο χοιρινὸ λίπος, σκιλλοκρέμμουδο και λίγο λάδι. -Ακόμα πολὺ λευκὸ κερὶ και φρέσκο, καθαρὸ λίπος. -Ἡ σκιλλοκρέμμουδο, λευκὸ λάδι, και λίγο ρετσίνι. -Ακόμα μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κερὶ, παλιὸ και φρέσκο χοιρινὸ λίπος, λάδι, σκουριά, σκιλλοκρέμμουδο και ρετσίνι· θα πάρετε δύο δόσεις παλιὸ λίπος και μία δόση φρέσκο και ἀπὸ τα ἄλλα συστατικά ὅση ποσότητα νομίζετε κατάλληλη. -Λιώνετε φρέσκο λίπος, το αδειάζετε σε ἄλλο δοχεῖο, ψιλοκοπανίζετε θεικὸ μόλυβδο, τον κοσκινίζετε, τον ανακατεύετε με κερὶ και βράζετε το μείγμα, ἀφού πρώτα το κουνήσετε. Το βράσιμο διαρκεί ὡσότου μια σταγόνα πέφτοντας κάτω να πήζει. Τότε το βγάζετε ἀπὸ τη φωτιά, το αδειάζετε και αφήνετε στο δοχεῖο το πέτρινο ἴζημα. Προσθέτετε ρετσίνι και τ' αναταράζετε, ἀφού πρώτα ανακατέψετε λίγο λάδι κέδρου με αυτά που βγάλατε ἀπὸ τη φωτιά. Σε ὅλα τα μαλακτικά φάρμακα που αναμειγνύετε ρετσίνι πρέπει, ὅταν βγάλετε το φάρμακο ἀπὸ τη φωτιά, να ρίξετε μέσα το ρετσίνι την ὥρα που το

παρασκεύασμα είναι ακόμα ζεστό, και να τα κουνήσετε.

Περί ελκών|21

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ασφόδελος.

Περί ελκών |22

Όταν ἐν τῷ νώτῳ ὑπὸ πληγῶν ἢ ἄλλως ἕλκος γένηται, τῇ σκίλλῃ διέφθῳ τρίψας καὶ ἐπ' ὀθόνιον ἀλείψας ἐπιθεῖν, ὕστερον δὲ στέαρ αἰγὸς, καὶ συὸς νέον, καὶ σποδὸν, καὶ ἔλαιον, καὶ λιβανωτὸν ἐπαλείφειν.

Όταν υπάρχει τραύμα στην πλάτη από χτύπημα ή από άλλο λόγο, κοπανίζετε καλά βρασμένο σκιλλοκρέμμυδο, το αλείφετε σε πανί και το δένετε. Αργότερα κάνετε επάλειψη με μείγμα από λίπος κατσίκας, φρέσκο χοιρινό λίπος, σποδό, λάδι. και λιβάνι.

Περί ελκών|23

Σκολοπένδριο

Scolopendrium officinale

ASPLENIACEAE

ψύχει σκολοπένδριον, μίνθη, σέσελι, σέρρις, καυκαλίδες, ὑπερικὸν, κνίδαι·

Δροσιστικό είναι το σκολοπένδριο, ο δυόσμος, το σέσελι, η πικραλίδα, οι καυκαλίδες, το ρέικι, η τσουκνίδα.

Περί διαίτης Β|54

Σκόρδο

Allium sativum L.

LILIACEAE

Περὶ δὲ λαχάνων ὧδε ἔχει. Σκόροδον θερμὸν καὶ διαχωρῆει καὶ οὐρέεται, ἀγαθὸν τοῖσι σώμασι, τοῖσι δ' ὀφθαλμοῖσι φλαῦρον· κάθαρσιν γὰρ τοῦ σώματος πουλλὴν ποιούμενον, τὴν ὄψιν ἀπαμβλύνει· διαχωρῆει δὲ καὶ οὐρέεται, διὰ τὸ καθαρτικόν· ἐφθὸν ἀσθενέστερον ἢ ὠμόν· φῦσαν δὲ ἐμποιῆει διὰ τοῦ πνεύματος τὴν ἐπίστασιν.

Σχετικά με τα λαχανικά τα πράγματα έχουν έτσι: Το σκόρδο θερμαίνει, είναι υπτακτικό και διουρητικό, ωφέλιμο για το σώμα αλλά βλαβερό για τα μάτια. Γιατί, προκαλώντας σημαντική κάθαρση στο σώμα, εξασθενίζει την όραση. Προκαλεί κενώσεις και ούρα εξαιτίας της καθαρτικής του ιδιότητας. Βρασμένο είναι ασθενέστερο παρά ωμό· λόγω της κατακράτησης των αερίων προκαλεί τυμπανισμό.

Περὶ διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βλίτο ή Βλήτο.

Περὶ διαίτης Γ|75

Βρώματα δὲ μάλιστα ἐπισημαίνει· σκόροδον φῦσαν καὶ θέρμην περὶ τὸν θώρηκα, καὶ κεφαλῆς βάρος, καὶ ἄσπην, καὶ εἴ τι ἄλλο ἄλγημα εἶη μεμαθηκὸς πρόσθεν, παροξύνειεν ἄν· οὐρητικὸν δὲ, καὶ τοῦτο ἔχει ἀγαθόν· ἄριστον δὲ αὐτοῦ φαγέειν μέλλοντι ἐς πόσιν ἰέναι, ἢ μεθύοντι.

Τα φαγητά προκαλούν συμπτώματα, π.χ. το σκόρδο δημιουργεί αέρια και θερμότητα στο στήθος, βάρος στο κεφάλι και αηδία, κι αν προϋπάρχει κάποιος συνηθισμένος πόνος, τον δυναμώνει. Είναι όμως διουρητικό, πράγμα που είναι ευεργετικό. Η καλύτερη περίπτωση να το φάει κανείς είναι όταν πρόκειται να πιει ή είναι μεθυσμένος.

Περὶ διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|18

Κάθαρσις παμπόλλη τε καὶ παντοίη ὑπὸ τούτου γίνεται· σκορόδου μώλυζαν, νίτρον, σύκου τὸ ἔνδον τὸ πῖον, ἴσον τρίψας λεία, ὀκόσον κικίδα ποιέειν τὸ μέγεθος, καὶ προστιθέναι.

Ἄφθονη καὶ κάθε εἶδους κάθαρση προκαλεῖται ἀπὸ το ἀκόλουθο ὑπόθετο: παίρνετε ἓνα κεφάλι σκόρδου, νίτρο καὶ το εσωτερικό καὶ ζουμερό μέρος σύκου, σε ἴση ποσότητα, τα κοπανίζετε καλά, τους δίνετε το μέγεθος που ἔχει ἡ κικίδα καὶ τα τοποθετεῖτε.

Περὶ γυναικείων Α|81

Πειρητήριον· μώλυζαν σκορόδου ἀποξύσας, προσθεῖναι πρὸς τὰς μήτρας· τῆ δ' ὑστεραίῃ τὸν δάκτυλον ἐσαφάσας σκόπει· καὶ ἦν μὲν ὄζη τὸ στόμα, εὖ ἔχει· εἰ δὲ μὴ, πάλιν προστιθέσθω.

Δοκιμαστικό μέσο [για τὴν ἰκανότητα σύλληψης]: ξύνετε κεφάλι σκόρδου καὶ το βάζετε στη μήτρα ὡς ὑπόθετο. Τὴν ἄλλη μέρα βάζετε το δάχτυλο καὶ εξετάζετε. Ἄν το στόμα μυρίζει, ἔχει καλῶς· διαφορετικά βάζετε πάλι το ὑπόθετο.

Περὶ γυναικείης φύσιος|96

Ποιέειν δὲ φύσαν ἐν τῇ μήτρῃ ὅταν βούλη, σκορόδου μώλυζαν καὶ ὀπὸν σιλφίου παραμιγνύναι πρὸς τὰ προσθετά.

Ὅταν θέλετε να δημιουργήσετε αέρια μέσα στη μήτρα, αναμειγνύετε με τα ὑπόθετα κεφάλι σκόρδου καὶ χυμὸ σιλφίου.

Περὶ ἀφόρων|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περὶ συρίγγων|3

Ὅφθαλμῶν, σποδίου δωδέκατον, κρόκου πέμπτον, πυρῆνος ἓν, ψιμυθίου ἓν, σμύρνης ἓν· τὸ ὕδωρ κατὰ τῆς κεφαλῆς ψυχρὸν καταχεῖν, καὶ διδόναι σκόροδα σὺν μάζῃ.

Για τα μάτια δώδεκα μέρη στάχτη, πέντε μέρη ζαφορά, ἓνα μέρος κουκούτσια ἀπὸ ελιές, ἓνα μέρος ψιμύθιο κι ἓνα σμύρνα· πλένουμε το κεφάλι με κρύο νερό καὶ δίνουμε σκόροδα καὶ κρίθινο ψωμί.

Επιδημιῶν το δεύτερον|22

Ὅδυνέων τὴν ἐγγύτατα κοιλίην καθαίρειν, αἵματος δὲ κοιλίην διαιρεῖν, καῦσις, τομῆ, θάλψις, ψύξις, ππαρμοί, φυτῶν χυμοί, ἐφ' ὧν τὴν δύναμιν ἔχουσι, καὶ κυκεῶν· κακούργων, γάλα, σκόροδον, οἴνος ἀπεξεσμένος, ὄξος, ἄλες.

Για τους πόνους καθαρίζετε τὴν πιο κοντινὴ κοιλότητα, ανοίγετε τὴν κοιλότητα τοῦ αἵματος, κάνετε καυτηρίαση, τομῆ, χρησιμοποιεῖτε ζεστά καὶ κρύα ἐπιθέματα, προκαλεῖτε φτέρνισμα, δίνετε φυτικούς χυμούς, που εἶναι δυναμωτικοί, καὶ κυκεῶνα. Για τους πόνους βαριάς μορφῆς χορηγεῖτε γάλα, σκόροδο, βρασμένο κρασί, ξίδι καὶ αλάτι.

Επιδημιῶν το ἕκτον|3

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κολοκύθι.

Περὶ νούσων το δεύτερον|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γερούλι.

Περί νούσων το δεύτερον|43

Λαχάνων δὲ τὰ σκόροδα καὶ ἐφθὰ καὶ ὀπτὰ καὶ διουρητικὰ καὶ ὑποχωρητικὰ καὶ πρὸς τὰ γυναικεῖα ξύμφορα.

Απὸ τὰ λαχανικά, τὰ σκόροδα καὶ βραστά καὶ ψητὰ εἶναι διουρητικὰ καὶ διευκολύνουν τὶς κενώσεις καὶ τὴν ἐμμηνο ρύση.

Περί παθῶν|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περί των εντός παθῶν|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθῶν|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί ιερῆς νούσου|1

Σκουρδίτσα

Hypericum triquetrifolium

GUTTIFERAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί νούσων το δεύτερον|54

Σκυλλόβρουβα

Sisymbrium polyceratium

BRASSICACEAE

Καθαρτήριον ἐπιμηνίων καὶ λοχείων μάλιστα, καὶ ὕδωρ ἄγει καὶ τὰ ἄλλα· στρουθίου ρίζαν λείον κεκομμένην, ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισιν, ἐν μέλιτι δεύσας, προσθεῖναι· φύεται δὲ οἶον τὸ ἐν Ἄνδρῳ ἐν τοῖσιν αἰγιαλοῖσιν. Ἔτερον καθαρτήριον ὁμοίως· ἐρύσιμον ἐψεῖν ἐν ὕδατι, καὶ ἐπιχέειν ἔλαιον, ὅταν ἀναβλύη, καὶ ψύχειν, καὶ ὑποθυμῆν· ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸν χυλὸν, καὶ σιτίοισι μαλθακοῖσι χρῆσθαι. Λοχεῖα καθαίρει· ἐρύσιμον τρίβε ἡσύχως, καὶ ἀναφυσᾶν θέλε τὸ κέλυφος· ὅταν δὲ καθαρὸν ποιήσης, τρίβειν λείως, καὶ ὕδωρ παραστάζειν, καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον μίσγειν· ὅταν ἐπιπάσης ἄλητα, ἔψε, καὶ ῥοφείτω.

Παρασκεύασμα καθαρτικὸ τῶν ἐμμήνων καὶ τῶν λοχιῶν κυρίως, που συντελεῖ καὶ στὴν ἀποβολὴ τοῦ νεροῦ καὶ τῶν ἄλλων, γίνεται ὡς ἐξῆς: παίρνετε ρίζα σαπουνόχορτου καλὰ κοπανισμένη, σὲ ποσότητα ὅση πιάνουν τὰ τρία δάχτυλα, τὴ βρέχετε με μέλι καὶ τὴν τοποθετεῖτε. Τὸ φυτὸ τοῦτο εὐδοκιμεῖ στὸς γιαλοὺς τῆς Ἀνδρου. Ἄλλο παρασκεύασμα με τὴν ἴδια καθαρτικὴ δρᾶση φτιάχνετε βράζοντας σκυλλόβρουβα μέσα σὲ νερό, χύνοντας ἀπὸ πάνω λάδι, ὅταν αὐτὴ βράζει, καὶ ἀφήνοντας τὴ νὰ κρυώσει, κάνετε υποκαπνισμοὺς. Καλὸ εἶναι νὰ παίρνετε καὶ τὸ ἀφέψημα τῆς καὶ νὰ χρησιμοποιεῖτε μαλακτικὴ τροφή.

Καθαρτικὸ τῶν λοχιῶν: κοπανίζετε μαλακὰ σκυλλόβρουβα καὶ φυσώντας τὴν καθαρίζετε ἀπὸ τὴ φλούδα. Ἀφοῦ τὴν καθαρίσετε, τὴν κοπανίζετε καλὰ, χύνετε νερό καὶ τὴν ἀναμειγνύετε με ἀλάτι καὶ λάδι. Τὴν πασπαλίζετε με αλεῦρι, τὴ βράζετε καὶ τὴ δίνετε γιὰ ρόφημα.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάρδαμο.

Περί ελκών|15

Σουρβιά

Sorbus sp.

ROSACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κρασιά.

Περί διαίτης Β|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Σουσάμι

Sesamum indicum L.

PEDALIACEAE

Σήσαμα άπλυτα διαχωρέεται, πληροί δέ και παχύνει· διαχωρέει μὲν διὰ τὸ ἄχυρον τὸ ἔξω, πληροί δέ και παχύνει διὰ τὴν σάρκα· πεπλυμένα δέ διαχωρέει μὲν, ἥσσον δέ, παχύνει δέ και πληροί μᾶλλον, αὐαίνει δέ και καίει διὰ τὸ λιπαρὸν και πῖον.

Το άπλυτο σουσάμι διευκολύνει τις κενώσεις, χορταίνει και παχαίνει· η υπακτική του ιδιότητα οφείλεται στον εξωτερικό του φλοιό, και η χορταστική και παχυντική στη σάρκα του· όταν πλυθεί [καθαριστεί από τον φλοιό], είναι υπακτικό αλλά λιγότερο, γίνεται όμως πιο παχυντικό και χορταστικό, ξεραίνει και θερμαίνει πολύ εξαιτίας της λιπαρότητας και της ελαιώδους σύστασης του.

Περί διαίτης Β|45

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων|28

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί διαίτης οξέων|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λινάρι.

Περί γυναικείων Α|65

Νόθα τῆ τελευταῖ τοῦ πρώτου περι γυναικείων βιβλίου προσκείμενα. Βηχὸς παιδίου· θαψίην ἐπ' ἀλφίτοισι ψωμίζειν. Ἔτερον· ὠδὸν ὀπτήσαντα, τὴν λέκιθον ἐξελόντα, τρίψαι· και σήσαμον λευκὸν πεφρυγμένον και ἄλες, ἐν μέλιτι ἐλλείχειν.

Νόθα τμήματα που τοποθετήθηκαν στο τέλος του πρώτου βιβλίου για τις γυναικείες ασθένειες. Για τον παιδικό βήχα δίνετε να φάει θαψία μέσα σε κριθάλευρο. Άλλο: βράζετε αβγό, αφαιρείτε τον κρόκο και το κοπανίζετε· προσθέτετε άσπρο καβουρδισμένο σουσάμι και αλάτι μέσα σε μέλι και το δίνετε ως έκλειγμα [μαντζούνι].

Περί γυναικείων Α|92

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί νούσων το δεύτερον|50

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί νούσων το δεύτερον|64

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

Τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ πιονα, καὶ τὰ τυρωδεα καὶ μελιτώδεα, καὶ τὰ σησαμόεντα ὄξυρεγμιν μάλιστα παρέχει καὶ χολερην καὶ στρόφον καὶ φύσαν καὶ πλησμονήν· ποιέει δὲ τοῦτο αὐτὸ καὶ ὅταν πλείω τὶς φάγη ἢ πιῇ ἢ ὅσα οἷη τὲ πέψαι ἢ κοιλή.

Τα λιπαρά και τα παχιά και εκείνα που έχουν τυρί και μέλι και σουσάμι προξενούν πάρα πολύ και ξινίλες και χολέρα και συστροφή των εντέρων και αέρια και αίσθημα υπερκορεσμού. Τούτο γίνεται και όταν κάποιος φάει ή πει περισσότερα από όσα μπορεί να χωνέψει η κοιλιά.

Περί παθῶν|47

τυρὸς καὶ σήσαμα καὶ σταφίς, κομιστικὰ καὶ φλεγματώδεα·

Το τυρί, το σουσάμι και η σταφίδα είναι δυναμωτικά και παράγουν φλέγμα.

Περί παθῶν|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιίδα.

Περί των εντὸς παθῶν|1

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί των εντὸς παθῶν|35

Σπανάκι

Spinacia oleracea

CHENOPODIACEAE

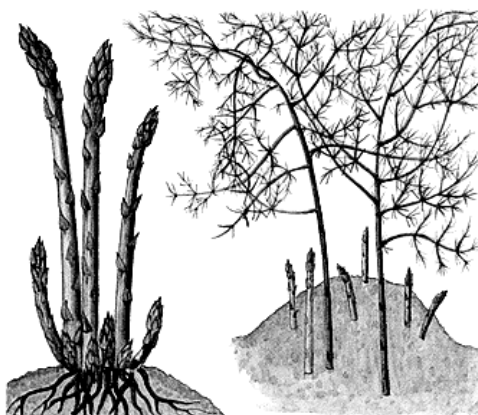
Ἄνδράφαξις ὑγρὸν, οὐ μέντοι διαχωρῆει.

Το άγριο σπανάκι είναι υγρό, ωστόσο δεν περνά εύκολα από το έντερο.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κύμινο.

Σπαράγγι

Asparagus maritimus

LILIACEAE

Ἀσπάραγος ξηρὸν καὶ στάσιμον. Το σπαράγγι εἶναι ξηρό και συτυπτικό.
Περί διαίτης Β|54

Ἔτερον κυητήριον· ἀσπαράγου ἄλλος τρόπος για τη σύλληψη εἶναι
καρπὸν πινέτω ὁμοίως ἐν οἴνῳ. να πίνει η γυναίκα σπόρους από
σπαράγγια επίσης μέσα σε κρασί.

Περί γυναικείων Α|75

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κανέλα.

Περί επικυήσεως|33

Σταυροβότανο

Verbena officinalis

VERBENACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γερούλι.

Περί αφόρων|12

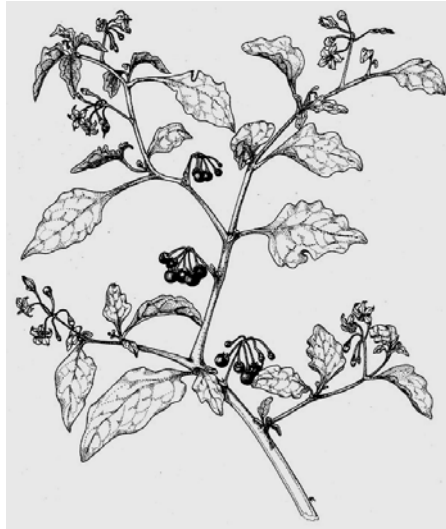
Στοιβή

Poterium spinosum Spach

ROSACEAE

Άλλες ονομασίες: Ποτήριον, Στοιβάδα.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτο.

Στρύχνος

Solanum nigrum L.

SOLANACEAE

Στρύχνος ψύχει και έξονειρώσσειν Ο στρύχνος δροσίζει και αποτρέπει ούκ έῶ. τις ονειρώξεις.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαρίφαλο.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παλουριά.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

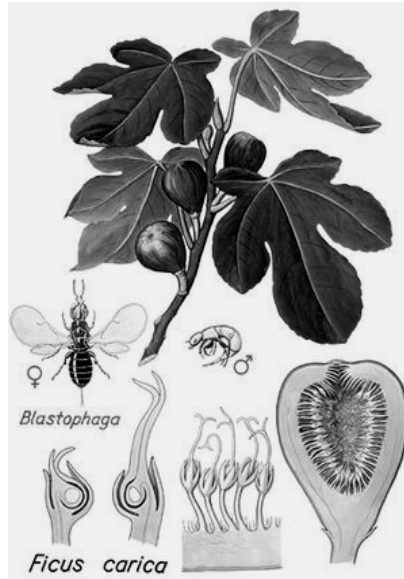
Περί ελκών|11

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Σέλινο.

Περί νούσων το τρίτον|1

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ρίγανη.

Περί των εντός παθών|27

Συκιά

Ficus carica L.

MORACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κεχρί.

Περί διαίτης Β|45

Σῦκον χλωρὸν ὑγραίνει καὶ διαχωρῆει καὶ θερμαίνει, ὑγραίνει μὲν, ὅτι ἔγχυλόν ἐστι, θερμαίνει δὲ διὰ τὸν γλυκὺν ὀπὸν, καὶ διαχωρῆει· τὰ πρῶτα τῶν σῦκων κάκιστα, ὅτι εἰσὶν ὀπωδέστατα, βέλτιστα δὲ τὰ ὕστατα· τὰ ξηρὰ σῦκα καυσώδεα μὲν, διαχωρητικὰ δέ.

Τα πράσινα σύκα παρέχουν υγρασία, είναι υπακτικά και θερμαίνουν. Δίνουν υγρασία χάρη στον άφθονο χυμό τους επειδή μάλιστα είναι γλυκός, θερμαίνουν και διευκολύνουν το έντερο. Τα πρώτα σύκα είναι τα χειρότερα, γιατί περιέχουν τον περισσότερο χυμό· τα καλύτερα είναι τα τελευταία. Τα ξηρά σύκα είναι πολύ θερμαντικά και προκαλούν κενώσεις.

Περί διαίτης Β|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βλίτο ή Βλήτο.

Περί διαίτης Γ|75

Ἴσχαιμον. Ὅπὸν συκῆς ἐν εἰρίῳ προσθεῖναι ἔσω πρὸς τὴν φλέβα, ἢ πυτὴν ξυστρέψαντα ἐμβῆσαι ἐς τὸν μυκτῆρα, ἢ χαλκίτιδος τῷ δακτύλῳ προσεπιπασάμενος πίεσον, καὶ τοὺς χόνδρους ἔξωθεν προσπίεζε ἑκατέρωθεν· καὶ τὴν κοιλίην λῦσον

Αιμοστατικά φάρμακα: απλώνουμε πάνω στη φλέβα ένα κομμάτι μαλλί μουσκεμένο με γάλα συκιάς ή βάζουμε μέσα στο ρουθούνι βύσμα φτιαγμένο από πυτιά, ή σπρώχνουμε με το δάχτυλο μέσα στη μύτη χαλκίτη [υπεροξειδίο του σιδήρου] πιέζοντας απ' ἔξω τις δυο πλευρές των

ὄνου γάλακτι ἐφθῶ, καὶ τὴν κεφαλὴν
ξυρῶν ψυκτικὰ πρόσφερε, ἦν ἐν ὥρῃ
θερμῇ γίγνηται.

χόνδρων. Παράλληλα ανακουφίζουμε
την κοιλιά με βρασμένο γαϊδουρίσιο
γάλα και, αν ο καιρός είναι ζεστός,
ξυρίζουμε το κεφάλι και βάζουμε
κρύες κομπρέσες.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|27

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Γαλασιδα.

Περί διαίτης οξέων|38

Προσθετὸν καθαρτικὸν μαλθακόν·
ἰσχάδα λαβὼν δίεφθον ποιέειν, καὶ
ἀποπιέσας τρίβειν ὡς λειοτάτην, εἶτα
πρόσθετες ἐν εἰρίῳ καὶ ῥοδίνῳ μύρῳ.
(...) Ἔτερον προσθετὸν καθαρτικόν·
βουπρήστιος ἀφελεῖν κεφαλὴν καὶ
πόδας καὶ πτερὰ· τὰ δ' ἄλλα τρίβειν,
καὶ ξυμμίσγειν τοῦ σύκου τὸ ἔνδον·
διπλάσιον δὲ τὸ πῖον ἔστω· τοῦτο
φυσᾷ τὰς ὑστέρας, τοῦτο καὶ τῆσιν
ἀπαυδώσῃσιν ἄριστον.

Υπόθετο καθαρτικό και μαλακτικό:
παίρνετε ξερά σύκα, τα βράζετε καλά,
τα στύβετε, τα κοπανίζετε πάρα πολύ
και τα τοποθετείτε μέσα σε μαλλί και
ροδέλαιο. (...) Ἄλλο καθαρτικό
υπόθετο: αφαιρείτε από βούπρηστη
το κεφάλι, τα πόδια και τα φτερά.
Κοπανίζετε τα άλλα μέρη και τ'
ανακατεύετε με το μέσα μέρος σύκου·
το ζουμερό μέρος του σύκου θα είναι
διπλάσιο. Το παρασκεύασμα τούτο
γεμίζει τη μήτρα αέρια και κάνει πάρα
πολύ καλό στις γυναίκες που έχουν
χάσει τη φωνή τους.

Περί γυναικείων Α|74

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

χρησθαι δὲ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πρὸς
τὰ πεπαλαιωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ
νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς
κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός. (...) Κράδης
ἐν ὁπῷ φλοιὸν χλωρὸν τρίβων ἐν
οἴνῳ ἐνστέλλειν, καὶ ἄνευ οἴνου αὐτὸν
καὶ ξὺν μέλιτι.

Αυτό χρησιμοποιεῖται για τα
τραύματα που χρονίζουν αλλά και για
τα πρόσφατα, και, στην ακροποσθία,
στα τραύματα του κεφαλιού και του
αφτιού. (...) [Ἄλλο:] τρίβετε χλωρή
φλούδα από κλαδιά συκιάς μέσα σε
γάλα συκιάς και την τοποθετείτε μαζί
με κρασί ή χωρίς κρασί μαζί με μέλι.

Περί ελκών|12

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθών|25

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί των εντός παθών|35

Σχίνος

Pistacia lentiscus L.

ANACARDIACEAE

Κλυσμοί καθαρτικοί μηρέων, ἦν ἐκ τόκου ἐλκωθέωσιν ἢ φλεγμασίης (...)
Ἡ μέλι, βούτυρον, σχοῖνον, κάλαμον εὐώδεα, βρύον θαλάσσιον ἐψηῆσαι ἐν οἴνῳ, εἶτα ἀπηθῆσαι, καὶ οὕτω κλύσαι.

Καθαρτικά κλύσματα της μήτρας, σε περίπτωση που έχει παρουσιάσει εξέλκωση ή φλεγμονή από τον τοκετό: (...) Ἡ παίρνετε μέλι, βούτυρο, σχοῖνο, αρωματικό καλάμι και θαλασσινά βρύα, τα βράζετε σε κρασί, έπειτα τα σουρώνετε και έτσι κάνετε το κλύσμα.

Περί γυναικείων Α|78

Ῥόου ἐρυθροῦ προσθετά· (...) Ἡ σχίνου φύλλα ἢ ρόον, μέλιτι καθέφθω, μίξας πρόσθες.

Κολπικά υπόθετα για την κόκκινη ροή: (...) Ἡ ανακατεύετε φύλλα σχίνου ή χρυσόξυλο μαζί με καλά βρασμένο μέλι και φτιάχνετε υπόθετο.

Περί γυναικείων Β|87

Τερέβινθος

Pistacia terebinthus L.

ANACARDIACEAE

Άλλες ονομασίες: Τέρμινθος, Κοκκορεβυθιά.

Ἰσχυρόκιον· ῥητίνην τερμινθίνην, μέλι, ἔλαιον διπλάσιον τούτων, οἶνον εὐώδεα ὡς ἡδιστον, ταῦτα ξυμμίξας, χλιήνας, διδόναι ἐκπιεῖν πλεονάκεις· καταστήσει δὲ καὶ τὰς μήτρας, ἦν φλεγμῆνωσιν.

Παρασκεύασμα που διευκολύνει τον τοκετό φτιάχνεται και με ρετσίνι τερμίνθου, μέλι, λάδι διπλάσιο σε ποσότητα από τα προηγούμενα και αρωματικό κρασί όσο το δυνατό πιο ευχάριστο: τ' αναμειγνύετε, τα χλιαίνετε και δίνετε στη γυναίκα να τα πει πολλές φορές. Το παρασκεύασμα αυτό θεραπεύει και τυχόν φλεγμονή της μήτρας.

Περί γυναικείων Α|77

ἦν δὲ πλέον ἤ, τερμίνθου καρπὸς τριβόμενος, χρή δὲ οἴνω καὶ ὕδατι διέναι καὶ πίνειν.

Αν η ροή είναι υπερβολική, διαλύετε κοπανισμένο καρπὸ τερμίνθου μέσα σε κρασί και νερό και δίνετε στη γυναίκα να το πει.

Περί γυναικείων Β|83

Ὅμφακα λευκὴν ἐς χαλκεῖον θλίψας ἐρυθρὸν δι' ἡθμοῦ, πρὸς ἥλιον τιθέναι τὰς ἡμέρας, τὰς δὲ νύκτας αἶρειν, ὅκως μὴ δροσίζεται, ἀνατρίβειν δὲ τῆς ἡμέρας ἀπαύστως, ὡς ὀμαλῶς ξηραίνεται, καὶ ἀπὸ τοῦ χαλκείου ὡς ὅτι πλεῖστον ἀναλαμβάνη, τιθέναι δὲ ἐς τὸν ἥλιον τοσοῦτον χρόνον, ἔστ' ἂν παχὺ γένηται ὡσπερ μέλι· ἔπειτα ἐς χύτριν χαλκῆν ἐγχέαι, καὶ μέλι ὡς κάλλιστον, καὶ οἶνον γλυκὺν, ἐναφεψήσας πρότερον Ρ'ητίνην τερμινθίνην, ἔψειν δὲ τὴν Ρ'ητίνην ἐν τῷ οἴνω, ἕως ἂν σκληρὴ γένηται ὡσπερ μέλι ἐφθόν· ἔπειτα τὴν μὲν Ρ'ητίνην ἐξελεῖν, τὸν δὲ οἶνον ξυγγέαι· ἔστω δὲ πλεῖστος μὲν ὁ χυλὸς τῆς ὀμφακος, δεῦτερον δὲ ὁ οἶνος, τρίτον δὲ τὸ μέλι· καὶ σμύρναν τὴν στακτὴν καὶ ἄλλως ὡς βελτίστην τρίψας λείην, δίεσθαι τοῦ

Στύβετε λευκά άγουρα σταφύλια μέσα σε κόκκινο χάλκινο δοχεῖο, περνώντας τα από σουρωτήρι, αφήνετε τον χυμὸ τους στον ἥλιο κατά τη διάρκεια της ημέρας και τον μαζεύετε τη νύχτα, για να μην κρυώσει. Την ημερα τον αναταράζετε αδιάκοπα, για να ξεραίνεται ομοιόμορφα και να πάρει από το χάλκινο δοχεῖο ὅ,τι περισσότερο μπορεί. Τον αφήνετε στον ἥλιο, ὡσπου να γίνει πηχτός σαν μέλι. Στη συνέχεια τον αδειάζετε σε χάλκινη χύτρα μαζί με εκλεκτότατο μέλι και γλυκό κρασί, ὅπου θα ἔχετε προηγουμένως βράσει ρετσίνι τερμίνθου· το ρετσίνι θα βράσει μέσα στο κρασί, ὡσπου να γίνει σκληρό σαν βρασμένο μέλι. Ἐπειτα βγάζετε το ρετσίνι και χύνετε το κρασί. Ο χυμὸς των άγουρων σταφυλιών πρέπει να είναι περισσότερος απ' ὅλα, δεύτερο σε ποσότητα θα είναι το

οἴνου τοῦ αὐτοῦ παρεγγέοντα κατ' ὀλίγον· ἔπειτα ἔψειν αὐτὴν ἐφ' ἑωυτῆς τὴν σμύρναν ξὺν τῷ οἴνω ἀνακινέοντα, ὅταν δὲ δοκῆ ἤδη καλῶς ἔχειν τὸ πάχος, ξυγγέαι ἐς τὸν χυλὸν τῆς ὄμφακος, καὶ νίτρον ὡς ἄριστον φρύξας, ἡσυχῶς μινύναι ἐς τὸ φάρμακον, καὶ ἄνθος χαλκοῦ ἔλασσον τοῦ νίτρου· ταῦτα δὲ ἐπειδὴν μίξης, ἔψειν μὴ ἔλασσον τριῶν ἡμερέων, ξύλοισι συκίνοισιν ὡς ὀλίγον ὑποκαίοντα ἢ ἄνθραξιν, ὡς μὴ φρύγηται· καὶ ἐμβαλλόμενα πάντα ἄνυδρα ἔστω, καὶ τὰ ἔλκεα μὴ τεγγέσθω, ὅκη ἂν ἐπαλείφηται τοῦτο τὸ φάρμακον· χρῆσθαι δὲ τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πρὸς τὰ πεπταλωμένα ἔλκεα, καὶ πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ ἐς πόσθιον, καὶ ἐς κεφαλῆς ἔλκεα καὶ ὠτός.

κρασί και τρίτο το μέλι. Παίρνετε σταλαχτή σμύρνα όσο το δυνατόν καλύτερης ποιότητας, την ψιλοκοπανίζετε και τη διαλύετε περιχύνοντας τη λίγο λίγο με το ίδιο το κρασί. Κατόπιν τη βράζετε χωριστά μαζί με το κρασί, ανακινώντας τη. Όταν νομίσετε πως έχει πια πήξει καλά, τη ρίχνετε στον χυμό από τ' άγουρα σταφύλια. Καβουρδίζετε νίτρο πολύ καλής ποιότητας, το ανακατεύετε σιγά σιγά με το φάρμακο και προσθέτετε άνθος χαλκού σε ποσότητα μικρότερη από του νίτρου. Αφού τ' ανακατέψετε, τα βράζετε τρεις μέρες το λιγότερο σε χαμηλή φωτιά από ξύλα συκιάς ή κάρβουνα, για να μην καβουρδιστεί το παρασκεύασμα. Όλες οι ουσίες που χρησιμοποιείτε δεν πρέπει να περιέχουν νερό και τα τραύματα να μην υγραίνονται, εκεί όπου θα γίνει η επάλειψη με το φάρμακο τούτο. Αυτό χρησιμοποιείται για τα τραύματα που χρονίζουν αλλά και για τα πρόσφατα, και στην ακροποσθία, στα τραύματα του κεφαλιού και του αφτιού.

Περί ελκών|12

Τεύτλα

Beta vulgaris L.

CHENOPODIACEAE

Άλλες ονομασίες: Παντζάρι, Κοκκινογούλι, Γογγύλι.

Γογγυλίσ καυσῶδες, ὑγραίνει δὲ καὶ ταρασσει τὸ σῶμα, οὐ μέντοι διαχωρῆει, δυσουρέεται δέ.

Το γογγύλι εἶναι καυστικό, υγραίνει καὶ διαταράσσει τὸ σῶμα, ωστόσο δὲν εἶναι υπακτικό καὶ προκαλεῖ δυσουρία.

Περί διαίτης Β|54

Εἴσι δὲ τίνες οἷσι τὸ διαχώρημα ὕγρον διαχωρῆει καὶ σεσηπός, τοῖσιν ἄλλως ὕγαινουσι καὶ γυμναζομένοισι, καὶ πόνον οὐ παρέχει· οἱ δὲ τίνες ἀποκλείονται τῶν προσηκόντων προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, τῆς σάρκας ἐπισπᾶται τῇ θερμασίῃ ἢ κοιλίῃ, καὶ πόνον δὴ παρέχει, καὶ τῶν σιτίων ἀποκλείονται, ἢ τὲ κοιλίῃ ἔξελκονται, στήσαι δὲ χαλεπὸν ἤδη γίνεται αὐτήν. Ἄλλα χρῆ πρότερον προμηθέεσθαι γνόντα τὴν κοιλίην θερμὴν καὶ ὑγρὴν παρὰ τὸ προσῆκον, πόνων τὲ ὑπερβολὴν ἄξυμφορων γεγεννημένην. Τῇ οὖν διαίτῃ χρῆ ψύξαι καὶ ξηρῆναι, καὶ πρῶτον μὲν τὰ γυμνάσια τὰ ἡμίσεια ἀφελειν, καὶ τῶν σιτίων τὸ τρίτον μέρος· χρήσθω δὲ μάζη προφυρητῆ τριπτη, καὶ τοῖσιν ἴχθυσι τοῖσι ξηροτάτοισιν ἔφθοισι καὶ μήτε λιπαροῖσι μήτε ἀλμυροῖσι· χρήσθω δὲ καὶ ὀπποῖσι· κρέασι δὲ τοῖσιν ὄρνιθιοισιν, ἐφθοῖσι μὲν φάσσης, περιστερῆς, ὀπποῖσι δὲ περδίκων καὶ ἄλεκτοριδων ἀνηδυντοῖσι, λαγῶοισι δὲ ἔφθοισιν ἐν ὕδατι, καὶ τοῖσιν ἀγρίοισιν ἅπασι· λαχάνοισι δὲ ὅσα ψυκτικά, οἷον τοῖσι τεύτλοισι καθεφθοῖσιν ὀξηροῖσι· οἴνω δὲ μέλανι αὔστηρω· γύμνασιοισι δὲ τροχοῖσιν ὄξεσιν, ἀλλὰ τρίψις μὴ πολλὴ προσέστω, ἀλλ' ὀλιγῆ, μηδὲ πάλῃ· ἄκροχειρησις καὶ χειρονομίη καὶ κωρυκομαχίη καὶ ἀλίνδησις ἐπιτήδεια, ἀλλὰ μὴ πολλῆ· τοῖσι δὲ περιπάτοισι καὶ ἀπὸ τοῦ γυμνασίου χρήσθω πρὸς

Σε μερικούς ανθρώπους οἱ κενώσεις εἶναι ὑγρές καὶ αλλοιωμένες· ἡ γενικὴ κατάσταση τῆς υγείας τους εἶναι καλή, γυμνάζονται καὶ δὲν πονάνε. Σε ἄλλες περιπτώσεις ὅμως τὰ άτομα δὲν μποροῦν νὰ ανταποκριθοῦν στις υποχρεώσεις τους. Με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ κοιλία με τὴ θερμότητα τῆς ἔλκει τις σάρκες πρὸς τὸ μέρος τῆς καὶ προκαλεῖ βέβαια πόνον, ἡ ὀρεξὴ χάνεται, σὴν κοιλιά δημιουργοῦνται ἔλκη καὶ εἶναι δύσκολο πια νὰ σταματήσει ἡ διάρροια. Πρέπει ὅμως νὰ ληφθοῦν προληπτικά μέτρα, αφοῦ γίνεῖ αντιληπτό ὅτι ἡ κοιλία εἶναι ζεστή καὶ ὑγρὴ περισσότερο απ' ὅ,τι πρέπει, κι ὅτι ἔχει γίνεῖ κατάχρηση ακατάλληλων ασκήσεων. Πρέπει λοιπὸν με τὴ δίαιτα νὰ κρυώσει ἡ κοιλία καὶ νὰ ξεραθεῖ. Πρῶτα πρῶτα οἱ ασκήσεις πρέπει νὰ μειωθοῦν στο μισό καὶ ἡ τροφή κατὰ τὸ ἓνα τρίτο. Ὁ ασθενὴς νὰ φάει κριθαρένιο ψωμί, ζυμωμένο καὶ κοπανισμένο καὶ πάρα πολὺ ξερὰ ψάρια βραστά, οὔτε παχιά οὔτε αλμυρά, ἀλλὰ καὶ ψάρια ψητά. Ὅσο γιὰ κρέας μπορεῖ νὰ τρῶει πουλιά, τὰ αγριοπερίστερα βραστά, ὅπως καὶ τὰ περιστέρια, ἐνὼ τὴν πέρδικα καὶ τὰ πουλερικά ψημένα χωρὶς καρυκεύματα· ἀκόμη λαγὸ βρασμένο σε νερό, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀγρία ζῶα. Νὰ τρῶει ἐπίσης ὅσα λαχανικά εἶναι δροσιστικά, π.χ. τεύτλα καλοβρασμένα καὶ ξιδάτα, καὶ νὰ πίνει κρασί μαύρο καὶ στυφὸ. Νὰ κάνει ασκήσεις με ἔντονο τρέξιμο στον

τὸν πόνον ἴκανοισι, καὶ ἀπὸ τοῦ
δεῖπνου πρὸς τὰ σιτία πλείστοισι, καὶ
πρῶτὴν ξυμμέτρως πρὸς τὴν ἕξι-
λουέσθω δὲ χλιερῶ καὶ ἀτρεμεέτω·
οὕτω δὲ διαιτηθεὶς ἡμέρας δέκα
προσθέσθω τοῦ τὸ σιτίου τὸ ἥμισυ καὶ
τῶν πόνων τὸ τρίτον μέρος· καὶ
ἔμετον ποιησάσθω ἀπὸ τῶν ξηρῶν
καὶ στρυφνῶν, καὶ μὴ διατριβέτω ἐν
τῷ σίτῳ, ἄλλα τὴν ταχίστην ἐμείτω· ἐκ
δὲ τὸν ἔμετου προσαγέτω ἕξ ἡμέρας
τέσσαρας τὸ σιτίον καὶ τὸ ποτὸν καὶ
τὸν πόνον μερίζων· ὅταν δὲ ἦ δεκάς
τῶν ἡμερῶν γένηται, προσθέσθω
τὸν σίτον τὸν λοιπὸν καὶ τῶν οἴνων τὸ
πότιμον, πλὴν τῶν πόνων
ἐνδεέστερον· καὶ ἔμετον ποιησάμενος
προσαγέτω, καθάπερ γέγραπται·
μονοσιτέειν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον
ξυμφέρει μέχρις ἂν καταστῇ.

κυκλικὸ δρόμο, εντριβές λίγες κι ὄχι
πολλές, καθόλου πάλη· ωστόσο ἡ
πάλη με τα χέρια, οἱ ασκήσεις των
χεριῶν, τὸ γρονθοκόπημα σάκου καὶ
ἡ πάλη στη σκόνη εἶναι ωφέλιμες, ὄχι
ὅμως με υπερβολές. Μετά ἀπὸ τὴ
γυμναστικὴ καλὸ εἶναι νὰ
επακολουθοῦν περίπατοι ἀνάλογοι με
τὴ σωματικὴ κόπωση· μετὰ ἀπὸ τὸ
δεῖπνο ὅμως νὰ εἶναι περισσότεροι,
ἀνάλογα με τὴν τροφή· τὸ πρῶτὸ
πρέπει οἱ περίπατοι νὰ
προσαρμόζονται στὴν ἰδιοσυγκρασίᾳ
τοῦ ἀνθρώπου. Ἀς πλένονται με
χλιαρὸ νερὸ καὶ ἀς ἀναπαύονται.
Αφοῦ ἀκολουθήσουν αὐτὴ τὴν ἀγωγή
γιὰ δέκα μέρες, συνιστᾶται ἡ
επαναφορὰ τῆς μισῆς τροφῆς καὶ τοῦ
ἐνὸς τρίτου τῆς ἀσκησης. Πρέπει
ἐπίσης νὰ προκληθεῖ ἐμετὸς μετὰ ἀπὸ
τὴ λήψη ξηρῆς καὶ συτυπτικῆς τροφῆς,
ποῦ δὲν πρέπει νὰ παραμείνει πολλή
ὥρα στὸ στομάχι, ἀλλὰ ν' ἀποβληθεῖ
με ἐμετὸ τὸ ταχύτερο δυνατὸ. Μετὰ
ἀπὸ τὸν ἐμετὸ πρέπει γιὰ τέσσαρις
μέρες νὰ αυξάνουν λίγο λίγο σὲ ἴσες
ποσότητες ἡ τροφή, τὸ ποτὸ καὶ ἡ
ἀσκηση. Ὅταν περάσουν δέκα μέρες,
μπορεῖ νὰ προστεθεῖ ἡ υπόλοιπη
τροφή καὶ τὸ κρασί ποῦ πίνουν, ὄχι
ὅμως καὶ ὅλες οἱ ασκήσεις. Αφοῦ
κάνουν ἐμετὸ, ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ
εξελίσσει σταδιακά, ὅπως ἔχει
περιγραφεῖ. Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ
καλὸ εἶναι νὰ λαμβάνεται μόνο ἓνα
γεῦμα τὴν ἡμέρα, μέχρι νὰ
ἀποκατασταθεῖ ἡ υγεία.

Περὶ διαίτης Γ|81

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ελλέβορος.

Περὶ ἀρθρῶν|63

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ἀπήγανος.

Περὶ νοῦσων το δεύτερον|26

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Κεχρί.

Περὶ νοῦσων το δεύτερον|67

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ελλέβορο.

Περὶ νοῦσων το δεύτερον|71

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθών|38

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βλίτο ή Βλήτο.

Περί παθών|55

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άνηθος.

Περί των εντός παθών|12

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περί των εντός παθών|30

Άλλος τύφος· έπιλαμβάνει μὲν τὸ νούσημα πάσῃν ὥρην γίνεται δὲ δι' ὑγρασίην τοῦ σώματος, ὅκοταν τὰ σίτια ὑγρὰ ἐόντα καὶ τὸ ποτὸν πουλὺ αἱ σάρκες ἀναπιωσι καὶ πλαδαραι γινωνται· ἀπὸ τούτων τὸ νούσημα γίνεται μάλιστα. Ἄρχεται οὖν ὁ πυρετὸς τριταῖος ἢ τεταρταῖος κατ' ἀρχᾶς γινόμενος, καὶ πόνος ἰσχυρὸς ἐν τῇ κεφαλῇ ἐνίσταται, ἐνίστε δὲ καὶ ἐν τῷ σώματι διαλείπων καὶ ἐμεισίαλον, καὶ ἐρεύγεται πυκινά, καὶ ἀλγέει τᾶς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τὸ πρόσωπον ἀφύει, καὶ ἔς τοὺς πόδας οἴδημα κατέρχεται· ἐνίστε δὲ καὶ ὅλον τὸ σῶμα ἀποιδεει, καὶ ἔς τὰ στήθεα καὶ ἔς τὸ μετάφρενον ἐνίστε ἢ ὄδυνη τρέχει, καὶ ἢ γαστήρ τετάρραται, καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἐσορὰ ἰσχυρῶς, καὶ τὸ σίαλον ἀποπτύει πολλὸν καὶ ἀφρῶδες, καὶ ἐν τῇ φάρυγγι δοκεει ἐνεχεσθαι, καὶ κέρχνει αὐτὸν πολλάκις δὲ καὶ φλεγμαίνει ο φάρυγξ. Τοῦτον ὅκοταν οὕτως ο πόνος πιέζη, ἔστιν ὅτε καὶ ὀρθοπνοίη ἰσχυρὴ ἐμπίπτει, καὶ πολλάκις ἐξαπίνης ὑπὸ τοῦ πόνου τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν ἐν ἐπτᾶ ἡμέρησιν ἢ ἐν δεκατέσσαρσι· πολλοὶ δὲ διαφερουσι καὶ ἕως τῶν εἴκοσιτεσσαρων ἡμερέων. Πολλάκις δὲ καὶ ἐξαπίνης ἢ νοῦσος ἀνηκε, καὶ δοκεει ὑγιῆς εἶναι· ἀλλὰ φυλάσσεσθαι χρῆ, ἄχρις ἂν αἱ τέσσαρες καὶ εἴκοσιν ἡμέραι παρέλθωσιν· ἦν γὰρ ταύτας

Άλλη μορφή τύφου: Το νόσημα τούτο παρουσιάζεται σε οποιαδήποτε εποχή του έτους. Προκαλείται από την υγρασία του σώματος, όταν οι τροφές είναι πολύ υγρές και το ποτό πολύ· οι σάρκες απορροφούν το υγρό και γίνονται πλαδαρές. Από τούτα προκαλείται κυρίως η ασθένεια τούτη. Αρχίζει τότε ο πυρετός, τριταῖος ή τεταρταῖος στην αρχή, ενώ παρουσιάζεται ισχυρός πόνος στο κεφάλι και κάπου κάπου και στο σώμα. Ο ασθενής αποβάλλει με εμετό σάλιο και έχει συχνά ρέψιμο. Πονάει στην περιοχή των ματιών, το πρόσωπο του γίνεται άσπρο και στα ποδιά κατεβαίνει πρήξιμο. Μερικές φορές πρήζεται ὅλο το σώμα και ο πόνος διατρέχει και το στήθος και τη νεφρική χώρα. Παρουσιάζεται ευκοιλια και το βλέμμα είναι απλανές. Ο άρρωστος αποβάλλει πολύ και αφρώδες σάλιο και νιώθει σαν να έχει κάτι μέσα στον λαιμό του και βραχνιάζει. Πολλές φορές παρουσιάζεται και φλεγμονή στον φάρυγγα. Όταν ο πόνος τον βασανίζει πολύ, μερικές φορές παρουσιάζεται και ορθόπνοια. Πολλές φορές από τον πόνο παραδίδει το πνεύμα ξαφνικά μέσα σε επτά ή δεκατέσσερις μέρες. Πολλοί φτάνουν και τις εικοσι τέσσερις μέρες. Πολλές φορές η αρρώστια υποχωρεί ξαφνικά και ο άρρωστος δείχνει να έχει γίνει καλά. Αλλά πρέπει να φυλάγεται, μέχρι να περάσουν οι εικοσι τέσσερις μέρες.

διαφύγη, οὐ μάλα θνησκει. Τούτω, ὀκόταν ὤδε ἔχη, ἐν τησι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων χρή ρόφημα διδόναι ἄλητον κάθεφθον, μέλι λεπτόν παραχέων· πίνειν δὲ διδόναι μέλανα οἶνον κατ' ὀλίγον, ὅκως ἂν βουληται κεκρημένον· σιτία δὲ μὴ προσφέρειν, πρὶν ἂν αἱ ἡμέραι παρέλθωσι· πουλυποδας δὲ ἐν οἴνῳ ἐφθούς διδόναι ἐσθίειν, καὶ τὸν ζυμὸν ροφάνειν, καὶ ραφανίδας τρώγειν πολλᾶς· καὶ καρδάμου καρπὸν φώσας, ἄλεσαι καὶ σησαι λεπτά· ἔπειτα ἐπ' οἶνον ἐπιβαλῶν μέλανα στρυφνὸν καὶ ἄλφιτα λεπτά ὀλίγα διδόναι πίνειν ἕωθεν· λουτροῦ δὲ ἄπεχεσθω, μέχρις ἂν αἱ ἡμέραι παρελθωσιν· οἴνω δὲ καὶ ἐλαίῳ χληνας ἀλείφειν ἕς κοίτην καὶ ἐκμάσσειν· καὶ γλυκυσίδης καρποῦ δέκα κόκκους ἔψων ἐν οἴνῳ μέλανι, διδόναι πίνειν· καὶ γογγυλίδας διεφθούς ποιέων ροφανετω τοῦ χυλοῦ, ἀρτύσας τυρῶ ἀνάλω καὶ μηκωνι καὶ ἄλι καὶ ἐλαίῳ καὶ σιλφίῳ καὶ ὄξει. Ἦν δὲ καὶ φάρμακον βουλή πίσαι, τὸν κνιδίου κόκκου πίσαι, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν ἀλεύρου ἐφθοῦ καὶ λιπαροῦ δοῦναι δυὸ τρυβλία ἔκροφειν· οἶνον δὲ πινέτω τὸν αὐτόν. Τούτων τῶν φαρμάκων καὶ ροφημάτων καὶ ποτῶν ὅτι ἂν διδῶς ὀνήσεις, ἦν τὲ κατὰ ἐν, ἦν τὲ κατὰ πλείῳ προσφέρῃς, καὶ οὕτω τάχιστα ὑγία ποιήσεις· ἥ δὲ νοῦσος χαλεπή, καὶ παύροι διαφυγάνουσιν.

Ἄν ξεπεράσει το διάστημα τούτο, συνήθως δὲν πεθαίνει.

Ὅταν τέτοια εἶναι ἡ κατάσταση του αρρώστου, πρέπει τις πρώτες μέρες να του δίνεις ζυμὸ ἀπὸ βρασμένο ἀλεύρι, στο οποίο θα προσθέσεις ἀραιὸ μέλι. Πρέπει ἐπίσης να του δίνεις να πει μαύρο κρασί λίγο λίγο, ὅσο ἀραιωμένο θέλει. Τροφή να μην του δίνεις, μέχρι να περάσει το διάστημα που ἀναφέρθηκε. Θα του δίνεις ἐπίσης να φάει χταπόδι βρασμένο με κρασί και να ρουφήξει το ζουμί του· και ραπανάκια να τρώει πολλά. Ἐπίσης, ἀφού καβουρδίσεις σπύρο ἀπὸ κάρδαμο, να τον ἀλέσεις και να τον περάσεις ἀπὸ ψιλὸ κόσκινο. Ἐπειτα να τον ρίξεις σε μαύρο στυφὸ κρασί, να προσθέσεις λίγο ψιλὸ ἀλεύρι ἀπὸ κριθάρι και να του δώσεις να το πει το πρῶι. Να μην πλένεται καθόλου μέχρι να περάσουν οι κρίσιμες μέρες. Ἀφού ζεστάνεις κρασί και λάδι, να του κάνεις επαλείψεις στο κρεβάτι και στη συνέχεια να τον σκουπίζεις καλά. Να βράσεις ἐπίσης δέκα σπόρους ἀπὸ τον καρπὸ γλυκισίδας σε μαύρο κρασί και να του δώσεις να το πει. Και χυμὸ ἀπὸ γογγυλίδες ἀφού τις βράσεις καλά να του δώσεις να πει, καρυκεύοντάς τον με ἀνάλω τυρί, παπαρούνα, ἀλάτι, λάδι, σίλφιο και ξίδι. Ἄν θέλεις να του δώσεις και καθαρτικὸ φάρμακο, να του δώσεις να πει σπύρο της Κνίδου. Μετὰ τὴν κάθαρση να του δώσεις δύο κούπες βρασμένο και λιπαρὸ ἀλεύρι. Κρασί να πίνει το ἴδιο. Ἀπὸ τούτα τα φάρμακα, τους ζυμούς και τα ποτά, ὅποιο και ἀν του δώσεις, ἕνα ἕνα ἢ σε συνδυασμὸ, θα ωφελήσεις τον ἄρρωστο και θα τον κάνεις γρήγορα καλά. Ἡ ἀρρώστια, ὅμως, εἶναι σοβαρὴ και λίγοι γλιτώνουν.

Περὶ των ἐντὸς παθῶν|40

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ἀγγούρι.

Περὶ των ἐντὸς παθῶν|46

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθών|51

Τηλέφιο

Cerinthe aspera

BORAGINACEAE

Προσθετὰ δριμέα αἷμα ἄγοντα· (...) Ἕτερον· τηλεφίου καρπὸν τὸν αὐτὸν τρόπον ποιέων προστίθει.

Ερεθιστικά υπόθετα που προκαλούν ροή αίματος: (...) Ἄλλο: παίρνετε καρπὸ τηλεφίου και σχηματίζετε υπόθετο με τον ἴδιο τρόπο.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Τράγιο

Capsella bursa-pastoris

BRASSICACEAE

Ἄλλη θεραπεία· χολὴν ταύρου ἀναζέσαι καὶ στυπτηρίην μηλίην· ἐλάφου δὲ κέρας κατακαύσας τρίψαι λεῖον, καὶ ξυμμίξας, βαλανίοις χρῆσθαι. Ἔτερον θεραπευτικόν· κύμινον ἐν οἴνῳ μέλανι ἐψήσας, τρίψας λεῖον, βάλανον ποιῆσαι, καὶ ἐς νύκτα προσθεῖναι· μετὰ δὲ ταῦτα κατακαύσας τρύγα οἴνου λευκοῦ, τὸ λεπτότατον δηλονότι τῆς τρυγῆς, ἐπειδὴν κατακαύσης, ἀφαιρέειν τοῦτο ἐν πτερῶ, ἔπειτα ἐς ὀθόνιον ἀποδήσας προσθεῖναι ἐς νύκτα, καὶ πράσα ἐφθὰ ἐσθιέτω· μετὰ δὲ τοῦτο τράγιον τρίβων καὶ μέλιτι διεῖς προσθεῖναι ἐς νύκτα· μετὰ δὲ τραγίου καρπὸν λεῖον τρίψας, ἐν οἴνῳ λευκῶ διεῖς, δᾶδα ἐπιξύων διδόναι πίνειν· μετὰ δὲ ὀρίανον διὰ δευτέρης ὑποθυμῆν, καὶ οὕτω πρὸς τὸν ἄνδρα ἴτω.

Ἄλλη θεραπεία [για τη στειρότητα]: βράζετε χολή ταύρου και στύψη της Μήλου, ψιλοκοπανίζετε καμένο κέρατο ελαφιού, τ' ανακατεύετε και τα χρησιμοποιεῖτε ως υπόθετα. Ἄλλο θεραπευτικό μέσο: βράζετε κύμινο μέσα σε μαύρο κρασί, το ψιλοκοπανίζετε, φτιάχνετε υπόθετο και το τοποθετεῖτε τη νύχτα. Μετὰ καίτε μούργα λευκού κρασιού και αφού την κάψετε, αφαιρέετε με φτερό το πιο ψιλό μέρος της μούργας, το δένετε ἔπειτα σε πανί και το βάζετε τη νύχτα· η γυναίκα θα τρώει βρασμένα πράσα. Ὑστερα κοπανίζετε τράγιο, το διαλύετε σε μέλι και το βάζετε τη νύχτα. Κατόπιν κοπανίζετε καλά σπῆρο τραγίου, τον διαλύετε σε λευκό κρασί, προσθέτετε ξύσματα από κλαδί πεύκου και δίνετε το μείγμα στη γυναίκα να το πει. Ἐπειτα συνιστάτε κάθε δεύτερη μέρα υποκαπνισμούς με ρίγανη, κι ἔτσι μπορεί να συνευρεθεῖ με τον ἄντρα της.

Περὶ ἀφόρων|13

Τριβόλι

Sennebier coronopus

CRUCIFERAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ευάνθεμο.

Περί γυναικείων Α|78

Τριφύλλι

Psoralea bituminosa

FABACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Καθαρήριον, ἦν ἐκ τόκου μὴ καθαρθῆ· τοῦ τριφύλλου ἐν οἴνω λευκῶ πίνειν, καὶ τὰ καταμήνια καταρρήγνυσι τωῦτό προσθετὸν καὶ ἔμβρυον ἐκβάλλει.

Αν δεν υπάρχει κάθαρση μετά από τη γέννα, φτιάχνετε το παρακάτω καθαρτικό: η γυναίκα πίνει τριφύλλι μέσα σε λευκό κρασί· τούτο ως υπόθετο προκαλεί εμμηνόρροια και διευκολύνει την έξοδο του εμβρύου.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκών|11

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κάππαρη.

Περί νούσων το τρίτον|16

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί νούσων το τρίτον|17

Τσουκνίδα

Urtica urens

URTICACEAE

Κνίδη καθαίρει.

Η τσουκνίδα έχει καθαρτικές ιδιότητες.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δυόσμος.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακακία.

Περί γυναικείων Β|80

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Παπαρούνα.

Περί γυναικείων Β|97

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Κεχρί.

Περί νούσων το δεύτερον|70

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αμυγδαλιά.

Περί νούσων το τρίτον|15

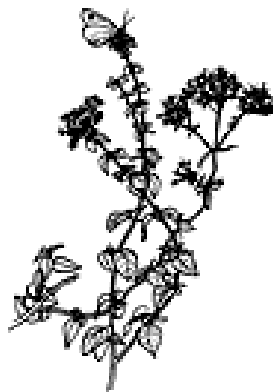
Υοσκύαμος

Hyoscyamus albus L.

SOLANACEAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δάφνη.

Περί των εντός παθών|52

Υσσωπος

Origanum smyrnaeum ή O. Syriacum

LAMIACEAE Ή LABIATAE

Υσσωπος θερμαίνει και Ο ύσσωπος είναι θερμαντικός και φλεγματοδεια άγει. αποβάλλει το φλέγμα.

Περί διαίτης Β|54

Τοὺς δὲ ἐμέτους ὧδε χρὴ ποιέεσθαι· ὅσοι μὲν τῶν ἀνθρώπων παχέες εἰσὶ καὶ μὴ ἰσχυροὶ, νήστιες ἐμούντων δραμόντες ἢ ὁδοιπορήσαντες διὰ τάχος κατὰ μέσον τῆς ἡμέρας· ἔστω δὲ ἡμικοτύλιον ὑσώπου τετριμμένης ἐν ὕδατος χοεῖ, καὶ τοῦτο ἐκπιέτω, ὄξος παραχέων καὶ ἄλας παραβάλλων, ὅπως ἂν μέλλη ἡδιστον ἔσεσθαι, πινέτω δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχέστερον, ἔπειτα δ' ἐπὶ θάσσον.

Οἱ εμετοὶ προκαλοῦνται με τον παρακάτω τρόπο: Ὅσοι ἄνθρωποι εἶναι χοντροὶ καὶ ὄχι ἀδύνατοι θα κάνουν εμετό νηστικοί, αφού τρέξουν ἢ περπατήσουν γρήγορα το μεσημέρι. Το εμετικό θα εἶναι μισή κοτύλη [0,135 λ.] ἀπὸ ὑσσωπο τριμμένη σε ἓνα χου [3,28 λ.] νερό. Αυτό πρέπει να πιούν προσθέτοντας ξίδι καὶ ἀλάτι, για να γίνει ὅσο το δυνατό πιο ευχάριστο· να το πίνουν στην ἀρχὴ σιγὰ σιγὰ καὶ στη συνέχεια γρηγορότερα.

Περὶ διαίτης υγιεινῆς|5

Βλέπε το κείμενο στο φυτὸ: Ἀδϊαντος.

Περὶ γυναικειῆς φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτὸ: Ἀδϊαντος.

Περὶ γυναικειῆς φύσιος|109

Κυνάγχη· ὑπὸ δὲ τῆς κυνάγχης καλεομένης πνίγεται ὠνθρωπος, καὶ ἐν τῇ φάρυγγι μᾶλλον οἱ δοκέει ἐνέχεσθαι, καὶ οὔτε τὸ σίαλον κατασπᾶ οὔτε ἄλλο οὐδὲν, καὶ τῷ ὀφθαλμῷ πονέετόν τε καὶ ἐξέχετον ὡς ἀπαγχομένοισι, καὶ ἐκβλέπει αὐτοῖσιν ἀτενές, καὶ ἐπιστρέφειν οὐχ οἷός τε ἐστὶν αὐτοῦς, καὶ λύζει, καὶ ἀναΐσσει θαμινὰ, καὶ τὸ πρόσωπον καὶ ἡ φάρυγξ πίμπραται, ἀτὰρ καὶ ὁ τράχηλος· ὑπὸ δὲ τοῖσιν οὔασιν οὐδὲν κακὸν ἔχειν δοκέει· καὶ ὄρα καὶ ἀκούει ἀμβλύτερον, καὶ ὑπὸ τοῦ πνιγμοῦ οὐκ ἔννοός ἐστιν, οὔτε ἦν τι λέγει, οὔτε ἦν τι ἀκούη ἢ ποιέη· ἀλλὰ κεχηνῶς κέεται σιαλοχοέων· τοιάδε ποιέων οὔτος ἀποθνήσκει πεμπταῖος ἢ ἐβδομαῖος ἢ ἔνναταῖος. Ὅταν δὲ τούτων ἀπῆ τι τῶν σημηῖων, χαλαρωτέραν δηλοῖ τὴν νοῦσον, καὶ καλέουσιν αὐτὴν παρακυνάγχην. Τοῦτον φλεβοτομέειν χρὴ, μάλιστα μὲν ὑπὸ τὸν τιπθόν· συνακολουθεῖ γὰρ ταύτῃ ἐκ τοῦ πλεύμονος θερμὸν πνεῦμα· χρὴ δὲ καὶ τὰ κάτω καθαίρειν φαρμάκῳ ἢ κλύσματι, καὶ τοὺς αὐλίσκους

Κυνάγχη· Ὅταν εκδηλωθεῖ ἡ ἀσθένεια που ονομάζεται κυνάγχη, ὁ ἄνθρωπος πνίγεται καὶ νομίζει πως ἔχει κάτι μέσα του καὶ κυρίως στον λαιμό του, δὲν μπορεῖ να καταπιεῖ οὔτε το σάλιο του οὔτε καὶ τίποτα ἄλλο, πονάει στα μάτια, τα οποία πετάγονται ἐξω ἀπὸ τις κόγχες τους, ὅπως στους ἀπαγχοτισμένους, ἔχει ἀπλανές βλέμμα καὶ δὲν μπορεῖ να κινήσει τα μάτια του δεξιὰ ἀριστερά, κυριεύεται ἀπὸ λόξιγκα, πολλές φορές βρίσκεται σε υπερδιέγερση καὶ νιώθει φλόγωση στο πρόσωπο καὶ στον φάρυγγα, ἀκόμα καὶ στον τράχηλο· κάτω ἀπὸ τα αυτιά δὲν φαίνεται να ἔχει κάτι το ἀνησυχητικό, ἀλλὰ ελαττώνεται ἡ ὄραση καὶ ἡ ἀκοή του καὶ ἀπὸ τὴ δύσπνοια δὲν λειτουργεῖ κανονικά ὁ ἐγκέφαλος του οὔτε ὅταν μιλάει οὔτε ὅταν ἀκούει οὔτε ὅταν ἐνεργεῖ· ὅταν εἶναι ξαπλωμένος, ἔχει ἀνοιχτὸ το στόμα καὶ του πέφτουν τα σάλια. Ὅταν εκδηλωθῶν τέτοια συμπτώματα, ἐπέρχεται ὁ θάνατος σε πέντε, ἐπτά ἢ ἐννιά μέρες. Ὅταν ὁμως ἀπουσιάζει κάποιον ἀπὸ τα παραπάνω

παρῶσαι ἐς τὴν φάρυγγα κατὰ τὰς γνάθους, ὡς ἔλκεται τὸ πνεῦμα ἐς τὸν πλεύμονα, καὶ ποιέειν ὡς τάχιστα πτύσαι, καὶ ἰσχναίνειν τὸν πλεύμονα, καὶ ὑποθυμιᾶν ὕσσωπον κιλίκιον καὶ θεῖον καὶ ἄσφαλλον, καὶ ἔλκειν διὰ τῶν αὐλίσκων καὶ διὰ τῶν ῥινῶν, ὡς ἐξίη φλέγμα, καὶ τὴν φάρυγγα καὶ τὴν γλῶσσαν ἀνατρίβειν τοῖσι τὸ φλέγμα ἄγουσι, καὶ τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τῆ γλῶσση τάμνειν, ἀφιέναι δὲ αἷμα καὶ ἀπὸ τῶν ἀγκώνων, ἣν ἰσχύη· ἀοινεῖν δὲ, καὶ ῥοφεῖν ππισάνης χυλὸν λεπτόν· ἐπειδὴν δὲ ἀφῆ ἢ νοῦσος καὶ σιτίων γεύηται, ἐλατηρίω νέω καθῆραι, ἵνα μὴ ἐτέρω κακῶ περιπέση.

συμπτώματα, σημαίνει ὅτι ἡ ἀσθένεια εἶναι ελαφρότερης μορφῆς, καὶ τότε αὐτὴ ονομάζεται παρακυνάγχη.

Πρέπει νὰ γίνεταὶ ἀφαίμαξη κυρίως κάτω ἀπὸ τὸν ἀδένα τοῦ μαστοῦ, γιὰτὶ ἀπὸ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν πνεῦμονα μαζί με τὸ αἷμα ζεστός ἀέρας· πρέπει ἐπίσης νὰ προκληθεῖ με καθαρτικό ἢ κλύσμα ἀφόδευση, νὰ περαστοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς γνάθους λεπτοὶ σωλήνες μέσα στὸν φάρυγγα, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἀντλεῖ ὁ πνεῦμονας ἀέρα, νὰ ἐπισπυθεῖ ἡ ἀπόχρεμψη, νὰ ξηρανθεῖ ὁ πνεῦμονας, νὰ κάνει ὁ ἀσθενής εἰσπνοές με ὕσσωπο τῆς Κιλικίας, θειάφι καὶ πίσσα καὶ οἱ εἰσπνοές τούτες νὰ γίνονται διὰ μέσου λεπτῶν σωλήνων καὶ ἀπὸ τῆ μύτη, προκειμένου νὰ ἀποβληθεῖ τὸ φλέγμα· νὰ γίνουν ἐπαλείψεις στὸν φάρυγγα καὶ τῆ γλῶσση με φλεγματοαγωγὰ φάρμακα, νὰ γίνῃ τομὴ στὶς υπογλώσσιες φλέβες καὶ ἀφαίμαξη ἀπὸ τοὺς ἀγκῶνες, ἀν ὁ ἀσθενής δὲν ἔχει ἐξαντληθεῖ· τούτος δὲν πρέπει νὰ πίνει κρασί, ἀλλὰ ελαφρὸ ζωμὸ ἀπὸ κριθάρι· ὅταν υποχωρήσῃ ἡ ἀσθένεια καὶ ἀρχίσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ τρώει, πρέπει νὰ ἐνεργηθεῖ με τῆ λήψη νέου καθαρτικοῦ, γιὰ νὰ μὴν προσβληθεῖ ἀπὸ ἄλλη ἀσθένεια.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|10

Βλέπε τὸ κείμενο στὸ φυτὸ: Ἀριστολόχεια.

Περὶ νοῦσων το τρίτον|16

Φακή

Ervum lens

FABACEAE ἢ PAPILLIONACEAE

Φακοὶ καυσώδεις καὶ ταρακτικοὶ, καὶ οὔτε διαχωρεύουσιν οὔτε ἴστασιν.

Οἱ φακὲς προκαλοῦν θερμότητα καὶ αναστατώνουν τὰ σπλάχνα· δὲν εἶναι οὔτε υπακτικές οὔτε στυπτικές.

Περί διαίτης Β|45

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Κουφοξυλιά.

Περί διαίτης Β|54

Φακὸς δὲ σύφει, καὶ ἄραδον ἐμποιέει, ἢν μετὰ τοῦ φλοιοῦ ἤ.

Ἡ φακὴ εἶναι στυπτική καὶ προκαλεῖ κοιλιακὰς διαταραχὰς, ἀν τὴ φαεὶ κανεῖς με τὸν φλοιό.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|18

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Βάλσαμο.

Περί γυναικείων Α|57

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ἄνηθος.

Περί γυναικείων Α|90

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ἄγριο ρόδο.

Περί ελκῶν|11

Βλέπε τὸ κείμενο στο φυτό: Ρόβι.

Περί αιμορροϊδῶν|2

Ὄφθαλμοῖς, ὡσὶ πονηρὸν, ἢ φακὴ· ὀπώρη, τὰ γλυκέα, καὶ λάχανα· τοῖσι δὲ περὶ ὄσφυν καὶ σκέλεα καὶ ἰσχίον

Ἡ φακὴ κάνει κακό στα μάτια καὶ στ' ἀφτιά, ὅπως καὶ τὰ φρούτα, τὰ γλυκὰ καὶ τὰ λαχανικά. Για τοὺς πόνους στη

άλγήμασιν ἐκ πόνων, θαλάσση, ὄξει, θερμοῖσι καταιονῆν, καὶ σπόγγους βάπτοντα πυριῆν, ἐπικαταδεῖν δὲ εἰρίοισιν οἰσυπηροῖσι καὶ ῥηνικοῖσιν.

μέση, στα πόδια και στους γοφούς, που οφείλονται σε κούραση, κάνετε θερμές καταιονήσεις με θαλασσινό νερό και ξίδι, τοποθετείτε στο σώμα σφουγγάρια βρεγμένα με ζεστό νερό και τα στερεώνετε με λιγδωμένα μαλλιά και προβιές.

Επιδημιών το πέμπτον|58

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί νούσων το δεύτερον|49

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί νούσων το δεύτερον|52

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Λυγαριά.

Περί των εντός παθών|30

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί των εντός παθών|41

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντός παθών|44

Φασκομηλιά

Salvia fruticosa Mill.

LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Ἐλελίσφακον ξηρὸν καὶ στατικόν.

Το φασκόμηλο είναι ξηρό και στυπτικό.

Περί διαίτης Β|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί υγρών χρήσιος|5

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Άρκευθος.

Περί γυναικείων Α|44

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάλσαμο.

Περί γυναικείων Α|78

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάλσαμο.

Περί γυναικείων Β|84

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Απήγανος.

Περί νούσων το δεύτερον|47

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Δαύκος.

Περί νούσων το δεύτερον|54

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αγγούρι.

Περί νούσων το δεύτερον|64

Φασόλι

Phaseolus vulgaris

FABACEAE Ή PAPILLIONACEAE

Ώχροι δὲ καὶ δόλιχοι διαχωρητικώτεροι τουτέων, ἦσσαν δὲ φυσώδεες, τρώφιμοι δέ.

Τα λαθούρια καὶ τα φασόλια διευκολύνουν περισσότερο τις κενώσεις ἀπὸ τα προηγούμενα, προκαλοῦν λιγότερα αέρια καὶ εἶναι θρεπτικά.

Περί διαίτης Β|45

Φιδόχορτο ή Φειδόχορτο

Arisarum vulgare

ARACEAE

Ὅκοταν γυναικι αἷμα ρέη ἐκ τῶν ἄρθρων ὑπὸ τόκου διεφθορυῖη ἢ ὑπὸ νούσου· οἴονται δ' ἔνιοι τοῦτο τῶν ἰητρῶν ρόον εἶναι, τὸ δ' ἐστὶν ἕτεροῖον· τοῦτο μὲν ἐκ τῶν ἄρθρων κακ τῆς ὀσφῦος καὶ ἰσχίου κολλῶδες ὁμοῦ τῷ αἵματι· κεῖνο δὲ ἀπὸ ὕστερων καὶ κοίλων φλεβῶν, καθαρὸν αἷμα. Ταύτην χρῆ ὑποθυμῆν, ζειᾶς κατερίζαντα ὅσον ἡμίεκτον, ὄξει φυρῆσαι ὀλίγω, ὅκως μὴ κατὰ πᾶν ὑγρῆνης τᾶς μήτρας, καὶ τοῦ θείου ὄκοσον ἡμιωβολιον μίξας πρὸς τᾶς ζειᾶς τετριμμένας καὶ τῷ ὄξει φυρήσας, τὴν νύκτα τίθει· πρῶτῃ δὲ πῦρ πολλὸν κατακαύσας, ἔπιπινεται· καὶ φλόμου βύσματα ἀπὸ ἐλαιηρῶν κεραμίων, καὶ ἀπὸ τοῦ κνάφου τῶν κναφειῶν ξύμμισγε καθαρσίων, καὶ τοῦ καρποῦ τοῦ ὀφιος· ἀφαιρέειν δὲ τὸ πολλὸν τοῦ πυρός, καὶ καίειν, καπνίσαις γὰρ ἂν μάλιστα. Δίφρον δὲ χρῆ ὄπηεντα εἶναι καὶ ἄμφιζεσθαι τὴν γυναῖκα περιστειλαμένην εἵμασιν, ὡς μὴ παραπνήη· ἐπὶ δὲ τὸ πῦρ ἐπιπάσσειν τὸ ξὺν τῷ ὄξει, καὶ τοῦ

Σε κάποιες περιπτώσεις η γυναίκα παρουσιάζει αιμορραγία από τις αρθρώσεις εξαιτίας αποβολής ή αρρώστιας. Μερικοί γιατροί νομίζουν τότε πως πρόκειται για ροή αίματος, ενώ είναι κάτι διαφορετικό. Πρόκειται για γλοιώδες υγρό που τρέχει μαζί με το αίμα από τις αρθρώσεις, από τη μέση και από τους γοφούς. Η ροή αντίθετα προέρχεται από τη μήτρα και τις κοίλες φλέβες και είναι καθαρό αίμα. Στην περίπτωση τούτη η γυναίκα πρέπει να κάνει υποκαπνισμούς με ένα ημίεκτο άσπρο σιτάρι κοπανισμένο και ζυμωμένο με λίγο ξίδι, για να μην υγρανθεί εντελώς η μήτρα· αφού το αναμείξετε με μισό οβολό θειάφι και το ζυμώσετε πάλι με ξίδι, το αφήνετε στη δροσιά της νύχτας. Το πρῶτῃ της ἐπόμενης μέρας το καίτε σε δυνατὴ φωτιά και το τοποθετεῖτε. Ανακατεῦτε βύσματα ἀπὸ φλόμο που χρησιμεύουν για το βούλωμα ελαιοδοχείων, αποχτενίδια των λιναράδων και σπῆρο φιδόχορτου. Ελαττώνετε τη δύναμη της φωτιάς και τα καίτε. Ἔτσι θα ἔχετε περισσότερο

καρποῦ τοῦ ὄφιοις. Καὶ σμύρνα δὲ μισγομένη ἔνεργον, καὶ παύει τὰ αἰδοῖα τὸ θυμητὸν αἵμασσεσθαι. Ἦν δὲ ἄλις ἔχη, ἐρυσίμου καρπὸν πεφωσμένον τρίψαι καὶ ἐν οἴνω διδόναί.

καπνὸ. Θα χρησιμοποιήσετε κάθισμα με τρύπα στη μέση και θα βάλετε τη γυναίκα να καθίσει σ' αυτό, σκεπασμένη με ρούχα, για να μη φεύγει ο καπνός. Ρίχνετε πάνω στη φωτιά το παρασκεύασμα με το ξίδι και τον σπόρο του φιδόχορτου. Η σμύρνα επίσης είναι αποτελεσματική και το θυμίαμα της σταματά την αιμορραγία των γεννητικών οργάνων. Όταν ο υποκαπνισμός είναι αρκετός, κοπανίζετε καβουρδισμένο σπόρο σκυλλόβρουβας και δίνετε να τον πιει μέσα σε κρασί.

Περί γυναικείων Β|5

Φλαμουριά

Tilia europaea

TILIACEAE

Άλλες ονομασίες: Τίλιο.

Δυνατωτάτη μέντοι τῶν ἀναγκῶν ἐστίν, εἰ ὁ μὲν τοῖχος, ἢ ἐντέμνηται, ἢ τὸ ξύλον τὸ κατορωρυγμένον, ἢ ἐντέμνηται, κατωτέρω εἴη τῆς ῥάχιοις τοῦ ἀνθρώπου, ὀκόσῳ ἂν δοκέη μετρίως ἔχειν, σανὶς δὲ φιλυρίνη, μὴ λεπτή, ἐνεΐη, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς ξύλου·

Πάντως, η πιο δυνατή πίεση ασκείται, με τον παρακάτω τρόπο: η τομή που έχει γίνει στον τοίχο ή στο ξύλο το μπηγμένο στη γη, πρέπει να είναι κάτω από το επίπεδο της σπονδυλικής στήλης του τραυματία, ακριβώς όσο χρειάζεται· μέσα στην

ἔπειτα ἐπὶ τὸ ὕβωμα ἐπιτεθείη ἢ τρύχιόν τι πολύπτυχον, ἢ σμικρόν τι σκύτινον ὑποκεφάλαιον· ὡς ἐλάχιστα μὴν ἐπικεῖσθαι συμφέρει, μόνον προμηθεόμενον, ὡς μὴ ἡ σανὶς ὑπὸ σκληρότητος ὀδύνην παρὰ καιρὸν προσπαρέχη· κατ' ἴξιν δὲ ἔστω ὡς μάλιστα τῆ ἔντομῃ τῆ ἔς τὸν τοῖχον, τὸ ὕβωμα, ὡς ἂν ἡ σανὶς, ἢ μάλιστα ἐξέστηκε, ταύτη μάλιστα πιέζη ἐπιτεθεῖσα.

τομή θα περάσετε μια αρκετά χοντρή σανίδα από φλαμουριά ή άλλο ξύλο-πάνω στο κύρτωμα θα τοποθετήσετε μεταχειρισμένο ύφασμα διπλωμένο πολλές φορές ή μικρό δερμάτινο προσκεφάλι. Το σώμα που θα παρεμβληθεί πρέπει να είναι όσο το δυνατό λιγότερο παχύ, γιατί η παρεμβολή τούτη δεν έχει άλλο σκοπό παρά να εμποδίσει τη σανίδα να προκαλέσει πόνο με τη σκληρότητα της. Το κύρτωμα θα είναι ακριβώς απέναντι από την τομή που έχει γίνει στον τοίχο, ώστε η πίεση της σανίδας από πάνω ν' ασκείται κυρίως στην περιοχή της προεξοχής των σπονδύλων.

Περί ἀρθρων|47

Φλισκούνι

Acinos spp.

LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Γλήχων θερμαίνει καὶ διαχωρίζει.

Το φλισκούνι θερμαίνει καὶ διευκολύνει τὸ ἔντερο.

Περί διαίτης Β|54

Πειρητήριον· (...) Προσθετά· σκορπίου θαλασσίου τὴν χολὴν ἐν εἰρίῳ τιθεὶς καὶ ξηρήνας ἐν σκιῇ προστίθει· ἢ γλήχωνα ξηρήνας, λείην ποιήσας, ἐν μέλιτι δεύσας, ἐν εἰρίῳ προστιθέναι· ἢ ἄνθος χαλκοῦ ἐν μέλιτι ἐς ὀθόνιον ἐνδήσας προσθεῖναι·

Τρόπος για εξακρίβωση της γονιμότητας: (...) Υπόθετα: παίρνετε χολή θαλάσσιου σκορπιοῦ, τη βάζετε σ' ένα κομμάτι μαλλί, την ξεραίνετε στη σκιά και την τοποθετείτε· ή ξεραίνετε φλισκούνι, το κοπανίζετε καλά, το μουσκεύετε με μέλι και το τοποθετείτε τυλιγμένο σε μαλλί· ή δένετε σε πανί ἄνθος χαλκοῦ βουτηγμένο σε μέλι και το τοποθετείτε·

Περί γυναικείων Α|78

Κλύσματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἔλκεα· (...) Ἡ γλήχωνος τῷ ὕδατι κλύσον.

Κλύσματα για τις παλιές πληγές (...) Ἡ το κλύσμα γίνεται με νερό από φλισκούνι.

Περί γυναικείων Α|78

Ἔτερα μαλθακτικὰ, ὑφ' ὧν καθαίρεται ὕδωρ καὶ αἷμα, ἐπιμήνιά τε ἄγονται, ἦν μὴ πουλυχρόνια ἦ, καὶ τὸ στόμα μαλθάσσειται· (...) Ἔτερον· γλήχωνα, σμύρναν, λιβανωτὸν, ὑὸς χολήν, μέλιτι φυρήσας, καὶ ποιήσας βάλανον, προστιθέναι.

Ἄλλα μαλθακτικὰ που καθαρίζουν τα υγρά και το αίμα, διευκολύνουν τον ερχομό των εμμήνων -αν δεν έχουν σταματήσει πολύ καιρό- και μαλακώνουν το στόμιο της μήτρας: (...) Ἄλλο: παίρνετε φλισκούνη, σμύρνα, λιβάνι και χολή χοίρου, τα ζυμώνετε με μέλι, σχηματίζετε υπόθετο σε σχήμα βελανιδιού και το βάζετε.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Βάτος.

Περί παθῶν|38

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ακαλήφη.

Περί των εντὸς παθῶν|44

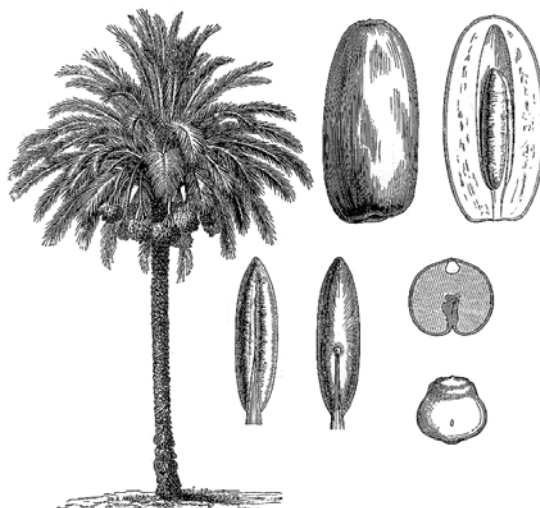
Φλόμος

Verbascum thapsus L.

SCROPHULARIACEAE

Βλέπε το κείμενο από το φυτό: Άγριο ρόδο.

Περί ελκῶν |11

Φοίνικας

Phoenix dactylifera L.

ARECACEAE

Άλλες ονομασίες: Χουρμαδιά.

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Ελλέβορο.

Περί διαίτης οξέων ΝΟΘΑ|21

Ἐμμήνια κινεῖν φοινικικοὺς κόκκους ἐν οἴνῳ νήστει διδόναι πίνειν.

Για να προκαλέσετε εμμηνόρροια, η γυναίκα πίνει νηστική κρασί με πέντε φοινικικούς σπόρους.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Ἐμβάλλουσι δὲ ἐπιεικέως καὶ αἱ σαῦραι αἱ ἐκ τῶν φοινίκων πλεκόμεναι, ἣν κατατείνης ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸν δάκτυλον, λαβόμενος τῆ μὲν ἑτέρῃ τῆς σαύρης, τῆ δὲ ἑτέρῃ τοῦ καρποῦ τῆς χειρός.

Οι πλεκτές θήκες που γίνονται από φλοιό φοινίκων είναι μέσο ανάταξης αρκετά αποτελεσματικό: τεντώνουμε το δάχτυλο, κρατώντας με το ένα μας χέρι την πλεκτή θήκη του φοίνικα, και τεντώνουμε προς την αντίθετη κατεύθυνση, κρατώντας με το άλλο χέρι τον καρπό.

Περί άρθρων|80

Χαμαιλέοντας

Cardopatium corymbosum L.

COMPOSITAE Ή ASTERACEAE

Ὅκοταν δὲ γυναικὶ διδῶς φάρμακον, παράμισγε τῷ φαρμάκῳ ὅσα ὑστέρας καθαίρει καὶ ὅσα ἐλαύνει. Ἔτερα ποτὰ καὶ προσθετὰ, δυνάμενα χόριον ἐξάγειν καὶ ἐπιμήνια κατασπάσαι· (...) Ἔτερον· χαμαιλέοντος τὴν ρίζαν ξύσας ὅσον ἐλλεβόρου πόσιν ἐν οἴνῳ ἐφθῶ κεράσας ὕδατι πῖσαι.

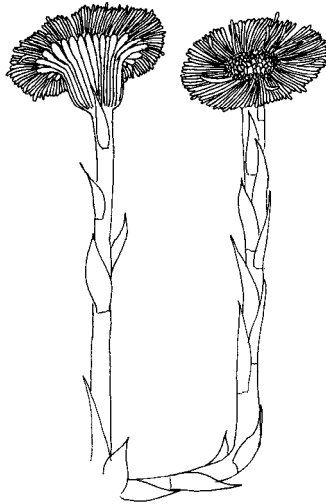
Ὅταν χορηγεῖτε φάρμακο σε γυναίκα, αναμειγνύετε σ' αὐτό ὅ,τι καθαρίζει καὶ κινεῖ τὴ μήτρα. Ἄλλα ποτὰ καὶ υπόθετα που μποροῦν νὰ διευκολύνουν τὴν ἐξοδὸ τοῦ υστέρου καὶ τὴν κάθοδο τοῦ ἐμμηνοῦ ροῆς (...) Ἄλλο: ξύνετε ρίζα χαμαιλέοντα ἴση με τὴν ποσότητα τοῦ ἐλλέβορου που βάζουμε στο ποτό, καὶ δίνετε νὰ τὴν πιεῖ μέσα σε βρασμένο κρασί αραιωμένο με νερό.

Περὶ γυναικείης φύσιος|32

Πληροῖ δὲ μάλιστα τὰ κοῖλα τὰ καθαρὰ, ποίη, ἢ λαγώπυρος οὔνομα· (...) Τὸ δ' ἐκ τῆς ἰσχάδος, χαμαιλέων μέλας, χολὴ βοῶς ξηρὴ· τὰ μὲν ἄλλα τὰ αὐτά. Τὰ δὲ ξηρά.

Αὐτό που γεμίζει προπάντων τὰ βαθουλά καὶ καθαρὰ τραύματα εἶναι τὸ βότανο με τὸ ὄνομα λαγώπυρος. (...) Ἄλλο: παίρνετε τὸ ἐσωτερικὸ ξερὸ σύκου, μαύρο χαμαιλέοντα καὶ ξερὴ βοδινὴ χολή· τὰ υπόλοιπα συστατικά μένουν ἴδια. Αὐτά εἶναι ξερά παρασκευάσματα.

Περὶ ἐλκῶν|15

Χαμόλευκα

Tussilago farfara

COMPOSITAE Ἡ ASTERACEA

Άλλες ονομασίες: Βήχιον.

Ὅσοισι δ' ἂν κνήμης ὀστέα ἐξαρθρήσαντα καὶ ἔλκος ποιήσαντα τελείως ἐξίσχη κατὰ τὰ παρὰ τὸν πόδα ἄρθρα, εἴτε ἔσω ρέψαντα, εἴτε μέντοι καὶ ἔξω, τὰ τοιαῦτα μὴ ἐμβάλλειν, ἀλλ' ἐὰν τὸν βουλόμενον τῶν ἰητρῶν ἐμβάλλειν. Σαφέως γὰρ εἰδέναι χρή, ὅτι ἀποθανεῖται, ὧ ἂν ἐμβληθέντα ἐμμείνη, καὶ ἡ ζωὴ δὲ ὀλιγήμερος τουτέοισι γενήσεται· ὀλίγοι γὰρ ἂν αὐτέων τὰς ἐπτὰ ἡμέρας ὑπερβάλλοιεν· σπασμὸς γὰρ ὁ κτείνων ἐστίν· ἀτὰρ καὶ γαγγραινοῦσθαι ἰκνέεται τὴν κνήμην καὶ τὸν πόδα. Ταῦτα βεβαίως εἰδέναι χρή οὕτως ἐσόμενα· καὶ οὐκ ἂν μοι δοκέει οὐδὲ ἐλλέβορος ὠφελήσειν, αὐθημερόν τε δοθεὶς, καὶ αὐθις πινόμενος, ἄγχιιστα δὲ, εἴπερ τι τοιοῦτον· οὐ μέντοι γε οὐδὲ τοῦτο δοκέω. Ἦν δὲ μὴ ἐμβληθῆ, μηδ' ἀπ' ἀρχῆς μηδεὶς πειρηθῆ ἐμβάλλειν,

Ἄν τα κόκαλα τῆς κνήμης στὴν ἀρθρωσὴ με τὸ ἄκρο πόδι ἐξαρθρώθηκαν, τραυματίστηκαν καὶ βγήκαν εντελῶς ἀπὸ τὴν ἀρθρωσὴ, προβάλλοντας εἴτε πρὸς τὰ μέσα εἴτε πρὸς τὰ ἔξω, δὲν πρέπει νὰ κάνετε ἀνάταξη, ἀλλὰ ἀφήστε νὰ τὴν κάνει, ὅποιος γιαντρός θέλει.

Πρέπει νὰ εἰστε σίγουροι πὼς οἱ τραυματίες θα πεθάνουν, ἀν γίνε ἀνάταξη, καὶ πὼς θα εἶναι ὀλιγοῆμερη ἡ ζωὴ τους· λίγοι ἀπὸ αὐτοὺς θα ζήσουν παραπάνω ἀπὸ ἐπτὰ μέρες· θα πεθάνουν ἀπὸ σπασμοὺς, συμβαίνει ὅμως νὰ προσβληθεῖ ἀπὸ γαγγραινα ἡ κνήμη καὶ τὸ ἄκρο πόδι. Πρέπει νὰ ξέρετε καλά πὼς αὐτὰ θα συμβοῦν σίγουρα· νομίζω μάλιστα πὼς οὔτε καὶ ὁ ἐλλέβορος θα ὠφελήσει, ἀν χορηγηθεῖ τὴν ἴδια μέρα καὶ ἄλλη μια φορὰ ὕστερα ἀπὸ λίγο· ὠστόσο, ἀν κάτι ὠφελεῖ στὴν περίπτωση τοῦτη, εἶναι ὁ ἐλλέβορος· οὔτε σ' αὐτόν ὅμως δὲν ἔχω

περιγίνονται οί πλεῖστοι αὐτέων. Χρῆ δὲ ἡρόσθαι μὲν τὴν κνήμην καὶ τὸν πόδα οὕτως, ὡς αὐτὸς ἐθέλει, μοῦνον δὲ, μὴ ἀπηρωρημένα, μηδὲ κινεύμενα ἔστω· ἰητρεύειν δὲ πισσηρῆ καὶ σπλήνεσιν οἴνηροῖσιν, ὀλίγοισι, μὴ ἄγαν ψυχροῖσι, ψῦχος γὰρ ἐν τοῖσι τοιοῦτοισι σπασμὸν ἐπικαλέεται· ἐπιτήδεια δὲ καὶ φύλλα σεύτλων, ἢ βηχίου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιουτέων, ἐν οἴνω μέλανι αὐστηρῶ ἡμίεφθα ἐπιτιθέντα ἰητρεύειν ἐπὶ τε τὸ ἔλκος, ἐπὶ τε τὰ περιέχοντα, κηρωτῆ δὲ χλιερῆ ἐπιχρίειν αὐτὸ τὸ ἔλκος· ἦν δὲ ἡ ὥρη χειμερινὴ ἔη, καὶ ἔρια ῥυτπαρὰ οἴνω καὶ ἐλαίω καταρραίνοντα χλιεροῖσιν ἄνωθεν ἐπιτέγγειν· καταδεῖν δὲ μηδὲν μηδενί, μηδὲ περιπλάσσειν· εὖ γὰρ εἰδέναι χρῆ, ὅτι πίεξις καὶ ἀχθοφορὴ πᾶν κακὸν τοῖσι τοιοῦτοισίν ἐστιν. Ἐπιτήδεια δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ τῶν ἐναίμων μετεξέτερα, ὅσοισιν αὐτῶν ξυμφέρει· ἔρια δὲ ἐπιτιθέντα, οἴνω ἐπιτέγγοντα, πουλὺν χρόνον ἔῃν· τὰ δὲ ὀλιγημερώτατα τῶν ἐναίμων, καὶ ὅσα ῥητίνη προσκαταλαμβάνεται, οὐχ ὁμοίως ἐπιτήδεια ἐκείνοισιν ἐστιν· χρονίη γὰρ ἢ κάθαρσις τῶν ἐλκῶν γίνεται τούτων· πουλὺν γὰρ χρόνον πλαδαρὴ γίνεται· τινὰς δὲ τούτων ἀγαθὸν ἐπιδέειν. Εἰδέναι μὲν δὴ που σάφα χρῆ, ὅτι ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον χωλὸν αἰσχωρῶς γενέσθαι· καὶ γὰρ ὁ πούς ἐς τὸ ἄνω ἀνέσπασται τῶν τοιούτων, καὶ τὰ ὀστέα τὰ διολισθήσαντα ἔξω ἐξέχοντα φαίνεται· οὔτε γὰρ ψιλοῦται τῶν τοιούτων ὀστέων οὐδὲν ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ, εἰ μὴ κατὰ βραχὺ τι, οὔτε ἀφίσταται, ἀλλὰ περιωτειλοῦται λεπτήσιν ὠτειλήσιν καὶ ἀσθενέσι, καὶ ταῦτα, ἦν ἀτρεμίζωσι πουλὺν χρόνον· ἦν δὲ μὴ, ἐλκύδιον ἐγκαταλειφθῆναι κίνδυνος ἀναλθές. Ὅμως δὲ, περὶ οὗ ὁ λόγος, οὕτω μὲν ἰητρευόμενοι σώζονται, ἐμβληθέντος δὲ τοῦ ἄρθρου καὶ ἐμμείναντος,

εμπιστοσύνη. Αντίθετα, αν δεν γίνει ανάταξη και καμιά άλλη προσπάθεια από την αρχή προς αυτή την κατεύθυνση, στις περισσότερες περιπτώσεις ο τραυματίας θα σωθεί. Η διάταξη της κνήμης και του άκρου ποδιού θα γίνει όπως θέλει ο τραυματίας, πρέπει μόνο να ληφθεί πρόνοια ώστε τα μέρη τούτα να μην κρέμονται και να μην κινούνται. Η επίδεση να γίνει με αλοιφή από κερι ανάμεικτο με πίσσα και με λίγα επιθέματα βρεγμένα με κρασί, και όχι πολύ κρύα, γιατί το κρύο στην περίπτωση τούτη προκαλεί σπασμούς· κατάλληλα είναι και τα φύλλα από τεύτλα ή χαμόλευκα ή άλλο παρόμοιο φυτό· τα μισοβράζετε μέσα σε στυφό μαύρο κρασί, τα βάζετε πάνω στο τραύμα και γύρω απ' αυτό και αλείφετε το ίδιο το τραύμα με χλιαρή αλοιφή κεριού. Αν είναι χειμώνας, μεταχειρίζεστε ρυτπαρό μαλλί προβάτου, περιχύνοντας το από πάνω με χλιαρό κρασί και λάδι. Δεν θα βάλετε επίδεσμο, ούτε έμπλαστρα, γιατί πρέπει να ξέρετε καλά ότι στην περίπτωση τούτη ό,τι πιέζει και βαραίνει κάνει ζημιά. Μπορείτε ακόμα να μεταχειριστείτε μερικά αιμοστατικά φάρμακα, εφόσον είναι κατάλληλα. Τ' αφήνετε πολύ καιρό πάνω στο τραύμα, αφού τα σκεπάσετε με μαλλί και ραντίζοντας τα κάθε τόσο με κρασί. Τα αιμοστατικά φάρμακα όμως που διαρκούν λίγες μέρες, καθώς και όσα κλείνουμε μέσα σε ρετσίνι, δεν είναι τόσο κατάλληλα για τις περιπτώσεις αυτές, γιατί καθυστερούν το καθάρισμα της πληγής, δεδομένου ότι τη διατηρούν για πολύ καιρό υγρή. Σε μερικές περιπτώσεις τα τραύματα αυτά καλό είναι να δένονται. Πρέπει φυσικά να ξέρετε καλά πως ο τραυματίας θα παραμορφωθεί και θα κουτσαίνει αναγκαστικά· το πόδι ζαρώνει και τα εξαρθρωμένα κόκαλα εξέχουν φανερά προς τα έξω·

άποθνήσκουσιν.

πραγματικά, τα κόκαλα τούτα συνήθως δεν απογυμνώνονται, παρά μόνο σε περιορισμένη έκταση, και δεν απολεπίζονται, αλλά καλύπτονται τριγύρω από λεπτές και εύθραυστες ουλές, και τούτο με την προϋπόθεση πως ο τραυματίας έχει μείνει ακίνητος πολύ καιρό. Σε διαφορετική περίπτωση υπάρχει κίνδυνος να παραμείνει μικρό αγιάτρευτο τραύμα. Για να ξαναγυρίσουμε όμως στο θέμα μας, με τη θεραπεία τούτη ο τραυματίας σώζεται, ενώ πεθαίνει, αν γίνει ανάταξη και τα οστά μείνουν στη θέση τους.

Περί άρθρων|63

Χρυσάνθεμο

Glebionis spp.

COMPOSITAE ἢ ASTERACE

Άλλες ονομασίες: Βοάνθεμον.

Ὅσοισι δὲ ἄρθρα δακτύλων, ἢ ποδὸς ἢ χειρὸς, ἐξarthήσαντα, ἔλκος ποιήσαντα, ἐξέσχε, μὴ κατεηγότος τοῦ ὀστέου, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν ξύμφυσιν ἀποσπασθέντος, τούτοισιν ἦν ἐμβληθέντα ἐμμείνη, ἓνι μὲν τις κίνδυνος σπασμοῦ, ἦν μὴ χρηστῶς

Ο φάλαγγες των δακτύλων του ποδιού ή του χεριού εξarthρώνονται, τρυπούν το δέρμα και βγαίνουν έξω· το κόκαλο δεν σπάει, αλλά φεύγει από τη θέση του. Στις περιπτώσεις αυτές η ανάταξη και συγκράτηση των εξarthρωμένων οστών δημιουργεί

ἰητρεύονται· ὁμως δέ τι ἄξιον ἐμβάλλειν, προειπόντα ὅτι φυλακῆς πολλῆς καὶ μελέτης δέεται. Ἐμβάλλειν μέντοι ῥῆϊστον καὶ δυνατώτατον καὶ τεχνικώτατόν ἐστι τῷ μοχλίσκῳ, ὡσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται ἐν τοῖσι καταγνυμένοισι καὶ ἐξίσχουσιν ὀστέοισιν· ἔπειτα ἀτρεμέειν ὡς μάλιστα χρή, καὶ κατακεῖσθαι, καὶ ὀλιγοσιτέειν· ἄμεινον δὲ καὶ φαρμακεῦσαι ἄνω κούφῳ τινὶ φαρμάκῳ· τὸ δὲ ἔλκος, ἰητρεύειν μὲν ἢ ἐναίμοισι τοῖσιν ἐπιτέγκτοισιν, ἢ πολυοφθάλμοισιν, ἢ οἷσι κεφαλῆς ὀστέα κατεηγότα ἰητρεύεται, κατάψυχρον δὲ κάρτα μηδὲν προσφέρειν. Ἦκιστα μὲν οὖν τὰ πρῶτα ἄρθρα κινδυνώδεά ἐστι, τὰ δὲ ἔτι ἀνωτέρω κινδυνωδέστερα. Ἐμβάλλειν δὲ χρή αὐθημερόν, ἢ τῆ ὑστεραίῃ, τριταίῳ δὲ ἢ τεταρταίῳ ἢκιστα· τεταρταῖα γὰρ ἐόντα, ἐπισημαίνει τῆσι παλιγκοτήσι μάλιστα. Οἷσιν ἂν οὖν μὴ αὐτίκα ἐγγένηται ἐμβάλλειν, ὑπερβαίνειν χρή ταύτας τὰς εἰρημένας ἡμέρας· ὅτι γὰρ ἂν ἔσω δέκα ἡμερέων ἐμβάλλῃς, σπᾶν καταληπτέον. Ἦν δὲ ἄρα ἐμβεβλημένῳ σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐκβάλλειν τὸ ἄρθρον δεῖ ταχὺ, καὶ θερμῷ τέγγειν ὡς πλειστάκις, καὶ τὸ ὅλον σῶμα θερμῶς καὶ λιπαρῶς καὶ μαλθακῶς ἔχειν, καὶ μάλιστα κατὰ τὰ ἄρθρα· κεκάμφθαι δὲ μᾶλλον ἢ ἐκτετάσθαι πᾶν τὸ σῶμα χρή. Προσδέχεσθαι μέντοι χρή κατὰ τοὺς δακτύλους τὰ ἄρθρα τὰ ἐμβαλλόμενα ἀποστατικὰ ἔσεσθαι· τὰ γὰρ πλεῖστα οὕτω γίνεται, ἦν καὶ ὀτιοῦν φλεγμονῆς ὑπογένηται, ὡς, εἰ μὴ δι' ἀμαθίην τῶν δημοτέων ἐν αἰτίῃ ἔμελλεν ὁ ἰητρὸς ἔσεσθαι, οὐδὲν ἂν πάντως οὐδ' ἐμβάλλειν ἔδει. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰ ἄρθρα ὀστέα ἐξίσχοντα ἐμβαλλόμενα οὕτω κινδυνώδεά ἐστίν, ὡς εἴρηται.

κίνδυνο σπασμῶν, ἀν ἡ θεραπεία δὲν γίνεαι σωστά· πάντως ἡ ἀνάταξη ἀξίζει, πρέπει ὁμως να προειδοποιήσετε πως χρειάζεται μεγάλη προφύλαξη καὶ φροντίδα.

Εἶναι πιο εὐκόλος, πιο αποτελεσματικός καὶ ἀκόμη πιο τεχνικός ὁ τρόπος ἀνάταξης με τον μοχλό, ὅπως τον περιγράψαμε προηγουμένως στα κατάγματα των οστών με προβολή των οστέινων τμημάτων. Ὁ τραυματίας πρέπει να μένει ἀκίνητος στο κρεβάτι ὅσο το δυνατό περισσότερο καὶ να μην τρώει πολύ· προτιμότερο θα εἶναι να πάρει ελαφρὸ καθαρτικό. Το τραῦμα πρέπει να θεραπευτεῖ με υγρά αιμοστατικά φάρμακα ἢ με φύλλα χρυσαυθῆμων ἢ με φάρμακα που χρησιμοποιοῦμε στα κατάγματα του κρανίου. Πρέπει ὁμως ν' ἀποφεύγετε ὅ,τι εἶναι πολύ κρύο.

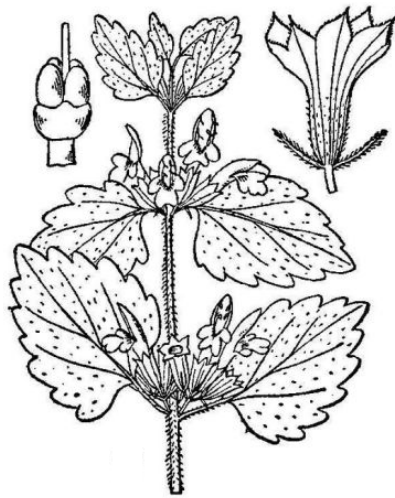
Οἱ κατώτερες αρθρώσεις εἶναι ελάχιστα επικίνδυνες, ἐνῶ οἱ ἀνώτερες δημιουργοῦν τους μεγαλύτερους κίνδυνους. Ἡ ἀνάταξη πρέπει να γίνεαι την ἴδια μέρα ἢ την επομένη, ὄχι ὁμως την τρίτη ἢ την τέταρτη, γιατί την τέταρτη μέρα ἀρχίζει τις περισσότερες φορές ἡ ἐπιδείνωση της κατάστασης. Ἀν λοιπὸν ἡ ἀνάταξη δὲν γίνεαι ἀμέσως, πρέπει ν' ἀφήσετε να περάσουν αὐτές οἱ μέρες, ἀφοῦ ὅ,τι ἀνατάσσεται πριν ἀπὸ τη δέκατη μέρα, συνεπάγεται σπασμούς. Πάντως, ἀν ἐμφανιστοῦν σπασμοὶ μετὰ ἀπὸ την ἀνάταξη, πρέπει να ἐξαρθρώσετε πάλι τα οστά ἀμέσως, να πλύνετε πάρα πολλές φορές το τραῦμα με ζεστὸ νερό καὶ να διατηρήσετε ολόκληρο το σῶμα του τραυματία κάτω ἀπὸ συνθήκες ζέστης, μαλακότητας καὶ ἀνεσης, ἰδιαίτερα τα μέρη που εἶναι κοντὰ στις αρθρώσεις· το σῶμα καλύτερα να εἶναι λυγισμένο παρά τεντωμένο.

Παρ' ὅλα αὐτά, πρέπει να θεωρεῖται ἐνδεχόμενη ἡ ἀπολέπιση των αρθρικών ἀπολήξεων των δαχτύλων που ἔχουν ἀναταχθεῖ. Τοῦτο

συμβαίνει συνήθως, αν παρουσιαστεί και η ελάχιστη φλεγμονή- γι' αυτό ο γιατρός, αν δεν θέλει να κατηγορηθεί από τους αμαθείς, πρέπει ν' αποφύγει με κάθε τρόπο την ανάταξη . Τούτοι είναι οι κίνδυνοι. όπως τους περιέγραψα, που προκύπτουν από την ανάταξη των οστών στις αρθρώσεις, όταν τα οστά έχουν τρυπήσει το δέρμα.

Περί άρθρων|67

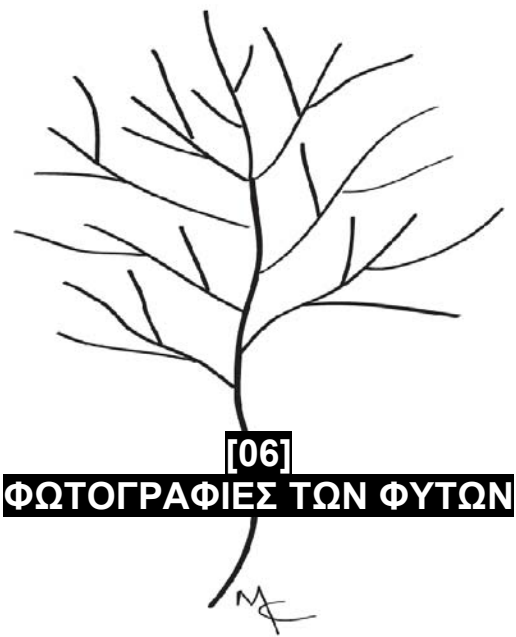
Ψευτοδίκταμο

Ballota pseudodictamnus L.

LAMIACEAE ἢ LABIATAE

Βλέπε το κείμενο στο φυτό: Αδϊαντος.

Περί γυναικείης φύσιος|32

Εικόνα 7. Αβρότονο | *Artemisia abrotanum* L.

Εικόνα 8. Αγγούρι | *Cucumis sativus*

Εικόνα 9. Αγριοροδιά | *Punica granatum*

Εικόνα 10. Αγριοκολοκυθιά | *Bryonia* spp.

Εικόνα 11. Αγριοσπανάκι | *Agathophytum* spp.

Εικόνα 12. Αγριοσυκιά | *Ecballium elaterium* Rich.

Εικόνα 13. Αδίαντος | *Adiantum capillus veneris* L. και *Asplenium adiantum nigrum* L.

Εικόνα 14. Αίρα η μεθυστική | *Lolium temulentum* L.

Εικόνα 15. Ακακία | *Acacia arabica* L.

Εικόνα 16. Ακαλήφη | *Urtica dioica* L.

Εικόνα 17. Αμπέλι | *Vitis vinifera* L.

Εικόνα 18. Αμυγδαλιά | *Prunus amygdalus*

Εικόνα 19. Άμωμον | *Cissus vitigenus*

Εικόνα 20. Ανεμοκλάδι | *Parietaria officinalis*

Εικόνα 21. Ανεμώνη | *Anemone coronaria* L.

Εικόνα 22. Άνηθος | *Anethum graveolens* L.

Εικόνα 23. Αντράκλα | *Portulaca Oleracea*

Εικόνα 24. Απήγανος | *Ruta graveolens* L.

Εικόνα 25. Αριστολόχεια | *Aristolochia rotunda*

Εικόνα 26. Άρκευθος | *Juniperus phoenicea*

Εικόνα 27. Αρμυρική | *Tamarix* spp.

Εικόνα 28. Άρον | *Arum maculatum*

Εικόνα 29. Ασπάλαθος | *Genista acanthoclada*

Εικόνα 30. Ασπρόσιτος | *Triticum spelta*

Εικόνα 31. Ασφόδελος | *Asphodelus ramosus*

Εικόνα 32. Αχλαδιά | *Pyrus communis* L.

Εικόνα 33. Αψίνθιο | *Artemisia absinthium* L.

Εικόνα 34. Βάλσαμο | *Hypericum perforatum*

Εικόνα 35. Βασιλικός | *Ocimum basilicum*

Εικόνα 36. Βάτος | *Rubus fruticosus*

Εικόνα 37. Βατράχιον | *Smyrniium olusatrum*

Εικόνα 38. Βελανιδιά | *Quercus* spp.

Εικόνα 39. Βιολέτα | *Viola* spp.

Εικόνα 40. Βλίτο | *Amaranthus blitum* L.

Εικόνα 41. Βοσσελλία | *Boswellia carterii* Birdw.

Εικόνα 42. Βουκέρα | *Trigonella foenum graecum*

Εικόνα 43. Βούρλο | *Juncus* spp.

Εικόνα 44. Βρόμη | *Avena sativa* L.

Εικόνα 45. Βρουβί | *Sinapis alba* L.

Εικόνα 46. Βρυωνία | *Tamus communis*

Εικόνα 47. Βυρδοδεψικό χρυσόξυλο | *Rhus cotinus*

Εικόνα 48. Γαϊδουράγκαθο | *Silybum marianum*

Εικόνα 49. Γαλατσίδα | *Euphorbia helioscopia*

Εικόνα 50. Γαρίφαλο | *Dianthus caryophyllus*

Εικόνα 51. Γερούλι | *Hyoscyamus niger* L.

Εικόνα 52. Γλήχων | *Mentha pulegium* L.

Εικόνα 53. Γλυκάνισο | *Pimpinella* ή *Sisarum anisum*

Εικόνα 54. Γλυκόριζα | *Glycyrrhiza glabra* L.

Εικόνα 55. Δαύκος | *Athamanta cretensis* L.

Εικόνα 56. Δάφνη | *Laurus nobilis* L.

Εικόνα 57. Δεντρολίβανο | *Rosmarinus officinalis*

Εικόνα 58. Δίκταμνο | *Origanum dictamnus* L.

Εικόνα 59. Δρακόντιο | *Dracunculus vulgaris*

Εικόνα 60. Δρυοπτερίδα | *Polypodium dryopteris*

Εικόνα 61. Δυόσμος | *Mentha viridis* L.

Εικόνα 62. Έβενος

Εικόνα 63. Ελένιον | *Inula helenium* L.

Εικόνα 64. Ελιά | *Olea Europaea* L.

Εικόνα 65. Ελλέβορος | *Helleborus officinalis* L.

Εικόνα 66. Έλυμος | *Panicum miliaceum* L.

Εικόνα 67. Επίθυμον | *Cuscuta epithymum* L.

Εικόνα 68. Επίπετρο | *Sedum acre*

Εικόνα 69. Έρφυλος | *Thymus serpyllum* L.

Εικόνα 70. Ευάνθεμο | *Anthemis peregrine* ή *A. chamomilla*

Εικόνα 71. Ευφόρβιο | *Euphorbia resinifera* Berg.

Εικόνα 72. Ζαφορά | *Crocus sativus* L.

Εικόνα 73. Θαψία | *Thapsia garganica* L.

Εικόνα 74. Θλάσπη | *Capsella bursa pastoris* L.

Εικόνα 75. Θυμάρι | *Thymus vulgaris* L.

Εικόνα 76. Ιππομάραθο | *Hippomarathrum cristatum*

Εικόνα 77. Ιπποφαές | *Euphorbia spinosa* L.

Εικόνα 78. Ίρη αρωματική | *Iris germanica* L.

Εικόνα 79. Ιτιπιά | *Salix alba* L.

Εικόνα 80. Καλάμι αρωματικό | *Acorus calamus* L.

Εικόνα 81. Καλαμίθρα | *Calamintha* spp.

Εικόνα 82. Κανέλα | *Cinnamomum cassia*

Εικόνα 83. Κάππαρη | *Capparis spinosa* L.

Εικόνα 84. Κάρδαμο | *Lepidium Sativum* L.

Εικόνα 85. Καρυδιά |

Εικόνα 86. Κασσία | *Laurus cassia*

Εικόνα 87. Καυκαλίδα | *Tordylium officinale*

Εικόνα 88. Κέδρος | *Juniperus oxycedrus*

Εικόνα 89. Κενταύριο | *Centaurium majus*

Εικόνα 90. Κέστρο | *Sideritis syriaca*

Εικόνα 91. Κεχρί | *Panicum miliaceum* L.

Εικόνα 92. Κισσός | *Hedera helix* L.

Εικόνα 93. Κίστος | *Cistus villosus* ή *C. salvifolius*

Εικόνα 94. Κνέωρο | *Daphne tartonraira*

Εικόνα 95. Κνήκος | *Carthamus tinctorius* L.

Εικόνα 96. Κόλιαντρος | *Coriandrum sativum*

Εικόνα 97. Κολοκύθα | *Curcubita maxima*
Duchesne

Εικόνα 98. Κολοκύθι | *Cucurbita pepo*

Εικόνα 99. Κόνυζα | *Inula viscosa* Aiton

Εικόνα 100. Κουκιά | *Vicia faba*

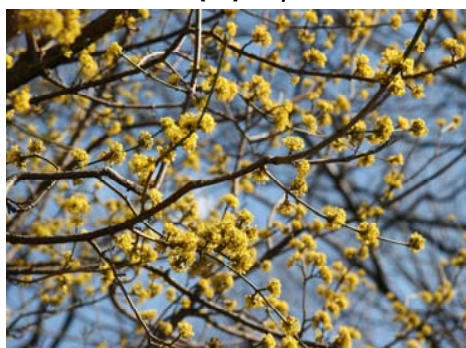
Εικόνα 101. Κουμαριά | *Arbutus Unedo*

Εικόνα 102. Κουφοξυλιά | *Sambucus nigra* L.
και *S. ebulus* L.

Εικόνα 103. Κράμβη κεφαλωτή | *Brassica oleracea* var. *capitata* L.

Εικόνα 104. Κρανιά | *Cornus mas* L. και *C. sanguinea* L.

Εικόνα 105. Κρεμμύδι | *Allium cepa* L.

Εικόνα 106. Κρήθμος | *Crithmum maritimum* L.

Εικόνα 107. Κριθάρι | *Hordeum vulgare*

Εικόνα 108. Κρίνο | *Lilium candidum* L. και *L. chalcedonicum* L.

Εικόνα 109. Κρότων | *Ricinus communis*

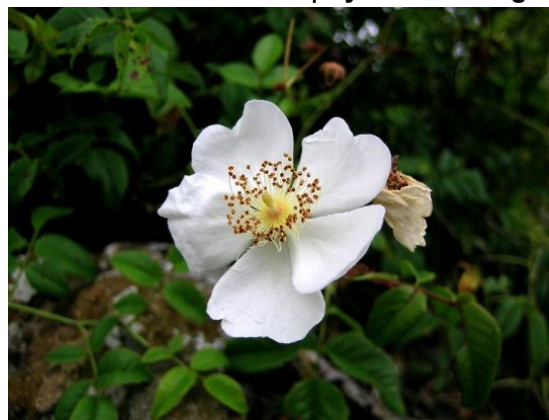
Εικόνα 110. Κυδωνιά | *Cydonia oblonga*

Εικόνα 111. Κυκλάμινο | *Cyclamen graecum* Link.

Εικόνα 112. Κύμινο | *Cuminum cyminum* L.

Εικόνα 113. Κυνόροδο | *Rosa sempervirens*

Εικόνα 114. Κυπαρίσσι | *Cupressus sempervirens* L.

Εικόνα 115. Κύπειρος | *Cyperus rotundus* L.

Εικόνα 116. Κώνιο | *Conium maculatum* L.

Εικόνα 117. Λαγώπυρος | *Lagurus ovatus* L.

Εικόνα 118. Λαθούρι | *Lathyrus clymenum*

Εικόνα 119. Λάπατο | *Rumex acetosa*

Εικόνα 120. Λεπίδι | *Lepidium latifolium* L.

Εικόνα 121. Λεύκα | *Populus alba* L.

Εικόνα 122. Λινάρι | *Linum usitatissimum* L.

Εικόνα 123. Λουλάκι | *Indigofera tinctorum*

Εικόνα 124. Λούπινο | *Lupinus angustifolius*

Εικόνα 125. Λυγαριά | *Vitex agnus castus* L.

Εικόνα 126. Λωτός | *Celtis australis*

Εικόνα 127. Μανδαγόρας | *Mandragora officinarum*

Εικόνα 128. Μαντζουράνα | *Origanum majorana*

Εικόνα 129. Μάραθος | *Foeniculum vulgare* Gaertn.

Εικόνα 130. Μαρούλι | *Lactuca sativa*

Εικόνα 131. Μελάνθιο | *Nigella sativa* L.

Εικόνα 132. Μελία | *Fraxinus ornus* L.

Εικόνα 133. Μελίλωτο | *Melilotus officinalis* L.

Εικόνα 134. Μενεξές | *Viola odorata*

Εικόνα 135. Μέντα | *Menta piperita*

Εικόνα 136. Μηλιά | *Malus pumila* Mill

Εικόνα 137. Μολόχα | *Malva sylvestris*

Εικόνα 138. Μοσχοστούβιά | *Satureja thymbra*

Εικόνα 139. Μουριά | *Morus nigra* L.

Εικόνα 140. Μουσμουλιά | *Eriobotrya japonica*

Εικόνα 141. Μπιζέλι | *Lathyrus sativus*

Εικόνα 142. Μυρτιά | *Myrtus communis*

Εικόνα 143. Μυρτίδανο | *Piper cubeba*

Εικόνα 144. Νάρδος | *Valeriana bioscoridis*

Εικόνα 145. Νάρθηκας | *Ferula communis* L.

Εικόνα 146. Νάρκισσος | *Narcissus tazetta*

Εικόνα 147. Ολοκωνίτις | *Cyperus esculentus*

Εικόνα 148. Όπιο | *Papaver Somniferum*

Εικόνα 149. Ορμίνου | *Salvia horminum* L.

Εικόνα 150. Παιωνία | *Paeonia* spp.

Εικόνα 151. Παλουριά | *Rhamnus paliurus*

Εικόνα 154. Παρθενούλι | *Tanacetum parthenium* Schultz Bip.

Εικόνα 157. Πεπόνι | *Cucumis melo* L.

Εικόνα 152. Παπαρούνα | *Papaver rhoeas*

Εικόνα 155. Πεντάφυλλο | *Potentilla reptans* L.

Εικόνα 158. Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος | *Ferula galbaniflua* Boiss. et Buhse

Εικόνα 153. Πάπυρος | *Cyperus papyrus* L.

Εικόνα 156. Πέπλιο | *Euphorbia repens*

Εικόνα 159. Πευκέδανο | *Peucedanum officinale*

Εικόνα 160. Πεύκο | *Pinus pinea* L. & *P. laricia* Koch

Εικόνα 161. Πικραγουριά | *Ecballium elaterium*

Εικόνα 162. Πικραλίδα | *Taraxacum officinale*

Εικόνα 163. Πικραμυγδαλιά | *Prunus amygdalus* Stokes var. *amara* Schn.

Εικόνα 164. Πικροκουκιά | *Lupinus* Spp.

Εικόνα 165. Πιπέρι | *Piper officinarum* D.C. και *P. nigrum* L.

Εικόνα 166. Πιπεριά | *Capsicum annuum*

Εικόνα 167. Πόλιο | *Teucrium polium*

Εικόνα 168. Πολύκαρπος | *Polygonum persicaria*

Εικόνα 169. Πολύκνημο | *Ziziphora capitata* L.

Εικόνα 170. Πολυπόδι | *Polydodium vulgare* L.

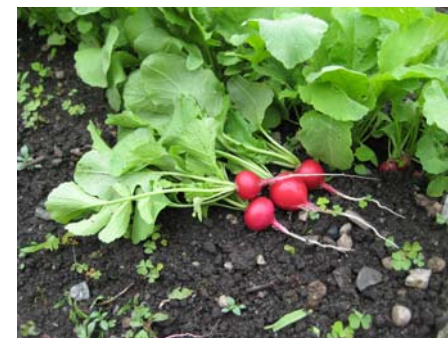
Εικόνα 171. Πράσιο | *Marrubium vulgare* L.

Εικόνα 172. Πράσο | *Allium porrum* L.

Εικόνα 173. Πρίνος | *Quercus smilax* ή *ilex*

Εικόνα 174. Ραπάνι | *Raphanus sativus* L.

Εικόνα 175. Ρεβίθι | *Cicer arietinum* L.

Εικόνα 176. Ρείκι | *Erica arborea* L.

Εικόνα 177. Ρίγανη | *Origanum vulgare* L.

Εικόνα 178. Ριζάρι | *Rubia tinctorum*

Εικόνα 179. Ρόβι | *Ervum ervilia* L.

Εικόνα 180. Ροδιά | *Punica granatum*

Εικόνα 181. Ρόδον | *Rosa gallica* L.

Εικόνα 182. Ρόκα | *Eruca sativa*

Εικόνα 183. Ρούδι | *Rhus coriaria* L.

Εικόνα 184. Σαπουνόχορτο | *Radix saponaria*

Εικόνα 185. Σαυρίδιο | *Iberis runemarkii*

Εικόνα 186. Σέλινο | *Apium graveolens* L.

Εικόνα 187. Σέσελι | *Tordylium officinale*

Εικόνα 188. Σέσκουλο | *Beta vulgaris* var. *altissima*

Εικόνα 189. Σίλφιο | *Silphium* spp.

Εικόνα 190. Σίον | *Sium nodiflorum*

Εικόνα 191. Σιτάρι | *Triticum* spp.

Εικόνα 192. Σκαμμωνία | *Convolvulus scammonia* L.

Εικόνα 193. Σκαρόχορτο | *Mercurialis annua*

Εικόνα 194. Σκιλλοκρέμμυδο | *Scilla maritima*

Εικόνα 195. Σκολοπένδριο | *Scolopendrium officinale*

Εικόνα 196. Σκόρδο | *Allium sativum* L.

Εικόνα 199. Σουρβιά | *Sorbus* sp.

Εικόνα 202. Σπαράγγι | *Asparagus maritimus*

Εικόνα 197. Σκουρδίτσα | *Hypericum triquetrifolium*

Εικόνα 200. Σουσάμι | *Sesamum indicum* L.

Εικόνα 203. Σταυροβότανο | *Verbena officinalis*

Εικόνα 198. Σκυλόβρουβα | *Sisymbrium polyceratium*

Εικόνα 201. Σπανάκι | *Spinacia oleracea*

Εικόνα 204. Στοιίβη | *Poterium spinosum* Spach

Εικόνα 205. Στρώχνος | *Solanum nigrum* L.

Εικόνα 206. Συκιά | *Ficus carica* L.

Εικόνα 207. Σχίνος | *Pistacia lentiscus* L.

Εικόνα 208. Τερέβινθος | *Pistacia terebinthus* L.

Εικόνα 209. Τεύτλα | *Beta vulgaris* L.

Εικόνα 210. Τηλέφιο | *Cerinthe aspera*

Εικόνα 211. Τράγιο | *Capsella bursa-pastoris*

Εικόνα 212. Τριβόλι | *Sennebler coronopus*

Εικόνα 213. Τριφύλλι | *Psoralea bituminosa*

Εικόνα 214. Τσουκνίδα | *Urtica urens*

Εικόνα 215. Υοσκύαμος | *Hyoscyamus albus* L.

Εικόνα 216. Ύσσωπος | *Origanum smyrnaeum*

Εικόνα 217. Φακή | *Ervum lens*

Εικόνα 218. Φασκομηλιά | *Salvia fruticosa* Mill.

Εικόνα 219. Φασόλι | *Phaseolus vulgaris*

Εικόνα 220. Φιδόχορτο | *Arisarum vulgare*

Εικόνα 221. Φλαμουριά | *Tilia europaea*

Εικόνα 222. Φλισκούνη | *Acinos* spp.

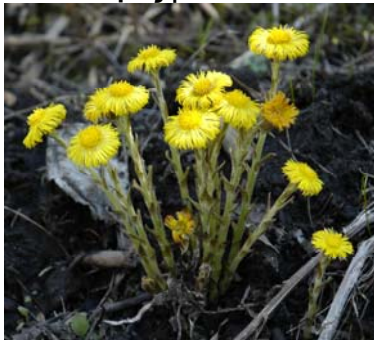
Εικόνα 223. Φλόμος | *Verbascum thapsus* L.

Εικόνα 224. Φοίνικας | *Phoenix dactylifera* L.

Εικόνα 225. Χαμαιλέοντας | *Cardopatum corymbosum* L.

Εικόνα 226. Χαμόλευκα | *Tussilago farfara*

Εικόνα 227. Χρυσάνθεμο | *Glebionis* spp.

Εικόνα 228. Ψευτοδίκταμο | *Ballota pseudodictamnus* L.

Για τις εικόνες χρησιμοποίησα διαδικτυακές πηγές και κάποιες φωτογραφίες από το προσωπικό μου αρχείο.

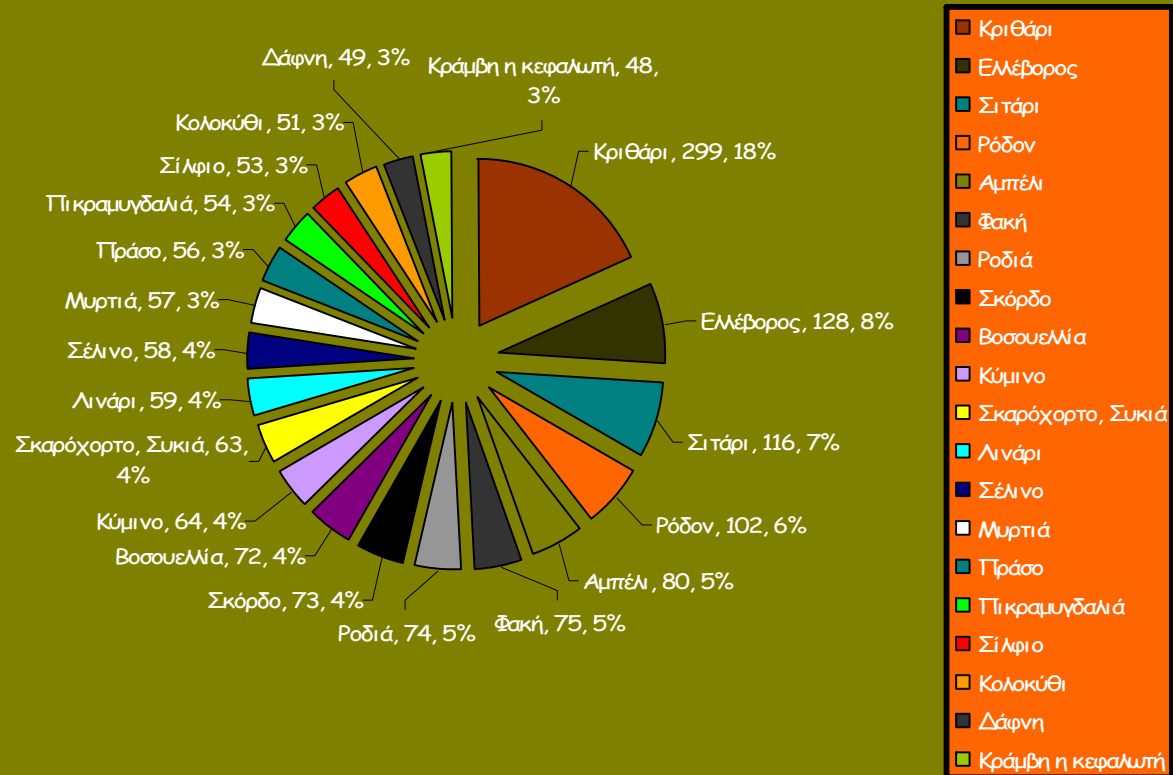
**ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΦΥΤΩΝ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥΣ
ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ**

ΘΕΣΗ	ΟΝΟΜΑ ΦΥΤΟΥ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1	Κριθάρι	299
2	Ελλέβορος	128
3	Σιτάρι	116
4	Ρόδον	102
5	Αμπέλι	80
6	Φακή	75
7	Ροδιά	74
8	Σκόρδο	73
9	Βοσουελλία	72
10	Κύμινο	64
11	Σκαρόχορτο, Συκιά	63
12	Λινάρι	59
13	Σέλινο	58
14	Μυρτιά	57
15	Πράσο	56
16	Πικραμυγδαλιά	54
17	Σίλφιο	53
18	Κολοκύθι	51
19	Δάφνη	49
20	Κράμβη η κεφαλωτή	48
21	Ρίγανη	47
22	Άνηθος, Κέδρος	46
23	Κουφοξυλιά	40
24	Πεύκο	39
25	Φασκομηλιά	38
26	Απήγανος, Λωτός	35
27	Ελιά, Κυπαρίσσι, Τεύτλα	34
28	Παιωνία	33
29	Κρίνο, Κυκλάμινο, Μάραθος	32
30	Αψίνθιο	31
31	Κεχρί, Νάρκισσος	29
32	Παπαρούνα	28
33	Κολοκύθα, Σέσελι	27
34	Φλισκούνι	26
35	Ζαφορά, Ρόβι, Σουσάμι, Σχίνος	25
36	Κύπειρος	24
37	Μελάνθιο	23
38	Ρεβίθι	22
39	Σκιλλοκρέμμυδο,	21
40	Κάρδαμο, Κρεμμύδι	20
41	Βάτος, Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος, Σέσκουλο	19

42	Κόλιαντρος, Κόνυζα, Λυγαριά, Σκαμμωνία, Τσουκνίδα	18
43	Αγγούρι	17
44	Αδϊαντος, Κισσός, Πιπέρι	16
45	Θαψία, Ραπάνι, Σκυλλόβρουβα	15
46	Δρακόντιο, Μολόχα	14
47	Αγριοσυκιά, Βάλσαμο, Τριφύλλι	13
48	Γλυκάνισο, Μηλιά	12
49	Δαύκος, Δίκταμνο, Ιπποφαές, Κρήθμος	11
50	Γαλατσίδα, Στρύχνος	10
51	Ύσσωπος	9
52	Αντράκλα, Άρκευθος, Βελανιδιά, Βρουβί, Θυμάρι, Κνήκος, Λάπατο, Μανδραγόρας, Μοσχοστουβιά, Πευκέδανο, Τερέβινθος	8
53	Αμυγδαλιά, Αριστολόχεια, Βρυωνία, Γερούλι, Δύσμος, Κανέλα, Κασσία, Κουκιά, Κυδωνιά, Παλουριά, Ριζάρι	7
54	Ακακία, Ακαλήφη, Βιολέτα, Βλίτο, Κώνειο, Όπιο, Πεπόνι, Πικραγγουριά	6
55	Αίρα η μεθυστική, Ανεμώνη, Βασιλικός, Βουκέρα, Θλάσπη, Κνέωρο, Μαρούλι, Μενεξές, Πέπλιο, Πράσιο, Σαπουνόχορτο	5
56	Αβρότονο, Αρμυρική, Ασφόνδελο, Γαϊδουράγκαθο, Έρπυλος, Ευφόνβιο, Ιππομάραθο, Καλαμίθρα, Κάππαρη, Καρυδιά, Λεύκα, Λούπινο, Μουριά, Νάρδος, Τριβόλι, Φοίνικας	4
57	Αγριοκολοκυθιά, Αχλαδιά, Βυρδοδεψικό χρυσόξυλο, Δεντρολίβανο, Καλάμι αρωματικό, Κενταύριο, Κρανιά, Λουλάκι, Μαντζουράνα, Μέντα, Μυρτίδανο, Νάρθηκας, Πόλιο, Πολύκνημο, Σπαράγγι, Χαμαιλέοντας	3
58	Αγριοροδιά, Άρον, Γλήχων, Επίθυμον, Ευάνθεμο, Κίστος, Κρότων, Λαθούρι, Μελία, Μελίλωτο, Μουσμουλιά, Παρθενούλι, Πεντάφυλλο, Πιπεριά, Πρίνος, Ρείκι, Ρούδι, Σουρβιά, Σπανάκι, Στοιβή, Τράγιο, Φιδόχορτο, Φλόμος	2
59	Αγριοσπανάκι, Άμωμον, Ανεμοκλάδι, Ασπάλαθος, Ασπρόσιτος, Βατράχιον, Βούρλο, Βρόμη, Γαρίφαλο, Γλυκόρριζα, Δρυοπτερίδα, Έβενος, Ελένιο, Έλυμος, Επίπετρο, Ίρη αρωματική, Ιτιά, Καυκαλίδα, Κέστρο, Κουμαριά, Κυνόροδο, Λαγώπυρος, Λεπίδι, Μπιζέλι, Ολοκωνίτις, Ορμίνου, Πάπυρος, Πικραλίδα, Πικροκουκιά, Πολύκαρπος, Πολυπόδι, Ρόκα, Σαυρίδιο, Σίον, Σκολοπένδριο, Σκουρδίτσα, Σταυροβότανο, Τηλέφιο, Υοσκύαμος, Φασόλι, Φλαμουριά, Χαμόλευκα, Χρυσάνθεμο, Ψευδοδίκταμο	1

Πίνακας 1. Στατιστικά φυτών με βάση τις αναφορές τους στο έργο του Ιπποκράτους.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΦΥΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. Στατιστικά των 20 πρώτων φυτών με βάση τις αναφορές τους στο έργο του Ιπποκράτους.

**ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ**

	Άλλο	Αποβολή λοχίων	Αποβολή πλακούντα	Εμμηνορρραγία	Εξέλακωση	Έξοδο ύστερου	Εξώθηση νεκρωμένου εβρύου	Επιπλοκές τοκετού	Μητρικές	Μητρορραγία	Πόνος μήτρας	Ροές	Στειρότητα	Σύλληψη	Φλεγμονή
Αβρότονο		+		+											
Αγούρι		+	+												
Αγριοροδιά															
Αγριοκολοκυθιά															
Αγριοσπανάκι											+				
Αγριοσυκιά	+			+	+							+			+
Αδιάντος	+			+		+								+	+
Αίρα η μεθυστική	+			+					+						
Ακακία				+					+			+			
Ακαλήφη															
Αμπέλι	+	+		+		+	+	+	+		+			+	+
Αμυγδαλιά												+			
Άμωμον									+						
Ανεμοκλάδι								+							
Ανεμώνη		+		+					+						
Άνηθος	+	+	+	+				+	+		+	+		+	+
Αντράκλα			+	+										+	
Απήγανος		+	+	+			+		+					+	
Αριστολόχεια									+		+				
Άρκευθος	+								+		+				
Αρμυρική	+													+	
Άρον															
Ασπάλαθος														+	
Ασπρόσιτος	+			+											
Ασφόδελος															
Αχλαδιά					+										+
Αψίνθιο		+	+	+					+					+	+
Βάλαμο				+					+		+			+	+
Βασιλικός															
Βάτος	+			+	+					+		+			+
Βατράχιον	+			+		+			+						
Βελανιδιά				+					+						
Βιολέτα				+		+									
Βλίτο	+														

Βοσουελλία		+		+	+				+					+	+
Βουκέρας									+						
Βούρλο	+														
Βρόμη															
Βρουβί	+			+										+	
Βρυωνία					+										+
Βυρδοδεψικό χρυσόξυλο															
Γαϊδουράγκαθο				+											+
Γαλατσίδα				+											+
Γαρίφαλο															
Γερούλι									+					+	
Γλήχων															
Γλυκάνισο	+			+	+						+				
Γλυκόριζα		+													
Δαύκος			+				+	+							
Δάφνη				+	+			+	+	+	+			+	+
Δεντρολίβανο										+	+				
Δίκταμνο	+		+	+											
Δρακόντιο		+													+
Δρυοπτερίδα															
Δυόσμος			+												
Έβενος															
Ελένιον									+						
Ελιά				+	+				+		+				+
Ελλέβορο	+			+	+	+	+	+	+			+			+
Έλυμος												+			
Επίθυμον															
Επίπετρο															
Έρπυλος				+											
Ευάνθεμο			+	+			+								
Ευφόρβιο															
Ζαφορά				+	+		+		+						
Θαψία				+	+										+
Θλάσπη				+					+						+
Θυμάρι	+								+			+			
Ιππομάραθο	+								+				+		
Ιπποφαές															
Ίρη αρρωματική									+						
Ιτιά	+														
Καλάμι αρρωματικό					+		+								+
Καλαμίθρα											+				
Κανέλα				+							+			+	+
Κάππαρη															
Κάρδαμο							+		+		+				+
Καρυδιά									+						
Κασσία				+					+		+				+
Καυκαλίδα															
Κέδρος	+		+		+		+		+			+		+	+
Κενταύριο															
Κέστρο					+										+

Κεχρί															
Κισσός	+				+		+					+		+	+
Κίστος					+										
Κνέωρο															+
Κνήκος				+			+								+
Κόλιαντρος			+		+		+				+			+	
Κολοκύθα		+	+	+			+	+	+					+	+
Κολοκύθι		+			+		+	+						+	+
Κόνυζα			+	+			+							+	+
Κουκιά															
Κουμαριά															
Κουφοξυλιά	+	+	+	+	+			+	+						+
Κράμβη η κεφαλωτή	+				+	+	+		+						+
Κρασιά															
Κρεμμύδι														+	+
Κρήθος		+		+							+				
Κριθάρι		+							+						+
Κρίνο		+		+		+			+		+				+
Κρότων									+						
Κυδωνιά				+											
Κυκλάμινο				+					+		+				+
Κύμινο			+						+		+			+	+
Κυνόροδο									+						
Κυπαρίσσι				+					+					+	
Κύπειρος															
Κώνειο				+								+	+		
Λαγώπυρος															
Λαθούρι												+			
Λάπατο	+						+		+			+			
Λεπίδι															
Λεύκα			+					+							
Λινάρι					+						+	+		+	+
Λουλάκι															
Λούπινο									+					+	
Λυγαριά			+		+		+		+		+	+			
Λωτός				+	+				+			+			
Μανδραγόρας				+								+			+
Μαντζουράνα									+						
Μάραθος		+	+			+			+		+	+			
Μαρούλι											+				
Μελάνθιο			+	+	+				+		+			+	+
Μελία											+				
Μελίλωτο															
Μενεξές			+						+			+			
Μέντα															
Μηλιά															
Μολόχα		+		+			+		+		+	+		+	
Μοσχοστούβιά									+						
Μουριά									+			+			
Μουσμουλιά															
Μπιζέλι															

Μυρτιά			+		+				+			+			
Μυρτίδανο									+						
Νάρδος			+						+						
Νάρθηκας									+			+			
Νάρκισσος				+	+				+						
Ολοκωνίτις			+												
Όπιο															
Ορμίνου															
Παιωνία		+		+	+	+	+		+						
Παλουριά												+			+
Παπαρούνα					+				+			+			
Πάπυρος														+	
Παρθενούλι															
Πεντάφυλλο															
Πέπλιο									+						
Πεπόνι															
Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος			+	+		+		+			+	+		+	
Πευκέδανο						+	+		+		+				+
Πεύκο			+	+	+			+	+		+	+			+
Πικραγγουριά						+	+		+						
Πικραλίδα															
Πικραμυδαλιά		+	+	+		+	+		+			+			+
Πικροκουκιά															
Πιπέρι		+							+						+
Πιπεριά															
Πόλιο														+	
Πολύκαρπος					+				+						
Πολύκνημο					+				+						
Πολυπόδι															+
Πράσιο														+	
Πράσο		+	+	+					+		+	+		+	+
Πρίνος															
Ραπάνι									+			+			
Ρεβίθι			+	+		+					+				
Ρείκι									+						
Ρίγανη		+		+					+			+		+	+
Ριζάρι							+							+	
Ρόβι									+			+			
Ροδιά					+				+			+		+	+
Ρόδον				+	+				+						
Ρόκα															
Ρούδι															
Σαπουνόχορτο		+		+					+						
Σαυρίδιο															
Σέλινο			+	+	+		+							+	+
Σέσελι		+	+		+				+		+				+
Σέσκουλο	+				+										+
Σίλφιο			+	+		+			+					+	+
Σίον															
Σιτάρι		+		+								+		+	+

Σκαμμωνία		+							+			+			
Σκαρόχορτο		+							+						+
Σκιλλοκρέμμυδο									+		+				+
Σκολοπένδρο															
Σκόρδο				+					+						
Σκουρδίτσα															
Σκυλλόβρουβα									+						
Σούρβα															
Σουσάμι					+				+						
Σπανάκι				+					+						
Σπαράγγι														+	
Σταυροβότανο													+		
Στοιβή	+														
Στρύχνος															+
Συκιά									+						
Σχίνος					+				+						+
Τερέβινθος								+	+			+			
Τεύτλα															
Τηλέφιο															
Τράγιο													+		
Τριβόλι			+	+			+		+						
Τριφύλλι		+	+				+								
Τσουκνίδα					+			+	+		+				
Υοσκύαμο															
Ύσσωπος									+					+	
Φακή					+				+				+		+
Φασκομηλιά	+			+					+			+			+
Φασόλι															
Φιδόχορτο	+														
Φλαμουριά															
Φλισκούνη				+	+				+						+
Φλόμος									+						
Φοίνικας				+											
Χαμαιλέοντας				+	+				+						
Χαμόλευκα															
Χρυσάνθεμο															
Ψευτοδίκταμο									+						

Πίνακας 3. Κατάταξη των φυτών στο έργο του Ιπποκράτη με βάση τις γυναικολογικές παθήσεις.

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ

	Αιμοστατικά	Αναλγητικά	Ανθελμινθικά	Αντιβηχικά	Αντίδοτο	Αντιπυρετικά	Αντιφλεγμονικά	Αποτριχωτικά	Αποχρεμπτικά	Γαλακταγωγικά	Διουρητικά	Δροσιστικά	Δυναμωτικά	Δύσπεπτα	Εκτριωτικά	Ερετικά	Εμμηναγωγικά	Επουλωτικά	Ερεθιστικά	Ευστόμαχα	θερμαντικά	Θρεπτικά	Καθαρτικά	Καταπραϋντικά	Καυτερά	Κυητήρια	Λιπαρά	Μαλακτικά	Ξηραντικά	Σπασμολυτικά	Στυπτικά	Υγρυντικά	Υπνατικά	Υπνωτικά	Χολαγωγικά	Ψυκτικά		
Αβρότονο								+														+																
Αγγούρι											+	+		+												+												
Αγριοροδιά																																						
Αγριοκολοκυθιά									+																													
Αγριοσπανάκι																								+														
Αγριοσυκιά																								+														
Αδίαντος											+															+												
Αίρα η μεθυστική																					+																	
Ακακία																								+														
Ακαλήφη									+															+														
Αμπέλι								+					+										+	+	+	+	+							+	+			
Αμυγδαλιά																										+												
Αμωμον																																						
Ανεμοκλάδι																																						
Ανεμώνη																	+		+																			
Ανηθος											+						+		+						+			+					+	+				
Αντράκλα												+					+																					
Απήγανος					+						+														+				+									
Αριστολόχεια		+															+						+															
Άρκευθος		+								+																												
Άρμυρίκη																										+												
Άρον																											+											
Ασπάλαθος																										+												

Κνήκος				+										+				+		
Κόλιαντρος										+				+	+	+			+	
Κολοκύθα											+			+					+	
Κολοκύθι														+					+	
Κόνυζα									+										+	
Κουκιά													+						+	
Κουμαριά																			+	
Κουφοξυλιά														+					+	
Κράμβη η κεφαλωτή									+				+	+	+				+	+
Κρασιά																			+	
Κρεμμύδι			+									+			+	+				
Κρήθμος											+			+						
Κριθάρι													+	+				+		+
Κρίνο														+						
Κρότων																				
Κυδωνιά														+					+	
Κυκλάμινο														+			+			
Κύμινο														+		+			+	
Κυνόροδο																				
Κυπαρίσσι										+			+			+				
Κύπειρος										+				+						
Κώνειο														+		+				
Λαγώπυρος											+									
Λαθούρι														+						
Λάπατο													+						+	
Λεπίδι																				
Λεύκα																				
Λινάρι											+			+	+		+		+	
Λουλάκι																				
Λούπινο																				
Λυγαριά																			+	
Λωτός											+	+				+			+	

Χαμαιλέοντας	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	+	■	■	■	■	■	■
Χαμόλευκα	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Χρυσάνθεμο	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Ψευδοδίταμο	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Πίνακας 4. Κατάταξη των φυτών στο έργο του Ιπποκράτη με βάση τις ιδιότητες τους.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΑΙΜΟΣΤΑΤΙΚΑ

Βοσουελλία, Καλαμίθρα, Παρθενούλι, Ροδιά, Συκιά

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΑ

Αριστολόχεια, Άρκευθος, Δαύκος, Δάφνη, Κασσία, Κύπειρος, Μελία

ΑΝΘΕΛΜΙΝΘΙΚΑ

Κέδρος, Κρεμμύδι, Λυγαριά

ΑΝΤΙΒΗΧΙΚΑ

Δρακόντιο, Θαψία

ΑΝΤΙΔΟΤΟ

Απήγανος

ΑΝΤΙΠΥΡΕΤΙΚΑ

Λινάρι

ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΙΚΑ

Θυμάρι, Κνέωρο, Κνήκος, Ύσσωπος

ΑΠΟΤΡΙΧΩΤΙΚΑ

Αμπέλι, Ριζάρι

ΑΠΟΧΡΕΜΠΤΙΚΑ

Αβρότονο, Αγριοκολοκυθιά, Ακαλήφη, Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος, Πιπέρι, Ύσσωπος

ΓΑΛΑΚΤΑΓΩΓΙΚΑ

Άρκευθος, Βατράχιον, Ιππομάραθο, Κέδρος, Λυγαριά, Μάραθος, Μηλιά, Πράσο, Σέσκουλο, Σουσάμι, Φασκομηλιά

ΔΙΟΥΡΗΤΙΚΑ

Αγγούρι, Αδιαντος, Άνηθος, Απήγανος, Γαρίφαλο, Δυόσμος, Θυμάρι, Κρεμμύδι, Κρήθμος, Μάραθος, Μελία, Μηλιά, Πεπόνι, Πράσο, Ρεβίθι, Σέλινο, Σκόρδο, Στρύχνος

ΔΡΟΣΙΣΤΙΚΑ

Αγγούρι, Αντράκλα, Βρόμη, Δυόσμος, Καυκαλίδα, Λινάρι, Μαρούλι, Ορμίνου, Πικραλίδα, Ρείκι, Σέσελι, Σκολοπένδρο, Στρύχνος, Τεύτλα, Τσουκνίδα

ΔΥΝΑΜΩΤΙΚΑ

Αμπέλι, Βάτος, Δάφνη, Παπαρούνα, Ρόβι, Ροδιά, Σιτάρι, Σουσάμι, Συκιά

ΔΥΣΠΕΠΤΑ

Μηλιά

ΕΚΤΡΩΤΙΚΑ

Κράμβη η κεφαλωτή

ΕΜΕΤΙΚΑ

Ελλέβορος, Σουσάμι, Ύσσωπος

ΕΜΜΗΝΑΓΩΓΙΚΑ

Ανεμώνη, Άνηθος, Αντράκλα, Αριστολόχεια, Αψίνθιο, Βάλσαμο, Βάτος, Βιολέτα, Βοσουελλία, Γαλατσίδα, Γλυκάνισο, Δάφνη, Δίκταμνο, Ελιά, Έρπυλος, Ζαφορά, Θαψία, Θλάσπη, Κανέλα, Κόνυζα, Κρήθμος, Κυπαρίσσι, Κύπειρος, Λωτός, Μανδραγόρας, Μελάνθιο, Μολόχα, Νάρκισσος, Πικραμυδαλιά, Πράσο, Ρίγανη, Ρόδον, Σαπουνόχορτο, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκόρδο, Σπαράγγι, Φοίνικας

ΕΠΟΥΛΩΤΙΚΑ

Λαγώπυρος, Λινάρι, Λωτός, Πεύκο

ΕΡΕΘΙΣΤΙΚΑ

Αμπέλι, Ανεμώνη, Άνηθος, Απήγανος, Βοσουελλία, Μελάνθιο, Σιτάρι, Τηλέφιο

ΕΥΣΤΟΜΑΧΑ

Κόλιαντρος,

ΘΕΡΜΑΝΤΙΚΑ

Αίρα η μεθυστική, Αμπέλι, Αμυγδαλιά, Άνηθος, Αχλαδιά, Βάλσαμο, Βασιλικός, Βιολέτα, Βρουβί, Δυόσμος, Ελιά, Θυμάρι, Καλαμίθρα, Κάρδαμο, Καρυδιά, Κεχρί, Κισσός, Κολοκύθα, Κράμβη η κεφαλωτή, Κρεμμύδι, Κυπαρίσσι, Λάπατο, Μενεξές,

Μοσχοστουβιά, Μουριά, Ρίγανη, Ροδιά, Σκιλλοκρέμμοδο, Σκόρδο, Συκιά, Ύσσωπος, Φακή, Φλισκούνι

ΘΡΕΠΤΙΚΑ

Αμπέλι, Αμυγδαλιά, Καρυδιά, Κουκιά, Κριθάρι, Λαθούρι, Λινάρι, Ορμίνου, Παπαρούνα, Ρεβίθι, Σιτάρι, Σουσάμι, Φασόλι

ΚΑΘΑΡΤΙΚΑ

Αβρότονο, Αγριοσυκιά, Αδίαντος, Αίρα η μεθυστική, Ακακία, Ακαλήφη, Αμπέλι, Άνηθος, Αριστολόχεια, Αχλαδιά, Αψίνθιο, Βάλσαμο, Βάτος, Βατράχιον, Βιολέτα, Βλίτο, Βοσσελλία, Βρουβί, Βυρδοδεψικό χρυσόξυλο, Γαλατσίδα, Γλυκόρριζα, Δάφνη, Δρακόντιο, Δυόσμος, Ελιά, Ελλέβορος, Ζαφορά, Θαψία, Θλάσπη, Ίρη αρρωματική, Ιπτιά, Καλάμι αρωματικό, Καλαμίθρα, Κάρδαμο, Κέδρος, Κέστρο, Κνήκος, Κολοκύθα, Κολοκύθι, Κουφοξυλιά, Κράμβη η κεφαλωτή, Κρήθμος, Κριθάρι, Κρίνο, Κυδωνιά, Κυκλάμινο, Κύμινο, Κύπειρος, Κώνειο, Λινάρι, Λωτός, Μάραθος, Μελάνθιο, Μενεξές, Μολόχα, Μοσχοστουβιά, Μυρτιά, Μυρτίδανο, Νάρκισσος, Παιωνία, Παρθενούλι, Πευκέδανο, Πικραγγουριά, Πικραμυγδαλιά, Πιπέρι, Πράσο, Ρεβίθι, Ρίγανη, Ριζάρι, Ρόβι, Ροδιά, Ρόδον, Σαπουνόχορτο, Σέλινο, Σέσκουλο, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκαμμωνία, Σκαρόχορτο, Σκιλλοκρέμμοδο, Σκόρδο, Σκυλλόβρουβα, Συκιά, Σχίνος, Τριβόλι,, Τριφύλλι, Τσουκνίδα, Φακή, Φασκομηλιά, Χαμαιλέοντας

ΚΑΤΑΠΡΑΪΝΤΙΚΑ

Αγριοσπανάκι, Αμπέλι, Βούρλο, Κόλιαντρος, Κράμβη η κεφαλωτή, Μολόχα

ΚΑΥΤΕΡΑ

Κόλιαντρος, Κράμβη η κεφαλωτή, Κρεμμύδι

ΚΥΗΤΗΡΙΑ

Αγγούρι, Αδίαντος, Αμπέλι, Άνηθος, Απήγανος, Αρμυρίκη, Ασπάλαθος, Αψίνθιο, Βάλσαμο, Βατράχιον, Βιολέτα, Βοσσελλία, Γερούλι, Δάφνη, Δίκταμο, Δρυοπτερίδα, Ιππομάραθο, Κέδρος, Κισσός, Κόλιαντρος, Κολοκύθα, Κολοκύθι, Κόνυζα, Κρεμμύδι, Κύμινο, Κυπαρίσσι, Κώνειο, Λινάρι, Λυγαριά, Μελάνθιο, Μολόχα, Μυρτιά, Παρθενούλι, Περσίαςνάρθηξ ο χαλβανοφόρος, Πόλιο, Πράσο, Ρίγανη, Ριζάρι, Ροδιά, Σέλινο, Σίλφιο, Σιτάρι, Σπαράγγι, Ύσσωπος

ΛΙΠΑΡΑ

Αμυγδαλιά, Σουσάμι

ΜΑΛΑΚΤΙΚΑ

Αμπέλι, Ανεμώνη, Άνηθος, Άρον, Αψίνθιο, Βοσσελλία, Γαλατσίδα, Θαψία, Καλαμίθρα, Κανέλα, Κασσία, Κνήκος, Κυκλάμινο, Λωτός, Νάρκισσος, Πεύκο, Πικραμυγδαλιά, Πιπέρι, Ρίγανη, Ρόδον, Σαπουνόχορτο, Σίλφιο, Σκιλλοκρέμμοδο, Σπαράγγι, Συκιά, Φλισκούνι

ΞΗΡΑΝΤΙΚΑ

Απήγανος, Βασιλικός, Βυρδοδεσπικό χρυσόξυλο, Θυμάρι, Κεχρί, Κριθάρι, Ρίγανη, Σιτάρι, Σπαράγγι, Φασκομηλιά

ΣΠΑΣΜΟΛΥΤΙΚΑ

Ελλέβορος

ΣΤΥΠΤΙΚΑ

Ανηθος, Βασιλικός, Βελανιδιά, Βοσουελλία, Βυρδοδεσπικό χρυσόξυλο, Κεχρί, Κόλιαντρος, Κουκιά, Κουμαριά, Κρασιά, Κυδωνιά, Λινάρι, Μουσμουλιά, Ορμίνου, Παπαρούνα, Πρίνος, Ρόβι, Ροδιά, Σέσκουλο, Σούρβα, Σπαράγγι, Φακή, Φασκομηλιά

ΥΓΡΑΝΤΙΚΑ

Αμπέλι, Ανηθος, Αχλαδιά, Βασιλικός, Βλίτο, Βρόμη, Κολοκύθα, Κολοκύθι, Κριθάρι, Κύμινο, Λάπατο, Μουριά, Πράσο, Σέλινο, Σπανάκι, Συκιά, Τεύτλα

ΥΠΑΚΤΙΚΑ

Αμπέλι, Βρουβί, Θυμάρι, Καρυδιά, Κνήκος, Κουφοξυλιά, Κράμβη η κεφαλωτή, Πεπόνι, Πράσο, Ρεβίθι, Ροδιά, Ρόκα, Σέλινο, Σέσκουλο, Σκιλλοκρέμμυδο, Σκόρδο, Φακή

ΥΠΝΩΤΙΚΑ

Όπιο

ΧΟΛΑΓΩΓΙΚΑ

Κράμβη η κεφαλωτή, Μοσχοστουβιά, Σέσκουλο

ΨΥΚΤΙΚΑ

Βασιλικός

Πίνακας 5. Ευρετήριο των ιδιοτήτων των φυτών σύμφωνα με το έργο του Ιπποκράτους.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΠΟΥ ΤΙΣ ΘΕΡΑΠΕΥΟΥΝ

ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ

Αβρότονο, Αγγούρι, Αγριοσπανάκι, Αγριοσυκιά, Αδίαντος, Αίρα η μεθυστική, Ακακία, Ακαλήφη, Αμπέλι, Αμυγδαλιά, Άμωμον, Ανεμοκλάδι, Ανεμώνη, Άνηθος, Αντράκλα, Απήγανος, Αριστολόχεια, Άρκευθος, Αρμυρική, Άρον, Ασπάλαθος, Ασπρόσιτος, Αχλαδιά, Αψίνθιο, Βάλσαμο, Βάτος, Βατράχιον, Βελανιδιά, Βιολέτα, Βλίτο, Βοσσελλία, Βουκέρας, Βούρλο, Βρουβί, Βρυωνία, Γαϊδουράγκαθο, Γαλασιίδα, Γερούλι, Γλυκάνισο, Γλυκόρριζα, Δαύκο, Δάφνη, Δεντρολίβανο, Δίκταμο, Δρακόντιο, Δυόσμος, Ελένιον, Ελιά, Ελλέβορο, Έλυμος, Έρπυλος, Ευάνθεμο, Ζαφορά, Θαψία, Θλάσπη, Θυμάρι, Ιππομάραθο, Ίρη αρρωματική, Ιπτιά, Καλάμι αρωματικό, Καλαμίθρα, Κανέλα, Κάρδαμο, Καρυδιά, Κασσία, Κέδρος, Κέστρο, Κισσός, Κίστος, Κνέωρο, Κνήκος, Κόλιαντρος, Κολοκύθα, Κολοκύθι, Κόνυζα, Κουφοξυλιά, Κράμβη η κεφαλωτή, Κρεμμύδι, Κρήθμος, Κριθάρι, Κρίνο, Κρότων, Κυδωνιά, Κυκλάμινο, Κύμινο, Κυνόροδο, Κυπαρίσσι, Κώνειο, Λαθούρι, Λάπατο, Λεύκα, Λινάρι, Λούπινο, Λυγαριά, Λωτός, Μανδραγόρας, Μαντζουράνα, Μάραθος, Μαρούλι, Μελάνθιο, Μενεξές, Μολόχα, Μοσχοστουβιά, Μουριά, Μυρτιά, Μυρτίδανο, Νάρδος, Νάρθηκας, Νάρκισσος, Ολοκωνίτις, Όπιο, Παιωνία, Παλουριά, Παπαρούνα, Πάπυρος, Πέπλιο, Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος, Πευκέδανο, Πεύκο, Πικραγγουριά, Πικραμυγδαλιά, Πιπέρι, Πόλιο, Πολύκαρπος, Πολύκνημο, Πολυπόδι, Πράσιο, Πράσο, Ραπάνι, Ρεβίθι, Ρείκι, Ρίγανη, Ριζάρι, Ρόβι, Ροδιά, Ρόδον, Σαπουνόχορτο, Σαυρίδιο, Σέλινο, Σέσελι, Σέσκουλο, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκαμμωνία, Σκαρόχορτο, Σκιλλοκρέμμυδο, Σκόρδο, Σκυλλόβρουβα, Σουσάμι, Σπανάκι, Σπαράγγι, Σταυροβότανο, Στοιβή, Στρώχνος, Συκιά, Σχίνος, Τερέβινθος, Τράγιο, Τριβόλι, Τριφύλλι, Τσουκνίδα, Ύσσωπος, Φακή, Φασκομηλιά, Φιδόχορτο, Φλισκούνη, Φλόμος, Χαμυλιόνας, Ψευδοδίκταμο.

ΕΠΙ ΑΜΟΡΡΟΪΔΩΝ

Αρμυρική, Ελλέβορο, Κεχρί, Ρόβι, Φακή

ΑΦΘΕΣ

Αμπέλι, Αμυγδαλιά, Άρκευθο, Βάτος, Κρίνο, Μελίλωτο, Μυρτιά

ΒΗΧΑΣ

Θαψία, Σουσάμι

ΔΕΡΜΑΤΙΚΕΣ

Λεπίδι, Λούπινο, Πικραγγουριά, Ρίγανη, Ρόβι

ΔΙΑΣΕΙΣΗ

Δίκταμο

ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΑ

Αμπέλι, Καλαμίθρα, Κόλιαντρος, Κουκιά, Ριζάρι, Ροδιά, Σκαρόχορτο

ΔΥΣΚΟΙΛΙΟΤΗΤΑ

Αχλαδιά, Βλίτο, Ελλέβορο, Κόλιαντρος, Κολοκύθα, Κολοκύθι, Κουφοξυλιά, Κράμβη η κεφαλωτή, Λαθούρι, Λάπατο, Μπιζέλι

ΔΥΣΠΝΟΙΑ

Βοσουελλία, Γλυκάνισο

ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

Ασφόδελος, Βελανιδιά, Βοσουελλία, Λωτός, Σκιλλοκρέμμυδο

ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΕΣ

Ελιά, Ιπποφαές, Κεχρί, Κουφοξυλιά, Κριθάρι, Ρόβι, Σέλινο

ΕΙΛΕΟΣ

Αγγούρι, Ακαλήφη, Ιπποφαές, Κόνυζα, Κουφοξυλιά, Ρεβίθι, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκόρδο, Τεύτλα, Φακή, Φλισκούνη

ΕΛΚΟΣ

Αγριοσουκιά, Αμπέλι, Βάτος, Βελανιδιά, Βοσουελλία, Βρυωνία, Βυρδοδεψικό χρυσόξυλο, Δάφνη, Δρακόντιο, Ελλέβορο, Κισσός

ΕΜΕΤΟΣ

Βασιλικός, Δυόσμος, Μηλιά

ΕΜΠΥΗΜΑ

Αμυγδαλιά, Αριστολόχεια, Γαλατσίδα, Ελλέβορο, Παπαρούνα, Πράσο, Σιτάρι, Σκιλλοκρέμμυδο, Σουσάμι

ΕΝΤΕΡΙΚΕΣ

Αμπέλι, Γαλατσίδα, Ελλέβορο, Κεχρί, Κνήκος, Κουκιά, Λαθούρι, Λάπατο, Μουριά, Μουσμουλιά, Μπιζέλι, Μυρτιά, Ρεβίθι, Σιτάρι, Σκόρδο, Σούρβα, Σουσάμι, Συκιά, Φακή, Φασόλι, Φλισκούνη, Φοίνικας

ΕΠΙΛΗΨΙΑ

Δυόσμος, Κρεμμύδι, Σκόρδο

ΗΠΑΤΙΤΙΔΑ

Ρίγανη, Σίλφιο, Σιτάρι, Στράχνος

ΘΛΑΣΗ

Ελλέβορο

ΙΚΤΕΡΟΣ

Αγγούρι, Αδϊαντος, Αμπέλι, Ασφόδελος, Αψίνθιο, Γλήχων, Γλυκάνισο, Ελλέβορο, Καρυδιά, Κόλιαντρος, Κρεμμύδι, Κριθάρι, Μέντα, Πράσο, Ρεβίθι, Σέλινο, Σιτάρι, Σουσάμι, Συκιά

ΙΣΧΙΑΛΓΙΑ

Ελλέβορο, Ιπποφαές, Κύμινο, Λινάρι, Σκαμμωνία, Τεύτλα

ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ

Ασφόδελος, Ελλέβορο, Νάρθηκας

ΚΑΥΣΟΣ

Αγγούρι, Αδϊαντος, Αμπέλι, Αμυγδαλιά, Γλήχων, Κνήκος, Κόλιαντρος, Κριθάρι, Κυδωνιά, Λινάρι, Μηλιά, Πεντάφυλλο, Σέλινο, Σκαρόχορτο, Τριφύλλι

ΚΥΝΑΓΧΗ

Αμπέλι, Απήγανος, Αψίνθιο, Δεντρολίβανο, Κάρδαμο, Κολοκύθι, Κριθάρι, Μέντα, Μοσχοστουβιά, Μυρτιά, Ρίγανη, Ρούδι, Σέλινο, Σκόρδο, Τεύτλα, Ύσσωπος

ΝΕΦΡΙΚΕΣ

Αγγούρι, Ελλέβορο, Επίθιμον, Θαψία, Ρεβίθι, Σκαμμωνία

ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΕΣ

Βουκέρας, Ελιά, Σιτάρι

ΟΔΟΝΤΟΠΟΝΟΣ

Πιπέρι

ΟΙΔΗΜΑ

Αγριοροδιά, Απήγανος, Βοσουελλία, Βουκέρας, Ελιά, Ελλέβορο, Επίπετρο, Λινάρι, Λουλάκι, Λυγαριά, Μολόχα, Μοσχοστουβιά, Πόλιο, Πράσιο, Πράσο, Ρίγανη, Ροδιά, Σαυρίδιο, Σιτάρι, Στρώχνος, Συκιά, Τριβόλι, Φακή, Φλόμος

ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΕΣ

Ελλέβορο, Κρασιά, Τεύτλα, Φλαμουριά, Φοίνικας, Χαμόλευκα, Χρυσάνθεμο

ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΕΣ

Αμπέλι, Έβενος, Ζαφορά, Κρεμμύδι, Λεύκα, Παπαρούνα, Πάπυρος, Ροδιά, Σκιλλοκρέμμυδο

ΠΕΡΙΠΝΕΥΜΟΝΙΑ

Αβρότονο, Αγριοκολοκυθιά, Αμυγδαλιά, Απήγανος, Βοσουελλία, Βρουβί, Δαύκος, Δρακόντιο, Ελιά, Ελλέβορο, Θαψία, Κάππαρη, Κυκλάμινο, Λινάρι, Μοσχοστουβιά, Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος, Πιπέρι, Ραπάνι, Ρίγανη, Ροδιά, Σίλφιο, Σίον, Σουσάμι, Τσουκνίδα, Φασκομηλιά

ΠΛΕΥΡΙΤΙΔΑ

Αριστολόχεια, Βρουβί, Ελλέβορο, Θαψία, Κάππαρη, Κάρδαμο, Κεχρί, Κύμινο, Λινάρι, Παπαρούνα, Πιπεριά, Ρόβι, Ροδιά, Σέσελι, Σίλφιο, Σιτάρι, Τεύτλα, Τριφύλλι, Ύσσωπος

ΠΛΗΣΜΟΝΗ

Βλίτο, Ελλέβορο, Κολοκύθα, Κριθάρι, Πράσο, Σκόρδο, Συκιά

ΠΝΕΥΜΟΝΙΚΕΣ

Γαλατσίδα, Δαύκος, Δρακόντιο, Ελλέβορο, Κάρδαμο, Κενταύριο, Κεχρί, Κολοκύθι, Κριθάρι, Λινάρι, Μοσχοστουβιά, Παπαρούνα, Πέπλιο, Ραπάνι, Ρίγανη, Ρόβι, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκαμμωνία, Σκόρδο, Σκουρδίτσα, Σουσάμι, Τεύτλα, Φακή, Φασκομηλιά

ΠΟΔΑΓΡΑ

Λινάρι

ΠΟΛΥΠΟΔΑΣ

Ελλέβορο

ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΟΣ

Θαψία

ΠΥΡΕΤΟΣ

Αγγούρι, Αμυγδαλιά, Απήγανος, Βάλαμο, Γερούλι, Δαύκος, Δάφνη, Ελλέβορο, Έλυμος Κασσία, Κεχρί, Κολοκύθι, Κριθάρι, Λινάρι, Μανδραγόρας, Νάρκισσος, Πεντάφυλλο, Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος, Πιπέρι, Σέλινο, Σίλφιο, Σκαμμωνία, Σκαρόχορτο, Σκόρδο, Σουσάμι, Στρίχνος, Τεύτλα, Τριφύλλι, Φασκομηλιά

ΣΠΛΗΝΙΚΕΣ

Απήγανος, Ασφόδελος, Βουκέρας, Ελλέβορο, Ραπάνι, Σέλινο, Σίλφιο, Σιτάρι
Σκόρδο, Συκιά, Τεύτλα, Φακή

ΣΤΟΜΑΤΙΚΕΣ

Βοσουελλία

ΣΤΟΜΑΧΙΚΕΣ

Βασιλικός, Κόλιαντρος

ΣΤΡΑΓΓΟΥΡΙΑ

Άνηθος, Βάλαμο, Κολοκύθι, Μελάνθιο, Μελίλωτο, Σέσελι

ΣΥΡΙΓΓΙΟ

Σέσελι, Σέσκουλο, Σκόρδο

ΤΕΙΝΕΣΜΟΣ

Βοσουελλία, Ελλέβορο, Κυδωνιά

ΤΕΤΑΝΟΣ

Βοσουελλία, Βρυωνία, Δαύκος, Δάφνη, Ελλέβορο, Κριθάρι, Υοσκύαμο

ΤΡΑΥΜΑΤΑ

Αγριοσυκιά, Αμπέλι, Αριστολόχεια, Βάτος. Βοσουελλία, Γαλασιίδα, Ελιά, Ζαφορά, Κάρδαμο, Κισσός, Κόλιαντρος, Κουφοξυλιά, Κριθάρι, Κυπαρίσσι, Κώνειο, Λαγώπυρος, Λουλάκι, Λυγαριά, Λωτός, Μελίλωτο, Μυρτιά, Παλουριά, Πεύκο, Πράσινο, Πράσο, Πρίνος, Ραπάνι, Ριζάρι, Ροδιά, Σέλινο, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκιλλοκρέμμιδο, Σκυλλόβρουβα, Συκιά, Τερέβινθος, Τεύτλα, Φασκομηλιά, Φλισκούρι, Χαμαιλέοντας

ΤΡΙΧΙΑΣΗ

Ελλέβορο, Ρίγανη

ΤΡΙΧΟΠΤΩΣΗ

Ακακία, Ραπάνι, Τσουκνίδα

ΤΥΦΟΣ

Ελλέβορο, Θαψία, Ιπποφαές, Κάρδαμο, Παπαρούνα, Ραπάνι, Ρίγανη, Σίλφιο, Σιτάρι, Σκαμμωνία, Σουσάμι, Τεύτλα, Φακή

ΥΔΡΩΠΙΚΙΑ

Ακαλήφη, Αμπέλι, Αριστολόχεια, Ελλέβορο, Ιπποφαές, Μηλιά, Ολοκωνίτις, Πικραγγουριά, Ραπάνι, Ρίγανη, Ρόβι, Σέλινο, Σίλφιο, Σιτάρι, Συκιά, Τεύτλα, Φακή

ΦΘΙΣΗ Ή ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ

Άνηθος, Απήγανος, Βασιλικός, Γαλατσίδα, Δυόσμος, Ελλέβορο, Επίθυμον, Θυμάρι, Κόλιαντρος, Κριθάρι, Παπαρούνα, Πέπλιο, Πράσο, Ρίγανη, Ρόβι, Ροδιά, Σέλινο, Σίλφιο, Σιτάρι, Σουσάμι, Τεύτλα, Φακή

ΦΛΕΓΜΟΝΗ

Αγριοροδιά, Ακαλήφη, Αμπέλι, Απήγανος, Ελιά, Ελλέβορο, Επίπετρο, Θαψία, Θυμάρι, Ιπποφαές, Κάππαρη, Κεχρί, Κισσός, Λινάρι, Λουλάκι, Λυγαριά, Μανδραγόρας, Μολόχα, Ολοκωνίτις, Πεπόνι, Πόλιο, Πράσιο, Πράσο, Ραπάνι, Ρίγανη, Ροδιά, Σαυρίδιο, Σέλινο, Σέσκουλο, Σιτάρι, Σκόρδο, Στρώχνος, Συκιά, Τεύτλα, Τριβόλι, Τσουκνίδα, Φακή, Φλόμος

ΦΡΕΝΙΤΙΔΑ

Θαψία

ΦΤΕΡΝΙΣΜΑ

Άνηθος

ΧΟΛΕΡΑ

Πεπόνι, Πράσο, Ρεβίθι

ΧΟΛΗ

Λάπατο, Μαρούλι, Μοσχοστούβια, Ρίγανη, Σέλινο, Σέσκουλο, Τεύτλα

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ

Μανδραγόρας

Πίνακας 6. Ευρετήριο των παθήσεων και των φυτών που τις θεραπεύουν.

**ΕΥΡΕΣΗ ΤΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΟΥΣ ΟΝΟΜΑ**

ΦΥΤΑ	ΠΑΘΗΣΕΙΣ
Αβρότονο	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία
Αγγούρι	Γυναικολογικές, Ειλεός, Ίκτερος, Καυσός, Νεφρικές, Πυρετός
Αγριοροδιά	Οίδημα, Φλεγμονή
Αγριοκολοκυθιά	Περιπνευμονία
Αγριοσπανάκι	Γυναικολογικές
Αγριοσυκιά	Γυναικολογικές, Έλκος, Τραύματα
Αδίαντος	Γυναικολογικές, Ίκτερος, Καυσός
Αίρα η μεθυστική	Γυναικολογικές
Ακακία	Γυναικολογικές, Τριχόπτωση
Ακαλήφη	Ειλεός, Υδρωπικία, Φλεγμονή
Αμπέλι	Γυναικολογικές, Αφθες, Δυσεντερία, Έλκος, Εντερικές, Ίκτερος, Καυσός, Κυνάγχη, Οφθαλμολογικές, Τραύματα, Υδρωπικία, Φλεγμονή
Αμυγδαλιά	Γυναικολογικές, Αφθες, Εμπύημα, Καυσός, Περιπνευμονία, Πυρετός
Άμωμον	Γυναικολογικές
Ανεμοκλάδι	Γυναικολογικές
Ανεμώνη	Γυναικολογικές
Άνηθος	Γυναικολογικές, Στραγγουρία, Φθίση ή φυματίωση, Φτέρνισμα
Αντράκλα	Γυναικολογικές
Απήγανος	Γυναικολογικές, Κυνάγχη, Οίδημα, Περιπνευμονία, Πυρετός, Σπληνικές, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή
Αριστολόχεια	Γυναικολογικές, Εμπύημα, Πλευρίτιδα, Τραύματα, Υδρωπικία
Άρκευθος	Γυναικολογικές, Αφθες
Αρμυρίκη	Γυναικολογικές, Αιμορροΐδες
Άρον	Γυναικολογικές
Ασπάλαθος	Γυναικολογικές
Ασπρόσιτος	Γυναικολογικές
Ασφόδελος	Εγκαύματα, Ίκτερος, Κατάγματα, Σπληνικές
Αχλαδιά	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα
Αψίνθιο	Γυναικολογικές, Ίκτερος, Κυνάγχη
Βάλσαμο	Γυναικολογικές, Πυρετός, Στραγγουρία
Βασιλικός	Εμετός, Στομαχικές, Φθίση ή φυματίωση
Βάτος	Γυναικολογικές, Αφθες, Έλκος, Τραύματα
Βατράχιον	Γυναικολογικές
Βελανιδιά	Γυναικολογικές, Εγκαύματα, Έλκος
Βιόλετα	Γυναικολογικές
Βλίτο	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα, Πλησμονή
Βοσουελλία	Γυναικολογικές, Δύσπνοια, Εγκαύματα, Έλκος, Οίδημα, Περιπνευμονία, Στοματικές, Τεινεσμός, Τέτανος, Τραύματα
Βουκέρας	Γυναικολογικές, Ογκολογικές, Οίδημα, Σπληνικές
Βούρλο	Γυναικολογικές
Βρόμη	
Βρουβί	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα

Βρυωνία	Γυναικολογικές, Έλκος, Τέτανος
Βυρδοδεψικό χρυσόξυλο	Έλκος
Γαϊδουράγκαθο	Γυναικολογικές
Γαλασιίδα	Γυναικολογικές, Εμπύημα, Εντερικές, Πνευμονικές, Τραύματα, Φθίση ή φυματίωση
Γαρίφαλο	
Γερούλι	Γυναικολογικές, Πυρετός
Γλήχων	Ίκτερος, Καυσός
Γλυκάνισο	Γυναικολογικές, Δύσπνοια, Ίκτερος
Γλυκόρριζα	Γυναικολογικές
Δαύκος	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία, Πνευμονικές, Πυρετός, Τέτανος
Δάφνη	Γυναικολογικές, Έλκος, Πυρετός, Τέτανος
Δεντρολίβανο	Γυναικολογικές, Κυνάγχη
Δίκταμνο	Γυναικολογικές, Διάσειση
Δρακόντιο	Γυναικολογικές, Έλκος, Περιπνευμονία, Πνευμονικές
Δρυοπτερίδα	
Δυόσμος	Γυναικολογικές, Εμετός, Επιληψία, Φθίση ή φυματίωση
Έβενος	Οφθαλμολογικές
Ελένιο	Γυναικολογικές
Ελιά	Γυναικολογικές, Εγκεφαλικές, Ογκολογικές, Οίδημα, Περιπνευμονία, Τραύματα, Φλεγμονή
Ελλέβορο	Γυναικολογικές, Αιμορροΐδες, Δυσκοιλιότητα, Έλκος, Εμπύημα, Εντερικές, Θλάση, Ίκτερος, Ισχιαλγία, Κατάγματα, Νεφρικές, Οίδημα, Ορθοπεδικές, Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα, Πλησμονή, Πνευμονικές, Πολύποδας, Πυρετός, Σπληνικές, Τεινεσμός, Τέτανος, Τριχίαση, Τύφος, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή
Έλυμος	Γυναικολογικές, Πυρετός
Επίθυμον	Νεφρικές, Φθίση ή φυματίωση
Επίπετρο	Οίδημα, Φλεγμονή
Έρπυλος	Γυναικολογικές
Ευάνθεμο	Γυναικολογικές
Ευφόρβιο	
Ζαφορά	Γυναικολογικές, Οφθαλμολογικές, Τραύματα
Θαψία	Γυναικολογικές, Βήχας, Νεφρικές, Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα, Πονοκέφαλος, Τύφος, Φλεγμονή, Φρενίτιδα
Θλάσπη	Γυναικολογικές
Θυμάρι	Γυναικολογικές, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή
Ιππομάραθο	Γυναικολογικές
Ιπποφαές	Εγκεφαλικές, Ειλεός, Ισχιαλγία, Τύφος, Υδρωπικία, Φλεγμονή
Ίρη αρρωματική	Γυναικολογικές
Ιτιά	Γυναικολογικές
Καλάμι αρωματικό	Γυναικολογικές
Καλαμίθρα	Γυναικολογικές, Δυσεντερία
Κανέλα	Γυναικολογικές

Κάππαρη	Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα, Φλεγμονή
Κάρδαμο	Γυναικολογικές, Κυνάγχη, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Τραύματα, Τύφος
Καρυδιά	Γυναικολογικές, Ίκτερος
Κασσία	Γυναικολογικές, Πυρετός
Καυκαλίδα	
Κέδρος	Γυναικολογικές
Κενταύριο	Πνευμονικές
Κέστρο	Γυναικολογικές
Κεχρί	Αιμορροΐδες, Εγκεφαλικές, Εντερικές, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Πυρετός , Φλεγμονή
Κισσός	Γυναικολογικές, Έλκος, Τραύματα, Φλεγμονή
Κίστος	Γυναικολογικές
Κνέωρο	Γυναικολογικές
Κνήκος	Γυναικολογικές, Εντερικές, Καυσός
Κόλιαντρος	Γυναικολογικές, Δυσεντερία, Δυσκοιλιότητα, Ίκτερος, Καυσός, Στομαχικές, Τραύματα, Φθίση ή φυματίωση
Κολοκύθα	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα, Πλησμονή
Κολοκύθι	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα, Κυνάγχη, Πνευμονικές, Πυρετός, Στραγγουρία
Κόνυζα	Γυναικολογικές, Ειλεός
Κουκιά	Δυσεντερία, Εντερικές
Κουμαριά	
Κουφοξυλιά	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα, Εγκεφαλικές, Ειλεός, Τραύματα
Κράμβη η κεφαλωτή	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα
Κρασιά	Ορθοπεδικές
Κρεμμύδι	Γυναικολογικές, Επιληψία, Ίκτερος, Οφθαλμολογικές
Κρήθος	Γυναικολογικές
Κριθάρι	Γυναικολογικές, Εγκεφαλικές , Ίκτερος, Καυσός, Κυνάγχη, Πλησμονή, Πνευμονικές, Πυρετός, Τέτανος, Τραύματα, Φθίση ή φυματίωση
Κρίνο	Γυναικολογικές, Άφθες
Κρότων	Γυναικολογικές
Κυδωνιά	Γυναικολογικές, Καυσός, Τεινεσμός
Κυκλάμινο	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία
Κύμινο	Γυναικολογικές, Ισχιαλγία, Πλευρίτιδα
Κυνόροδο	Γυναικολογικές
Κυπαρίσσι	Γυναικολογικές, Τραύματα
Κύπειρος	
Κώνειο	Γυναικολογικές, Τραύματα
Λαγώπυρος	Τραύματα
Λαθούρι	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα, Εντερικές
Λάπατο	Γυναικολογικές, Δυσκοιλιότητα, Εντερικές, Χολή
Λεπίδι	Δερματικές
Λεύκα	Γυναικολογικές, Οφθαλμολογικές
Λινάρι	Γυναικολογικές, Ισχιαλγία, Καυσός, Οίδημα , Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές Ποδάγρα, Πυρετός, Φλεγμονή

Λουλάκι	Οίδημα, Τραύματα, Φλεγμονή
Λούπινο	Γυναικολογικές, Δερματικές
Λυγαριά	Γυναικολογικές, Οίδημα, Τραύματα, Φλεγμονή
Λωτός	Γυναικολογικές, Εγκαύματα, Τραύματα
Μανδραγόρας	Γυναικολογικές, Πυρετός, Φλεγμονή, Ψυχολογικές
Μαντζουράνα	Γυναικολογικές
Μάραθος	Γυναικολογικές
Μαρούλι	Γυναικολογικές, Χολή
Μελάνθιο	Γυναικολογικές, Στραγγουρία
Μελία	
Μελίλωτο	Αφθες, Στραγγουρία, Τραύματα
Μενεξές	Γυναικολογικές
Μέντα	Ίκτερος, Κυνάγχη
Μηλιά	Εμετός, Καυσός, Υδρωπικία
Μολόχα	Γυναικολογικές, Οίδημα, Φλεγμονή
Μοσχοστουβιά	Γυναικολογικές, Κυνάγχη, Οίδημα, Περιπνευμονία, Πνευμονικές, Χολή
Μουριά	Γυναικολογικές, Εντερικές
Μουσμουλιά	Εντερικές
Μπιζέλι	Δυσκοιλιότητα, Εντερικές
Μυρτιά	Γυναικολογικές, Αφθες, Εντερικές, Κυνάγχη, Τραύματα
Μυρτίδανο	Γυναικολογικές
Νάρδος	Γυναικολογικές
Νάρθηκας	Γυναικολογικές, Κατάγματα
Νάρκισσος	Γυναικολογικές, Πυρετός
Ολοκωνίτις	Γυναικολογικές, Υδρωπικία, Φλεγμονή
Όπιο	Γυναικολογικές
Ορμίνου	
Παιωνία	Γυναικολογικές
Παλουριά	Γυναικολογικές, Τραύματα
Παπαρούνα	Γυναικολογικές, Εμπύημα, Οφθαλμολογικές, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Τύφος, Φθίση ή φυματίωση
Πάπυρος	Γυναικολογικές, Οφθαλμολογικές
Παρθενούλι	
Πεντάφυλλο	Καυσός, Πυρετός
Πέπλιο	Γυναικολογικές, Πνευμονικές, Φθίση ή φυματίωση
Πεπόνι	Φλεγμονή, Χολέρα
Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία, Πυρετός
Πευκέδανο	Γυναικολογικές
Πεύκο	Γυναικολογικές, Τραύματα
Πικραγουριά	Γυναικολογικές, Δερματικές, Υδρωπικία
Πικραλίδα	
Πικραμυδαλιά	Γυναικολογικές
Πικροκουκιά	
Πιπέρι	Γυναικολογικές, Οδοντόπνοος, Περιπνευμονία, Πυρετός
Πιπεριά	Πλευρίτιδα

Πόλιο	Γυναικολογικές, Οίδημα, Φλεγμονή
Πολύκαρπος	Γυναικολογικές
Πολύκνημο	Γυναικολογικές
Πολυπόδι	Γυναικολογικές
Πράσιο	Γυναικολογικές, Οίδημα, Τραύματα, Φλεγμονή
Πράσο	Γυναικολογικές, Εμπύημα, Ίκτερος, Οίδημα, Πλησμονή, Τραύματα, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή, Χολέρα
Πρίνος	Τραύματα
Ραπάνι	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία, Πνευμονικές, Σπληνικές, Τραύματα, Τριχόπτωση, Τύφος, Υδρωπικία, Φλεγμονή
Ρεβίθι	Γυναικολογικές, Ειλεός, Εντερικές, Ίκτερος, Νεφρικές, Χολέρα
Ρείκι	Γυναικολογικές
Ρίγανη	Γυναικολογικές, Δερματικές, Ηπατίτιδα, Κυνάγχη, Οίδημα, Περιπνευμονία, Πνευμονικές, Τριχίαση, Τύφος, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή, Χολή
Ριζάρι	Γυναικολογικές, Δυσεντερία, Τραύματα
Ρόβι	Γυναικολογικές, Αιμορροΐδες, Δερματικές, Εγκεφαλικές, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση
Ροδιά	Γυναικολογικές, Δυσεντερία, Οίδημα, Οφθαλμολογικές, Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα, Τραύματα, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή
Ρόδον	Γυναικολογικές
Ρόκα	
Ρούδι	Κυνάγχη
Σαπουνόχορτο	Γυναικολογικές
Σαυρίδιο	Οίδημα, Φλεγμονή
Σέλινο	Γυναικολογικές, Εγκεφαλικές, Ίκτερος, Καυσός, Κυνάγχη, Πυρετός, Σπληνικές, Τραύματα, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή, Χολή
Σέσελι	Γυναικολογικές, Πλευρίτιδα, Στραγγουρία, Συρίγγιο
Σέσκουλο	Γυναικολογικές, Συρίγγιο, Φλεγμονή, Χολή
Σίλφιο	Γυναικολογικές, Ειλεός, Ηπατίτιδα, Περιπνευμονία, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Πυρετός, Σπληνικές, Τραύματα, Τύφος, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση
Σίον	Περιπνευμονία
Σιτάρι	Γυναικολογικές, Ειλεός, Εμπύημα, Εντερικές, Ηπατίτιδα, Ίκτερος, Ογκολογικές, Οίδημα, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Σπληνικές, Τραύματα, Τύφος, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή
Σκαμμωνία	Γυναικολογικές, Ισχιαλγία, Νεφρικές, Πνευμονικές, Πυρετός, Τύφος
Σκαρόχορτο	Γυναικολογικές, Δυσεντερία, Καυσός, Πυρετός
Σκιλλοκρέμμυδο	Γυναικολογικές, Εγκαύματα, Εμπύημα, Οφθαλμολογικές, Τραύματα
Σκολοπένδριο	
Σκόρδο	Γυναικολογικές, Ειλεός, Εντερικές, Επιληψία, Κυνάγχη, Πλησμονή, Πνευμονικές, Πυρετός, Σπληνικές, Συρίγγιο, Φλεγμονή
Σκουρδίτσα	Πνευμονικές
Σκυλλόβρουβα	Γυναικολογικές, Τραύματα
Σούρβα	Εντερικές
Σουσάμι	Γυναικολογικές, Βήχας, Εμπύημα, Εντερικές, Ίκτερος, Περιπνευμονία, Πνευμονικές, Πυρετός, Τύφος, Φθίση ή φυματίωση

Σπανάκι	Γυναικολογικές
Σπαράγγι	Γυναικολογικές
Σταυροβότανο	Γυναικολογικές
Στοιβή	Γυναικολογικές
Στρώχνος	Γυναικολογικές, Ηπατίτιδα, Οίδημα, Πυρετός, Φλεγμονή
Συκιά	Γυναικολογικές, Εντερικές, Ίκτερος, Οίδημα , Πλησμονή, Σπληνικές, Τραύματα, Υδρωπικία, Φλεγμονή
Σχίνος	Γυναικολογικές
Τερέβινθος	Γυναικολογικές, Τραύματα
Τεύτλα	Ειλεός, Ισχιαλγία, Κυνάγχη, Ορθοπεδικές, Πλευρίτιδα, Πνευμονικές, Πυρετός, Σπληνικές, Τραύματα, Τύφος, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή, Χολή
Τηλέφιο	
Τράγιο	Γυναικολογικές
Τριβόλι	Γυναικολογικές, Οίδημα
Τριφύλλι	Γυναικολογικές, Καυσός, Πλευρίτιδα, Πυρετός
Τσουκνίδα	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία, Τριχόπτωση, Φλεγμονή
Υοσκάμο	Τέτανος
Ύσσωπος	Γυναικολογικές, Κυνάγχη, Πλευρίτιδα
Φακή	Γυναικολογικές, Αιμορροΐδες , Ειλεός, Εντερικές, Οίδημα, Πνευμονικές, Σπληνικές, Τύφος, Υδρωπικία, Φθίση ή φυματίωση, Φλεγμονή
Φασκομηλιά	Γυναικολογικές, Περιπνευμονία, Πνευμονικές, Πυρετός, Τραύματα
Φασόλι	Εντερικές
Φιδόχορτο	Γυναικολογικές
Φλαμουριά	Ορθοπεδικές
Φλισκούνη	Γυναικολογικές, Ειλεός, Εντερικές, Τραύματα
Φλόμος	Γυναικολογικές, Οίδημα, Φλεγμονή
Φοίνικας	Εντερικές, Ορθοπεδικές
Χαμαιλέοντας	Γυναικολογικές, Τραύματα
Χαμόλευκα	Ορθοπεδικές
Χρυσάνθεμο	Ορθοπεδικές
Ψευτοδίκταμο	Γυναικολογικές

Πίνακας 7. Εύρεση των θεραπευτικών ιδιοτήτων των φυτών με βάση το κοινό τους όνομα.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΡΟΓΩΝ

ΔΡΟΓΗ	ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ	ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΔΗΣ	Ε.Φ. Ι 1837	Ε.Φ. 1835	Κυριώτερες χρήσεις
Αμυγδαλέλαιο <i>Amygdalus communis</i> L.	+	+	+	+	Αποφρακτικόν ήπατος
Άμυλο <i>Amylum</i>	+	+	+	+	Συστατικό εμπλάστρων
Άνηθο <i>Anethum graveolens</i> L.	+	+	+	+	Ευστόμαχον, υπναγωγό
Άνισο <i>Pimpinella anisum</i> L.	+	+	+	+	Γαλακταγωγό
Ασπάραγοι <i>Asparagus</i> sp.	+	+	-	-	Εμμηναγωγό
Βάλσαμο <i>Balsamodendron</i> <i>gileadense</i>	-	+	+	+	Σε δήγματα ιοβόλων ζώων
Βασιλικός <i>Ocimum basilicum</i> L.	+	+	+	+	Υπναγωγό, σε καρδιαγγειακές παθήσεις
Βούγλωσσο <i>Anchusa</i> sp.	-	+	+	+	Διουρητικό
Γογγύλια <i>Bunias erucago</i> L.	+	+	+	-	Διουρητικά, ορεκτικά
Γλήχων <i>Mentha pulegium</i> L.	-	+	-	+	Εμμηναγωγό
Δαύκος <i>Daucus carotta</i> L.	+	+	+	-	Διουρητικό, υπακτικό
Ζιγγίβερις <i>Zingiber officinalis</i> L.	-	+	+	-	Αφροδισιακό, διαφορητικό
Ηδύοσμος <i>Mentha viridis</i> L., <i>M.</i> <i>spicata</i> L.	+	+	+	+	Ορεκτικό, ανθελμινθικό
Θρύμβος <i>Satureja thymbra</i> L.	+	+	+	+	Διουρητικό, χολαγωγό, Εμμηναγωγό
Ίντυβο= κιχώριο <i>Cichorium</i> sp.	-	+	+	+	Αποφρακτικόν ήπατος
Ίον <i>Viola tricolor</i>	+	-	+	+	Σε επιληψίες και άλγη εντέρων
Κυδώνια <i>Cydonia oblonga</i> Mill.	-	+	+	+	Διουρητικό, αντιδιαρροϊκό
Κάρυα <i>Juglans regia</i> L.	+	+	+	+	Ανθελμινθικό
Κολοκυνθίς <i>Colocynthis</i> sp.	+	+	+	+	Καθαρτικό
Κράμβη <i>Brassica cretica</i> Lam., <i>Lepidium</i> sp.	+	+	+	+	Καθαρτικό, διουρητικό

Κίτρα <i>Citrus aurantium</i>	-	+	+	-	Αντίδοτο δηλητηρίων, εκτριωτικών
Κάρδαμο <i>Lepidium sativum</i> L., <i>Nasturtium</i> sp.	+	+	+	+	Σε άσθμα
Κάππαρις <i>Capparis spinosa</i> L.	-	+	-	+	Σε οδονταλγίες, εμμηναγωγό
Κρόμμυα <i>Allium cepa</i> L.	+	+	-	+	Διουρητικό
Κιννάμωμο <i>Cinnamomum</i> <i>ceylanicum</i> L.	+	+	+	+	Αντίδοτο δηλητηρίων, εμμηναγωγό, εκτριωτικό
Κύμινο <i>Cuminum cyminum</i> L.	+	+	+	+	Αιμοστατικό σε ρινορραγίες
Κοριάνδρος <i>Coriandrum sativum</i> L.	+	+	+	+	Ανθελμινθικό, αιμοστατικό
Κρόκος <i>Crocus sativum</i> L.	+	+	+	+	Διαφορητικό, αφροδισιακό
Κρίνος <i>Lilium candidum</i> L.	+	+	+	+	Μαλακτικό
Κάναβις <i>Cannabis sativa</i> L.	+	+	+	+	Παραισθησιογόνο
Λάδανο <i>Cistus creticus</i> L.	-	+	+	+	Στυπτικό σε τριχόπτωση, μαλακτικό
Λεπτοκάρυα <i>Corylus avellana</i> L.	-	+	+	-	Αντίδοτο
Λίβανο <i>Boswellia carteri</i> Birdw., <i>Olibanum</i> thus	-	+	+	+	Σε βήχα και ρευματισμούς
Μαρούλι= θριδακίς <i>Lactuca virosa</i> , L. <i>Sativa</i>	+	+	+	+	Σε διακαείς πυρετούς
Μαλάχη <i>Malva</i> sp.	+	+	+	+	Σε φλεγμονές από δήγματα σφηκών
Μελάνθιο <i>Nigella sativa</i> sp.	+	+	+	+	Ανθελμινθικό, αντιρρευματικό
Μελισσόφυλλο <i>Melissa officinalis</i> L.	-	+	+	+	Ωφελεί το φλέγμα
Μάραθρον <i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	+	+	+	+	Γαλακταγωγό, εμμηναγωγό
Μήκων η λευκή, η ερυθρά <i>Papaver somniferum</i> L.ssp. <i>album</i> , <i>Papaver</i> <i>somniferum</i> L.ssp. <i>Glabrum</i>	+	+	+	+	Υπναγωγό, αντιβηχικό

Μυρσινόκοκκοι <i>Myrtus communis</i> L.	+	+	+	+	Σε δήγματα σκορπιών, σε οδονταλγίες
Μαστίχη <i>Pistacia lentiscus</i>	-	+	+	+	Καθάρσιον
Μέσπιλα <i>Crataegus tanacetifolia</i>	-	+	+	+	Υπακτικό
Νάρκισσος <i>Narcissus serotinus</i>	+	+	-	-	Επουλωτικό, πρόληψη ρευματισμών
Νυμφαία <i>Nymphaea alba</i> L.	-	+	+	+	Κατάπλασμα σε φλεγμονές
Ξυλοκέρατα <i>Cerantonia siliqua</i> L.	-	+	+	+	Ρωννύουν τον στόμαχο
Ξυλαλόη= αγάλλοχον <i>Aloexylon agallochum</i> Lour.	-	+	+	+	Αποφρακτικόν ήπατος
Πέπερι <i>Piper nigrum</i> L.	+	+	+	+	Διουρητικόν, αντισυλληπτικό
Πήγανος <i>Ruta graveolens</i> L.	+	+	+	+	Εκτριωτικό, αποφρακτικόν ήπατος, σε δήγματα έχιδνας
Πιστάκια <i>Pistacia</i> sp.	-	+	+	+	Σε δήγματα ιοβόλων ζώων
Πράσον <i>Allium porrum</i> L.	-	+	+	+	Σε αιμορροΐδες
Ροιά <i>Papaver rhoeas</i> L.	+	+	+	+	Διουρητικό, σε ηπατικά νοσήματα
Άγρια ροιά <i>Punica granatum</i>	+	+	+	-	Αντιδιαρροϊκόν
Ραφανίς <i>Raphanus armoracia</i> L.	+	+	+	+	Διουρητικόν, υπακτικό
Σέλινο <i>Apium graveolens</i> L.	-	+	+	+	Διουρητικόν, άφυσον, εμμηναγωγό
Σεύτλο <i>Beta vulgaris</i> L.	-	+	+	+	Αποφρακτικόν ήπατος
Σήσαμο <i>Sesamum orientale</i> L.	+	+	+	+	Εμμηναγωγό, αποφρακτικόν ήπατος
Σκόροδο <i>Allium sativum</i> L.	+	+	+	+	Διουρητικό, σε αρθρίτιδες, σε λέπτρα, σε δήγματα ιοβόλων ζώων
Σίναπι <i>Brassica nigra</i> L.	-	+	+	+	Σε λέπτρα, θυμώμενο διώκει τους όφεις

Σάμψυχο Origanum majorana L.	-	+	+	+	Σε δήγματα σκορπιών, σε κεφαλαλγίες
Σπάρτος Spartium junceum L.	-	+	-	+	Καθαρτικό
Στιχάς Lavandula stoechas L.	-	+	+	-	Ρωννύει τα σπλάχνα

Πίνακας 8. Στον παραπάνω πίνακα παρατίθενται δρόγες, οι οποίες αναφέρονται στα έργα του Ιπποκράτη, του Διοσκουρίδη και αναγράφονται στην Ελληνική Φαρμακοποιία Ι, καθώς και σε μια ανεπίσημη Φαρμακοποιία, που τυπώθηκε στη Σμύρνη το 1835. Η πρώτη στήλη με τα ονόματα των δρογών είναι καταγραφή των φυτών, που αναφέρονται στο έργο του βυζαντινού Συμεώνος Σηθ (11ος μ. Χ. αιών) «Σύνταγμα κατά στοιχείον περί τροφών δυνάμεων»

ΦΑΡΜΑΚΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Αλοιφές	Στον Όμηρο αλοιφή ήταν το χοιρινό λίπος.
Μύρα	ελαιώδη έλαια.
Κηρωτές ή κηρωτά ή κηρώματα	είδος εμπλάστρου.
Έμπλαστρα, επιθέματα	είδος αλοιφών. Τα έμπλαστρα με την σημερινή μορφή χρησιμοποιήθηκαν μετά τον 1ο μΧ. αιώνα.
Μαλάγματα	καταπλάσματα με φυτικές κόνεις.
Αποζέματα	φυτικά κατεργάσματα με έγχυση ή αφέψηση.
Βάλανοι	είδος υποθετού.
Γαργαρίσματα	
Διαπάσματα	εύοσμοι κοσμητικές κόνεις για το πρόσωπο και το σώμα.
Αρσικάκοσμα	αποσμητικά.
Εκλεικτά	περιείχαν τα κύρια φάρμακα. Περιείχαν μέλι, οπότε ήταν γλυκά και παχύρρευστα.
Επιχρίσματα	ψιμίθια για το πρόσωπο.
Θυμιάματα	εγίνοντο με καύση αρωματικών ουσιών σε αναμμένα κάρβουνα. Ο ασθενής κάθeto σε διάτρητο κάθισμα και υφίστατο την αναθυμίαση.
Καταπότια	
Κολλύρια	
Παραπαστά	κόνεις επιπάσεων.
Πεσσοί	τεμάχιο υφάσματος ξαντό μάλλινο ή λινό ποτισμένο με το φάρμακο, το οποίο τοποθετείτο στις πληγές ή στις κοιλότητες του σώματος. Είδος υποθετού.
Ποτήματα	
Πταρμικά	
Υποκλύσματα	
Φθοϊσκοί ή τροχίσκοι	

Πίνακας 9. φαρμακοτεχνικές μορφές των αρχαίων Ελλήνων.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΖΕΜΑΤΟΣ ΒΟΤΑΝΩΝ

Διάβρεγμα

Το διάβρεγμα είναι ένα εκχύλισμα σε νερό, που γίνεται σε θερμοκρασία δωματίου επί περτίπου 2-12 ώρες.

Διάβρεγμα - αφέψημα

Για ορισμένα αφεψήματα, που αποτελούνται από σκληρά και μαλακά φυτά, ενδείκνυται να τα μουλιάσουμε πρώτα κι έπειτα να τα βράσουμε.

Έγχυμα

Ρίχνουμε νερό που βράζει πάνω στα φυτά, μέσα σε ένα δοχείο, που το σκέπασμά του κλείνει καλά, για να αποφύγουμε κάθε απώλεια πτητικού αιθέριου ελαίου και τα αφήνουμε να βγάλουν τις δραστικές ουσίες επί 5-15 λεπτά. Μετά φιλτράρουμε. Η κανονική δόση των φυτών είναι 1-3 κουταλάκια του τσαγιού για κάθε φλιτζάνι νερό. Το ζεστό πρέπει να πίνεται αμέσως.

Αφέψημα

Το αφέψημα γίνεται με το βράσιμο των φυτών μέσα στο νερό επί 5-20 λεπτά. Αν τα φαρμακευτικά φυτά είναι ψιλοκομμένα, 5 λεπτά φτάνουν. Αν είναι ξυλώδη, χρειάζονται 20 λεπτά για να γίνει καλή εξαγωγή του συστατικού τους, ιδίως αν τα φυτά είχαν προηγουμένως μουλιάσει μέσα σε κρύο νερό και κατόπιν σιγά-σιγά βράζονται. Για να φτιάξουμε ένα καλό φλιτζάνι αφεψήματος, βράζουμε τρεις κουταλιές φυτού μέσα σε δυο φλιτζάνια νερό. Τα αφεψήματα δεν πρέπει να τα κρατάμε πάνω από δώδεκα ώρες.

Εκχύλισμα

Μουλιάζουμε τα φαρμακευτικά φυτά μέσα σε νερό ή οινόπνευμα και μετά γίνεται συμπύκνωση με εξάτμιση. Με αυτόν τον τρόπο φτιάχνουμε, τελικά, ρευστά, πυκνόρρευστα ή στερεά εκχυλίσματα. Τα υγρά εκχυλίσματα που υπάρχουν στο εμπόριο είναι συμπυκνωμένα. Αυτά που πωλούνται σε σκόνη έχουν υποστεί προηγουμένως εξάτμιση. Για τις μορφές αυτές, υπολογίζουμε ένα κουταλάκι του τσαγιού εκχύλισμα για ένα φλιτζάνι βραστό νερό.

Έμβεγμα Ψυχρό	Παίρνουμε το φυτό και το ρίχνουμε μέσα σε κρύο νερό αρκετό χρόνο ώστε να διαλυθούν τα συστατικά του βοτάνου μέσα στο νερό. Στην συνέχεια στραγγίζουμε το ζουμί και είναι έτοιμο για χρήση.
Έμβεγμα Θερμό	Παίρνουμε το βότανο και το ρίχνουμε μέσα σε χλιαρό νερό για αρκετή ώρα ώστε να διαλυθούν τα συστατικά του μέσα στο νερό. Το στραγγίζουμε το ζουμί στην συνέχεια και είναι έτοιμο για χρήση.
Βάμμα	Το βάμμα φτιάχνεται βυθίζοντας για μεγάλο χρονικό διάστημα ένα φρέσκο η ξερό φυτό σε πυκνό διάλυμα οινόπνευματος. Οι αναλογίες γενικά είναι ένα μέρος φυτών αλεσμένων ή σε σκόνη, προς πέντε μέρη οινόπνευματος 70%. Τα αφήνουμε να μουλιάσουν σε καλά κλεισμένο βάζο επί 2-6 ημέρες ανάλογα με την περίπτωση και κατόπιν πιέζουμε και φιλτράρουμε το υγρό.
Σιρόπι	Τα εκχυλίσματα των φαρμακευτικών φυτών τα προσθέτουμε σε ένα βασικό σιρόπι (π.χ. απλό σιρόπι), που είναι μια διάλυση 200 γραμμαρίων ζάχαρης μέσα σε 100 γραμμάρια ζεστό νερό
Νωπός χυμός	Ο νωπός χυμός γίνεται με φρέσκα φυτά που κόβονται και συμπιέζονται. Ο χυμός που παίρνουμε, τοποθετείται σε κρύο μέρος επί μια ημέρα για να κατασταλάξει και μετά φιλτράρεται.
Σκόνη	Τα φυτά που έχουν ξεραθεί στη σκιά, ψιλοτεμαχίζονται και μετά κονιοποιούνται μέσα σε γουδί. Αυτά τα φυτά, μόνα τους ή μαζί με άλλα, πωλούνται μέσα σε σακουλάκια για την παρασκευή αφεψημάτων και δεν έχουν ανάγκη από φιλτράρισμα. Μερικοί παίρνουν την σκόνη των φυτών κατευθείαν πάνω στη γλώσσα τους ή την ανακατεύουν στις τροφές τους.

Πίνακας 10. Τρόποι αποζέματος βοτάνων.

**Μέτρα και σταθμά
χρησιμοποιούμενα για την παρασκευή των φαρμάκων**

Μονάδες βάρους		Γραμμάρια
Κεράτιον	Siliqua	0.189
Θέρμος= 2 κεράτια	Lupinus	0.378
Όβολος= 3 κεράτια	Obolus	0.598
Κύαμος αιγύπτιος= 1 ½ όβολοι	-	0.852
Γράμμα= 2 όβολοι	Scrupulum	1.137
Τριόβολον= 3 όβολοι	Triobolon	1.794
Δραχμή, ολκή= 3 γράμματα	Drachma	3.411
Κάρυον ποντικόν	-	3.40
Κάρυον βασιλικόν	-	13.644
Ουγγία= 8 δραχμές	Uncia	27.88
Ξέστης = 1/6 λίτρας	Sextans	54.58
Τέταρτον	Quadrans	81.86
Λίτρα= 12 ουγγίες	Libra	324.45
Μνά	Mina	436.6
Μονάδες όγκου		Λίτρα
Κοχλιάριον, κόχλος	-	0.0046
Χήμη, κόγχη	Concha	0.0114
Κύαθος	Cyathus	0.0476
Μύστρον μέγα	-	0.068
Οξύβαφον	Acetabulum	0.684
Τέταρτον	Quartarius	0.137
Κοτύλη, τρυβλίον	Hemina	0.274
Ξέστης	Sextarius	0.547
Χοίνιξ	-	1.094
Χους	Congius	3.282
Ούρνα	Urna	13.130
Αμφορεύς, κεράμιον	Amphora	26.260
Μετρητής	Metreta	39.360

Πίνακας 11. Μέτρα και σταθμά χρησιμοποιούμενα για την παρασκευή των φαρμάκων.

ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΓΕΙΑ ΣΧΗΜΑΤΑ & ΧΡΗΣΗ

Αλάβαστρον	Μικρό, επιμήκες και στενόστομο αγγείο για αρωματικά έλαια, χρησιμοποιούμενο κυρίως στον γυναικείο καλλωπισμό.
Αμφορείς	Μεγάλο κλειστό αγγείο με δύο κάθετες λαβές για τη μεταφορά ή αποθήκευση κυρίως υγρών αλλά και στερεών. Υπάρχουν πολλοί τύποι αμφορέων όπως οι μονοκόμματοι (που, πιθανότατα, τους ονόμαζαν κάδους, τύπου Α, Β και Γ), οι οξυπύθμενοι (που χρησιμοποιούνταν στο διαμετακομιστικό και υπερπόντιο εμπόριο, κυρίως κρασιού), οι παναθηναϊκοί, οι αμφορείς με λαιμό, οι νικοσθενικοί, οι αμφορείς SOS (επίσης για διαμετακομιστικό και υπερπόντιο εμπόριο, κυρίως λαδιού), οι τυρρηνικοί, οι τύπου Nola, οι αμφορείς - κάδοι (bail - amphorae). Υπάρχουν ακόμη και οξυπύθμενοι αμφορίσκοι για αρωματικά έλαια.
Αρύβαλλος	Μικρό, σφαιρικό και στενόστομο αγγείο για το λάδι που χρησιμοποιούσαν οι αθλητές για να αλείφουν τα σώματά τους.
Αρύταινα	βλ. στη λέξη κύαθος
Αρυτήρ	βλ. στη λέξη κύαθος
Ασκός	Μικρό και στενόστομο αγγείο για υγρά (κυρίως για λάδι).
Δίνος	Έτσι ονομάζεται λανθασμένα ο λέβης (βλ. λέξη).
Εξάλειπτρον	Μικρό ανοιχτό αγγείο με χαμηλή βάση για αρωματικά έλαια ή ρευστές αλοιφές. Το χρησιμοποιούσαν στον γυναικείο καλλωπισμό ή σε πρακτικές που είχαν σχέση με νεκρούς. Ονομάζεται συχνά και πλημοχόη, όταν έχει κάλυμμα και ψηλό πόδι, και λανθασμένα κώθων (βλ. λέξη).
Επίνητρον ή Όνος	Ειδικό σκεύος, όχι αγγείο, επάνω στο οποίο οι γυναίκες έτριβαν το μαλλί.
Επίχυσις	Είδος στενόστομης κανάτας, οινοχόης (βλ. λέξη), ιδιαίτερα αγαπητής στην κατωιταλιωτική κεραμική και μάλιστα της Απουλίας και της Λευκανίας.
Κάδος	βλ. στη λέξη αμφορείς
Κάλαθος	Ανοιχτό αγγείο χωρίς λαβές, διαφόρων μεγεθών. Σε μεγάλους καλάθους στοίβαζαν οι γυναίκες το μαλλί.
Κάλης	βλ. στη λέξη υδρία
Κάλυξ	Αγγείο πόσεως με κωνικό πόδι και δύο οριζόντιες λαβές, ιδιαίτερα συχνό στη χιακή κεραμική.
Κάνθαρος	Αγγείο πόσεως με δύο, συνήθως ψηλές, κάθετες λαβές. Είναι το συνηθισμένο κρασοπότηρο του Διονύσου αλλά συχνά και του Ηρακλή. Στη Βοιωτία, που ήταν ιδιαίτερα συχνός, αλλά και στη Λακωνία, είχε χθόνιο συμβολισμό. Υπάρχουν αρκετοί τύποι του σχήματος.
Κέρνος	Τελετουργικό σκεύος που συνήθως αποτελείται από πολλά μικρά αγγεία, κατάλληλα να δεχτούν προσφορές.

Κοτύλη	Αγγείο πόσεως με δύο οριζόντιες λαβές, πολύ συνηθισμένο στην Κόρινθο. Μοιάζει με τον σκύφο (βλ. λέξη), μόνο που τα τοιχώματά του είναι πιο πλαγιαστά.
Κρατήρ	Μεγάλο ανοιχτό αγγείο για τη μείξη του κρασιού με το νερό. Οι αρχαίοι έπιναν το νερωμένο κρασί, με συνήθη αναλογία τρία μέρη νερό και μία κρασί. Υπάρχουν πολλοί τύποι κρατήρων: οι κιονωτοί (πολύ συνηθισμένοι στην Κόρινθο, γι' αυτό και αποκαλούνται συχνά κορινθιακοί ή κορινθιουργείς), οι ελικωτοί (ονομάζονται και λακωνικοί), οι καλυκωτοί, οι κωδωνόσχημο και οι κρατήρες χαλκιδικού τύπου.
Κύαθος	Μικρό ανοιχτό αγγείο με μία μακριά κάθετη λαβή, κατάλληλο για άντληση υγρών. Ένα παρόμοιο σχήμα στα ελληνιστικά χρόνια ονομάζεται αρυτήρ. Ένα ανάλογο μεταλλικό σκεύος με μακριά λαβή, μορφής σημερινής κουτάλας, ονομάζεται από τους αρχαιολόγους αρύταινα.
Κύλιξ	Βασικό αγγείο πόσεως των αρχαίων. Υπάρχουν πολλοί τύποι κυλίκων : κύλικες τύπου κωμαστών, τύπου Σιάννων, μικρογραφικές (χειλωτές και ταινιωτές), τύπου Α (οφθαλμωτές), τύπου Β, τύπου Γ, τύπου γιάντες, χαλκιδικού τύπου, τύπου Kassel, τύπου Droop, κύλικες δίχως πόδι (stemless).
Κώθων	Μικρό αγγείο πόσεως με μία κάθετη λαβή (βλ. και λέξη οινόχοη). Λανθασμένα το όνομα αυτό δίνεται και στο εξάλειπτρον (βλ. λέξη).
Λάγυνος	Οινοφόρο αγγείο με χαμηλό γωνιώδες σώμα, ψηλό στενό λαιμό και μία κάθετη λαβή, πολύ διαδεδομένο στην ελληνιστική εποχή.
Λάκαινα	Αγγείο πόσεως των Λακώνων με δύο οριζόντιες λαβές κοντά στη χαμηλή βάση του.
Λέβης	Μεγάλο ανοιχτό ημισφαιρικό αγγείο χωρίς λαβές, που συνήθως στεκόταν επάνω σε ψηλό υπόστατο. Το χρησιμοποιούσαν για την ανάμειξη κρασιού με το νερό (βλ. και στη λέξη κρατήρ). Λανθασμένα το αγγείο ονομάζεται και δίνος.
Λέβης γαμικός	Το αγγείο αυτό μοιάζει με το προηγούμενο αλλά έχει και δύο κάθετες ψηλές λαβές στον ώμο του., ενώ δεν έχει πάντα ψηλό υπόστατο. Το χρησιμοποιούσαν σε γαμήλιες τελετές και σχετική είναι συχνά και η εικονογράφηση του.
Λεκάνη	Μεγάλο χαμηλό και ανοιχτό αγγείο με δύο οριζόντιες λαβές και κάλυμμα. Συχνά το έδιναν ως γαμήλιο δώρο και τότε, συνήθως, η διακόσμησή του σχετίζεται με τον κόσμο των γυναικών.
Λήκυθος	Βασικό ελαιοδόχο αγγείο, στενόστομο με μία κάθετη λαβή. Υπάρχουν αρκετοί τύποι του σχήματος αυτού. Τον 5ο αιώνα π.α.χ.χ. επικρατούν οι λήκυθοι κύριου (standard type) και δευτερεύοντος τύπου (secondary type) και η λεγόμενη αρυβαλλοειδής λήκυθος με φουσκωτό και κάπως πεπιεσμένο σώμα. Οι λευκές λήκυθοι προορίζονταν αποκλειστικά για ταφική χρήση.
Λουτήριον	Μεγάλο ανοιχτό αγγείο με δύο λαβές και συνήθως με προχοή. Ορισμένες από τις χρήσεις του είχαν σχέση με το πλύσιμο.

Λουτροφόρος	Ψηλό κλειστό αγγείο με επιμήκη λαιμό. Το χρησιμοποιούσαν για γαμήλια λουτρά ή το τοποθετούσαν σε τάφους άγαμων νέων. Γι' αυτό και η εικονογραφία των αγγείων αυτών συχνά σχετίζεται με γαμήλιες τελετές ή ταφικά δρώμενα. Υπάρχουν λουτροφόροι - αμφορείς με δύο κάθετες λαβές (για άνδρες) και λουτροφόροι - υδρίες με τρεις λαβές, δύο οριζόντιες και μία κάθετη (για γυναίκες).
Λύδιον	Μικρό κλειστό μυροδόχο αγγείο με στενό ψηλό πόδι, χωρίς λαβές.
Μαστός	Αγγείο πόσεως, όχι συχνό, με σχήμα γυναικείου μαστού.
Νεστορίς	Μεγάλο αγγείο με ή χωρίς λαιμό και δύο ή τέσσερις λαβές, που απαντάται στα κατωιταλικά εργαστήρια της Απουλίας και κυρίως της Λευκανίας. Η χρήση του ήταν ανάλογη με αυτή του αμφορέα (βλ. λέξη).
Οινοχόη	Βασικό αγγείο άντλησης κρασιού από τους κρατήρες, με το οποίο στη συνέχεια γέμιζαν τα κρασοπότηρα. Είναι συνήθως μετρίου μεγέθους, κλειστό, με μία κάθετη λαβή και σώζεται σε πολλούς τύπους (βλ. και λέξη κώθων).
Όλπη	Είδος οινοχόης (βλ. λέξη), που ο λαιμός της δεν ξεχωρίζει από το σώμα και η λαβή της δεν ξεπερνά συνήθως το ύψος του στομίου, που είναι κυκλικό.
Πελίκη	Το όνομα αυτό δίνεται λανθασμένα σε ένα είδος αμφορέα που η μεγαλύτερη διάμετρός του βρίσκεται στο κάτω μέρος του σώματος. Λόγω της ευστάθειάς του, οι έμποροι αποθήκευαν συνήθως στο αγγείο αυτό τα πολύτιμα έλαια που διέθεταν προς πώληση.
Πίθος	Μεγάλο αποθηκευτικό αγγείο.
Πινάκιον	Ανοιχτό ρηχό αγγείο με χείλος, σαν το σημερινό πιάτο. Τα διακοσμημένα πινάκια συχνά τα ανέθεται σε ιερά και τα αναρτούσαν ως πίνακες (βλ. και λέξη ψαροπινάκιον).
Πλαστικά αγγεία	βλ. στη λέξη ρυτόν
Πλημοχόη	βλ. στη λέξη εξάλειπτρον
Πυξίς	Μικρό αγγείο με κάλυμμα όπου οι γυναίκες έβαζαν πούδρες για τον καλλωπισμό τους ή φύλασσαν τα κοσμήματά τους. Δεν έχει λαβές, εκτός από τη σκυφοειδή πυξίδα της Σικελίας.
Ρυτόν	Αγγείο πλαστικό με τη μορφή κέρατος, κεφαλής ζώου κ.ά. Τα εντυπωσιακά αυτά αγγεία, που η αρχή τους πρέπει να αναζητηθεί στη μεταλλοτεχνία της Ανατολής, και μάλιστα της Περσίας, χρησιμοποιούνταν συνήθως ως κρασοπότηρα σε συμπόσια.
Situla	Το λατινικό αυτό όνομα αναφέρεται σε ένα καδόσχημο αγγείο με σαφή επίδραση από μεταλλικά πρότυπα. Κυρίως απαντάται στην Απουλία και την Καμπανία και το χρησιμοποιούσαν για μεταφορά υγρών. Το ίδιο όνομα δίνεται και σε ένα ψιλόλιγνο καδόσχημο αγγείο του 6ου αιώνα π.α.χ.χ., δημιουργία κεραμέων της ανατολικής Ελλάδος

Σκύφος	Αγγείο πόσεως συνήθως με δύο οριζόντιες λαβές (σπανιότερα με μία οριζόντια και μία κάθετη). Μοιάζει με την κοτύλη (βλ. λέξη), μόνο που στον σκύφο τα τοιχώματα είναι ποιο ανορθωμένα. Με τη συμβατική ονομασία "μεγαρικός σκύφος", ονομάζουμε ένα μικρό ημισφαιρικό αγγείο πόσεως της ελληνιστικής εποχής, χωρίς λαβές (ημίτομος είναι η πιθανή αρχαία ονομασία του), που φέρει ανάγλυφη διακόσμηση.
Στάμνος	Το όνομα αυτό δίνεται λανθασμένα σε ένα μεγάλο ανοιχτό αγγείο με χαμηλό λαιμό και δύο μικρές οριζόντιες λαβές στο επάνω μέρος του σώματος. Συνήθως μετέφεραν σ' αυτό νερό, ενώ συχνά το χρησιμοποιούσαν και ως τεφροδόχο αγγείο. Ο τύπος της υδρίας που ο λαιμός δεν ξεχωρίζει με σαφήνεια από το σώμα ονομάζεται κάλπις.
Φιάλη	Μικρό ρηχό αγγείο με "ομφαλό" στη μέση. Χωρίς λαβές, με το οποίο έκαναν σπονδές, ενώ σπανιότερα, το χρησιμοποιούσαν και ως κρασοπότηρο.
Φορμίσκος	Φλασκόμορφο αγγείο, που μιμείται σακούλι. Κατασκευασμένο από ύφασμα ή δέρμα, μέσα στο οποίο φύλασσαν παιδικά παιχνίδια. Συναντάται βασικό ως ταφικό κτέρισμα, έχοντας και ανάλογη διακόσμηση.
Χους	Οινοχόη (βλ. λέξη) διαφόρων μεγεθών με λαιμό που δεν ξεχωρίζει από το σώμα. Το χρησιμοποιούσαν κυρίως στην αθηναϊκή γιορτή των Ανθεστηρίων.
Ψαροπινάκιον	Πινάκιον με χαμηλή βάση και μικρό κοίλο "ομφαλό" στη μέση. Πιθανόν να έτρωγαν σ' αυτό ψάρια, όπως δείχνει και η διακόσμησή του, που πάντα εικονίζει θαλασσινά.
Ψυκτήρ	Μανιταρόσχημο κλειστό αγγείο μέσα στο οποίο έβαζαν κρασί και μετά το τοποθετούσαν συνήθως σε καλυκωτό κρατήρα που περιείχε κρύο νερό ή χιόνι. Έτσι πετύχαιναν την ψύξη του κρασιού.
Ωόν	Πήλινο ομοίωμα αυγού που προσφερόταν ως ανάθημα σε ιερά ή ως κτέρισμα σε τάφους, κυρίως παιδικούς.

Πίνακας 12. Αρχαία αγγεία των αρχαίων Ελλήνων.

Αιμορροΐδες

είναι ογκίδια αγγειακού ιστού, οι οποίες προβάλλουν από τον πρωκτό. Η εμφάνιση των ογκιδίων αυτών οφείλεται κατά βάση στην χαλάρωση των αγγειακών ιστών της περιοχής που βοηθούν στην συγκράτηση των κοπράνων και στην αφόδευση.

Άφθα

Μικρό έλκος, ιδιαίτερα το λευκωπό ή ερυθρωπό στίγμα στην στοματική κοιλότητα.

Διάσειση

είναι ο τραυματισμός του εγκεφάλου μετά από βίαιη πρόσκρουσή του στα τοιχώματα του κρανίου. Αποτελεί συχνή κατάσταση σε τροχαία ατυχήματα και είναι δυνατόν να υποκρύπτει κάταγμα του κρανίου ή τραυματισμό του αυχένα και γι' αυτό χρειάζεται προσοχή.

Δυσεντερία

Οποιαδήποτε από μια ομάδα διαταραχών που χαρακτηρίζονται από φλεγμονή του εντέρου, ιδιαίτερα του παχέος εντέρου, με κοιλιακό πόνο, τενεσμό και συχνές βλεννοοιματηρές κενώσεις.

Δύσπνοια

Αίσθημα αναπνευστικής δυσκολίας το οποίο συνοδεύεται από μεταβολές της συχνότητας και του ρυθμού των αναπνοών.

Ειλεός

1. Το άνω τμήμα του λεπτού εντέρου, που εκτείνεται μεταξύ της νήστιδας και του τυφλού. 2. Εντερική απόφραξη. Κατάσταση στην οποία το έντερο δεν μπορεί να προωθήσει το περιεχόμενό του.

Έλκος

Είναι οποιαδήποτε ανοιχτή εσωτερική ή εξωτερική πληγή. Ο όρος κυρίως χρησιμοποιείται για ανοιχτές πληγές του στομάχου και του δωδεκαδακτύλου. Η πληγή αυτή κλείνει πολύ δύσκολα ή μένει μόνιμα ανοιχτή. Παρουσιάζεται από πολλές αιτίες, κυρίως από κακή διατροφή και άγχος, όπως επίσης από κάπνισμα και κατάχρηση οινοπνευματωδών ποτών. Τα συμπτώματά του είναι πόνος και κάψιμο στο στομάχι, ναυτία, τάση για εμετό και σε βαρύτερες καταστάσεις γαστρορραγία και διάτρηση του στομάχου. Η θεραπεία του έλκους είναι αποφυγή του άγχους και σωστή διατροφή, φάρμακα και στις βαριές περιπτώσεις εγχείρηση.

Εμπύημα

συγκέντρωση πύου μέσα σε κοιλότητα του σώματος, το απόστημα, κοινά όμπυασμα.

Επιληψία

Παροξυσμική, παροδική διαταραχή της εγκεφαλικής λειτουργίας, η οποία μπορεί να εκδηλώνεται σαν επεισοδιακή έκπτωση ή απώλεια της συνείδησης, ανώμαλα κινητικά φαινόμενα, ψυχικές ή αισθητικές διαταραχές ή διαταραχές του αυτόνομου νευρικού συστήματος. Τα συμπτώματα οφείλονται σε επαναλαμβανόμενες ηλεκτρικές εκφορτίσεις στον εγκέφαλο.

Ίκτερος

Κιτρινωπή χροιά του δέρματος και των επιπεφυκότων που οφείλεται σε αύξηση της χολερυθρίνης >2 mg/dl.

Ισχιαλγία

γενικώς ονομάζουμε κάθε είδους πόνο κατά μήκος του Ισχιακού νεύρου, ανεξάρτητα από το είδος της βλάβης αυτού.

Κυνάγχη

Πόνος που εντοπίζεται στην περιοχή του φάρυγγα.

Οίδημα

Διήθηση ορώδους υγρού στους ιστούς και ειδικά στους υποδόριους και υποβλεννογόνιους ιστούς. Το οίδημα εκδηλώνεται κλινικά ως πρήξιμο της περιοχής.

Πλευρίτιδα

Φλεγμονή του υπεζωκότα που αναπτύσσει χαρακτηριστικό πόνο στο θώρακα, ο οποίος επιδεινώνεται με την εισπνοή και το βήχα.

Πλησμονή

η αφθονία, το χόρτασμα

Ποδάγρα

Χρόνια αρρώστια, που εμφανίζεται με διάφορες μορφές και κατά παροξυσμούς και εντοπίζεται συνήθως στις αρθρώσεις και σπάνια στα σπλάχνα. Οφείλεται σε εναπόθεση ουρικού οξέος στους ιστούς. Οι εναποθέσεις ουρικού οξέος ονομάζονται τόφοι και γίνονται στις αρθρώσεις ή τους αρθρικούς θυλάκους, στους χόνδρους, στο δέρμα και στα νεφρά. Η π. έχει ιδιοσυστατικό κληρονομικό χαρακτήρα και παρουσιάζεται κυρίως με επαναλαμβανόμενα επεισόδια οξείας αρθρίτιδας, που συχνότερα προσβάλλει τη μεταταρσιοφαλαγγική άρθρωση του μεγάλου δάχτυλου του ποδιού και τις άλλες αρθρώσεις των άκρων. Προδιαθετικά αίτια της π. θεωρούνται η κληρονομικότητα, η κατάχρηση ποτών και τροφών με πουρίνες, η καθιστική ζωή, η κόπωση και οι ψυχικές διαταραχές. Συμπτώματα της π. είναι: αρθραλγία, συχνουρία, ζάλη και φαγούρα στις αρθρώσεις.

Πολύποδας

Καλοήθης όγκος ενός βλεννογόνου που παρουσιάζεται με μορφή εκβλάστησης και οφείλεται σε χρόνια επίδραση ενός φλεγμονώδους ερεθίσματος. Ο π. διακρίνεται σε μονήρη και σε πολλαπλό. Παρουσιάζεται συνήθως στο βλεννογόνο της μύτης, της μήτρας και είναι μονήρης και στο στομάχι, το λεπτό και παχύ έντερο όπου είναι πολλαπλός. Ο π. προκαλεί σοβαρές ενοχλήσεις, όπως αιμορραγία, πίεση των ιστών, γι' αυτό πρέπει να αφαιρείται. Η αφαίρεσή του ενεργείται χειρουργικώς και πρέπει να γίνεται όσο το δυνατό πιο γρήγορα.

στραγγουρία

συχνή και επώδυνη ούρηση κατά την οποία αποβάλλεται ελάχιστη ποσότητα ούρων και η οποία συνοδεύει παθήσεις της ουροδόχου κύστης.

Συρίγγιο

Παθολογικός πόρος από τον οποίο βγαίνει πύο ή άλλο υγρό. Τα σ. διακρίνονται σε συγγενή, που σχηματίζονται στην εμβρυϊκή περίοδο και υπάρχουν κατά τη γέννηση, και σε επίκτητα. Τα επίκτητα σ. οφείλονται σε φλεγμονώδεις διεργασίες και συνοδεύονται από ροή και διήθηση του πύου, όπως σε περιπτώσεις οστεομυελίτιδας και φυματίωσης των οστών. Σ. επίσης μπορεί να αναπτυχθούν και ύστερα από τραυματισμούς, προπάντων όταν μπουν και μείνουν ξένα σώματα μέσα στους ιστούς και αναπτυχθεί γύρω τους πύο. Τα σ. ονομάζονται ανοιχτά, όταν ο πόρος τους εμφανίζεται στην επιφάνεια του σώματος, και κλειστά, όταν απολήγει σε κάποια κοιλότητα στο εσωτερικό του σώματος. Σε πολλές περιπτώσεις δημιουργούνται σ. για θεραπευτικούς σκοπούς. Τα πιο πολλά από τα σ. είναι συνήθως ακίνδυνα. Σήμερα τα σ. γίνονται όλο και πιο σπάνια, γιατί η χρησιμοποίηση των αντιβιοτικών θεραπεύει τις αρρώστιες που τα προκαλούν. Η θεραπεία τους είναι διάφορη ανάλογα με την αιτία που τα προκάλεσε. Σε πολλές περιπτώσεις εφαρμόζονται συντηρητικές μέθοδοι, όπως καυτηριασμός κλπ. Όταν χρειάζεται, γίνεται χειρουργική επέμβαση, οπότε γίνεται εκτομή ή διατομή του σ., πλαστικές επεμβάσεις κλπ.

Τεινεσμός

Αναποτελεσματική και επώδυνη έπείξη προς αφόδευση ή προς ούρηση.

Τέτανος

Οξεία, επικίνδυνη νόσος που προκαλείται από την τοξίνη τετανοσπασμίνη, η οποία παράγεται από μολυσμένες πληγές από το κλωστηρίδιο του τετάνου. Χαρακτηρίζεται από ακραία μυϊκή ακαμψία, βίαιους μυϊκούς σπασμούς και συχνά αναπνευστική ανεπάρκεια και ανεπάρκεια του αυτόνομου νευρικού συστήματος.

Τύφος

ή τυφοειδής πυρετός. Οξεία λοιμώδης νόσος που προκαλείται από τη σαλμονέλα του τύφου και η οποία χαρακτηρίζεται παθολογοανατομικά από εξελκώσεις στο λεπτό έντερο και κλινικά από πυρετό, βραδυκαρδία, θόλωση της διάνοιας και από βαριές επιπλοκές. Κατά πάσα πιθανότητα ο κοιλιακός τύφος υπάρχει από την αρχαιότητα, συγγεόταν όμως με άλλες λοιμώδεις ασθένειες που χαρακτηρίζονταν από πυρετό. Στα έργα του Ιπποκράτη υπάρχουν ενδείξεις και περιγραφές που μπορεί να θεωρηθούν ότι αφορούν τον κοιλιακό τύφο. Άλλωστε και ο όρος τύφος καθιερώθηκε από τον Ιπποκράτη και στην αρχαία ελληνική σήμαινε την αλαζονεία, καθώς και την εκτός πραγματικότητας κατάσταση του ατόμου.

Υδρωπικία

το μάζεμα υγρού σε κοιλότητες του σώματος ή του υποδόριου συνδετικού ιστού.

Φυματίωση

Οποιαδήποτε από τις λοιμώδεις νόσους του ανθρώπου και άλλων ζώων που οφείλονται σε είδη *Mycobacterium*.

Ο πνεύμονας είναι η κύρια θέση λοίμωξης και η συνήθης πύλη μέσω της οποίας η λοίμωξη μεταφέρεται σε άλλα όργανα.

Φρενίτιδα

1. (ιατρ.) α) η εγκεφαλική φλεγμονή, β) η διαφραγματική φλεγμονή. 2. (μτφ.) η έξαλλη, ακραία και παράφορη, πολλές φορές, έκφραση συναισθημάτων, το πάθος.

Χολέρα

λοιμώδες νόσημα με διάρροια και συνεχείς εμετούς

Χολή

Υγρό πικρής γεύσης, χρώματος κίτρινου ή πρασινωπού, που εκκρίνεται από το ήπαρ και αποθηκεύεται προσωρινά στη χοληδόχο κύστη. Στη συνέχεια χύνεται στο δωδεκαδάκτυλο μέσω του χοληδόχου πόρου. Αποτελείται κατά 97,5% από νερό, το οποίο περιέχει διαλυμένες διάφορες ουσίες, ανάμεσα στις οποίες χολικά άλατα, χολοχρωστικές, ανόργανα άλατα και χοληστερίνη. Η ποσότητα ημερήσιας παραγωγής της είναι 1 λίτρο. Δεν περιέχει ένζυμα, είναι όμως πεπτικό υγρό, γιατί χρειάζεται στην πέψη των λιπών.

[09]
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΥΤΩΝ

ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ

ΣΕΛΙΔΑ	ΦΥΤΟ
31	Αβρότονο
40	Αγαθόφυτον βλ. Αγριοσπανάκι
32	Αγγούρι
314	Αγνιά βλ. Λυγαριά
360	Αγριαγγουριά βλ. Πικραγγουριά
39	Αγριοκολοκυθιά
361	Αγριομάρουλο βλ. Πικραλίδα
368	Αγριοπιπεριά βλ. Πολύκαρπος
38	Άγριοροδιά
125	Αγριοσέλινο βλ. Βατράχιον
40	Αγριοσπανάκι
41	Αγριοσυκιά
44	Αδϊαντος
136	Αιγόκερας βλ. Βουκέρα
50	Αίρα η μεθυστική
51	Ακακία
56	Ακαλήφη
262	Ακτή βλ. Κουφοξυλιά
300	Αμάραγος βλ. Κώνειο
367	Αμάραντος άγριος βλ. Πόλιο
62	Αμπέλι
66	Αμυδαλιά
70	Άμωμο
71	Ανεμοκλάδι
72	Ανεμώνη
74	Άνηθος
212	Ανθεμίδα βλ. Ευάνθεμο
212	Άνθεμο βλ. Ευάνθεμο
88	Αντράκλα
90	Απήγανος
110	Αραβόσιτος βλ. Ασπρόσιτος

ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΟΝΟΜΑ

ΣΕΛΙΔΑ	ΦΥΤΟ
51	Acacia arabica L.
449	Acinos spp.
227	Acorus calamus L.
44	Adiantum capillus veneris L. και Asplenium adiantum nigrum L.
40	Agathophytum spp.
271	Allium cepa L.
371	Allium porrum L.
418	Allium sativum L.
129	Amaranthus blitum L.
72	Anemone coronaria L.
74	Anethum graveolens L.
212	Anthemis peregrine ή A. chamomilla
391	Apium graveolens L.
261	Arbutus Unedo
447	Arisarum vulgare
100	Aristolochia rotunda L.
31	Artemisia abrotanum L.
115	Artemisia absinthium L.
107	Arum maculatum
425	Asparagus maritimus
111	Asphodelus ramosus
163	Athamanta cretensis L.
139	Avena sativa L.
457	Ballota pseudodictamnus L.
432	Beta vulgaris L.
400	Beta vulgaris var. altissima
131	Boswellia carterii Birdw.
265	Brassica oleracea var. capitata L.
39	Bryonia spp.
228	Calamintha spp.
230	Capparis spinosa L.

337	Αρακάς βλ. Μπιζέλι	220	<i>Capsella bursa pastoris</i> L.
100	Αριστολόχεια	437	<i>Capsella bursa-pastoris</i>
103	Άρκευθος	366	<i>Capsicum annuum</i>
106	Αρμυρίκη	452	<i>Cardopatum corymbosum</i> L.
107	Άρον	250	<i>Carthamus tinctorius</i> L.
300	Ασκοπιτσάρα βλ. Κώνειο	319	<i>Celtis australis</i>
109	Ασπάλαθος	240	<i>Centaurium majus</i>
110	Ασπρόσιτος	437	<i>Cerithe aspera</i>
109	Ασφάλαθος βλ. Ασπάλαθος	375	<i>Cicer arietinum</i> L.
111	Ασφόδελος	229	<i>Cinnamomum cassia</i>
250	Ατρακτυλίδα βλ. Κνήκος	70	<i>Cissus vitigenus</i>
114	Αχλαδιά	248	<i>Cistus villosus</i> ή <i>C. salvifolius</i>
115	Αψίνθιο	300	<i>Conium maculatum</i> L.
340	Βαλεριάνα βλ. Νάρδος	409	<i>Convolvulus scammonia</i> L.
118	Βάλσαμο	251	<i>Coriandrum sativum</i>
120	Βασιλικός	268	<i>Cornus mas</i> L. και <i>C. sanguinea</i> L.
121	Βάτος	273	<i>Crithmum maritimum</i> L.
125	Βατράχιον	213	<i>Crocus sativus</i> L.
126	Βελανιδιά	353	<i>Cucumis melo</i> L.
453	Βήχιον βλ. Χαμόλευκα	32	<i>Cucumis sativus</i>
128	Βιολέτα	254	<i>Cucurbita pepo</i>
129	Βλίτο ή Βλήτο	295	<i>Cuminum cyminum</i> L.
455	Βοάνθεμο βλ. Χρυσάνθεμο	298	<i>Cupressus sempervirens</i> L.
131	Βοσουελλία	252	<i>Curcubita maxima</i> Duchesne
136	Βουκέρα	210	<i>Cuscuta epithymum</i> L.
138	Βούρλο	291	<i>Cyclamen graecum</i> Link.
139	Βρόμη	289	<i>Cydonia oblonga</i>
140	Βρουβί	343	<i>Cyperus esculentus</i> L.
141	Βρυωνία	349	<i>Cyperus papyrus</i> L.
328	Βρωμόδεντρο βλ. Μελία	299	<i>Cyperus rotundus</i> L.
300	Βρωμόχορτο βλ. Κώνειο	249	<i>Daphne tartonraira</i>
145	Βυρδοδεσπικό χρυσόξυλο	154	<i>Dianthus caryophyllus</i>
146	Γαϊδουράγκαθο	175	<i>Dracunculus vulgaris</i> Schott
147	Γαλατσιίδα	360	<i>Ecballium elaterium</i>
154	Γαρίφαλο	41	<i>Ecballium elaterium</i> Rich.
155	Γέροντας βλ. Γερούλι	378	<i>Erica arborea</i> L.
155	Γέρος βλ. Γερούλι	336	<i>Eriobotrya japonica</i>
155	Γερούλι	394	<i>Eruca sativa</i>
330	Γιασεμί βλ. Μενεξές	385	<i>Ervum ervilia</i> L.
259	Γκρουζιά βλ. Κόνυζα	444	<i>Ervum lens</i>
		147	<i>Euphorbia helioscopia</i>
		351	<i>Euphorbia peplus</i>
		213	<i>Euphorbia resinifera</i> Berg.

259	Γκρουζιά βλ. Κόνυζα	223	<i>Euphorbia spinosa</i> L.
159	Γλήχων	341	<i>Ferula communis</i> L.
88	Γλιστρίδα βλ. Αντράκλα	354	<i>Ferula galbaniflua</i> Boiss. et Buhse
159	Γλυκάνισο	428	<i>Ficus carica</i> L.
162	Γλυκόρριζα	324	<i>Foeniculum vulgare</i> Gaertn.
432	Γογγύλι βλ. Τεύτλα	328	<i>Fraxinus ornus</i> L.
163	Δαύκος	109	<i>Genista acanthoclada</i>
168	Δάφνη	455	<i>Glebionis</i> spp.
171	Δεντρολίβανο	162	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.
172	Δίκταμνο	247	<i>Hedera helix</i> L.
107	Δρακοντιά βλ. Άρον	184	<i>Helleborus officinalis</i> L. (μέλας ελλέβορος ή Έκτομο), <i>Veratrum album</i> L. (λευκός ελλέβορος)
175	Δρακόντιο ή Λευκή ρίζα	222	<i>Hippomarathrum cristatum</i>
176	Δρουοπτερίδα	274	<i>Hordeum vulgare</i>
126	Δρυς βλ. Βελανιδιά	441	<i>Hyoscyamus albus</i> L.
373	Δρυς η κοκκοφόρος βλ. Πρίνος	155	<i>Hyoscyamus niger</i> L.
176	Δυόσμος	118	<i>Hypericum perforatum</i>
155	Δυσκύαμος βλ. Γερούλι	420	<i>Hypericum triquetrifolium</i>
180	Έβενος	396	<i>Iberis runemarkii</i>
360	Ελατήριον ο αγριοσίκης βλ. Πικραγγουριά	313	<i>Indigofera tinctorum</i>
180	Ελένιον	180	<i>Inula helenium</i> L.
181	Ελιά	259	<i>Inula viscosa</i> Aiton
184	Ελλέβορος	226	<i>Iris germanica</i> L.
71	Ελξλίνη η φαρμακευτική βλ. Ανεμοκλάδι	138	<i>Juncus</i> spp.
207	Έλυμος	238	<i>Juniperus oxycedrus</i>
210	Επίθυμον	103	<i>Juniperus phoenicea</i>
210	Επίπετρο	326	<i>Lactuca sativa</i>
211	Έρπυλος	301	<i>Lagurus ovatus</i> L.
172	Έρωντας βλ. Δίκταμνο	302	<i>Lathyrus clymenum</i>
212	Ευάνθεμο	337	<i>Lathyrus sativus</i>
213	Ευφόρβιο	237	<i>Laurus cassia</i>
351	Ευφόρβιο βλ. Πέπλιο	168	<i>Laurus nobilis</i> L.
213	Ζαφορά	304	<i>Lepidium latifolium</i> L.
110	Ζειά βλ. Ασπρόσιτος	233	<i>Lepidium Sativum</i> L.
159	Ηδύοσμος ο γλύχων βλ. Γλήχων	288	<i>Lilium candidum</i> L. και L. <i>chalconicum</i> L.
216	Θαψία	305	<i>Linum usitatissimum</i> L.
220	Θλάσπη	50	<i>Lolium temulentum</i> L.
334	Θρούμπι βλ. Μοσχοστουβιά	313	<i>Lupinus angustifolius</i>
221	Θυμάρι	363	<i>Lupinus</i> Spp.
334	θύμβρη βλ. Μοσχοστουβιά	332	<i>Malus pumila</i> Mill
		333	<i>Malva sylvestris</i>

221	Θυμός βλ. Θυμάρι	321	Mandragora officinarum
396	Ιβηρίς βλ. Σαυρίδιο	370	Marrubium vulgare L. και M. creticum Miller
313	Ινδοκοφόρος βλ. Λουλάκι	329	Melilotus officinallis L.
259	Ίνουλα η ιξώδης βλ. Κόνυζα	330	Menta piperita
330	Ίον βλ. Μενεξές	159	Mentha pulegium L.
222	Ιππομάραθο	176	Mentha viridis L.
125	Ιπποσέλινο βλ. Βατράχιον	413	Mercurialis annua
223	Ιπποφαές	335	Morus nigra L.
226	Ίρης η αρρωματική	337	Myrtus communis
227	Ιπτιά	342	Narcissus tazetta
227	Καλάμι αρωματικό	327	Nigella sativa L.
228	Καλαμίθρα	120	Ocimum basilicum
228	Καλαμίνθη βλ. Καλαμίθρα	181	Olea Europaea L.
109	Καλυκοτόμη η εριότριχος βλ. Ασπάλαθος	172	Origanum dictamnus L.
229	Κανέλα	323	Origanum majorana
230	Κάππαρη	441	Origanum smyrnaeum ή O. syriacum
233	Κάρδαμο	378	Origanum vulgare L. και O. heracleoticum Rchb.
163	Καρότο βλ. Δαύκος	345	Paeonia spp.
236	Καρυδιά	207	Panicum miliaceum L.
237	Κασσία	241	Panicum miliaceum L.
237	Καυκαλίδα	347	Papaver rhoeas
238	Κέδρος	343	Papaver Somniferum
240	Κενταύριο	71	Parietaria officinalis
241	Κέστρο	355	Peucedanum officinale
241	Κεχρί	446	Phaseolus vulgaris
289	Κίκι βλ. Κρότων	451	Phoenix dactylifera L.
229	Κιννάμωνο βλ. Κανέλα	159	Pimpinella ή Sisarum anisum
248	Κίσθος βλ. Κίστος	356	Pinus pinea L. και P. laricia Koch
247	Κισσός	339	Piper cubeba
70	Κισσός ο αμπελίνος Βλ. Άμωμο	364	Piper officinarum D.C. και P. nigrum L.
248	Κίστος	430	Pistacia lentiscus L.
249	Κνέωρο	430	Pistacia terebinthus L.
250	Κνήκος	368	Polygonum persicaria
56	Κνίδη Βλ. Ακαλήφη	176	Polypodium dryopteris
250	Κνίκος βλ. Κνήκος	369	Polypodium vulgare L.
432	Κοκκινογούλι βλ. Τεύτλα	304	Populus alba L.
430	Κοκκορεβυθιά βλ. Τερέβινθος	88	Portulaca Oleracea
251	Κόλιαντρος	350	Potentilla reptans L.
252	Κολοκύθα	426	Poterium spinosum Spach

254	Κολοκύθι	361	<i>Prunus amygdalus</i> Stokes var. <i>amara</i> Schn.
259	Κόντζα βλ. Κόνυζα	66	<i>Prunus amygdalus</i>
259	Κόνυζα	439	<i>Psoralea bituminosa</i>
251	Κορίανο βλ. Κόλιαντρος	38	<i>Punica granatum</i>
395	Κότινος βλ. Ρούδι	389	<i>Punica granatum</i>
260	Κουκιά	114	<i>Pyrus communis</i> L.
261	Κουμαριά	373	<i>Quercus smilax</i> ή <i>ilex</i>
262	Κουφοξυλιά	126	<i>Quercus</i> spp.
265	Κράμβη η κεφαλωτή	395	<i>Radix saponaria</i> ή <i>Stellaria media</i>
265	Κραμβολάχανο βλ. Κράμβη η κεφαλωτή	374	<i>Raphanus sativus</i> L.
265	Κραμπολόχανο βλ. Κράμβη η κεφαλωτή	346	<i>Rhamnus paliurus</i>
268	Κρανιά	395	<i>Rhus coriaria</i> L.
271	Κρεμμύδι	145	<i>Rhus cotinus</i> ή <i>Cotinus coggygia</i> Scop.
273	Κρήθος	289	<i>Ricinus communis</i>
274	Κριθάρι	392	<i>Rosa gallica</i> L.
288	Κρίνο	297	<i>Rosa sempervirens</i>
213	Κρόκος βλ. Ζαφορά	171	<i>Rosmarinus officinalis</i>
289	Κρότων	384	<i>Rubia tinctorum</i>
260	Κύαμος βλ. Κουκιά	121	<i>Rubus fruticosus</i>
289	Κυδωνιά	302	<i>Rumex acetosa</i>
291	Κυκλάμινο	90	<i>Ruta graveolens</i> L.
295	Κύμινο	227	<i>Salix alba</i> L.
297	Κυνόροδο	445	<i>Salvia fruticosa</i> Mill.
298	Κυπαρίσσι	344	<i>Salvia horminum</i> L.
299	Κύπειρος	262	<i>Sambucus nigra</i> L. και <i>S. ebulus</i> L.
300	Κώνειο	334	<i>Satureja thymbra</i> L.
301	Λαγώπυρος	415	<i>Scilla maritima</i> L.
302	Λαθούρι (Φάβα)	417	<i>Scolopendrium officinale</i>
302	Λάπαθο βλ. Λάπατο	210	<i>Sedum acre</i>
302	Λάπατο	438	<i>Sennebler coronopus</i>
265	Λάχανο βλ. Κράμβη η κεφαλωτή	422	<i>Sesamum indicum</i> L.
304	Λεπίδι	241	<i>Sideritis syriaca</i>
304	Λεύκα	402	<i>Silphium</i> spp. (ή πιθανώς <i>Ferula tingitana</i> L.)
305	Λινάρι	146	<i>Silybum marianum</i>
313	Λουλάκι	140	<i>Sinapis alba</i> L.
313	Λούπινο	421	<i>Sisymbrium polyceratium</i>
363	Λούπινο βλ. Πικροκουκιά	404	<i>Sium nodiflorum</i>
314	Λυγαριά	125	<i>Smyrniolum olusatrum</i> L.
319	Λωτός	427	<i>Solanum nigrum</i> L.
		422	<i>Sorbus</i> sp.
		424	<i>Spinacia oleracea</i>

300	Μαγκούτα βλ. Κώνειο
341	Μαγκούτα βλ. Νάρθηκας
333	Μαλάχη η αγρία βλ. Μολόχα
333	Μάλβα βλ. Μολόχα
44	Μαλλόχορτο βλ. Αδϊαντος
321	Μανδραγόρας
323	Μαντζουράνα
324	Μάραθος
212	Μαργαρίτα βλ. Ευάνθεμο
326	Μαρούλι
430	Μασπιχόδενδρο βλ. Σχίνος
327	Μελάνθιο
328	Μελία
329	Μελίλωτο
330	Μενεξές
330	Μέντα
347	Μήκων βλ. Παπαρούνα
347	Μηκωνίδα βλ. Παπαρούνα
332	Μηλιά
333	Μολόχα
136	Μοσχοσίταρο βλ. Βουκέρα
334	Μοσχοστουβιά
335	Μουριά
336	Μουσμουλιά
337	Μπιζέλι
337	Μυρτιά
339	Μυρτίδανο
340	Νάρδος
341	Νάρθηκας
342	Νάρκισσος
259	Νεροκολλησιά βλ. Κόνυζα
259	Νεροκόνυζος βλ. Κόνυζα
302	Ξινήθρα βλ. Λάπατο
302	Ξυνολάπατο βλ. Λάπατο
343	Ολοκωνίτις
343	Όπιο
344	Ορμίνου
345	Παιωνία
346	Παλουριά
432	Παντζάρι βλ. Τεύτλα

106	Tamarix spp.
141	Tamus communis
349	Tanacetum parthenium Schultz Bip.
361	Taraxacum officinale
367	Teucrium polium
216	Thapsia garganica L.
211	Thymus serpyllum L.
221	Thymus vulgaris L.
448	Tilia europaea
237	Tordylium officinale
400	Tordylium officinale
136	Trigonella foenum graecum
110	Triticum spelta
404	Triticum spp.
453	Tussilago farfara
56	Urtica dioica L. και Urtica urens L.
440	Urtica urens
340	Valeriana bioscoridis
450	Verbascum thapsus L.
426	Verbena officinalis
260	Vicia faba
330	Viola odorata
128	Viola spp.
314	Vitex agnus castus L.
62	Vitis vinifera L.
369	Ziziphora capitata L.

347	Παπαρούνα
349	Πάπυρος
349	Παρθένιο βλ. Παρθενούλι
349	Παρθενούλι
350	Πεντάφυλλο
351	Πέπλιο
353	Πεπόνι
71	Περδικάκι βλ. Ανεμοκλάδι
44	Περιπλοκάδι βλ. Αδίαντος
354	Περσίας νάρθηξ ο χαλβανοφόρος
355	Πευκέδανο
356	Πεύκο
360	Πικραγουριά
361	Πικραλίδα
361	Πικραμυδαλιά
363	Πικροκουκιά
100	Πικρόρριζα βλ. Αριστολόχεια
364	Πιπέρι
366	Πιπεριά
367	Πόλιο
368	Πολύκαρπος
369	Πολύκνημο
369	Πολυπόδι
176	Πολυπόδιον Δρυοσπτερίδα βλ. Δρυοσπερίδα
44	Πολυτρίχι βλ. Αδίαντος
426	Ποτήριον βλ. Στοιβή
373	Πουρνάρι βλ. Πρίνος
370	Πράσιο
371	Πράσο
373	Πρίνος
346	Ράμνος βλ. Παλουριά
374	Ραπάνι
375	Ρεβίθι
378	Ρείκι
378	Ρίγανη
323	Ρίγανη γλυκιά βλ. Μαντζουράνα
172	Ρίγανη κρητική βλ. Δίκταμνο
384	Ριζάρι
385	Ρόβι

389	Ροδιά
392	Ρόδον
394	Ρόκα
395	Ρούδι
395	Ρούς βλ. Ρούδι
262	Σαμπούκος μαύρος βλ. Κουφοξυλιά
395	Σαπουνόχορτο
344	Σαρκοτρόφι βλ. Ορμίνου
396	Σαυρίδιο
250	Σαφλόρι βλ. Κνήκος
213	Σαφράνι βλ. Ζαφορά
391	Σέλινο
400	Σέσελι
400	Σέσκουλο
402	Σίλφιο
140	Σινάπι βλ. Βρουβί
404	Σίον
404	Σιτάρι
409	Σκαμμωνία
413	Σκαρόχορτο
415	Σκίλλα βλ. Σκιλλοκρέμμουδο
415	Σκιλλοκρέμμουδο
415	Σκιλλόχορτο βλ. Σκιλλοκρέμμουδο
417	Σκολοπένδρο
418	Σκόρδο
259	Σκουντζιά ήρεμη βλ. Κόνυζα
420	Σκουρδίτσα
44	Σκροπίδι βλ. Αδϊαντος
421	Σκυλλόβρουβα (σισύμβριον)
297	Σκυλόροδο βλ. Κυνόροδο
422	Σουρβιά
422	Σουσάμι
118	Σπαθόχορτο βλ. Βάλσαμο
109	Σπαλάθρι βλ. Ασπάλαθος
109	Σπαλάχτρι βλ. Ασπάλαθος
424	Σπανάκι
425	Σπαράγγι
426	Σταυροβότανο
426	Στοιβάδα βλ. Στοιβή
426	Στοιβή

259	Στρογγυλόχορτο βλ. Κόνυζα
427	Στρώχνος
428	Συκιά
430	Σχίνος
361	Ταραξάκος βλ. Πικραλίδα
430	Τερέβινθος
430	Τέρμινθος βλ. Τερέβινθος
432	Τεύτλα
437	Τηλέφιο
136	Τήλι βλ. Βουκέρα
448	Τίλιο βλ. Φλαμουριά
437	Τράγιο
438	Τριβόλι
136	Τριγωνίσκος βλ. Βουκέρα
439	Τριφύλλι
440	Τσουκνίδα
56	Τσουκνίδα Βλ. Ακαλήφη
155	Υοσκίαμος βλ. Γερούλι
441	Υοσκύαμος
118	Υπερικόν Βαλσαμόχορτο βλ. Βάλαμο
441	Ύσσωπος
444	Φακή
445	Φασκομηλιά
446	Φασόλι
447	Φειδόχορτο βλ. Φιδόχορτο
447	Φιδόχορτο
448	Φλαμουριά
449	Φλισκούνι
450	Φλόμος
451	Φοίνικας
452	Χαμαιλέοντας
453	Χαμόλευκα
455	Χρυσάνθεμο
44	Ψαλιδόχορτο βλ. Αδίσαντος
39	Ψευδοβρυωνία βλ. Αγριοκολοκυθια
457	Ψευτοδίκταμο
259	Ψυλλήθρα βλ. Κόνυζα
259	Ψυλλίστρα βλ. Κόνυζα

Από την εργασία που έχω κάνει διαπίστωσα ότι οι άνθρωποι από παλιά μέχρι και σήμερα χρησιμοποιούν τα φυτά –πέρα από τη θρέψη και τον καλλωπισμό– για θεραπευτικούς λόγους. Πολλές από τις χρήσεις τους έχουν διατηρηθεί μέχρι και σήμερα. Πέρα όμως από το χρόνο, και η επιστήμη με τα μέσα που διαθέτει μας έχει αποδείξει πως η Βοτανοθεραπεία έχει αποτελέσματα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε που οι φαρμακοβιομηχανίες χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη τα φυτά και τις δραστικές τους ουσίες.

Κατά συνέπεια ο άνθρωπος πρέπει να ασχοληθεί περισσότερο με τη Βοτανολογία, για θεραπευτικούς αλλά και –σύμφωνα με τον ιατρικό και γεωπονικό όρο: καλύτερα να προλαβαίνουμε παρά να θεραπεύουμε– για προληπτικούς λόγους. Γι' αυτό προτείνω οι Γεωπονικές σχολές και οι πολιτεία να ασχοληθούν περισσότερο με την προβολή, τη γνώση, τη χρήση, την καλλιέργεια και την προστασία των βοτάνων ώστε να αποφύγουμε όσο μπορούμε τις παρενέργειες των χημικών σκευασμάτων.

Γνωρίζοντας την δράση και το έργο του Ιπποκράτη, αποφάσισα να μελετήσω όλα τα έργα του που σώζονται έως και σήμερα. Σκοπός μου ήταν να εντοπίσω, να καταγράψω, να συγκεντρώσω, να ταξινομήσω και να μεταφέρω όλα όσα αναφέρει για τα φυτά. Από τις θεραπευτικές τους ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά τους, μέχρι και τον τρόπο χρήσης τους.

Από τα 73 έργα του Ιπποκράτη, εντόπισα 223 διαφορετικά είδη φυτών, αποδεικνύοντας για μία ακόμα φορά την σημαντικότητα αυτού του είδους ζωής και υποστηρίζοντας τη χρήση τους για θεραπευτικούς –και όχι μόνο- σκοπούς.

Στις σελίδες τούτες, πέρα από τα κείμενα του Ιπποκράτη για τα φυτά, υπάρχει υλικό με βιογραφικά στοιχεία για τη ζωή και το έργο του. Ακόμα, πραγματοποιείται μια αναδρομή στην ιστορία της βοτανοθεραπείας. Επίσης, γίνεται λόγος για τα μέσα και τους τρόπους χρήσεις των φυτών. Τέλος, υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό των φυτών που βοηθά στην αναγνώριση τους και αρκετοί πίνακες με συγκεντρωμένα και ταξινομημένα στοιχεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Αναγνώστου, Ι. Χ. **1926**. Ιπποκράτης κατ'εκλογήν. Εκδόσεις Π. Δ. Σακελλάριος. Αθήναι.
- Αποστολίδης, Π.Δ. **1997**. Ερμηνευτικό λεξικό πασών των λέξεων του Ιπποκράτους. Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήναι.
- Βοσταντζόγλου, Θ. **1962**. Αντιλεξικόν. Εκδόσεις Ιωάννα Βοσταντζόγλου – Βλαστάρη. Αθήναι.
- Γεννάδιος, Π.Γ. **1959**. Λεξικόν Φυτολογικών. Εκδόσεις Μόσχου Γιούρδα. Αθήναι.
- Γεωργοπαπαδάκος, Α. & Ομάδας Φιλολόγων. 1980. Το μεγάλο λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας. Εκδόσεις Μαλλιάρης – Παιδεία. Θεσσαλονίκη.
- Διοσκουρίδης. **2000**. Άπαντα 1: Περί ύλης Ιατρικής Α'. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Διοσκουρίδης. **2000**. Άπαντα 5: Περί ύλης Ιατρικής Ε'. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Διοσκουρίδης. **2006**. Περί ύλης ιατρικής. Εκδόσεις Ζήτρος. Θεσσαλονίκη.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 1: Γενική ιατρική. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 2: Προληπτική Ιατρική. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 3: Παθολογία - Οφθαλμολογία. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 4: Ανατομία - Φυσιολογία. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 5: Διατητική - Θεραπευτική 1. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 6: Διατητική - Θεραπευτική 2. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 7: Γυναικολογία 1. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 8: Γυναικολογία 2. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 9: Γυναικολογία 3. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 10: Μαιευτική - Εμβρυολογία. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.

- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 11:Χειρουργική. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 12: Ορθοπεδική. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 13: Επιδημίες 1. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 14: Επιδημίες 2. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 15: Περί ασθενειών. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 16: Παθήσεις - Επιληψία. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Ιπποκράτης. **1993**. Άπαντα 17: Επιστολαί. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήναι.
- Κιαπόκας, Μ. Σ. **2010**. Τα φαρμακευτικά φυτά του Ιπποκράτη. ... . Κως.
- Μπαζαίος, Κ. **1982**. 1000 βότανα 1000 θεραπείες. Εκδόσεις Διατροφή & υγεία. Αθήναι.
- Μυρωνίδου-Τζουβελέκη, Μ., Καλούσης,Κ., Χριστοπούλου-Αλετρά, Ε. **2008**. Η αναλγητική αγωγή από την Ομηρική στην Ιπποκρατική Ιατρική. Πρακτικά συνεδρίου φαρακολογίας. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη.
- Οικονομοπούλου, Α. Χ. ... . Η Μαιευτική και η Γυναικολογία στην Αρχαία Ελλάδα. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΤΕΧΝΕΣ. 102: 1-9.
- Σκαλτσά, Ε. ... . Τα φάρμακα στην Αρχαία Ελλάδα. ... . Αθήναι.
- Φιλιανός, Σ. **1997**. Περι φαρμάκων. Καθημερινή. 1: 20-22
- Χελδαράιχ, Θ. **1926**. Τα δημώδη ονόματα των φυτών προσδιοριζόμενα επιστημονικός. Εκδόσης Ιωάννης Δ. Κολλάρος. Αθήναι.
- Χριστοπούλου –Αλετρά, Ε., Παπαβραμίδου, Ν., Κλειδαράς, Α. **2002**. Εισαγωγή στην Ιπποκρατική Ιατρική, ειδικά θέματα. Εκδόσεις Σιώκης, Θεσσαλονίκη.
- Baumann, H. **1993**. Η ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη και στην λογοτεχνία. Έκδοση της Ελληνικής εταιρίας προστασίας της φύσεως. Αθήναι.
- Jaka, J. ... . Θεραπείες με φυσικά μέσα. Εκδόσεις Κέδρος. Αθήναι.
- Hofmann, J. B. **1974**. Ετυμολογικόν λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής. ... . Αθήναι.
- Ody, P. **1993**. Πλήρης οδηγός φαρμακευτικών βοτάνων. Εκδόσεις Γιαλλέλλης. Αθήναι.
- .... **2006**. Το λεξικό των Βοτάνων. Εκδόσεις Έθνος. Αθήναι.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.e-domisi.gr

www.farmaceutikoskosmos.gr

www.ixorcosmos.gr

www.Live-Pedia.gr

www.votana-olympus.gr

www.52dim-irakl.ira.sch.gr

Για τις εικόνες χρησιμοποίησα διαδικτυακές πηγές και κάποιες φωτογραφίες από το προσωπικό μου αρχείο.

KYPIAKH MEZE

ΤΗΛ: 6978340014 & 6945564466

EMAIL: kellymeze@yahoo.gr

Από τα πρώτα λεπτά της ζωής μας μέχρι τα τελευταία, παλεύουμε ανάμεσα στη φθορά και στη διατήρηση, στη ζωή και στο θάνατο. Και ψάχνουμε να βρούμε τα μέσα και τους τρόπους για να καταφέρουμε να αντιμετωπίσουμε τους κινδύνους.

Όπως παλιά έτσι και τώρα, στην σημερινή εποχή, που δεν ξέρουμε πώς να προστατευτούμε από τις περιβαλλοντικές, τροφικές και συναισθηματικές τοξίνες, έχουμε όλο και περισσότερο ανάγκη να βρούμε μέσα και τρόπους για να διατηρήσουμε την υγεία και να αντιμετωπίσουμε τους εχθρούς και τις παθήσεις.

Ο χρόνος –και όχι μόνον- μας έχει αποδείξει ότι το φάρμακο για τις ασθένειες είναι τα φυτά. Και η επιστήμη άλλωστε έχει τεκμηριώσει, με τα ισχυρά μέσα που διαθέτει, την ορθότητα και την αποτελεσματικότητα των φυτών απέναντι στην αντιμετώπιση παθήσεων. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως η φαρμακοβιομηχανίες χρησιμοποιούν τα φυτά στα σκευάσματά τους.

Αφού, λοιπόν, τα φυτά είναι η σωτηρία μας απέναντι στις ασθένειες, δεν θα μπορούσα να βρω καλύτερο τρόπο να μάθω γι' αυτά, παρά μόνο μέσα από το έργο του πατέρα της Ιατρικής Ιπποκράτη. Τον πρώτο συστηματικό μελετητή και ερευνητή, που ανήγαγε την Ιατρική από απλή τέχνη σε επιστήμη. Τον άνθρωπο που σπούδασε με προσοχή τον ανθρώπινο οργανισμό και παρατήρησε το φυσικό περιβάλλον. Καταφέροντας μέχρι σήμερα να ακολουθούνται οι μέθοδοι που πριν από αιώνες χρησιμοποιούσε.

Μελετώντας τα 73 έργα του Ιπποκράτη, εντόπισα 223 διαφορετικά είδη φυτών, αποδεικνύοντας για μία ακόμα φορά την σημαντικότητα αυτού του είδους ζωής και υποστηρίζοντας τη χρήση τους για θεραπευτικούς –και όχι μόνο- σκοπούς.

Στις σελίδες τούτες, πέρα από τα κείμενα του Ιπποκράτη για τα φυτά, υπάρχει υλικό με βιογραφικά στοιχεία για τη ζωή και το έργο του. Ακόμα, πραγματοποιείται μια αναδρομή στην ιστορία της βοτανοθεραπείας. Επίσης, γίνεται λόγος για τα μέσα και τους τρόπους χρήσεις των φυτών. Τέλος, υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό των φυτών που βοηθά στην αναγνώριση τους και αρκετοί πίνακες με συγκεντρωμένα και ταξινομημένα στοιχεία.

